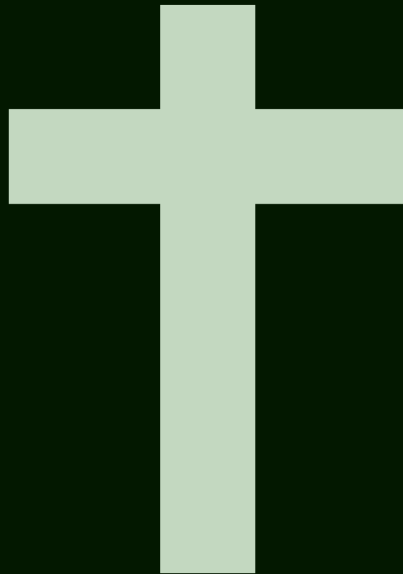

Uare Bible

Portions of the New Testament in the Uare language of Papua
New Guinea

Uare Bible
Portions of the New Testament in the Uare language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Uare long Niugini

Copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Uare

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-05-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Nov 2021
c398f744-e34b-525a-a9fe-d04e84ab7b13

Contents

Mataio	1
Mareko	54
Luka	87
Apostolo	143
Filipi	196
Kolose	202
Tesalonika Ibi'a	208
Tesalonika Vesu	213

Iesu Keriso Hari Manogā Mataio'a Mirihiro

*Iesu Keriso Vouga Nize
(Luka 3:23-38)*

¹ Iesu Keriso vouga nize'e 'ahi e'e. Ani'e kini Davida mariga ebu zuni Aberahamo mariga.

² Aberahamo'e Isako moga,
Isako'e Iakobo moga, Iakobo'e Iuda zu ane negoḡa duḡuru moze.

³ Iuda'e Feresi zu Zera moze ebu Tamara'e zeḡe vize. Feresi'e Esiromo moga, Esiromo'e Ramo moga.

⁴ Ramo'e Aminadabo moga, Aminadabo'e Nasona moga, Nasona'e Salemona moga.

⁵ Salemona'e Boaza moga ebu Rahabo'e Boaza vi'a. Boaza'e Obedi moga ebu Ruta'e Obedi vi'a. Obedi'e Iese moga.

⁶ Iese'e kini Davida moga.
Davida'e Solomona moga ebu Baseba'e Solomona vi'a. Baseba'e ibite Urea inuga.

⁷ Solomona'e Rehoboamo moga, Rehoboamo'e Abia moga, Abia'e Asa moga.

⁸ Asa'e Iehosafate moga, Iehosafate'e Ioramo moga, Ioramo'e Uzia moga.

⁹ Uzia'e Iotamo moga, Iotamo'e Ahaza moga, Ahaza'e Hezekia moga.

¹⁰ Hezekia'e Manase moga, Manase'e Amono moga, Amono'e Iosia moga.

¹¹ Iosia'e Iekonia* zu ani negoḡa duḡuru moze.
E'e madaḡano Babilonia azaḡani'a Isaraela azaḡa teite utitaduni, Isaraela azaḡa Babilonia haba'a tutuze onamiro.

¹² Babilonia haba'a tutuze onamirote'e ḡarugano,
Iekonia'e Sealatiela moga, Salatiela'e Zerubabela moga.

¹³ Zerubabela'e Abiuda moga, Abiuda'e Eliakima moga, Eliakima'e Azora moga.

¹⁴ Azora'e Zadoka moga, Zadoka'e Akima moga, Akima'e Eluida moga.

¹⁵ Eliuda'e Eleazara moga, Eleazara'e Matana moga, Matana'e Iakobo moga.

¹⁶ Iakobo'e Iosefa moga ebu Iosefa inuga'e Maria.
Maria'a Keriso rae hunirote'e vazegā, Iesu fureniro.

¹⁷ E'ano'o Aberahamo'ono'o onao Davida madaḡano, zeḡe ega nidu'a'e 14, Davida'ono'o onao Isaraela azaḡa Babilonia haba'a tutuze onamirote'e madaḡano zeḡe ega nidu'a'e 14 ebu Babilonia haba'a tutuze onamirote'e madaḡano'ono'o onao Keriso madaḡano zeḡe ega nidu'a'e 14.

*Iesu Keriso'a Fureraro
(Luka 2:1-7)*

¹⁸ Iesu Keriso'e 'ahige fureraro. Ani vi'a Maria'e Iosefa ira'auḡa. Anianine izema hahurogano, Vine Zaḡoḡaono'o Maria'e ahi'eta reiro.

¹⁹ Maria i'a, Iosefa'e haḡai duduḡa vazegā, e'ano'o hunihunio Maria mene mazagaronihi radu ani sifu tuḡune modi'uma rae zamariro.

²⁰ Ani 'ouge rae zamarirotene, Zuhi'a Boro tuḡure viga 'ahogani'a iḡunao fureraro. Ebu raena'a, "Iosefa, Davida mariga! Maria teite hahuroga ago

* **1:11** Ni 'ahoga'e Iehoiakina

rihano'i. Mazağa Maria'e Vine Zağogaono'o ene teha. ²¹ Ani'e ubuga 'ahoga fureno'idene, ani niğa'e Iesu rae turaho'i. Mazağa ani'e ane vase sau'azenono'o ġabozi'uma. ²² A'e ibite peroveta vazeğani'a Zuhi'a Boro ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

²³ 'Ġiano'i! Ohoze teite ize mene hidirote'e nogobağa 'ahogani'a ahi'eta re'uma,
ebu ubuga 'ahoga fureni'uma.
Vaze'a ubuga'e Emanuela rae huni'uma.
E'e hugani'e, "Badi'a'e emeğe teite" ra'ohe."

²⁴ Iosefa'a bazunano'o evatirotene, Zuhi'a Boro tuğure viga'a ġoere nirote'e idunağano hağaadu inuga Maria zamaharo. ²⁵ Rehano Iosefa'a Maria teite tibano mene bazido, onamo ubuga fureniro. Ebu ubuga niğa'e Iesu rae turahiro.

2

Edeğa Azağani'a Iesu Vağe Onairo

¹ Heroda'e Iudea haba'a kiniğa madağano Iesu'e Iudea haba'ano ne 'ahoga Betelehemao fureraro. E'e madağano, edeğa azağa nu'a mada'a ite'ete'e moneono'o Ierusalem feuri onairo. Ze'e buzuva moneo edeğa boro azağa. Ebu ze vase ġadiziro, raena'a, ² "Iuda azağa kini ra'ete'e vazeğa'e mouma fureraneha? Mazağa eme mada'a ite'ete'e moneğa haba'ano buzuva 'ahoga horoniro.* A'e kiniğani'a fureranate'e tahiğa radu ani mazao kuranoga veize areha." ³ kini Heroda'a ġoere e'e igirotene, zamağani'a adudaro. Ebu Ierusalem azağa nidu'a zuni zamaze'a adudaro. ⁴ E'ano'o Heroda'a dibu'o azağa ġihi'ağa nidu'a zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa nidu'a nu'ozadu ġadiziro, raena'a, "Keriso ani'e noumao furera'uma?" ⁵ Zeğe'a naenaenina'a, "Ani'e Iudea haba'ano Betelehema neğano furera'uma. Mazağa peroveta vazeğa'e 'ahige mirihiro, raena'a,

⁶ 'O Iudea haba'ano Betelehema neğa,
ğa'e Iudea neğa boroboro zamağano mene zuhu'a.
Mazağa ġae'ono'o ibitozini'ete'e vazeğa 'ahogani'a onai'uma.
Ani'e, mamoe taufe'ete'e teige, Isaraela azağa, Badi'a vase ibitozini'uma zu taufi'uma."

⁷ Ebu Heroda'a edeğa azağa sifu huzadu no'e madağa huneo buzuva'a furerarote'e ederiro. ⁸ Ebu edeğa azağa Betelehema neğano tuğuze'ena'a, ziro, raena'a, "Onamadu tahi'a kome'a e'e faine vağo'i. Horono'idene, ege zuni onamadu ani mazao kurafine, ihoho'i."

⁹⁻¹⁰ Ze Heroda ġoere igi haūgirotene, ibio onamiro. Ze ibio oname'enogano, ibite mada'a ite'ete'e moneğa haba'ano horonirota'a'e†, e'e buzuvağani'a bare fureraro. Zeğe'a horonadu matu'e rudaro. Ebu buzuva e'e'a ze ibitozenadu tahi'a kome'a'a radiu'ete'e haba'a ragano tue radiro. ¹¹ Zeğe'a ne zamağa diuğiro ebu tahi'a kome'a'e vi'a Maria teite radiu'ete'e horoniro. Edeğa azağani'a ġuğuradu Iesu matu'o haro. Ebu 'umaze ġau manomanogeta fuhi'adu ġahunu nu ani haro. A'e golo, 'uvahu hohoğa manoga ebu murava hohoğa manoga.

^{1:23} 1:22-23 Isaia 7:14 * ^{2:2} 'Ahoga'e, 'eme buzuva 'ahogani'a itirote'e horoniro.' ^{2:6} 2:5
Mika 5:2 † ^{2:9-10} 'Ahoga'e, 'buzuva 'ahogani'a itirote'e horonirota'a'e.'

¹² Ebu Badi'a'a iğunao edeğa azağa ihoziro, raena'a, “Heroda vağe ago bare onamo'i.” E'ano'o ze'e ibi 'ahoganono'o zeğe haba bare onamiro.

Izipi Haba'a ferau onamiro

¹³ Edeğa azağani'a iğunirote'e enogano Zuhi'a Boro tuğure vigani'a iğunao Iosefa zamao fureraro, raena'a, “Iğuno'i. Ene kome'a vi'eta zamazadu Izipi haba'a ferau onamo'i. Ebu e'ea rado'i, onamo eğe'a iğuno'i rae zi'uma. Mazağa kini Heroda'a ane uti azağa tuğuzadu ene kome'a manoga veize vaği'uma.” ¹⁴ E'ano'o Iosefa ani ene kome'a vi'eta zamazadu ohere zamağano Izipi haba'a onamiro. ¹⁵ Ebu e'ea radiro, onamo Heroda'a rudaro. A'e Zuhi'a Boro'a ibite peroveta vazega mazao reirote'e goe'ani'a hudaro, raena'a,

“Izipi haba'anono'o ege ubude hune ariro.”

Heroda'a Tahi'a Kome'a Zimi Hauğiro

¹⁶ Kini Heroda'e edeğa azağani'a so'onirote'e vesu'u ederirotene, ani mağune rudaro. Ani'e edeğa azağani'a ihonirote'e madağa idunağano me'odadu ene'e muri 'aheu heuğa rae zamariro. E'ano'o ane uti azağa tuğuzadu Betelehema neğa zu uhiğa haba'a nidu'a zamağano ohoze kome'a muri 'aheuno'o oname gurağa gonaga nidu'a zimi hauğiro. ¹⁷ A'e peroveta vazega Eremia'a Badi'a goere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁸ “Rama neğano roğae 'ahogani'a zamağa are rudanadu kuau niarote'e igiro.

Rahela'a ubugaubuga rudarote'e u'ano niaro,
ebu ani vaz'e'a naminoga hezahoziniro.”

Izipi'ono'o Nazareta Bare Onairo

¹⁹ Kini Heroda'a rudarote'e enogano, Zuhi'a Boro tuğure viga 'ahogani'a Izipi haba'ano Iosefa mazao iğunao fureraro, nina'a, ²⁰ “Iğuno'i. Tahi'a kome'a vi'eta Isaraela haba'a tutuze onamo'i. Mazağa tahi'a kome'a matihi reirote'e azağa 'ai rudau hauğeha.”

²¹ E'ano'o Iosefa'a iğunadu tahi'a kome'a vi'eta Isaraela haba'a tutuze onamiro. ²² Rehano Akelao'e moga Heroda iğuri madu Iudea haba'a kiniga reirote'e igirotene ani Iudea haba'a onamoga'e riharo. E'ano'o iğunao nirote'e idunağano, ze Galilea haba'a onamiro. ²³ Ze onamadu ne 'ahoga Nazaretao radiro. A'e peroveta vazegani'a Badi'a goere reirote'e'a hudaro, raena'a,

“Iesu'e Nazareta vazega rae re'uma.”

3

*Ioane Babatiso'a Iesu ibi Ruhiniro
(Mareko 1:1-8, Luka 3:1-18, Ioane 1:19-28)*

¹ E'e madağano Ioane Babatiso'a Iudea haba'ano haba boha'a onaadu haramiro, raena'a, ² “Sau'anono'o gihuro'i, mazağa Badi'a'a ibitozini'ete'e madağa 'ai haniteha.” ³ Ibite peroveta vazega Isaia'a Ioane Babatiso moneo 'ahige reiro, raena'a,

“Vaze 'ahogani'a haba boha'ano huau'ohe, raena'a,
'Zuhi'a Boro'a ona'iuma! Ani ibi ruhibo'i, zu ani veize ibi mae duduno'i.”

⁴ Ioane dabua'e kamelo ogağa hina hağairo zu boromakau ogağa miniğa hina gabaigano utiro. Ebu fihore zu Avore godaga aro. ⁵ Ierusalemmono'o, Iudea haba'a nidu'anono'o zu Ioridana vuğa ġenağa neğa nidu'anono'o vazevaze'a Ioane vaġe onamiro. ⁶ Ebu ze'a sau'aze rae furenirotene Ioridana vuġano bapatziziro.

⁷ Farisea azağa zu Sadukea azağa ġehağani'a bapatzizo mouga radu Ioane vaġe onairo. Ebu ani'a ze horozirotene ziro, raena'a, "Za'e Zarama ubugaubuga heuğa! Vaze'a zae mazao, 'Badi'a'ono'o maġunu'a onaine ferau muhino'i,' rae reiro. Rehano feranoga'e mene idara'uma. ⁸ U ibite hağai sau'aono'o ġihurirote'e hağaiğa fureno'i. ⁹ Ebu ago 'ahige zamaro'i, 'Eme'e Aberahamo mariga, e'ano'o Badi'a'a mene maġunofi'uma.' Mazağa, e zi'ohe, Badi'a'a hadi 'adi hina Aberahamo mariga hağaine zuni idağa. ¹⁰ Izidi Badi'a'a ġiro 'ai ire taigano teha. E'ano'o huga manoga mene ini'ete'e ireğa nidu'a'e udi higonadu ire rogao feuni'uma.

¹¹ Zae'a sau'anono'o ġihurine, e'e tahiğa veize, eġe'a vu hina bapatzizoi'ohe. Rehano eġe ġaruna onaite'e vazeğa ani ġigi'ani'e ufeta ġihi'a. Ani'e eġe vitihoga. Eġe'a ani tamaka odohe'ete'e tuġureğa vazeğa rae rouga zuni mene idağa. Ani'e Vine Zağoga ebu ire roga hina bapatzizoi'uma. ¹² Maho hirive'ete'e madağano, vaze'a kari hina rouga tenadu maho hu'i'ohe, ebu iguğa manone'ohe zu meba hare dehene'ohe.* Ebu huga'e nu'onadu suaba zamağano ti'ohe, rehano iguğa'e mene vidau'ete'e ire rogağano hufi haone'ohe. E'e teige, Badi'a'a vazevaze rovozi'uma."

¹³ E'e madağano Iesu'e Ioane'a bapatzizonoga radu Galilea haba'anono'o Ioane vaġe Ioridana vuğa onairo. ¹⁴ Rehano Ioane'a Iesu garariro, raena'a, "Ġae'a eġe bapatzizohifo. Nougahi ġa'e eġe vaġe onaeha?" ¹⁵ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Izidi'e 'ouge hağao'i. Eme Badi'a'a urate'ete'e hağaiğa nidu'a hağaifine, 'ougi'uma." Ebu Ioane'a Iesu ġoere mae ġihinadu bapatzizoniro. ¹⁶ Iesu bapatzizonirote'e enogano ani vuono'o gaba tire onamiro. Tire onamirotene, adure'a bohatanadu Iesu'a Badi'a Vigani'a Tubugo niniğa teige ane vaġe ovairote'e horoniro. ¹⁷ Ebu ago 'ahogani'a adure'ono'o ġoeriro, raena'a, "'Adi'e eġe ubude. Eġe'a zamare borofe'ohe. E ani mazao matu'e rudau'ohe."

4

Diavolo'a Iesu Tuhune Nuriro (Mareko 1:12-13, Luka 4:1-13)

¹ E'e ġarugano, Diabolo'a Iesu tuhune nuroga veize, Vine Zağogani'a Iesu haba boha'a tutune onamiro. ² Iesu'e e'ea mada 40 zamağano ohere zu madai nidu'a ogomu mene aro. E'ano'o ani'e vinine runiro. ³ Ebu Diavolo'a tuhunoga radu ani vaġe onairo, nina'a, "Ġa'e Badi'a Ubuga ro'idene, hadi 'adi nina'a, 'Beredio ġihuno'i,' rae no'i."

⁴ Rehano Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Mene! Buka Zağogano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Vaze'e beredio da'o mene ġabode radi'uma,
rehano Badi'a hebe'ono'o buau'ete'e ġoe'a nidu'ao ġabode radi'uma.'"

* **3:12** Girikio, Vuidi hirive'ete'e hariga idaidağa **4:4** 4:4 DEU 8:3

⁵ Ebu Diabolo'a Iesu Ierusalemā neḡa boro zaḡoḡa tutune onamadu kuru neḡa hitaga huneno ohoniro. ⁶ Ebu ani'a niro, raena'a, "Ḡa'e Badi'a Ubuga ro'idene, rafato'i! Mazaḡa Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Badi'a'a dana'oga veize ane tuḡure viga ḡae vaḡe tuḡuzi'uma.

Ze'a 'evoreze hina mae ḡihi'i'uma 'ahine, ḡae oda'e hadio mene tutuha'uma."

⁷ Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Zuhi'a Boro ḡae Badi'a ago tuhuno'i."

⁸ Ebu Diabolo'a Iesu maḡa hitaga hune tutune itadu kini'a ibitohau'ete'e haba'a boroboro nidu'a zu zeḡe ḡau manomano nidu'a ihoniro. ⁹ Ebu nina'a, "Ḡae'a eḡe zamao ḡuḡuradu kuraune, de'e nidu'a ḡae ḡani'uma."

¹⁰ Iesu'a nina'a, "Mene! Eḡe mazaono'o vaḡino'i! Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Zuhi'a Boro ḡae Badi'a mazao da'o kuranohano'i, zu ane veize da'o gauo'i."

¹¹ 'Ougadu Diabolo'a Iesu mazaono'o vaḡine onamiro. Ebu tuḡure viganī'a onaadu dananīro.

*Galilea Haba'ano Gadahe Haramiro
(Mareko 1:14-15, Luka 4:14-15)*

¹² Iesu'a Ioane Babatiso ḡu'a neḡano ohonirote'e egadu Iudea haba'aono'o Galilea haba'a bare onamiro. ¹³ Galilea haba'ano ani Nazareta neḡano radiro. Ebu neḡa e'e modadu Kaperanauma neḡa boro onamirotene e'ea radiunu. Kaperanauma neḡa boro'e Zebuloni zu Nafatali haba'ano ebu Galilea du'ura genaḡano. ¹⁴ Ibite peroveta vazeḡa Isaia'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁵ "Zebuloni zu Nafatali haba'a'e Galilea du'ura genaḡano zu Ioridana vuḡa moneafao. A'e Galilea haba'a ra'ohe, ebu e'e haba'ano Iuda mene azaḡani'a zuni radiu'ohe.

¹⁶ Uzabo zamaḡano radiu'ete'e azaḡani'a agaḡa boro horoneha. Rune zauhaḡa haba'ano radiu'ete'e azaḡa rana agaḡani'a agazeha."

¹⁷ E'e madaḡanono'o Iesu'a haramoḡa ḡadaheniro, raena'a, "Sau'anono'o ḡihuro'i, mazaḡa Badi'a'a ibitohau'ete'e madaḡa 'ai haniteha."

*Ane Tahi'atahi'a Zamaziro
(Mareko 1:16-20, Luka 5:1-11)*

¹⁸ Mada 'ahogano Iesu'a Galilea du'uraḡa genaḡano oname'enogano, vaze 'aheu horoziro. Ze'e ḡozone mau'ete'e azaḡa. Vaze tiba'e Simona, niḡa 'ahoga'e Petero, ebu negoḡa Anderea. Ze du'urao re'eva feune radiunu. ¹⁹ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eḡe ḡaruna hegoto'i. Vaze re'evazi'ete'e vazeḡa rouga veize ihozi'uma." ²⁰ 'Ougirotene ze'e zogone re'eva modadu ane hegote onamiro.

²¹ Iesu'a Galilea du'ura genaġano bare onamiro ebu vase 'aheu negoġeta horoziro. Anianine'e Zebedeo ubuga, Iakobo zu Ioane. Ze'e moze teite ġasi zamaġano re'eva zigoga faine radiunu. Ebu Iesu'a zeġe 'aheu huziro. "Eġe hegoto'i." ²² 'Ougirotene ze'e zogone ġasize zu moze modadu ane hegote onamiro.

Ugi Azaġa Faiziro
(Luka 6:17-19)

²³ Iesu'a Galilea haba'a nidu'a zamaġano ragave'ena'a, Iuda azaġa zeġe nu'onu'o neġano ihoziro zu Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo hari manoġa haramiro. Ebu ugi nunu nidu'a faiziro. ²⁴ Ebu Iesu hariġani'a bororanadu Siria haba'a nidu'a igiro. Ze'a ugi azaġa nidu'a tutuze ani vaġe ariro. Ugi nunu u'ano ahirize'a gigize ruze'ete'e azaġa, vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa, ketokete'ete'e azaġa zu ahirize haganoga mene idaġa azaġa tutuze onairotene, Iesu'a ze faiziro. ²⁵ Galilea haba'a, Dekapolisi* neġa boro, Iudea haba'a, Ierusalem a zu Ioridana vuġa moneafa haba'anono'o vase ġuġuvaġani'a onaadu Iesu hegotiro.

5

Maġano Haramiro
(Luka 6:20-23)

¹ Iesu'a vase ġuġuvaġa horozirotene, ani maġa 'ahoga itadu e'ea ehoriro. Ebu ane tahi'atahi'ani'a ane vaġe onairo. ² Onairotene Iesu'a ihoziro, raena'a,

- ³ "Zamaze zaharaġa azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa Badi'a'a ibitozini'ohe.
- ⁴ Zamaze are'ena'a, niau'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa ze'e Badi'a'a namizi'uma.
- ⁵ Zamaze roġeġa azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa zeġe 'evorao haba ri'ini'uma.
- ⁶ Badi'a'a urate'eta'a'e haġaihi rae inare'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa Badi'a'a danazadu ze'a 'ouge haġai'uma.
- ⁷ Vaze vetuġazi'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa Badi'a'a ze vetuġazi'uma.
- ⁸ Zamaze deheġa azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa ze'e Badi'a horoni'uma.
- ⁹ Vazevaze uniho mae manofe'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa Badi'a'a ze'e ane ubuga rae huzi'uma.
- ¹⁰ Badi'a ura haġae'ete'e u'ano, vase'a sausauzi'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa ze'e Badi'a'a ibitozini'ohe.

¹¹ Za'e eġe hegote'ete'e u'ano, vase'a rae sausauzine, agirezine ga ġurire'ena'a ġoere sau'a nunu nidu'a zae rana tine, Badi'a manohuga hide'ohe. ¹² Za, matu'e rudano'i, mazaġa Badi'a'a adureo naeġa'e boro багаġa zini'uma. Vouġaze'a peroveta ibi'a azaġa zuni de'uge sausauzido.

Dama zu Ihure Agaġa
(Mareko 9:50, Luka 14:34-35)

* **4:25** Huga'e 'Neġa boro gaubanana'

¹³ Dama'e ġau manoga ra'ete'e teige, za'e, eġe hegote'ete'e azaġa, raha 'adao dama heuġa. Rehano dama inigani'a dauġine, iniga bare furenoga mene idaġa. Ġau 'ahoga veize mene manoga. A'e mae modadu vaze'a edene oname onae'ohe.

¹⁴ Za'e, eġe hegote'ete'e azaġa, raha 'ada agane'ete'e ihure agaġa heuġa. Maġa hitagano radiu'ete'e neġa boro'e 'u'uranoga mene idaġa. ¹⁵ Vaze'a ihure hofadu siuva 'u'uġano mene te'ohe, rehano ihure ti'ete'e haba'ano teadu ne zamaġano radiu'ete'e azaġa nidu'a agaze'ohe. ¹⁶ Ihure agaġani'a vaze nidu'a agaze'ete'e teige, zae haġai manoga vaze mazao ago u'ure to'i, rehano fureno'i. 'Ougine, vaze'a zae haġai manoga horonadu Moze adureo niguni'uma.

Mose Goro Ġoe'a

¹⁷ Za'e, eġe'a Mose goro ġoe'a zu peroveta azaġa ġoere fahoga radu onairo rae ago zamaro'i. E'e zeġe ġoere'a hudanoga veize onairo. ¹⁸ E hube hune zi'ohe, adure zu raha izema dauġogano Mose goro ġoe'a mirihoġa kome'a fase zuni mene dauġi'uma, rehano goro ġoe'a nidu'a'e huda'uma. ¹⁹ E'ano'o iniu'a Mose goro ġoe'a kome'a 'ahoga zuni vari'ine ebu vaze 'ouge ihozine, ani'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaġa bo'aġano niġa mae ovoi'uma. U iniu'a goro ġoe'a tihitihinine ebu vaze 'ouge ihozine, ani'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaġa bo'aġano niġa mae iti'uma. ²⁰ E zi'ohe, za'a Badi'a ġoere hegote'eta'a'e, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa haġaiġa mene vitizine, Badi'a'a za mene ibitozini'uma.

Maġunu zu Gorugoru

²¹ Ibi'a azaġa mazao reirote'e goro ġoe'a 'adi zae'a igiro, raena'a, 'Vaze ago mau runo'i. Iniu'a vaze 'ahoga maune, kotani'uma.' ²² Rehano e zi'ohe, iniu'a negoġa mazao maġunine, kotani'uma. Iniu'a negoġa ġoere sau'a nine, Iuda azaġa nu'onu'o zamaġano kotani'uma. Ebu iniu'a 'Ġa hahizaġa,' rae reine, ire roga zamaġano mae feuni'uma.

²³ E'ano'o ġae'a dibu'o fataġano ġahunogo hau'ete'e madaġano negoġo 'ahogani'a ġae mazao maġunirote'e zamaro'idene, ²⁴ ġahunogo'e fata ġenaġano modo'i, ebu negoġo vaġe onamadu ane teite uniho manof'o'i. E'e ġaruganobu'u bare onaadu ġahunogo hano'i.

²⁵ Ġa'e vaze 'ahoga moni madu mene bare haune, ani'a ġae kotao oho'ih i radu ani teite kota onami'uma. E'e madaġano ġanine ge ibio uniho manof'o'i. Mene 'ougene, ani'a ġa kota vazeġa 'evorao oho'i'uma, ebu ġu'a neġa taufe'ete'e vazeġa 'evorao oho'adu ġu'a neġano oho'i'uma. ²⁶ E hube hune ġa'ohe, ġa mene bua'uma onamo ġae'a ani moni nidu'a bare ha'uma.

Ubuma Ago Ġezano'i

(Mataio 19:9, Mareko 10:11-12, Luka 16:18)

²⁷ Za'e edeġa, Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Ubuma ago ġezano'i.' ²⁸ Rehano e zi'ohe, iniu'a roġae ġiaġiane'ena'a, ane zamao roġae omo teite bazihi rae zamarine, ani 'ai zamao ubuma ġezaneha. ²⁹ Ġae eda'e ubumaġani'a haġai sau'a haġao'idene, e'e ubumaġa ġude modo'i. Mazaġa ahiriġo tahiġa mode'eta'a'e aduga kome'a, u ahiriġo nidu'a ire roga zamaġano mae feu'e'eta'a'e ufeta aduga boro. ³⁰ Ebu ġae eda'e 'evo'ani'a haġai sau'a haġao'idene, e'e 'evo'a'e vari'e modo'i. Mazaġa ahiriġo tahiġa mode'eta'a'e aduga kome'a, u ahiriġo nidu'a ire roga zamaġano mae feu'e'eta'a'e ufeta aduga boro.

Inuga Mode'ete'e Moneo

³¹ Za edeḡa, Mose goro ḡoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Iniu'a inuga modo'idene, ani'a ihore so'aḡa mirihadu inuga hano'i.' ³² Rehano e zi'ohe, iniu'a inuga'e mene ubuma ḡezaro rehano, inuga modine, i'ani'a ubuma ḡezo ibiḡano inuga tuḡune'ete'e heuḡa. Ebu iniu'e i'ani'a modirote'e roḡaeḡa teite hahurine, ani zuni ubuma ḡezau'ete'e heuḡa.

Ago Ḡoitoro'i

³³ Ibi'a azaḡa mazao reirote'e goro ḡoe'a 'adi zae'a igiro, raena'a, 'Nagni ḡoitoro'idene, ago vari'o'i. Badi'a mazao ḡoitoro'idene huga haḡao'i!' ³⁴ Rehano e zi'ohe, ḡoere nagiga 'ahoga ago ḡoitoro'i. Adure niḡano ago ḡoitoro'i, mazaḡa adure'e Badi'a'a ehore'ete'e haba'a. ³⁵ Raha niḡano ago ḡoitoro'i, mazaḡa raha'e Badi'a'a odaḡa ti'ete'e haba'a. Ieruselema niḡano ago ḡoitoro'i, mazaḡa Ieruselema'e Kini Boro, Badi'a neḡa boro. ³⁶ Ḡoitorirote'e mene haḡaine ruda'uma rae ago ḡoitoro'i, mazaḡa ḡaboneze zu zae'a mene haḡairo. Za'e iguze tiba zuni mae 'urunoga zu mae ḡunoga mene idaḡa. ³⁷ Zae'a nagini 'ahoga haḡai'uma ro'idene, 'O'e, e haḡai'uma', ga 'Mene, e mene haḡai'uma' da'o rae ro'i. Ḡoere 'ahoga'ahoga ragatine, a'e Satani'ono'o fureru'ohe.

Haḡai Sau'ano Ago Naenaetito'i (Luka 6:29-30)

³⁸ Za'e edeḡa Mose goro ḡoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Vaze 'ahogani'a ḡae ubuma sausauno'idene ga ḡae ḡonone vahego'idene, vazeḡa e'e ubuma zu sausauno'i ebu ane ḡonone zu vahego'i.' ³⁹ Rehano e zi'ohe, vaze sau'a mazao ago naenaetito'i. Vaze 'ahogani'a zae eda'e ḡaniga fa'o'no'idene, ani'a bare fa'o'noga veize zae kauri ḡaniga zuni notonohano'i. ⁴⁰ Vaze'a dabu'aze mouga rae kotazihi ro'idene, raga dabu'aḡa zuni hano'i. ⁴¹ Vaze 'ahogani'a riḡa tuḡuzena'a, zae'a ane ḡau odohadu kilomita tiba onamoga urato'idene, kilometa 'aheu zuni onamo'i. ⁴² Iniu'a umizo'idene hau tauḡo'i, zu ḡauze 'ahoga umizadu vesu baroni'uma rae ro'idene, ago hezahohano'i.

Agire Azaḡa Zamaro'i (Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³ Za'e edeḡa Mose goro ḡoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Ḡae nabudi zamaro'i, ebu ḡae agire vazeḡa he'ehe'eno'i' ⁴⁴ Rehano e zi'ohe, zae agire azaḡa zamaro'i, ebu zae sausaui'ete'e azaḡa veize kurano'i. ⁴⁵ 'Ougine, za'e Moze adureo ani ubuga rae re'uma. Mazaḡa Moze'e vaze manoḡa zu sau'a veize idane mada aganozini'ohe, ebu vaze haḡai duduḡa zu ve'oḡa veize idane irugu tuḡunadu ru'au'ohe. ⁴⁶ Za'e zae zamare'ete'e azaḡa da'o zamarine, Badi'a'a e'e naeḡa mene zini'uma. Takesi azaḡa'e haḡai sau'a azaḡa rehano, zeḡe zuni ze zamare'ete'e azaḡa zamare'ohe. ⁴⁷ Za'e zae nabudi mazao da'o manoḡa haḡaine, vaze mene vitizi'uma. Badi'a aḡu'a azaḡa zuni 'ouge haḡae'ohe. ⁴⁸ E'ano'o agire azaḡa zu zamare huno'i. Badi'a mazao'e ve'oḡa o'o'a teige, za zu ve'oḡa 'ahoga ago haḡao'i."

6

Ḡahugo'i

¹ Ġiano'i, za'e vase'a ġianoga veize vase zamao haġai manoga ago haġao'i, mazaġa zae Moze adureo naeġa mene zini'uma. ² E'ano'o ġau 'ahoga zahara vaseġa haune, zama guhi azaġa teige ago hirihiro'i. Zama guhi azaġa'e vase'a niguzoga veize nu'onu'o neġano zu ibio haġae furene'ohe. E hube hune zi'ohe, ze'e naeze nidu'a mae hauġeha. ³ Ġau 'ahoga zahara vaseġa haune, zae nabudi uhiġa vaseġa zu ago ihono'i.* ⁴ Vaze 'ahogani'a mene ederoga veize sifu kaġuso hano'i. 'Ougine, Moze'a za'a sifu haġate'e haġaiġa horonadu naeġa zini'uma.

*Zuhi'a Boro Kuru
(Luke 11:2-4)*

⁵ Za'e kurano'idene, zama guhi azaġa teige ago kurano'i. Mazaġa ze'e vase'a horozoga veize nu'onu'o neġano zu ibi boro ġenaġano edau'ena'a, kuranoga urate'ohe. E hube hune zi'ohe, ze naeġa nidu'a mae hauġiro. ⁶ Za'e kurano'idene, bazuni haba'a diuġadu ibiheta haranadu Moze, za'a horonoga mene idaġa ra'eta'a'e, mazao kurano'i. 'Ougine, za'a sifu haġate'e haġaiġa Moze'a horonadu naeġa zini'uma. ⁷ Ebu za kurano'idene, Badi'a aġu'a azaġa teige, huga o'o'a ġoe'a hina ago barebare kurano'i. Mazaġa ze'e ġoere ġehaġa hina kuraune, Badi'a'a igi'uma rae zamare'ohe. ⁸ Ze ago hegoto'i, mazaġa Moze'e zae'a izima umidogano nagini urate'eta'a'e edeġa.

⁹ E'ano'o 'ahige kurano'i:

Emeġe Mama adureo,

eme umi'e'ohe, vase'a ġae guba'e'ena'a ġa niġo'e zaġoġa re'uma,

¹⁰ ebu ġa'a vase nidu'a ibitozi'uma,

ebu adureo ġae ura'a hudau'ete'e teige, raha adao zuni huda'uma.

¹¹ Izidi ogomuġa rife'eno'i,

¹² ebu emeġe'a eme sausaufe'ete'e azaġa zeġe sau'a rae mode'ete'e teige, emeġe sau'a zu rae modof'o'i.

¹³ Emeġe'a haġai sau'a haġaihi rae reine, sau'ano ago tutufo'i,

ebu Satani'ono'o mae vaġifo'i.†

¹⁴ Zae'a vase sau'a rae modine, zae Moze, adureo radiu'ete'e'a, zae sau'a zuni rae modi'uma. ¹⁵ Rehano zae'a vase sau'a mene rae modine, zae Moze'a zuni zae sau'a mene rae modi'uma.

Zaġozaġe'ete'e Moneo

¹⁶ Zae'a zaġozaġo'idene, zama guhi azaġa teige, ago vetuġarau rado'i. Ze'e, vase'a horozadu zeġe'a zaġozaġe'ete'e ederoga veize, mene vire'ohe zu iguze mene si'e'ohe. E hube hune zi'ohe, ze'e naeġa nidu'a mae hauġiro.

¹⁷ Rehano zae'a zaġozaġo'idene, viradu iguze si'o'i. ¹⁸ 'Ougine, vase'a za'e zaġozaġe'ete'e mene ederi'uma. U za'a horonoga mene idaġa ra'eta'a'e, Moze da'o ederi'uma. Ebu Moze'a za'a sifu haġaate'e haġaiġa horonadu naeġa zini'uma.

*Ġauze Adureo Mae Nu'one To'i
(Luke 11:34-36, 12:22-34, 16:13)*

¹⁹ Zae veize raha 'adao ġau manomano ago nu'one to'i. De'ea'e zuhi'a sausaune'ohe zu atenarau'ohe ebu ġonore'a varade diuġadu ġonotu'ohe.

²⁰ Rehano zae veize ġauze manomano'e adureo nu'one to'i. De'ea'

* **6:3** Girikio, edae evoreġo'a haġae'eta'a'e kauri evoreġo'e aġu'a teige, hano'i. † **6:13** Fare mirihirote'e nu'e raena'a, 'Ġa'a ibitozini'ete'e ebu ġae gigi'a zu aġaġa'e mada tuġutuġu oname'ohe. Amen.'

zuihi'a mene sausaune'ohe zu mene atenarau'ohe ebu ġonore'a varade diuġadu mene ġonotu'ohe. ²¹ Mazaġa za'a ġauze manomano nouma tine, zamaroneze zu de'ea ti'uma.

²² Zae ubuma'e ahirize ihureġa heuġa. Ubumaze manoġa reine, zae ahiri nidu'a'e agaġani'a iriva'i'uma. ²³ Rehano zae ubuma'e sautaune, zae ahiri nidu'a'e uzabo'a iriva'i'uma. E'ano'o zae ahiri zamaġano agaġa'e uzaboraane, ahirize nidu'a'e uzabo gigi'a re'uma!

²⁴ Vaze'e zuihi'a 'aheu veize gauoga mene idaġa. 'Ougine ani 'ahoga'e zamari'uma, u 'ahoga'e he'ehe'eni'uma. Ebu 'ahoga veize faine gaui'uma, u 'ahoga'e turuni'uma. E'e teige, za'e Badi'a ebu moni, 'aheu veize gauoga mene idaġa.

Ago Zamare Adudano'i (Luka 12:22-31)

²⁵ E'ano'o e zi'ohe. Zae ġabone veize nagi ogomu a'uma ga nagini gagi'uma ebu ahirize veize nagi dabua vidi'uma rae ago zamare adudano'i. Mazaġa ġabone zu ahiri'e ogomu zu dabua vitinoga. ²⁶ Hitanao rafi'ete'e niniġa ġiano'i. Ze ezone mene ġorau'ohe, mene hirive'ohe, zu ogomuze godogo neġano mene nu'one ti'ohe. Rehano zae Moze, adureo radiu'ete'e'a, ġubuze'ohe. Za'e nini vitize hune'ohe. ²⁷ Zae bo'aġano iniu'e zamare adudaune, ġabone'a tahiġa nu fara'umahe? Mene.

²⁸ Za nouga'ahi dabua u'ano zamare adudu'ohe? Butu kakaġa'e nougenouge ġuhure'ete'e ġiano'i. Ze mene gaue'ohe zu dabuaze mene turbine'ohe. ²⁹ Rehano e zi'ohe, butu kakaġa 'ahoga'e ma'ora vazeġa kini Solomona'a haġairote'e dabuaġa manomano vitinoga. ³⁰ Butu veġa'e izidi ġaboga, hena ohogore'e vaze'a masinadu ireo hufi hauni'uma, rehano Badi'a'a faifaine manohuni'ohe. Za'e ve vitinoga 'ahine, Badi'a'a hube hune dabua vidauzini'uma. Rehano za'e Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a.

³¹ E'ano'o ago zamare adudano'i, raena'a, 'Nagini a'uma?', 'Nagini gagi'uma?' ga 'Nagi dabua vida'uma?' ³² Badi'a aġu'a azaġani'a 'ahiguġa nidu'a vaġe'ohe. Zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, za'a e'e ġauġa urate'eta'a'e edeġa. ³³ Badi'a'a ibitozini'ete'e zu urate'ete'e da'o gezo vaġo'i. 'Ougine e'e ġauga nidu'a zuni zini'uma. ³⁴ E'ano'o za ohogore veize ago zamare adudano'i. Mazaġa ohogore ġauġa'e ohogoru'u zamari'uma. Izidi'e izidi aduga da'o zamari'uma.

7

Vaze Mazao Sau'a rae Ago No'i (Luka 6:37-38, 41-42)

¹ Badi'a'a za'e sau'a azaġa rae mene zi'ete'e uratine, vaze mazao sau'a azaġa rae ago zo'i. ² Mazaġa zae'a ġau 'ahoga moneo vaze mazao sau'a rae reine, e'e moneo Badi'a'a zuni za'e sau'a re'uma. Za'a vaze mazao nagini haġaine, Badi'a'a zae mazao 'ouge haġai'uma.

³ Ġa'e nabugo ubumao be'a dinunuġa ġiane'ohe. Rehano nougadu ġae ubumao be'a gado ireġa mene ġiane'ohe? ⁴ Ġae ubumaġo be'a gado ireġa 'e'e rehano, ġa'e negoġo mazao 'ahige ra'ohe, raena'a, 'Negohe, ubumaġo be'a dinunu e'e mae vaġinihi.' ⁵ Ġa, zama guhi vazeġa, ibite geno ġae ubumao gado ireġa e'e mae vaġino'i. Ebu ġa'a faine ehamanadu negoġo ubuma mazaono'o dinunuġa mae vaġini'uma.

⁶ Ĝau zaĝoĝa ĝuni ago hano'i. 'Ougine ze vaetadu zae vihozi'uma. Zae hadi manomano aba zamao ago feuno'i. 'Ougine, ze'e oda hina edene ĝuzuhi'uma.*

Badi'a Mazao Umido'i
(Luka 11:9-13)

⁷ Za nagini urato'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ougene zini'uma. Za nagini vaĝo'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ougene hidi'uma. Badi'a'a danazoga uratine, ibihetao toketokero'i, 'ougene ibiheta vavaozini'uma. ⁸ Iniu'a umidine ha'uma, iniu'a vaĝine hidi'uma ebu iniu'a toketoketine ibiheta vavaoha'uma.

⁹ Zae bo'aĝano iniu'a ubuga'a beredi umidine hadi ha'umahe? ¹⁰ Ebu ane'a ĝozone umidine, mohe ha'umahe? ¹¹ Za'e sau'a azaĝa rehano, ĝau manomano ubudeze zenoga urate'ohe. E'e teige, zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, ane mazao umide'ete'e azaĝa hube hune ĝau manoga zini'uma. ¹² E'ano'o vaze'a zae mazao haĝai manoga haĝae'ete'e urato'idene, zae zuni zeĝe mazao haĝai manoga haĝao'i. 'Adi'e Mose goro ĝoe'a zu peroveta azaĝani'a ihozirote'e ĝoe'a ra'ohe.

Ibiheta Kokosiĝa
(Luka 13:24)

¹³ Ibiheta kokosiĝano diuĝo'i. Mazaĝa runeo diuĝite'e ibiĝa ibihetaĝa'e rafaĝa zu boro, e'ano'o e'e ibiĝano diuĝe'ete'e azaĝa'e ĝehaĝa. ¹⁴ U ĝabone tuĝutuĝu diuĝe'ete'e ibiĝa ibihetaĝa'e kokosiĝa zu e'e ibiĝano onamoga'e riĝa, e'ano'o e'e ibiĝano diuĝe'ete'e azaĝa'e tahiĝa.

Ire ebu Ire Maĝa
(Luka 6:43-44, 13:25-27)

¹⁵ Ĝuriro peroveta azaĝa ĝiano'i. Ze mamoe naminamiĝa teige onai'uma, rehano zeĝe zama'e butu ĝuniĝa vihovihoĝa heuĝa. ¹⁶ Ire'e maĝa horonadu nagi ireĝa ederi'uma. Vaini maĝa'e ire renoga'ono'o mene ini'ohe zu figi maĝa'e ĝunu renoga'ono'o mene ini'ohe. ¹⁷ E'e teige, ire manoga nidu'a'e maĝa manoga ini'ohe, u ire sau'a'e maĝa sau'a ini'ohe. ¹⁸ Ire manoga'e maĝa sau'a mene ini'ohe, u ire sau'a'e maĝa manoga mene ini'ohe. ¹⁹ Maĝa manoga mene ini'ete'e ireĝa nidu'a'e udi mode'ohe ebu ire rogao hufi haone'ohe. ²⁰ E'ano'o zeĝe haĝai horonadu ze'e vaze nagiĝa ederi'uma.

²¹ Eĝe mazao, 'Zuhia Boro, Zuhia Boro,' rae huhe'ete'e azaĝa mene nidu'a'e Badi'a'a ibitozini'uma. Rehano eĝe Mama, adureo radiu'ete'e'a urate'ete'e haĝaiĝa haĝae'ete'e vazegani'a da'o ibitoha'uma. ²² Badi'a kota madaĝano, vaze ĝehaĝani'a eĝe ihi'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, Zuhi'a Boro, eme'e ĝae nio Badi'a ĝoere ihozido, zu ĝae nio vine sau'a hegoze buzido zu ĝae nio gigi'a haĝaiĝa ĝehaĝa haĝaido'. ²³ 'Ougine, eĝe'a dehene zi'uma, raena'a, 'E za'e mene ederiro. Za, haĝai sau'a azaĝa, eĝe mazaono'o vaĝino'i.'

Egadu Haĝae'ete'e Azaĝa
(Luka 6:47-49)

²⁴ Eĝe ĝoere egadu haĝae'ete'e vazeg'a'e huhuzaĝa. Ani'e vatava rana neĝa ogorarote'e vazeg'a heuĝa. ²⁵ Irugu'a ru'anadu zobozobo'a bororarotene ebu zavara boro'a feuradu neĝa beirotene, e'e neĝa'e mene higaro, mazaĝa vatava rana ogoraro. ²⁶ U eĝe ĝoere egadu mene

* 7:6 Huga'e, 'Badi'a ĝoere mene igi'ete'e azaĝa mazao ago barebare ihozo'i.'

haḡae'ete'e vazegā'e hahizaḡa. Ani'e ni'uri rana neḡa ogorarote'e vazegā heuḡa. ²⁷ Irugu'a ruanadu zobozobo'a bororarotene ebu zavara boro'a feuradu neḡa beivotene, e'e neḡa higau bauradu fatariro.”

²⁸ Iesu'a e'e ḡoe'a nidu'a haugirotene, vase ḡuḡuvaḡani'a ane ihore u'ano zaguzagaro. ²⁹ Mazaḡa Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa teige mene ihoziro, rehano Badi'a gigi'a hina ihoziro.

8

Lefera Vazeḡa Fainiro

(Mareko 1:40-45, Luka 5:12-16)

¹ Iesu'a maḡanono'o ovairotene, vase ḡuḡuvaḡani'a ane hegote onamiro. ² Lefera vazegā 'ahogani'a ani vaḡe onairo, ebu ane zamao obena hina tuḡadu niro, raena'a, “Zuhi'a Boro, ḡa urato'idene faiho'i!” ³ Iesu'a 'evo'a einadu vase e'e oboniro, ebu raena'a, “E urate'ohe. Ḡae manoro'i!” 'Ougadu lefara e'e'a zogone dauḡiro. ⁴ Ebu Iesu'a nina'a, “Vaze 'ahoga ago no'i. Rehano dibu'o vazegā vaḡe onamadu ahi'o ihono'i!”* Ebu ḡae'a manorate'e vase'a ederifine, Mose'a reirote'e gahunoga mae onamadu Badi'a dibu'o hano'i.”

Uti Azaḡa ḡihi'ani'a Iesu mazao Firo

(Luka 7:1-10, Ioane 4:43-54)

⁵ Iesu'a Kaperanauma neḡa boro diugirotene, Roma uti azaḡa ḡihi'a 'ahogani'a onaadu dananoga uminiro, ⁶ raena'a, “Zuhi'a Boro, eḡe tuḡure vazegā 'ahoga'e ahi'a haganoga mene idaḡa radu neo baze'ohe. Ahi'ani'a giginadu ḡaniḡanau radiu'ohe.” ⁷ Iesu'a nina'a, “Eḡe'a onamadu faini'uma.”

⁸ Rehano uti azaḡa ḡihi'ani'a naenaenina'a, “Zuhi'a Boro, e'e mene vase manoḡa, e'ano'o ḡae'a eḡe ne diugoga'e mene manoḡa. Rehano ḡoere da'o ro'i, 'ougine eḡe tuḡure vazegā'e manori'uma. ⁹ Mazaḡa e'e zuni vase 'ahoga 'u'uḡano gaue'ohe, zu eḡe uti azaḡa'e eḡe 'u'uḡano gaue'ohe. Eḡe'a vase 'ahi nina'a, 'Onamo'i' reine, ani'e oname'ohe, ebu 'ahoga omo nina'a, 'Aro'i' reine, ani'e are'ohe. Eḡe'a eḡe tuḡure vazegā 'ahoga nina'a, "Adi haḡao'i' reine, ani'e haḡae'ohe.”

¹⁰ Iesu'a e'e ḡoe'a igirotene zaguzagaro, ebu ani hegotirote'e azaḡa ziro, raena'a, “Eḡe'a hube hune zi'ohe, Badi'a mazao 'ahige fie gigaru'ete'e vazegā'e Isaraela azaḡa zamaḡano ize mene horoneha! ¹¹ E zi'ohe, Iuda mene azaḡa ḡehaḡani'a mada'a ite'ete'e moneono'o zu mada'a zubure'ete'e moneono'o onai'uma, ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaḡano Aberahamo, Isako zu Iakobo teite ehoradu ogau tibura'uma. ¹² Rehano Iuda azaḡa, Badi'a'a ibitozini'ohe rae zamarirota'a'e, enona mae feuzadu uzabo zamaḡano radi'uma. Ze e'ea nia'uma zu ḡononeze atiti'uma.”

¹³ Ebu Iesu'a uti azaḡa ḡihi'aḡa niro, raena'a, “Onamo'i. Ḡa'e eḡe mazao fie'ete'e teige, ḡae tuḡure vazegā'e manori'uma.” Ani'a 'ouge reirotene madaḡano tuḡure vazegā e'e manoriro.

Vaze Ḡehaḡa Faiziro

(Mareko 1:29-34, Luka 4:38-41)

¹⁴ Ebu Iesu'a Petero ne diugirotene Petero emoḡa roḡaeḡa'e uginadu baze radoga horoniro. 'Ahi'a'e gigi'a bagaḡa. ¹⁵ Iesu'a roḡae 'evo'a obonadu ahi'a gigi'a 'ai dauḡiro. Ebu ani iḡunadu Iesu veize ogomu ḡorohe haro.

* **8:4** A'e, dibu'o vazegani'a ahiri udahadu manoreha reifine

¹⁶ Ĝoravare'ete'e zamaĝano, vine sau'ani'a ragano reirote'e azaĝa ĝehaĝa Iesu vaĝe tutuze onairo. Ani'e ĝoere hina vine sau'a hegoze buziro ebu ugi azaĝa nidu'a faizi-ro. ¹⁷ A'e peroveta vazeĝa Isaia'a Badi'a ĝoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

“Ani emeĝe gigi'a meiro ebu emeĝe ugi mae vaĝiniro.”

Iesu Hegote'ete'e Vazeĝa
(Luka 9:57-62)

¹⁸ Iesu vaze ĝuĝuvaĝani'a ane mazao nu'oru radoga horozitotene, ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, “Du'ura moneafa fare onamihi.” ¹⁹ E'e madaĝano Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e vazeĝa 'ahogani'a Iesu vaĝe onaadu niro, raena'a, “Ihore vazeĝa, ĝae'a no'e onamine, e ĝae hegoti'uma.” ²⁰ Iesu'a naenaenina'a, “Butu ĝuniĝa'e bazuni haba'azeta, ebu hitana niniĝa'e nezeta. Rehano eĝe, Vaze Ubuĝa'e bazunihe haba'a'e o'o'a.”

²¹ Iesu tahi'a 'ahogani'a niro, raena'a, “Zuhi'a Boro, e geno mamahe guri onamihi.” ²² Rehano Iesu'a nina'a, “Ĝa'e eĝe hegoto'i. Vine ruga azaĝani'a rune azaĝa ĝuri'uma.”

Zavara 'Uiro
(Mareko 4:35-41, Luka 8:22-25)

²³ Ebu Iesu'a ĝasio tirirotene, ane tahi'atahi'a'a ani hegote tiri-ro. ²⁴ E'e enogano, zavara boro'a du'urao feuri-ro ebu sa'u'a ĝasio kafere diuĝi-ro. Rehano Iesu baze radi-ro. ²⁵ E'ano'o ze'a ane vaĝe onamadu evani-ro, raena'a, “Zuhi'a Boro, emeĝe ĝabofo'i! Eme nariga zubure'ohe!”

²⁶ Ebu ani'a naenaezina'a, “Za nougadu rihau'ohe? Za'e Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a!” Ebu ani iĝunadu zavara zu sa'u roziro. 'Ougirotene, zavara zu sa'u'e roĝeru hauĝi-ro.

²⁷ Iesu tahi'atahi'a'a zaguzagaro, raena'a, “Vaze 'ahi'e nagi vaze? Zavara zu sa'u'a ane ĝoere egohu'ohe.”

Vine Sau'aĝeta Vazeĝa Fainiro
(Mareko 5:1-20, Luka 8:26-39)

²⁸ Iesu'a du'ura moneafa, Gadara haba'ano feurirotene, vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeĝa 'aheu'a idu haba'anono'o onaadu Iesu hidi-ro. Zamaze ufeta ĝugi'eta 'ahine, e'e ibiĝano vaze'a onamoga mene idaĝa reiro. ²⁹ Ebu ze ĝihau bagaĝa ani ĝoreniro, raena'a, “Badi'a ubuĝa! Ĝa'e emeĝe mazao nagini urate'ohe? Ĝa'e, kota madaĝa ĝonaga 'izema mougano, aduga rifoga veize emeĝe vaĝe onahehe?”

³⁰ U tahiĝa faĝano aba ĝehaĝani'a ogau radiunu. ³¹ Ebu vine sau'ani'a Iesu uminiro, raena'a, “Ĝae'a eme hegofe bufo'idene, aba ĝuĝuvaĝa 'omo mazao tuĝufo'i.” ³² Ani vine sau'a zina'a, “Onamo'i!” 'Ouge reirotene, ze vaze 'aheu mazaono'o buanadu aba zamaĝano diuĝi-ro. Ebu aba e'e nidu'a maĝa gagaga'ono'o dure ovoadu du'urao diuĝi-ro ebu hunuhune rudaro. ³³ 'Ougadu aba taufe'ete'e azaĝa'e dure neze onami-ro, ebu vine sau'ani'a ragano reirote'e azaĝa mazao nagini'a furerarote'e hariĝa nidu'a me'odoziniro. ³⁴ Ebu e'e neĝa azaĝa nidu'ani'a buanadu Iesu hidoĝa veize onairo. Ze Iesu hidirotene, ani'e zeĝe haba'anono'o vaĝinoga uminiro.

9

Ahi'a Mene Hagane'ete'e Vazeĝa Fainiro
(Mareko 2:1-12, Luka 5:17-26)

¹ Iesu'a ġasio tiradu du'ura moneafa fariro ebu ane'a radiunute'e neġa boro Kaperanauma bare onamiro. ² Ebu vase nu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazegħa faratao bazune teadu ani vaġe herate onairo. Zeġe'a Iesu mazao fie'ete'e Iesu'a horonirotene, ahi'a mene hagane'ete'e vazegħa niro, raena'a, "Ubude, zamaġo rinedo'i. Ġae sau'a 'ai aġutu modeha." ³ 'Ougirotene, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nu'e zeġe'a bare zamaro, raena'a, "Vaze 'adi'e ane bare Badi'a rae rahehe? Badi'a ni rae sausaune'ohe!"

⁴ Iesu ani zeġe'a nagini zamare'ete'e ederadu ziro, raena'a, "Nougadu za zamarone sau'a zamare'ohe?" ⁵ Ani mazao nougenouge nine, ufiġa? 'Ġae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Iġunadu onamo'i' rae ni'ete'e? ⁶ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaġa eġe, Vaze Ubuġa'e raha 'adao vase sau'a rae mode'ete'e gigi'aġa meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazegħa e'e niro, raena'a, "Eġe'a ġa'ohe, iġuno'i ebu farataġo odohadu neġo onamo'i" ⁷ Ebu vase 'ai iġunadu neġa onamiro. ⁸ Vaze ġuġuvaġa'e e'e horonirotene riharo ebu Badi'a'a 'uguġa gigi'aġa vase zinirote'e* u'ano Badi'a niguniro.

Mataio Zamaharo

(Mareko 2:13-17, Luka 5:27-32)

⁹ Iesu'a e'eano'o ibio onamiro. Ebu vase 'ahoga niġa Mataio'a takesi haba'ano ehore'enogano horoniro. Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Eġe hegoto'i." 'Ougirotene ani iġunadu Iesu hegotiro.

¹⁰ Iesu'a Mataio neo ogarote'e madaġano, takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa ġehaġani'a Iesu zu ane tahi'atahi'a teite ogau tiburaro.

¹¹ Farisea azaġani'a e'e horonirotene, Iesu tahi'atahi'a ġadiziro, raena'a, "Nougadu zae ihore vazegħa'e takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa teite ogau tibur'u'ohe?"

¹² Iesu'a e'e egadu ziro, raena'a, "Ugi o'o'a azaġa'e gohe vazegħa mene vaġe'ohe, rehano ugi azaġani'a ani vaġe'ohe. ¹³ E'e teige, zeġe bare haġai duduġa rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu eġe'a mene onairo. Rehano zeġe bare haġai sau'a rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu onairo. Badi'a'a 'ahige reiro, raena'a, 'E'e zae'a dibu'o inoga da'o mene urate'ohe, rehano vase vetuġazoga ufeta urate'ohe.' Za onamadu ġoere huga e'e edero'i."

Ihore Iziga

(Mareko 2:18-22, Luka 5:33-39)

¹⁴ Ebu Ioane tahi'atahi'a'a Iesu vaġe onaadu ġadiniro, raena'a, "Emeġe zu Farisea azaġa'e ogomu moneo mada ġehaġa zaġozaġe'ohe. Rehano ġae tahi'atahi'a'e nougadu mene zaġozaġe'ohe?" ¹⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Hahure'ete'e madaġano, ohoze hahu izigani'a huze'ete'e azaġa'e ane teite ogau tiburaune, ze mene zaġozaġe'ohe. Rehano zeġe mazaono'o ohoze hahu iziga'e mae vaġini'uma madaġani'a onaine, ze'e vetuġa ranadu zaġozaġi'uma.

¹⁶ Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiġa mene banni'ohe, mazaġa dabu'aġa vuzuine, dabua si'iga iziga'e ġuanadu amahiġa hutubadu borofe ziga'uma. ¹⁷ Ebu vase 'ahogani'a vaini vuġa fuse† amahiġa zamaġano vaini vuġa iziga mene be'une ufi'ohe. Be'une ufine, vaini vuġa iziga ane'a bare busure bororadu fuse amahiġa'e ziga'uma. Ebu sore rururanadu fuse amahiġa sausauni'uma. E'ano'o vaini vuġa iziga'e fuse izigano be'une ufi'ohe ebu anianine'e manoġa radiu'ohe."

* **9:8** Ga, vase harote'e **9:13** 9:13 Hosea 6:6 † **9:17** Gouti ogaġa hina haġairote'e fuseġa

Roḡae Tahi'aḡa ebu Ugi Roḡaeḡa
(Mareko 5:21-43, Luka 8:40-56)

¹⁸ Iesu'a e'e ḡoe'a zinirote'e zamaḡano, nu'onu'o neḡa ḡihi'aḡa 'ahogani'a Iesu vaḡe onairo. Ebu ani zamao ḡuḡuradu niro, raena'a, "Eḡe aboe'e izidu'u rudaneha. Rehano ḡae'a onaadu ane rana 'evo'o tine, ani ḡabodi'uma." ¹⁹ Ebu Iesu zu ane tahi'atahi'a'e iḡunadu ane teite onamiro.

²⁰ Onamirote'e zamaḡano roḡae 'ahoga, roḡae ugi madu muri 12 radiunute'e'a, Iesu ḡarunio onairo ebu ani dabua 'ariḡa oboniro. ²¹ Mazaḡa ani'e zamare'ena'a, 'E'a dabuaḡa tahiḡa obonine manori'uma.' ²² Ebu Iesu'a tehadu roḡae e'e ḡianiro, raena'a, "Aboe, zamaḡo rinedo'i! ḡae'a eḡe mazao fiate'e u'ano uḡiḡo'a manoreha." 'Ouge reirote'e madaḡano roḡae 'ai maniro.

²³ Iesu'a nu'onu'o neḡa ḡihi'aḡa neo feurirotene, rune badaḡa haḡae'ete'e azaḡa zu vaze ḡuḡuvaḡani'a harae'ete'e horoziro. ²⁴ Ebu ani'a ziro, raena'a, "Zae nidu'a buano'i! Roḡae tahi'aḡa'e mene rudaneha. Ani'e baze'ohe." Rehano ze'e Iesu eḡofoharo. ²⁵ Vaze ḡuḡuvaḡa enoneo tuḡuze buzirote'e ḡarugano, Iesu'a ne zamaḡa diuḡadu roḡae tahi'aḡa 'evore oboniro. 'Ougadu ane'a iḡuniro! ²⁶ Ebu e'e hariḡa'e e'e haba'a nidu'a zamaḡano ḡechararo.

Ubuma Kuru zu Mumutafa Vazeḡa Faiziro

²⁷ Iesu'e de'ea mode onamirote'e madaḡano, ubuma kuru vazeḡa 'aheu'a ani hegotiro. Ze'a ḡihau huario, raena'a, "Davida mariga, eme vetuḡafo'i!"

²⁸ Iesu'a ne diuḡirotene, ubuma kuru azaḡani'a ane vaḡe onairo. Iesu'a ḡadiziro, raena'a, "Za eḡe'a faizi'uma rae fie'ehe?" Ze'a naenaenina'a, "O'e, Zuhi'a Boro." ²⁹ Ebu ani'a ubumaze obonadu ziro, raena'a, "Zae'a eḡe mazao fie'ete'e idunaḡano ubumaze'a manori'uma." ³⁰ Ebu ubumaze'a ra'aro. 'Ougadu Iesu'a riḡa hune ziro, raena'a, "Zae mazao fureranate'e ḡauḡa vaze 'ahoga ago no'i." ³¹ Rehano ze onamadu e'e haba'a nidu'a zamaḡano ani hari rae ḡehaniro.

³² Ebu ze neonu'o buau onamirotene, vaze nu'a vaze 'ahoga Iesu vaḡe tutune onairo. Vine sau'ani'a vaze e'e ragano radu ani'e ḡoeroga mene idararo. ³³ Ebu Iesu'a vine sau'a ane mazaono'o hegone bunadu mumutafa vazeḡani'a ḡoeriro. Vaze ḡuḡuvaḡani'a e'e horonadu zaguzagaro, ebu raena'a, "Ibite Isaraela haba'ano 'ahiguḡa mene fureraro." ³⁴ Rehano Farisea azaḡani'a raena'a, "Ani'e vine sau'a zuhi'aḡa ḡiḡi'aḡano vine sau'a hegone buneha."

Gau Azaḡa'e Tahiḡa

³⁵ Iesu'a haba'ahaba'a zu ne nidu'a ragave'ena'a, zeḡe nu'onu'o neḡano ihozinu zu Badi'a'a ibitozini'ete'e hariḡa manoga haraminu ebu ugi nunu nidu'a faizinu. ³⁶ Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa horozitene, vetuḡaziro, mazaḡa zamaze'e adudaro zu ze'e dana mene hidiro. Ze'e vaze'a mene taufe'ete'e mamoeḡa heuḡa. ³⁷ Ebu ani ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Hirive'ete'e ḡauḡa'e ḡehaḡa, rehano gau azaḡa'e tahiḡa. ³⁸ E'ano'o hirive'ete'e Zuhi'aḡa, Badi'a mazao gau azaḡa ane mebao tuḡuzoga veize umino'i."

10

Iesu'a Ane Tahi'aḡa 12 Tuḡuze Onamiro
(Mareko 6:7-13, Luka 9:1-6)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 huze nu'oziro ebu vine sau'a hegoze buze'ete'e zu ugi nunu nidu'a faize'ete'e ḡiḡi'aḡa ziniro. ² Iesu tahi'a

12 nize'e ahi e'e: Ibi'a'e Simona, niġa 'ahoga'e Petero zu ane negoġa Aniderea, Zebedeo ubuga 'aheu Iakobo zu ane negoġa Ioane, ³ Filippo, Batolomeo, Tomasi, takesi vazegħa Mataio, Alefeo ubuga Iakobo, Tadeo, ⁴ Roma gavamani utitozini'ete'e duġuruġa vazegħa* niġa Simona ebu Iesu revoharota'a'e, Isakariota vazegħa niġa Iuda.

⁵ Iesu'a ane tahi'a 12 tuġuze'ena'a, 'ahige ihoziro, raena'a, "Iuda mene azaġa haba'a ago onamo'i ebu Samaria haba'ano neġa 'ahogani ago diuġo'i. ⁶ Rehano Isaraela haba'ano dauġirote'e mamoeġa 'u'a onamo'i. ⁷ Ebu neġaneġa diuġe onamo'idene 'Badi'a'a ibitozini'ete'e madaġa 'ai haniteha,' rae haramozeno'i. ⁸ Ugi azaġa faizo'i, rune azaġa ġabozo'i, lefera azaġa faizo'i ebu vine sau'a hegoze buzo'i. Zae'a hidirota'a'e naeġa mene haġairo, e'ano'o naeġa ago mae'ena'a ġahugo'i. ⁹ Moni niharazeo ago odoho'i. ¹⁰ Ragavo zamaġano nihara ga dabua 'ahoga ga tamaka ga tuġu ago odoho'i, mazaġa gau vazegħa'e nagini urate'ete'e ġauġa'e hidi'uma. ¹¹ Haba'ahaba'a zu neġaneġa diuġine, de'ea mae ġihizi'uma vazegħa vaġo'i ebu ane neo rado'i onamo e'e neġa mode iġuno'i. ¹² Ani ne diuġo'idene, 'Badi'a'a manohuga zini'uma,' rae zeno'i. ¹³ Ebu e'ea radiu'ete'e azaġa'e manoġa ro'idene, zae'a rate'e Badi'a manohuga zeġe rana radi'uma. U mene manoġa ro'idene, zae'a rate'e Badi'a manohuga'e zae bare vaġi'uma. ¹⁴ Haba'a ga neġa 'ahoga azaġani'a zae mene mae ġihizo'idene ga ġoereze mene egozeno'idene, odaze hu'uruġa zauhe mode manahadu e'e haba'a ga neġa mode iġuno'i.† ¹⁵ E hube hune zi'ohe. Ibite Sodoma zu Gomora haba'a azaġa'e sau'aze boro u'ano, Badi'a'a ruiziro. Rehano Badi'a kota madaġano zae mene mae ġihizirote'e neġa azaġa'e ufeta aduga boro hidi'uma.

Iesu Tahi'atahi'a'a Aduga Hidi'uma
(Mareko 13:9-13, Luka 21:2-17, 12:2-9)

¹⁶ Butu ġuniġa bo'aġano mamoe tuġuze'ete'e teige, e za agire azaġa bo'aġano tuġuze'ohe. E'ano'o mohe teige eda'e eda'o'i† zu Tubugo ninġa teige sau'a ago haġao'i. ¹⁷ Rehano vase ġiazo'i, mazaġa ze'a oboze teadu kotao ohozi'uma ebu zeġe nu'onu'o neġano masizi'uma. ¹⁸ Eġe u'ano gavana azaġa zu kini mazao ri'izi'uma, ebu zae'a eġe hari zeġe zu Iuda mene azaġa rae fureni'uma. ¹⁹ Rehano no'e madaġano ze'a kotao obozeto'idene, zae'a nagini re'uma ga nougenouge re'uma moneo ago zamare borofo'i. Mazaġa e'e madaġano za'a re'uma ġoe'a'e ihozi'uma. ²⁰ Ġoe'aze'e mene zae mazaono'o, rehano Moze vigani'a zae mazaono'o ġoeri'uma.

²¹ Negoġani'a negoġa revohanadu runeo tuġuni'uma. Ebu mogani'a ubuga revohanadu runeo tuġuni'uma. Ebu ubudeze'a vize moze agirezadu runeo tuġuzi'uma. ²² Eġe u'ano vase nidu'a'a zae he'ehe'ezi'uma. Rehano edau gigaru onamo ġonaga meite'e vazegħa'e ġabone hidi'uma. ²³ Haba 'ahogano za sausaizo'idene, feranadu haba 'ahoga onamo'i. E hube hune zi'ohe, za Isaraela haba'a nidu'a izema haramo oname haugogano, eġe, Vaze Ubugani'a onai'uma.

²⁴ Tahi'a'e ane ihore vazegħa mene vitini'uma ebu tuġure vazegħa'e ane zuhi'a mene vitini'uma. ²⁵ Tahi'a'e ane ihore vazegħa teigi'uma reine idaġa ebu tuġure vazegħa'e ane zuhi'a teigi'uma reine idaġa. Vaze'a eġe,

* **10:4** Duġuruġa niġa'e Zealota † **10:14** A'e vase'a ze mene mae ġihizadu aduga hidi'uma rae ihoze'ohe. ‡ **10:16** Zarama'a maniġa veize eda'erau avotite'ohe.

zae Zuhi'a, Belezebulo\$ rae huhine, zae, ege tahi'atahi'a, ufeta sau'ano huzi'uma.

²⁶ E'ano'o vaze'a sausauzo'idene, ago ze rihozo'i, mazağa u'uruğa ġau'a nidu'a Badi'a'a furene hauġi'uma. ²⁷ E'a zae da'o zi'eta'a'e zae'a vaze nidu'a zo'i. Ebu ege mazaono'o zae'a da'o igi'eta'a'e ne azağa nidu'a ġihau rae fureno'i.* ²⁸ 'Ahiri da'o ma'ete'e u vine manoga mene idağa ra'ete'e azağa'e ago rihozo'i. Rehano Badi'a da'o rihono'i, mazağa ani'e vine zu ahiri'e ire rogao hufi haonoga idağa. ²⁹ Tiburi niniğa 'aheu'e moni kome'a hina hoite'ohe. Ze'e mene ġau boro rehano, Badi'a'a mene uratine, ze 'ahogani rahao mene ulti'uma. ³⁰ Badi'a'a zae vadini iguğa nidu'a nugu zuni edeğa. ³¹ E'ano'o ago rihano'i, mazağa za'e Badi'a ubumao Tiburi niniğa vitine ġihi'ağa.

³² Iniu'a vaze ubumao ege moneo edaune, ege'a zuni adureo Mamahe ubumao ane moneo eda'uma. ³³ Rehano iniu'a vaze ubumao e o'ohine, ege'a zuni adureo Mamahe ubumao ani o'oni'uma.

Mene Uniho Manoğa, Rehano Benisi

(Luka 12:51-53, 14:26-27)

³⁴ E'e uniho manoğa rahao 'ada mae ariro rae ago zamaro'i. E'e uniho manoğa mene mae ariro, rehano benisi mae ariro. ³⁵ E'a onairiota'a'e,

ubuga'e moga teite agiretitoga, avo'a'e vi'a teite agiretitoga, roġae'e ani hadoga roġaeğa teite agiretitoga veize ra'ohe.

³⁶ Agire azağa'e zae ne tiba azağa re'uma.

³⁷ Iniu'a moga ga vi'a ufeta zamarine, ani'e mene ege tahi'a re'uma, ebu iniu'a ubuga ga aboğa ufeta zamarine, ani'e mene ege tahi'a re'uma.

³⁸ Iniu'a ane satauro odohadu ege ġaruna mene hegotine, ani'e mene ege tahi'a rae re'uma. ³⁹ Iniu'a ane ġabone obone giganine, ani ġabone tuġutuġu mene hidi'uma. Rehano iniu'a ane ġabone ege 'uano modine, ġabone tuġutuġu hidi'uma.

Naeğa Hidi'ete'e Vazeğa

(Mareko 9:41)

⁴⁰ Iniu'a zae mae ġihizine ani'e ege mae ġihihe'ohe, zu iniu'a ege mae ġihihine ani'e ege tuġuhirote'e vazeğa mae ġihine'ohe. ⁴¹ Iniu'a peroveta vazeğa'e Badi'a ġoere ra'ete'e vazeğa rae mae ġihinine, ani'e peroveta vazeğa hidi'ete'e naeğa hidi'uma. Iniu'a duduğa vaze'e vaze duduğa rae mae ġihinine, ani'a vaze duduğa naeğa hidi'uma. ⁴² Ebu iniu'a ege tahi'atahi'a, huga o'o'a azağa ra'eta'a'e bo'aġano 'ahoga vu nahuga bioğa haune, e hube hune zina'a, ani'e Badi'a'a e'e naeğa ha'uma.

11

¹ Iesu'a ane tahi'a 12 ihoze hauġirotene, de'eano'o iġunadu ne uhigauhiġano ihozifine zu haramifine omamiro.

Iesu zu Ioane Babatiso

(Luka 7:18-35)

² Ioane Babatiso'a ġu'a neġano radirote'e zamaġano, Keriso'a nagini haġairote'e hariğa igiro. Ebu ani Iesu ġadinoga veize tahi'ağa tuġuziuro.

³ Ebu ze Iesu mazao feurirotene ġadiniro, raena'a "Ioane Babatiso'a

\$ 10:25 Niğa 'ahoga'e Satani * 10:27 Girikio, E'a uzabo zamaġano zi'eta'a'e agağa zamaġano rae fureno'i, ebu tegazeo sifu zi'eta'a'e vinu'ono'o rae fureno'i 10:36 10:36 Mika 7:6

'ahige ġadi'e'ohe, 'Onai'uma reirote'e vazegħa'e ġahe ga eme vase 'ahoga guhini'uma?"

⁴ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Bare onamadu zae'a egate'e zu horonate'e Ioane ihono'i: ⁵ Ubuma kuru azaġa'e ehamu'ohe, oda sau'a azaġa'e ragave'ohe, lefera azaġa'e manore'ohe, teġaze uhuġa azaġa'e igi'ohe zu rune azaġa'e bare ġaboze'ohe. Ebu zahara azaġa hari manogħa haramozini'ohe. ⁶ Eġe mazao fie'eta'a'e mene mode'ete'e vazegħa'e manohugaġeta.

⁷ Ioane tahi'a'a iġunirotene, Iesu'a Ioane moneo vase ġuġuvaġa ziro, raena'a, "Za vase naġiġa horonoga veize haba boha'a onamiro? Zavara'a Imi veġa hudi naeninaeni'ete'e horonoga radu onamirohe? Mene.

⁸ 'Ougadu za vase naġiġa horonoga veize onamiro? Dabua manomano vidau'ete'e vazegħahe? Mene. Dabua manomano vidau'ete'e azaġa'e kini neo radiu'ohe. ⁹ 'Ougadu vase naġiġa horonoga veize onamiro? Peroveta vazegħahe? O'e. E zi'ohe, peroveta azaġa nidu'a vitize'ete'e vazegħa'e Ioane.

¹⁰ Ioane moneo Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Ġiano'i. Badi'a'a ġae zamao vase 'ahoga ibite tuġuni'uma.

Ani'e ġae zamao ġae ibi ruhibi'uma.'

¹¹ E hube hune zi'ohe, Ioane'a Keriso ibi ruhibirote'e u'ano, ani'e rahao 'ada radiu'ete'e vazegħa bo'aġano vase nidu'a vitinoga. Rehano, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano ġonaga vazegħa zuni Ioane vitinoga ra'ohe. ¹² Ioane Babatiso'a haramirote'e madaġaono'o onao izidi, Badi'a'a ibitozini'e'eta'a'e riġa harame onae'ohe. Ebu Badi'a'a ibitozini'ete'e uratihi radu vase'a ġigau edau'ena'a, inare'ohe. ¹³ Ioane Babatiso'a izema onairote'e madaġano, peroveta azaġa zu Mose goro ġoe'a'e Badi'a'a ibitozini'eta'a'e ihoziro. ¹⁴ Ebu zae eġe'a ra'ete'e ġoe'a mae ġihinine, ego'i. Ioane'e, vase anogani'a ari'uma rae reirota'a'e, Elia heuġa. ¹⁵ Teġaġeta vazegħa'e faifaine egadu huga edero'i.

¹⁶ Izidi ega'e naginio idazi'uma? Ze'e tahi'a kome'akome'ani'a ne hunio ehoradu arahe'ete'e heuġa. Ze rovonadu none tahi'aġani'a mone tahi'aġa mazao harae huhu'uhi'ohe, raena'a,

¹⁷ 'Eme muio zavonoga radu sura'i hodeha, rehano za mene zavoneha. Ebu eme rune haba'ano niau ġoinaheha, rehano za mene nianeħa.'

¹⁸ Ioane Babatiso'a onaadu ogomu mene audo zu vaini vuġa mene gagido. 'Ougadu za raena'a, 'Ioane'e vine sau'aġeta.' ¹⁹ U eġe, Vaze Ubuga'e onaadu ogomu au'ohe ebu vaini vuġa gage'ohe. Rehano za raena'a, 'Ani'e ogomu fu'a zu vaini vuġa fu'a. Ebu ani takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa teite tiburu'ohe.' Rehano Badi'a hegote'ete'e azaġa huhuzaġa'e eġe zu Ioane'e duduġa rae re'uma.

Sau'anono'o Mene Ġihure'ete'e Haba'a
(Luka 10:13-15)

²⁰ Ebu Iesu'e ane'a haġai ġiġi'aġa ġeħaġa haġairote'e haba'ahaba'ano roziro, mazaġa ze'e sau'anono'o mene ġihuriro. ²¹ Ani'a zina'a, "Korasini azaġa zu Betesaida azaġa, za fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma. Zae mazao haġai ġiġi'aġa haġainuta'a'e Turo zu Sidona* azaġa mazao haġaro reifone, ze'e sau'aono'o garihe zamare ġihurifo. Ze dabua ġu'a vidau

ehoradu vega vadinizeo rurube'ena'a, zege'a zamare gihurifo. ²² E zi'ohe, Badi'a kota madaḡano, za'e Turo zu Sodoma azaḡa aduga vitine hidi'uma. ²³ Kaperanauma azaḡa, za Badi'a haba'ao gubazi'uma rae zamare'ehe? Mene! Za'e rune haba'ano mae feuzi'uma. Zae mazao haḡairote'e haḡai gigi'aḡa Sodoma azaḡa mazao haḡaifo reifone, ze'e sau'a'ono'o gihuradu izidi ize radiu'efo. ²⁴ Rehano e zi'ohe, Badi'a kota madaḡano, za'e Sodoma azaḡa aduga vitine hidi'uma.

Eḡe Vaḡe Aradu Ahio Ohono'i
(Luka 10:21-22)

²⁵ E'e madaḡano Iesu'a kuraro, raena'a, "Mama, ḡa'e adure zu raha Zuhi'aḡa. E nigu'e'ohe, mazaḡa ḡae'a huhuzaḡa zu edeḡa boro azaḡa mazao huga 'ahi u'u'rutiro. Rehano tahi'a teige, edeḡa o'o'a rae zamarete'e azaḡa mazao'e fureniro. ²⁶ Mama, a hube, 'ouge haḡairota'e ḡae'a urate'ete'e ḡauḡa."

²⁷ Ebu ani'a vaze ziro, raena'a, "Eḡe Mama'a ḡau nidu'a eḡe iniro. Vaze 'ahoga'e e'e aḡu'a, rehano eḡe Mama da'o edeḡa. Ebu vaze 'ahoga'e eḡe Mama aḡu'a, rehano eḡe, Ane Ubuga da'o edeḡa. Ebu e eḡe Mama moneo ihozoga veize ohote'ete'e azaḡa da'o eḡe Mama edeḡa. ²⁸ Taoḡa zu aduga odohe'et'e azaḡa, eḡe vaḡe aro'i, 'ougine eḡe'a ahirize ohoni'uma. ²⁹⁻³⁰ Eḡe ihoroga'e mene riḡa zu e'e hegotoga'e mene aduga. E'ano'o eḡe ihore mae ḡihinadu eḡe'ono'o edero'i. 'Ougine vineze ohoni'uma, mazaḡa e'e namiḡa zu roḡeḡa.

12

Bana Madaḡa Zuhi'aḡa
(Mareko 2:23-28, Luka 6:1-5)

¹ E'e madaḡano, Iesu'e Bana Madaḡano vuidi mebaḡa zamaḡano onamiro. Ani tahi'atahi'a'e vinizirote'e u'ano, vuidi maḡa riri'e madu aro. ² Farisea azaḡani'a e'e horonirotene a'e gaue'ohe radu Iesu niro, raena'a, "Ḡiano'i, ḡa tahi'atahi'a'e Bana Madaḡa goroḡa varade'ena'a, vuidi hiriveha." ³ Ani'a naenaenziro, raena'a, "Za'e Buka Zaḡoḡa zamaḡano Davida'a nagini haḡairota'a'e me'odiro ga? Davida'a ane ḡatinirote'e azaḡa teite ogomuze hauḡadu vinize ruziro. ⁴ E'ano'o ani'e Badi'a ne diuḡadu dibu'o azaḡani'a da'o au'ete'e dibu'o berediḡa ane ḡatinirote'e azaḡa teite aro. Zege'a Mose goro ḡoe'a varadiro. ⁵ Zu za'e Mose goro ḡoe'a me'odirohe? Ani raena'a, 'Bana Madaḡano dibu'o azaḡani'a kuru neḡao gaue'eta'a'e mene ve'oḡa.' ⁶ E zi'ohe, kuru neḡa vitine hune'ete'e vazeḡa ḡihi'aḡa'e 'ahi e'e. ⁷ Buka Zaḡoḡao Badi'a'a raena'a, 'E dibu'one da'o mene urate'ohe, rehano za'e vaze vetuḡazoga urate'ohe.' Za ḡoe'a e'e huga ederifone, duduḡa azaḡa mazao ve'oḡa rae mene zifo. ⁸ Eḡe, Vaze Ubuga'e, Bana Madaḡa Zuhi'aḡa."

'Evo'a Rudanoga Vazeḡa Fainiro
(Mareko 3:1-6, Luka 6:6-11)

⁹ Ebu Iesu'a e'e haba modadu zege nu'onu'o neḡa diuḡiro. ¹⁰ E'ea 'evo'a rudanoga veze 'ahogani'a radiunu. Farisea azaḡa'e, Iesu'a vaze e'e fainine zege kotao ohonihi radu, ani ḡadiniro, raena'a, "Bana Madaḡano ugi azaḡa faizine idaḡahe?" ¹¹ Ani'a ziro, raena'a, "Zae bo'aḡano iniu'a mamoe tibuhugaḡeta radu Bana Madaḡano mamoeḡani'a iduo uite ovoine, iduono'o mae vaḡini'uma. ¹² Vaze'e mamoe ufeta vitizoga zu ḡihi'aḡa.

E'ano'o Bana Madaḡano manoḡa haḡae'ete'e idaḡa.” ¹³ Ebu ani'a vase e'e niro, raena'a, “Evo'o eino'i.” Ani'a 'evo'a einirotene naeḡa 'evo'a teige 'evo'aḡani'a manoriro. ¹⁴ Rehano Farisea azaḡani'a buanadu Iesu manoga ibiḡa ḡoane vaḡiro.

Iesu'e Badi'a Tuḡure Vazeḡa

¹⁵ Iesu'e Farisea azaḡani'a manoga rae ḡo'aninuta'a'e ederirotene, e'e haba'a mode vaḡiniro. Vaze ḡuḡuvaḡani'a ani hegotiro ebu ani'a ugi azaḡa nidu'a faiziro. ¹⁶ Rehano ani riḡa ḡoeziro, raena'a, “E'e iniu rae vase ago ihozo'i.” ¹⁷ A'e peroveta vazeḡa Isaia'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁸ “‘Ahi'e e'a ohotirota'a'e, eḡe tuḡure vazeḡa.

Ani'e eḡe zamarone, eḡe matu'oni'ete'e vazeḡa.

Eḡe'a Vinehe ane rana ohoni'uma,

ebu ani'a haba'ahaba'ano Badi'a kota moneo harama fureni'uma.

¹⁹ Ani'e mene roteti'uma ga mene hounai'uma,

ebu ani'a ne hunio mene hounae ḡoeri'uma.

²⁰ Roratihi ra'ete'e veḡa mene mae vaḡine'ete'e

ga vidatihi ra'ete'e ihure mene hudi vini'ete'e teige,

ani'a Badi'a mazao fie'et'a'a'e kome'a ra'ete'e azaḡa mene mae vaḡizi'uma, onamo ḡau ve'oḡa nidu'a mae vaḡinadu ibitozini'uma.

²¹ Ebu Badi'a aḡu'a azaḡa'e ani niḡano ḡabone hidi'uma rae re'uma.”

Iesu ebu Belezebulo

(Mareko 3:20-30, Luka 6:43-45, 11:14-23, 12:10)

²² Ebu vase'a vine sau'ani'a agatoharote'e vase 'ahoga Iesu vaḡe tutune ariro. Ani'e ubumaḡa kuruḡa zu mumutafa. Iesu'a ani fainadu ani'e ḡoeriro zu ehamaro. ²³ Vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a zaguzaganadu raena'a, “Ahi'e kini Davida mariga, Keriso gaogi!”

²⁴ Rehano Farisea azaḡani'a ḡoereze igirotene, raena'a, “Ani'e vine sau'a zuhi'aḡa Belezebulo* inaraḡa hina vine sau'asau'a hegoze buze'ohe.”

²⁵ Iesu'a ze nouge rae zamare'ete'e ederadu ziro, raena'a, “Haba tiba zamaḡano zeḡe'a roivotadu utitifone, e'e haba'a'e ane'a bare ruini'uma. Ebu neḡa ga ne tiba zamaḡano zeḡe'a roivotadu utitifone, neḡa ga ne a'e mene edau gigara'uma. ²⁶ E'ano'o Satani'a Satani nabuga hegozine, zeḡe'a bare rovozadu utiti'uma. 'Ougadu zeḡe habao'e nougenouge edau gigara'uma? ²⁷ Eḡe'a Belezebulo inaraḡa hina vine sau'a hegoze buzifone, zae tahi'atahi'a'e iniu inara hina vine sau'a hegoze buze'ohe? Zae tahi'atahi'a'e zae mazao ve'oḡa rae re'uma. ²⁸ Rehano eḡe'a vine sau'a'e Badi'a Vine hina hegoze buze'ine, za edero'i, Badi'a'a amahi zae ibitozi radiu'ohe. ²⁹ Vaze'a ibite gezo inara vazeḡa ogoru teadu ani ne diuḡi'uma, ebu ani tohe ḡonota'uma.†

³⁰ Iniu'e eḡe mene teite reine, ani'e eḡe agirehi'ete'e vazeḡa. Ebu iniu'e Badi'a mazao vase nu'oze'ohe radu eḡe mene danahine, ani'e Badi'a mazao'ono'o vase rovoze'ete'e vazeḡa. ³¹ E zi'ohe, vase sau'a nidu'a ebu Badi'a rae sausaune'ete'e ḡoe'a'e Badi'a'a rae modi'uma. Rehano Vine Zaḡoḡa rae sausaunine, e'e sau'aḡa'e mene aḡutu modi'uma. ³² Iniu'a eḡe, Vaze Ubuga agire ḡerehine sau'aḡa rae modi'uma. Rehano iniu'a Vine

^{12:21} 12:21 Isaia 42:1-4 * ^{12:24} Ni 'ahoga'e Satani † ^{12:29} Huga'e, Iesu'e Satani ogoru teadu vine sau'a hegoze'ohe.

Zaḡoḡa agire ḡorenine, raha adao zu zazore moneo sau'aḡa'e mene rae modi'uma.

³³ Ire manōḡa'e maḡa manōḡa ini'uma zu ire sau'a'e maḡa sau'a ini'uma. Nagi ireḡa'e maḡa horonadu edere'ohe. ³⁴ Za'e Zarama mariga heuḡa! Za'e sau'a azaḡa u'ano, ḡoere manōḡa 'ahoga mene ra'ohe. Nagini'a zamao iri'ave radiu'eta'a'e hebeono'o buau'ohe. ³⁵ Vaze manōḡa'e zamaḡano manōḡa nu'onadu manōḡa furene'ohe, ebu sau'a vazēḡa'e zamaḡano sau'a nu'onadu sau'a furene'ohe. ³⁶ E zi'ohe, Badi'a kota madaḡano vaze nidu'a aneane'a huga o'o'a ḡoe'aḡoe'a reirote'e bare rae fureni'uma. ³⁷ Mazaḡa za'e reirote'e ḡoe'a idunaḡano, Badi'a'a za'e duduga ga ve'oḡa rae zi'uma.”

Iona Haḡai Nu Badeḡa

(Mareko 8:11-12, Luka 11:24-26, 11:29-32)

³⁸ Ebu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡani'a Iesu vaḡe aradu niro, raena'a, “Ihore vazēḡa, eme ḡa'a haḡai nu badeḡa haḡae'ete'e ḡianoga urate'ohe.” ³⁹ Iesu'a naenaeziro, raena'a, “Sau'a zu Badi'a mazao mene hune fie'ete'e azaḡa'e haḡai nu badeḡa da'o urate'ohe, rehano eḡe'a mene haḡai'uma. E'a ihozi'uma'e peroveta vazēḡa Iona haḡai nu badeḡa da'o. ⁴⁰ Iona'e mada uḡidu zu ohere uḡidu ḡozone boro isio radiro. E'e teige, eḡe, Vaze Ubugani'a mada uḡidu zu ohere uḡidu raha zamaḡano radi'uma. ⁴¹ Ibite madaḡano Nineva azaḡa'e Iona haramo abitadu sau'aono'o ḡihure ḡouri. Izidi Iona vitinoga vazēḡa'e eḡe, rehano za'e eḡe ḡoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ḡihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaḡano Nineva azaḡani'a izidi ega zamao edanadu 'Za'e ve'oḡa' rae zi'uma. ⁴² Ibite madaḡano Siba haba'a kini roḡaeḡani'a haba faḡanono'o kini Solomona ḡoere abitoga veize onairo. Izidi Solomona vitinoga vazēḡa'e eḡe, rehano za eḡe ḡoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ḡihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaḡano Siba kini roḡaeḡani'a izidi ega zamao edanadu 'Za'e ve'oḡa' rae zi'uma.

⁴³ Vine sau'a 'ahogani'a vaze 'ahoga maza'ono'o buau'etene, ani haba boha'ano ragave'ohe ebu ahi'a ohonoga radu haba 'ahoga vaḡe'ohe. Rehano mene horone'ohe. ⁴⁴ Ebu ani 'ahige ra'ohe, raena'a, 'E eḡe'a vaḡinate'e vazēḡa vaḡe bare onami'uma.' Ani baradu vaze e'e horone'etene, vazēḡa'e, neḡa huga o'o'a, deheḡa hune zu idaidane touga heuḡa. ⁴⁵ Ebu vine sau'a e'e'a onamadu vine sau'a nidu'a fu'o 'aheu fare, a'e ufeta hune sau'a, zamaze'ohe, ebu vaze e'e mazao diuḡe radiu'ohe. 'Ougadu vaze e'e ufeta hune sautu'ohe, ibite mene heuḡa. De'eguḡa'e izidi ega sau'a mazao furera'uma.”

Iesu Vi'a zu Negoḡa

(Mareko 3:31-35, Luka 8:19-21)

⁴⁶ Iesu'a 'ize vaze ḡuḡuvaḡa ḡorezirote'e zamaḡano vi'a zu negoḡa duḡuru'a feuradu ani teite ḡoeroga veize enona edaro. ⁴⁷ Vaze 'ahogani'a Iesu nina'a, “Ḡa vi'u zu negoḡo duḡuru'e ḡa teite ḡoerihhi radu enona edau'ohe.”† ⁴⁸ Ani'a naenaenina'a, “Iniu'e eḡe nanu? Iniu'e eḡe nego duḡuru?” ⁴⁹ Ebu ani'a ane tahi'atahi'a surizadu raena'a, “Eḡe nanu zu eḡe negohe duḡuru'e 'ahi e'e. ⁵⁰ Iniu'a Badi'a eḡe Mama adureo urate'eta'a'e haḡaine, eḡe nego, eze, ebu nanu rae ra'ohe.”

† 12:47 Fare mirihirote'e nu'e v. 47 o'o'a.

13

Ezone Feune Ġorau'ete'e Vazeġa Hari Idaidaġa
(Mareko 4:1-9, Luka 8:4-8)

¹ E'e madaġano Iesu'a neono'o iġunadu du'ura genaġano ehoriro. ² Vaze ġuġuvaġani'a ani babāġano nu'orarotene, ani 'ai ġasio tiradu zamaġano ehoriro. Vaze ġuġuvaġa nidu'a'e du'ura genaġano edaro. ³ Ebu ani'a hari idaidaġa hina ġau ġehaġa ihoziro, raena'a, "Ego'i! Hihi vazeġa 'ahogani'a mebaġano ezone ġora onamiro. ⁴ Feune ġuzuhiretne, nu'e ibio rururaro, ebu nini'a onaadu au hauġiro. ⁵ Nu'e hadi haba'ano rururaro. Rahaġa'e severaġa. Ezogani'e ġarihe ġuhuriro, mazaġa rahaġa'e mene baruġa. ⁶ Ebu mada'a hiarotene, ane ġiġi'aġani'a ġuhuġa manadu roraro, mazaġa taġa o'o'a. ⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ve renogani'a ġuhure bororanadu ezone ġuhuġa simariniro. ⁸ U ezone nu'e raha manoġano rururanadu faine ġuhure bororaro. Ebu nu'e huga ġae 100, nu'e huga ġae 60 ebu nu'e huga ġae 30 hudaro. ⁹ Teġaġeta vazeġa'e faifaine egadu huga edero'i!"

Hari Idaidaġa Huga Ihoziro
(Mareko 4:10-20, Luka 8:9-15)

¹⁰ Ebu ane tahi'atahi'a'a ane vaġe onaadu niro, raena'a, "Ġa nouga'ahi hari idaidaġa hina ġoereze'ohe?" ¹¹ Iesu'a naenaezina'a, "Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru tirota'a'e zae mazao fureneha, rehano vaze 'ahoga'ahoga mazao mene fureneha. ¹² Faifaine zamare igi'ete'e azaġa'e, Badi'a'a edeġa boro zenadu zeġe edeġa'e ufeta borora'uma. U mene faine zamare igi'ete'e azaġa'e, Badi'a'a zeġe edeġa zuni mae vaġini'uma. ¹³ E'ano'o e'a hari idaidaġa hina ihoze'ohe, mazaġa,

'Ze'e horone'ohe rehano, mene hune horone'ohe.
'Ze'e igi'ohe rehano, mene hune igi'ohe ga mene hune edere'ohe.'

¹⁴ A'e peroveta vazeġa Isaia'a reirota'a'e hudaro, raena'a,

'Ze'e Badi'a'a nagini rae'eta'a'e igi'uma rehano, mene hune ederi'uma.
Ze'e Badi'a'a nagini haġae'eta'a'e horoni'uma rehano, mene hune horoni'uma.

¹⁵ Zamaze'e riġa u'ano, teġaze u'adu mene igi'ohe, zu ubumaze kuranadu mene ehamu'ohe.
Ze mene 'ouġine, ubumaze'e Badi'a'a haġae'ete'e horoni'uma, teġaze'e Badi'a ra'ete'e igi'uma zu zamazeo Badi'a ederi'uma,
ebu hena ze Badi'a vaġe aradu ani'a ġabozi'uma.'

¹⁶ Rehano za Badi'a manohugazeta, mazaġa nagini'a fureru'eta'a'e horone'ohe zu igi'ohe. ¹⁷ E'a hube hune zi'ohe. Peroveta azaġa zu duduġa azaġa ġehaġani'a, zae'a horone'eta'a'e ġianihi reinu, rehano mene horoniro. Ebu zae'a igi'eta'a'e igihi reinu, rehano mene igiro.

¹⁸ Ezone feune ġorau'ete'e hariġa idaidaġa huga 'ahi ego'i. ¹⁹ Ezone ibio rururarota'a'e 'ahiguġa: Badi'a'a ibitozini'ete'e hariġa vaze'a egadu huga'e mene edere'ete'e u'ano, Satani'a aradu ani zamao ġorarota'a'e mae vaġine'ohe. ²⁰ Ezone hadi haba'ano rururarota'a'e 'ahiguġa: Vaze'a Badi'a ġoere igi'etene matu'uzeta zogone mae ġihine'ohe. ²¹ Rehano ze Badi'a mazao fie'ete'e ire taġa o'o'a heuġa. Ze mene faġa edau ġigaru'ohe.

Ebu Badi'a goere mae gihine'ete'e u'ano, aduga gehağa hidi'etene, zogone uite'ohe. ²² Ezone ve renoga zamağano rururarota'a'e 'ahiguğa: Vaze'a Badi'a goere igi'ohe. Rehano raha gauga zamare adudu'ohe zu obone'ete'e tohega ufeta zamare'ohe. A'e Badi'a goere uadu ze mene ini'ohe. ²³ Ezone raha manogano rururarota'a'e 'ahiguğa: Badi'a goere igi'ohe zu e'e huga'e edere'ohe. Ebu hudau'ena'a, gorarota'a'e vitine'ohe, gae 100, gae 60 ga gae 30 ini'ohe.

Ve Hari Idaidağa

²⁴ Iesu'a hari idaidağa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a Ibitozini'eta'a'e vaze 'ahogani'a ani mebao ezone manoga gorarote'e heuğa. ²⁵ Rehano vaze nidu'a baze'ete'e zamağano, ane agire vazegani'a aradu vuidi bo'ağano ve goraro ebu vağiniro. ²⁶ Vuidi'a guhuradu mağa hağairotene ve zuni guhuriro. ²⁷ E'ano'o meba vazega tuğure azağani'a aradu niro, raena'a, 'Vaze boro, ga'a gae mebao vuidi ezone manoga goraro. Rehano ve e'e noumano'o?' ²⁸ Ani'a naenaeniro, raena'a, 'Agire vazega 'ahogani'a 'ougiro.' Tuğure azağani'a gadinina'a, 'Ga'e eme onamadu ve e'e goroga uratehehe?' ²⁹ Ani'a naenaezina'a, 'Mene, za'a ve gurine vuidi zuni guri'uma gaogi. ³⁰ Modo'i ebu zege tibano guhuri'uma oname hirive'ete'e madağa. Hirive'ete'e madağano ege'a hirive'ete'e azağa zi'uma, raena'a, 'Ve geno ibite goro'i, ebu tibano utadu hofu'i. Hena vuidi'e tibano nu'onadu ege suabao zouno'i."

Kuava Mağa zu Isiti Hari Idaidağa*

(Mareko 4:30-32, Luka 13:18-21)

³¹ Ani'a hari idaidağa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e Kuava* mağa tiba vaze 'ahogani'a madu nebağano gorarote'e heuğa. ³² Ani'e mağa nidu'a bo'ağano kome'a fase, rehano guhurine meba gauga nidu'a bo'ağano ufeta bororanadu ire boro ra'ohe. Ebu butu nini'a rafu are ezagano kamadu neze ogora'uma."

³³ Ani'a hari idaidağa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e isiti heuğa. Roğae 'ahogani'a isiti tahiğa madu uvahuğa gehağa teite mirune tibune'ohe ebu hena uvahu nidu'a'e ubaru'ohe."

Hari Idaidağa Hina Goeriro

(Mareko 4:33-34)

³⁴ Iesu'a hari idaidağa hina goere 'ahi nidu'a vaze guğuvağa ziro. Ani'e hari idaidağa hina da'o vaze mazao goeriro. ³⁵ A'e, peroveta vazegani'a Badi'a goere reirote'e'a hudaro, raena'a,

"E'e hari idaidağa hina zi'uma.

Raha 'adi hağairote'e madağanono'o 'u'uru tirota'a'e ege'a furera'uma."

Ve Hari Idaidağa Huga Ihoziro

³⁶ Ebu ani'a vaze guğuvağa muhizadu ne zamağa diuğiro. Ane tahi'atahi'a'a hegote diugadu niro, raena'a, "Mebao gorarote'e ve hari idaidağa huga ihofo'i." ³⁷ Ani'a naenaezina'a, "Ezone manoga gorarote'e vazega'e ege, Vaze Ubuga. ³⁸ Meba'e raha 'adi. Ezone manoga'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azağa, u ve'e Satani hegote'ete'e azağa. ³⁹ Agire vazegani'a ve gorarota'a'e Diabolo. Hirive'ete'e madağa'e mada gonağa, ebu hirive'ete'e azağa'e tuğure viga.

* **13:30** Girikio, fufu mağa **13:35** 13:35 Salamo 78:2

⁴⁰ Mada ġonaġa'e ve ġoradu ire rogao hufi haoze'ete'e teigi'uma.
⁴¹ Eġe, Vaze Ubuġani'a, eġe tuġure viga tuġuzi'uma ebu ze'a, Badi'a'a ibitozini'ete'e azaġa'ono'o, vaze ibi sau'ao tutuze'ete'e azaġa nidu'a zu haġai sau'a azaġa nidu'a rovoze nu'ozi'uma. ⁴² Zeġe nidu'a'e ire roga gigi'aġano mae feuzadu e'ea nia'uma zu ġononeze atiti'uma. ⁴³ Ebu duduġa azaġa'e Moze'a ibitozini'ete'e zamaġano mada teige hia'uma. Teġaġeta vazegħa'e egadu faine edero'i!

Ġau Manomano U'uruga Hari Idaidagħa

⁴⁴ Badi'a'a ibitozini'eta'a'e mebao ġau manomano u'uruga heuġa. Vaze 'ahogani'a horonirotene bare u'uranadu matu'uġeta ne onamiro. Ebu ane ġau nidu'a seronadu meba e'e hoitiro.

⁴⁵ Bare hena, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hadi manomano vaġe'ete'e vazegħa heuġa. Hadi e'e moni boro zu iraġa manogħa u'ano, hoitihi radu ragave vaġiro. ⁴⁶ Ani'a hadi manomano e'e horonirotene, ne onamadu ane ġau nidu'a seroniro ebu hadi e'e hoitiro.

Re'eva Hari Idaidagħa

⁴⁷ Bare hena, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e re'eva heuġa. Davarao einadu ġozone nunu nidu'a oġaro. ⁴⁸ Re'eva'e iriva'irotene, vaze'a mae hesao rehaniro. Ebu ze'a ehoradu ġozone manogħa'e inahe tunahuo mae ufiro ebu sau'asau'a'e mae modiro. ⁴⁹ Mada ġonaga'e 'ahigugħa re'uma. Tuġure vigani'a onaadu duduġa azaġa maza'ono'o sau'a azaġa mae rovozi'uma. ⁵⁰ Ebu ze'a ire roga gigi'aġano mae feuzadu e'ea nia'uma zu ġononeze atiti'uma."

⁵¹ Ebu Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Za'e eġe ġoere nidu'a huga'e ederahe?" Ze'a naenaenina'a, "O'e." ⁵² Ani'a ziro, raena'a, "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nidu'a'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo ederifone, ze'e godogo neġa ġiane'ete'e azaġa ġihi'aġaġihi'aġa heuġa reifo. Ze'e godogo zamaġano ġau manomano amahiġa zu ġau manomano iziga ederadu vaze ihoze'ohe.†"

Nazareta Azaġani'a Iesu Hezahoharo (Mareko 6:1-6, Luka 4:16-30)

⁵³ Iesu'a hari idaidagħa e'e haugirotene e'eano'o vaġiniro. ⁵⁴ Ebu ane haba, Nazareta neġa onamadu zeġe nu'onu'o neġano ihoze ġadahiro. Ze ani ġoere egadu zaguzagaro, raena'a, "Vaze adi'e nouma'ono'o zamarone manogħa zu haġaiġa gigi'a inaraġa 'ahi meiro? ⁵⁵ Ahi'e ne ogoru'ete'e vazegħa ubuga. Ani vi'a'e Maria, ani negoġanegoġa'e Iakobo, Iosefa, Simona zu Iuda. ⁵⁶ Ani ezeġa nidu'a'e ahao eme teite. Ani'a ġau nidu'a 'ahi nouma'ono'o meiro?" ⁵⁷ Ebu ze'a ani hezahoharo.

'Ougadu Iesu'a ziro, raena'a, "Haba nunu nidu'a zamaġano vaze'a peroveta azaġa gubaze'ohe, rehano peroveta azaġa zeġe habao zu nezeno da'o vaze'a mene gubaze'ohe." ⁵⁸ Ebu ani'a e'e neġano haġai gigi'a ġehaġa mene haġairo, mazaġa ze'e ani mazao mene firo.

14

Ioane Babatiso Rune (Mareko 6:14-29, Luka 9:7-9)

¹ E'e madaġano Galilea haba'a kiniġa Heroda'a Iesu hariġa igiro. ² Ebu ane gau azaġa ziro, raena'a, "Iesu'e Ioane Babatiso gaogi. Ane'a runeono'o bare ġabodeha! E'ano'o ane'a haġai gigi'a inaraġa hina gau'e'ohe."

† **13:52** A'e, ġau amahiġa'e ihore amahiġao idaniro zu ġau iziga'e ihore izigao idaniro.

³⁻⁴ Ibite Heroda'a negoġa, niġa Filipo, inuga meiro. Inuga niġa'e Herodia. Ebu Ioane'a Heroda mazao barebare niro, raena'a, "Ġae'a negoġo inuga meirota'a'e Badi'a goro vari'eha." E'ano'o, Heroda'a Ioane obone tiro, ebu ġu'a neġano ohoniro. ⁵ Heroda'a Ioane matihi reiro, rehano ani'e vaze ġuġuvaġa rihoziro, mazaġa ze'e Ioane'e peroveta vazegħa rae mae ġihiniro. ⁶ Heroda'a furerarote'e madaġa meiotene, Herodia aboġani'a vazevaze zamao zavonadu Heroda zama ufeta matu'oharo. ⁷ E'ano'o Heroda'a ani mazao ġoitoriro, raena'a, "Ġa nagini urate'eta'a'e eġe'a ġani'uma." ⁸ Ebu ani vi'a ġoere egadu Heroda niro, raena'a, "Ioane Babatiso vadini siuvao ofadu izidi 'ada eno'i." ⁹ E'e igirotene, Heroda'e zamaġa adudaro. Rehano ani'a e'ea vaze zamao ġoitorirote'e 'ahine, roġae tahi'aġani'a urate'ete'e ġauġa hano'i rae reiro. ¹⁰ E'ano'o ani'a uti vazegħa tuġunadu ġu'a neġano Ioane Babatiso 'unu vari'e ri'iro. ¹¹ Vadiga'e siuvao teadu odohe ariro, ebu roġae tahi'aġa hanadu ane'a vi'a haro. ¹² Ebu Ioane tahi'atahi'a'a onaadu ane ahiri mae guriro. E'e enogano ze'e Iesu vaġe onamadu me'odoharo.

Vaze 5,000 Ġubuziro

(Mareko 6:30-44, Luka 9:10-17, Ioane 6:1-14)

¹³ Iesu'a Ioane hariġa igirotene, ani e'e haba'a modadu ġasi hina vaze o'o'a haba'a sifu ruhau onamiro. Rehano vaze ġuġuvaġani'a e'e egadu nezeono'o odao Iesu hegote onamiro. ¹⁴ Iesu'a ġasi'ono'o buanadu vaze ġuġuvaġa horoziro. Ebu vetuġazeadu ugi azaġa faiziro.

¹⁵ Ġoravararotene, ane tahi'atahi'a'e ane vaġe onaadu niro, raena'a, "Ahi'e haba boha'a ebu mada 'ai zubureha. E'ano'o vaze ġuġuvaġa 'adi tuġuzo'i, ebu ze uhiġauhiġa neġa onamadu ogomuze hoiti'uma." ¹⁶ Rehano ani'a naenaezina'a, "Mene 'ougi'uma. Zae'a ogomu nu zeno'i." ¹⁷ Ze'a nina'a, "Eme mazao'e beredi fu'o zu ġozone 'aheu da'o." ¹⁸ Ani'a zina'a, "Eġe vaġe mae aro'i." ¹⁹ Ebu ani'a vaze ġuġuvaġa ve rana ehoroga radu ziro. Ani'a beredi fu'o zu ġozone 'aheu madu adure ite ġiane'ena'a, Badi'a mazao kuraro. Ebu vahege tahitahadu tahi'aġa ziniro ebu zeġe'a vaze ġahuge ziniro. ²⁰ 'Ougadu zeġe nidu'a ogau idararo. Ebu Iesu tahi'atahi'a'a ogomu ġaha'aġaha'a'e nu'onadu tunahu 12 iri'avoniro. ²¹ E'ea ogarote'e azaġa bo'aġano ohoze isoiso nidu'a'e 5000, u roġaeroġae zu tahi'a kome'akome'a'e mene me'odiro.

Vu Rana Edau Onamiro

(Mareko 6:45-52, Ioane 6:15-21)

²² E'e enogano Iesu'a tahi'aġa zogone ibite tuġuzena'a, ziro, raena'a, "Ġasio tiradu du'ura moneafa fare onamo'i." U Iesu 'ize vaze ġuġuvaġa tuġuziro. ²³ Tuġuze hauġadu ane da'o maġa itadu kuraro. Mada'a ġoravararotene e'ea ane da'o radiunu. ²⁴ E'e madaġano ġasi'e hesa'ono'o fararo. Ebu zavara boroboro onainu 'ahine, sa'u boro ragatadu ġasi ġihuġihuniro. ²⁵ Iraranae reirotene, Iesu'e vu rana edau'ena'a, ane tahi'atahi'a vaġe ariro. ²⁶ Ane tahi'atahi'a'a Iesu vu rana edau onairote'e horonirote, rihau rudau'ena'a, huau ġaniġanaro, raena'a, "A'e vine!" ²⁷ Rehano Iesu'a zogone ziro, raena'a, "Ago rihano'i! 'Adi eġe. Zamaze rinedo'i." ²⁸ Petero'a nina'a, "Zuhi'a Boro, a hube hune ġa ro'idene, e zuni vu rana ġae vaġe amoga veize huho'i." ²⁹ Iesu'a nina'a, "Aro'i." Ebu Petero'a ġasiono'o buanadu vu rana Iesu vaġe edau onamiro. ³⁰ Rehano ani'a zavara boro horonirote, rihanadu vu zamaġa zubure ovoiro, ebu ġaniġaniniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e ġaboho'i!" ³¹ Iesu'a zogone evo'a 'einadu ani hutube ġihiniro, ebu nina'a, "Ġa, mene gigaru fie'ete'e vazegħa, nougadu 'ada'adeha?" ³² Anianine ġasio tirirotene, zavara 'ai dauġiro.

³³ Ebu ġasi rana azaġa'e Iesu niguniro, raena'a, "Hube hune ġa'e Badi'a ubuga."

Ugi Azaġa Faiziro
(Mareko 6:53-56)

³⁴ Zeġe'a du'ura faradu Genesareta haba'ano hebetiro. ³⁵ Haba e'e azaġani'a Iesu'a onairote'e ederadu ne uhiġauhiġa azaġa nidu'a veize ġoere tuġuriro. Ebu zeġe'a ugi azaġa nidu'a Iesu vaġe tutuze ariro. ³⁶ Ebu ugi azaġani'a ani dabuaġa 'ariġa tahiġano da'o tu'inoga veize ze uminiro. 'Ougadu tu'inirote'e azaġa nidu'a'e ugize'a manoriro.

15

Zama Dehenoi
(Mareko 7:1-23)

¹ Ebu Farisea azaġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nu'a Ierusalem'a ono'o Iesu vaġe onaadu ġadiniro, raena'a, ² "Ġa tahi'atahi'a'e izema oganogano 'evoreze mene vuzu'e'ohe. Nougadu ze'a eme vouġa goro ġoe'a vari'e'ohe?"

³ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Za'e nougadu Badi'a goro ġoe'a'e vari'adu vouġaze goro ġoe'a tihitihine'ohe? ⁴ Badi'a'a raena'a, 'Vi'u mogo gubazo'i', ebu 'Iniu'a ane vi'a moga rae sausaizo'idene, mau runo'i.' ⁵ Rehano iniu'a vi'a moga mazao raena'a, 'Fase, e zae danazoga mene idaġa, mazaġa danazi'uma ra'ete'e ġauġa 'ahi'e eġe'a Badi'a ha'uma,' rae reine, zae'a ani idaġa rae ra'ohe. ⁶ Vaze'a vize moze* mene gubane'ohe rehano, za'a ze duduga rae ihone'ohe. E'e teige, zae'a vouġaze goro ġoe'a u'ano, Badi'a goro ġoe'a rae mode'ohe. ⁷ Za, zama guhi azaġa! Peroveta vazeġa Isaia'a zae moneo reirota'a'e duduga ra'ohe, raena'a,

⁸ 'Vazevaze 'ahi'e hebe hina da'o Badi'a gubane'ohe, rehano zamaze'e Badi'a mazaono'o faġa hune.

⁹ Ze'a Badi'a mazao kurau'eta'a'e huga o'o'a, ebu ze'e vaze'a tirote'e goro ġoe'a ihoze'ohe."

¹⁰ Iesu'a vaze ġuġuvaġa huze ane vaġiro ebu ziro, raena'a, "Egadu edero'i. ¹¹ Hebeo diuġe'ete'e ġauġa'e vaze mene toratorane'ohe. Rehano hebe'ono'o buau'ete'e ġauġani'a vaze toratorane'ohe."

¹² Ebu Iesu tahi'atahi'a'a ane vaġe onaadu niro, raena'a, "Ġa'e Farisea azaġani'a ġae ġoere egadu maġunata'a'e edeġahe?" ¹³ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Adureo eġe Mama'a mene ġorarote'e ġauġa nidu'a taiga'ono'o ġuri modi'uma. ¹⁴ Ze mode tauġo'i! Ze'e vaze ibitozini'ohe, rehano ubuma kuruga azaġa heuġa. Kuruga vazeġani'a kuruga vazeġa ibitohaune, anianine ho'ona bohire ovoi'uma."

¹⁵ Petero'a nina'a, "Au'ete'e ġauġa'e vaze mene toratorane'ete'e hari idaidaġa huga ihofo'i." ¹⁶ Iesu'a zina'a, "E'a ihozata'a'e 'ize mene edeġahe? ¹⁷ Za'e edeġa, ogomu'e vaze hebe'ono'o diuġe isi zamaġa ovoadu vesu ahiri'ono'o buau'ohe. ¹⁸ Rehano hebe'ono'o buae'ta'a'e zamaono'o buanadu vaze toratoraze'ohe. ¹⁹ Vaze zamaono'o buau'eta'a'e zamarone sau'a, gorugoru, hahu'a daro'ete'e, ubuma ġezo, ġonore, kotao ġurire ġoere'ete'e zu vaze rae sausaize'ete'e ra'ohe. ²⁰ De'eguġani'a vaze

toratorane'ohe. Rehano 'evore mene vuzuadu ogomu au'ete'e'a vase mene torane'ohe.”

Kanana Roḡaeḡani'a Iesu Mazao Firo
(Mareko 7:24-30)

²¹ Iesu'a Galilea haba'a modadu Turo zu Sidono haba'a onamiro. ²² E'e haba'ano Kanana† roḡaeḡa 'ahogani'a ani vaḡe aradu ḡihau huniro, raena'a, “Zuhi'a Boro, Davida mariga, eḡe vetuḡaho'i! Vine sau'ani'a eḡe abohe rana radu ani ufeta sausaune'ohe.” ²³ Rehano Iesu'a ḡoere 'ahoga mene naenaeniro. Ebu ani tahi'atahi'a'a aradu umihiro, raena'a, “Ani tuḡune vaḡino'i, mazaḡa eme hegote'ena'a, barebare huau ḡunuḡunufe'ohe.” ²⁴ 'Ougadu Iesu'a roḡae e'e niro, raena'a, “E ḡa mene dana'i'uma. E'e Isaraela azaḡa, dauḡirote'e mamoeḡa veize da'o tuḡuhiro.” ²⁵ Rehano roḡaeḡani'a aradu ani zamao ḡuḡuriro ebu raena'a, “Zuhi'a Boro, danaho'i!” ²⁶ Iesu'a naenaenina'a, “Tahi'a ogomu madu ḡuni hanoga'e mene idaḡa.”† ²⁷ Roḡaeḡa'e nina'a, “A hube, Zuhi'a Boro, rehano ḡuni zuni ane zuhi'a ogomu mumuḡa fata'ono'o buau'eta'a'e au'ohe.” ²⁸ Iesu'a naenaenina'a, “Roḡae, ḡa'e eḡe mazao fie'eta'a'e boro! Ḡa'a urate'eta'a'e hidi'uma.” E'e madaḡano ani aboḡa 'ai manoriro.

Vaze Ḡehaḡa Faiziro

²⁹ Iesu'a haba e'e modadu Galilea du'uraḡa uni onamiro. Ebu maḡa itadu e'ea ehoriro. ³⁰ 'Ougadu vase ḡuḡuvaḡani'a mene edau'ete'e azaḡa, ubuma kuru azaḡa, oda sau'a azaḡa, mumutafa azaḡa zu uḡi azaḡa nunu ḡehaḡa tutuze ane vaḡe ariro. Ebu ze'e ane oda babaḡano bazuze teadu ani'a faiziro. ³¹ Vaze ḡuḡuvaḡani'a mumutafa azaḡa'e ḡoere'ete'e, oda sau'a azaḡa'a manorate'e, mene edau'ete'e azaḡa'e ragave'ete'e zu ubuma kuru azaḡa'e ehamane'ete'e horozitene, zaguzagaro. Ebu ze'e Isaraela azaḡa Badi'aḡa matu'oharo.

Vaze 4000 Ḡubuziro
(Mareko 8:1-10)

³² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a huzadu ziro, raena'a, “E'e 'ahi duḡuru vetuḡazi'ohe, mazaḡa ze 'ahao mada uḡidu eḡe teite radiu'ohe zu ogomuze o'o'a. E'e ze vinini tare nezeo tuḡuzoga mene urate'ohe, mazaḡa ibio higau bauri'uma.” ³³ Tahi'aḡani'a nina'a, “Haba boha'ano 'ada, noumao ogomu ḡehaḡa horonadu vase ḡuḡuvaḡa 'ahi ḡubuzi'uma?” ³⁴ Iesu'a ḡadizena'a, “Za mazao beredi'e nugu?” Ze'a naenaenina'a, “Beredi'e fu'o 'aheu fare zu ḡozone kome'a tahiḡa.” ³⁵ Ebu ani'a vase ḡuḡuvaḡa rahao ehoroga radu ziro. ³⁶ 'Ougadu beredi fu'o 'aheu fare zu ḡozone madu Badi'a mazao kuraro. Ebu vaheḡadu vase ḡuḡuvaḡa zenoga veize tahi'aḡa ziniro. Ebu tahi'aḡani'a ḡahugiro. ³⁷ Zeḡe nidu'a au idararo. Ebu ogomu ḡaha'aḡaha'a mae ofadu tunahu fu'o 'aheu fare iriva'oniro. ³⁸ Ogarote'e azaḡa bo'aḡano ohoze da'o nidu'a'e 4000, u roḡae zu tahi'a kome'akome'a'e mene me'odiro. ³⁹ Ani vase ḡuḡuvaḡa tuḡuzirote'e ḡarugano, ḡasi'o ehoradu Magadana haba'a onamiro.

16

Haḡai Nu Badēḡa Uratiro
(Mareko 8:11-13, Luka 12:54-56)

† 15:22 A'e mene Iuda haba'a † 15:26 Iuda azaḡa'e Iuda mene azaḡa mazao ḡuni rae huziro.

¹ Farisea zu Sadukea azaḡani'a Iesu tuhune nuroga radu ane vaḡe onairo ebu uminiro, raena'a, "Badi'a mazaonono'o haḡai nu badeḡa ihofo'i." ² Ani'a naenaenziro, raena'a, "Za'e, 'Gorava mada'a kanaru zuburine, ohogore mada'a manori'uma,' rae ra'ohe." ³ Ebu 'Oherebau adure'a ḡutanoga horonine irugu'a ru'a'uma,' rae ra'ohe. Za'e adure iraḡa horonine nagini'a furera'uma rae edere'ohe. U izidi madaḡano nagini'a fureru'eta'a'e huga'e mene edere'ohe. ⁴ Sau'a azaḡa zu Badi'a mazao mene hune fie'ete'e azaḡa'e haḡai nu badeḡa da'o urate'ohe, rehano mene zini'uma. E'a zini'uma'e peroveta vazegā Iona haḡai nu badeḡa da'o." Ebu ani'a zeḡe mazaono'o vaḡinadu onamiro.

Farisea zu Sadukea Azaḡa Isiti
(Mareko 8:14-21)

⁵ Iesu tahi'atahi'a'e du'ura moneafa farirotene beredi odohoga aḡutaro. ⁶ Iesu'a ziro, raena'a, "Tohutoho'i, Farisea zu Sadukea azaḡa isiti faine ḡiano'i." ⁷ 'Ougadu ze zeḡe'a bare ḡo'aniro, raena'a, "Eme'a beredi mene odohaha 'ahine, ani 'ouge ra'ohe." ⁸ Iesu'a ze nagini ḡo'anirote'e ederirotene, ziro, raena'a, "Zae Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a! Nougadu beredi nu mene odohate'e ḡo'ane'ohe? ⁹ Za ize mene edegāhe? Eḡe'a beredi fu'o hina vase 5000 ḡubuzadu ḡaha'aḡaha'a'e tunahu nugu nu'onirota'a'e mene zamare'ehehe? ¹⁰ Zuni beredi fu'o 'aheu fare hina vase 4000 ḡubuzadu ḡaha'aḡaha'a'e tunahu nugu nu'onirota'a'e mene zamare'ehehe? ¹¹ E'a beredi moneo mene ra'eta'a'e nougadu za'e mene edere'ohe? E bare zi'ohe, Farisea zu Sadukea azaḡa isiti faine ḡiano'i!" ¹² 'Ougadu ze'e ederiro, ani'e beredi isitiḡa moneo mene reiro, rehano Farisea zu Sadukea azaḡani'a ḡuriro ihoreḡa ḡianoga veize reiro.

Petero'a Iesu'e Keriso Reiro
(Mareko 8:27-30, Luka 9:18-21)

¹³ Iesu'a Kaisaria Filipi haba'a onairotene, ane tahi'atahi'a ḡadiziro, raena'a, "Vaze'a eḡe, Vaze Ubuga, iniu rae ra'ohe?" ¹⁴ Ze'a naenaenina'a, "Nu'e Ioane bapatizo, nu'e Elia ra'ohe. Nu'e Ieremia ga amahi peroveta vazegā 'ahoga ra'ohe." ¹⁵ Ebu ani'a ḡadizena'a, "Za'a ra'etene e'e iniu?" ¹⁶ Simona Petero'a naenaenina'a, "Ḡa'e Keriso, ḡabone Badi'aḡa Ubuga." ¹⁷ Iesu'a naenaenina'a, "Iona ubuga Simona, matu'o'i, mazaḡa vase'a ḡa mazao e'e meme iho'eha, rehano adureo eḡe Mama'a ḡa iho'eha. ¹⁸ Ebu e ḡa'ohe. Ḡa'e Petero, huga'e vatava. Eḡe'a vatava e'e rana ekalesia, eḡe mazao fie'ete'e azaḡa, ohodzi'uma, ebu rune gigi'a'e mene ḡuizi'uma. ¹⁹ Badi'a'a ibitozini'ete'e ibihetaḡa vava'oga veize kiḡa eḡe'a ḡani'uma. E'ano'o ḡa'e nagini rahao gararine, Badi'a adureo zuni garari'uma, ebu ḡa'a nagini rahao ahetine, Badi'a adureo zuni aheti'uma." ²⁰ Ebu Iesu'a goere riḡa ziro, raena'a, "E'e Keriso rae vase zo'i!"

Iesu Runeḡa Moneo Ihoziro
(Mareko 8:31-9:1, Luka 9:22-27)

²¹ E'e madaḡanono'o, Iesu'a ane rune moneo ane tahi'atahi'a ḡadahe ihoziro, raena'a, "Eḡe'a Ierusalem onamehuni'uma, ebu vase boroboro, dibu'o vazegā ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa mazaono'o aduga ḡehaḡa hidi'uma. Ze'a uḡuhi'uma, rehano e'a mada uḡiduḡa zamaḡano bare ḡabode iḡuni'uma." ²² Ebu Petero'a Iesu ane genaḡano zamahu onamadu roniro, raena'a, "Mene, Zuhi'a Boro, Badi'a'a ḡae mazao 'ouge mene fureni'uma!" ²³ Rehano ani'a tehadu Petero niro, raena'a, "Satani, eḡe mazaono'o vaḡino'i! Ḡa'a eḡe'a uitoga veize

goere'ohe, mazağa ġa'e Badi'a ibio mene zamare'ohe, rehano vase ibio zamare'ohe."

²⁴ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Iniu'a eġe ġaruna hegотиhi are ro'idene, ane ura haġaiġa nidu'a modadu ane satauro odohe'ena'a, eġe hegoto'i! ²⁵ Iniu'a ane ġabone obone giganine, ani ġabone tuġutuġu mene hidi'uma. Rehano iniu'a ane ġabone eġe 'uano modine, ġabone tuġutuġu hidi'uma. ²⁶ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a madu ġaboneġa mae vaġinine, nagi manoġa hidi'uma? Ġau 'ahoga hina zu ġabone tuġutuġu mouga mene idaġa. ²⁷ Eġe, Vaze Ubuga'e eġe Mama agaġa zamaġano tuġure viga teite onai'uma, ebu vase'a nagini haġairote'e idunaġano aneane naeġa zini'uma. ²⁸ E hube hune zi'ohe, izidi zae bo'aġano vase nunu'a izema rudanogano, eġe, Vaze Ubugani'a aradu vase ibitozini'ete'e horoni'uma.

17

Iesu Iraġani'a Nufiro

(Mareko 9:2-13, Luka 9:28-36)

¹ Mada fu'o tiba fare ġaruġano Iesu'a Petero, Iakobo zu Iakobo negoġa Ioane zamazadu zeġe da'o maġa boro itiro. ² E'ea ani iraġani'a ze ubumao nufiro. Iraġani'a mada teige agararo ebu dabuaġani'a agaġa teige uraro. ³ E'e madaġano ze ubumao Mose zu Elia'a fureranadu Iesu teite goeriro. ⁴ Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zuhia Boro, eme 'ahao radiu'eta'a'e monoġa! Ġa'a uratine e taruha uġidu ogora'uma, tiba'e ġae veize, tiba'e Mose veize ebu tiba'e Elia veize." ⁵ Ani goere radiu'enogano goze vazavazahogani'a ovadu ze ogozoro, ebu goze zamaġanono'o ago 'ahoga igiro, raena'a, "Ahi'e eġe zamarone, ubudehe. E ani mazao matue rudau'ohe. Ani goere egohano'i." ⁶ Iesu tahi'atahi'a'a ago e'e igirotene, rihau rudanadu rahao higau ġuġuriro. ⁷ Rehano Iesu'a aradu obozoro, ebu raena'a, "Iġuno'i. Ago rihano'i." ⁸ Ze'a dude ehamarotene, vase nu mene horozoro, rehano Iesu da'o horoniro.

⁹ Ze maġanono'o ovairote'e madaġano Iesu'a ziro, raena'a, "Za'a horonata'a'e vase mazao ago rae fureno'i, onamo eġe, Vaze Ubugani'a runeono'o bare ġabode iġuni'uma." ¹⁰ 'Ougadu ane tahi'atahi'a'a ġadiniro, raena'a, "Nougadu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaġani'a, 'Elia'e ibite onai'uma,' rae ra'ohe?" ¹¹ Iesu'a naenaezina'a, "A'e hube. Elia'e ġau nidu'a ruhiboga veize ibite onai'uma. ¹² Ebu e zi'ohe, Elia 'ai amahi onairo. Rehano vase'a mene ederadu ani mazao zeġe'a uratirote'e haġaiġa haġairo. E'e teige, eġe, Vaze Ubuga zuni zeġe mazaono'o aduga hidi'uma." ¹³ 'Ougadu ane tahi'atahi'a'a Iesu'a Ioane Babatiso'e Elia idane'ena'a, goerate'e ederiro.

Tahi'a Kome'a Vine Sau'aġeta Manoniro

(Mareko 9:14-29, Luka 9:37-43a)

¹⁴ Ze'a maġa'ono'o vase ġuġuvaġa vaġe ovairotene vase 'ahogani'a Iesu vaġe aradu ane zamao tue ġuġuriro, ebu raena'a, ¹⁵ "Zuhia Boro, eġe ubude vetuġano'i! Ani'e ketokete'ohe ebu ahiri'e gigi'a boro ma'ohe. Ani'a mada ġehaġa ire roga rana ga vu rana higau'ohe. ¹⁶ E'a ani tutune ġae tahi'atahi'a vaġe areha, rehano ze'a ani manonoga mene idaraneha." ¹⁷ Iesu'a naenaezoro, raena'a, "Za'e Badi'a mazao mene fi'e'ete'e zu ve'oġa haġae'ete'e azaġa! E za teite no'e faġa radi'uma? E no'e faġa zae mazao zamahe gigau oboni'umahe?" Ebu tahi'a e'e moga nina'a, "Ubugo odohe eġe vaġe aro'i." ¹⁸ Ebu Iesu'a vine sau'a ronadu ane mazaono'o buaro. E'e madaġano tahi'a e'e zogone manoriro.

¹⁹ Ebu ani tahi'atahi'a'a zege da'o Iesu vage aradu gadiniro, raena'a, "Eme'a nougadu vine sau'a hegone bunoga mene idaraneha?" ²⁰ Ani'a ziro, raena'a, "Mazağa zae fie'eta'a'e tahiğa fase. E hube hune zi'ohe, za'a ege mazao fie'eta'a'e fufu mağa kome'a tiba heuğa radu za mağa 'ahi mazao nina'a, 'Ahaono'o veginadu omo onamo'i,' rae reine, ani'a 'ouge hağai'uma. Za'e ege mazao fine, gau nidu'a hağaoga'e idağa."*

Runega zu Bare Iguni'uma Hariğa Reiro

(Mareko 9:31-32, Luka 9:44-45)

²² Ze'a Galilea haba'ano nu'oraratene, Iesu'a ziro, raena'a, "Ege, Vaze Ubuga'e agirehe 'evoreo ri'ih'i'uma. ²³ Ze'a uguhi'uma, ebu mada ugidugano e'a bare iguni'uma." 'Ougadu Iesu tahi'atahi'a'e zamaze are rudaro.

Kuru Neğa Takesiğa

²⁴ Ze'a Kaperanauma neğa boro feurirote'e enogano, kuru neğa takesi azağani'a Petero vage aradu niro, raena'a, "Ga miriho vazeğa'e kuru neğa takesi† mene hağae'ehehe?" ²⁵ Ani'a raena'a, "O'e, ege ihore vazeğa'e takesi hağae'ohe."

Petero'a ne diugirotene, Iesu'a ibite gadiniro, raena'a, "Petero‡, ga nouge rae zamare'ohe? Haba kiniğa'e iniu mazao takesi ufe'ohe, ani haba azağa mazao ga avo'a azağa mazao?" ²⁶ Ani'a naenaenina'a, "Avo'a azağa mazao ufe'ohe." Ebu Iesu'a nina'a, "O'e, ane haba azağa'e takesi mene hağae'ohe. ²⁷ Rehano eme mene mağunozifine takesi hağai'uma. Ga'e du'ura ovoadu kimai feuno'i. Ebu gozone tiba kimaino'idene, hebe'a mae nahano'i, ebu siliva moniğa tiba§ horoni'uma. E'e madu emetane veize zeno'i."

18

Iniu'e Gihi'a Hune

(Mareko 9:33-37, 42-48, Luka 9:46-48; 15:3-7; 17:1-2)

¹ E'e madağano Iesu tahi'atahi'a'a Iesu vage onaadu gadiniro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'ete'e zamağano iniu'e gihi'a hune?" ² Iesu'a tahi'a kome'a 'ahoga hune onaadu zege bo'ağano mae ohoniro, ³ ebu raena'a, "E hube hune zi'ohe, za'a gihuradu tahi'a kome'a 'ahi mene teigine, Badi'a'a za mene ibitozini'uma. ⁴ Iniu'a, tahi'a kome'a teige, ane'a bare mae ovoine, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamağano ani'e gihi'a hune rae ra'ohe. ⁵ Ebu ege mazao fie'ete'e u'ano tahi'a kome'a 'ahiguğa mae gihinine, ani'e ege mae gihihe'ohe. ⁶ Iniu'a, tahi'a kome'a 'ahiguğa ege mazao fie'eta'a'e bo'ağano, tahi'a 'ahoga'e hağai sau'ano tutune ve'onine, ani'e hadi boro bagağa 'unuğano autadu davara guniğano mae feunine'e ufeta manoga.

⁷ Raha 'adi azağa, fase vetuğağa, aduga hidiuma, mazağa vaze ibi ve'oğano tutuze'ete'e'e gauğa u'ano, sau'a hağae'ohe. De'eguğa'e fureru'ohe rehano, vaze hağai sau'ano tutuze'ete'e azağa'e, fase vetuğağa, aduga hidi'uma. ⁸ 'Evorego ga odağoa tutu'e ve'o'o'idene, vari'e modo'i. 'Evore tibağota ga odağoa tibağota da'o gabone tugutuğu hidoga'e ufeta manoga. U 'evorego 'aheu ga odağoa 'aheugota ire roga mene hauge'ete'e zamağano mae feu'ine ufeta aduga. ⁹ Ubumağoa tutu'e ve'o'o'idene,

* **17:20** Fare mirihirote'e nu'e v. ²¹ madu raena'a, "Kuraune zu zağozagine da'o vine sau'a 'ahiguğa'e hegone bune'ohe. † **17:24** Girikio, takesi moniğa'e Derakima 'aheu. Derakima tiba'e mada tiba gau naeğa heuğa. ‡ **17:25** Girikio, Simona § **17:27** Girikio, siliva moniğa tiba'e Derakima gazağa heuğa.

gude modo'i. Ubumaḡo naeḡaḡota da'o ḡabone tuḡutuḡu hidoga'e ufeta manoḡa. U ubumaḡo 'aheuḡota ire roga mene hauḡe'ete'e zamaḡano mae feu'ine ufeta aduga.

Mamoe Dauḡirote'e Hari Idaidaḡa

(Luka 15:3-7)

¹⁰ Tahi'a kome'a 'ahiguḡa tiba zuni gubano'i. Mazaḡa, e zi'ohe, zeḡe taufe'ete'e tuḡure viga'e eḡe Mama adureo teite iḡaiḡa radiu'ohe.*

¹² Za'e nouge zamare'ohe? Vaze 'ahoga mazao mamoeḡa 100, rehano tibani'a dauḡine, ani nougi'uma? Ani'e mamoeḡa 99 maḡa haba'ano modadu dauḡoga mamoeḡa vaḡe ragavi'uma. ¹³ E hube hune zi'ohe, ani'a mamoe tiba e'e vaḡe meine, mamoe 99 mene dauḡoḡa ḡauḡa'e vitize matu'e ruda'uma. ¹⁴ E'e teige, zae Moze adureo tahi'a kome'a 'ahiguḡa tiba zu dauḡoga'e mene urate'ohe.

Nabuḡo Sau'a Mae Dudune'ete'e Ibiḡa

(Luka 17:3)

¹⁵ Ekalesia nabuḡo'a ḡae mazao sau'a haḡao'idene ane vaḡe onamadu ḡanine da'o bo'aḡano sau'aḡa ihono'i. Ani'a egoḡanadu sau'aono'o ḡihurine, ḡa 'ai nabudiḡota bare tiburaneha. ¹⁶ U ani'a mene egoḡano'idene, vaze tiba ga 'aheu zamazadu bare onamo'i, mazaḡa ḡanine nagini ra'ete'e vaze 'aheu ga uḡidu zu ederi'uma. ¹⁷ Ani'a ze zu mene egozinine, ekalesia zamaḡano rae fureno'i. Ani'a ekalesia zuni mene egozeno'idene, ani'e Badi'a aḡu'a vazeḡa ga takesi vazeḡa sau'a teige'ohe rae zamaro'i.

¹⁸ E hube hune zi'ohe, za'a nagini rahao gararine, Badi'a adureo zuni garari'uma, ebu za'a nagini rahao ahetine, Badi'a adureo zuni aheti'uma. ¹⁹ E bare hube hune zi'ohe, rahao 'ada ḡanine zamaze tiba hina nagini umidine, eḡe Mama adureo zae veize haḡaozini'uma. ²⁰ Mazaḡa eḡe niḡano 'aheu ga uḡidu'a nu'oraune, e'e zeḡe bo'aḡano radiu'ohe.

Mene Rae Mode'ete'e Tuḡure Vazeḡa Hari Idaidaḡa

²¹ Ebu Petero'a Iesu vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, "Zuhia Boro, eḡe nabudi'a eḡe mazao sau'a haḡaine, ḡae nuḡu e ani sau'a rae modi'uma? Ḡae fu'o 'aheu fare ga?" ²² Iesu'a naenaeniro, raena'a, "E ḡa'ohe, mene ḡae fu'o 'aheu fare, rehano barebare rae modo'i!†

²³ E'ano'o Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hari idaidaḡa 'ahi heuḡa. Kini 'ahogani'a ane mazaono'o moni meirote'e tuḡure azaḡa huzadu ani moni bare meihi rae reiro. ²⁴ Ani'a 'ouge haḡairotene, moni borofe† meirote'e vazeḡa 'ahoga ani vaḡe tutune ariro. ²⁵ Ani'e moni baronoga mene idaḡa 'ahine, kini'a riḡa ḡoreniro, raena'a, 'Ḡae inuḡo, ubuḡo zu ḡae mazao ḡau nidu'a seronadu eḡe moni barono'i! ²⁶ 'Ougadu tuḡure vazeḡani'a ani zamao obena hina tuḡiro, ebu raena'a, 'Geno mada eno'i, ebu e moni nidu'a baroni'uma.' ²⁷ 'Ouge reirotene, zuhi'aḡani'a vetuḡaniro ebu moniḡa ahiḡa radu ani tuḡuniro.

²⁸ E'e ḡarugano tuḡure vazeḡani'a ani mazaono'o moni nu\$ meirote'e tuḡure vazeḡa 'ahoga, ani teite tiburu gau'ete'e, vaḡe onamiro. Ani'a ani matanadu oḡorabiḡa harinoharo. Ebu raena'a, 'Eḡe moni barono'i! ²⁹ 'Ougadu ane vaze tuḡure vazeḡa'e obena hina tuḡaro, ebu uminina'a,

* **18:10** Fare mirihirote'e nu'e v. 11 raena'a, "Eḡe, Vaze Ubuga'e dauḡirote'e azaḡa ḡabozoga veize onairo." † **18:22** Girikio, Ḡae 490 ‡ **18:24** Girikio, 10,000 Taleniti, a'e muri 16 gau naeḡa heuḡa § **18:28** Girikio, 100 Denari, a'e mada 100 gau naeḡa heuḡa

'Geno mada eno'i, ebu gae moni baroni'uma!' ³⁰ Rehano ani hezahiro ebu onamadu ane vazega 'ai gu'a negano mae ohoniro, onamo ani moni e'e baroni'uma.

³¹ Tugure azaqa nunu'a nagini'a furerarote'e horonirotene, ze magune rudanadu zege zuhi'a vage onamiro. Ebu hariqa nidu'a ani mazao ihoniro.

³² 'Ougadu zuhi'agani'a tugure vazega ibi'a ibite hunadu niro, raena'a, 'Ga'e tugure vazega sau'a! Ga'a umihadu ga ege mazaono'o meirote'e moniga nidu'a ahiga reiro. ³³ Ege'a gae vetugagadate'e teige, gae'a zuni gae vase tugure vazega vetu'aganifo!' ³⁴ Zama gugi'ano zuhi'agani'a ani aduga hanoga veize gu'ano ohoniro, onamo ani moni nidu'a barone haugi'uma.

³⁵ E'e teige, za'a zae nego nabudi zamaze nidu'a hina zege sau'a mene rae modine, ege Mama adureo zuni zae mazao 'ouge hagai'uma."

19

Rogae Mode'ete'e Moneo

(Mareko 10:1-12)

¹ Iesu'a e'e goe'a haugirotene Galilea haba'a modadu Ioridana vuga moneafa Iudea haba'a onamiro. ² Vaze guguvagani'a ani hegotiro ebu ani'a ugi azaqa faiziro.

³ Ebu Farisea azaqa nu'a Iesu tuhune nurifine ani vage aradu gadiniro, raena'a, "Goro zamaqano, ohoze 'ahogani'a hagai nunu u'ano inuga mode'ete'e idaqahehe?" ⁴ Ani'a naenaenziro, raena'a, "Za Buka Zagoqa mene me'odirohehe? Gadaheqano Badi'a'a gau nidu'a hagirotene ohoze zu rogae hagiro. ⁵ Ebu ani raena'a, 'E'ano'o ohoze'e vi'a moga modadu rogae teite tibura'uma ebu anianine ahiri tiba re'uma.' ⁶ E'ano'o ze'e mene 'aheu rehano tiba, ebu Badi'a'a tibuzirota'a'e vase'a mene rovonu'uma."

⁷ Ze'a gadinena'a, "'Ougine nougadu Mose goro goe'a'e raena'a, 'Ohoze'e inuga modine fefa mirihadu rogaeqa hano'i ebu modo'i,' rae ra'ohe?"

⁸ Iesu'a naenaenzina'a, "Za tegaze riga 'ahine, Mose'a rogae modine'e idaqa reiro. Rehano gadaheqanono'o a'e mene Badi'a urate'ete'e hageqa ra'ohe. ⁹ E zi'ohe, inuga'e ubuma gezo hagaiqa mene hage'ete'e rehano, i'ani'a ani modadu rogae 'ahoga teite hahurine, ani'e ubuma gezo hagaiqa hage'ohe."

¹⁰ Iesu tahi'atahi'a'a Iesu niro, raena'a, "'Ahiguqani'a i'a inuga mazao fureraune, guruvorau radiu'eta'a'e ufeta manoga gaogi!" ¹¹ Iesu'a naenaenzina'a, "Vaze nidu'a goere 'ahi mae gihinoga'e mene idaqa. Rehano Badi'a'a danaze'ete'e azaqa da'o idaqa. ¹² Vaze nu'e furerarote'e madaqanono'o ahiri ugiqeta radu mene hahure'ohe. Nu'e vase'a ahiri ariro. Nu'e Badi'a'a ibitozini'ete'e veize gauhi radu ze'e mene hahuriro. Iniu'a 'ahi goe'a mae gihinoga idaqa reine, ani'a mae gihini'uma."

Tahi'a Kome'akome'a ebu Iesu

(Mareko 10:13-16, Luka 18:15-17)

¹³ Vazevaze'a tahi'a kome'akome'a tutuze Iesu vage onairo, mazaqa ani'a ze rana 'evore teadu kuranoga uratiro. Rehano ani tahi'atahi'a'a tutuze arirote'e azaqa roziro. ¹⁴ Iesu'a ziro, raena'a, "Tahi'a kome'akome'a ege vage onaeta'a'e ago gararo'i. Mazaqa Badi'a'a tahi'a kome'akome'a teige'ete'e azaqa ibitozini'ohe." ¹⁵ Ebu ani'a ze rana 'evore teadu kurarote'e garuqano, e'ea igune onamiro.

*Ma'ora Vazeġa**(Mareko 10:17-31, Luka 18:18-30)*

¹⁶ Vaze 'ahogani'a Iesu vaġe aradu ġadiniro, raena'a, "Thore vazegħa, e nagini manoġa haġaine ġabone tuġutuġu hidi'uma?" ¹⁷ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Ġa'e nougadu eġe mazao nagini'e manoġa rae ġadimu'ohe? Manoġa'e Badi'a, tibuhuga da'o. Ġa'a ġabone tuġutuġu hidihi ro'idene, Badi'a goro ġoe'a hegoto'i." ¹⁸ Vaze e'e'a ġadinena'a, "No'e goro ġoe'a hegoto'uma?" Iesu'a naenaenina'a, "Vaze ago mano'i, ubuma ago ġezano'i, ago ġonotano'i, kota zamaġano ġoere ve'oġa ago ġoero'i, ¹⁹ vi'u mogo gubazo'i ebu ġa'a ġae bare zamare'ete'e teige nabuġo zamaro'i." ²⁰ Ene izigani'a niro, raena'a, "E goro ġoe'a 'ahi nidu'a haġae onae'ohe. Hena nagini haġai'uma?" ²¹ Iesu'a nina'a, "Ġa'e Badi'a ubumao manoġa hune re'uma rae uratine, onamadu ġauġo nidu'a serono'i ebu e'e moniġa zahara azaġa zeno'i. 'Ougine ġa adureo ġau manomano me'uma. Ebu aradu eġe hegoto'i." ²² Rehano ene izigani'e ma'ora ufeta boro vazegħa 'ahine, Iesu ġoe'a igirotene, zamaġani'a adudu borore'ena'a, iġuniro.

²³ Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, ma'ora vazegħa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazegħa rouga'e riġa bagaġa. ²⁴ Bare zi'ohe, kamero'e niduru ho'oga diuġoga'e riġa. Rehano ma'ora vazegħa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazegħa rouga'e ufeta riġa." ²⁵ Ane tahi'aġani'a'a e'e igirotene, zaguzagau rudaro ebu ġadinina'a, "'Ougine iniu'a ġabone hidi'uma?" ²⁶ Iesu'a ġiazadu zina'a, "Vazevaze zeġe'a bare ġabone hidoga'e mene idaġa, rehano Badi'a'a vaze ġabozi'uma. Mazaġa ani'e ġau nidu'a haġaoga idaġa."

²⁷ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Eme ġa hegotoga veize ġau nidu'a modiro. 'Ougadu eme'e naeġa nagini hidi'uma?" ²⁸ Iesu'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe. Raha 'ahi nidu'a'e bare izida'uma madaġano, eġe, Vaze Ubugani'a kini ehore haba'ano ehoradu raha nidu'a ibitoha'uma. Ebu zae, eġe hogote'ete'e azaġa zuni kini ehoru haba'a 12 rana ehoradu Isaraela azaġa, 12 urabo, kotazi'uma. ²⁹ Ebu iniu'a eġe 'uano neġa, negoġa, ezeġa, vi'a, moga, eneġa ga haba'a modirota'a'e naeġa ġae 100 me'uma zu ġabone tuġutuġu hidi'uma. ³⁰ Rehano ibite'ete'e azaġa ġehaġa'e ġonagano re'uma, u ġonaga azaġa ġehaġa'e ibiti'uma."

20*Vaini Meba Gau Azaġa Hari Idaidaġa*

¹ Iesu'a hari idaidaġa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hari 'ahi heuġa. Haba vazegħa 'ahogani'a ane vaini meba veize gau'ete'e azaġa vaġihi radu oherebau uzeuze onamiro. ² Ebu vaze nu horozitotene ziro, raena'a, 'Eġe meba onamadu gau'o'i. Mada tiba gauġa moniġa* zini'uma.' 'Ougadu ani ze mebaġano tuġuzi. ³ Oherebau mada fu'o ġazaġa fare meitotene ani bare onamiro. Ebu maketi haba'ano mene gau'ete'e vaze nu'a edau radoga horoziro. ⁴ Ani'a zina'a, 'Za zu eġe vaini mebaġa onamo'i, ebu gauġa moniġa idane zini'uma.' ⁵ Ebu ze ane meba onamiro. Ani'a mada'i zu mada uġidu ġoravaġano bare onamadu 'ouge haġairo. ⁶ Mada fu'o ġoravaġano ani onamitotene vaze nu'e edau ragave'ete'e horozadu ġadiziro, raena'a, 'Za nougadu mada niduga mene gaue'ena'a edau tauġe'ohe?' ⁷ Ze'a naenaenina'a, 'Mazaġa vaze 'ahogani'a eme gau

19:19 19:19 Exodus 20:12-16; Deut 5:16-20
 19:19 19:19 Lev 19:18

19:19 19:19 Lev 19:18

* **20:2** Mada tiba gau

moni'e Denari tiba.

'ahoga mene refeha.' Ani'a zina'a, 'Za zuni ege vaine mebağa onamadu gau'o'i.'

⁸ Mada'a ovorotene vaine mebağa vazegani'a meba taufe'ete'e vazega niro, raena'a, 'Gau azağa huzadu gonaga vazeganono'o ibite vazega gau moniga zeno'i.' ⁹ Mada fu'o goravağano huzate'e azağa'e onairotene aneane mada tiba gau moniga meiro. ¹⁰ Ebu ibite gauirete'e azağani'a onairotene, ze moni ufeta boro me'uma rae zamariro. Rehano aneane mada tiba gau moniga idane meiro. ¹¹ Ze'a e'e moniga madu haba vazega mazao mağuniro, ebu tururu'ena'a, niro, raena'a, ¹² 'Vesu onaate'e azağa'e mada tahiğa da'o gau'eha. U eme'a mada gigi'a zamağano mada niduga gau boro hağaeha. Rehano ga'e zege moni'e emege teite idane zeneha!' ¹³ Haba vazegani'a zege bo'ağano 'ahoga naenaeniro, raena'a, 'Ege vase, e'e mene nae da'o badareha. Ga'e gauadu mada tiba gau moniga me'uma rae gaha. ¹⁴ E'ano'o monigo madu onamo'i. E'e vesu onate'e vazega gau moni'e gae moni teite idane ganihi ra'ohe. ¹⁵ Ege'a ege moni hina nagini urate'ete'e hağaine, ve'oğahe? Ege'a vase mazao ufeta manoga radu ga'e ahiahihe'ehehe?" ¹⁶ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "E'ano'o gonağa azağa'e ibiti'uma zu ibite'ete'e azağa'e gonagano re'uma."

*Iesu'a Ane Rune Bare Reiro
(Mareko 10:32-34, Luka 18:31-34)*

¹⁷ Iesu'a Ierusalem itirote'e zamağano, ane tahi'a 12 da'o huzadu ibio ziro, raena'a, ¹⁸ "Giano'i, eme'e Ierusalem ite'ohe. Ebu ege, Vaze Ubugani'e, dibu'o vazega gihi'ağagihiağa zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağani'a obohe teadu uguhahi re'uma. ¹⁹ Ebu Badi'a agu'a azağa 'evoreo ri'ihadu zege'a girihohi'uma, masihi'uma zu sataurohi'uma. Rehano mada ugiduğano ege'a bare iguni'uma."

*Iakobo zu Ioane Vize'a Iesu Uminiro
(Mareko 10:35-45)*

²⁰ Zebede ubuga, Iakobo zu Ioane, vize'a zege zamazadu Iesu vage ariro, ebu obena hina tuğadu uminiro. ²¹ Iesu'e gadiniro, raena'a, "Ga'e nigini urate'ohe?" Ani'a naenaenina'a, "Ga'a ibitozini'ete'e madağa mo'idene, ege ubude 'aheu ohozadu gihi'ağa igu'a zeno'i." ²² Iesu'a niro, raena'a, "Za'e nagini umihe'eta'a'e agu'a. Ege'a gagi'uma bioğa'e aduga hidi'ete'e bioğa. Zae zuni e'e gagi'umahehe?" Zege'a naenaenina'a, "O'e." ²³ Iesu'a ziro, raena'a, "Ege'a gagi'uma bioğa'e, zae zuni gagi'uma. Rehano gihi'ağa igu'a me'uma azağa'e ege'a meme ohozi'uma. U ege Mama'a ohozi'uma reirote'e azağani'a da'o ani'a ruhibirote'e igu'a me'uma."

²⁴ Iesu tahi'a gaubanana'a e'e igirotene, Iakobo zuni Ioane mazao mağuniro. ²⁵ Rehano Iesu'a huze nu'ozadu ziro, raena'a, "Za edega, Badi'a agu'a azağa haba'ano, zuhi'ağazuhi'ağani'a e'e haba'a azağa ibitozini'ohe, ebu zege gihi'ağa iguri azağani'a inaraze hina haba'a azağa rana edau'ohe. ²⁶ Rehano za'e ago 'ouge hağao'i. Zae bo'ağano iniu'e gihi'a reihi reine, ani'e zae u'ugano gau'ete'e vazega rae re'uma. ²⁷ Ebu iniu'e zae bo'ağano ibitone vazega reihi reine, ani'e zae tuğure vazega rae re'uma. ²⁸ Za'e ege teige hağao'i, mazağa ege, Vaze Ubugani'a vase'e ege tuğure azağa re'uma radu mene ariro, rehano e'e vase tuğure vazega re'uma radu ariro. Ebu vase geğağa sau'a u'ano, ege gabone hina Badi'a dibu'o hanoga veize ariro."

*Ubuma Kuru Azağa Faiziro
(Mareko 10:46-52, Luka 18:35-43)*

²⁹ Iesu ani tahi'atahi'a teite Ieriko neġa borono'o iġunirotene, vase ġuġuvaġani'a ani hegotiro. ³⁰ Ebu ubuma kuru azaġa 'aheu'e ibi ġenaġano ehore radiunu. Ze Iesu'a vitau oname'ete'e egadu huario, raena'a, "Zuhi'a Boro, Davida mariġa, eme vetuġafo'i!" ³¹ Vaze ġuġuvaġani'a horozadu roziro, raena'a, "Hezoa!" Rehano ze'e ufeta ġihau huario. "Zuhi'a Boro, Davida mariġa, eme vetuġafo'i!" ³² Ebu Iesu'a edanadu huziro, raena'a, "Eġe'a zae veize nagini haġai'uma?" ³³ Ze'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, eme ehamatihi!" ³⁴ Ebu Iesu'a vetuġazeadu ubumaze oboniro. Obozirotene zogone ubumaze'a ra'aro ebu ani hegotiro.

21

Ierusalem Diuġiro

(Mareko 11:1-11, Luka 19:28-38, Ioane 12:12-19)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a teite Ierusalem hanitadu Oliva maġano Benefage neġano feuriro. Ebu tahi'aġa 'aheu tuġuze'ena'a, ziro, ² raena'a, "Zama mone neġa onamo'i. E'e neġa diuġine, doniki 'ahoga 'ute touga ubuġeta horoz'i'uma. Horozo'idene, fuhi'adu eġe vaġe odohe aro'i. ³ Iniu vase'a ġoere nu zoi'dene, 'Zuhi'a Boro'a urate'ohe,' rae no'i. 'Ougine ani zogone tuġuzi'uma."

⁴ A'e peroveta vaseġani'a Badi'a ġoere reirota'a'e hudaro, raena'a,

⁵ "Ierusalem azaġa* mazao 'ahige zoi, 'Ġiano'i! Zae Kini'e zae vaġe are'ohe. Ani'e vaġu'a ebu doniki rana ehoreha. Doniki ubuga rana ehoradu are'ohe."

⁶ Ebu tahi'aġa 'aheu'a onamadu Iesu'a nagini zirote'e haġairo. ⁷ Ze doniki ubuġeta odohe ane vaġe onamadu dabuaze doniki ubuga ġarunio zahariro, ebu Iesu ani rana tiri. ⁸ Vaze ġehaġani'a zeġe dabua ibio hirau tiro, u vase nu'e ire ezaga vari'e madu ibi rana hiraro. ⁹ Iesu zamao onamirote'e azaġa zu ġaruna hegotirote'e azaġani'a huario, raena'a,

"Davida mariġa niguno'i!†
Zuhi'a Boro niġano onae'ete'e vaseġa matu'ohatihi!
Badi'a hitanao niguno'i!"

¹⁰ Ebu Iesu'a Ierusalem diuġirotene, ne azaġa nidu'a harae'ena'a ġadimutitiro, raena'a, "'Adi iniu?" ¹¹ Ebu vase ġuġuvaġani'a naenaezina'a, "'Adi'e Iesu, peroveta vaseġa. Galilea haba'a Nazareta neġa vaseġa."

Kuru Neġa Deheniro

(Mareko 11:15-19, Luka 19:45-48, Ioane 2:13-22)

¹² Ebu Iesu'a kuru neġa haba'ano diuġiro. Diuġadu dibu'o veize ġahunone hoite'ete'e zu serone'ete'e azaġa uhize ġururuziro. Moni senise zini'ete'e‡ azaġa fata zu Tubugo niniġa serone'ete'e azaġa ehoro haba'a mae ġihuniro. ¹³ Ebu ani zina'a, "Buka Zaġoġa zamaġano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Badi'a ne'e vase'a kurau'ete'e neġa re'uma.' Rehano za'a kuru neġa'e ġonore azaġa haba'a teige haġae'ohe!"

¹⁴ Ubuma kuru azaġa ebu oda sau'a azaġani'a ani vaġe kuru neġa aradu ani'a faiziro. ¹⁵ Ebu dibu'o vaseġa ġihi'agihi'aġa zu Mose goro

* **21:5** Girikio, Zioni aboġa **21:5** 21:5 Zec 9:9 † **21:9** Girikio, Hosana **21:9** 21:9 Salamo 118:26 ‡ **21:12** Kuru neġa takesi veize

gōe'a ihoze'ete'e azaḡani'a ani haḡai gigi'a haḡairote'e horoniro. Ebu tahi'a kome'akome'a kuru neḡa haba'ano huau'ena'a, “Davida mariḡa niguno'i,” rae reirote'e igiro. 'Ougadu ze maḡune rudaro. ¹⁶ Ebu Iesu ḡadiniro, raena'a, “Ḡa tahi'a kome'akome'ani'a nagini ra'eta'a'e igi'ohe? Ze gararo'i!” Ani'a naenaezina'a, “E igi'ohe. Rehano za'e Buka Zaḡoḡa mene hune me'odirohe? A'e raena'a, 'Badi'a'a tahi'a kome'akome'a zu ḡuraḡaḡuraḡani'a ani nigunoga ihoziro.” ¹⁷ E'e enogano ani ze muhizadu Betani neḡa onamiro ebu ohere e'ea baziro.

Figi Ireḡa Roraro

(Mareko 11:12-14, 11:20-24)

¹⁸ Irarirotene oherebau uzeuze Iesu'a Ierusalemā bare onamirote'e zamaḡano ani vininiro. ¹⁹ Ebu figi ireḡa ibi ḡenaḡano horonadu huga vaḡe onamiro. Rehano ire huga o'o'a zu rouḡa da'o horoniro. Ani'a ire e'e niro, raena'a, “Ḡa mene bare huda'uma!” Ebu ire e'e'a zogone roraro.

²⁰ Ane tahi'aḡani'a e'e horonirotene, ze zaguzaganadu ḡadiniro, raena'a, “Nougenouge figi ireḡani'a ḡarihe roraneha?” ²¹ Iesu'a naenaezina'a, “E hube hune zi'ohe, za Badi'a mazao fine zu mene 'ada'adine, e'a figi ire mazao haḡa'ate'e zae'a zuni haḡai'uma. Ebu maḡa nina'a, 'Ḡihitadu davara zamaḡano buano'i,' rae reine, ani'e zae ḡoere igi'uma. ²² Za'a fie'ena'a, nagini kuruo umine'ete'e ḡauḡa'e hidi'uma.”

Iesu Gigi'aḡa Moneo Ḡadiniro

(Mareko 11:27-33, Luka 20:1-8)

²³ E'e ḡarugano, Iesu'a kuru neḡa diuḡadu vaze ihozirotene, dibu'o vazēḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro'a ani vaḡe onairo. Ebu ze Iesu ḡadiniro, raena, “Ḡa no'e gigi'aḡa hina 'ahiguḡa haḡae'ohe? Iniu'a 'ahi gigi'aḡa ḡaniro?” ²⁴ Iesu'a naenaeziro, raena'a, “Eḡe zuni ḡadimu 'ahoga zinihi. Za'a naenaehine, e zuni no'e gigi'aḡa hina 'ahi ḡauḡa haḡae'ete'e ihozi'uma. ²⁵ Ioane'a bapatizo haḡainuta'a'e Badi'a mazaono'o ga vaze mazaono'o?” Ze zeḡe'a bare ḡoaniro, raena'a, “Badi'a mazaono'o reine, 'Za nougadu Ioane ḡoere mene mae ḡihinido?' rae ifi'uma. ²⁶ Rehano vaze'ono'o reine, vaze ḡuḡuvaḡani'a eme mazao maḡuni'uma rihone'ohe, mazaḡa zeḡe nidu'a Ioane'e hube hune peroveta vazēḡa rae mae ḡihine'ohe.” ²⁷ E'ano'o ze naenaenina'a, “Eme aḡu'a.” Ebu Iesu'a zina'a, “Eḡe zuni no'e gigi'a hina 'ahiguḡa haḡaete'e mene ihozi'uma.”

Ubuga 'Aheu Hari Idaidaḡa

²⁸ Ebu Iesu'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro mazao hari idaidaḡa 'ahoga ziro, raena'a, “Za hari idaidaḡa 'ahi abitadu huga zamaro'i. Vaze 'ahogani'a ubuga 'aheu teite radiunu. Ani ene ibi'a vaḡe onamadu niro, raena'a, 'Ubude, ḡa izidi vaini mebaḡano gaui onamo'i.' ²⁹ Ebu ubugani'a naenaenina'a, 'E mene onami'uma.' Rehano ani vesu'u zamaḡa ḡihunadu onamiro. ³⁰ Ebu mogani'a ubuga veḡa vaḡe onamadu ene ibi'a nirote'e gōe'a niro. Ene veḡani'a naenaenina'a, 'O'e, onami'uma.' Rehano ani mene onamiro. ³¹ Za'a zamare'etene, ubuga 'aheu bo'aḡano iniu'a moga ura haḡairo?” Ze'a naenaenina'a, “Ene ibi'a.”

Ebu Iesu'a hari huga'e ihoziro, raena'a, “E hube hune zi'ohe, takesi azaḡa zu moni veize ahirize serone'ete'e azaḡa'e Badi'a'a ibite ibitozini'uma. Zeḡe'a zae vitizi'uma. ³² Ioane Babatiso'e ibi duduḡa ihozoga radu zae vaḡe onairo, rehano za mene mae ḡihiniro. U takesi azaḡa zu moni veize

ahirize serone'ete'e azağa'e ani goere mae ġihiniro. Za ze'a haġairota'a'e horoniro rehano, zae sau'anono'o mene ġihuradu ani mene mae ġihiniro."

*Hihi Azağa Sau'a Hari Idaidağa
(Mareko 12:1-12, Luka 20:9-19)*

³³ Iesu'a bare ziro, raena'a, "Hari idaidağa 'ahoga ego'i. Vaze 'ahogani'a vaini mebağa ġoraro, ebu hadi ġabiriğa meraro. Ani'a vaini vuğa gige'ete'e ġauğa haġairo zu ehamu'ete'e taruhağa hitanao hadi hina haġairo. Ebu hihi azağa nu 'evoreo teadu hirive'ete'e madaġano huga nu'e ani'a me'uma rae reiro. Ebu ani'e haba 'ahoga onamadu mada fağa ragaviro.

³⁴ Hirive'ete'e madağa hanitirotene, vaini mağa nu mouga radu ani tuġureğa azağa'e hihi azağa e'e vaġe tuġuze onamiro. ³⁵ Rehano ze'a tuġure azağa obone teadu tiba'e bouni, 'ahoga'e maro ebu 'ahoga'e hadi hina mau bohiniro. ³⁶ Hena ani'a tuġureğa azağa ibi'a vitine ufeta ġehağa ze vaġe bare tuġuzi. Ebu ze'a tuġure azağa e'e mazao haġai tiba e'e bare haġairo.

³⁷ Ġonaġano, ani'a ubuga ze vaġe tuġuniro ebu raena'a, 'Ze'e eġe ubude u'u ġubani'uma gaogi.' ³⁸ Rehano hihi azaġani'a ubuga horonirotene, zeġe'a neneġaniro, raena'a, 'Ani'e vaini mebağa 'adi me'uma vazega. Aro matihi, ebu vaini mebağa 'adi emeġe'a me'uma!' ³⁹ E'ano'o ze'a ani obone teadu vaini mebaġanono'o ani uhine bunadu mau runi." ⁴⁰ Ebu Iesu'a dibu'o azağa ġihi'aġihi'ağa zu vaze boroboro ġadize'ena'a, "Ougadu vaini mebağa vazega'e hihi azağa e'e vaġe onaine, ze mazao nagini haġai'uma?" ⁴¹ Ze naenaenina'a, "Ani'a hihi azağa e'e mau ruzi'uma. Ebu vaini mebağa'e hihi azağa 'ahoga nu zini'uma, ebu hirive'ete'e madaġano zeġe'a ani huga nu ha'uma."

⁴² Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e Buka Zaġoġa mene me'odirohe? A'e raena'a, 'Vaze'a hadi hina ne ogorarotene, ze'a mene uratadu mae modirote'e hadiğa'e, gauğa boro hadiğa raha. 'Adi'e Zuhi'a Boro'a haġairote'e haġaiğa. Emeġe'a ġiane'etene, manoġa tauġi.'

⁴³ E'ano'o eġe'a zi'ohe, Badi'a'a zae Isaraela azağa mene ibitozini'uma ebu Badi'a'a ane ura haġae'ete'e haba'a 'ahoga azağa ibitozini'uma. ⁴⁴ Iniu'a hadi e'e rana higaune, ani vahegu tahitahi'uma, zu hadi e'e'a iniu rana higaune, ani'e se'eti'uma."

⁴⁵ Dibu'o azağa ġihi'aġihi'ağa zu Farisea azaġani'a Iesu hari idaidağa igirotene, Iesu'a zeġe moneo reirota'a'e ederi. ⁴⁶ E'ano'o ze'e ani obone tihi reiro. Rehano vaze ġuġuvaġani'a ze mazao maġuni'uma radu rihoziro, mazağa ze ani'e peroveta vazega rae mae ġihiniro.

22

*Mui Boro Hari idaidağa
(Luka 14:15-24)*

¹ Iesu'a hari idaidağa 'ahoga hina bare ġoreziro, raena'a, ² "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e kini 'ahoga heuğa. Ani'a ubuga veize hahu muiğa haġairo. ³ Ebu huzirote'e azağa mui augoga veize tuġure azağa zeġe vaġe tuġuzi. Rehano ze'e onaġa hezahiro.

⁴ Ebu ani'a tuḡure azaḡa nu 'ahoga bare tuḡuzi, raena'a, 'Eḡe'a huzate'e azaḡa 'ahige zo'i. "Zae veize eḡe'a mui ruhibeha. Boromakau zu mani iḡaḡa maneha ebu ḡau nidu'a 'ai ruhibeha. Hahu muiḡa u'a aro'i!"

⁵ Rehano ze teḡa riraro. 'Ahoga'e mebaḡa onamiro, ebu 'ahoga'e moni vaḡi onamiro. ⁶ Nu'e tuḡure azaḡa oboze teadu rae sausauiro ebu zimi ruzi. ⁷ Kini'a e'e iḡirotene, ani maḡune rudaro. Ebu uti azaḡa tuḡuzadu gorugoru azaḡa e'e zimi hauḡi zu neze zuni hufi haoniro.

⁸ Ebu ane tuḡure azaḡa huzadu ziro, raena'a, 'E hahu muiḡa 'ai ruhibe idaneha, rehano e'a huzirote'e azaḡa'e onaoga mene idaḡa. ⁹ E'ano'o ibi boro onamadu horozite'e azaḡa nidu'a mui aroga veize huzo'i!" ¹⁰ Ebu ane tuḡure azaḡani'a ibi boro onamadu hidirote'e azaḡa nidu'a, manoga zu sau'a azaḡa nu'oziro. Ebu tutuze onamadu mui neḡa nu'oru iriva'oniro.

¹¹ Ebu kini'a i'udi azaḡa diuḡe ḡiazirotene, vase 'ahogani'a hahu mui dabuaḡa mene vidanoga horoniro. ¹² Ani ḡadiniro, raena'a, 'Eḡe vase, ḡa'e hahu dabuaḡa mene vidaneha. Nougenouge 'adi diuḡi areha?' Rehano ani ḡoere 'ahoga mene reiro. ¹³ Ebu kiniḡani'a ane gau azaḡa zina'a, "Evo'a zu odaḡa batuno'i, ebu enone uzaboḡano duine feuno'i! Ane e'ea nia'uma zu ḡononeḡa atiti'uma." ¹⁴ Ḡonagano Iesu'a ziro, raena'a, "Badi'a'a vase ḡehaḡa huze'ohe, rehano ani'a ibitozini'ete'e azaḡa veize ohotirota'a'e tahiḡa da'o."

Takesi Moniḡa Roma Kiniḡa Hau'ete'e
(Mareko 12:13-17, Luka 20:20-26)

¹⁵ Ebu Farisea azaḡani'a onamadu Iesu'a ḡoere ve'oḡa 'ahoga rouga veize nougenouge so'onihi radu tibururu neneḡaniro. ¹⁶ Ebu ze'a zeḡe tahi'atahi'a zu kini Heroda mone azaḡa'e Iesu mazao tuḡuzi. Ze ani vaḡe onamadu niro, raena'a, "Ihore vazega, eme edega ḡa'e huga da'o ḡoere'ohe zu Badi'a'a urate'ete'e ibiḡa hugano da'o ihoze'ohe. Ebu vase boro zu kome'a idaidazadu vase u'ano zamaḡo mene hagane'ohe. ¹⁷ E'ano'o eme efo'i. Ḡa'e nouge rae zamare'ohe? Roma kiniḡa takesi moniḡa haune, idaḡa ga mene?"

¹⁸ Rehano Iesu'e zeḡe zama sau'a'e ederadu ziro, raena'a, "Za'e, zama guhi azaḡa! Nougadu e so'ohihi rae tuhuhe'ohe? ¹⁹ Takesi moniḡa nugo ihoho'i." Ze Roma moniḡa* tiba mae harotene, ²⁰ ani'a ḡadiziro, raena'a, "Iniu viga zu iniu niḡa'e e'e rana mirihoga?" ²¹ Ze raena'a, "A'e Roma kiniḡa viga zu niḡa." Ebu ani'a zina'a, "Tena Roma kiniḡa ḡau'e Roma kiniḡa hano'i, u Badi'a ḡau'e Badi'a hano'i." ²² Ze'a ani ḡoere e'e iḡirotene ze zaguzagaro ebu muhinadu oname ḡouri.

Runeono'o Iḡune'ete'e Ḡadimuḡa
(Mareko 12:18-27, Luka 20:27-40)

²³ E'e madaḡano Sadukea azaḡa nu'a Iesu vaḡe onairo. Sadukea duḡuru'e vase'a runeono'o mene bare iḡuni'uma rae reiro. Ebu ze Iesu ḡadiniro, raena'a, ²⁴ "Ihore vazega, Mose'a goro ḡoe'a 'ahige mirihiro. 'Ohoze 'ahogani'a rudanadu ani inuga'e ubuga o'o'a reine, ohoze negoḡani'a ḡozobaḡa teite hahuradu negoḡa rudarote'e niḡa mouga veize ene furenoha'uma†.

²⁵ Hari 'ahi zamaro'i. Negoḡa nidu'a fu'o 'aheu fare'a radiunu. Ibi'ani'a hahuriro ebu ubuga o'o'ano rudaro. E'ano'o negoḡa 'aheugani'a ḡozobaḡa teite hahuriro. ²⁶ Rehano ani zuni ubuga o'o'ano rudaro. Ebu negoḡa uḡiduḡa zu onamo fu'o 'aheu fareḡa mazao haḡai idaḡani'a fureraro.

* 22:19 Giriki, Denari † 22:24 Duet 25:5-6

²⁷ Ġonaġano ġozoba zuni rudaro. ²⁸ 'Ougadu runeono'o bare iġuni'uma madaġano roġae a'e iniu inuga re'uma? Mazaġa ohoze nidu'a fu'o 'aheu fare ani teite hahuriro."

²⁹ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Za'a zamare'eta'a'e ve'oġa, mazaġa Buka Zaġoġa ga Badi'a gigi'a'e aġu'a. ³⁰ Runeono'o bare iġuni'uma madaġano, vaze'e mene hahuri'uma, rehano ze'e tuġure viga adureo heuġa re'uma. ³¹ Runeono'o bare iġune'ete'e moneo, Badi'a'a reirota'a'e za mene me'odirohehe? Ani'a 'ahige reiro, raena'a, ³² 'E'e Aberahamo Badi'a, Isako Badi'a zu Iakobo Badi'a.† Ze amahi rudaro, rehano ze vine'e ġabode'ete'e u'ano, Badi'a'e zeġe Badi'a rae reiro. Badi'a'e mene rune azaġa Badi'a, rehano ġabone azaġa Badi'a." ³³ Vaze ġuġuvaġa ani'a ihozirote'e ġoe'a iġirotene, zaguzagaro.

Goro Ġoe'a Ġihi'aġa Hune

(Mareko 12:28-34, Luka 10:25-28)

³⁴ Ebu Farisea azaġani'a Iesu'a Sadukea azaġa ġadimu naenaenadu hebeze hunirote'e hariġa iġirotene, ze nu'oraro. ³⁵ Zeġe bo'aġano Mose goro ihoze'ete'e vazeġa 'ahogani'a Iesu tuhune nurihi radu ġadiniro, raena'a, ³⁶ "Ihore vazeġa, Mose goro ġoe'a nidu'a zamaġano no'e goro ġoe'a'e ġihi'aġa hune?"

³⁷ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Goro ġoe'a ġihi'aġa hune'e 'ahi'e'e. 'Ġae Badi'a Zuhi'a Boro, zamaġo nidu'a hina, vineġo nidu'a hina zu zamaroneġo nidu'a hina zamaro'i." ³⁸ A'e goro ibi'a zu ġihi'aġa hune ra'ohe. ³⁹ Ebu goro ġihi'aġan hune 'ahoga'e 'ahiguġa. 'Ġae'a ġae bare zamare'ete'e teige, ġae nabugo zamaro'i." ⁴⁰ Mose goro ġoe'a nidu'a ebu peroveta azaġani'a ihozirote'e ġoe'a nidu'a'e goro 'aheu e'e rana edau haġairo."

Keriso'e Iniu Mariga?

(Mareko 12:35-37, Luka 20:41-44)

⁴¹ Farisea azaġani'a nu'orarote'e zamaġano, Iesu'a ġadiziro, raena'a, ⁴² "Za'a Keriso'e nouge rae zamare'ohe? Ani'e iniu mariga?" Ze naenaenina'a, "Davida mariga." ⁴³ Iesu'a ġadizena'a, "'Ougadu Davida'e nougadu Vine Zaġoġani'a ibitohanadu Keriso mazao 'Zuhi'a Boro,' rae hunehehe? Davida 'ahige reiro, raena'a,

⁴⁴ 'Badi'a'a eġe Zuhi'a Keriso niro, raena'a, "Eġe eda'e moneo ehoroi, onamo eġe'a agireġo nidu'a madu odaġo 'u'uġano ti'uma."

⁴⁵ Davida'a Keriso mazao 'Zuhi'a Boro,' rae huniro. E'ano'o Keriso'e mene Davida mariga ra'ohe." ⁴⁶ Ebu vaze tibani'a zuni Iesu mene naenaeni ġoreniro. E'e enoganono'o vaze 'ahogani'a Iesu inare ġadimu'ete'e mene bare haġairo.

23

Vaze Ibitoz'i'ete'e Azaġa Roziro

(Mareko 12:38-40, Luka 11:37-52, 20:45-47)

¹ Ebu Iesu'a vaze ġuġuvaġa zu ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ² "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa'e Mose goro ġoe'a vaze ihoze'ete'e iġu'ano ehore'ohe. ³ E'ano'o ze'a nagini rae'ete'e egozenadu haġao'i. Rehano zeġe haġai'e ago hegoto'i, mazaġa ze'e zae ihoze'ete'e

† **22:32** Exod 3:6 **22:37** 22:37 Deu 6:5 **22:39** 22:39 Levi 19:18 **22:44** 22:44 Salamo 110:1

idunaḡano mene haḡae'ohe. ⁴ Ze ihore'e riga hune, e'ano'o vaze'a hegotoga mene idaḡa. Ze'e vaze da'o aduga boro zini'ohe, rehano ze 'evore hudu'a tiba hina zu mene hune danaze'ohe.

⁵ Ze'a, vaze'a horozoga veize, ḡau nidu'a haḡae'ohe. Badi'a ḡoere fefaḡa ufe'ete'e umaḡa ufeta rafane haḡaadu amusize rana tatuhe ute'ohe zu dabuaze faḡafe'ohe. ⁶ Mui zamaḡano ehoru haba'a manogaḡano zu nu'onu'o neḡa zamaḡano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihira'ohe. ⁷ Vazevaze'a ne hunio hidine, 'Thore Vazeḡa,* rae gubaze zouga urate'ohe.

⁸ Rehano vaze 'ahogani'a zae mazao 'Thore Vazeḡa' rae huzo'idene gararozo'i, mazaḡa eḡe da'o zae ihore vazeḡa zu zae nidu'a'e idaḡa da'o nego zu eze tiba heuḡa. ⁹ Ebu rahao 'ada vaze 'ahoga 'Mama,' rae ago huno'i, mazaḡa adureo Badi'a da'o'e zae Moze. ¹⁰ Ebu vaze 'ahogani'a zae mazao 'Ibitohau'ete'e Vazeḡa' rae huzo'idene garazo'i, mazaḡa eḡe, Keriso da'o ibitoze vazeḡa. ¹¹ Zae bo'aḡano vaze ḡihi'a reine, zae tuḡure azaḡa rae re'uma. ¹² Iniu'a bare niḡa mae itine, Badi'a'a niḡa mae ovoiu'uma, u iniu'a bare niḡa mae ovoine, Badi'a'a niḡa mae ḡihini'uma.

¹³⁻¹⁴ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa! Fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma, mazaḡa za'e Badi'a'a ibitozenoga urate'ete'e azaḡa ibize 'ue'ohe. Zae'a bare mene urate'ohe ebu urate'ete'e azaḡa zuni garare'ohe.†

¹⁵ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma. Vaze tiba zamaḡa ḡihunadu zae ihore hegotoga veize za davara zu haba rana ragave oname'ohe. Ebu vaze tiba ma'etene, ani ihonadu zae teige haḡai sau'ano hegote'ohe. Ebu zae teige, ani'a ire roga tuḡutuḡu diḡadu aduga'e zae vitize ḡae 'aheu hide ibitohau'ohe.

¹⁶ Za'e ubuma kuru azaḡa heuḡa, rehano ubuma kuru azaḡa ibitozini'ohe. Fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma. Za'a raena'a, 'Iniu'a kuru neḡa niḡano ḡoitore'eta'a'e huga o'o'a. Ḗoitore a'e mene haḡaine zuni idaḡa. Rehano iniu'a kuru neḡa zamaḡano golo hina ḡoitore'ine'e riḡa, e'ano'o ani'a ane ḡoitore tihitihini'uma.' ¹⁷ Za'e ubuma kuruga kauriḡa azaḡa! Za golo'e kuru neḡa vitine ufeta ḡihi'a rae ra'ohe. Rehano kuru neḡa'e ufeta ḡihi'a, mazaḡa golo'e kuru neḡa zamaḡano ti'ete'e u'ano golo e'e zaḡoḡa rae ra'ohe. ¹⁸ Ebu za'e raena'a, 'Iniu'a dibu'o fataḡa niḡano ḡoitore'eta'a'e huga o'o'a. Ḗoitore e'e mene haḡaine zuni idaḡa. Rehano iniu'a dibu'o fataḡano ḡahunoneḡa hina ḡoitore'ine riḡa, e'ano'o ani'a ane ḡoitore tihitihini'uma.' ¹⁹ Za'e hube hune ubuma kuru azaḡa! Za ḡahunone'e dibu'o fataḡa vitine ufeta ḡihi'a rae ra'ohe. Rehano dibu'o fataḡa'e ufeta ḡihi'a, mazaḡa ḡahunone'e dibu'o fataḡa rana ti'ete'e u'ano ḡahunoneḡa e'e zaḡoḡa rae ra'ohe. ²⁰ E'ano'o iniu'a dibu'o fataḡa niḡano ḡoitore'eta'a'e dibu'o fataḡa ebu e'e ranao ḡau nidu'a hina ḡoitore'ohe ra'ohe. ²¹ Ebu iniu'a kuru neḡano ḡoitore'eta'a'e kuru neḡa niḡano ebu de'ea radiu'eta'a'e, Badi'aḡa niḡano ḡoitore'ohe ra'ohe. ²² Zu iniu'a adure niḡano ḡoitore'eta'a'e, Badi'a ehoru haba'a hina zu e'e rana ehore'eta'a'e, Badi'aḡa niḡano ḡoitore'ohe ra'ohe.

* **23:7** Girikio, Rabi † **23:13-14** Fare mirihirote'e nu'e v. 14 e'e, raena'a, "Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa! Fase vetuḡaḡa, Badi'a aduga hidi'uma, mazaḡa za'e ḡozoba ḡau ḡonotanadu mene mazagaroze'ohe. Ebu vaze ḡehaḡa zamao faḡa kurau'ena'a, za'e dubu vazeḡa manoga rae ḡurire'ohe. E'e u'ano, aduga boro hidi'uma." (Mareko 12:40 zu Luka 20:47)

²³ Mose goro gōe'a ihoze'ete'e azağa zu Farisea azağa, za'e zama guhi azağa, fase vetuğağa, aduga hidi'uma. Mazağa za'e tirara mebağano eğa ga murari teige kome'a fase veize gaubanana tiba Badi'a hau'ohe. Rehano Mose goro gōe'ano gau ufeta boro'e igi mode'ohe. A'e hağai duduğa hağae'ete'e, vase vetuğazi'ete'e zu mene gurine'ena'a, zama nidu'a hina hağae'ete'e ra'ohe. Za gau boro 'adi'e hağao'i, ebu kome'akome'a zuni hağao'i. ²⁴ Za'e ubuma kuruğa azağa heuğa ebu ubuma kuruğa azağa ibitozini'ohe! Za'e vu zamağano ofene horone'etene beu'e modadu gage'ohe, rehano kamelo'e une tauğe'ohe.†

²⁵ Mose goro gōe'a ihoze'ete'e azağa zu Farisea azağa, za'e zama guhi azağa, fase vetuğağa, aduga hidi'uma! Za'e bioze zu siuvaze enoga da'o vuzu'e dehene'ete'e azağa, mazağa zamaze'e torağa zu ununu'a iri'ave'ohe. ²⁶ Ubuma kuruğa Farisea azağa! Bio zu siuva zamağa geno vuzu'e dehenoi, 'ouguine enoga zu dehera'uma.

²⁷ Mose goro gōe'a ihoze'ete'e azağa zu Farisea azağa, za'e zama guhi azağa, fase vetuğağa, aduga hidi'uma! Za'e rune iduğa uruğa hina feninoga heuğa. Rune iduğa enoga gianine manoga tauği, rehano zamağa'e rune azağa isine zu torare nidu'a iri'ave'ohe. ²⁸ E'e teige, vase'a zae giaze'etene, duduğa azağa rae zamare'ohe, rehano zamaze'e zama guhi zu hağai sau'ani'a iri'ave'ohe.

²⁹ Mose goro gōe'a ihoze'ete'e azağa zu Farisea azağa, za'e zama guhi azağa, fase vetuğağa, aduga hidi'uma! Za'e vouğaze'a ibite zimirote'e peroveta azağa ebu hağai duduğa azağa, zege rune iduğa neğa ogoru'ohe ebu rohorohone'ohe. ³⁰ Ebu za raena'a, 'Eme vouğafe madağano radifone, peroveta azağa goruzihi radu zege teite mene tiburafo.' ³¹ Za'a 'ouge ra'eta'a'e, za'e zae bare peroveta azağa goruzirote'e azağa mariğa rae ra'ohe. ³² Vouğaze'a peroveta azağa goruzirote'e teige, zae zuni 'ouge hağao'i! ³³ Za'e mohe! Zarama ubugaubuga! Ire rogao mae feuzine feranoga'e mene idağa.

³⁴ E'ano'o ege'a peroveta azağa, huhuzağa azağa zu Mose goro gōe'a ihoze'ete'e azağa zae vağe tuğuzi'uma. Rehano nu'e za'a goruzi'uma zu nu'e sataurozi'uma, ebu nu'e zae nu'onu'o neğano masizi'uma zu haba 'ahoganono'o haba 'ahoga ze hegotadu sausauzi'uma. ³⁵ Vouğaze'a duduğa azağa nidu'a goruzi. A'e ibite Adamu ubuga, duduğa vazega Abela mau runirote'e e'eano'o onao gonağano Berekia ubuga Zakaria maro. Zakaria'e dibu'o fatağa zu Badi'a ne zağoga hune bo'ağano mau runiro. 'Ougadu e'e naega nidu'a'e za'a me'uma. ³⁶ E hube hune zi'ohe, e'e aduga nidu'a'e izidi egani'a me'uma.

Ierusalem Aduğa Hidi'uma (Luka 13:34-35)

³⁷ O, Ierusalem azağa, Ierusalem azağa! Zae'a peroveta azağa zimiro zu Badi'a'a tuğuzirote'e azağa hadi hina zimi ruziro. Kokoroku rogaegani'a isağa zamağano ubuga gugube'ete'e teige, e mada gehağa zae nu'ozihi reiro, rehano za'e mene uratiro. ³⁸ E'ano'o gianoi, neze fahau radi'uma! ³⁹ Ebu za'e ege mene bare horohi'uma onamo zae'a raena'a, 'Zuhi'a Boro niğano onae'ete'e vazega mae gihino'i!'"

† **23:24** Ofene zu Kamelo'e Badi'a'a ago ano'i rae reirote'e gauga. Zege'a manoga hidoga veize Badi'a goro gōe'a mene hegote'ohe. **23:39** 23:39 Salamo 118:26

24

Kuru Neġa Fahe Hauġi'uma rae Reiro (Mareko 13:1-2, Luka 21:5-6)

¹ Iesu'a kuru neġanono'o iġune buau onamirotene, ane tahi'atahi'a ani vaġe onaadu kuru neġa iraġa nunu manomano ihoniro. ² Rehano ani'a ziro, raena'a, "Za ġau 'adi nidu'a horone'ehehe? E'e hube hune zi'ohe, hadi 'ahogani'a hadi 'ahoga ranao mene radi'uma madaġa onai'uma. Agire azaġani'a e'e nidu'a fahe ruruni'uma!"

Mada Ġonaġano Haġai Nu Badeġa (Mareko 13:3-13, Luka 21:7-19)

³ Iesu'a Olive maġano ehoriotene, ane tahi'atahi'a zeġe da'o ani vaġe sifu onamadu ġadiniro, raena'a, "Ġa efo'i, kuru neġa mazao 'ahi ġauġa'e nani'a furera'uma? Mada ġonaġano zu ġa'a bare onai'uma madaġano, nagi haġai nu badeġani'a furera'uma?"

⁴ Ani'a naenaenziro, raena'a, "Vaze'a zae mene tutuze ve'ozoga veize ġiano'i. ⁵ Vaze ġehaġani'a eġe nio aradu, 'E'e Keriso' rae re'uma. Ebu ze'a vazevaze tutuze ve'ozi'uma. ⁶ Za'e uti hariġa zu uti ġoe'a nunu ra'ete'e iġi'uma, rehano ago rihano'i. 'Ahiguġa'e ibite furera'uma, rehano mada ġonaga'e zogone mene ari'uma. ⁷ Haba'a 'ahogani'a haba'a 'ahoga teite utiti'uma, zu gavamani 'ahogani'a gavamani 'ahoga teite utiti'uma. Haba nunu zamaġano zaga'a hia'uma zu haba'a hagarete'e'a furera'uma. ⁸ E'e nidu'a'e aduga ġadaheġa rae re'uma, rehano aduga nu ize furera'uma.

⁹ Ebu vaze'a za oboze teadu sausauzi'uma, zu zimi ruzi'uma. Eġe u'ano haba azaġa nidu'ani'a he'ehe'ezi'uma. ¹⁰ E'e madaġano vaze ġehaġani'a eġe mazao fie'ete'e'a dauġi'uma, revotiti'uma zu he'ehe'etiti'uma. ¹¹ Ġuriro peroveta azaġa ġehaġa zuni iġunadu vaze ġehaġa so'ozi'uma. ¹² Vaze sau'ani'a ufeta bororu'ete'e u'ano, vaze ġehaġani'a zeġe nabudize mene zamari'uma. ¹³ Rehano iniu'a zamaġa obone gigane onamo ġonaga meine, ani'e ġabone tuġutuġu hidi'uma. ¹⁴ Ebu Badi'a'a ibitozini'ete'e hari manoga'e raha 'adi nidu'a zamaġano bororanadu haba'ahaba'a azaġa nidu'a iġi'uma. E'e enogano mada ġonagani'a onai'uma.

Ierusalem Ruini'uma (Mareko 13:14-23, Luka 21:20-24)

¹⁵ Ibite peroveta vazega, Daniela'a ġau nidu'a ruine'ete'e vazega sau'a 'ahoga moneo ġoeriro. Vaze e'e'a haba zaġoġa sausaune'ete'e za'a horoni'uma madaġani'a ari'uma. (Buka Zaġoġa me'ode'ete'e vazega, ġoere huga 'adi faine edero'i.) ¹⁶ E'e madaġano Iudea haba'ano radiu'ete'e azaġa'e maġa feraw ito'i. ¹⁷ Iniu'a ne enona radiu'ete'e vazega'e ġauġa mougva veize neġa zamaġa ago diuġo'i. ¹⁸ Meba zamaġano hihe'ete'e vazega zuni dabua mougva veize ago bare onamo'i.

¹⁹ E'e madaġano ahi'eta roġaeġa zu nune hina ene guraġa ġubuze'ete'e roġaeġa, ze'e fase vetuġaġa, feranoga mene idaġa u'ano, aduga hidi'uma. ²⁰ Irugu madaġano* ga Bana Madaġano mene feranoga veize kurano'i, ²¹ mazaġa e'e madaġano vaze nidu'a aduga boro hidi'uma. Badi'a'a ġadaheġano ġau nidu'a haġairote'e'ono'o onao izidi, aduga 'ahiguġa mene fureraro. Vehu'u zuni mene bare furera'uma. ²² Zuhi'a Boro'a e'e madaġa

24:15 24:15 Daniela 9:27, 11:31, 12:11 * **24:20** Girikio, Nahune madaġa, Isaraela haba'ano nahune madaġa'e nahune boro zu irugu boro radu vaze'a ragavoga'e riġa

mene futufine, vaze tiba zuni mene ġabode radi'uma. Rehano ane'a mae ohotirote'e azaġa u'ano, e'e madaġa futufi'uma.

²³ Ebu vaze 'ahogani'a zina'a, 'Ġiano'i, Keriso'e 'ahi e'e!' ga 'Omo 'e'e!' rae zo'idene, e'e ġoe'a ago mae ġihino'i. ²⁴ Mazaġa ġuriro kerisoġa zu ġuriro peroveta azaġani'a fureranadu haġai nu badeġa boro bagaġa zu zaguzaga'uma haġaiġa haġae'ena'a, vaze so'ozi'uma. Ze'a, Badi'a'a ohotirote'e azaġa zuni tutuze so'ozoga idaġa reine, 'ougi'uma. ²⁵ Zamare rado'i! E'e madaġani'a izema furarogano, eġe'a zae ibite ihozoha. ²⁶ E'ano'o vaze 'ahogani'a zina'a, 'Ġiano'i, Keriso'e haba boha'ano,' ro'idene, ġianihi radu ago onamo'i, ga 'Ġiano'i, ani'e ne zamaġano,' ro'idene, e'e ġoe'a ago mae ġihino'i. ²⁷ E, Vaze Ubugani'a bare onaine, vaze nidu'a hune'a horohi'uma. A'e, viri'a vazahadu mada'a ite'ete'e mone'ono'o ovoe'ete'e moneo aganadu vaze nidu'a horone'ete'e heuġa. ²⁸ Nagini'a rudanate'e haba'ano gaoza'a nu'ora'uma.

Vaze Ubugani'a Ovai'uma

(Mareko 13:24-27, Luka 21:25-28)

²⁹ Ebu aduga madaġani'a hauġine, zogone 'aha'a furera'uma:

'Mada'a uzabora'uma ebu bato'e mene agara'uma.

Buzuva'e adureono'o rururu bua'uma, ebu inaraġa adureo hagahagani'uma.'

³⁰ Ebu haġai nu badeġani'a adureo fureranadu eġe, Vaze Ubugani'a ovae'ete'e ihozi'uma. E'e horozine, raha 'ahao haba'ahaba'a azaġa nidu'a niau ġouri'uma. Ebu eġe, Vaze Ubugani'a adureo ġoze zamaġano ġigi'a zu agaġa manoġa madu ovai'uma ebu vazevaze'a e'e horoni'uma. ³¹ Ebu hena, sura'i boro ġihau hudadu eġe'a eġe tuġure viga tuġuzi'uma. Ebu zeġe'a haba nidu'a, haba ġonaganono'o haba ġonagano, Badi'a'a ohotirote'e azaġa nu'ozi'uma.

Figi Ireġa Hari Idaidaġa

(Mareko 13:28-31, Luka 21:29-33)

³² Figi ireġa mazao nagini'a fureru'ete'e ġianadu edero'i. Ezagani'a butiru itadu rouġani'a udufa'oga horonetene irugu madaġa haniteha rae edere'ohe. ³³ E'e teige, e'a rate'e 'ahiguġani'a fureranoga horono'idene, eġe, Vaze Ubugani'a bare ovaite'e haniteha rae edero'i. ³⁴ E hube hune zi'ohe, izidi ega'e mene hauġi'uma onamo 'ahiguġa nidu'ani'a furera'uma. ³⁵ Adure zu raha'e hauġi'uma, rehano eġe ġoere'e mene hauġi'uma.

Ruhibe Rado'i

(Mareko 13:32-37, Luka 12:39-44, 1:26-30)

³⁶ Rehano nani'a 'ahiguġani'a furera'uma'e emeġe nidu'a aġu'a. Adureo tuġure viga ebu eġe, Badi'a Ubuga zuni' aġu'a. U eġe Mama da'o edeġa. ³⁷ Eġe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaġano'e Noa madaġa teigi'uma. ³⁸ Zobo boro'a izema zubuzoga madaġano vazevaze'a radi-unute'e radoneġano ogaunu, gagu'nu zu hahurinu onamo Noa'a ġasi boro diuġiro. ³⁹ Rehano ze'a nagini'a furera'uma mene ederiro, onamo zobo boro'a zubuzadu hunuhune ġouri'uma. Eġe, Vaze Ubugani'a bare onaine, e'e madaġa teigi'uma. ⁴⁰ E'e madaġano vaze 'aheu'e mebao gaue radiu'ete'e zamaġano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iġuni'uma. ⁴¹ Roġae

^{24:29} 24:29 Isaia 13:10, 34:4; Joel 2:10 † ^{24:36} Fare mirihoga nu'e, "Badi'a Ubuga zuni" mene ra'ohe.

'aheue uvahu mirune radi'u'ete'e zamaḡano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iḡuni'uma

⁴² E'ano'o fairu ḡiano'i, mazaḡa za aḡu'a no'e madaḡano zae Zuhi'a Boro'a onai'uma. ⁴³ Za'e 'adi zamaro'i. Ne vazegani'a ḡonore vazega'e no'e madaḡano ani ne onai'uma rae ederine, ani'e neḡa faine taufi'uma ebu ḡonore vazega'e diuḡoga mene idara'uma. ⁴⁴ E'ano'o zae zuni ruhibe rado'i, mazaḡa eḡe, Vaze Ubuga'e za'a mene edere'ete'e madaḡano bare onai'uma.

⁴⁵ Tuḡure vazega 'ahoga'e huhuzaḡa zu zama tibano gauine, zuhi'aḡa'e ani teite matu'i'uma. Ebu vase a'e tuḡure azaḡa ḡihi'aḡa mae ohonadu 'ahige re'uma, raena'a, 'Tuḡure azaḡa nidu'a taufo'i. Ogomuze zuni mada idunane zeno'i.' 'Ougadu ani'e haba 'ahoga onami'uma. ⁴⁶ Tuḡure vazega'e 'ouge gauine, zuhi'aḡani'a bare feuradu horoni'uma ebu ani matuadu manohuga ha'uma. ⁴⁷ E hube hune zi'ohe, ani'e zuhi'aḡani'a ane tohe nidu'a taufe'ete'e vazegano ohoni'uma. ⁴⁸ Rehano tuḡure vazega'e sau'a reine, ane'a bare raena'a, 'Eḡe zuhi'a'e vehu'u faḡanobu'u onai'uma,' rae zamari'uma. ⁴⁹ Ebu tuḡureḡa azaḡa nidu'a bouzi'uma zu gagone azaḡa teite ufeta ogau gage sauta'uma. ⁵⁰ Ebu zuhi'aḡa'e, ane'a mene edere'ete'e zu mene zamare'ete'e madaḡano bare onaadu, ⁵¹ ahiriḡa udi tahitahi'uma ebu zama guhi azaḡani'a radiu'ete'e haba'ano ohoni'uma. E'ea, ani nia'uma zu ḡonone atiti'uma."

25

Nogoba Ḡaubanana Hari Idaidaḡa

¹ Iesu'a bare ziro, raena'a, "E'e madaḡano Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nogoba ḡaubanana teigi'uma. Ze ihureze meiro ebu hahu ohoze iziga hidihi radu mui haba'a onamiro. ² Zeḡe bo'aḡano fu'o'e hahizaḡa ebu fu'o'e huhuzaḡa. ³ Hahizaḡa azaḡa'e ihureze odohiro, rehano ihure vuḡa'e mene meiro. ⁴ U huhuzaḡa azaḡa'e ihurezeta ihure vuḡa biozeo abe odohiro. ⁵ Ebu hahu ohoze izigani'a mene ḡarihe arirotene, ze ubumaze anozadu bazubazu uhiro.

⁶ Ohere nemanema ze ago 'ahoḡa igiro, raena'a, 'Hahu ohoze izigani'a feureha! Buanadu mae zouno'i!' ⁷ 'Ougirotene nogoba nidu'a evatadu ihureze ruhibiro. ⁸ Ebu hahizaḡa azaḡani'a huhuzaḡa azaḡa umiziro, raena'a, 'Za ihure vuḡa nuḡo eme rifo'i, mazaḡa eme ihure'e vidau'ohe.' ⁹ Ze naenaezina'a, 'Mene, 'ahi'e za zu emeḡe nidu'a veize mene idaḡa. Ihure vuḡa serone'ete'e vazega vage onamadu zae veize hoito'i.'

¹⁰ Rehano ze ihureze vuḡa hoitoḡa u'a onamirote'e enogano, hahu ohoze izgani'a feuriro. Ebu ihureze zu ihureze vuḡa ruhibirote'e azaḡani'a ani teite mui haba'a diuḡiro ebu ibihetaḡa'e hararo. ¹¹ Vesu'u hahizaḡa nogobaḡani'a feuradu raena'a, 'Zuhi'a Boro! Zuhi'a Boro! Ibiheta vavaofo'i!' ¹² Rehano ani zina'a, 'E hube hune zi'ohe, e za aḡu'a.'

¹³ E'ano'o tohutohe rado'i, mazaḡa eḡe'a bare onai'uma madaḡa'e za'e aḡu'a.

Tuḡure Azaḡa Uḡidu Hari Idaidaḡa (Luka 19:11-27)

¹⁴ Badi'a'a ibitozini'eta'a'e haba faḡa ragave'ete'e vazega 'ahoga hariḡa heuḡa. Ani'a iḡunirotene, tuḡureḡa azaḡa huzadu ani ḡau taufoḡa veize ḡauḡa ziniro. ¹⁵ Zeḡe tibatiba inaraze idunaḡano, 'ahoga'e moni silivaḡa

fuse* fu'o, 'ahoga'e fuse 'aheu ebu 'ahoga'e fuse tiba ziniro. Ebu ani'a haba fağa ragaviro.

¹⁶ Moni silivağa fuseğa fu'o meirote'e vazega'e zogone onamadu e'e moniğa hina gauadu moni silivağa fuseğa fu'o ragate hidiro. ¹⁷ Moni silivağa fuseğa 'aheu meirote'e vazega zuni 'ouge hağadu moni silivağa fuseğa 'aheu ragate hidiro. ¹⁸ Rehano moni silivağa fuseğa tiba meirote'e vazega'e onamadu rahao idu hu'iro ebu zuhi'ağa moni e'ea ġure tiro.

¹⁹ Mada fağa ġarugano tuğure azağa zuhi'a'a bariro. Ebu ze ani moni hina nougenouge gauirote'e ederifine huziro. ²⁰ Moni silivağa fuseğa fu'o meirote'e vazegani'a moni fuseğa fu'o bare ragate hidirota'a'e odohe aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a moni silivağa fuseğa fu'o iniro. Ebu ege'a moni e'e hina gauadu bare fuse fu'o rağate hideha.' ²¹ Zuhi'ağani'a nina'a, 'Manoğa tauği, ġa'e tuğure vazega manoğa ebu zamağ nidu'a hina faine gaueha. Ġa'a ġau tahiğa veize zamağ nidu'a faine gauate'e u'ano, ege'a ġau ġehağa taufe'ete'e vazegano oho'i'uma. Aro'i, ege teite matu'ihii!'

²² Ebu moni silivağa fuseğa 'aheu meirote'e vazegani'a aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a moni silivağa fuseğa 'aheu iniro. Ebu ege'a moni e'e hina gauadu bare fuse 'aheu rağate hideha.' ²³ Zuhi'ağani'a nina'a, 'Manoğa tauği, ġa'e tuğure vazega manoğa ebu zamağ nidu'a hina faine gaueha. Ġa'a moni tahiğa hina zamağ nidu'a faine gauate'e u'ano, ege'a moni boro taufe'ete'e vazagano oho'i'uma. Aro'i, ege teite matu'ihii!'

²⁴ Ebu moni siliva fuseğa tiba meirote'e vazegani'a aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'e vase riğa. E ederiro vase'a ġorarote'e ġauğa ġa'a hirive'ohe ebu vase'a taufirote'e ġauğa ġa'a ma'ohe. ²⁵ E'ano'o ġa moni'a dauği'uma rae rihonadu rahao ġure tiro. Ġae moni 'ahi bare mo'i.' ²⁶ Zuhi'ağani'a naenaeniro, raena'a, 'Ġa'e tuğure vazega sau'a ebu tubuğa! Vaze'a ġorarote'e ġauğa zu vase'a taufirote'e ġauğa ege'a ma'ohe rae zamarirohe? ²⁷ 'Ougiritene ġa nougađu moni ti'ete'e neğano ege moni mene tiro? 'Ougifone e bare aradu moni e'e ragate meifo.'

²⁸ Hena zuhi'ağani'a niro, raena'a, 'Moni silivağa fuseğa tiba ani mazaono'o bare madu ġau banana meirote'e vazega hano'i. ²⁹ Iniu'a nagini hidirote'e faine odohe gauine, ani borofe hidi'uma. Rehano iniu'a nagini hidirote'e mene faine odohe gauine, ani mazao nagini kome'a zuni meini'uma. ³⁰ Ebu tuğure vazega sau'a 'ahi enona uzabo zamağano mae feuno'i. De'ea ani nia'uma ebu ġonoğa atiti'uma."

Mamoe zu Gouti

³¹ Ebu Iesu'a raena'a, "Ege, Vaze Ubugani'a agağa inarağageta tuğure viga nidu'a teite onai'uma madağano, e'a kini eho robağano eho-radu vase ibitozini'uma. ³² Haba azağa nidu'a ege zamao nu'ozadu vase rovozi'uma. A'e mamoe taufe'ete'e vazegani'a mamoe gouti'ono'o rovoze'ete'e teigi'uma. ³³ Ebu iniu vase mamoe heuğa'e ege eda'e moneo zu iniu vase gouti heuğa'e ege kauri moneo ohozi'uma.

³⁴ Ebu ege, kinize'a eda'e mone azağa zi'uma raena'a, 'Zae, ege Mama'a manohuga zini'ete'e azağa, aro'i, ebu ege'a ibitohau'ete'e zamağano rado'i. A'e Badi'a'a raha 'ahi hağairote'e madağano'o ruhiniro. ³⁵ Mazağa e vinihinutene, za'a ogomu inido, e irinehe mo'ohinutene, vu inido ebu e i'udo vazega reinutene, zae neo huhe zoughido. ³⁶ Dabuahe o'o'a reinutene, dabua inido, ugihinutene ege taufido ebu ġu'a neğano radiunutene, ġiahiro.'

* **25:15** Girikio, talanta. Talanta tiba'e silivağa 34kg heuğa.

³⁷ Ebu duduğa azağani'a naenaeni'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, eme nani'a ġa'e vini'oga horoadu ogomu ġanido? Nani'a eme ġa'e irigo mo'o'oga horonadu vu ġanido? ³⁸ Nani'a eme ġa'e i'udo vazega reirote'e horonadu neo huğade zou'ido? Nani'a eme dabuağo 'o'o'a reirote'e horonadu dabua ġanido? ³⁹ Nani'a eme ġa ugi'irote'e ga ġu'a neğano radirote'e horonadu ġa ġia'i amido? ⁴⁰ Ebu ege, kinize'a naenaenzi'uma, raena'a, 'E hube hune zi'ohe, ege negohe ga ezehe 'ahi bo'ağano ġonağa vazega 'ahoga veize 'ouge hağaidota'a'e, ege veize hağaido ra'ohe.'

⁴¹ Ebu ege, kinize'a vaetadu kauri mone azağa zi'uma, raena'a, 'Zae, Badi'a'a mağunozini'ete'e azağa, ege mazaono'o vağino'i, ebu Satani zu ane tuğure viga veize ruhinirote'e radiu tuğutuğu ire rogağa zamağa diuğ'o'i. ⁴² Mazağa e vinihinutene, za'a ogomu men inido, e irinehe mo'ohinutene, vu mene inido. ⁴³ E i'udo vazega reinutene, neo mene huhe zoughido, dabuhe o'o'a reinutene, dabua mene inido, ebu ugihinutene zu ġu'a neğano radiunutene, mene taufido.'

⁴⁴ 'Ougadu ze'a naenaeni'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, nani'a eme ġa'e vini'irote'e ga irigo mo'o'irote'e ga i'udo vazega reirote'e ga dabuağo 'o'o'a reirote'e ga ugi'irote'e ga ġu'ano radirote'e horo'adu mene dana'ido? ⁴⁵ Ege'a naenaenzi'uma, raena'a, 'E hube hune zi'ohe, 'ahi azağa bo'ağano ġonağa vazega 'ahoga veize mene hağairota'a'e, ege veize mene hağairote'e ra'ohe.' ⁴⁶ Ebu kauri mone azağa'e vağine ġouradu aduga tuğutuğu hidi'uma, u duduğa azağa'e ġabone tuğutuğu hidi'uma."

26

Iesu Ma'uma Ibiğa Vağiro

(Mareko 14:1-2, Luka 22:1-2, Ioane 11:45-53)

¹ Iesu'a ġoere e'e nidu'a rae hauğirotene, ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ² "Zae edeğa, mada 'aheu enogano Iğine Mode'ete'e Muğa'e me'uma ebu ege, Vaze Ubuga'e sataurohihi radu vase'a obohe ti'uma."

³ E'e madağano dibu'o azağa ġihi'ağahi'ağa zu vase boroboro'a dibu'o azağa ġihi'ağa, niğa Kaiafa, ane neo nu'oraro. ⁴ Ebu Iesu sifu obone teadu manoga veize ibiğa ġo'ane vağiro. ⁵ Rehano ze raena'a, "Iğine Mode'ete'e Muğa madağano'e mene idağa. 'Ougine vase ġuğuvağani'a utitofi'uma."

Roğae 'Ahogani'a dehoru Iesu rana Beu'iro

(Mareko 14:3-9, Ioane 12:1-8)

⁶ Iesu'e Betania neğano, ibite lefera'a meirote'e vazega, Simona neo radiro. ⁷ Ani ogomu fatağa zamao tave ehore'ena'a, ogaue'ete'e zamağano, roğae 'ahogani'a dehoru hohoga manoga naeğa boro'e bioğa kome'a manohuga iriva'onadu mae onairo. Ebu Iesu vadinio beu'iro. ⁸ Iesu tahi'atahi'a'a 'e'e horonirotene, ze mağuniro, raena'a, "Nougadu dehoru 'ahi'e hauğe tauğe'ohe? ⁹ A'e moni boro hina seronadu zahara azağa zinifo!"

¹⁰ Iesu'a tahi'ağa nagini reirote'e ederadu ziro, raena'a, "Za nougadu roğae 'adi aduga hau'ohe? Ani'e ege veize manoga hune hağaeha. ¹¹ Zahara azağa'e mada nidu'a zae bo'ağano radi'uma, u e'e mada nidu'a zae teite mene radi'uma. ¹² Ani'a dehoru hohoga manoga ege ahiri rana beu'ata'a'e, ege rune veize ruhineha. ¹³ E hube hune zi'ohe. Raha nidu'a zamağano no'e haba'ano Badi'a hari manoga haramine, ani'a hağata'a'e me'odadu ani zamari'uma."

Iuda'a Iesu Revoha'uma Reiro

(Mareko 14:10-11, Luka 22:3-6)

¹⁴ E'e enogano Iesu tahi'ağa 12 zamağano tahi'a 'ahoga, niğa Iuda Isakariota'e dibu'o azağa ġihi'ağaġihi'ağa vaġe onamiro, ¹⁵ ebu ġadiziro, raena'a, "Iesu zae 'evoreo ri'inine, moni nugu ini'uma?" 'Ougirotene ze moni silivağa 30 me'odadu haro. ¹⁶ E'e madağanono'o ani Iesu zeġe evorao ri'inoga veize ibiğa vaġiro.

Iġine Mode'ete'e Muġa

(Mareko 14:12-26, Luka 22:7-23, Ioane 13:21-30, 1Co 11:23-25)

¹⁷ Isiti O'o'a Berediğa Muġa* madağa ibi'a'e Iġine Mode'ete'e Muġa rae reiro. Iesu tahi'atahi'a ane vaġe onaadu ġadiniro, raena'a, "Ġa ura'e eme Iġine Mode'ete'e Muġa oġomuğa'e nouma ruhibe ti'uma?" ¹⁸ Ani'a naenaeziro, raena'a, "Ierusalem diuġe onamadu vase 'ahoga vaġo'i ebu no'i, 'Ihore vaseġani'a 'ahige ra'ohe: Eġe mada 'ai haniteha. E tahi'aheta ġa neo Iġine Mode'ete'e Muġa oġomuğa au tibura'uma." ¹⁹ Ebu Iesu tahi'atahi'a'e Iesu'a zirote'e haġaiğa haġaadu Iġine Mode'ete'e Muġa ruhibiro.

²⁰ Ġorava uġano reirotene, Iesu ani tahi'ağa 12 teite ogau tiburaro. ²¹ Ebu ze ogau'ete'e zamağano, Iesu'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, zae bo'ağano vase 'ahogani'a eġe revoni'uma." ²² Ebu ze zamaze adudanadu ġaruga ġarugano Iesu ġadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eġehehe?" ²³ Ane'a naenaezina'a, "Izidi eġe teite idağa siuvao tare au'ete'e vaseġani'a revoni'uma. ²⁴ Ibite Buka Zaġoġano mirihirote'e ġoe'a idunağano, eġe, Vaze Ubugani'a hube ruda'uma. Rehano revoni'uma vaseġani'e, fase vetu'ağa, aduga hidi'uma. Ani'e mene furerafone manoġa reifo." ²⁵ Ebu ani revoha'uma vaseġa, Iuda'a nina'a, "Ihore vaseġa, eġehehe?" Iesu'a naenaenina'a, "O'e, vaseġa'e ġae."

²⁶ Ze ogau'ete'e zamağano, Iesu'a beredi madu kuraro, ebu vahagadu ane tahi'atahi'a ziniro. Ebu raena'a, "'Adi'e eġe ahiri. Madu ano'i." ²⁷ Ebu ani'a vaini vuġa bioğa madu kuraro, ebu zini'ena'a ziro, raena'a, "Zae nidu'a, 'ahi gago'i. ²⁸ Mazağa bio 'adi zamağano'e eġe ru. Eġe'a vase ġehağa sau'aze rae modoga veize rudanadu ruhe'a be'uti'uma. A'e, Badi'a'a vase teite ġoitorirote'e ġoe'a'e eġe ru hina bare idane'ohe. ²⁹ E zi'ohe, vaini vuġa 'ahi mene bare gagi'uma, izidi'ono'o onamo eġe Mama'a ibitohau'ete'e madağano zae teite vaini vuġa iziga gagi'uma." ³⁰ Ebu ze bada 'ahoga mae haugadu Olive maġa onamiro.

Petero'a Iesu O'oni'uma Reiro

(Mareko 14:27-31, Luka 22:31-34, Ioane 13:36-38)

³¹ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Izidi ohere zae nidu'a eġe u'ano muhihe fera'uma. Mazağa Buka Zaġoġa zamağano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Badi'a'a mamoe taufe'ete'e vaseġa mau runi'uma. Ebu mamoe'e ferau ġouri'uma.'

³² Rehano e'a runeono'o bare iġunine, Galilea haba'a ibite onamadu e'ea zae hidi'uma."

³³ Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zeġe nidu'a ferau muhi'i'uma rehano, e'e mene ferau muhi'i'uma!" ³⁴ Iesu'a naenaenina'a, "E hube hune ġa'ohe, izidi ohere izema kokoroku'a uganogano, ġa'e ġae uġidu eġe o'ohi'uma."

* **26:17** Isiti O'o'a Berediğa Muġa'e mada fu'o 'aheu fare zamağano haġae'ohe. **26:31** 26:31
Zec 13:7

³⁵ Rehano Petero'a goere ġiharo, raena'a, "E mene o'o'i'uma. Ġae teite rudaune zuni idaġa!" Ebu ane tahi'atahi'a nidu'a zu 'ouge reiro.

Getesemane Haba'ano Kuraro
(Mareko 14:32-42, Luka 22:39-46)

³⁶ Ebu Iesu ane tahi'atahi'a teite Getesemane haba'a onamiro. Onamirotene, Iesu'a ziro, raena'a, "'Adao ehore rado'i, u e'e kuranoga veize omo onami'uma." ³⁷ Ebu ani'e Petero zu Zebedeo ubuga 'aheu, Iakobo zu Ioane, tutuze onamiro. Ani zamaġa ariro zu adudaro. ³⁸ Hena ani zina'a, "E'e zamahe are rudau'ohe. 'Adao radadu eġe teite evate rado'i."

³⁹ Ebu ani tahiġa faġa onamadu rahao ġuġure'ena'a kuraro, raena'a, "Eġe Mama, idaġa ro'idene eġe mazaono'o bio 'adi mae vaġino'i. Rehano mene eġe ura, ġae ura da'o haġao'i."

⁴⁰ Ebu Iesu ane tahi'a uġidu vaġe bare onamirotene, ze bazuna haniziro. Ani Petero niro, raena'a, "Za mada tahiġa zuni eġe teite mene evate radiuhehe? ⁴¹ Za'a haġai ve'oġa 'ahoga mene haġaifine, evate radiu'ena'a, kurano'i. Zamaze'e hube hune kuranoga urate'ohe, rehano ahirize'e inaraġa o'o'a."

⁴² Ebu Iesu'a bare onamadu ġae 'aheuġa kuraro, raena'a, "Eġe Mama, e bio 'ahi hube hune gagi'uma reine, ġae ura haġao'i." ⁴³ Ani bare onamirotene, ze bazuna haniziro, mazaġa ubumaze'a anoziro.

⁴⁴ Ani ze muhizadu bare onamiro. Ebu ġae uġiduġa kurau'ena'a, ibite kurarote'e goe'a bare reiro. ⁴⁵ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a vaġe bare onaadu ziro, raena'a, "Za ize baze'ehehe zu ahirize ohone'ehehe? Madaġa 'ai maha. Eġe, Vaze Ubuga'e, haġai sau'a azaġa 'evorao ri'ih'i'uma. ⁴⁶ Iġunadu onamihi. Giano'i! E revoni'ete'e vazega 'ai feureha."

Iesu Obone Tiro
(Mareko 14:43-50, Luka 22:47-53, Ioane 18:3-12)

⁴⁷ Iesu ani ize goere'ete'e zamaġano, ane tahi'a 12 bo'aġano 'ahoga, Iuda'a vaze ġuġuvaġa teite feuriro. Vaze ġuġuvaġa e'e dibu'o azaġa ġih'i'aġaġih'i'aġa zu vaze boroboro'a tuġuzadu benisi zu somori boro mae ariro. ⁴⁸ Ebu Iesu revohaue'ete'e vazegani'a, ane'a haġai'uma gaug'a ibite ihoziro, raena'a, "Eġe'a hidadu fura'ini'uma vazegani'e Iesu. Ani obone to'i." ⁴⁹ Ebu ani'a zogone Iesu vaġe onamadu niro, raena'a, "Ihore vazega! Manogahehe?" Ebu fura'iniro. ⁵⁰ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Vazehe, ġa'a aha'o nagini haġai'uma gaug'a haġao'i."

Ebu Iuda teite onairote'e azaġani'a onamadu Iesu obone tiro. ⁵¹ Rehano Iesu ġati vazega 'ahogani'a benisiġa ahase bunadu dibu'o azaġa ġih'i'aġa tuġure vazega udiro, ebu teġaġa vari'e butiro. ⁵² 'Ougadu Iesu'a niro, raena'a, "Benisiġo bare iġu'ano to'i! Benisi hina vaze matihi raete'e azaġa'e zeġe zuni benisi u'ano ruda'uma. ⁵³ Eġe'a Mamahe uminine, ane'a tuġure viga ġehaġa bagaġa ġarihe tuġuzadu emeġe biri'uma. A'e ġa aġu'ahehe? ⁵⁴ Rehano Buka Zaġoġano eġe mazao 'ahiguġani'a furera'uma reirote'e goe'a'e izidi hudanoga veize, eġe'a mene 'ouge umini'uma."

⁵⁵ Ebu Iesu'a vaze ġuġuvaġa ziro, raena'a, "Za'e ġonore vazega obone ti'ete'e teige, benisi ebu somori boro madu eġe obohe touga veize arahehe? Mada nidu'a e'e kuru neġa haba'ano ihore radiunu. E'e madaġano za'e mene obohe tiro. ⁵⁶ Rehano peroveta azaġani'a mirihirote'e goe'ani'a hudafine, 'ahiguġani'a fureraneha." Ebu ane tahi'atahi'a nidu'a'e muhine feraro.

Kotao Edaro
(Mareko 14:53-65, Luka 22:54-55, 22:63-71, Ioane 18:13-14, 18:19-24)

⁵⁷ Ebu Iesu obonetirote'e azaḡani'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa, niḡa Kaiafasi ne tutune onamiro. Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu vaze boroboro'e irina de'ea nu'oraro. ⁵⁸ E'e madaḡano, Petero'e faḡanono'o Iesu hegotadu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa ne haba'ano feuriro. Ne diuḡadu kuru neḡa taufe'ete'e azaḡa teite ehore'ena'a, nagini'a furera'uma veize ḡiane radiro.

⁵⁹ Dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu nu'o'nu'o boro auḡe'ete'e azaḡa'e Iesu manoga veize ḡuriro ḡoe'aḡoe'a vaze mazao vaḡiro. ⁶⁰ Vaze ḡehaḡani'a ḡuriro ḡoe'a ani mazao reiro, rehano ḡau ve'oḡa 'ahoga mene horoniro. Gonagano vaze 'aheu'a iḡune edaro. ⁶¹ Ebu raena'a "Vaze 'ada'a 'ahige reiro. 'E'a Badi'a kuru neḡa ruinadu mada uḡidu zamaḡano bare ogoraune idaḡa." ⁶² 'Ouge reirotene dibu'o azaḡa ḡihi'aḡani'a iḡune edanadu Iesu niro, raena'a, "Ḡa ze ḡoere mene naenaeni'umahe? Ze'a ḡa'e ve'oḡa rae ḡoere'ohe. Ga ze mazao ḡoere nu re'umahe?" ⁶³ Rehano Iesu'e sifu radiro. Ebu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡani'a niro, raena'a, "Radiu'ete'e Badi'a'aḡa niḡano ḡadimu'ohe. Badi'a zamao huga ro'i. Ḡa'e Keriso, Badi'a Ubuga ga mene? Efo'i." ⁶⁴ Iesu'a naenaeni-ro, raena'a, "O'e, ḡa'a e'e Keriso rae eheha. Rehano e zi'ohe, zama moneo eḡe, Vaze Ubuga'e Gigi'a Boro Badi'aḡa eda'e moneo ehoradu ibitozenoga zu adure ḡozeḡa zamaḡano ovaoga horoni'uma."

⁶⁵ 'Ouge reirotene, dibu'o azaḡa ḡihi'aḡani'a dabuaḡa zegadu ziro, raena'a, "Vaze 'adi'e Badi'a rae sausaune'ohe! Eme ani'e ve'oḡa rae ra'ete'e vazeḡa mene bare vaḡi'uma. Izidi ani'a Badi'a rae sausaunata'e zae nidu'a egeha! ⁶⁶ Za ani mazao nagini haḡai'uma rae zamare'ohe?" Ze'a naenaeni-ro, raena'a, "Ani'e ve'oḡa. Runeo tuḡuni'uma." ⁶⁷ Ebu ze'a iraḡa 'ue so'abide vaniro zu evoreze hina bouniro. Vaze nu'a ubumaḡa dabua hina u'adu fa'one arahiro, ⁶⁸ ebu raena'a, "Hei, Keriso! Iniu'a fa'o'eha efo'i."

Petero'a Iesu O'oniro

(Mareko 14:66-72, Luka 22:56-62, Ioane 18:15-18, 18:25-27)

⁶⁹ Petero'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa ne haba'ano ehore radirotene, tuḡure roḡaeḡa 'ahogani'a ane u'a onaadu niro, raena'a, "Ḡae zu Galilea vazeḡa Iesu teite radiudo." ⁷⁰ Rehano Petero'a zeḡe nidu'a zamao 'o'oniro, raena'a, "E ḡa nagini ra'eta'a'e e aḡu'a!" ⁷¹ Ebu ani'a haba ḡabiriḡa ibihetaḡa u'a onamirotene, tuḡure roḡaeḡa 'ahogani'a horonadu vaze ziro, raena'a, "'Adi'e Nazareta vazeḡa Iesu teite radiudo." ⁷² Ebu ani bare riḡa 'o'oniro, raena'a, "E'e hube hune vaze a'e aḡu'a!" ⁷³ Mene mada faḡa enogano, e'ea edarote'e azaḡani'a Petero vaḡe onaadu niro, raena'a, "Hube ḡa zuni ane tahi'a 'ahoga, mazaḡa ḡae ago iraḡa'e Galilea haba'a ago iraḡa." ⁷⁴ Ebu ani'a ḡihau te'ote'au ḡoeriro, raena'a, "E ḡuririne aduga hidi'uma! E vaze a'e aḡu'a!" Ani 'ouge reirotene, kokoroku'a ugaro. ⁷⁵ Ebu Petero'a Iesu ibite nirote'e ḡoe'a zamariro. Iesu'a raena'a, "Kokoroku'a 'izema uganogano, ḡa'a eḡe ḡae uḡidu 'o'ohi'uma." Ebu ani haba ḡabiriḡa mode buanadu niau rudaro.

27

Iesu'e Pilato Vaḡe Tutune Onamiro

(Mareko 15:1, Luka 23:1-2, Ioane 18:28-32)

¹ Oherebau uzeuze dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro'a nu'oranadu Iesu manoga veize ḡoaniro. ² Ebu ze ani autadu Roma vazeḡa gavana, Pilato vaḡe tutune onamiro.

Iuda'a Ane Bare Bodaniro
(Apostolo 1:18-19)

³ Iesu revoharote'e vazega, Iuda'a Iesu ruda'uma reirote'e goe'a igirotene, ani ha'airote'e u'ano zama'ani'a adudaro. E'ano'o siliva moniga 30 madu dibu'o aza'ga gihi'a'ga'gihi'a'ga zu vase boroboro bare ziniro. ⁴ Ebu raena'a, "E sau'a o'o'a vazega revohaneha 'ahine, sau'a ha'gaea." Rehano ze'ge'a raena'a, "A'e ga'a bare ha'gaea, mene emege. Gae edegano ha'gao'i." ⁵ 'Ougirotene, Iuda'a kuru ne'ga zama'ano moniga feuniro ebu onamadu ane bare bodane runiro.

⁶ Dibu'o aza'ga gihi'a'ga'gihi'a'ga'ni'a moniga madu raena'a, "Adi'e vase manoga moniga 'ahine, kuru ne'ga moniga teite tibune touga'e mene ida'ga." ⁷ Ze go'anirote'e enogano, e'e moniga hina go'ore ha'gae'ete'e vazega haba 'ahoga hoitiro, ebu raena'a, "Ahao avo'a aza'ga guri'uma." ⁸ E'ano'o haba e'e, 'Ru Haba'a' rae hunadu izidi zuni de'uge rae hune'ohe. ⁹ A'e peroveta vazega, Ieremia'a ibite reirote'e goe'ani'a hudaro, raena'a,

"Ze'ge'a siliva moniga 30 meiro.

A'e Isaraela aza'ani'a vase e'e naega reiro.

¹⁰ Ebu Zuhi'a Boro'a ihirote'e teige, ze'a moniga e'e hina go'ore ha'gae'ete'e vazega haba hoitiro."

Iesu Pilato Zamao Kotaniro
(Mareko 15:2-15, Luka 23:3-5, 23:13-25, Ioane 18:33—19:16)

¹¹ Ebu Iesu'e Roma vazega gavana, Pilato zamao edau radiro. Pilato'a Iesu gadiniro, raena'a, "Ga'e Iuda aza'ga kinihehe?" Iesu'a naenaenina'a, "O'e, ga hube ra'ohe." ¹² Rehano dibu'o aza'ga gihi'a'ga'gihi'a'ga zu vase boroboro'a ani mazao ve'o'ga rae riga goerirotene ani mene naenaenziro. ¹³ Pilato'a hena gadiniro, raena'a, "Ze'a ga'e ve'o'ga ra'ete'e goe'a gehaga hina ga agiro'ane'ete'e mene igi'ehehe?" ¹⁴ Rehano Iesu'a ze'ge goere riga 'ahoga zu mene naenaenziro. E'ano'o Pilato'a zaguzagaro.

¹⁵ I'igine Mode'ete'e Mui'ga mada'ano'e Roma aza'ga gavana'a Iuda aza'ani'a umide'ete'e iduna'ano gu'a ne'ga vazega 'ahoga tugune bunido. ¹⁶ E'e mada'ano gu'a negano vase 'ahoga, niga Barabasi'a radiunu. Ani'e niga boro. ¹⁷ Vaze gu'uvagani'a nu'orotene, Pilato'a gadiziro, raena'a, "Za ura'e iniu tugune buni'uma, Baraba ga Keriso rae'ete'e vazega, Iesu?" ¹⁸ Maza'ga Pilato'e, ze'a Iesu ahi'ahinirote'e u'ano, ane evorao Iesu ri'inirote'e edega.

¹⁹ Ebu Pilato'a kota haba'ano ehorinute'e zama'ano, inugani'a ani veize goere tuguriro, raena'a, "Vaze e'e mazao gau 'ahoga ago ha'gao'i. Ani'e sau'a'ga o'o'a. E'e ohogore ohere ani igunanadu zamahe'a adudaneha."

²⁰ Rehano Barabasi'e tugune bunadu Iesu'e manoga veize, dibu'o aza'ga gihi'a'ga'gihi'a'ga zu vase boroboro'a vase gu'uvaga tugutuguziro. ²¹ Pilato'a bare gadiziro, raena'a, "Vaze 'aheu zama'ano, za ura'e e'a iniu tugune buni'uma?" Ze nina'a, "Barabasi!" ²² Ebu Pilato'a gadizena'a, "Hena Keriso rae'ete'e vazega, Iesu'e nougi'uma?" Ze'ge nidu'a raena'a, "Sataurono'i!" ²³ Pilato'a gadizena'a, "Nouga'ahi? Ani nagini sau'a ha'gaea?" Rehano ze'ge'a bare bare houna'e huau'ena'a, "Sataurono'i!"

²⁴ Pilato'e ze'ge'a ani goere mene igi'uma rae ederiro. Ebu vase gu'uvagani'a ufeta magune haraete'e horonirotene, vase gu'uvaga ubu-mao vu tahi'ga madu 'evo'a vuzu'iro. Ebu zina'a, "E 'evorehe vuzu'eha, e'ano'o vase aha'a rudaune ege sau'a'e o'o'a re'uma. Zae da'o e'e naega

mo'i.” ²⁵ 'Ougadu vase nidu'a naenaenina'a, “Ani rudaune, e'e naeḡa'e emeḡe zu mariḡafe'a me'uma!” ²⁶ Ebu ani zeḡe veize Barabasi ḡu'anono'o mae buniro. Rehano Iesu'e uti azaḡa tuḡuzadu masine sausauniro ebu ani satauronoga veize zeḡe 'evora ri'iniro.

Uti Azaḡani'a Iesu Ḡirihoharo
(*Mareko 15:16-20, Ioane 19:2-3*)

²⁷ Gavana uti azaḡa nu'a Iesu'e gavana ne zamaḡa tutune onamiro ebu uti azaḡa nidu'a huze nu'oziro. ²⁸ Ebu ze dabuaḡa fuhi'ohanadu dabua kanaḡa duhuḡa hune vidanoharo. ²⁹ Ebu hena ire ezaga meigameiga ḡurunadu vadinigano redoharo zu Gubu somoriḡa eda'e evo'ano obonoharo. Ebu obena hina ani mazao ḡuḡure'ena'a ḡirihoharo, raena'a, “Nigunihi, Iuda azaḡa kini!” ³⁰ Ebu so'abidevaniro zu somori e'e bare madu vadigano mau radiro. ³¹ Ḡirihohau hauḡirotene, vidanoharote'e dabuaḡa fui'adu ane dabua bare vidoharo. Ebu satauronoga radu tutune onamiro.

Iesu Satauroniro
(*Mareko 15:21-32, Luka 23:26-43, Ioane 19:17-27*)

³² Uti azaḡani'a Iesu tutune onamirote'e zamaḡano, Kurene vaseḡa 'ahoga, niḡa Simona, ani'e ane habaono'o onae'enogano hidiro. Ze'a ani obone teadu Iesu satauro mae heratoharo. ³³ Ebu ze Gorogota rae hune'ete'e haba'a onamiro. Gorogota huga'e 'Vadini Isiga'. ³⁴ E'e haba'ano feurirotene, ze vaini vuḡa ḡau 'ahoga ḡiḡi'a bagaḡa teite mirunadu gagoharo. Rehano tuhune nuradu ani gagoga mene uratiro.

³⁵ Ze Iesu satauronirote'e ḡarugano, kaḡusi arahoga arahadu zeḡe bo'aḡano dabuaḡa ḡahugotitiro. ³⁶ Ebu e'ea ze ehoradu Iesu taufe radiro ³⁷ Iesu satauro hitagano, ani'a naḡi haḡai sau'a haḡairote'e ihozifine, 'Adi'e Iesu, Iuda Azaḡa Kini' rae mirihiro. ³⁸ Ebu ḡonore azaḡa 'aheu zuni ani teite idaḡa satauroziro. 'Ahoga'e ane eda'e moneo zu 'ahoga'e ane kauri moneo ikokoziro.

³⁹ Ebu uhiḡano vitau onamirote'e azaḡani'a, vadinize mirune'ena'a, Iesu rae sausauniro, raena'a, ⁴⁰ “Ḡa'e kuru neḡa fahadu mada uḡidu zamaḡano bare ohoni'uma reiro. Ḡa Badi'a Ubuga ro'idene satauro'ono'o buanadu ḡae bare ḡabo'o'i!” ⁴¹ Ebu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu vase boroboro'a zuni ḡirihoharo. ⁴² Ze raena'a, “Ani'a vase ḡabozinu, rehano ane'a ane bare mene ḡabone'ohe! Ani'e Iuda azaḡa kini ra'ohe. E'ano'o izidi hune sataurono'o bua ovaine eme ani mazao fi'uma!” ⁴³ Ani'e Badi'a mazao fie'ohe. E'ano'o Badi'a'e uratine, izidi ani ḡabonifo, mazaḡa ani raena'a, 'E Badi'a Ubuga,' rae reiro.” ⁴⁴ Ebu ḡonore azaḡa 'aheu ani teite idaḡa sataurozirote'e'a zuni ani ḡirihoharo.

Iesu Rune
(*Mareko 15:33-41, Luka 23:44-49, Ioane 19:28-30*)

⁴⁵ Madai kirikiri meirotene, haba nidu'a uzabo'a 'uiro onamo ḡorava mone mada uḡidu. ⁴⁶ Ḡorava madaḡa uḡidu meirotene, Iesu'a ḡihau huario, raena, “Eli, Eli*, lama sabatani?” Ḡoere e'e hugani'e, 'Eḡe Badi'a, eḡe Badi'a, ḡa nougadu ḡiahe modeha?” ⁴⁷ De'ea edau radirote'e azaḡa nu'a ḡoere e'e egadu ze raena'a, “Ani peroveta vaseḡa Elia hune'ohe.” ⁴⁸ Ebu ze bo'aḡano 'ahogani'a duradu vu romane zoune'ete'e ḡauḡa meiro. Ebu vaini vuḡa ḡiḡi'a iri'avonadu Iesu'a gagoga veize Gubu somoriḡa rana teadu ite haro. ⁴⁹ Rehano vase nu'a raena'a, “Ago, ḡezo! Elia'a ovaadu ḡaboni'uma ga mene ḡianihi.”

* **27:46** 'Ahoga'e, Eloī **27:46** 27:46 Salamo 22:1

⁵⁰ Ebu Iesu'a bare ġihau huanadu iriga ri'iro. ⁵¹ E'e madaġano kuru neġano zaġoġa hune haba'a ue'ete'e dabuaġani'a hitaganono'o 'u'uġa zigau 'a'adaro. Ebu raha'a hagariro zu vatava'a 'a'adu bohatsu ġouriro. ⁵² Ebu rune iduġa 'a'adaro zu Badi'a moneo azaġa ġehaġa ahirize'a ġabode iġune ġouriro. ⁵³ Ebu ze rune iduġa haba'anono'o iġuniro. Iesu'a ġabode iġunirote'e enogano, ze Ierusalemata onamadu de'ea vaze ġehaġa mazao fureraro.

⁵⁴ Roma uti azaġa ġihi'aġa zu ane uti azaġa Iesu taufe radirota'a'e raha'a hagarirote'e zu nagini'a de'ea furerarote'e horonirotene, ze rihau rudaro, ebu raena'a, "Hube hune vaze adi'e Badi'a Ubuga!" ⁵⁵ De'ea roġae ġehaġa zuni faġanono'o ehamu radiro. Ze'e Iesu dananoga veize Galilea haba'anono'o ani hegotiro. ⁵⁶ Zeġe bo'aġano Magadala roġaeġa Maria ebu Iakobo zu Iosefa vize Maria ebu Zebedeo ubuga, Iakobo zu Ioane, zeġe vize'a radiro.

Iesu Ġuriro

(Mareko 15:42-47, Luka 23:50-56, Ioane 19:38-42)

⁵⁷ Gorava mone mada'a zuburirotene, ma'ora vazeġa niġa Iosefa'a ariro. Ani'e Arimatea haba'a vazeġa zu Iesu tahi'a 'ahoga. ⁵⁸ Ani Iesu ahiri guroga veize Filato umini onamiro. Uminirotene, Filato'a uti azaġa zeadu Iesu ahiri ani evora ri'iniro. ⁵⁹ Ebu Iosefa'a Iesu ahiri maadu dabua iziga uruġa hina umiro, ⁶⁰ ebu Iosefa ane rune iduġa iziga, vatava hu'irote'e zamaġano Iesu ahiri tiro. Ebu hadi boro hina ibihetaġa kiune 'uadu mode onamiro. ⁶¹ U Magadala roġaeġa Maria zu Maria 'ahoga'e idu moneġano ehoradu murire radiro.

Uti Azaġa Idu Haba'a Taufiro

⁶² Irarirotene, a'e Bana Madaġa. Dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa zu Farisea azaġani'a Filato vaġe onamiro. ⁶³ Ebu Filato niro, raena'a, "Vaze boro, ġuriro vazeġa a'a'e ani ize ġaboga zamaġano reirote'e ġoe'a eme'a zamare radiu'ohe. Ani raena'a, 'E mada uġiduġano runeono'o bare ġabode iġuni'uma.' ⁶⁴ E'ano'o mada uġidu zamaġano uti azaġani'a ani idu faine taufoga veize eme umi'e'ohe. Mene 'ouġine, ane tahi'atahi'a'a aradu ani ahiri ġonota'uma, ebu vazevaze zina'a, 'Ani runeono'o bare iġuneha,' rae re'uma. 'Ougine ze'a vaze ufeta so'ozi'uma. A'e ibite so'ozirota'a'e vitini'uma." ⁶⁵ Ebu Filato'a naenaenziro, raena'a, "Uti azaġa nu madu idu faine taufe rado'i." ⁶⁶ 'Ougirotene ze uti azaġa teite onamadu idu ibiheta hadiġa faifaine hararo ebu vaze'a mene vava'ifine gudune 'ahoga tiro. Ebu uti azaġani'a idu taufe radiro.

28

Runeono'o Bare Iġuniro

(Mareko 16:1-8, Luka 24:1-12, Ioane 20:1-10)

¹ Bana Madaġa ġarugano, fura oherebau uzeuze, Magadala roġaeġa Maria zu Maria 'ahogani'a idu ġianoga radu onamiro. ² E'e madaġano tabara haba'a borofe hagariro. Ebu Zuhi'a Boro tuġure vigani'a adure'ono'o ovaadu idu hadiġa kiune vaġiniro ebu e'e rana ehoriro. ³ Ani iraġa'e vazavazahe'ete'e teiġe ebu dabuaġa'e ġoze teiġe uraro. ⁴ Idu taufe'ete'e azaġa'e ani rihanadu rereraro ebu rune azaġa teiġiro.

⁵ Ebu tuġure vigani'a roġae 'aheu ziro, raena'a, "Ago rihano'i. Eġe edeġa za'e satauronirote'e vazeġa, Iesu vaġe'ohe. ⁶ Ani'e ahao o'o'a, mazaġa ani reirote'e teiġe, runeono'o iġuneha. Aro'i ebu ani'a bazate'e haba'a ġiano'i.

⁷ Ebu za ġarihe onamadu ane tahi'atahi'a zo'i, raena'a, 'Ani'e runeono'o

iḡuneha. Ebu ibite Galilea haba'a onamadu e'ea za'a ani horoni'uma.' Eḡe'a zeate'e faine ego'i."

⁸ E'ano'o roḡaeroḡae'a rihozeta zu matu'uzeta idu haba'anono'o ḡarihe iḡunadu Iesu tahi'atahi'a zougā veize zeḡe vāḡe dure onamiro. ⁹ E'e madaḡano Iesu'a tabara ze hidiro, ebu raena'a, "Za manōḡahehe?" 'Ouge reirotene ze ani uhiḡa ariro ebu odaḡa obonadu matu'oharo. ¹⁰ Ebu Iesu'a zina'a, "Ago rihano'i. Onamadu eḡe nego duḡuru zina'a, 'Galilea haba'a onamo'i,' rae zo'i. E'ea zeḡe'a eḡe hidi'uma."

Idu Taufirote'e Azaḡa Hariḡa

¹¹ Roḡaeroḡae'a onamirote'e zamaḡano, idu taufirote'e azaḡani'a ne onamiro ebu nagini'a furerarote'e hariḡa dibuo azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa ihoziro. ¹² Dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡani'a vaze boroboro teite nu'oranadu ḡoaniro ebu idu taufirote'e uti azaḡa moni boro ziniro. ¹³ Ebu zina'a, "Za'e 'ahiḡe rae roi, 'Ane tahi'atahi'a ohere aradu eme bazu'enona ani ahiri ḡonotu feraneha.' ¹⁴ 'Ahi hariḡani'a Roma gavana vazēḡa mazao feurine, eme zae u'ano ani mazao ḡoeri'uma ebu za'a bazirote'e moneo aduga mene hidi'uma." ¹⁵ E'ano'o idu taufirote'e uti azaḡani'a moni madu zeḡe'a zirote'e idunaḡano ḡoeriro. Ebu e'e hariḡa'e Iuda azaḡa zamaḡano bororaro zu izidi madaḡano zuni vaze'a 'ouge ra'ohe.

Iesu'a Tahi'aḡa Ḡoereziro

(Mareko 16:14-18, Luka 24:36-49, Ioane 20:19-23, Apostolo 1:6-8)

¹⁶ Ebu Iesu tahi'a 11 Galilea haba'a onamadu ani'a reirote'e maḡano feuriro. ¹⁷ Feurirotene, ze ani horonadu ani mazao kuraro. Rehano nu zamaze'a tugahiro.

¹⁸ Ebu Iesu'a ze vāḡe aradu ziro, raena'a, "Gigi'aḡa adureo ebu rahao nidua'e eḡe eneha. ¹⁹ E'ano'o za'e onamadu haba'ahaba'a azaḡa nidu'a eḡe tahi'atahi'a rouga veize zamazo'i. Moga, Ubuga zu Vine Zaḡoḡa niḡano bapatizozo'i, ²⁰ ebu eḡe'a ḡoerezirote'e ḡoe'a nidu'a zeḡe'a hegotoga veize ihozo'i. Ebu 'ahi zamaro'i: E iḡaiḡa zae teite radiu'ohe onamo mada ḡonaga re'uma."

Iesu Keriso Hari Manoga Mareko'a Mirihiro

Ioane baptizo'a haramiro

(Mataio 3:1-12, Luka 3:1-18, Ioane 1:19-28)

¹ Badi'a Ubuga, Iesu Keriso hari manoga*ni'e 'ahige fureraro. ² Peroveta vazega* ni'a Isaia*a, buka zaoga* zamaano tina'a, 'ahige reiro.

'Giano'i! Badi'a'a gae zamao hari odohe dure'ete'e vazega 'ahoga ibite tuguni'uma, gae veize ibi fainifine. ³ Haba boha'anono'o, rae huau'ohe. "Zuhi'a Boro* ibi faine hage to'i! Ane ibi mae duduno'i!"

⁴ Ebu hari odohe dure'ete'e vazega, ni'a Ioane Babatiso'a haba boha'a onairo. Ani harame'ena'a, 'ahige reiro. 'Sau'anono'o gihuradu baptizo mo'i! Zae sau'a Badi'a'a mae vaginifine.' ⁵ Iudea* haba'a azaa nidu'a zuni Ierusalem ne azaa nidu'a, Ioane vage onamiro, hariga egoga veize. Ebu ane ane sau'a rae furenadu, Ioridana vugano baptizo meiro.

⁶ Ioane, ani dabua'e kamelo iguga, kibaiga'e boromakau oga, ogo-muga'e fihore ebu 'avore godaga. ⁷ Ani harame'ena'a, 'ahige reiro. 'Vaze 'ahoga, ege garunio onai'uma vazega, ani gigi'a'e gihi'a, u e gigi'a'e zuhu'a. Ane teite mene idaga. E ani oda babagano guguraduni, ani oda gauga mini'a fuhiohanoga zuni mene idaga. ⁸ E'e vu hina baptizozeha. U ani'e Vine Zaga* hina baptizozoi'uma.'

Ioane'a Iesu baptizoniro

(Mataio 3:13-17, Luka 3:21-22)

⁹ E'e madaano, Galilea haba'ano ne ni'a Nazareta, e'ano'o Iesu'a onairo. Ebuni Ioridana vugano, Ioane'a Iesu baptizoniro. ¹⁰ Iesu'a vuono'o gaba tire'enogano, adure'a 'a'adu'ete'e zogone horoniro. Ebu Vine Zaga tubugo nini'a teige horoniro. Ani Iesu vage ovairo. ¹¹ Ebu adureono'o ago 'ahoga igiro. 'Ahige reiro, 'Ga'e ege ubude, ege zamarone. E ga mazao matu'u boro.'

Satani'a Iesu so'oniro

(Mataio 4:1-11, Luka 4:1-13)

¹² Ebuni Vine Zagagani'a Iesu, haba boha'a tugune onamiro. ¹³ Mada gae gaza gaubanana (40) de'ea radiro. Satani*a so'onido. Agire gauga zuni de'ea radiro. Rehano tugure viga* nu'a ovaadu dananiro.

Iesu'a Galilea haba'ano ane gau maza fureniro.

(Mataio 4:12-17, Luka 4:14-15, Ioane 4:43-45)

¹⁴ Ioane gu'ano ohonirote'e garugano,* Iesu ani Galilea onamiro. Ebu Badi'a hari manoga harame ragaviro. ¹⁵ 'Badi'a'a reirote'e madaa 'ai feureha. Badi'a'a gigi'a iziga hina ibito zini'ete'e* madaa 'ai haniteha. Hagai sau'a sau'a modo'i ebu Badi'a hari manoga mae ghino'i!'

Iesu'a vaze gaza huziro, ane garuna hegotoga veize

(Mataio 4:18-22)

¹⁶ Galilea du'uraa boro* genaano, Iesu'a oname'enogano, vaze aheu'a re'eva feunirote'e horoziro, Simona ebu negoga Aniderea teite. Zege gau'e gozone mau'ete'e. ¹⁷ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Ege garuna hegoto'i!"

* **1:14** A'e zuhi'a Heroda'a moga bare meirote'e u'ano, Ioane'a 'Ga hagai sau'a hageha' reiro. E'e u'ano zuhi'a Heroda'a magunadu, gu'ano ohoniro.

Vaze re'evazi'ete'e vazegā rouga veize ihozi'uma.” ¹⁸ Ze ai zogone re'eva modadu ane hegote onamiro.

¹⁹ Tahiga faḡa onamiro. E'e zamaḡano, vaze aheu negoḡeita horoziro, Iakobo ebu Ioane, Zebedeo ubuga. Ze'e zeḡe ḡasi ranao re'eva faine radiro. ²⁰ Horozirotene, huziro. Ebu zeḡe moze Zebedeo'e ḡasi rana mode onairo. Ane'a meirote'e azaḡa teite muhize onairo. Ebu Iesu ḡarunio hegote onamiro.

Iesu'a, vine sau'ani'a ragano reirote'e vazegā fainiro
(Luka 4:31-37)

²¹ Iesu ebu ane ḡarunio hegotirote'e azaḡa, ne niḡa Kaperanaumao feuriro. Bana Madaḡa* madaḡano ani Iuda kuru neḡa diuḡiro, ebu ihoziro. ²² Vaze vaze'a ani ihozoga igirotene, zamaze zaguzagaro. Mazaḡa Mose goro ḡoe'a* ihoze'ete'e azaḡa* teige mene haramiro, rehano Badi'a ḡoere gigi'a hina ihoziro.

²³ E'e zamaḡano, vine sau'a*a ragano reirote'e vazegā 'ahogani'a, Iuda kuru neḡa diuḡiro, ebu 'ahige houna'e ḡoeriro. ²⁴ 'Iesu, Nazareta ne vazegā! Eme vaḡe nagini u'ano onaeḡa? Ga emeḡe uḡufoga radu, onaa ga? E edeḡa ḡa iniu. Ḡa'e Badi'a gigi'a vazegā!' ²⁵ Iesu'a vine sau'a ta'iroharo. 'Ago ḡoero'i! Vaze 'adi mazaono'o buano'i!' ²⁶ Ebu vine sau'ani'a, buanoga rae, ketokete'ena'a, ḡihau ḡaniḡanaro. Ebu vine sau'a ai buaro.

²⁷ Vaze nidu'a horonadu, zamaze nidu'a zaguzagaro. Ze'e zeḡe'a bare ḡadititiro. "Adi nagini? Nagini iziga ihoḡe'ohe? Vaze 'adi'e gigi'eta. Vine sau'a zuni zi'etene, egadu, egohu'ohe." ²⁸ E'ebano'o, Iesu hariḡa, Galilea haba'ano ḡarihe bororaro. Ebu haba nidu'a igi hauḡiro.

Iesu'a Petero emoḡa roḡaeḡa fainiro
(Mataio 8:14-17, Luka 4:38-41)

²⁹ E'ebu'u, Iesu ani Iuda kuru neḡanono'o buau onamiro. Simona ebu Aniderea duḡuru ne diuḡiro. Iakobo ebu Ioane zu zeḡe teite diuḡiro. ³⁰ Simona emoḡa roḡaeḡa'e uḡiniro 'ahine, baze radiro. Ahi'a'e gigi'a багаḡa. Iesu'a feurirotene, ihoniro. ³¹ Iesu'a ane vaḡe onamadu evo'ano meiro, ebu mae ohonirotene, ahi'a gigi'ani ai dauḡiro. Ebu ani'a iḡunadu Iesu veize ogomu ḡorohe haro.

Iesu'a vaze ḡehaḡa faiziro

³² Ḡorava moneo, mada'a ovoe'ete'e zamaḡano, uḡi azaḡa ebu vine sau'ani'a ranao reirote'e azaḡa, ane vaḡe tutuze onairo. ³³ Ebu ne azaḡa nidu'a'e'e ane ibihetao muririro. ³⁴ Uḡi nunu azaḡa ḡehaḡa ani'a faiziro. Ebu vine sau'a sau'a ḡehaḡa hegoze buziro. Ani'a, vine sau'a sau'a'a ḡoeroga 'uiro, mazaḡa zeḡe edeḡa ani iniu.

Galilea haba'ano Iesu'a haramiro
(Mataio 4:23-25, Luka 4:42-44)

³⁵ Irara moneo, mada ize mene agaranogano, Iesu'a iḡunadu, haba boha'a 'ahoga onamiro, ebu e'a kuraro. ³⁶ Ebu Simona nabugeta Iesu vaḡe vaḡe onamiro. ³⁷ Horonirotene, 'ahige rae niro. 'Vaze nidu'a ḡa vaḡe'ohe.' ³⁸ Ebu ani'a zina'a, 'Eme ne uhiḡa uhiḡa onamihi, e'ea zuni haramoga. Mazaḡa e'e de'e u'ano onairo.' ³⁹ Ebu ani, Galilea haba'ano neḡa neḡa nidu'a onamadu, Iuda kuru neḡa zamaḡano haramiro, ebu vine sau'a sau'a hegoze buziro.

Lefera Vazegā Fainiro
(Mataio 8:1-4, Luka 5:12-16)

⁴⁰ Lefera vazega 'ahogani'a ani vage onairo, ebu ane zamao obena hina tugadu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ga urato'idene faiho'i!" ⁴¹ Iesu'a vetuganiro, e'ano'o 'evo'a einadu vase e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. Gae manoro'i!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone daugiro.† ebu niro. 'E urate'ohe. Ga ai manoro'i!' ⁴² Ebu ani lefera'a tabara daugiro, ebu ani 'ai manoriro. ⁴³ Ebu zogone tugune'enaqa, goere riga hina niro, ⁴⁴ naena'a, "Nagini'a gae mazao fureranata'a'e vase 'ahoga ago no'i! Rehano dibu'o vazega vage onamadu ahirigo ihono'i!† Ebu leferaono'o manoreha rouga veize, Mose'a reirote'e dibu'oga Badi'a hano'i! 'Ougine vase'a ga 'ai manore huneha rae ederi'uma."

⁴⁵ Rehano vase e'e'a onamadu, hari e'e, vase vase mazao rae gehaniro. E'e u'ano, Iesu'e ne hunio diugoga mene idararo. E'ano'o haba boha'ano radiro. Ebu vase vase'a, haba 'ahoga 'ahoganono'o, ane vage onaido.

2

Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazega fainiro (Mataio 9:1-8, Luka 5:17-26)

¹ Mada nu garugano, Iesu ani Kaperanauma nega bare onamiro. Ebu ani'a ane bazuni negano diugirote'e hariğa, ne azağani'a igiro. ² E'ano'o vase gehağani'a Iesu'a radirote'e nega onairo. E'ano'o ehoru haba'a nidu'a vase'a iri'aviro. Ibiheta haba'ano zuni iri'aviro. Iesu'a Badi'a hari manoga haramo ziniro. ³ Vaze gazağani'a, Iesu vage, ahi'a mene hagane'ete'e vazega odohe onairo. ⁴ Rehano vase gehaga 'ahine, Iesu uhiğa onamoga mene idararo. Mene idararotene, Iesu'a ehorirote'e hitagano binu fahiro. Ebu ahi'a mene hagane'ete'e vazegani'a baze'ete'e faratağa, mini hina ovoe dabaniro. ⁵ Zege'a Iesu mazao fie'ete'e, Iesu'a horonirotene, ahi'a mene hagane'ete'e vazega niro. 'Ahige reiro. 'Ubude! Ga sau'a 'ai rae 'ueha.'

⁶ Mose goro goe'a ihoze'ete'e vazega nu'e, e'e zamağano ehoriro, ebu zamazeo zamariro. ⁷ 'Ahige reiro. 'Nouga'ahi vase 'ahi 'ouge goere'ohe? 'Adi'e Badi'a ni sausaune'ete'e goe'a. Iniu'a da'o sau'a mae vağini'uma? Badi'a'a da'o hağai'uma.'

⁸ Zege'a 'ouge zamarirotene, Iesu ani zege'a zege zege zamao 'ouge zamarirote'e, ane zamao ederi. Ebu ziro. 'Za nouga'ahi zae zamao 'ouge rae zamare'ohe? ⁹ Ahi'a mene hagane'ete'e vazega nouge nouge rae nine, goe'a'e ufiğa? 'Gae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Igunadu onamo'i' rae ni'ete'e? ¹⁰ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazağa ege, Vaze Ubuğa'e raha 'adao vase sau'a rae mode'ete'e gigi'ağa meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazega e'e nina'a, ¹¹ "Ege'a ga'ohe. Iguno'i ebu faratago odohadu nego onamo'i!"

¹² Ani iguniro. Ebu Faratağa mae gihinadu, vase nidu'a ubumao e'e neganono'o buaro. Ebu zege nidu'a zaguzaganadu, Badi'a niğa mae gihiniro, ebu 'ahige reiro. 'Ibite 'ahiguğa mene horoniro.'

Iesu'a Levi huniro (Mataio 9:14-17, Luka 5:33-39)

¹³ Iesu ani Galilea du'urağa boro genağa bare onamiro. Vaze guguvağa nidu'a, ani vage onairo, ebu ani'a ihoziro. ¹⁴ Iesu'a bare ibio onamirote'e zamağano, Alefeo ubuga Levi horoniro. Ani |itakesi moni|rğa* ufe'ete'e

† **1:41** Zege goro'e, lefera vazega'e toraga radu, mene oboneete. ‡ **1:44** A'e, ani'a ahiri udahadu manoreha reifine

neġano ehoriro, ebu Iesu'a niro. 'Eġe ġaruna aro'i!' Ebu ani'a iġunadu, Iesu ġaruna hegotiro.

¹⁵ Iesu'a Levi neo ogarote'e zamaġano, takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa ġehaġani'a Iesu zu ane tahi'atahi'a teite ogau tiburaro. Mazaġa vase ġehaġa bagaġani'a, Iesu ġaruna iġaġa hegotido 'ahine. ¹⁶ Ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e Farisea azaġani'a, Iesu horoniro, |itakesi moni|rġa guge'ete'e azaġa zu, sau'a azaġa rae zi'ete'e teite ogau'enogano. Ebu Iesu tahi'a tahi'a ġadiziro. 'Nougadu Iesu'e |itakesi moni|rġa guge'ete'e azaġa zu, sau'a azaġa rae zi'ete'e teite ogau tiburu'ohe?*' ¹⁷ Ebu Iesu'a e'e egadu ziro, raena'a, "Ugi o'o'a azaġa'e gohe vaseġa mene vaġe'ohe, rehano ugi azaġani'a ani vaġe'ohe. E'e teige, e'e haġai duduġa rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu mene onairo. Rehano haġai sau'a rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu onairo."

*Ogomu zaġozaġe'ete'e ġadimaro
(Mataio 9:14-17, Luka 5:33-39)*

¹⁸ Mada 'ahogano, Ioane tahi'a tahi'a zuni Farisea azaġa*ni'a, Mose goro ġoe'a idunaġano zaġozaġiro. Mene ogaro. Vaze nu'a onaadu, Iesu ġadiniro. 'Ahige reiro. 'Ioane tahi'a tahi'a, zuni Farisea tahi'aġa'e zaġozaġe'ohe. Rehano nougadu ġae tahi'a'e mene zaġozaġe'ohe?' ¹⁹ Iesu'a ziro. 'Ahige reiro. 'Zamaro'i! Hahure'ete'e madaġano, ohoze hahu iziga'a, ane'a huze'ete'e vaseġa teite ogau'ete'e zamaġano, ze zaġozaġi'uma ga mene? Zeġe'a ohoze hahu iziga teite radiu'ete'e madaġano mene zaġozaġi'uma. ²⁰ Rehamo e'e madaġa onai'uma. Agire azaġani'a ohoze hahu iziga, ane vase nidu'a mazaono'o mae vaġini'uma. E'e madaġano zeġe'a zaġozaġe'ena'a, mene oga'uma.'

²¹ Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiġa mene banini'uma, mazaġa dabua si'iga iziga'a amahiġa hutubadu borofe ziga'uma. ²² Vaze tibuhuga zuni mani ogaġa mahiġa zamaġano |ivaini|r vuġa* iziga mene iġi'uma. (A'e |ifainafu|r vuġa heuġa) Iġine, vehu'u mani ogaġa fu'uradu, ziga'uma. Ebu |ivaini|r vuġani'a sori'uma. |iVaini|r vuġa zu mani ogaġani'a sauta'uma. E'ano'o |ivaini|r vuġa iziga'e mani ogaġa iziga zamaġano da'o iġi'uma.'

*Bana Madaġa zaġoe'ete'e ġadimaro
(Mataio 12:1-8, Luka 6:1-5)*

²³ Bana Madaġa 'ahogano, Iesu ani, tahi'aġa teite |iuiti|r* (wheat) mebaġa genaġano onamiro. Ebu tahi'aġa'e |iuiti|r maġa riri'e madu, au onamiro. ²⁴ Farisea azaġani'a Iesu ġadiniro. 'Ġiano'i! Ze'e nougadu Bana Madaġa goroġa varade'ena'a, |iuiti|r hirive'ohe?' ²⁵ Ebu Iesu'a naenaenziro. 'Za buka zaġoġa zamaġano, Davida'a nagini haġairota'a'e, me'odiro ga? Davida ani, ane uti azaġa teite ogomuze'a hauġadu, vinize ruziro. ²⁶ Abiata ani'e, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a reirote'e madaġano, Davida'a Badi'a ne diuġiro. Badi'a ubumao tirote'e |iberedi|rġa* Abiata'a mae hanadu, aro. A'e Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġani'a da'o au'ete'e |iberedi|rġa, rehano aro. Ebu ane teite onairote'e azaġa zuni mae ziniro.'

²⁷ Ebu Iesu'a ziro. 'Badi'a'a, Bana Madaġa'e, vase'a manoġa hidifine haġairo. Badi'a'a vase mene haġairo, Bana Madaġa veize. ²⁸ E'ano'o, eġe, Vaze Ubuga'e, Bana Madaġa ibitohau'ete'e zuhi'aġa.'

* **2:16** Ze'e vase 'uguġa teite tiburu ranoga'e sau'a rae zamariro.

3

Iesu'a evo'a beoḡa vazeḡa fainiro
(Mataio 12:9-14, Luka 6:6-11)

¹ Iesu ani Iuda kuru neḡano bare diuḡiro. Evo'a beoḡa vazeḡa 'ahoga zuni e'ema. ² Farisea azaḡa zuni e'ea Iesu murirohaudo. Iesu'a Bana Madaḡa madaḡano, vaze e'e faini'uma ga mene rae zamare radiro, kotao mae ohonoga veize. ³ Ebu Iesu'a evo'a beoḡa vazeḡa nina'a, 'ahige reiro. 'Iḡunadu aro'i!' ⁴ Ebuni Iesu'a murire'ete'e azaḡa ḡadize'ena'a, 'ahige reiro. 'Mose goro ḡoe'a'e, Bana Madaḡa madaḡano nagini haḡaine idaḡa ra'ohe? Vaze danazi'uma ga sausauzi'uma? ḡabozi'uma ga zimi'uma?' Rehano ze mene naenaeniro. ⁵ E'ano'o Iesu ani maḡune'ena'a, ehamu ragaviro, zuni zeḡe zama tuhiḡa u'ano, vetuḡazi ruziro. Ebuni evo'a beoḡa vazeḡa niro. 'Evo'o eino'il' reiro. Ani einiro, ebu evo'a ai manoriro.

⁶ E'ebone, Farisea azaḡa ai Iuda kuru neḡanono'o buau ḡouriro. Ebu Heroda teite rau'ete'e azaḡa teite nu'oranadu, Iesu manoga ibiḡa vaḡido.

Ḡuḡuva du'ura boro genaḡano

⁷ Iesu'e, ane tahi'a tahi'a teite Galilea du'uraḡa boro onamiro. Ebuni Galilea haba'anono'o vaze ḡuḡuvaḡa ani teite ḡiriu onamiro. Ebu ḡuḡuva boro'a, Iudea haba'anono'o, ⁸ Ierusalem neḡanono'o, Idumea haba'anono'o, Ioridana vuḡa mone afaono'o, ebu Turo ebu Sidona haba'anono'o onairo, mazaḡa ze'e Iesu'a nagini haḡairote'e hariḡa nidu'a igiro 'ahine. ⁹ Ebuni ane tahi'a ziro. 'Eḡe veize ḡasi 'ahoga mae to'i, vaze ḡuḡuvaḡani'a tu'ihe ruhi'uma bobo.' ¹⁰ Mazaḡani'e, ibite ani'a ugi azaḡa ḡuḡuva ai faizirote'e u'ano, ugi azaḡa nidu'a bibititiro, 'evoreze ani mazao 'u'utoga rae. ¹¹ Ebuni vine sau'ani'a ragano reirote'e azaḡa'a Iesu horonidotene, ane zamao ḡuḡuradu, houna'e ḡoerido. 'Ḡa'e Badi'a Ubuga!' ¹² Rehano ani'a ḡoere riḡa hina zina'a, 'Ago rae fureno'i!' rae reido.

Iesu tuḡure azaḡa gaubanana aheu fare (12) meiro
(Mataio 10:1-4, Luka 6:12-16)

¹³ E'e ḡarugano, Iesu ani maḡa 'ahoga itiro. Ane'a uratirote'e azaḡa huziro, ebuni ze ani vaḡe onamiro. ¹⁴ Ebuni ani'a gaubanana aheu fare (12) zamaziro, zeḡe'a ane ḡatinoga, zuni haramo tuḡuzoga veize, ¹⁵ zuni Badi'a gigi'a zenadu, vine sau'a hegoze buzoga veize. ¹⁶ Simona'e niḡa 'ahoga Petero rae turahiro. ¹⁷ Iakobo ani negoḡeta Ioane, ze'e Zebedeo ubuga. Nize 'ahoga'e Boanere. E'e hugani'e 'adure'a ḡudau'ete'e, e'e ubuga.' ¹⁸ ebu Aniderea, Filifo, Batolomeo, Mataio, Tomasi, Iakobo, ani Alefeo ubuga, Tadeo, Simona, ani Zelote vazeḡa,* ¹⁹ ebu Iuda Isakariota, ani vesu'u Iesu revoharote'e* vazeḡa.

Iesu zu Belezebulo
(Mataio 12:22-32, Luka 11:14-23, 12:10)

²⁰ Ebu Iesu ani bazuni neḡa onamiro. Rehano vaze ḡuḡuvaḡa hena bare nu'orarote'e u'ano, ani, tahi'aḡa teite oganoga zuni mene idararo. ²¹ Nabugani'a hariḡa igiro, ebu ani bare tutune onamoga veize onairo. Mazaḡa vaze ai raena'a, 'Ani ai baboraneha.' reiro.

²² Ierusalem neḡanono'o, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa ovairo. Ebu 'ahige reiro. 'Ani'e Satani, niḡa Belezebulo, e'e'a ragano reiro. Ebu ani'e, Belezebulo inaraḡa hina vine sau'a sau'a hegoze buze'ohe.'

* **3:18** Zelote vazeḡa'e Isaraela neḡa veize Roma gavamani teite utitidote'e vazeḡa

²³ Ebuni Iesu'a huzadu, hari idaidağa* 'ahoga ziro. 'Ahige reiro. 'Satani'a satani 'ahoga nouge nouge hegoze buzi'uma?' ²⁴ 'iGavamani|r neğa tiba zamağano, zeğ'e'a rovatadu, utitifone, e'e |igavamani|r neğani'e mene edau gigarafo. ²⁵ Ebu iduhu tiba zamağano, zeğ'e'a rovatadu, utitifone, e'e iduhuğani'e mene edau gigarafo. ²⁶ Ebu satani zamağano, zeğ'e'a bare utitadu, rovatifone, ze mene edau gigarafo, rehamo hauğifo. ²⁷ Vaze 'ahogani'a ize gezo inara vazega ogoru tadu ane neo diuği'uma zu ani tohe gonota'uma.

²⁸ Hubehune eğ'e'a zi'ohe. vaze sau' a nidu' a ebu Badi' a rae sausaune' ete' e goe' a zu Badi' a' a rae modi' uma. ²⁹ U Vine Zağoga rae sausaunine, ani sau'a'e mene ağıtu modi' uma, rehano iğaiğa ane mazao radiu tuğutuğu.'

³⁰ Iesu'a hari idaidağa 'ouge reirota'a'e, ze raena'a, 'Ani'e vine sau'ageita.' reiro 'ahine.

Iesu vi'a ebu negoğa

(Mataio 12:46-50, Luka 8:19-21)

³¹ E'e ġarugano, Iesu vi'a ebu negoğani'a Iesu vağe onairo. Ne enogano edanadu, ġoere tuğuriro, Iesu hunoga veize. ³² Vaze ġehağani'a ġurune ehoriro, ebu zeğ'e'a nina'a, 'Ġiano'i! Vi'u ebu negoğ'e enoneo edau'ohe. Ġa vağe'ohe.' ³³ Ani'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Nanuhe ebu negohe'e iniu?' ³⁴ Ebuni ani'a, ġurune ehoridote'e azağa ehamu ragave'ena'a, ziro. 'Ahige reiro. 'Nanuhe ebu negohe'e 'adi'e'e. ³⁵ Badi'a ura hağae'ete'e azağa, ze'e negohe, ezehe ebu nanuhe.'

4

Hari idaidağa, ezone feune ġorau'ete'e

(Mataio 13:1-9, Luka 8:4-8)

¹ Iesu'a du'ura boro genağano bare ihoziro. Ebu vaze ġuğuvağani'a ani babağano nu'orarotene, ani ai ġasio tiradu, zamağano ehoriro du'ura ragano. Vaze ġuğuvağa nidu'a'e rahao du'ura boro genağano nu'oraro.

² Ebu ani'a hari idaidağa hina ġau ġehağa ihoziro. Ihoze'ena'a, ziro, raena'a, ³ 'Ego'i! Hihi vazega 'ahogani'a mebağano ezone ġora onamiro. ⁴ Ebu feune ġuzuhrotene, nuğone ibio buaro, ebu nini'a onaadu, au hauğiro. ⁵ Nu'e hadi haba'ano buaro. Rahağa'e severağa. Ezogani'e ġarihe ġuhuriro, mazağa rahağa'e mene baruğa. ⁶ Ebu mada'a hiarotene, ane gigi'ani'a ġuhuğa manadu imiraro, mazağa taiga o'o'a. ⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ve renoga ġuhure bororadu ezone ġuhuğa simariniro, ebu mene iniro. ⁸ Rehamo ezone nu'e haba manoğano buarota'a'e, faine ġuhuriro. Faine bororaro, ebu faine hudaro. Hudarotene, nu'e huga ġae uğidu gaubanana (30) hağairo. Nu'e huga ġae fu'o tu tiba fare gaubanana (60) hağairo. Nu'e huga ġae gaubanana gaubanana (100) hağairo.' ⁹ Ebu Iesu'a reiro. "Teğageta vazega'e faifaine egadu huga edero'i!"

Nougadu Iesu'a hari idaidağa reiro

(Mataio 13:10-17, Luka 8:9-10)

¹⁰ Neganu'u, Iesu ane da'o rougano, iniu iniu ane teite rau'ete'e azağani'a ane tahi'a tahi'a teite Iesu vağe onamaduni, hari idaidağa reirote'e ġadimaro. ¹¹ Ebu ani'a ziro, "Za'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru ti'ete'e ihoze'ohe. Vaze 'ahoga 'ahoga'e hari huga nidu'a hari idaidağa hina da'o ihoze'ohe. ¹² A'a'e 'ahiguğani'a furerafine.

Zege ehamatite'eba, mene horonoga, zege abiti'udemo, mene ederoga, Zege zama Badi'a mazao mene ghuroga veize, ebu Badi'a'a zege sau'a mene rae modoga veize.'

Iesu'a ezone hariğa huga faine rae fureniro

(Mataio 13:18-23, Luka 8:11-15)

¹³ Ebu Iesu'a gadiziro. 'Za hari idaidağa 'ahi mene edere'ehehe? 'Ougine, hari idaidağa 'ahoga 'ahoga huga'e nouge nouge ederi'uma? ¹⁴ Ezone gorau'ete'e vazegani'a Badi'a hari gorau'ohe. ¹⁵ Ibio buau'ete'e ezoga'e 'ahiguğa. Ze goere igi'ete'e zamağano, satani'a garihe onaadu, zege zamao gorarote'e hariğa mae vagine'ohe. ¹⁶ Ezone hadi haba'ano rururu'eta' e, Badi' a goere igi'etene matu'uzeta mae ghine'ohe. ¹⁷ Rehano ze taiga o'o'a 'ahine, mene fağa radi'uma. Badi'a goere u'ano, aduga gehağa hidi'etene, zogone uite'ohe. ¹⁸ Ezone ve renoga zamağano rururu' eta'e, ze Badi'a goere igi'ohe. ¹⁹ Rehano raha gauga ufeta zamare'ohe, obone'ete'e toheğa ufeta zamare'ohe, ebu gau nu gehağa urate'ohe. E'ano'o Badi'a goere 'uadu mene ini'ohe. ²⁰ Rehano ezone raha manogano rururarota'a'e, Badi'a goere igi'ohe zu mae ghine'ohe. Ebu hudau'ena'a, nu'e huga gae 30, nu'e huga gae 60, nu'e huga gae 100 ini'ohe.

Ihure hari idaidağa

(Luka 8:16-18)

²¹ Iesu'a hena ziro. 'Ahige reiro. 'Ihure meine'e, siuva 'u'ugano ga bazuni na'ağa 'u'ugano mene ti'uma. Ihure ti'ete'e haba'ano ti'uma. ²² 'U'uru radiu'ete'e toheğa nidu'a furera'uma. Ebu ogone ti'ete'e toheğa zuni giani'uma. ²³ Teğageta vazega'e igi'uma.' ²⁴ Ebu ziro. 'Igi'ete'e goe'a zamare rado'i! Badi'a goere'e 'ahiguğa. Ga nouge nouge igi'ete'e, e'e idane, Badi'a'a gani'uma, ebu goere 'ahoga 'ahoga zuni gani'uma. ²⁵ Igi'ete'e vazegani'e, zamağa 'a'ada'uma. Mene igi'ete'e vazegani'e, zamağa tahiğa 'a'adu'ete'e zuni, Badi'a'a mae vagini'uma.'

Hari idaidağa, ezone, ane'a bare guhure'ete'e

²⁶ Iesu'a bare ziro. 'Badi'a'a ibito zini'uma ibigani'e 'ahiguğa. Vaze 'ahogani'a mebao ezone feune gorau'ohe. ²⁷ Ohere baze'ohe. Madai ragave'ohe. Ebu ezone'a guhure'ohe, ebu farau'ohe. Rehamo goranoga vazegani'e agu'a nouge nouge guhuradu, farau'ohe. ²⁸ Raha ane'a bare guhunadu, huga hağae'ohe: Ibite guhure'ohe, ebu di'iru'ohe. Ebu gonagano di'iru'ete'e zizugano huga hağae'ohe. ²⁹ Hugani'a hudau'etene, kari hina vari'e'ohe, mazağa hirive'ete'e madağani'a feura'ahi.'

Badi'a'a Ibitozini'ete'e Moneo Goeriro

(Mataio 13:31-32,34, Luka 13:18-19)

³⁰ Ebu Iesu'a bare reiro. 'Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nagini hina idani'uma, ga nagi hari idağa hina idani'uma? ³¹ A'e ire niğa fufu,* e'e ezoga heuğa. Rahao gorau'ete'e zamağano, mağa'e komeğa fase, haba nidu'a zamağano. ³² Rehano goraune, guhuradu fara'uma, ebu borora'uma. Ire fouğa 'ahoga 'ahoga vitine fara'uma. Ebu ezaga boro boro'a fara'uma. Ebu e'e zauhağano nini'a onaadu, neze hağai'uma.'

³³ Iesu ani hari idaidağa, 'ahiguğa gehağa hina vase mazao haramiro. Zege edeğa idane haramiro. ³⁴ Ani'e hari idaidağa hina da'o ziro. Rehamo ane tahi'a tahi'a teite da'o radirote'e madağano bone, ani'a huga nidu'a ihoziro.

* **4:31** Fufu'e Papua New Guinea haba'ano'e mini, rehano Iudea haba'ano'e, ze fufu'e ire.

Iesu'a zavara boro 'uiro
(Mataio 8:23-27, Luka 8:22-25)

³⁵ E'e madaġano ġorava moneo Iesu'a ane tahi'a tahi'a zina'a, "Eme du'ura mone afa farihi." ³⁶ Iesu tahi'a tahi'a'a vaze ġuġuvaġa muhizadu, ġasio ehoriro, Iesu'a ehorirote'e ġasiġano. Ebu onamiro. Ġasi nu zuni tibano onamiro. ³⁷ Ebu zavara boro'a onairo. Sa'u'a ġasio kafere diuġiro, ġasi ho'ogano. Ebu vu'a ġasio 'ariga iriva'iro. ³⁸ Rehamo Iesu ani ġasi ariga ġuzuo evane kobegħa hina ġatite baziro. Ebu ze onamadu Iesu evaniro, ebu niro. 'Ihore vazegħa, ġa mene zamare'ehehe, eme 'ariga rudau'eta'a'e?' ³⁹ Ebu Iesu'a evatadu zavara riġa ġoeriro, ebu sa'u niro. 'Ago haġao'i! Ago hagar'o'i! Zavara'a dauġiro. Hagani o'o'a ebu ġokeni o'o'a. ⁴⁰ Ebu ziro. 'Za nougadu rihau'ohe? Za Badi'a mazao ize mene fie'ehehe? ⁴¹ Rehano ze'e riho boro ebu ġoretitiro. 'Vaze 'ahi'e nagi vaze? Zavara zu sa'u'a zuni ani ġoere egohu'ohe.'

5

Iesu'a vine sau'ani'a ragano reirote'e vazegħa fainiro
(Mataio 8:28-34, Luka 8:26-39)

¹ Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, Galilea du'uraġa mone afao feuriro. Haba niġa Gerasa, e'a feuriro. ² Iesu ani'a ane tahi'a tahi'a teite ġasiono'o buarotene, rune haba'anono'o onairote'e vazegħa teite hidiro. Ani'e vine sau'ani'a ragano reirote'e vazegħa. ³ Ani'e idu haba'ano radiudo. Vaze 'ahogani'a batunoga zuni mene idaġa. ⁴ Ġae ġehaġa ani odaġa zu evo'a batunido, rehamo mene idaraudo. Iġaġa batu ri'ido, ebu odaġa batunirote'e auriġa mau ri'i ġuzuhido. Vaze'a obone toga zuni mene idaraudo. ⁵ Madai ebu ohere nidu'a idu haba'ano zuni haba maġano ġaniġanau ragavido, ebu ahi'a hadi hina ru'ido.

⁶ Ani'a faġanono'o Iesu horonirotene, ane u'a dure onairo, ebu ane zamao obena hina tuġadu ġuġuriro. ⁷ Ebu vine sau'ani'a, ane mazaono'o ġihau houna'e ġoeriro. 'Ahige reiro. 'Iesu, Badi'a, Niġa Boro Ubuga, Ġa'e eġe mazao nagini urate'ohe? Badi'a niġano e ġa umi'e'ohe. Aduga ago eno'i!' ⁸ Mazaġa Iesu'a ibite niro. 'Ahige reiro. 'Vine sau'a, vaze 'ahi mazaono'o buano'i!' ⁹ Ebu Iesu'a vaze 'ahi ġadiniro. 'Ġa niġo iniu?' Ebu raena'a, 'E ni'e "Legioni*", mazaġa eme'e ġehaġa 'ahine.' ¹⁰ Ebu Iesu bare bare uminiro, e'e haba'anono'o mene tuġuze buzoga.

¹¹ U maġa kobegħa 'ahogano, aba ġehaġani'a ogau radiro. ¹² E'ano'o vine sau'a sau'ani'a Iesu uminiro. 'Eme tuġufo'i aba mazao, emeġe zeġe ragano rouga.' ¹³ Iesu'a tuġuziro. Ebu vine sau'a sau'ani'a vaze e'e mazaono'o buanadu, aba ragano re' onamiro. E'ebone aba nidu'a, daha aheu (2000)'a maġa duduġa tauġiono'o dure dure ovoidu, du'ura boroo rafatadu, hunuhuniro.

¹⁴ Aba taufe'ete'e azaġani'a feraro, ebu ne boro zu ne kobegħa kobegħa azaġa mazao hariġa haire ġehaniro. Ebu vaze vaze'a nagini'a furerarote'e ġianoga radu, onamiro. ¹⁵ Ebu ze'a Iesu vaġe onairoteene, vine sau'a ġehaġani'a ragano reirote'e vazegħani'a, ehore radiu'enogano horoniro. Ani'e dabua haġairo. Zamaġani'e idaġa horonirotene, ze riharo. ¹⁶ E'e horonirote'e azaġani'a me'odo ziniro. Vine sau'ani'a ragano reirote'e vazegħa, zu aba'a nougirote'e me'odo ziniro. ¹⁷ Ebu Iesu mazao umidiro, Iesu'a zeġe habaono'o vaġinoga.

* 5:9 E'e hugani'e uti azaġa daha fu'o tu tiba fare (6000) heuġa

¹⁸ Iesu'a ġasio diuġe'enogano, vine sau'a'a ragano reirote'e vazegħa ani uminro, raena'a, 'Eġe zuni ġae teite amihi.' ¹⁹ Rehano Iesu'a ani gararena'a, 'ahige rae niro. 'Nabugo vaġe onamo'i! Ebu Zuhi'a'a ġae veize haġao ġanate'e haġaiġa boro nidu'a me'odo zeno'i! Ebu zuhi'a'a ġa nouge nouge vetuġaġadate'e me'odo zeno'i! ²⁰ Ebu ani baradu, e'e haba'a, neġa gaubanana onamiro, ebu Iesu'a ani ranao nagini haġairote'e hariġa rae furenro. E'e igirote'e azaġa nidu'a zaguzagaro.

Iairo aboġa ebu Iesu dabuaġa obonirote'e roġaeġa
(Mataio 9:18-26, Luka 8:40-56)

²¹ Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, du'ura boro mone afa fare onamirotene, e'ea bone du'ura genaġano, vase ġehaġani'a ane mazao nu'oraro. ²² Iuda kuru neġa ġiane'ete'e vazegħa* 'ahoga, niġa'e Iairo'a onairo. Iesu horonirotene, odaġa babaġano ġuġuradu, ²³ zamaġa nidu'a hina Iesu uminro, raena'a, 'Aboehe kome'a'e ugi boro'a madu, 'ariga rudau'ohe. E'ano'o e umi'e'ohe. Aro'i ebu evo'o ani ranao to'i, ane manoradu ġabodoga.' ²⁴ Ebu Iesu'a ane teite onamiro. Vaze ġehaġa багаġa zuni ġiriu onamiro 'ahine, naenaono'o bibine onamiro.

²⁵ Bato ugiġani'a madu, muri gaubanana aheu fare (12) zamaġano, iġaiġa ruau radirote'e roġaeġa e'ea. ²⁶ Gohe vazegħa ġehaġani'a ġianiro, rehano adudu radiro. Toheġa nidu'a mode hauġiro, rehano ufeta hune sautaro. ²⁷ Ani Iesu hariġa igirotene, vase ġehaġa ġunuġano diuġiro Iesu ġarunio, ebu dabuaġa oboniro. ²⁸ Mazaġa ani'e 'ahige zamariro. 'E'a dabuaġa tahiġa obonine zuni, manori'uma.' ²⁹ Ebu ġarihe hune ruarote'e ai hauġiro. Roġae ane'a, ane ahiri zamaġano, ane ugi ai hauġirote'e ederiro.

³⁰ Ebu Iesu ani, ane mazaono'o gigi'a inaraġani'a buarote'e ederiro. E'ano'o vase ġehaġa ġunuġano ġarihe tehiro. Ebu vase vase ġadiziro. 'E dabua iniu'a oboneha?' ³¹ Ebu Iesu tahi'a tahi'ani'a naenaeniro. 'Ġae e'e horone'ohe, vase ġehaġani'a bibi'e'ete'e. Ġa nougadu 'ahige ra'ohe, "Iniu'a eġe dabua oboneha?"' ³² Rehano tehe vaġo vaġiro. Iniu'a oboneha radu, vaġiro. ³³ Roġae e'e'a, nagini'a ane mazao furerarote'e ederiro 'ahine, ġiġarone'ena'a, rereranadu onairo. Ebu ane zamao ġuġuriro. Ebu ane hari huga nidu'a Iesu niro. ³⁴ Iesu'a roġae niro. 'Aboe, Ġae' a eġe mazao fiate' e u' ano ugiġo' a manoreha. Matu'uġota onamo'i, ebu ahi'o ugiġa o'o'a rado'i!'

³⁵ Iesu ani ize, 'adige rae ġoere'ete'e zamaġano, tuġure azaġa, Iuda kuru neġa ġiane'ete'e vazegħa neono'o onairo, ebu Iairo nina'a, 'Ġa aboġo ai rudaneha. Ġa nougaduni ihore vazegħa mazao ize umide'ohe?' ³⁶ Iesu'a ze hari 'omo igirotene, ani re'ore'iro, ebu kuru neġa ġiane'ete'e vazegħa nina'a, 'Zamaġo ago adufo'i! Eġe mazao zamaġo tiba hanadu, inaro'i!' ³⁷ Ebu ani vase ġuġuvaġa ane teite onamoga garariro, rehano Petero, Iakobo, ebu Iakobo negoġa, Ioane, zeġe da'o tutuze onamiro.

³⁸ Ze, kuru neġa ġiane'ete'e vazegħa neo feurirotene, vase ġehaġani'a harae ġunuġunirote'e horoniro. Ze niau ġaniġanau radiro. ³⁹ Ani diuġadu, 'ahige rae ziro. 'Za nougadu ufeta niau ġunuġune'ohe? Roġae kobe'a ani mene rudaneha. Ani baze'ohe.' ⁴⁰ Ze eġofoharo. Rehano zeġe nidu'a enona tuġuze buziro. Roġae kobe'a vi'a moga ebu ane teite onairote'e azaġa uġidu da'o tutuze diuġiro, roġae kobe'a'a baze'ete'e haba'ano. ⁴¹ Ebu Iesu'a evo'a maduni, 'ahige rae niro. 'Tarita kumi' Ġoere e'e hugani'e 'Roġae kobe'a, eġe'a ġa'ohe. Iġuno'i!' ⁴² Ebu roġae kobe'a'a ġarihe hune iġunadu, edau ragaviro. Ani muri'e gaubanana aheu fare (12). Ze e'e

horonirotene, zaguzagaro. ⁴³ Iesu'e goere riḡa hina iraduguziro. 'Roḡae kobe'a 'adi ḡabonate'e hariḡa ago rae ḡehano'i!' Ebu zina'a, 'Roḡae kobe'a 'adi ogomu nu hano'i!'

6

Iesu Nazareta neḡa onamiro

(Mataio 13:53-58, Luka 4:16-30)

¹ Iesu'a haba e'e modadu, ane'a bororarote'e haba'a onamiro. Ane tahi'a tahi'a zuni ane teite onamiro. ² Bana Madaḡa madaḡano, Iuda kuru neḡa zamaḡano ihoziro. Ebu vase ḡehaḡani'a ani haramo igirotene, zeḡe nidu'a zaguzagaro. 'Ahige reiro. 'Vaze 'adi gigi'a nidu'a noumaono'o meiro? Nagi edeḡa haro? Gigi'a inaraḡa haḡae'ete'e haḡaiḡa nouge nouge haḡae'ohe? ³ Ani ne ogoru'ete'e vazega. Ani Maria ubuga, Iakobo, Iosefa, Iuda ebu Simona negoḡa. Ani ezeḡa nu zu emeḡe habao 'ada radiu'ohe.' 'Ouge rae radu, ze Iesu goere mene mae ḡihiniro. ⁴ Ebu Iesu'a ziro. 'Peroveta vazegani'e gubane'ohe, rehano ane'a bororarote'e haba'ano, zu nabuga ubumao, ebu ane neo'e, mene gubane'ohe.' ⁵ E'ea gigi'a inaraḡa haḡae'ete'e haḡaiḡa haḡaoga mene idararo. Rehano ugi azaḡa tiba tiba da'o 'evoreḡa ranao teadu, faiziro. ⁶ Ani 'ahige rae zamariro. "Ahi duḡuru haḡai'e 'ahiguḡahehe?' Mazaḡa ze'e Iesu goere mene mae ḡihiniro.

Iesu'a ane tahi'a gaubanana aheu fare tuḡuziro

(Mataio 10:5-15, Luka 9:1-6)

E'ebu'u Iesu ani'e e'e haba'ano, neḡa neḡano Badi'a goere ihoze ragavido. ⁷ Ebu ani'a vase gaubanana aheu fare huziro, ebu aheu aheu tuḡuziro. Vine sau'a hegoze buze'ete'e gigi'aḡa ziniro. ⁸ Ebu 'ahige rae ziro. 'Zae ragavo madaḡano o'o'a huga ago mo'i. |iBeredi|r, tunahu ago mo'i. |iMoni|r vainao ago odoho'i. Rehano tuḡuze da'o mo'i. ⁹ Tamakaze'e haḡao'i. Dabua tiba da'o haḡao'i. 'Ahogani zu ago mo'i.'

¹⁰ Ebu 'adige rae ziro. 'No'e haba'ano ne 'ahoga diuḡo'idene, e'ea da'o rado'i, ogano'i, ebu bazo'i. Onamo'i. Ebuni e'e haba'anono'o iḡuno'i. ¹¹ Haba 'ahogano ne azaḡa mene mae zouzadu, mene ego zeno'idene, haba modo'i, odaze hu'uruḡa fode buno zeno'i, ze'a nagini haḡaate'e ederoga veize.'

¹² Vaze gaubanana aheu fare (12) onamiro, ebu haramiro vase vase zeḡe sau'anono'o ḡihuroga. ¹³ Zeḡe'a vine sau'a ḡehaḡa hegoze buziro. Ebu ugi azaḡa ḡehaḡa mazao dehoru aso ziniro, ebu faiziro.

Ioane Babatiso'a rudaro

(Mataio 14:1-12, Luka 9:7-9)

¹⁴ Zuhi'a Heroda*'a Iesu hariḡa igiro, mazaḡa Iesu niḡa vase ḡehaḡani'a ederiro. Vaze nu'e 'ahige reiro. 'Ioane Babatiso'a runeono'o bare ḡabodiro. E'ebano'o ani'a gigi'a inaraḡa hina 'ahige haḡae'ohe.' ¹⁵ Rehano vase nu'e 'ahige reiro. 'Ani'e Elia.' Ebu vase 'ahoga 'ahoga'e 'ahige reiro. 'Ani'e peroveta vazega 'ahoga. Peroveta ibi'a heuḡa.' ¹⁶ Rehano Heroda ani'a e'e igirotene, 'ahige reiro. 'Eḡe'a radu, 'unuḡa vari'e ri'irote'e vazega, niḡa Ioane, ane'a bare ḡabodiro.'

¹⁷⁻¹⁸ Ibite Heroda'a negoḡa, niḡa Filipino, inuga meiro. Inuga niḡa'e Herodia. Ebu Ioane'a ani mazao bare bare niro, raena'a, "Ḡae'a negoḡo inuga meirota'a'e Badi'a goro vari'eha." E'ano'o, Heroda'a vase tuḡunadu Ioane obone tiro, ebu ḡu'ano ohoniro. ¹⁹ E'ano'o Firifo inuga Herodia'a Ioane maḡunoharo, ebu matihi reiro. Rehano mene idararo. ²⁰ Mazaḡa Heroda'e Ioane rihonadu, tuḡaniro. Heroda ani edeḡa, Ioane ani haḡai

manoġa haġae'ete'e vazegħa, zu gigi'a vazegħa. E'ano'o manoga mene uratiro. Heroda ani Ioane haramo igirotene, ada'adaniro, rehano matu'iro.

²¹ Rehano madaġa ai onairo. Heroda'a furerarote'e madaġa zamarirote'ea, ogomu boro haġairo. Ebu ne zuhi'aġa zuhi'aġa, zuni uti ġihi'aġa ġihi'aġa, ebu Galilea haba vase boro boro* huziro, onaoga veize.

²² E'e zamaġano Herodia aboġani'a diuġi' onaadu, zavonirotene, Heroda zuni e'ea ehorirote'e azaġa matu'iro. Ebu Heroda'a roġae tahi'aġa niro. 'Ahige reiro. 'Ġa nagini urate'ete'e toheġa umido'i! Eġe'a ġani'uma.'

²³ Ani'a hubehune raena'a, 'ahige rae niro. 'Ġa nagini urate'ete'e toheġa umidine, eġe'a ġani'uma. Eġe'a ġiane radiu'ete'e haba'a ruga zuni ġani'uma.'

²⁴ Ebu roġae tahi'aġa buanadu, vi'a ġadiniro. 'Ahige reiro. 'E nagini umidi'uma?' Vi'ani'a raena'a, 'Ioane Babatiso vadiga' reiro. ²⁵ Ebu roġae tahi'aġani'a Heroda vaġe ġarihe bare onamiro. Ebu 'ahige reiro. 'Ioane Babatiso vadiga siuvao teadu, izidi 'ada inine manoġa.' ²⁶ E'e igirotene, Heroda ani'e zamaġa adudaro, zuni zamaġa ariro. Rehano ani'a hubehune rae nirote'e u'ano, zuni e'e igirote'e azaġa u'ano, ane ġoere vari'oga mene uratiro. ²⁷ Ebu ane uti vazegħa 'ahoga tuġuniro, Ioane Babatiso vadini vari'e re'adu, odohe aroga veize. Ani onamadu, ġu'ano Ioane 'unu vari'e ri'iro. ²⁸ Vadiga' e siuvao teadu odohe ariro, ebu roġae tahi' aġa hanadu ane' a vi' a odohe haro.

²⁹ Ioane tahi'a tahi'ani'a e'e igirotene, onamadu, Ioane ahi'a meiro. Ebu rune haba'a iduġano teadu hararo.

*Iesu'a vase ġuġuvaġa daha fu'o (5000) ġubuziro
(Mataio 14:13-21, Luka 9:10-17, Ioane 6:1-14)*

³⁰ Apostolo azaġa* Iesu vaġe bare onairo. Ebu zeġe'a nagini haġairote'e zu vase vase ihozirote'e hariġa nidu'a me'odoharo. ³¹ Ebu Iesu'a rae ziro. 'Eġe teite aro'i! Vaze o'o'a haba'a onamihi! Ebu e'ea ahirize ohono'i! rae reiro. Mazaġa vase ġehaġani'a zeġe vaġe oname onairo. E'ano'o ogau'ete'e madaġa zu o'o'a. ³² Hena zeġe da'o ġasi hina vase o'o'a haba'a onamiro.

³³ Vaze ġehaġani'a zeġe'a onamirote'e horozadu, ze zeġe zeġe'a zamariro. Ebu zeġe nidu'a zeġe zeġe ne'ono'o buaro. Ebu dure dure onamiro. Ebu ibite feuriro, Iesu'a tahi'aġa teite onamirote'e haba'ano.

³⁴ Zeġe'a hebetadu, Iesu'a ġasiono'o buarotene, vase ġuġuvaġa boro horoziro, ebu vetuġaziro. Mazaġa ze'e mamoe heuġa. Ġiaze'ete'e azaġa o'o'a. E'ano'o hari ġehaġa ihoziro.

³⁵ Ġoravararotene, Iesu tahi'a tahi'ani'a onaadu, Iesu niro, raena'a, "Ahi'e haba boha'a ebu mada 'ai zubureha. ³⁶ Vaze ġuġuvaġa tuġuzo'i, ne uhiġa 'ahoga 'ahoga onamadu ogomuze hoiti'uma." ³⁷ Ane'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Zae'a ogomu zeno'i! Ebu hena ze'a niro, raena'a, "Ahi eme nougi'uma? Emeġe'a onamadu, sinahu aheu (200) kina hina |iberedi|r hoitadu, zini'umahehe?" ³⁸ Iesu'a ġadiziro. 'Ahige reiro. 'Zae mazao |iberedi|r nugu? Onamadu ġiano'i! Ze'a horonirotene, niro. '|iBeredi|r fu'o zu ġozone aheu.'

³⁹ Hena Iesu'a ane tahi'a tahi'a ziro, vase nidu'a ve ragano 'a'ane 'a'ane ehoroga rae. ⁴⁰ Amaġe vase vase'a sinahu tiba tiba (100), ebu ġae fu'o gaubanana, ġae fu'o gaubanana (50) ehoriro. ⁴¹ Ebu Iesu'a |iberedi|r fu'o zu ġozone aheu madu, adure ite ġiani, ebu Badi'a uminiro, ebu |iberedi|r vahegadu, ane tahi'a tahi'a ziniro, vase vase zenoga veize. Ebu ġozone aheu zuni vahegadu ġahugiro. ⁴² Zeġe nidu'a au ubararo. ⁴³ Ane tahi'a'a tunahuo |iberedi|r ġaha'a ġaha'a zu ġozone ġaha'a ġaha'a ufirotene,

tunahu gaubanana aheu fare (12) iriva'oniro. ⁴⁴ Ogarote'e zamaḡano, ohoze da'o me'odirotene, daha fu'o (5000) hidiro.

*Vu rana onamiro
(Mataio 14:22-33, Ioane 6:15-21)*

⁴⁵ E'e enogano Iesu'a tahi'aḡa ziro, raena'a, "Ḡasio tiradu ibite mone afa fare onamo'i" U Iesu'a 'ize e'ea vase ḡuḡuvaḡa tuḡuziro. ⁴⁶ Tuḡuze modirote'e enogano, ani haba maḡa itaduni, Badi'a mazao kuraro. ⁴⁷ Ohererarote'e zamaḡano, ḡasi'e du'ura boro nemaḡano, ebu Iesu'e ane da'o gabao radiro. ⁴⁸ Zavara boro'a zeḡe zamao hudi onairo 'ahine, ze'e revo revo ḡiziro. Iesu'a e'e horoniro. E'ebuni ohereda'o, Iesu ani zeḡe vaḡe du'ura ragano edau onamiro. Ebu ani'a vitize onamihi reiro. ⁴⁹ Iesu'a du'ura ragano edau onamirote'e horonirotene, ze 'ane, ani'e vine raduni, huaro. ⁵⁰ Zeḡe nidu'a horonadu, riharo. Rehano Iesu'a ḡarihe ḡoreziro, ebu 'ahige reiro. 'Zamaze rinedo'i! 'Ahi eḡe. Ago rihano'i!' ⁵¹ Ani'a zeḡe teite ḡasio ehoriro, ebu zavara'a dauḡiro. Zavara'a dauḡirotene, ze'e zaguzagau ḡouriro. ⁵² Mazaḡa ze'e gigi'a inaraḡa hina vase ḡuḡuvaḡa ḡubuzirote'e haḡaiḡa huga, mene fairu zamariro. Zeḡe zama'e mene 'a'adaro 'ahine.

*Ugi azaḡa faiziro
(Mataio 14:34-36)*

⁵³ Zeḡe'a du'ura boro farirotene, Genesareta haba'ano hebeti' onamiro, ebu ḡasi e'a ute tiro. ⁵⁴ Ḡasiono'o buarotene, vase'a Iesu iraḡa horoniro. ⁵⁵ Ebu ze e'e haba zamaḡano dure onamiro. Ebu ne azaḡa Iesu hariḡa igirotene, ugi azaḡa farata hina odohe onaido. ⁵⁶ Ne boro, ne komeḡa nidu'a, ane'a no'e no'e onamidotene, ugi azaḡa ne hunio tiro. Ebu Iesu uminiro, ani dabua ariḡa tahiḡa zuni obonoga radu. Ebu iniu'a obonirote'e azaḡa'e manoriro.

7

*Ibi'a azaḡa ihozidote'e ḡoe'a
(Mataio 15:1-9)*

¹ Farisea azaḡa Iesu teite nu'oraro. Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nu zuni, Ierusalemiono'o onaadu, zeḡe teite nu'oraro. ² Ebuni Iesu tahi'a nu'a 'evoreze torahoo ogaudote'e horoziro. A'e zeḡe goro ibiḡano mene vuzu'ido.

³ Farisea azaḡa zuni Iuda azaḡa* nidu'a zeḡe haḡai'e, ibi'a azaḡa'a ihozirote'e idunaḡano, 'evoreze mene faine vuzu'ine, mene oga'uma. ⁴ Ebu hoihoi haba'anono'o barine zuni, mene oga'uma. Rehano zeḡe'a gezo vire dehera'udu'u, oga'uma. Ebu ibi'a azaḡa goro ḡehaḡa zuni haḡaido, bio zuni ḡogore vuzu'e'ete'e goroga. ⁵ E'ano'o Farisea azaḡa zuni Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a ḡadiniro, raena'a, 'Nougaduni ḡae tahi'a tahi'a'e ibi'a azaḡa goro'e mene zamare borofe'ohe? Rehano 'evoreze torahoo ogau'ohe?'

⁶ Iesu ani naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Peroveta vazega Isaia'e za, zamaze aheu azaḡa rae zamare'ena'a, buka zaḡoga zamaḡano 'ahige tirota'a'e, hubehune tiro.

'Adi azaḡani'e hebe hina da'o rae ḡihihe'ohe. U zamaze'e nuo. ⁷ Eḡe mazao kurau tauḡe'ohe. Zeḡe 'iradugu ḡoe'ani'e vase goro ḡoe'a da'o.

⁸ Za'e Badi'a goro ḡoe'a enonani'ohe. U vase goro ḡoe'a uratohau rinede'ohe.'

⁹ Hena bare zina'a, 'Za'e Badi'a goro gōe'a zamare doḡo'arau'ena'a, enonani'ohe, zae ibi'a azaḡa'a ihozidote'e gōe'a da'o obone radoga veize. ¹⁰ Mazaḡa Mose ani raena'a, "Vi'u mogo gubazo'i." ebu 'Iniu'a ane vi'a moga rae sausauzo'idene, mau runo'i.' ¹¹ Rehano za'e 'ahige ra'ohe. Vaze 'ahogani'a moga ga vi'a nifo, raena'a, "E ḡa dana'oga mene idaḡa, mazaḡa eḡe tohe'e ḡa ḡanifo, rehano Badi'a ha'uma." ¹² 'Ouge reifone, za'e, e'e vazegani'a, vi'a ga moga mene danani'uma ra'ohe. ¹³ E'ano'o za'e, zae'a ihoze oname'ete'e ibi'a azaḡa'a ihozidote'e gōe'a u'ano, Badi'a ḡoere rae mode'ohe. Za haḡai 'uguḡa ḡehaḡa haḡae'ohe.'

Vaze sausaune'ete'e ḡauḡa
(Mataio 15:10-20)

¹⁴ Ebuni Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa bare huziro. Ebu raena'a, 'Zae nidu'a, ego'i, ebu edero'i! ¹⁵ Enoneono'o hebeo diuḡe'ete'e ogomuḡani'e vaze mene sausaune'ohe. Rehano zamaono'o bua' onae'ete'e ḡauḡani'a vaze sausaune'ohe. ¹⁶ Teḡaḡeta vazegani'e igi'uma.'

¹⁷ Iesu ani vaze ḡuḡuvaḡa muhizadu, ne diuḡe onamiro. Ebu ane tahi'a tahi'a'a, ḡoere e'e huga ihozoga veize ani ḡadiniro. ¹⁸ Ebuni ani'a naenaezina'a, ahige reiro. 'Zae zuni zamaze mene 'a'adu'ehehe? Enone'ono'o hebeo diuḡe'ete'e ogomuḡani'e vaze mene sausaune'ohe. ¹⁹ Mazaḡani'e zamao mene diuḡe'ohe. Rehamo isio da'o diuḡe'ohe. Ebuni mode'ete'e haba'anono'o buau'ohe.' Goere 'adi ra'eta'a'e, Iesu ani, ogomu nidu'a a'a'e anoga idaḡa rae ra'ohe.

²⁰ Hena bare zi'ena'a, 'Zamaono'o bua' onae'ete'e ḡauḡani'a, vaze sausaune'ohe. ²¹ Mazaḡani'e vaze zamaono'o zamarone sau'ani'a bua' onae'ohe: nogoba teite ḡiriu baze'ete'e, ²² ḡonore, gorugoru, vaze hahu teite baze'ete'e, te'one, haḡai sau'a, ḡuriro, ubuma ḡezoḡa, ahiahi, ḡuriro gōe'a aduga, niḡa bare ḡihine, ebuni haḡai tauḡi tauḡe. ²³ 'Adi sau'a nidu'ani'e vaze zamaono'o fureru'ohe. Ebu vaze sausaune'ohe.'

TuroFenise roḡaeḡa Iesu mazao firo*
(Mataio 15:21-28)

²⁴ Iesu e'ano'o iḡunadu, Turo zuni Sidono haba'a onamiro. Ebuni ne 'ahogano diuḡiro. Ani ura'e ane'a onairote'e, vaze'a ederoga mene uratiro. Rehamo vaze'a mene ederadu, Iesu'a 'u'uru radoga ibiḡa o'o'a.

²⁵ U roḡae 'ahoga aboḡani'e, vine sau'ani'a rana reirote'e. E'e roḡaeḡani'a Iesu hariḡa igirotene, onairo. Ebu Iesu odaḡa babaḡano ḡuḡuriro. ²⁶ Ani'e |iGuriki|r* roḡaeḡa, TuroFenise haba'ano bororaro. Ani Iesu uminiro, vine sau'a aboḡa mazaono'o hegone bunoga veize.

²⁷ Rehano Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ne tahi'aḡa isize ge au usuranoga. Mazaḡa tahi'a ogomu madu, ḡuni veize feuno zenoga'e mene manoḡa.'

²⁸ Roḡae ani naenaeniro. 'Ahige reiro. 'Zuhi'a Boro, hube, rehano ḡuni'e fata 'u'uḡano tahi'a ogomu mumuḡa au'ohe.' ²⁹ Ebuni ani'a roḡae bare nina'a, 'ahige reiro. 'Ḡa ḡoere'e idaḡa bobo, ne onamo'i. Vine sau'a ai aboḡo mazaono'o buaneha.'

³⁰ Ebuni roḡae ai ane ne onamiro. Aboḡani'e ane bazuni fataḡano baze'enogano haniniro. U vine sau'ani'e ani zamaono'o buaro.

Iesu'a teḡa 'uhu zu gōe'a o'o'a vazegā fainiro

³¹ Ebuni Iesu ani Turo haba'a modirotene, Sidono ebu ne gaubanana haba'anono'o vitau onamiro. Ebu Galilea du'uraḡano feuri' onamiro.

³² Ebuni vaze nu'a teḡa 'uhu zu gōe'a o'o'a vazegā, Iesu vaḡe zamahu onairo. Ebu uminiro, ane evo'a ane ranatoga veize. ³³ Iesu'a ḡuḡuva

zamaḡanono'o zamahu vaḡiniro. Ebu evo'a hudu'a hina teḡaḡa ho'oga ru'uniro. Ebu so'abidadu, mazaḡa oboniro. ³⁴ Ebu adure ite ḡiane'ena'a, heriro. Ebu 'ahige rae niro. 'Efata' (Ḡoere e'e hugani'e 'Teḡaḡo bohatano'i') ³⁵ Ebu teḡaḡani'a bohataro, mazaḡa zu manoradu, fairu ḡoeriro.

³⁶ Iesu'a ziro, vase 'ahoga 'ahoga mazao mene hairoga. Rehano ani'a bare bare zirotene, ze'e bare bare haire ragaviro. ³⁷ Zeḡe zama nidu'a zaguzagaro, raena'a, 'Ani, gau nidu'a faifaine haḡae'ohe. Teḡaze 'uhuḡa azaḡa faizadu, ḡoere igi'ohe. Ebu ḡoe'a o'o'a azaḡa faizadu, ḡoere'ohe.'

8

Iesu'a vase daha ḡazaḡa (4000) ḡubuziro (Mataio 15:32-39)

¹ E'e madaḡano, vase ḡuḡuvaḡani'a bare nu'oraro. Ze'e ogomuze o'o'a. Iesu'a tahi'aḡa huziro, ebu ziro. ² E'e 'ahi duḡuru vetuḡazi'ohe, mazaḡa ze mada uḡidu eḡe teite radeha, zu ogomuze o'o'a. ³ Vinini tare nezeo tuḡuzine, ibio higau bauri'uma. Nu'e haba faḡanono'o onaeha.'

⁴ Ebu tahi'aḡani'a ane ḡadiniro. 'Haba boha'ano 'ada, noumao ogomu ḡehaḡa horonadu, 'ahi duḡuru ḡubuzi'uma?' ⁵ Iesu'a ḡadizena'a, 'ahige reiro. 'Zae mazao |iberedi|r nugu'e'e?' Ebu ze'a, 'Fu'o tu aheu fare (7)' rae reiro.

⁶ Ebu vase ḡuḡuvaḡa zina'a, 'Rahao ehoroi!' 'Ougadu beredi fu'o aheu fare madu Badi'a uminiro. Ebu vahegadu vase ḡuḡuvaḡa zenoga veize ane tahi'aḡa ziniro. Ebu tahi'aḡa'a ḡahugiro. ⁷ Ze'e ḡozone komeḡa nu zuni'e'e. Iesu'a e'e veize kuraro, ebu tahi'aḡa zina'a, 'Ḡahuge ragavo'i!' reiro. ⁸⁻⁹ Zeḡe nidu'a au ubararo. Vase nidu'a'e 4000. Ebu iberedi ḡaha'aḡaha'a tunahu mae mae ufiro. Tunahu fu'o aheu fare iriva'oniro. ¹⁰ Ebu zeḡe nidu'a tuḡuziro. Iesu ani zogone iḡunadu, tahi'aḡa teite ḡasio ehoradu, Dalumanuta haba'a mone onamiro.

Farisea azaḡani'a haḡai nu badeḡa uratiro (Mataio 16:1-4)

¹¹ Farisea azaḡani'a onairo, ebu Iesu teite ḡoere hina naenaetitiro. Iesu so'onoga rae, Iesu'a, Badi'a gigi'a hina haḡai nu badeḡa* haḡaoga uratiro. ¹² Iesu ani here'ena'a, zamaḡani'a adudaro, ebu 'ahige reiro. 'Nougadu 'ahi azaḡa'e haḡai nu badeḡa urate'ohe? E hubehune zae zi'ohe. 'Ahi duḡuru veize haḡai nu badeḡa'e mene haḡai'uma.'

¹³ Ebu ani'a muhiziro. Bare ḡasio ehoradu, du'ura mone afa fare onamiro.

Farisea azaḡa zu Heroda |iisiti|r (yeast) (Mataio 16:5-12)*

¹⁴ Iesu tahi'a'e |iberedi|r mouga aḡutaro 'ahine, ze'e tiba da'o ḡasio ufi odohiro. ¹⁵ Iesu'a iraduguzena'a 'ahige reiro. 'Faine ḡiano'i! Heroda zu Farisea azaḡa |iisiti|r ḡiano'i! ¹⁶ Ze'a ḡo'ane'ena'a, "Eme'a iberedi mene odohaha 'ahine, 'ouge ra'ohe."

¹⁷ Iesu'a ze nagini ḡo'anirota'a'e ederirotene, ziro, raena'a, "Nougadu beredi nu mene odohate'eano'o ḡo'ane'ohe? Za'e ize mene ederehehe ga mene zamarehehe? Zamaze uzaboḡahehe?" ¹⁸ Ubamazeta, rehano mene ehamu'ehehe? Teḡazeta, rehano mene igi'ehehe? Za mene zamare'ehehe, ¹⁹ eḡe'a vase daha fu'o (5000) veize, |iberedi|r fu'o (5) vahegirota'a'e? |iberedi|r ḡaha'a ḡaha'a'e tunahu nugu iriva'oniro? Zeḡe'a nina'a, 'Gaubanana aheu fare (12)' reiro. ²⁰ Iesu'a zina'a, 'Ebu vase daha ḡazaḡa

(4000) veize, |iberedi|r fu'o tu aheu fare (7) vahegirotene, |iberedi|r ġaha'a ġaha'a'e tunahu nugu iriva'oniro?' Zeġe'a naenaeni'ena'a, 'Fu'o tu aheu fare (7)' reiro. ²¹ 'Za ize mene zamare'ehehe?' Iesu'a 'ouge rae ġadiziro.

Betesaida neġano Iesu'a vaze ubumaġa kuruġa fainiro

²² Iesu'a tahi'aġa teite Betesaida neġano feuriro. Feurirotene, vaze nu'a vaze ubumaġa kuruġa, Iesu vaġe abine onairo. Ebu ubumaġa obonoga rae, umidiro. ²³ Iesu'a vaze ubumaġa kuruġa evo'ano abinadu, ne huni enoga tutune onamiro. Ebu vaze ubumaġano so'abidadu, evo'a ubumaġa ranatiro. Iesu'a ġadiniro. 'Ġa ġau nu horone'ehehe?' ²⁴ Vaze ubumaġa kuruġani'a, dude ehamanadu, 'ahige naenaeniro. 'Vaze horoze'e rehano, ire teiġe edau ragave'ohe.' ²⁵ Ebuni Iesu'a evo'a bare ubumaġa ranatirotene, vaze ubumaġa kuruġa riġa ehamaro, ebuni ubumaġa manoriro. Gau nidu'a faine horoniro. ²⁶ Iesu'a ane ne tuġune oname'ena'a, 'ahige reiro. 'Betesaida neġa ize ago diuġo'i!'

*Petero'a Iesu'e Keriso rae reiro
(Mataio 16:13-20, Luka 9:18-21)*

²⁷ Ebu Iesu'a tahi'aġa teite Kaisaria Filipi haba'a neġa neġa onamiro. Onamirote'e zamaġano, Iesu'a tahi'aġa ġadiziro. 'Ahige reiro. 'Vaze vaze'a raena'a, e'e iniu rae ra'ohe?' ²⁸ Ebu zeġe'a niro. 'Vaze nu 'ane, ġa'e Ioane Babatiso rae ra'ohe. Nu'e raena'a, Elia* rae ra'ohe, ebu vaze nu'e raena'a, peroveta vazegħa 'ahoga rae ra'ohe.' ²⁹ Ane'a ġadiziro, raena'a, 'Za'a ra'etene, e'e iniu?' Petero'a raena'a, 'Ġa'e Keriso.' reiro. ³⁰ Iesu'a iraduguziro. 'Petero'a izidi ra'eta'a'e, vaze 'ahoga 'ahoga ago zo'i!'

*Iesu'a aduga hidi'uma hariġa ebu rune hariġa reiro
(Mataio 16:21-28, Luka 9:22-27)*

³¹ Ebu Iesu'a ġadahe ihoziro, raena'a, 'Eġe, Vaze Ubuga*ni'a aduga ġehaġa hidi'uma. Ebu vaze boro boro, zuni Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro, ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a he'ehe'ehi'uma, ebu uġuhi'uma. Ebuni mada uġidu zamaġano bare ġabode iġuni'uma.' ³² Ani'a ġoere 'adi doġo'ani rae fureniro. Ebu Petero'a Iesu ane genaġano mae niro, ebu 'Ġa'e ago 'ouge ro'i!' rae roniro. ³³ Ronirotene, Iesu'a tehadu, ane tahi'a tahi'a ġiaze'ena'a, Petero ta'iroharo. 'Ahige reiro. 'Eġe mazaono'o vaġino'i! Satani! Ġa'a zamare'eta'a'e, Badi'a ibio mene zamare'ohe, rehano vaze ibio zamare'ohe.'

³⁴ Ebuni ani'a vaze ġuġuvaġa zuni ane tahi'a huziro. Ebu 'ahige rae ziro. 'Iniu'a eġe ġarunio hegoti'uma ro'idene, ane edeġa haġaġa modo'i, ebuni ane satauro* heratadu, eġe ġarunio hegoti'i! ³⁵ Mazaġa ahiri moneo da'o zamare'ete'e vazegħani'e, ġaboneġa sausauni'uma. Eġe veize zuni Badi'a hari manogħa veize, ahiri moneo mene zamare'ete'e vazegħa'e, ġabone manogħa hidi'uma. ³⁶ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a u'ano, ġaboneġa modine, nagini manogħa hidi'uma? ³⁷ Ane'a ane ġabone mouga veize, nagini hina e'e naeġa haġai'uma? ³⁸ Izidi'e vaze'a Badi'a mazao mene fie'ohe, ebu haġai sau'a haġae'ohe. Vaze'a eġe u'ano zuni eġe ġoere u'ano mazagaronine, eġe, Vaze Ubuga zuni ani u'ano mazagarohi'uma. E'e madaġano, eġe Mama agaġa manogħa* zamaġano, tuġure viga zaġoġa zaġoġa teite eġe'a ovai'uma.

9

¹ Ebu hena 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Za nu 'ada radiu'eta'a'e, mene ruda'uma, onamo Badi'a'a gigi'a inarağa hina ibitohanoga veize onai'uma. E'e horoni'uma.'

Iesu irağani'a nufiro

(Mataio 17:1-13, Luka 9:28-36)

² Mada fu'o tu tiba fare enogano Iesu'a Petero, Iakobo ebu Ioane zamazadu, zeğe da'o mağa boro itiro. Ebuni zeğe ubumao Iesu irağani'a nufiro. ³ Zuni dabuağani'a 'uranadu, vazavazahiro. Haba nidu'a zamağano vaze'a mene 'ouge vuzu'e dehene'ohe. ⁴ Ebuni Elia'a Mose* teite zeğe mazao fureranadu, Iesu ġoreniro. ⁵ Petero'a Iesu nina'a, 'Thore vazega! Eme 'adama radiu'eta'a'e manoga tauği. Nugo taruha uğidu ogoratihi, tiba ġae veize, tiba Mose veize ebu tiba Elia veize.' ⁶ Ani ağu'a, nagini re'uma'e. E'ano'o 'ouge reiro, ze rihau rudaro 'ahine. ⁷ Ebu ġoze'a feuradu, zeğe 'uiro. Ebu ġoze zamağanono'o ago 'ahoga igiro, raena'a, "Adi'e eğe Ubude, eğe zamarone. Ġoe'a egohano'i!" ⁸ Zeğe'a ehamarotene, vaze 'ahoga mene horoniro, rehano Iesu da'o horoniro.

⁹ Ze'a mağanono'o ovairote'ea, Iesu'a ziro, raena'a, "Zae ubumao fureranate'e ġauğani'e, vaze mazao ago rae fureno'i, onamo Vaze Ubugani'a runeono'o bare ġabode iğunogano." ¹⁰ Zeğe'a ani ġoere egoharo. Rehano zeğe da'o bone ġo'ane vağiro, raena'a, 'Iesu'a runeono'o bare ġabode iğuni'uma ra'eta'a'e nagini?' ¹¹ Ebuni zeğe'a Iesu ġadinena'a, 'Nougadu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağani'a raena'a, "Ibite'e Elia'a onai'uma." ra'ohe?' ¹² Iesu'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Elia'e hubehune ibite onai'uma, ġau nidu'a mae izifoga. Nougadu ibite bone buka zağoga zamağano'e raena'a, "Vaze Ubuga'e aduga ġehağa hidi'uma, ebu rae o'o'ni'uma." reido? ¹³ Rehano eğe'a zi'ohe. Elia ai onaeha, ebu vaze nu'a ane mazao zeğe ura hağağa hağaeha, ibite buka zağoga zamağano tirote'e teigena'a.'

Iesu'a, vine sau'ani'a ohoze kome'a ragano reirote'e fainiro

(Mataio 17:14-21, Luka 9:37-43a)

¹⁴ Iesu zuni Petero, Iakobo ebu Ioane, zeğe ġazağa'a ane tahi'a fu'o tu ġazağa fare mazao feuri 'ovoiro. Vaze ġuğuvağani'a, zeğe fu'o tu ġazağa fare edau ġeğezoga horoziro. Ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağani'a, Iesu tahi'a tahi'a teite rotetiro. ¹⁵ Ebu vaze ġuğuvağani'a Iesu horonirotene, zaguzaganadu, ane vağe dure onamiro, ebu hidadu matu'oharo. ¹⁶ Iesu'a ane tahi'a ġadizena'a, 'Zeğe teite nagini u'ano rotete'ohe?' rae ziro. ¹⁷ Ebu vaze 'ahogani'a ġuğuva zamağanono'o naenaeni'ena'a, 'Thore vazega, e ubudehe ġae vağe tutune onaeha, mazağa ani'e vine sau'ani'a ragano radu, ġoeroga mene idağa. ¹⁸ Vine sau'ani'a agatini'etene, rahao mae feune'ohe. Hebe'anono'o busure'ohe. Ġonoga atite'ohe, ebu ahi'ani'a taidu'ohe. E ġae tahi'a tahi'a mazao, vine sau'a hegone bunoga veize ġadimana rehano, ze hegone bunihi ra, rehano mene idaraneha.'

¹⁹ Amağe Iesu'a zina'a, 'O! Za Badi'a mazao mene fie'ete'e azağa! E za teite nouge da'o radiu ona'uma? E nouge ihoze oname'e'uma? Tahi'a kobe'a tutune aro'i eğe vağe.' reiro. ²⁰ Zeğe'a ane vağe tutune ariro. Vine sau'ani'a Iesu horonirotene, tahi'a kome'a mae ketoketoniro. Rahao higau bauriro, ebu kiure ragaviro, ebu hebe'anono'o busuriro. ²¹ Iesu'a moga ġadiniro. 'Ahige reiro. 'No'e madağano ani ugi 'ahi meiro?' Mogani'a nina'a, 'Ani kome'a madağano meiro.' ²² Ebu raena'a, 'Iğağa ire roga

zamaḡano zu vu zamaḡano, vine sau'ani'a mae feune'ohe, ani ura'e ḡaboneḡa sausaunihi raduni. Ġa fainoga edeḡa ro'idene, vetuḡafo'i ebu danafo'i!' ²³ Iesu'a niro. '“Ġa edeḡa ro'idene” rae ihi'ehehe? Badi'a mazao fie'ete'e vazegani'e, nagi gauḡa haḡaoga'e edeḡa. ²⁴ Tahi'a kome'a mogani'a ḡarihe ḡihau niro. 'Ahige reiro. 'E Badi'a mazao fie'ohe. Rehano eḡe'a mene idaru'ete'e moneo, danaho'i!'

²⁵ Iesu'a vase ḡehaḡani'a dure onairote'e horozitotene, vine sau'a ta'iroharo. 'Ġa, vase mae uhune'ete'e zu mae babone'ete'e vineḡa sau'a! Eḡe'a ḡa'ohe. Ane mazaono'o buano'i! Ane ragano bare ago ro'i!' ²⁶ Vine sau'ani'a ḡihau ḡaniḡanau'ena'a, tahi'a kome'a mae ketoketonadu, buaro. Ebu tahi'a kome'ani'a rune teige baziro. Vaze ḡehaḡani'a ani horonadu, ze 'ane ani rudaneha reiro. ²⁷ Rehano Iesu'a evo'ano mae ḡihiniro, ebu tahi'a kome'ani'a iḡune edaro.

²⁸ Iesu'a ne 'ahoga diuḡitotene, tahi'aḡani'a sifu sifu ḡadiniro. 'Nouga'ahi emeḡe'a vine sau'a hegone bunoga mene idaraneha?' ²⁹ Iesu'a zina'a, 'Vine sau'a 'ahiguḡa'e kuru hina da'o hegoze buze'ohe. Mene kuraune'e, vine sau'a 'uguḡani'e hegoze buzoga'e mene idaḡa.'

*Iesu'a rune hariḡa bare reiro
(Mataio 17:22-23, Luka 9:43b-45)*

³⁰ Iesu'a ane tahi'a tahi'a teite e'e haba'a mode iḡunadu, Galilea haba'ano vitau onamiro. Ebu Iesu'e ane'a noumao radiu'ete'e, vase'a ederoga mene uratiro. ³¹ Mazaḡa ani'e tahi'aḡa ihoze'ena'a, onamiro 'ahine. 'Ahige reiro. 'Eḡe, Vaze Ubugani'e, vase'a me'uma, ebu uguhi'uma. Ebu mada uḡidu zamaḡano bare ḡabode iḡuni'uma.' ³² Rehano ze'e, ani'a ḡoerirota'a'e mene zamariro, ebu ze'a ḡadinoga riharo.

*Iniu'e hitagano ra'ohe?
(Mataio 18:1-5, Luka 9:46-48)*

³³ Ze'a Kaperanauma neḡano feuriro. Zeḡe'a ne diuḡitotene, Iesu'a tahi'aḡa ḡadiziro. 'Za ibio onaate'e zamaḡano, nagini ḡo'ane onaeha?' reiro. ³⁴ Rehano ze'e mene ḡoreniro, ibio onaate'e zamaḡano iniu niḡa boro raena'a, zeḡe'a zeḡe bare ḡo'aziro 'ahine. ³⁵ Ebu Iesu'a ehoradu, ane tahi'a gaubanana aheu fare (12) huziro. Ebu 'ahige rae ziro. 'Iniu'a niḡa boro reihi reine, ani'a ane bare 'u'uḡano re'uma, ebu tuḡure vazegā re'uma. ³⁶ Ebu ani'a ohoze kome'a zamahanadu, zeḡe zamao ohoniro, ebu evo'a hina ohanadu, 'ahige rae ziro. ³⁷ 'Iniu'a eḡe u'ano tahi'a kome'a 'ahiguḡa mae ḡihinine, ani'e eḡe mae ḡihihe'ohe. Ebu iniu'a eḡe mae ḡihihine, ani'e eḡe da'o mene mae ḡihihe'ohe, rehano Badi'a, eḡe Mama zuni mae ḡihine'ohe.'

*Iniu'a mene rofine, ani eme danafe'ohe
(Luka 9:49-50)*

³⁸ Ioane'a Iesu niro. 'Ihore vazegā, vase 'ahogani'a ḡae niḡano vine sau'a sau'a hegoze buzirote'e emeḡe'a horoniro, ebu emeḡe'a ani garariro, ani'e emeḡe teite mene rau'e 'ahine.' ³⁹ Rehano Iesu'a ziro. 'Ani ago gararo'i! Mazaḡa eḡe nio gigi'a inaraḡa haḡae'ete'e haḡaiḡa* haḡae'ete'e vazegā, e'e haḡaiḡa enogano, eḡe ni mene sausaune ḡoeri'uma. ⁴⁰ Mazaḡa eme mene rofe'ete'e vazegani'e, emeḡe danafe'ete'e vazegā. ⁴¹ E hubehune zi'ohe. Ġae'a Keriso niḡa mae ḡihine'ete'e u'ano, iniu'a gagone vuḡa ḡanine, ani'e hubehune e'e naeḡa me'uma.'

Haḡai sau'ano tutune ve'one'ete'e
(Mataio 18:6-9, Luka 17:1-2)

⁴² 'Tahi'a kome'a 'ahiguḡa eḡe mazao fie'ete'e zamaḡano, iniu'a haḡai sau'ano tutune ve'onihī reīne, ani'e hadi boro bagaḡa 'unuḡano autadu, davarao mae feunine, manoḡa. ⁴³ Ebu evo'o'a mae ve'o'o'idene, vari'e modo'i! Evo'o naeḡa o'o'a re'udemo, 'ouge ḡabone hidoga'e manoḡa. Hena evo'o aheu radu, radiu tuḡutuḡu ireḡa* diuḡoga'e sau'a. ⁴⁵ Ebu odaḡo'a tutu'e ve'o'o'idene, vari'e modo'i! Odaḡo naeḡa o'o'a re'udemo, 'ouge ḡabone hidoga'e manoḡa. Hena odaḡo aheu radu, radiu tuḡutuḡu ireḡa diuḡoga'e sau'a. ⁴⁷ Ebu ubumaḡo'a tutu'e ve'o'o'idene, ḡude modo'i! Ubumaḡo tiba re'udemo, 'ouge Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a diuḡoga'e manoḡa. Hena ubumaḡo aheu radu, radiu tuḡutuḡu ireḡa diuḡoga'e sau'a. ⁴⁸ E'e haba'ano radiu tuḡutuḡu idiḡa ḡehaḡani'a, vase ahi'a au radiu'e'uma, zuni ireḡani'e mene vida'uma.

⁴⁹ Vaze nidu'a'e ire hina dehezi'uma. ⁵⁰ Dama'e manoḡa, rehamo dama'a aberaune, nouge nouge bare inini'uma? Zama'a manorifine, dama zamao to'i, zuni nabudizeta tone radiu tiburano'i!

10

Iesu'a roḡae hegone'ete'e ḡoe'a ihoziro
(Mataio 19:1-12, Luka 16:18)

¹ Iesu'a e'e haba'a mode iḡunadu, Iudea haba'a onamiro. Ebu Ioridana vuḡano fariro. Ebu vase ḡuḡuvaḡani'a ane vaḡe bare isau onairo. Iesu ani, ane'a iḡaiḡa haḡaidote'e teige, ihoziro. ² Ebu Farisea azaḡa nu'a Iesu tuhune nurifine ani vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, "Vaze 'ahogani'a inuga hegonoga'e idaḡahehe?" ³ Iesu'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Mose goro ḡoe'a'e nouge ra'ohe?' ⁴ Zeḡe'a niro. 'Mose'a raena'a, ohoze'a inuga hegonoga veize, fefa teadu, inuga ha'uma, ebu hegoni'uma.' ⁵ Rehano Iesu'a ziro. 'Za'e teḡaze riḡa 'ahine, Mose'a goro ḡoe'a 'adi tiro. ⁶ Rehano ḡadaheḡano, Badi'a'a haba nidu'a haḡairote'e zamaḡano, "Badi'a'a ohoze zu roḡae haḡairo. ⁷ E'ano'o ohoze'a vi'a moga muhizi'uma, ebu ani inuḡeta tibura'uma, ⁸ ebu ani anine aheu rehano tiba re'uma." E'ano'o ze'e mene aheu, rehano tiba. ⁹ E'ebano'o Badi'a'a tibunirota'a'e, vase'a mene 'a'ani'uma.'

¹⁰ Vesu'u zeḡe'a neo diuḡi' onamirotene, Iesu, tahi'aḡani'a ḡadiniro. Ani'a ihozirote'e moneo ḡadimaro. ¹¹ Ebu Iesu'a ziro. 'Iniu'a inuga hegonadu, roḡae 'ahoga meine, a'e ani'a inuga ḡahine ahete'ete'e haḡaiḡa teite idaḡa. ¹² Ebu roḡae'a i'a modadu, ohoze 'ahoga meine, ani zuni i'a ḡahine ahete'ete'e haḡaiḡa haḡae'ohe.'

Iesu'a tahi'a kome'a kome'a veize Badi'a uminiro
(Mataio 19:13-15, Luka 18:15-17)

¹³ Vaze nu'a Iesu vaḡe eneze zamaze onairo, Iesu'a evo'a ranao touga veize. Rehano Iesu tahi'a tahi'a'a roziro. ¹⁴ Iesu'a e'e horonirotene, zamaḡa ḡuginiro. Ebu tahi'aḡa ziro. 'Tahi'a kome'a kome'a tuḡuzo'i, eḡe vaḡe aroga! Ago gararo'i! Mazaḡa Badi'a'a ibitohau'ete'e vaseḡa'e, tahi'a kome'a kome'a teige Badi'a ḡoere igi'ete'e vaseḡa. ¹⁵ E hubehune zi'ohe. Iniu'a tahi'a kome'a teige, Badi'a'a ibitohau'ete'e mene mae ḡihinine, Badi'a'a mene ibitoha'uma.' ¹⁶ Ebu Iesu'a tahi'a kome'a tiba tiba ohane ḡihinadu, manina tiro, ebu evo'a zeḡe ranao teadu, Badi'a uminiro.

Ma'ora vaseḡa
(Mataio 19:16-30, Luka 18:18-30)

¹⁷ Iesu ani'a iğunadu, ibio onamirotene, ohoze 'ahogani'a dure onairo, ebu Iesu babağano obena hina tuğadu, ġadiniro. 'Thore vazega manoga, e nagini hağaine, ġabone tuğutuğu hidi'uma?' ¹⁸ Ebu Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ġa nougaduni "E manoga" ra'ohe? Vaze manoga'e o'o'a. Rehano Badi'a da'o'e manoga. ¹⁹ Ġa'e Mose goro ġoe'a edeğa. A'e "Vaze ago mano'i. Inugo ago ġahine aheto'i. Ago ġonotano'i. Ago ġurire ġoero'i. Ago 'u'uru mo'i. Vi'u mogo gubazo'i." ²⁰ Ebu ani'a Iesu niro. 'Thore vazega, e'e kobeganono'o onao izidi, Mose goro ġoe'a e'e nidu'a hağaido.' ²¹ Iesu'a ubuma 'ue, ane ġiani-ro, matu'oharo, ebu 'ahige rae niro. 'Ġa'e gau 'ahoga ize mene hağaeħa. Onamo'i! Ġae tohe zuni habağo nidu'a hoite modo'i, ebu e'e |imoni|rğa'e toheze o'o'a azağa zeno'i! 'Ougine, ġabone manoga me'uma Badi'a mazao. Ebuni eġe ġarunio aro'i!' ²² Ani'a e'e ġoe'a igirotene, vetuğararo. Ebu zamağa are'ena'a, onamiro, mazağa ani'e ma'ora* vazega 'ahine.

²³ Iesu'a tahi'ağa ġiaze ragavadu, 'ahige rae ziro. 'Ma'ora vazega'e, Badi'a'a ibitohau'ete'e vazega rouga'e riğa bagağa.' ²⁴ Ebu zeġe'a e'e ġoe'a igirotene, zaguzagaro. Rehano Iesu'a bare ziro. 'Eġe tahi'a tahi'a, Badi'a'a ibitohau'ete'e vazega rouga'e riğa bagağa. ²⁵ Kamero'e niduru ho'oga diuğoga'e riğa. Rehano ma'ora vazega'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazega rouga'e ufeta riğa." ²⁶ Ze e'e igirotene, zamaze nidu'a zaguzagaro, ebu Iesu niro. 'Ahige reiro. "Ougine, iniu'a da'o ġabone hidi'uma?" ²⁷ Iesu'a ġiazadu, ziro. 'Vaze ane'a bare ġabone hidoga'e mene idağa, rehano Badi'a'a vaze ġabozi'uma. Mazağa ani'e gau nidu'a hağaoga idağa.' ²⁸ Petero'a Iesu ġoreniro. 'Ġiano'i! Eme tohe nidu'a modadu, ġae ġaruna hegote'ohe' ²⁹ Iesu'a rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Vaze 'ahogani'a neğa, negoğa, ezeğa, vi'a, moga, eneğa ga haba'a, eġe u'ano zu Badi'a hari manoga u'ano modine, ³⁰ ani izidi madağano ġae sinahu e'e bare me'uma. Neğa, negoğa, ezeğa, vi'a, eneğa ebu haba'a bare me'uma, rehano aduga zuni hidi'uma. Ebu mada ġonagani'a onaine, ġabone tuğutuğu* me'uma. ³¹ Rehano ibite'ete'e azağa ġehağa'e vesi'uma, u vese'ete'e azağa ġehağa'e ibiti'uma.'

*Iesu'a ġae uġiduğano ane rune hariğa reiro
(Mataio 20:17-19, Luka 18:31-34)*

³² Iesu ebu ane tahi'a tahi'a'a, Ierusalem a ibiğano oname'egano, Iesu'a ibitiro. E'e ġianirotene, ze'e zaguzagaro. Hegotirote'e azağa zuni riharo. Ebu Iesu'a ane tahi'a gaubanana aheu fare (12) bare huze onairo. Ebu nagini'a ane mazao furera'uma, e'e ihoziro. ³³ 'Ahige reiro. "Ġiano'i, eme'e Ierusalem ite'ohe, ebu eġe, Vaze Ubugani'e dibu'o vazega ġihi'aġihi'a zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağani'a obohe ti'uma. Ebu zeġe'a raena'a, 'Ġa'e ruda'uma,' re'uma. Ebu Badu'a aġu'a azağa* 'evoreo ri'ih'i'uma. ³⁴ Zeġe'a ġirihoni'uma, so'abide vahi'uma, masihi'uma, ebu uġuhi'uma. Ebuni mada uġidu zamağano, bare ġabode iğuni'uma.'

*Iakobo ebu Ioane'a Iesu uminiro
(Mataio 20:20-28)*

³⁵ Zebedeo ubuga, Iakobo zuni Ioane'a Iesu vaġe onaadu, 'ahige rae niro. 'Thore vazega, eme gau 'ahoga ġae'a hağaofoga ra'ohe.' ³⁶ Iesu'a ġadize'ena'a, 'Za ura'e, e'a nagini hağao zinihi ra'ohe?' ³⁷ Ze'a raena'a, 'Ġae'a zuhi'a me'uma madağa mo'idene, eme aheu, 'ahoga eda'e moneo, 'ahoga kauri moneo ohofo'i, eme nife boro reifine.' ³⁸ Rehano Iesu'a zina'a, 'Za'e aġu'a, nagini umide'eta'a'e. Eġe'a gage'ete'e bioğa'e aduga

hidi'ete'e bioğa, zae zuni e'e hina gagi'umahehe? Zuni eġe bapatzohi'uma bapatzoga hina zae zuni bapatzohi'umahehe?' ³⁹ Zeġe'a 'O'e' rae niro. Ebu Iesu'a zina'a, 'Eġe'a gagi'uma bioğa'e, zae zuni e'e hina gagi'uma, zuni eġe bapatzohi'uma bapatzoga hina, zae zuni bapatzohi'uma. ⁴⁰ Rehano eda'ehe naeo zuni kaurihe naeo ehoru'uma azaġa'e, eġe 'ane mene re'uma. Rehano e'e haba'a'e, Badi'a'a ohozi'uma reirote'e azaġani'a da'o ehoru'uma.' ⁴¹ Iesu tahi'a gaubanana (10)'a e'e igirotene, Iakobo zuni Ioane mazao maġuniro. ⁴² Ebu Iesu'a huze nu'ozadu ziro. 'Za edeġa, avo'a haba'a zamaġano, zuhi'a rae zi'ete'e azaġani'a, e'e ne azaġa ibitozini'ohe ebu zeġe ġihi'a azaġani'a ze urate'ete'e idunaġano ne azaġa raġano haġae'ohe. ⁴³ Rehano za'e ago 'ouge haġao'i! Zae bo'aġano iniu'e ġihi'a reihi reine, ani'e zae tuġure vazega heuġa rae re'uma. ⁴⁴ Ebu iniu'a niġa boro reihi reine, ani'e, zae nidu'a veize tuġure igi'ete'e vazega re'uma. ⁴⁵ Mazaġa eġe, Vaze Ubugani'a onairota'a'e, mene vazea eġe tuġure egoga veize, rehano eġe'a vazea tuġure haġaoga veize, ebuni vazea ġehaġa sau'a u'ano, eġe ġabone hina Badi'a dibu'ohanoga veize.'

Ieriko neġano ubumaġa kuruġa fainiro
(Mataio 20:29-34, Luka 18:35-43)

⁴⁶ Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a Ieriko neġano feuriro. Ebuni Iesu ani, ane tahi'a tahi'a ebu vazea ġuġuvaġa teite Ieriko neġa mode oname'enogano, ubumaġa kuruġa zuni umido vazega, niġa Batimeo'a ibi genaġano ehore radiro. Ani'e Timeo ubuga. ⁴⁷ Ani'a Iesu, Nazareta ne vazega hanite onairote'e igirotene, huau iġuniro. 'Iesu, Davida Ubuga, eġe vetuġaho'i!' ⁴⁸ Vaze ġehaġani'a rone'ena'a, 'Hezoa!' rae niro. Rehano ani bare ġihau bagaġa huario. 'Davida Ubuga, eġe vetuġaho'i!' ⁴⁹ Ebu Iesu'a edanadu, 'ahige reiro. 'Hune aro'i.' Ebu ubumaġa kuruġa vazega huniro. 'Ahige rae niro. 'Zamaġo tiba hano'i! Iġuno'i! Ani'a huġade'ohe.' ⁵⁰ Ane'a ogote'ete'e dabuaġa modadu, ġarihe iġuniro, ebu Iesu vaġe onamiro. ⁵¹ Iesu'a ġadiniro. 'Ġa ura ġa mazao nagini haġaihi?' Ubumaġa kuruġa vazegani'a niro. 'Ihore vazega, e ehamatihi ra'ohe.' ⁵² Ebu Iesu'a niro. 'Onamo'i! Ġae'a Badi'a mazao fie'ete'e'a ġae bare fai'eha.' Ebu ġarihe hune ubumaġa ra'arotene, Iesu ġarunio hegotiro.

11

Iesu Keriso'a Ierusalem neġa diuġiro
(Mataio 21:1-11, Luka 19:28-40, Ioane 12:12-19)

¹ Iesu'a, ane tahi'a tahi'a teite Ierusalem neġa hanitiro, ebu ne aheu, niġa Betefage ebu Betania zuni hanitiro. Ebu Olive maġa uhiġano bone, Iesu'a tahi'aġa aheu tuġuziro, ² ebu ziro. 'Zazore mone neġa onamo'i. E'e neġano feurine, vazea ize mene ehorirote'e |idoniki|r ubuga batune touga horoni'uma. Fuhi'adu mae onao'i. ³ Vaze'a ġadizena'a, "Za nagini nouge'ohe?" ro'idene, 'ahige rae zo'i. "Zuhi'a Boro'a urate'ohe. Vesu'u bare mae onai'uma." '

⁴ Ze onamiro, ebu |idoniki|r ubuga ibiheta genaġano batune touga horoniro. Ani'e ibio edau radiro, ebu zeġe'a fuhi'iro. ⁵ E'ea edau radirote'e azaġani'a ġadiziro. 'Ahige reiro. 'Za nougaġu |idoniki|r ubuga e'e fuhi'e'ohe?' ⁶ Ebu ze'a naenaezina'a, Iesu'a zirote'e ġoe'a zirotene, tuġuze onamiro.

⁷ Ze'a |idoniki|r ubuga Iesu vaġe mae onairo. Ebu zeġe dabua |idoniki|r ġarugano hirau tirotene, Iesu'a e'e rana ehoriro. ⁸ Ebu vazea ġehaġani'a zeġe dabua ibio hirau tiro. Vaze nu'e, ire ezaga rougeita butuono'o vari'e

madu, ibi rana tiro. ⁹ Ebu Iesu zamao onamirote'e, zu ġaruna onamirote'e azaġani'a, rae huau'ena'a, 'ahige reiro.

'Hosana!* Badi'a niġa mae ġihino'i! Zuhi'a Boro niġano onae'ete'e vazegħa matu'ohatihi!' ¹⁰ Emeġe mama Davida'a ibitoharote'e e'e madaġani'a onai'uma. Matu'ohatihi! Hosana! Hitanao Badi'a niġa mae ġihino'i!

¹¹ Ani'e Ierusalem neġano feuriro, ebu Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa* zamaġano diuġiro. Ġau nidu'a ġiane ragave haugirotene, ġoravararo 'ahine, tahi'aġa teite Betania neġa bare onamiro.

Iesu'a |ifigi|r ireġa roniro
(Mataio 21:18-19)*

¹² Irarirotene, oherebau Iesu ebu ane tahi'a tahi'a'a, Betania neġanono'o vinini tare onairo. ¹³ Ebu |ifigi|r ireġa rouġeta haba faġanono'o moneni horonirotene, Iesu'a |ifigi|r ireġa u'a onamiro, huga ġianoga rae. Ani'a uhiġa onairotemo, huga o'o'a. Rouġa da'o horoniro. Mazaġa |ifigi|r'a mene hudau'ete'e madaġa. ¹⁴ Ebu Iesu'a |ifigi|r ireġa niro. 'Vaze'a ġa hugo mene bare a'uma onamo tuġutuġu, mazaġa ġa'e mene bare huda'uma.' Ebu ane tahi'a tahi'a'a Iesu'a reirote'e igiro.

*Iesu'a hoihoi azaġa Badi'a ġahunohau'ete'e Neġaono'o uhiziro
(Mataio 21:12-17, Luka 19:45-48, Ioane 2:13-22)*

¹⁵ Iesu ebu ane tahi'a tahi'a, Ierusalem neġa bare itirotene, Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa diuġiro. Iesu ani, Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa zamaġano, ġahunohanoga veize hoite'ete'e hoihoi azaġa, uhize ġururuziro. Iudea |imoni|r hina senise'ete'e azaġa fataġa, zuni tubugo niniġa hoite'ete'e azaġa eho ro ġauġa mae ġihuniro. ¹⁶ Ebu vaze garariro. Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa zamaġano tohe odohe diuġe oname buanoga mene uratiro. ¹⁷ Ebu ani'a ihoze'ena'a, 'ahige rae ziro. 'Buka zaġoġa zamaġano 'ahige tiro ga? "Eġe ne'e vaze nidu'a kuru neġa re'uma" Rehano zae'a eġe kuru neġa zamaġano ġonore monede haġae'ohe.'

¹⁸ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa, zuni Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a, e'e hariġa igirotene, Iesu manoga ibiġa vaġiro. Mazaġa vaze nidu'a ani'a ihoze'ete'e egadu, zaguzagaro 'ahine, Iesu rihoniro. ¹⁹ Ġorava urirotene, Iesu ebu ane tahi'a tahi'a, Ierusalem neġanono'o bare Betania neġa onamiro.

*|iFigi|r ireġani'a rorarote'e moneo Iesu'a ihoziro
(Mataio 21:20-22)*

²⁰ Oherebau ibio onamirote'eba, |ifigi|r ireġa horoniro. Ane huga mo'aġanono'o rorau ovoiro taġa. ²¹ Ebu Petero'a, Iesu'a |ifigi|r ireġa nirote'e ġoe'a zamariro. Ebu Iesu niro, raena'a, 'Thore vazegħa, ġiano'i! Ġae'a rone sausaunate'e |ifigi|r ireġa roraneha.' ²² Ebu Iesu'a naenaenziro. 'Badi'a mazao fio'i! ²³ E hubehune zi'ohe. Iniu'a maġa 'adi nina'a, "Ġihitadu, davara zamaġano buano'i" rae re'uma. Ebu zamaġa mene 'ada'adi'uma. Zuni ane'a rate'e haġaiġa hubehune furera'uma rae zamari'uma. 'Ouge Badi'a mazao fine, hugani'a ane mazao furera'uma. ²⁴ E'ano'o zi'ohe. Nagini nagini kurau'ena'a, umidi'uma. Ebu hubehune e'e hidi'uma rae zamaradu, fi'uma. 'Ouge haġaine, huga hidi'uma. ²⁵ Za'a edanadu, kuraune, vaze'a zae mazao haġai sau'a haġaate'e rae modo'i. 'Ougine, moze adureo radiu'ete'e'a zae haġai sau'a zuni rae modi'uma.'

Ierusalem zuih'ağa azağani'a Iesu gigi'ağa ġadiniro
(Mataio 21:23-27, Luka 20:1-8)

²⁷ Ze Ierusalem neğano bare feuriro. Iesu'a, Badi'a ġahunohau'ete'e Neğa zamağano oname'enogano, Badi'a ġahunohau'ete'e neğa zuih'ağa boro boro, zuni Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa, ebu vaze boro boro'a, ani vağe onairo. ²⁸ Ebu zeğe'a ġadiniro. 'No'e gigi'ağa hina hağai e'e hağae'ohe? Iniu'a e'e gigi'ağa ġaniro?'

²⁹ Iesu'a naenaenziro. 'Eğe'a ġadimu tiba ġadizi'uma. Zae'a naenaehine, eğe'a zi'uma, no'e gigi'ağa hina hağai 'ahi hağae'ohe. ³⁰ Ioane'a zinirote'e bapatizoga'e, Badi'aono'o ga vazeono'o? Naenaeho'i.'

³¹ Zeğe'a zeğe da'o neneğanir. 'Ahige reiro. 'Badi'aono'o reine, ani 'ahige re'uma. "Tena nougađu ani ġoere mene mae ġihinido?" ³² U "Vazeono'o reine, ..." ' Vaze ġehağani'a mağuni'uma rihoniro. Mazağa vaze nidu'a 'ahige rae zamariro, Ioane'e hubehune peroveta vazega.

³³ E'ano'o Iesu naenaeniro. 'Ahige reiro. 'Eme ağı'a.' Ebu Iesu'a ziro. 'Eğe zuni no'e gigi'ağa hina hağai 'ahi hağae'etadi mene ihozi'uma.'

12

|iVaini|r mebağa ġiane'ete'e azağa hariğa idaidağa*
(Mataio 21:33-46, Luka 20:9-19)

¹ Iesu'a hari idaidağa hina ġoreziro. 'Vaze 'ahogani'a |ivaini|r mebağa ġoraro, ebu hadi ġabiriğa meraro. |iVaini|r mağa edene gige'ete'e iduğa hadi rana hu'iro. Ehamu'ete'e taruhağa hitanao hadi hina hağairo. Ebu e'e mebağa, meba ġiane'ete'e azağa ziniro, ane veize gauoga veize. Ebu avo'a haba'a onamiro.

² |iVaini|r mağa hirive'ete'e madağa feurirotene, tuğure vazega meba ġiane'ete'e azağa vağe tuğune onamiro, |ivaini|r mağa nu mouga veize.

³ Rehano ze'a obone teadu bouniro, ebuni evo'a isoğa tuğune baroniro.

⁴ Tuğure vazega 'ahoga hena bare tuğuniro. Rehano ze'a vadigano maro, ebu mazagarone runiro. ⁵ Hena 'ahoga tuğuniro, rehano mau runiro. Vaze ġehağa zuni tuğuziro, rehano nu bouziro, nu zimi ruziro. ⁶ Ane mazao ize tiba da'o'e'e, ane ubuga zamarone. Ġonagano, ani tuğune'ena'a, 'ahige reiro. 'Ani ege ubude 'ahine, ġoe'a egoha'uma.' ⁷ Rehano ani'a feurirotene, meba ġiane'ete'e azağani'a neneğane'ena'a, 'ahige reiro. 'Tahi'a 'adi'e meba vazega iğı'a me'uma vazega. Aro matihi! Mebağa'e emeğe'a me'uma.' ⁸ Ebu ze'a obone teadu, mau runiro, ebuni |ivaini|r mebağa enogano modiro.

⁹ |iVaini|r mebağa vazega'e nagini nougi'uma? Ani'e onaadu, meba ġiane'ete'e azağa zimi hağı'uma. Ebuni |ivaini|r mebağa vaze 'ahoga 'ahoga zini'uma. ¹⁰ Za buka zağoga zamağano, 'ahige tirote'e ġoe'a'e me'odiro ga?

"Ne ogoru'ete'e azağani'a mene uratadu, mae modirote'e hadiğani'e, gağa boro hadiğa re'uma. ¹¹ 'Adi'e Zuih'a Boro'a hağairote'e hağağa. Emeğe'a ġiane'etene, manoga tauğı.'

¹² Iesu teite ġoerirote'e azağani'a, hari idaidağa 'ahi'e zeğe veize reirote'e ederirote'e, ze ura Iesu obone tihi reiro. Rehano vaze ġuğuvağa rihoziro. E'ano'o Iesu modadu onamiro.

Roma zuih'ağa ani |itakisi moni|rğa
(Mataio 22:15-22, Luka 20:20-26)

¹³ Iudea vaze boro boro'a, Farisea azağa zu Heroda teite rau'ete'e azağa Iesu mazao tuğuziro, ane ġoere ġonaga egoga raduni. ¹⁴ Ze ani vağe

onairo, ebu 'ahige reiro. 'Thore vazega, eme edega, ga'e huga da'o ra'ete'e vazega, zuni vase mazao mene rihau'ete'e vazega. Mazağa ga vase tohe mene giane'ete'e vazega. Rehano goere huga hina Badi'a ibi ihofe'ohe. E'ano'o gadimu'ohe. Roma zuhi'aga |itakesi moni|rğa haune, idağa ga mene? Eme |itakesi|r naega ha'uma ga mene?

¹⁵ Rehano Iesu ani edega, ze zamaze nufe zamariro. Zege goere teite mene idağa. Ebu 'ahige reiro. 'Za nougadu so'ohihi ra'ohe? |iMoni|r hadiğa odohe aro'i, ege gianifine.' ¹⁶ Ze tiba odohe ariro. Iesu'a madu gadiziro. 'Iniu vine ebu iniu ni 'ahi'e'e?' Zege'a naenaeniro. 'Roma zuhi'aga ni ebu viga.'

¹⁷ Iesu'a ziro. 'Roma zuhi'aga* |imoni|r'e Roma zuhi'aga ane hano'i, ebu Badi'a |imoni|r'e Badi'a ane hano'i!' Ebu zege huga ani goereono'o zaguzagaro.

*Runeono'o bare iguni'uma goe'a
(Mataio 22:23-33, Luka 20:27-40)*

¹⁸ Sadukea azağa* Iesu vage onairo. Ze'e 'ahige zamariro. Rune azağani'e mada gonagano mene iguni'uma. Zege'a Iesu gadiniro. 'Ahige reiro. ¹⁹ 'Thore vazega, Mose'a emege veize 'ahige tiro. "Vaze 'ahoga negoğa rudaune, rehano ane inuga ubuga o'o'a reine, ane negoğani'a bare me'uma, ebu negoğa veize ubuga fureni'uma" ²⁰ Negoğa nidu'a fu'o tu aheu fare (7) radiudo. Negoğa ibi'a'e hahuriro, ebu rudaro, rehano ubuga o'o'a. ²¹ Negoğa aheugani'a gozobağa teite hahuriro. Rehano rudaro, ebu ubuga o'o'a. Ebu negoğa ugiduğa zuni hahuriro, rehano hağai idağani'a fureraro. ²² Ebu negoğa nidu'a fu'o tu aheu fare'a tiba tiba gozoba teite hahuriro, rehano nidu'a rudau hauğadu, ubudeze o'o'a. Hena vesu'u gozoba zuni rudaro. ²³ Runeono'o bare iguni'uma madağano, ani'e iniu inuga re'uma? Mazağa ohoze fu'o tu aheu fare teite hahuriro 'ahine.'

²⁴ Iesu'a 'ahige rae ziro. 'Za hube ve'ore'ohe. Buka zağoga huga mene ma'ohe, zuni Badi'a gigi'a agu'a. ²⁵ Runeono'o bare iguni'uma madağano, ze'e mene hahuri'uma, rehamo ze'e adureo radiu'ete'e aneruğa heuğa. ²⁶ Za'e runeono'o iguni'uma ga mene, gadimu'ehehe? Mose buka zamağano butu hariğa'e'e. Za e'e hariğa me'odiro ga, Badi'a'a Mose nouge nouge nirote'e? A'e 'ahige reiro. "E'e Aberahamo* Badi'a, zu Isako* Badi'a, ebu Iakobo* Badi'a." ²⁷ Ani'e mene rune azağa Badi'a, rehamo gabone azağa Badi'a. Ze ahirize'e rudaro, rehano vineze ize gaboga. Za'e ve'oga boro bagağa.'

*Goro goe'a gihi'a
(Mataio 22:34-40, Luka 10:25-28)*

²⁸ Mose goro goe'a ihoze'ete'e vazega 'ahogani'a onairo, ebu zege'a go'anirote'e igiro. Iesu'a faifairu naenaenzirote'e igirotene, Iesu gadiniro. 'Goro goe'a nidu'a zamağano no'e goro goe'a'e gihi'a?' ²⁹ Iesu'a naenaeniro, raena'a, 'Goro goe'a gihi'a hune'e 'ahi'e'e. "Isaraela* azağa, ego'i! Zuhi'a Boro, emege Badi'a'e ane da'o Zuhi'a tibuhuga. ³⁰ Ebu zamağano nidu'a hina, gabonego nidu'a hina, zamaroğo nidu'a hina, inarağo nidu'a hina Zuhi'a Boro, gae Badi'a zamaro'i!" ³¹ Goro goe'a 'ahoga, e'e hegotoga'e 'ahi'e'e. "Gae'a gae bare zamare'ete'e teige, nabugo zuni zamaro'i!" Goro goe'a aheu 'adi'e goere boro. Goro goe'a 'ahoga 'ahogani'a goere aheu 'adi mene vitinoga.'

³² Mose goro goe'a ihoze'ete'e vazegani'a naenaeniro, raena'a, 'Manoğa tauği! 'Thore vazega, ga'e hube hugano goere'ohe. Badi'a'e tiba.

'Ahoga'e o'o'a. ³³ Ebu zamağa nidu'a hina, edeğa nidu'a hina, inarağa nidu'a hina, Badi'a zamare'ete'e, zuni vaz'e a ne bare zamare'ete'e teige, nabuga zuni zamare'ete'e, e'e hağağa'e boro bagağa. Ġau nunu Badi'a hau'ete'e hağağa zağağa'e, e'e hağağani'a vitinoga.' ³⁴ Ebu ani'a doğa'ani naenaenirote'e, Iesu'a igirotene, 'ahige rae niro. 'Ġa nariga Badi'a'a ibitohau'ete'e vaz'e ra'ohe.' E'e enogano vaz'e nidu'a ani ġadinoga riharo.

Keriso'e Davida ubuga zu Davida Zuhi'a

(Mataio 22:41-46, Luka 20:41-44)

³⁵ Ebu Iesu Badi'a ġahunohau'ete'e Neğa zamağano ihozirote'ea, 'ahige reiro. 'Nouga'ahi Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağani'e 'ahige ra'ohe, Keriso'e Davida ubuga? ³⁶ Mazağa Davida ani, Vine Zağağani'a edeğa hanadu, 'ahige reiro.

“Badi'a'a eġe Zuhi'a, Keriso 'ahige rae niro.

Eġe eda'e moneo ehoroi, onamo ġae teite utite'ete'e azağa odaġo 'u'uġano edeze ġahizi'uma.”

³⁷ Davida 'ane'a, e'e vaz'e hune'ena'a, Zuhi'a reiro. 'Ougine, ani'e nouge nouge Davida ubuga?' Ebu vaz'e ġuġuvağa matu'uzeta Iesu ġoere igiro.

Iesu'a Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa haġai u'ano haramo ziniro.

(Mataio 23:1-36, Luka 20:45-47)

³⁸ Iesu'a ihozirote'e zamağano, 'ahige reiro. 'Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa ġiazo'i! Ze niguzoga raduni, dabua fağa hağaadu, oname onae'ohe, ebu vaz'e vaz'e a ne hunio hidine, zuhi'a raduni, gubaze ġorezihi ra'ohe.

³⁹ Iuda kuru neğa zamağano, vaz'e boro boro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihra'ohe, ebu tiburu ogau'ete'e haba'ano zuni, ehorro haba'a manogano da'o ehorihra'ohe. ⁴⁰ Ebu ġozoba so'onadu, toheğa nidu'a meine'ohe, zuni kuru fağa ġurire kurau'ohe. E'ano'o zeġe haġai sau'a, e'e naeğa'e boro bagağa me'uma.'

Ġozoba'a Badi'a ġahunanirote'e |imoni|rġa

(Luka 21:1-4)

⁴¹ Iesu ani, Badi'a ġahunani'ete'e |imoni|r mauğağa uhiġano ehoriro. Vaze ġehağani'a mauğa zamağano |imoni|r ufirote'e ġiane radiro. Ma'ora azağa ġehağani'a |imoni|r boro ufiro. ⁴² U toheğa o'o'a ġozobağani'a onaadu, |imoni|r komeğa aheu ufiro. A'e toea aheu heuğa. ⁴³ Ebu Iesu'a tahi'ağa huze nu'oziro, ebu 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Toheğa o'o'a ġozobağani'a ofata'a'e, vaz'e 'ahoga 'ahogani'a ofate'e teite mene idağa. Ġozoba'e boro bagağa ofeħa. ⁴⁴ Mazağa ma'ora azağani'a ofata'a'e, zeġe |imoni|r ġehağano'o tahiğa da'o ofeħa. Rehano ġozoba 'adi'e ane mazao radiu'ete'e moniğa nidu'a ofeħa. Ani'a ogomuğa hoite a'uma moniğa nidu'a ufi hauġeħa.'

13

Kuru Neğa Fahe Hauġi'uma rae Reiro

(Mataio 24:1-2, Luka 21:5-6)

¹ Iesu ani Badi'a ġahunohau'ete'e Neğanono'o buarotene, ane mazono'o edeğa ma'ete'e vaz'eğa 'ahogani'a 'ahige rae niro. 'Thore vaz'eğa, ġiano'i! Hadi irağa zuni ne irağa 'adi nugo ġiano'i! Manohuga tauġi!'

² Rehano Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ne boro 'adi horone'ehehe? Hadi 'ahoga hadi 'ahoga ani ranao mene radi'uma madağa onai'uma. Agire azağa nidu'a fahe ruruni'uma.'

*Mada ġonagano ibiti'uma haġaiġa
(Mataio 24:3-14, Luka 21:7-19)*

³ Iesu ani Olive maġano, a'e Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa naenaegano ehorirotene, Petero, Iakobo, Ioane ebu Aniderea zeġe'a sifu ġadiniro. ⁴ 'Efo'i! A'e no'e madaġano? E'e haġaiġa nidu'a furera'uma madaġano, nagi haġai nu badeġani'a ibite furera'uma?' ⁵ Iesu'a zina'a, 'ahige reiro. 'Za Ġiano'i! Hena vase'a tutuze so'ozi'uma. ⁶ Vaze ġehaġani'a eġe ni radu onai'uma, ebu 'ahige re'uma. "E'e Keriso" Ebu vase ġehaġa tutuze so'ozi'uma. ⁷ Uti hariġa, haba hani'a, ga haba faġanono'o ego'idene, ago rihano'i! 'Adi'e furera'uma ġauġa, rehano mada ġonaga'e ize, izema. ⁸ Mazaġa avo'a neġani'a, avo'a neġa teite utiti'uma. |iGavamani|r 'ahogani'a, |igavamani|r 'ahoga teite utiti'uma. Haba nunu zamaġano haba'a hagari'uma. Zaga zuni hia'uma. Rehano a'e ġadaheġano aduga hidi'ete'e da'o. Aduga nu ize mene fureraneha.

⁹ Zae'a bare dugute to'i! Mazaġani'e kanisoro azaġa zamao ohoze ti'uma. Ebuni Iuda kuru neġa zamaġano bouzi'uma. Eġe u'ano, |igavamani|r vaseġa zu zuhi'a, zeġe zamao eda'uma. Ebu zeġe ubumao eġe hari manoga rae fureni'uma. ¹⁰ Mada ġonaga ize, izema mougano, Badi'a hari manoga'e, haba nidu'a zamaġano haramo zini'uma. ¹¹ Ebu no'e madaġano oboze teadu, kotao ohozo'idene, nagini ġoe'a re'uma rae, ago zamare borofo'i! Madaġani'a feuro'idene, zae'a ġoeri'uma ġoe'a zini'uma. Za'e e'e da'o rae fureno'i! Mazaġa zae'a ġoeri'uma ġoe'a'e, zae'a mene ġoere'ohe. Rehamo Vine Zaġoġani'a ġoere'ohe. ¹² Negoġani'a negoġa revohanadu, ma'uma. Ebu mogani'a ubuga revohanadu, ma'uma. Ebu ubudeze'a vi'a moga maġuno zini'uma, ebu runeo tuġuzi'uma. ¹³ Vaze vase nidu'a eġe ni u'ano, za he'ehe'ezi'uma. Rehano edau gigaru onamo meite'e vaseġa'e ġabone hidi'uma.

*Sausauze'ete'e riho ġauġa eda'uma madaġa
(Mataio 24:15-28, Luka 21:20-24)*

¹⁴ Rehano sausauze'ete'e riho ġauġa ani, ane'a mene eda'uma haba'ano eda'uma. E'e horono'idene, Me'ode'ete'e vaseġa edero'i! Iudea haba'ano radiu'ete'e azaġa haba maġa u'a ferau onamo'i! ¹⁵ Ne touġariġano ahi'a ohone'ete'e vaseġani'e bare ovoadu, ne mene diuġi'uma, ane tohe mougaveize. Rehano fera'uma. ¹⁶ Mebao gaue'ete'e vaseġani'e, ane dabua mougaveize mene bari'uma. Rehano fera'uma. ¹⁷ E'e madaġano, ahi'eta roġaeġa zuni, nune hina ene guraġa ġubuze'ete'e roġaeġa, ze'e vetuġaġa. Feranoga mene idaġa. ¹⁸ Irugu madaġano, e'e madaġani'a mene fureranoga veize kurano'i! ¹⁹ Mazaġa e'e madaġano vase nidu'a aduga hidi'uma. Badi'a ani'a ġadaheġano ġau nidu'a haġairote'eano'o onao izidi, 'ahiguġa haġaiġa mene fureraro. Vehu'u zuni 'ahiguġa mene bare furera'uma. ²⁰ Zuhi'a Boro ani'a, e'e madaġa mene futufine, vase tiba zuni mene ġabode radi'uma. Rehamo ane'a mae tirote'e azaġa* u'ano, e'e madaġa futufi'uma reiro.

²¹ Ebu vase 'ahogani'a zina'a, 'Ġiano'i, Keriso'e 'ahi e'e!' ga 'Omo 'e'e!' rae zo'idene, e'e ġoe'a ago mae ġihino'i. ²² Mazaġa ġuriro Kerisoġa zuni ġuriro peroveta azaġa furera'uma. Ebu Badi'a'a rae tirote'e azaġa tutuze so'ozihi radu haġai nu badeġa boro bagaġa zu zaguzaga'uma haġaiġa haġai'uma. ²³ E'ano'o zae'a bare dugute to'i! Haġai nidu'a, ane'a ize, izema fureranogano, zae veize rae furene'ohe.'

*Vaze Ubugani'a ovai'uma**(Mataio 24:29-31, Luka 21:25-28)*

²⁴ Ebu aduga hidi'uma madağa hauḡine, e'e madaḡano mada'e uz-
abora'uma. Bato'e mene agara'uma. ²⁵ Buzuva'e adureono'o rururu
bua'uma. Ebu adure ḡiane'ete'e gigi'aḡani'e hagahagari'uma. ²⁶ Ebu e'e
madaḡano eḡe, Vaze Ubugani'a ḡoze zamaḡano ovai'uma. Gigi'a inaraḡa
boro zuni agaḡa manoḡa madu ovai'uma. Ebu vaze vaze'a e'e horoni'uma.
²⁷ Ebu hena eḡe'a tuḡure viga tuḡuzi'uma. Ebu haba nidu'anono'o, Badi'a'a
rae tirote'e azaḡa nu'ozi'uma. Haba ḡonaganono'o haba ḡonaga azaḡa
nu'ozi'uma.

*Madaḡa hanite'ete'e edero'i!**(Mataio 24:32-35, Luka 21:29-33)*

²⁸ Figi ireḡa mazao nagini'a fureru'ete'e ḡianadu, edero'i. Ezagani'a
butiru itadu rouḡani'a udufa'oga horonetene irugu madaḡa haniteha
rae edere'ohe. ²⁹ E'e teige 'ahiguḡani'a fureru'ete'e horonine'e, eḡe,
Vaze Ubugani'a adureono'o bare ovaite'e edero'i. ³⁰ Hubehune zi'ohe.
Izidi radiu'ete'e azaḡa mene hauḡi'uma, onamo 'ahiguḡaguḡa nidu'a
furera'uma. ³¹ Adure zu raha'e hauḡi'uma. U eḡe ḡoere'e radiu tuḡutuḡu.

*Guhiu rado'i!**(Mataio 24:36-44)*

³² Rehano nani'a 'ahiguḡani'a furera'uma, emeḡe nidu'a aḡu'a. Adureo
radiu'ete'e aneruḡa zuni aḡu'a. Badi'a Ubuga zuni aḡu'a. U eḡe Mama da'o
edeḡa. ³³ Zae'a dugute to'i! Giane rado'i! Mazaḡa za aḡu'a, e'e madaḡa
nani'a onai'uma. ³⁴ A'e, vaze'a ane ne modadu, oname'ete'e heuḡa. Ani'a
iḡune'ete'e madaḡano, ane tuḡure azaḡa mazao, gau tiba tiba zini'uma.
Ebu ibiheta ḡiane'ete'e vazega nina'a, "Ehamu rado'i!" re'uma. ³⁵ E'ano'o
fairu ḡiano'i! Mazaḡa za aḡu'a ne zuhi'aḡa nani'a bare onai'uma. Ḡorava
ohe'ano ga, ohere nemanema ga, irara moneo ga, ohereda'o, za aḡu'a.
³⁶ Ani'e, za aḡu'a madaḡano, bare onai'uma. Ebu zae'a baze'enogano
hanizine, nougi'uma? ³⁷ Eḡe'a zae zi'ete'e ḡoe'a'e, vaze nidu'a zuni zi'ohe:
Ḡiane rado'i!

14*Iesu ma'uma ibiḡa vaḡiro**(Mataio 26:1-5, Luka 22:1-2, Ioane 11:45-53)*

¹ 'Ahi madaḡa'e, Pasika muiḡa* zuni |iisiti|r o'o'a |iberedi|rḡa au'ete'e
muiḡa madaḡa*, mada aheu izema mougano. Badi'a ḡahunohau'ete'e
neḡa zuhi'aḡa boro boro, zuni Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa, ze 'u'uru
monede, Iesu obone teadu, manoga ibiḡa vaḡiro. ² Mazaḡa ze raena'a,
'Pasika muiḡa madaḡano mene haḡai'uma. Hena vaze ḡuḡuvaḡani'a
utitofi'uma.'

*Roḡae 'ahogani'a dehoru Iesu rana beu'iro**(Mataio 26:6-13, Ioane 12:1-8)*

³ Iesu ani'e Betania neḡano, Simona, ibite lefera'a meirote'e vazega ne
zamaḡano radiro. Ze ehore ogau'enogano, roḡae 'ahogani'a botoroḡeta
diuḡiro. Botoro hadi niḡa Alabasita*, zamaḡano'e dehoru, niḡa Narudo,
naeḡa'e'e boro, e'e varadadu, Iesu vadini rana ovoe beu'iro. ⁴ Rehano vaze
nu de'ea bone maḡunadu, ḡadititina'a, 'Nagini u'anono'o dehoru manoḡa
mode tauḡe'ohe? ⁵ A'e hoitifone, kina sinahu uḡidu (300) vitinifo. E'e |
imoni|rḡa'e toheḡa o'o'a azaḡa zinifo.' 'Ouge rae roniro.

⁶ Rehano Iesu'a raena'a, 'Ago gararo'i! Nougaduni ani aduga hau'ohe? Ani'e haḡai manoga eḡe mazao haḡaeha. ⁷ Mazaḡa tohe o'o'a azaḡani'e, zae teite iḡaiḡa radiu'ohe. Vesu'u za faizine, idaḡa. U e'e zae teite iḡaiḡa mene radi'uma. ⁸ Ani'e ane edeḡa haḡaiḡa haḡaeha. E ize mene gurogano, ani'e, dehoru eḡe ahirio ibite be'uneha, vesu'u eḡe ahiri guroga veize. ⁹ E hubehune zi'ohe. Haba nidu'a zamaḡano no'e haba'ano Badi'a hari manoga haramine, ani'a haḡaate'e haḡaiḡa hariḡa re'uma, ane zamaroga veize.

*Iuda Isakariota'a Iesu revoharo
(Mataio 26:14-16, Luka 22:3-6)*

¹⁰ Iuda Isakariota, Iesu mazaono'o edeḡa ma'ete'e vazega 'ahoga, Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro vaḡe onamiro, Iesu revohanoga veize. ¹¹ Ze e'e ḡoe'a igirotene, matu'e rudaro. Ebu '|iMoni|r ḡani'uma' rae niro. Iuda ani, Iesu revoha'uma madaḡa manoga vaḡiro.

*Pasika muiḡa haḡae tiro
(Mataio 26:17-19, Luka 22:7-13)*

¹² '|Isiti|r o'o'a '|iberedi|rḡa au'ete'e muiḡa madaḡa ibi'ano, a'e Pasika zamarifine, dibu'o mamoeḡa ubuga mau'ete'e madaḡa, Iesu tahi'a tahi'a'a, Iesu ḡadiniro. 'No'e onamadu, ḡae veize Pasika ogomuḡa haḡae ti'uma?'

¹³ Ane tahi'a aheu tuḡuze'ena'a, 'ahige rae ziro. 'Ierusalema neḡa ito'i! Ohoze 'ahogani'a vu ḡoḡoreḡa ḡudu'oga horoni'uma. Ebu ani ḡaruna hegoto'i! ¹⁴ Ane'a diuḡi'uma neḡano, e'e neḡa vazega ḡoreno'i. "Ihore vazega 'ahige ra'ohe. Eḡe'a, eḡe tahi'a tahi'a teite, Pasika muiḡa a'uma neḡa zamaḡa'e, nou'e'e?" ¹⁵ Ani'a hitanao ne boro zamaḡa 'ahoga ihozi'uma. Ane'a eḡe Pasika muiḡa veize, ne zamaḡa ruhine teate'e horoni'uma. De'ea haḡae to'i.' ¹⁶ Ani anine iḡunadu, ne boro itiro. Ebu Iesu'a zirote'e horoniro. Ze Pasika muiḡa ruhine tiro.

*Iuda'a Iesu revoha'uma hariḡa ibite ziro
(Mataio 26:20-25, Luka 22:22-23, Ioane 13:21-30)*

¹⁷ Ḡoravararotene, Iesu ani, ane tahi'a tahi'a gaubanana aheu fare teite onairo. ¹⁸ Ze ehore ogarote'e zamaḡano, Iesu'a 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Za 'ahogani'a revoni'uma. Ani, eḡe teite idaḡa ogau'ete'e vazega.' ¹⁹ Ze zamaze adudaro, ebu ane ane'a, 'E mene hehe?' rae niro.

²⁰ Iesu'a naenaezi'ena'a, 'A'e zae 'ahoga, gaubanana aheu fare zamaḡano, '|iberedi|r eḡe teite idaḡa siuvao 'u'une au'ete'e vazega. ²¹ Eḡe, Vaze Ubugani'e, buka zaḡoḡa zamaḡano tirote'e idaḡano onami'uma. Rehano, eḡe, Vaze Ubuga revoni'uma vazega'e, fase vetuḡaḡa! Ani'e mene furerafone, manoga.'

*Zuhi'a ane mui ḡonaga au tiburaro
(Mataio 26:26-30, Luka 22:14-20)*

²² Ze ogarote'e zamaḡano, Iesu'a '|iberedi|r madu, Badi'a uminiro. Ebu '|iberedi|r vahegaduni, ḡahugiro. Ebu raena'a, 'Madu, ano'i. 'Adi eḡe ahiri.'

²³ Hena '|ivaini|r vuḡa bioḡa 'ahoga meiro. Badi'a mazao matu'ohanadu, ziniro. Ebu ze bio tibanono'o tahi tahe gagiro. ²⁴ Ebu Iesu'a ziro. "Adi eḡe ru. Vaze ḡehaḡa u'ano be'ute'ohe. Eḡe ru hina Goro Iziga ti'ohe. ²⁵ E hubehune zi'ohe. E '|ivaini|r vuḡa mene bare gagi'uma, onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'anobu'u iziga gagi'uma.'

²⁶ Ebu ze badahadu, Olive maḡa buau onamiro.

Iesu'a Petero niro. 'Ġa'a eġe o'ohi'uma'

(Mataio 26:31-35, Luka 22:31-34, Ioane 13:36-38)

²⁷ Iesu'a ane tahi'a tahi'a zina'a, 'ahige reiro. 'Zae nidu'a muhihe fera'uma. Mazaġa buka zaġoġa zamaġano 'ahige tiro.

"Badi'a'a mamoe ġiane'ete'e vazēġa mau runi'uma. Ebu mamoe'e ferau ġouri'uma."

²⁸ Rehano e rudanadu, runeono'o bare ġabode iġuni'uma. E'e enogano, e ibite Galilea ona'uma, ebu zae teite hidi'uma.'

²⁹ Petero'a raena'a, 'Vaze nidu'a muhi'e fera'uma, rehano e'e mene fera'uma.' ³⁰ Iesu'a Petero niro. 'E hubehune ġa'ohe. Izidi ohere kokoroku'a ġae aheu ize, izema uganogano, ġa'e ġae uġidu eġe o'ohi'uma.'

³¹ Rehano Petero ani ġoere ġiharo. 'Nagini'a eġe mazao fureraune, e ġae teite ruda'uma madaġano zuni, e'e ġa mene rae o'o'i'uma.' An e tahi'a nidu'a 'ouge reiro.

Iesu Getesemane haba'ano kuraro

(Mataio 26:36-46, Luka 22:39-46)

³² Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, Getesemane haba'a onairo. Ebu Iesu'a tahi'aġa zina'a, 'ahige reiro. 'E kurau'e bobo, 'aha geno ehore rado'i!' ³³ Ebu Petero, Iakobo ebu Ioane, zeġe uġidu zamaze onamiro. Onamirotene, Iesu ani zamaġa ufeta riharo, zuni zamaġa adudaro. ³⁴ Ebu 'ahige rae ziro. 'E'e zamahe are rudau'ohe. 'Adao radadu, zae'a zae bare duguzo'i!'

³⁵ Hena tahiġa mo bade onamiro. Ebu rahao ġuġuradu, kuraro, raena'a, 'Idaġa ro'idene, mada aduga 'adi mae vaġino'i!' ³⁶ Ebu 'ahige reiro. 'Eġe Mama, ġa gau nidu'a haġaoga edeġa. Eġe mazaono'o bio 'adi, gau aduga 'adi mae vaġino'i! Rehano mene eġe ura. A'e ġae ura da'o haġao'i!'

³⁷ Hena baradu, ane tahi'a uġidu baze'enogano, horoziro. Ebu Petero nina'a, 'ahige reiro. 'Simona, ġa baze'ehehe? Mada tiba (1 hour) zu dugu'ogani mene idaranahehe? ³⁸ Dugute to'i ebu kurano'i, so'oso'o ġoe'a mene egaduni, haġai sau'a mene haġaifine! Zamaze'e hubehune urate'e rehano, ahirize'e zorere'ohe.'

³⁹ Ebu ani bare onamaduni, ibite kurarote'e teige kuraro. ⁴⁰ Hena ani'a bare onaadu, zeġe uġidu baze'enogano horoziro. Mazaġa ubumaze'a ufeta anoziro. Ze'e aġu'a nouge nouge Iesu naenaeni'uma.

⁴¹ Iesu'a bare onamadu, kuranadu, ġae uġiduġano bare onairo. Ebu 'ahige rae ziro. 'Za ize baze'ehehe, ebu ahirize ohone'ehehe? E'e da'o. Madaġa 'ai onaeha. Ġiano'i! Eġe, Vaze Ubugani'e, vase sau'a sau'ani'a me'uma. ⁴² Iġuno'i! Eme haoze onamihi! Ġiano'i! Revoni'ete'e vazēġa 'ai onaeha.'

Iesu obone tiro

(Mataio 26:47-56, Luka 22:47-53, Ioane 18:3-12)

⁴³ Iesu ani ize ġoere'ete'e zamaġano, Iuda, gaubanana aheu fare (12) vazēġa 'ahogani'a onairo. Vaze ġehaġa zuni kari ebu somori boro madu, ane teite onairo. Ze'e Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro zuni, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa ebu, vase boro boro'a, tuġuziro.

⁴⁴ Reva vazēġani'a, ane'a haġai'uma gauġa ibite ihoziro, raena'a, 'Eġe'a hidadu, fura'inite'e vazēġani'e, ei'e'e. Obone to'i, ebu faine zamahu onamo'i.'

⁴⁵ Iuda'a feurirotene, Iesu vaġe onamiro. Ebu 'Thore vazēġa boro!' rae nina'a, fura'iniro. ⁴⁶ Ebu ze'a Iesu evo'ano obone tiro. ⁴⁷ An e teite edau radirote'e vazēġa 'ahogani'a, kariġa ahase bunadu, Badi'a

ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a tuġure vazegħa agatinirotene, teġaġa vari'e buniro. ⁴⁸ Iesu'a zina'a, 'ahige reiro. 'Za'e, ġonore vazegħa obone ti'ete'e teige, kari ebu somori boro madu, eġe obohe touga veize onaahehe? ⁴⁹ Mada nidu'a e'e zae teite Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa zamaġano ihozido. E'e zamaġano za'e mene obohe tido. Rehano 'adi'e buka zaġoġa zamaġano tirote'e furera'uma haġaiġa.'

⁵⁰ Ebu tahi'aġa nidu'a ani muhine feraro.

⁵¹ Ohoze tahi'aġa 'ahogani'e, Iesu ġarunao hegotiro. Ani'e ahi'a isoġa, rehano dabua afa'a vidaro. Iesu obone tirote'e azaġani'a, ane zuni obone tihi reirotene, ⁵² dabuaġa da'o meiro. Ane huga'e firina feraro.

Iudea zuhi'aġa nidu'a nu'orarote'e nemaġano Iesu'a edaro

(Mataio 26:57-68, Luka 22:54-55, 22:63-71, Ioane 18:13-14, 18:19-24)

⁵³ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a* u'a, Iesu zamahu onamiro. Ebu Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro, zuni vaze boro boro, ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nidu'a nu'oraro.

⁵⁴ Petero ani'e, Iesu hegohegote onamiro. Ebu Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a ġabiri zamaġano diuġiro. Ani, ne e'ea gaue'ete'e azaġa teite ehoradu, ireo idiro.

⁵⁵ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro, zuni Iudea kanisoro azaġa* nidu'a, Iesu matite'e veize, nouge nouge kotai'uma ġoe'a vaġiro, rehano mene horoniro. ⁵⁶ Mazaġa vaze ġehaġani'a Iesu ġuriro hariġa rae fureniro 'ahine, ġoereze mene tiba.

⁵⁷ Ebu vaze nu'e iġunadu, Iesu ġuriro hariġa 'ahige rae fureniro. ⁵⁸ 'Eme'e ani'a 'ahige reirote'e iġiro. "E'e Kuru Neġa Zaġoġa* 'adi, vaze'a haġairote'e ġauġa fahadu, mada uġidu zamaġano, Badi'a ne 'ahoga, vaze'a mene haġai'uma ġauġa, ohoni'uma." ⁵⁹ Rehano e'e hariġa zuni mene idararo.

⁶⁰ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a'a, zeġe zamao iġunadu, Iesu ġadiniro. 'Ahige reiro. 'Ġa mene naenaenzi'ehehe? Vaze vaze 'aha'a ġoere aduga ġae rana ti'eta'a'e, ġa nouge re'uma?'

⁶¹ Rehano Iesu ani'e sifu radiro, mene naenaeniro. Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a'a bare ġadiniro. 'Ahige reiro. 'Ġa Keriso, emeġe'a mae ġihine'ete'e vazegħa ubuga hehe?' ⁶² Iesu'a naenaeni'ena'a, 'ahige reiro. 'O'e, e'e Keriso. Za'e eġe, Vaze Ubugani'a, Badi'a ġiġi'eta eda'e moneo, ehorite'ea horohi'uma. Ebu adure ġoze zamaġano ovaite'ea horohi'uma.'

⁶³ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a'a dabuaġa obonadu, zi-ġiro.* Ebu 'ahige reiro. 'Ei'e'e. Ani matite'e veize mazaġa mene vaġi'uma.

⁶⁴ Badi'a ni sausaune'ete'e ġoe'a za egeha. Za nouge zamare'ohe?' Zeġe nidu'a ani maune, manoġa rae reiro.

⁶⁵ Ebu vaze nu'e so'abide vaniro. Ebu hena ubumaġa aute 'uadu, bouniro. Ebu 'ahige reiro. 'Ġa'e peroveta vazegħa! Ro'i! Iniu'a bou'eha?' Ebu tuġure vazegħa nu'a hena fa'oniro.

Petero'a Iesu o'oniro

(Mataio 26:69-75, Luka 22:56-62, Ioane 18:15-18, 18:25-27)

⁶⁶ Petero ani'a ne 'u'uġano radirotene, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a veize gaue'ete'e roġae tahi'aġa 'ahogani'a onairo. ⁶⁷ Ani Petero'a ireo idirote'e horonirotene, ane ġiane runiro. Ebu 'ahige rae niro. 'Ġae zuni Iesu, Nazareta ne vazegħa teite radiudo.' ⁶⁸ Rehano

* **14:63** 'Adi'e Badi'a niġa sausaune'ete'e ġoe'a u'ano, Iuda azaġa haġae furenidote'e haġaiġa.

Petero ani e'e gōe'a o'oniro, raena'a, 'Gae'a nagini ra'eta'a'e, e'e aḡu'a. E mene zamare'ohe.' Ebu buau'ete'e ḡabiriḡa ibihetaḡa u'a onamiro. Ebu kokoroku'a ugaro.

⁶⁹ Roḡae tahi'aḡa ani horonadu, ani uhiḡano edarote'e azaḡa bare zina'a, 'ahige reiro. 'Vaze 'adi'e Iesu mazaono'o edeḡa ma'ete'e vazeḡa 'ahoga.'

⁷⁰ Rehano Petero'a bare rae o'oniro.

Vesu'u ani uhiḡano edarote'e azaḡa, bare Petero nina'a, 'ahige reiro. 'Hubehune ḡa'e ane vaze 'ahoga. Mazaḡa ḡae zuni Galilea vazeḡa.'

⁷¹ Rehano Petero ani, ḡoere huga gōe'a hina rae fureniro. Ebu hubehune raena'a, 'ahige reiro. 'Ga'a ra'ete'e ohozeḡa a'a'e, e aḡu'a.'

⁷² Ebu hena kokoroku'a bare ugaro. Ebu Petero'e Iesu'a 'ahige nirote'e gōe'a zamariro. 'Kokoroku'a ḡae aheu izema uganogano, ḡa'e ḡae uḡidu eḡe o'ohi'uma.' E'e zamarirotene, ani niau rudaro.

15

Pirato'a Iesu ḡadiniro

(Mataio 27:1-2, 27:11-14, Luka 23:1-5)

¹ Oheredao uzeuze, Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro'a, vaze boro boro, ebu Mose goro gōe'a ihoze'ete'e azaḡa, kanisoro azaḡa nidu'a teite ḡo'aniro. Ebu Iesu utadu, tutune onamiro. Roma gavana*, Iudea haba'a ḡiane'ete'e vazeḡa, niḡa Pirato, ani evora ri'iniro. ² Pirato'a ḡadiniro. 'Ga'e Iuda azaḡa zuhi'aḡahehe?' Iesu'a naenaenina'a, 'Gae'a e'e ra'ete'e.' ³ Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro'a ḡoere aduga aduga ḡehaḡa ani rana ḡoeriro. ⁴ Pirato'a hena bare ḡadiniro. 'Ga mene naenaenzi'ehehe? ḡiano'i, ḡoere aduga aduga ḡehaḡa ḡae rana ḡoere'ete'e!' ⁵ Rehano Iesu ani mene bare ḡoeriro. E'ebone Pirato ani doudiro.

Pirato'a Iesu satauronoga veize tuḡuniro

(Mataio 27:15-26, Luka 23:13-25, Ioane 18:39—19:16)

⁶ Pasika muiḡa madaḡano iḡaiḡa, Iudea azaḡani'a umidirote'e idunaḡano, ḡutaudote'e vazeḡa 'ahoga tuḡune bunido. ⁷ E'e madaḡano ḡu'a neḡano ḡutarote'e azaḡa teite vaze 'ahoga niḡa Barabasi'a radi-udo. Ani'e utitirote'e zamaḡano vaze 'ahoga marote'e vazeḡa. ⁸ Vaze ḡuḡuvaḡani'a Pirato vaḡe onairote'ea, uminiro, ane'a iḡaiḡa haḡaidote'e haḡaiḡa haḡaoga. ⁹ Pirato'a ḡadiziro, raena'a, 'Za'e zae veize Iuda azaḡa zuhi'aḡa 'omo tuḡune bunoga urate'ehehe?' ¹⁰ Mazaḡa Pirato ani edeḡa, Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro'a ane evora Iesu ri'inirota'a'e, zeḡe'a ahiahiniro 'ahine. ¹¹ Rehano Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro'a Barabasi tuḡune bunoga rae, vaze ḡuḡuvaḡa ḡunuḡano inare ḡoeriro. ¹² Ebu Pirato'a hena bare ḡadiziro. 'Tena, zae'a Iuda azaḡa zuhi'aḡa rae hune'eta'a'e nougi'uma?' ¹³ Ze naenaeni houna'iro, raena'a, 'Sataurono'il' ¹⁴ Pirato'a hena ḡadiziro. 'Nouga 'ahi? Ani nagini haḡai sau'a haḡairo?' Rehano ze bare bare houna'ena'a, 'Sataurono'il' reiro. ¹⁵ E'ano'o Pirato ani, vaze ḡuḡuvaḡa zama'a ehoroga rae, Barabasi tuḡune buniro. Ebu Iesu ani, Pirato ḡoere idunaḡano masinadu, satauronoga veize tuḡuniro.

Uti azaḡa Iesu ḡirihoharo

(Mataio 27:27-31, Ioane 19:2-3)

¹⁶ Uti azaḡani'a Iesu gavana ne zamaḡa tutune onamiro. Ebu ze'a nabudize nidu'a huze nu'oziro. ¹⁷ Ebu dabua kanaḡa vidoharo. Vadigano'e ire renoga mae ḡuadu, ovoe redoharo, zuhi'a rouga raduni. ¹⁸ Ebu 'evore

gihine'ena'a, 'ahige reiro. 'Iuda azağa zuhi'ağa o! Mada manoğa!' ¹⁹ Gubu hina vadigano bouniro, ebu so'abide vaniro, ebu obena hina tuğadu, so'one kuraro. Zeğe nidu'a tibutibe 'ouge hağairo. ²⁰ Ebu ġirihohau hauğirotene, dabua kanağa fuhi'ohanadu, ane dabua hina bare vidoharo. Ebu satauronoga rae, tutune buniro.

Iesu satauroniro

(Mataio 27:32-44, Luka 23:26-43, Ioane 19:17-27)

²¹ Kurune ne vazega, niğa Simona'a guni'a neğanono'o onairo. Ani'e Alesana ebu Rufo moze. Ebu uti azağani'a tuğutuğuniro, Iesu satauro odohoga veize. ²² Ebu Iesu tutune onamiro, habaniğa Gologota. E'e ġoe'a hugani'e 'Vadini isiga haba'a'. ²³ Murava niğa muro*, e'e teite tibune be'unirote'e |ivaini|r vuğa Iesu haro, ane ahiri'a mene ufeta giginoga veize. Rehano mene gagi. ²⁴ Ebu Iesu satauroniro. Iesu dabua nidu'a'e hadi arahohanadu, iniu'a me'uma radu, ġahugotitiro. ²⁵ Ani satauronirota'a'e, oherebau mone mada fu'o ġazağa (9am) zamağano. ²⁶ Nagini u'ano satauronirote'e ġoe'a'e 'ahige tiro. 'IUDA AZAĞA ZUHI'AĞA' ²⁷ Ġonore azağa aheu ane teite idağa satauroziro, 'ahoga ane eda'e moneo, ebu 'ahoga ane kauri moneo. ²⁸ A'e buka zağoga zamağano tirote'e ġoe'ani'a fureraro. 'Ahige reiro. 'Ani'e hağae tauği tauğete'e azağa teite tibune me'odiro.'

²⁹ Uhiğano vitau onamirote'e azağani'a, vadinize mirune'ena'a, roniro. 'Ahige reiro. 'Uuu! Ġa Kuru Neğa Zağoga fahadu, mada uğidu zamağano ohoni'uma reirote'e vazega! ³⁰ Satauroono'o buanadu, ġae'a ġae bare ġabo'o'i! ³¹ Badi'a ġahunohau'ete'e neğa zuhi'ağa boro boro'a, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa teite Iesu ġirihohau'ena'a, ġoretitiro. 'Ahige reiro. 'Ani vase ġabozido. Rehano ani'a ane bare mene ġabone'ohe. ³² Keriso, Isaraela azağa zuhi'ağa, satauroono'o buano'i, emeğe'a ġia'adu, ġae mazao fioga veize.' Ane teite idağa sataurozirote'e azağa zuni ġoere sau'a hina roniro.

Iesu'a rudaro

(Mataio 27:45-56, Luka 23:44-49, Ioane 19:28-30)

³³ Madai madağa (12am) reirotene, haba nidu'a uzaboraro, onamo ġorava madağa uğidu (3pm) meiro. ³⁴ Ġorava madağa uğidu (3pm) meiotene, Iesu'a ġihau huario. 'Eloi, Eloi, lama sabatani?' Ġoere e'e hugani'e, 'Eğe Badi'a, ege Badi'a, ġa nougadu ġiahe modeha?' ³⁵ Satauro uhiğano edarote'e azağa nu, e'e iğiotene, 'ahige reiro. 'Ġiano'i! Ani Elia hune'ohe.' ³⁶ Vaze 'ahogani'a dure onaadu, vari mağa fu'ure'ete'e heuğa 'uruğa, |ivaini|r vuğa ġiği'a zamağano taradu, gubu somoğano autiro. Ebu Iesu ġohani haro, gagoga veize. Ebu 'ahige reiro. 'Guhiano'i, nugo ġianihi, Elia'a ovaadu, mae buni'uma ga mene.' ³⁷ Iesu ani ġihau huario. Ebu iriga re'adu, rudaro. ³⁸ Ebu e'e zamağano, Kuru Neğa Zağoga 'ue'ete'e dabuağa hitanaono'o zigau 'a'adu ovoiro, ebu aheu reiro. ³⁹ Uti vazega boro 'ahogani'a, Iesu satauro zamao edanadu, ġiane radiro. Ani'a Iesu'a 'ouge rudarote'e horonirotene, 'ahige reiro. 'Hubehune vase 'adi'e Badi'a Ubuga.'

⁴⁰ Roğae nu zuni mono'o edanadu, ġianiro. Zeğe bo'ağano'e, Maria, ani Magadala neğa roğaeğa; zuni Maria, ani Iakobo zuhu'a zu Iosefa vi'ze; ebu roğae 'ahoga, niğa Salome. ⁴¹ Ze'e, Iesu'a Galilea haba'ano radirote'e madağano, ane teite onamiro, ebu tuğureğa egoharote'e roğaeğa. Ebu Iesu teite Ierusalem neğa erirote'e roğaeğa ġehağa zuni e'ea.

*Iesu hadi iduḡa zamaḡano tiro**(Mataio 27:57-61, Luka 23:50-56, Ioane 19:38-42)*

⁴² Goravararo. A'e Bana Madaḡa izema mougano, ogomu haḡae ti'ete'e madaḡano, ⁴³ Iosefa, Arimatea ne vazega, Iudea kanisoro vase boro 'ahoga, ani zuni Badi'a'a ibitoha'uma madaḡa guhinirote'e vazega. Ani Pirato vage onamoga mene riharo. Ani onamadu, Iesu ahiri umidiro. ⁴⁴ Pirato ani, Iesu'a hube rudana ga mene rae zamariro. Uti vazega boro 'ahoga hunadu, Iesu'a hube rudana ga mene rae ḡadiniro. ⁴⁵ Ani mazaono'o Iesu'a rudarote'e igirotene, Iosefa tuḡuniro, Iesu ahiri mougaveize. ⁴⁶ Iosefa ani, dabua 'uruḡa manoga hoitiro. Iesu satauroono'o mae bunadu, dabua hina 'umiro. Ebu hadi iduḡa zamaḡano tiro. E'e iduḡa'e vatava hu'irote'e iduḡa. Ebu hadi boro hina idu ibihetaḡa kiune 'uiro. ⁴⁷ Maria, Magadala ne roḡaeḡa, zuni Maria, Iosefa vi'a, anianine Iesu tirote'e haba'a ḡiane radiro.

16*Iesu'a bare ḡabode iḡuniro*

¹ Bana Madaḡa madaḡa hauḡirotene, Maria, ani Magadala neḡa roḡaeḡa, zu Maria, ani Iakobo vi'a, ebu roḡae 'ahoga, niḡa Salome, zeḡe uḡiduni murava hohoḡa manoga hoitiro, Iesu ahiri zauhohanoga veize. ² Fura madaḡano, irarirotene, ze'e idu haba'a onamiro. ³ Zeḡe da'o neneḡaniro, raena'a, 'Iniu'a idu 'uoga hadiḡa 'omo kiune vaḡinofi'uma?' ⁴ Ebuni ze'a dude iḡunirotene, hadi'e avo'ao kiune touga horoniro. Hadiḡa'e boro bagaḡa. ⁵ Zeḡe huga idu haba'a zamaḡa diuḡirotene, ene maraḡaḡa 'ahogani'a, eda'e moneo ehorirote'e horoniro. Dabuagani'e 'uruḡa bagaḡa zuni faḡa bagaḡa. Roḡae uḡidu ai vineze de'oriro. ⁶ Rehano ani'a ziro, raena'a, 'Ago rihano'i! Za'e Iesu, Nazareta neḡa vazega, satauronirote'e vazega vage'ohe. Ani ai ḡabode iḡuneha. Ani 'adao o'o'a. Ane ahi'a tirote'e iḡu'a ḡiano'i! ⁷ Ai onamo'i! Iesu tahi'a tahi'a ebu Petero zo'i! 'Ahige rae zo'i, "Iesu'a ibite Galilea onami'uma. E'eabu'u, ani'a zirote'e idunaḡano, ane teite hidi'uma." ⁸ Ebuni zeḡe huga idu haba'anono'o feraru buaro, mazaḡa ahirize rereraro, ebu vineze zuni de'oriro. Ebuni ḡoere 'ahogani zuni vase 'ahoga mene ziro, mazaḡa riharo 'ahi.

Iesu'a Maria, Magadala ne roḡaeḡa mazao fureraro

⁹ Fura madaḡano, oherebau uzeuze, Iesu ani ḡabode iḡuniro, ebuni Maria, Magadala ne roḡaeḡa, ani mazao ibite fureraro. Ani'e vine sau'a fu'o tu aheu fare (7) ane mazaono'o hegoze buzirote'e roḡaeḡa. ¹⁰ Ani onamadu, Iesu teite radiudote'e azaḡa, zeḡe zamaze are'ena'a, niarote'e zizugano ziro. ¹¹ Ze'e, Iesu ai runeono'o bare gabode iḡunirote'e, zuni Maria'a ani horonirote'e hariḡa igiro. Rehano ani ḡoere mene mae ḡihiniro.

Iesu'a ane mazaono'o edeḡa ma'ete'e vazega aheu mazao fureraro

¹² Vesu'u ani anine Ierusalem ne guni'aḡa onamirotene, Iesu'a zeḡe mazao fureraro, rehano iraḡa'e nufiro. ¹³ Ani anine baradu, nabudize ziro, rehano zeḡe ḡoere mene mae ḡihiniro.

Iesu'a ane tahi'a tahi'a tuḡuziro

¹⁴ Hena mada 'ahogano, Iesu tahi'a gaubanana tiba fare (11) ze'a ogaudote'e zamaḡano, Iesu'a zeḡe mazao fureraro. Ebuni ta'iro zini ḡoreziro, vase ḡoere rae mode'ete'e u'ano, zuni zeḡe'a fefene'ete'e u'ano. Mazaḡa ani'a ḡabode iḡunirote'ea horonirote'e azaḡa ḡoere'e mene mae

gihiniro. ¹⁵ Ani'a ziro, raena'a, 'Haba nidu'a onamo'i! Hari manoḡa, vase nidu'a mazao haramo'i! ¹⁶ Haramo mae gihini'uma zuni bapatizoni'uma vaseḡani'e, Badi'a'a ḡaboni'uma. U mene mae gihini'uma vaseḡani'e, Badi'a kota boro madaḡano, ibiḡani'a tura'uma. ¹⁷ Haramo mae gihini'uma azaḡani'e haḡai nu badeḡa 'adi haḡai'uma: vine sau'a eḡe niḡano hegoze buzi'uma, ago izigano ḡoeri'uma, ¹⁸ mohe sau'a mae gihini'uma, rune muravaḡa gagi'uma, rehano mene sausauzi'uma, 'evoreze ugi azaḡa ragano ti'uma, ebu manori'uma.'

Iesu'a adure itiro

¹⁹ Zuhi'a Iesu'a ḡoreze haugirotene, Badi'a'a ani adure ḡoha, mae gihine itiro. Ebu Badi'a eda'e moneo ehoriro. ²⁰ Ze ai onamadu, haba nidu'a zamaḡano haramiro. Zuhi'a Boro zuni zeḡe teite gaue tiburaudo, ebuni gigi'a inaraḡa haḡae'ete'e haḡaiḡa hina zeḡe ḡoere idaneete.

Iesu Keriso Hari Manoga Luka'a Mirihiro

Luka'a Vaze Boro Teofirasi veize Buka Mirihiro

¹⁻² Vaze boro Teofirasi, ege Luka, gae veize buka 'adi mirihe'ohe. Iesu'a gauga gadahenirote'ano'o onamo ane'a runeono'o bare igunirote'e zamaano, emege bo'agano Iesu'a hagainute'e horonirote'e azaa'e radiunu. Ze'e Iesu hari zu ani ihore moneo vaze me'odirote'e tugure azaa, ebu ze emege zuni ihofiro. Vesu vaze gehagani'a zu tugure azaa me'odirote'e idunaano Iesu hari moneo mirihiro. ³ Ege'a zuni e'e hariga nidu'a'e gadaheganono'o onao izidi faifaine udahiro. Ebu ege'a gae veize hari 'adi faine dogo'ani ti miriho gane'eta'a'e manoga rae zamariro, ⁴ mazaaga ibite vaze'a gae iho'irote'e hariga'e hari huga rae gae'a ederifine.

Ioane Babatiso'a Furera'uma Hariaga

⁵ Heroda ani Iudea haba'a kiniga reirote'e madaano, Badi'a dibu'o hau'ete'e vazea 'ahoga niga Zakaria'a radiunu. Ani'e Abia urabo vazea 'ahoga ebu Abia rae ra'eta'a'e Badi'a dibu'o hau'ete'e azaa urabo 'ahoga. Ani ebu inuga niga Elisabeta'e Arona* mariga azaa. ⁶ Zakaria zu Elisabeta'e Badi'a goro goe'a haiga nidu'a faifaine haigido zu mene ve'onido. E'ano'o ze'e Badi'a zamao duduaga rae reiro. ⁷ Rehano ze ubudeze o'o'a, mazaaga Elisabeta ani'e gabani zuni anianine'e ufeta vouriro.

⁸ Mada 'ahogano Abia urabo azaani'a gau'ete'e madaa meiro. E'ano'o Zakaria ani zuni kuru negano ane urabo azaa teite Badi'a dibu'o hau'ete'e gauga haiginu. ⁹ 'Ougirotene ze'e zege haigai idunaano, kuru negano diugadu uvahu hohoga hufite'e vazea vairo. Ebu e'e veize kagusi arahoga haigairotene, Zakaria meiro. ¹⁰ Ebu Zakaria'a uvahu hohoga hufi'ete'e haba'a zamaa diugiro zu vaze guguvaga'e kuru nega enoneo kurau radiunu.

¹¹ E'e zamaano Zuhi'a Boro tugure viga'a* Zakaria mazao fureraro. Ani'e uvahu hohoga hufi'ete'e fataa eda'e moneo edaro. ¹² Ebu Zakaria'a e'e horonirotene, viga de'oniro zu rihau rudaro. ¹³ Rehano tugure viga'a niro, raena'a, "Zakaria! Ago rihano'i! Badi'a'a gae kuru igiro, e'ano'o ga inugo Elisabeta'e ubugo 'ahoga fureni'uma. Ebu niga'e Ioane rae turaho'i! ¹⁴ Ga'e ani u'ano matu'e ruda'uma, ebu vaze gehaga zuni ane'a furerante'e moneo matu'i'uma. ¹⁵ Mazaaga ani'e Zuhi'a Boro zamao niga boro re'uma. Ebu vaini vuga zu vu sau'a mene gagi'uma. Zu vi'a isi zamaaganono'o Vine Zagogani'a ani ibito ha'uma. ¹⁶ Ani'e Isaraela azaa gehaga sau'azeono'o mae ghuzadu Zuhi'a Boro zege Badi'a vage tutuze onai'uma. ¹⁷ Ani viga zu gigi'aga'e peroveta vazea Elia teigi'uma. Ani'e Zuhi'a Boro izema onaogano onai'uma. Ebu Moga zu ubuga zamaze mae tibuzifine danazi'uma. Zu Badi'a mene hegote'ete'e azaa'e duduaga azaa horozadu Badi'a hegotifine tutuzi'uma, ebu vaze'a Zuhi'a Boro veize ruhibifine ihozi'uma."

¹⁸ Zakaria'a tugure viga niro, raena'a, "E voureha ebu ege rogae zuni voureha. Gae goere'a furera'uma'e, e nougenouge ederi'uma?" ¹⁹ Ebu tugure viga'a naenaenina'a, "E'e Gabiriera. E'e Badi'a zamao edau'ena'a, tugure igi'ete'e aneruga. Badi'a'a gae hari manoga 'adi gougara ege tuuheha. ²⁰ Giano'i! Madaani'a onaine, ege'a rate'e goe'a hugani'a

* **1:5** Arona'e Mose negoaga ebu Badi'a dibuo hau'dote'e vazea

furera'uma. Mazağa ġa'e eġe ġoere mene mae ġihinate'e u'ano, ġa'e ġoeroga mene idara'uma, onamo ġae ubugo'a furera'uma.”

²¹ U vaze ġuġuvaġa'e enonao Zakaria guhini'ena'a, ani nougadu kuru neġa zamaġano faġahune radiu'ohe rae zamarinu. ²² Ebu Zakaria kuru neġanono'o buarotene, ani ze ġorezoga mene idararo. Ani 'evore hina da'o ġorezido, zu hebe'a'e adudaro. E'ano'o ze'e ani'a kuru neġa zamaġano iġunu teiġe horonirote'e ederiro. ²³ Ebu Zakaria kuru neġano Badi'a mazao gaue'ete'e madaġa hauġirotene, Ierusalema haba'a modadu neġa onamiro.

²⁴ E'e enogano ani inuga Elisabeta'e ene tiro, ebu bato fu'o ani neo radiunu. ²⁵ Ani raena'a, “Zuhi'a Boro'a danahadu e ene teha! Ene mene meirote'e mazagaroga izidi Zuhi'a Boro'a mae vaġineha!”

Iesu'a Furera'uma Hariġa

²⁶ Elisabeta'a ene tirote'e enogano bato 6 radirotene, Badi'a'a tuġure viga Gabiriera Galilea haba'a Nazareta neġano Maria vaġe ovoe tuġuniro. ²⁷ Maria'e ohoze teite ize mene bazirote'e nogobaġa. Ani'e Davida mariga vazeġa 'ahoga niġa Iosefa teite ira'auniro. ²⁸ Gabiriera'a Maria vaġe onairotene, ani niro, raena'a, “Badi'a'a manoga ġanate'e roġaeġa! Matu'o'i! Zuhi'a Boro'e ġae teite radiu'ohe.” ²⁹ Maria ani e'e igirotene, zaguzagaru zu ada'adaniro, ebu 'Ġoere 'adi huga'e nagini?' rae zamarinu. ³⁰ Ebu tuġure viga'a nina'a, “Maria! Ago rihano'i! Mazaġa Badi'a'e ġae mazao matu'e'ohe. ³¹ Ġiano'i! Ġa'e ene te'adu ubugo 'ahoga fureni'uma ebu niġa'e Iesu rae turahi'uma. ³² Ani'e niġa boro re'uma ebu vaze'a ani'e Badi'a ġihi'a ubuga rae re'uma. Ebu ane vouġa kini Davida teiġe, Zuhi'a Boro Badi'a'a ani'e kini rae re'uma. ³³ Ani'a Isaraela azaġa† kiniġa tugutuguġa re onami'uma, zu ibito zini'ete'e mene hauġi'uma.” ³⁴ Ebu Maria'a tuġure viga nina'a, “E'e ohoze teite bazoga ize aġu'a. Nougenouge uguġani'a furera'uma?” ³⁵ Ebu tuġure viga'a naenaenina'a, “Vine Zaġoġani'a ġae vaġe ovali'uma, zu Badi'a ġihi'a ġiġi'a'e ġae zauha ġadi'uma. E'ano'o furera'uma tahi'aġa'e zaġoġa re'uma zuni Badi'a ubuga rae huni'uma. ³⁶ Ġiano'i! Ġa nabugo Elisabeta zuni vouġa ebu ani'e gabani rae huniro. Rehano ene ohozeġa teadu izidi bato 6 'ai maha. ³⁷ Badi'a'e gau nidu'a haġaoga idaġa!” ³⁸ Ebu Maria'a tuġure viga nina'a, “E'e Zuhi'a Boro tuġure roġaeġa. Ġae'a rata'a'e eġe mazao fureraune manoga.” Ebu tuġure viga'a ani mazaono'o vaġiniro.

Maria'a Elisabeta Vaġe Onamiro

³⁹ E'e ġarugano Maria ani ġarihe iġunadu Iudea guni'a neġa 'ahoga onamiro. ⁴⁰ Ani feuradu Zakaria ne diuġiro. Ebu Elisabeta niro, raena'a, “Manogahehe?” ⁴¹ Elisabeta'a Maria ago igirotene, ubuga'e isi zamaġano hagariro, ebu Vine Zaġoġani'a Elisabeta mazao iri'aviro. ⁴² Ebu ani'a Maria ġihau nina'a, “Badi'a'a manohuga ġaneha. Ġae'a roġae nidu'a vitizoga. Ġa'a furenite'e tahi'aġa zuni Badi'a'a manohuga ha'uma. ⁴³ Eġe Zuhi'a Boro vi'a'e eġe vaġe onaeha! Badi'a'a eġe veize manoga boro haġaeha! ⁴⁴ E'e ġa ago egatene, eġe isi zamaġano tahi'a kobe'a'e matu'e'ena'a hagareha. ⁴⁵ Ġa'e Badi'a manohuga hide'ete'e roġaeġa, mazaġa Zuhi'a Boro'a ġanirote'e ġoe'a mae ġihiniro.”

Maria'a Zuhi'a Boro Matu'o Haro

⁴⁶ Ebu Maria'a reiro, raena'a,

† 1:33 Giriki, Iakobo neġa

“Ege Zuhi'a Boro nigune'ohe!

⁴⁷ Ebu zamahe'e ege sau'anono'o gabohe'ete'e Badi'ağa mazao matu'e rudau'ohe,

⁴⁸ mazağa e'e tuğure roğaeğa zu nihe zuhu'a rehano, Badi'a'a e mene ağutaro.

Izidiono'o onamo mada nidu'a, vase nidu'a'a re'uma, raena'a, 'Ga'e Badi'a'a manohuga gane'ohe!'

⁴⁹ mazağa inarağō gigi'a Badi'ağani'a gau boro ege veize hağaeħa. Ebuni ani'e zağōğā!

⁵⁰ Badi'a'e ane gubaze'ete'e azağa zu ze mariga nidu'a vetuğazi'ohe.

⁵¹ Ani'e evo'a inarağa hina gau gigi'ağa hağairo, ebu zege bare mae gihize'ete'e azağa hegoze gururuziro.

⁵² Ani'e kini zege eħoro haba'anono'o hegoze vağiziro, ebu nize mae ovoe'ete'e azağa mae gihiziro.

⁵³ Ani'a vinize'ete'e azağa ġau manōğā zenadu ze idararo. U ma'ora azağa'e 'evore isoğa tuğuze onamiro.

⁵⁴⁻⁵⁵ Badi'a'a emege vouğa Aberahamo zu ane mariga veize ġoitoriro, raena'a, 'E zae izidi'ono'o mada tuğutuğū vetuğazi'e'uma.'

Ebu izidi ani'a ġoitorirote'e ġoe'a zamaradu ege zu ane Isaraela tuğure azağa danafiro.”

⁵⁶ Ebu Maria ani Elisabeta teite bato uğidu radadu bare neğa onamiro.

Ioane Babatiso'a Fureraro

⁵⁷ Elisabeta'a ene ma'ete'e madağa meirotene, ani ubuga fureniro. ⁵⁸ Ebu neğa azağa zu nabugani'a Elisabeta'e Badi'a'a manohuga boro harote'e egadu ze ane teite matu'iro. ⁵⁹ Ebu mada 8 meirotene, ze tahi'a 'adi aħi'a ogağa rana iğuri hağae'ete'e hağaiğa† ġianifine onairo. Zege tahi'a 'adi niğa'e moga Zakaria ni turahihi reiro. ⁶⁰ Rehano vi'ani'a ziro, raena'a, “Mene, ani niğa'e Ioane rae turahi'uma.” ⁶¹ Ebu ze'a naenaenina'a, “Ioaneħe? Ġa nabugo bo'ağano ni 'adi'e o'o'a!” ⁶² Ebu ze 'evore hina moga ġoreniro. “Ġa'a zamare'etene, niğa iniu rae re'uma?” ⁶³ Ebu Zakaria'a ire rafağa umidadu e'e rana miriħiro. 'Niğa'e Ioane re'uma.' Ze'a e'e horonirotene, zege nidu'a zaguzagaro. ⁶⁴ E'e madağano Zakaria hebe'a 'ai zogone nahanadu ġoerirotene agoğani'a buaro, ebu Badi'a niguniro! ⁶⁵ Ne azağa nidu'a nagini'a furerarote'e horonadu riħaro. Ebu Iudea guni'a neğa azağa nidu'a zuni'e e' hari nidu'a iğiro. ⁶⁶ E'e iğirote'e azağa nidu'a'e 'aħige zamariro. 'Tahi'a 'adi'e zama moneo vase nagiğa re'uma?' Mazağa Zuhi'a Boro 'evore gigi'ağani'a hubehune ane mazao radiunu.

Zakaria'a Badi'a Niguniro

⁶⁷ E'e enoğano Vine Zağōğani'a Ioane moga Zakaria zamao iriva'iro, ebu ani'a Badi'a'ono'o ġoere reiro, raena'a,

⁶⁸ “Zuhi'a Boro Isaraela azağa Badi'a mazao matu'o hano'i! Mazağa ani'e Isaraela azağa vağe onadu danaziro, ebu aħire azağa evora'ono'o mae vağiziro.

⁶⁹⁻⁷⁰ A'e ibite Badi'a'a ane peroveta zağōğā azağa hebeono'o reirote'e ġoe'ani'a ġudaro. Badi'a'e emege sau'aono'o ġabofifine, ane tuğure vazega Davida mariga'ono'o Keriso tuğuniro.

† **1:59** A'e Isaraela azağa hağai, Badi'a ġoitorirote'e vazega rae iħozifine.

- ⁷¹ Keriso'e emeḡe agire azaḡa mazaono'o ḡabofi'uma, ebu emeḡe he'ehe'efe'ete'e azaḡa evora'ono'o mae vaḡifi'uma.
⁷² Badi'a'e vouḡafe vetuḡaziro, ebu zeḡe teite ḡoitorirote'e ḡoe'a zamariro,
⁷³ a'e vouḡafe Aberahamo mazao ḡoitorirote'e ḡoe'a.
⁷⁴ Badi'a'e emeḡe agire azaḡa evora'ono'o mae vaḡifi'uma, e'ano'o emeḡe mene rihau'ena'a, ane gau haḡai'uma.
⁷⁵ Ebu emeḡe ḡabone zamaḡano, zamafe nidu'a Badi'a hanadu ane zamao haḡai duduḡa da'o haḡae'ena'a, gauḡa haḡai'uma.”

⁷⁶ Ebu Zakaria'a ubuga nina'a,

- “Ioane ubude, ḡa'e Hitagahune Badi'aḡa veize gau'ete'e peroveta vazēḡa rae huḡadi'uma, mazaḡa ḡa'e Zuhi'a Boro ibi ruhiboga veize ane zamao onami'uma.
⁷⁷ Ebu vase haḡai sau'a'ono'o ḡabone zini'ete'e ibiḡa Isaraela azaḡa ihozi'uma.
⁷⁸ Badi'a'a emeḡe vetuḡafi rufe'ete'e u'ano, emeḡe ḡabofoga veize Keriso tuḡuni'uma. Mada'a iḡunadu hitana'ono'o emeḡe rana agaḡani'a hiau'ete'e teige, Keriso'a onai'uma.
⁷⁹ Ebu Keriso'a uzabo zu rune zamaḡano radiu'ete'e azaḡa zini'uma, ebu uniho manōḡa ibiḡano ibitofi'uma.”

⁸⁰ E'e enoḡano Ioane 'ai bororaro, ebu vine moneo inariro. Ani haba boha'ano radiudo, onamo Isaraela azaḡa mazao feure haraminu.

2

Iesu'a Fureraro (Mataio 1:18-25)

¹ E'e madaḡano Roma haba'a kiniḡa niḡa Augusto, ani'a ane gau haḡae'ete'e azaḡa veize ḡoere 'ahige tuḡuriro. “Za Roma haba'a nidu'a zamaḡano radiu'ete'e azaḡa nidu'a nize mo'i*!” ² Kurenio'e Siria haba'a gavana vazēḡa ra'ete'e zamaḡano ni ma'ete'e ibi'aḡa meiro. ³ E'ano'o vase nidu'a'e nize zouzifine, zeḡe zeḡe haba onamiro.

⁴ Iosefa'e Galilea haba'ano Nazareta neḡano radiunu. Ani'e Davida mariga zu Beterehema neḡa'e Davida haba, e'ano'o ani Iudea haba'ano Beterehema neḡa onamiro. ⁵ Iosefa'e Maria ira'auniro, e'ano'o ani'e Maria teite nize zounoga veize onamiro. Maria'e ahi'eta. ⁶⁻⁷ Ze'a Beterehema neḡano feurirotene, i'udo neḡa zamaḡano'e bazuni haba'a o'o'a. E'ano'o ze'e boromakau neḡano radiro. E'ea radinute'e zamaḡano, ene fureni'uma madaḡa meiro. Ebu Maria'e ubuga ibi'a fureniro, zu dabua hina 'umadu, boromakau ḡubune'ete'e siuvaḡa zamaḡano ufi tiro.

Aneru'a Mamoe Taufe'ete'e Azaḡa mazao Fureraro

⁸ E'e ohe'ano, mamoe taufe'ete'e azaḡa'e Beterehema neḡa uhiḡano haba tauḡiḡano mamoe taufe radiudo. ⁹ Ebu Zuhi'a Boro tuḡure viga'a tabara zeḡe mazao fureraro. Ebu Zuhi'a Boro agaḡani'a agazirotene, ze'e rihau rudaro.

¹⁰ Rehano tuḡure viga'a ziro, raena'a, “Ago rihano'i, rehano abito'i! E hariḡa manōḡa zae ihozoga radu areha. Vaze nidu'ani'a e'e igine matu'i'uma. ¹¹ Izidi zae sau'a'ono'o ḡabozi'uma vazēḡa, Keriso Zuhi'a Boro'e Davida habao fureraneha. ¹² Za'e tahi'a kome'a dabua hina

* **2:1** sensisi

'umadu boromakau ġubune'ete'e siuvaġa zamaġano bazunoga horonine, za tahi'aġa'e Keriso rae ederi'uma."

¹³ Aneru e'e'a 'ouge reirotene, tabara adure'ono'o tuġure viga ġuġuvaġani'a fureranadu ani teite Badi'a matu'o haro, raena'a,

¹⁴ "Hitanao'e Badi'a nigune'ohe! U rahao'e Badi'a'a matu'o zini'ete'e azaġa bo'aġano uniho manofe'ohe!"

¹⁵ Aneru nidu'a'a ġoere hauġirotene muhizadu adure itiro. Ebu mamoe taufe'ete'e azaġa'e zeġe'a bare neneġaniro, raena'a, "Aro, Zuhi'a Boro'a edemafe'ate'e ġauġani'a hudanate'e ġianoga veize Beterehema neġa onamihi!"

¹⁶ 'Ougadu ze ġarihe Beterehema neġa onamiro. Ebu Maria zu Iosefa vaġadu tahi'a kome'a boromakau ġubune'ete'e siuvaġa zamaġano baze'enoga horoniro. ¹⁷ Ebu ze tahi'a kome'a moneo tuġure viga'a ġoerirote'e ġoe'a ihoziro. ¹⁸ Vaze nidu'a'e mamoe taufe'ete'e azaġani'a reirote'e ġoe'a igirotene zaguzagau ġouriro. ¹⁹ Rehano Maria ani 'ouge furerarote'e haġaiġa nidu'a mae zamao ofadu zamare radiu tauginu. ²⁰ Mamoe taufe'ete'e azaġa'e tuġure viga'a zirote'e ġoe'a nidu'a furerarote'e horoniro zu igiro. E'ano'o ze Badi'a nigune'ena'a, bare mamoeze 'u'a onamiro.

²¹ Mada 8 meirote'e zamaġano, tahi'a 'adi'e ahi'a ogaġa rana iġuri haġairo, ebu vi'a mogani'a niġa Iesu rae turahiro. A'e vi'a ize ene mene tougano tuġure viga'a reirote'e niġa.

Iesu Ierusalem Haba'a Zamahu Itiro

²² Maria'a Iesu furenirote'e enoġano, mada 40 'ai vitaro. E'ano'o Mose goro ġoe'a idunaġano, Iosefa zu Maria'e ahirize dehene'ete'e madaġa meirotene, tahi'a kome'a Zuhi'a Boro zamao ohonifine, Ierusalem haba'a zamahu itiro. ²³ Mazaġa Zuhi'a Boro goro ġoe'a'e raena'a, 'Ene ohozeġa ibi'a'e nidu'a Badi'a veize radu zaġozaġoni'uma ebu Zuhi'a Boro ha'uma,' ²⁴ ebu Zuhi'a Boro goro ġoe'a'e bare raena'a, 'Badi'a dibu'o hafine, vi'a zu moga'e Tubugo niniġa 'aheu ga nini komeġa 'aheu Badi'a ha'uma.' E'ano'o ze tahi'a kome'a zamahanadu Ierusalem haba'a itiro.

Simeona'a Iesu moneo Ġoeriro

²⁵ E'e madaġano Ierusalem haba'ano ohoze 'ahoga niġa Simeona'a radiunu. Ani'e haġaiġa duduġa zu Badi'a ġoere hegote'ete'e vazegħa. Ani'e Isaraela azaġa ġabozi'uma vazegħa Keriso guhine onainu, ebu Vine Zaġoġa'e ani mazao radiunu. ²⁶ Vine Zaġoġani'a Simeona ibite 'ahige ihoniro, raena'a, "Ġa'e mene ruda'uma onamo Keriso horoni'uma."

²⁷ Ebu Simeona'e Vine Zaġoġani'a ibito hanadu kuru neġa diuġiro. E'e madaġano Mose goro ġoe'a idunaġano haġaoga veize Iesu'e vi'a mogani'a zamahu diuġiro. ²⁸ Ebu Simeona'a Iesu mae ohanadu Badi'a matu'o haro, raena'a,

²⁹⁻³⁰ "Zuhi'a Boro, ġa'a ibite ihiro, raena'a, 'Simeona, ġa izema rudanoġano vaze sau'a'ono'o ġabozite'e vazegħa, Keriso horoni'uma.'

E izidi ubumahe hina ani horoneha! E'ano'o eġe, ġae tuġure vazegħa'e zama roġegħaheta rune moneo tuġuhe onamo'il

³¹ Zuhi'a Boro, ġa'e vaze nidu'a zamao Keriso ruhibiro.

³² Azaġa teiġe, ani'e Iuda mene azaġa Badi'a ihozi'uma. Zu ani u'ano, ġae tahi'a Isaraela azaġa nize rae ġihizi'uma."

³³ Iesu vi'a moga'e Simeona'a Iesu moneo reirote'e goe'a igirotene zaguzagaro. ³⁴ Ebu Simeona'a ze veize kuraro, zu vi'a Maria niro, raena'a, "Tahi'a 'adi'e Badi'a'a ohotiro. Isaraela azağa nu'e ani mene mae gihinine, ze'e gabone ibiganono'o bua'uma. U vase nu'e ani mae gihinine, ze'e gabone ibigano eda'uma. Ebu vase'a ani mazaono'o Badi'a'a gaue'ete'e horoni'uma, rehano vazevaze'a ani 'u'u'i'uma. ³⁵ Ebu hena, vase zamaroneze sau'a nidu'a furera'uma. Ebu zama moneo'e tahi'a 'ahi u'ano, benisi'a gounete'e teige, zamağoe aduda'uma."

Ana'a Iesu moneo Goeriro

³⁶ Peroveta roğaeğa 'ahoga niğa Ana, ani zuni Ierusalemaba'ano radiunu. Ani'e Fanuela aboga ebu Asera mariga roğaeğa. Ani'e roğae vouğağa. Ani hahuradu muri 7 enogano i'ani'a rudaro. ³⁷ Ebu gozoba radiu onamo izidi muriğa 84 'ai meiro. Ani'e iğağa kuru neğa onaminu ebu madai zu ohere zağozage'ena'a, Badi'a mazao kuraunu.

³⁸ Simeona'e Maria zu Iosefa teite goerirote'e zamağano, Ana'a zeğevage onadu Badi'a matu'o haro. Ebu tahi'a e'e moneo vase ziro, raena'a, "Vaze nidu'a'e Ierusalemaba'ano agire azağa 'evoreono'o mae buzite'e vazega fağa hune guhine onae'ohe. Tahi'a 'ahi'e zeğevage'a guhine'ete'e vazega!"

³⁹ Iosefa zu Maria'e Badi'a goro goe'a idunağano Ierusalemaba'ano gau nidu'a hauğirotene, ze Galilea haba'ano onamadu Nazareta neğa bare feuriro. ⁴⁰ Tahi'a kome'a Iesu 'ai bororaro zu inariro. Ebu ani vase huhuzağa reiro, zu Badi'a manoga'e ane mazao radiunu.

Iesu'a Kuru Neğano Goeriro

⁴¹ Muri nidu'a Iğine Mode'ete'e Muiğa madağano Iesu vi'a moga'e Ierusalemaba'ano itido. ⁴² Iesu ani muri 12 meirotene, iğağa hağaidote'e teige, e'e Muiğa augifine zeğevage'a Ierusalemaba'ano itiro.

⁴³ Ebu Mui hauğadu Iesu vi'a moga'e neze onamiro. Rehano ze Iesu'e Ierusalemaba'ano muhinirota'e ağu'a. ⁴⁴ Iosefa zu Maria ze'e 'ahige zamariro, 'Iesu'e vase gunuğano oname'ohe.' Ze ibio oname'ena'a mada tiba vitinirotu'u, nabudize zu zeğevage teite onamirote'e azağa bo'ağano Iesu vağiro. ⁴⁵ Ebu ani mene horonirotene, ze bare ani vage'ena'a Ierusalemaba'ano itiro.

⁴⁶ Ebu mada uğiduğa zamağano, kuru neğano Iesu horoniro. Ani'e Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağa teite ehore radiunu, ebu zeğevage goere iginu, zu gadimu nu hağainu. ⁴⁷ Vaze nidu'a'e Iesu edega zu ane'a naenaenzirote'e goe'a igirotene zaguzagaro.

⁴⁸ Vi'a mogani'a horonandu ze zuni zaguzagaro. Vi'ani'a Iesu niro, raena'a, "Ubude! Nougadu 'ougeha? Eme zamafe adudu'ena'a gae vageha!" ⁴⁹ Ebu Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Za nougadu e vageha? 'Ahi'e ege mama ne, e'ano'o e radeha. Za a'e mene ederahehe?" ⁵⁰ Rehano vi'a moga'e ani'a nagini reirota'a'e mene ederiro.

⁵¹ E'e enogano Iesu ani zeğevage teite Nazareta neğa ovoiro, ebu zeğevage tuğure igiro. Vi'a'e Iesu mazao furerarote'e gauga nidu'a ane zamao zamare radiunu. ⁵² Iesu ani zamaroneğani'a faine bororaunu zu ahi'ani'a farau bororu itinu. Ebu Badi'a zu vase'a ane mazao matu'inu.

3

Ioane'a Iesu Ibi Ruhiniro

(Mataio 3:1-12, Mareko 1:1-8, Ioane 1:19-28)

¹ Tiberio Kaisara ani Roma haba'a nidu'a kiniğa radu muri 15 zamağano ibitohaunu. E'e madağano Ponitio Pilato'e Iudea haba'a gavanağa.

Heroda'e Galilea haba'a kiniga, nego'a Firifo'e Iturea zu Taronito haba'a kiniga ebu Rusania'e Abirene haba'a kiniga.

² U Anasi zu Kaiafa'e Badi'a dibu'o hau'ete'e aza'a gihi'a'a reiro. E'e zama'ano Zakaria ubuga Ioane'e haba boha'ano radiunu ebu Badi'a goere'a ane mazao buaro. ³ Ani'e Ioridana vu'a uhi'ano haba'a haba'a nidu'a onamadu haramiro, raena'a, "Saua'ono'o gihuradu bapatizo mo'i! 'Ougine, Badia'a sau'aze rae modi'uma!"

⁴ Amahi Peroveta vazega Isaia'a bukao* Ioane moneo 'ahige mirihiro.

"Vaze 'ahogani'a haba boha'ano huau'ohe, raena'a, 'Zuhi'a Boro'a onai'uma ibiga ruhibo'i! Ane ibi mae duduno!"

⁵ Ebu do'o'a nidu'a tuni'uma, maga boro zu maga zuhu'a nidu'a mae rahani'uma, ibi be'o'a be'o'a duduni'uma, haba beku'a beku'a nidu'a sebani'uma†.

⁶ Ebu vase nidu'a Badi'a'a vase sau'aze'ono'o gaboze'ete'e horoni'uma."

⁷ Ebu vase gu'uvaga bapatizo mouga radu Ioane vage arirotene, Ioane'a ziro, raena'a, "Za'e, Zarama mohega ubuga ubuga! Vaze'a zae mazao 'ahige reiro, raena'a, 'Badi'a'ono'o magunu'a onaine ferai muhino'i! Rehano feranoga'e mene idara'uma! ⁸ U ibite hagai sau'aono'o gihurirote'e hagai'a fureno'i! Ebu ago 'ahige zamaro'i, 'Eme'e Aberahamo mariga, e'ano'o Badi'a'a mene magunofi'uma.' Maza'a, e zae zi'ohe, Badia'a hadi 'adi madu Aberahamo mariga nufine zuni idaga. ⁹ Giro 'ai ire taigano teha. E'ano'o huga manoga mene ini'ete'e irega'e udi higonadu ire rogao feuni'uma."

¹⁰ Ioane'a 'ouge reirotene, vase gu'uvagani'a gadiniro, raena'a, "Eme nouge hagai'fone manoga?" ¹¹ Ebu ani'a naena'eziro. "Iniu dabuaga 'aheu ro'idene tiba'e dabuaga o'o'a vazega hano'i, ebu iniu ogomugeta ro'idene vininate'e vazega teite gahugotito'i!"

¹² Takesi ufe'ete'e aza'a zuni bapatizo mouga radu ariro ebu Ioane gadiniro, raena'a, "Thore vazega, eme nouge hagai'fone manoga?" ¹³ Ani'a naena'eziro. "Takesi ufo'idene, gavamani'a ra'ete'e idunagano da'o ufo'i, zu ago vitau ufo'i!"

¹⁴ Ebu uti aza'ani'a zu gadiniro, raena'a, "Eme nouge hagai'fone manoga?" Ani'a naena'eziro. "Vaze moni ago meize tau'o'i, ebu giriro moneo vase ago debaze tau'o'i! Zae moni gaugano da'o matu'o'i!"

¹⁵ Maza'a vazevaze'e Keriso'a are'ete'e guhininu, ze 'ane, 'Ioane'e Keriso!', rae zamariro. ¹⁶ Ebu Ioane'a zega nidu'a naena'eziro, raena'a, "E'e vu hina bapatizozeha. Rehano onai'uma vazega'e gigi'a'a gihi'a. Ani'e ege vitihoga zu ege'a ani tamaka miniga fuhi'e'ete'e tugurega vazega rae rouga zuni mene idaga. Ani'e Vine Zago'a zu ire roga hina abatisozi'uma. ¹⁷ Maho hirive'ete'e mada'ano, vase'a kari hina rouga tenadu maho hu'i'ohe, ebu iguga manone'ohe zu meba hare dehene'ohe. Ebu huga'e suaba zama'ano ti'ohe, rehano iguga'e ire rogao hufi haone'ohe. E'e teige, ani'a vazevaze rovozi'uma.‡"

¹⁸ Ebu Ioane'a goere gehaga nunu hina vazevaze iraduguze'ena'a, hari manoga hina haramoziniro. ¹⁹ Ioane'a Galilea haba'a kiniga Heroda Antifasi zuni ta'iroharo. Maza'a ani'e nego'a inuga niga Herodia meinadu

* **3:4** Isaia 40:3-5 † **3:5** Hari idaidaga. Huga'e sau'a nidu'a mae mode'ete'e ‡ **3:17** Giriki, vuidi hirive'ete'e hari'a idaidaga

ane teite hahuriro, zu haḡai sau'a sau'a ḡehaḡa haḡaido. ²⁰ Ebu Heroda'e sau'a e'e nidu'a ranao 'ahoga ragatiro. A'e Ioane ḡu'ano zouniro.

Iesu Babatisoniro
(*Mataio 3:13-17, Mareko 1:9-11*)

²¹ Ioane'e izema ḡutanogano, vaze nidu'a bapatizo meirotene, Iesu zuni bapatizo meiro. 'Ougadu Iesu ani kurau'ete'e zamaḡano adure'a bohataro, ²² ebu Vine Zaḡoḡani'a Tubugo niniḡa teige ane rana ehorio vairo. Ebu ago 'ahogani'a adure'ono'o ḡoeriro, raena'a, “Ḡa'e eḡe ubude. Eḡe'a ḡae zamare borofe'ohe ebu ḡa mazao matu'e rudau'ohe.”

Iesu Mariga Duḡuru
(*Mareko 1:1-17*)

²³ Iesu'e muriḡa 30 reirotene, ani gaḡa ḡadaheniro. Vaze'a ani'e Iosefa ubuga rae zamariro.

Iosefa'e Heli ubuga,

²⁴ Heli'e Matati ubuga, Matati'e Levi ubuga, Levi'e Melki ubuga, Melki'e Ianai ubuga, Ianai'e Iosefa ubuga,

²⁵ Iosefa'e Matatia ubuga, Matatia'e Amosi ubuga, Amosi'e Nahumu ubuga, Nahum'e Esli ubuga, Esli'e Nagai ubuga,

²⁶ Nagai'e Ma'ati ubuga, Ma'ati'e Matatia ubuga, Matatia'e Semein ubuga, Semein'e Ioseka ubuga, Ioseka'e Ioda ubuga,

²⁷ Ioda'e Ioanan ubuga, Ioanan'e Resa ubuga, Resa'e Zerubabele ubuga, Serubabele'e Sealtiele ubuga, Sealtiele'e Neri ubuga,

²⁸ Neri'e Melki ubuga, Melki'e Adi ubuga, Adi'e Kosam ubuga, Kosam'e Elmadam ubuga, Elmadam'e Ere ubuga,

²⁹ Ere'e Iosua ubuga, Iosua'e Eliesere ubuga, Eliesere'e Iorim ubuga, Iorim'e Matat ubuga, Matat'e Levi ubuga,

³⁰ Levi'e Simeon ubuga, Simeon'e Iuda ubuga, Iuda'e Iosefa ubuga, Iosefa'e Ionam ubuga, Ionam'e Eliakim ubuga,

³¹ Eliakim'e Melea ubuga, Melea'e Mena ubuga, Mena'e Matata ubuga, Matata'e Natana ubuga, Natana'e Davida ubuga,

³² Davida'e Iese ubuga, Iese'e Obed ubuga, Obede'e Boa ubuga, Boa'e Salmon ubuga, Salmon'e Nason ubuga,

³³ Nason'e Aminadaba ubuga, Aminadaba'e Admina ubuga, Admina'e Areni ubuga, Areni'e Hesron ubuga, Hesron'e Perez ubuga, Perez'e Iuda ubuga,

³⁴ Iuda'e Iakobo ubuga, Iakobo'e Isako ubuga, Isako'e Aberahamo ubuga, Aberahamo'e Tera ubuga, Tera'e Nahoro ubuga,

³⁵ Nahoro'e Seruga ubuga, Seruga'e Reu ubuga, Reu'e Pelegi ubuga, Pelegi'e Ebere ubuga, Ebere'e Sela ubuga,

³⁶ Sela'e Kenana ubuga, Kenana'e Afasada ubuga, Afasada'e Sema ubuga, Sema'e Noa ubuga, Noa'e Lameki ubuga,

³⁷ Lameki'e Metusela ubuga, Metusela'e Enoka ubuga, Enoka'e Iaredi ubuga, Iaredi'e Mahalalela ubuga, Mahalalela'e Kenana ubuga,

³⁸ Kenana'e Enosi ubuga, Enosi'e Seti ubuga, Seti'e Adamu ubuga, Adamu'e Badi'a ubuga.

4

Satania'a Iesu Tuhune Nuriro
(*Mataio 4:1-11, Mareko 1:12-13*)

¹ Iesu'e Ioridana vuğa mode iğunirotene, Vine Zağogani'a ane rana inare hune radadu haba boha'a tutune onamiro. ² E'ea, mada 40 zamağano Satani'a Iesu tuhune nuriro. E'e madağano ani ogomu 'ahoga mene aro, e'ano'o mada gonagano ani vinine runiro.

³ Ebu Satani'a Iesu niro, raena'a, "Ġa'e Badi'a ubuga ro'idene, hadi 'adi neadu ġihune beredio no'i!" ⁴ Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zağogano raena'a, 'Vaze'e beredio da'o mene ġabode radi'uma. Rehano vine ogomuğano zuni radi'uma."

⁵ Ebu Satani'a Iesu tutunadu hitaga haba'a itadu zogone vaze'a ibito-hau'ete'e haba'a boroboro nidu'a ihoniro. ⁶ Ebu ani'a nina'a, "Eġe'a ġa'e haba boroboro de'e ibito ha'uma gigi'ağa zu manohuga nidu'a ġani'uma. A'e eġe enoga ġauğa 'ahine, eġe'a urate'ete'e vaze hau tauğoga zuni idağa da'o. ⁷ E'ano'o ġa e mazao kuraune, de'e nidu'a ġae ġani'uma!" ⁸ Ebu Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zağogano raena'a,

'Zuhi'a Boro ġae Badi'a mazao da'o kurano hano'i, zu ane gau da'o hağao'i!"

⁹ Ebu Satani'a zamahanadu Ierusalem a haba'a onamiro. Ebu kuru neğa hitaga huneo ohonadu niro, raena'a, "Ġa Badi'a ubuga ro'idene ada'ono'o rafato'i! ¹⁰ Mazağa Buka Zağogano raena'a,

'Badi'a'a dugu'oga veize aneruğa tuğuzi'uma.

¹¹ Ze'a 'evoreze hina mae ġihi'i'uma 'ahine, ġae oda'e hadio mene tutuha'uma."

¹² Rehano Iesu'a naenaeniro. "Mene! Buka Zağogano raena'a, 'Zuhi'a Boro ġae Badi'a ago tuhuno'i!"

¹³ Ebu Satani'e Iesu tuhune hauğirotene, mada manoga 'ahoganobu'u bare tuhuni'uma radu mode iğuniro.

*Iesu'a Galilea Haba'ano Ihoziro
(Mataio 4:12-17, Mareko 1:14-15)*

¹⁴ Iesu'e Vine Zağoga gigi'ağani'a iri'avonadu bare Galilea haba'a onamiro. Ebu ane hari'e haba nidu'a zamağano bororaro. ¹⁵ Ani'a nu'onu'o neğano ihozido ebu zege nidu'a'e ani niguniro.

*Nazareta Azağani'a Iesu Hezahoharo
(Mataio 13:53-58, Mareko 6:1-6)*

¹⁶ Ebu Iesu'e Nazareta neğa onamiro. E'e Neğa'e ane'a bororarote'e haba'a. Bana Madağano ane'a iğağa hağainute teige, nu'onu'o neğano diugi onamiro. Ebu Buka Zağoga me'odoga radu igune edaro. ¹⁷ Igune edarotene kuru neğa ġiane'ete'e vazeğani'a Isaia peroveta'a mirihirote'e bukağa mae haro. Ebu ani'a vava'adu me'odi'uma haba'a horoniro. A'e 'ahige rae mirihiro.*

¹⁸ "Zuhi'a Boro Viga'e eġe rana reiro. Zahara azağa mazao hari manoga haramoga veize ani'a eġe ohotiro.

Ebu Sau'ani'a batuzirote'e azağa fuhi'e aheti'uma, ubuma kuru azağani'a ehama'uma zu aduğani'a ġahizirote'e azağa'e ahete modi'uma', rae furenoga veize, Badi'a'a eġe tuğuhiro.

* **4:17** Isaia 61:1-2

¹⁹ Ebu zuni Zuhi'a Boro'a ane vase ḡaboze'ete'e madaḡa momeo furenoga radu tuḡuhiro."

²⁰ Iesu'a buka me'ode hauḡirotene buka 'uadu mae harote'e vazega bare haro ebu ehoriro. Nu'onu'o neḡa zamaḡano vase nidu'a ani ḡiaḡianiro. ²¹ Ebu Iesu'a ḡadaheni ziro, raena'a, "Za'a egate'e Buka Zaḡoḡano ḡoe'a e'e 'ai izidi 'ada hudaneha." ²² Zeḡe nidu'a ani mae ḡihine ḡoeriro zu ani hebeono'o buaudote'e ḡoe'a manoga egadu zaguzagaro. Rehano, ze raena'a, "Ani'e Iosefa ubuga! Eme'e ani ḡoere mene igi'uma."

²³ Ebu Iesu'a ziro. "E edeḡa za'e eḡe mazao ḡoere 'ahi ra'ohe, raena'a, 'Gohe vazega, ibite ḡae'a uḡiḡo faino'i, ebu vase 'ahoga ugi faino'i! Ebu raena'a, 'Iesu, ḡa Kaperanauma neḡano haḡai gigi'a haḡairote'e teige, ḡae haba 'adao zuni haḡao'i! 'Ougine, emeḡe'a ḡae ḡoere'e mae ḡihini'uma.' ²⁴ E hube hune zi'ohe. Zae'a eḡe ḡoere mene mae ḡihine'ete'e teige, peroveta azaḡa zuni zeḡe habao vase'a mene mae ḡihize'ohe.

²⁵ Rehano zamaro'i! Peroveta vazega niḡa Elia madaḡano, muri uḡidu zu ḡaha'a zamaḡano irugu'a mene ru'aro, e'ano'o Isaraela haba'a nidu'a zamaḡano zahara boro'a buaro. E'e madaḡano ḡozoba ḡehaḡa'e Isaraela haba'ano radiunu. ²⁶ Rehano Elia'e Badi'a'a Isaraela ḡozoba azaḡa mazao mene tuḡuniro. Ani'e Sidoni haba'a uhiḡano ne 'ahoga niḡa Zarepatio radiunute'e ḡozobaḡa 'ahoga mazao tuḡuniro. Zarepati neḡa'e mene Isaraela haba'a

²⁷ Ebu peroveta vazega niḡa Elisa madaḡano Isaraela haba'ano lefera azaḡa ḡehaḡani'a radiunu, rehano ze mene dehene faiziro. U Siria haba'a vazega niḡa Na'amani da'o dehene fainiro. Siria haba'a zu mene Isaraela haba'a. Eḡe zuni adama haḡai gigi'a mene haḡai'uma, rehano ne 'ahoga vaḡe onami'uma, mazaḡa za'e mene mae ḡihihe'ohe."

²⁸ Iesu'a 'ouge reirotene, nu'onu'o neḡa zamaḡano vase nidu'a maḡune rudaro. ²⁹ Zeḡe nidu'a iḡunadu, e'e haba'anono'o ani tuḡune vaḡiniro. Ebu dofarao duine feunoga radu, neze ogorarote'e haba'a hitaga tutune itiro.

³⁰ Rehano Iesu'a vase ḡunuḡano onamadu ane edeḡano dauḡiro.

Iesu'a Vine Sau'a Hegone Buniro (Mareko 1:21-28)

³¹ Ebu Iesu'a Galilea haba'ano Kaperanauma neḡa ovoidu Bana Madaḡano nu'onu'o neḡano vase ihoziro. ³² Vaze nidu'a ani'a ihozoga iḡirotene zaguzagaro, mazaḡa ani ḡoere'e gigi'a, Badi'a ḡoere heuḡa.

³³ Bana Madaḡa 'ahogano vine sau'aḡeta vazega 'ahoga'e nu'onu'o neḡano radiro. Ani'a houna'iro, raena'a, ³⁴ "Iesu Nazareta vazega! Eme ago ḡunuḡunu'o'i! Ḡa eme ruifoga radu arahehe? Ḡa iniu'e e edeḡa. Ḡa'e Badi'a vase zaḡoḡa!" ³⁵ Iesu'a vine sau'a ta'iroharo, raena'a, "Hezo'a! Vaze e'e mazaono'o buanoi!" Ebu vine sau'ani'a zeḡe nidu'a bo'aḡano vase e'e mae rahao higonadu buau dauḡiro. Rehano vase a'e mene omatiro.

³⁶ Vaze nidu'a zaguzagaro ebu zeḡe zeḡe'a bare raena'a, "Ani ḡoere'e nagiḡa? Ani'a inaraḡa zu gigi'aḡa hina vine sau'a zeatene ze egohanadu buaneha!" ³⁷ Ebu Iesu hariḡa'e uhiḡa uhiḡa haba'a nidu'a bororaro.

Vaze Ḡehaḡa Faiziro (Mataio 8:14-17, Mareko 1:29-34)

³⁸ Iesu'e nu'onu'o neḡa modadu Simona ne onamiro. De'ea Simona emoḡa roḡaeḡa'e ahi'ani'a gicine runiro, e'ano'o ani fainoga veize vase'a Iesu uminiro. ³⁹ Ebu Iesu'e ani uhiḡano edanadu ahi'a gigi'a e'e ḡoere

riga hina hegone buniro. 'Ougadu ugi e'e'a ani mazaono'o vaġiniro. Ebu Simona emoġani'a zogone iġunadu zeġe veize ogomu ġorohe ziniro.

⁴⁰ Ebu mada'a ovoe'ete'e zamaġano, vazevaze'a ugi iraġa nunu Iesu vaġe tutuze onamiro, ebu Iesu'a evo'a zeġe tiba tiba rana teadu manore hauġiro. ⁴¹ Vine sau'a sau'a'e Iesu'e Keriso rae ederirote'e u'ano, ze vazevaze mazaono'o buarotene, huario, raena'a, "Iesu, ġa'e Badi'a ubuga!" Rehano Iesu'e, ze'a ani rae furenoga mene uratiro, e'ano'o ani'a tairo zenadu ġoereze gararoziro.

Iesu'a Harame Ragaviro

(Mareko 1:35-39)

⁴² Oherebau uzeuze Iesu'e ane da'o radoga radu vase o'o'a haba'a onamiro. U vase ġuġuvaġani'a Iesu vaġe onaadu mene muhize iġunoga veize uminiro. ⁴³ Rehano Iesu'a ziro, raena'a, "E'e haba 'ahoga 'ahogano zuni Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a hariġa manoġa harami'uma, mazaġa de'e u'ano, eġe tuġuhiro." ⁴⁴ Ebu ani Iudea haba'ano nu'onu'o neġano harame ragaviro.

5

Iesu'a Ane Tah'i'atahi'a Zamaziro

(Mataio 4:18-22, Mareko 1:16-20)

¹ Mada 'ahogano Iesu'a Galilea du'ura ġenaġano edau'ena'a, Badi'a ġoere haraminu. Ebu vase ġuġuvaġa'e ani haramo abitoga veize bibitite onamiro. ² Iesu'a du'ura ġenaġano ġasi 'aheu horoniro, u ġasi azaġa'e buanadu re'evaze vuzu'e radiunu. ³ Iesu'a Simona ġasio tiradu niro, raena'a, "Tahiġa duine bunoi!" Ebu Iesu'e ġasi zamaġano ehoradu vase ġuġuvaġa haramo ziniro.

⁴ Ani harame hauġirotene, Simona niro. "Hoe'a mone onamo'i, ebu re'eva feunadu ġozone re'evano'i!" ⁵ Simona'a naenaeniro, raena'a, "Eme ohere faġa gau boro haġae'ena'a re'eva rehano, mene maneha. Rehano e ġa ġoere mae ġihinadu re'eva feuni'uma." ⁶ Ebu ze'a re'eva feunirotene, re'eva zamaġano'e ġozone ġehaġani'a oġanadu re'eva'e zigaro. ⁷ E'ano'o danazoga veize ġasi 'ahogano nabudize huze zaveziro. Ebu ze aradu ġasi 'aheu'e ġozone hina iriva'onadu ariga zuburiro.

⁸⁻¹⁰ Simona zu ane teite radirote'e azaġa nidu'a ġozone ġehaġa e'e horonirotene, ze zaguzagau rudaro. Zebedi ubuga 'aheu nize Iakobo zu Ioane'e Petero teite gauinu, e'ano'o zeġe zuni zaguzagaro. Ebu Simona, niġa 'ahoga'e Petero, ani'a haġai 'uġuġa horonadu Iesu oda babaġano higau bauriro. Ebu raena'a, "Zuhi'a Boro! E'e sau'a vazegħa, e'ano'o eġe mazaono'o vaġino'i!" Iesu'a naenaeniro. "Ago rihano'i! Izidiono'o onamo mada nidua ġa'e vase re'evazi'uma." ¹¹ Ebu ze hebeti onaadu ġauze nidu'a modadu ane hegote onamiro.

Lefera Vazeġa Fainiro

(Mataio 8:1-4, Mareko 1:40-45)

¹² Iesu'e neġa 'ahogano radirote'e zamaġano, lefera vase 'ahogani'a ane vaġe onairo. Ani'a Iesu horonadu ane zamao rahao ġuġuriro, ebu uminiro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġa urato'idene, faiho'i!" ¹³ Ebu Iesu'a 'evo'a einadu vase e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. Ġae manoro'i!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone dauġiro.

¹⁴ Ebu Iesu'a ġoere riġa hina niro, raena'a, "Nagini'a ġae mazao fureranata'a'e vase 'ahoga ago no'i! Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e vazegħa

vage onamadu ahirigo ihono'i*! Ebu leferaono'o manoreha rouga veize, Mose'a reirote'e dibu'oga Badi'a hano'i! 'Ougine vase'a ga 'ai manore huneha rae ederi'uma." ¹⁵ Rehano Iesu hari'e garihe bororu onamiro. Ebu vase guguva'ani'a Iesu goere abitoga zu ugize'a manoroga radu ane vage onairo. ¹⁶ Rehano mada rae rae Iesu ane da'o vaze'ga o'o'a haba'a onamadu e'ea kuraudo.

Iesu'a Ahi'a Mene Hagane'ete'e Vaze'ga Fainiro

(Mataio 9:1-8, Mareko 2:1-12)

¹⁷ Mada 'ahogano Iesu'a haramete'e zama'ano, Farisea aza'ga zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e aza'ani'a Iesu uhi'ano ehore radiunu. Ze'e Galilea haba'a zu Iudea haba'ano ne'ga 'ahoga 'ahoga'ono'o ebu Ierusalem haba'aono'o onairo. Ebu Zuh'i'a Boro gigi'a inara'ga'e Iesu'a vase faizoga veize ane rana reiro.

¹⁸ E'e mada'ano vase nu'e ahi'a mene hagane'ete'e vaze'ga farata hina herate onamadu Iesu zamao bazune tihi reiro. ¹⁹ Rehano ze'a vase guguva'ga 'ahine, ibihetaono'o odohe diuoga mene idararo. E'ano'o ze binu hitaga itadu binu mae bohaniro. Ebu vase guguva'ga bo'ano farata mini hina ovoe dabanadu Iesu zamao bazune tiro. ²⁰ Ze'a Iesu mazao fie'ete'e Iesu'a horonirotene, ani raena'a, "Vazehe, ga sau'a 'ai rae modeha!" ²¹ Farisea aza'ga zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e aza'ga'e ze'ga'e bare zamariro, raena'a, "Ani'e nagi vaze'ga? Nougadu Badi'a sausaune goere'ohe? Badi'a'a da'o vase sau'a rae mode'ohe!"

²² Iesu ani ze'ga'e nouge rae zamarirota 'ai ederadu naena'eziro, raena'a, "Za nougadu e'ge goere 'adi zamare'ohe?" ²³ Ani mazao nougenouge nine, goe'a'e ufi'ga? 'Gae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Igunadu onamo'i' rae ni'ete'e? ²⁴ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, maza'ga e'ge, Vaze Ubu'ga'e raha 'adao vase sau'a rae mode'ete'e gigi'a'ga meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vaze'ga e'e nina'a, "E'ge'a ga'ohe. Iguno'i ebu farata'go odohadu ne'go onamo'i!"

²⁵ Ebu vase e'e'a zogone ze'ga zamabe'ano'o igune edanadu farata'ga meiro ebu Badi'a ni mae gihine'ena'a ne'ga onamiro. ²⁶ Vaze nidu'a'e zaguzaganadu rihau radaro. Ebu Badi'a gihiniro, raena'a, "Eme izidi ha'gai nu bade'ga horoneha!"

Levi Zamaharo

(Mataio 9:9-17, Mareko 2:13-22)

²⁷ E'e enogano Iesu'e haba e'e mode igunirotene takesi vaze'ga 'ahoga, ni'ga'e Levi horoniro. Ani'e takesi haba'ano ehore radiunu. Ebu Iesu'a niro, raena'a, "E'ge hegoto'i!" ²⁸ Ebu Levi ani gauga nidu'a modadu ani hegotiro.

²⁹ Levi'a ane neo Iesu veize ogomu boro ha'gairo. E'ea takesi aza'ga geha'ga zu vase nunu ze'ga teite ogau tiburaunu. ³⁰ Rehano Farisea aza'ga zu ze'ga moneo Mose goro goe'a ihoze'ete'e aza'ani'a Iesu tahi'atahi'a mazao magune goeriro, raena'a, "Za'e nougadu takesi aza'ga zu sau'a aza'ga teite ogau tiburu'ohe?"

³¹ Ebu Iesu'a naena'eziro, raena'a, "Ugi o'o'a aza'ga'e gohe vaze'ga mene vage'ohe, rehano ugi aza'ani'a ani vage'ohe. ³² E'e teige, e'e dudu'ga rae zamare'ete'e aza'ga huzoga radu mene onairo. Rehano ha'gai sau'a rae zamare'ete'e aza'ga huzadu ze'ga sau'anono'o gihuroga veize onairo."

Ihore Iziga

(Mataio 9:14-17, Mareko 2:19-22)

* **5:14** A'e, ani'a ahiri udahadu manoreha reifine

³³ Ebu hena vase nu'a Iesu niro, raena'a, "Ioane bapatizo tahi'atahi'a'e ogomu moneo mada ġehaġa zaġozaġe'ohe zu kurau'ohe. Farisea azaġa tahi'atahi'a zuni 'ouge haġae'ohe. Rehano nougađu ġa tahi'atahi'a'e iġaiġa ogau'ohe?"

³⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Hahure'ete'e madaġano, ohoze hahu izigani'a huze'ete'e azaġa'e ane teite ogau tiburaune, ze mene zaġozaġi'uma. ³⁵ Rehano zeġe mazaono'o ohoze hahu iziga'e mae vaġini'uma madaġani'a onaine, ze'e vetuġa ranadu zeġe'a zaġozaġi'uma."

³⁶ Ebu Iesu'a bare hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiġa mene banini'uma. Baninine, dabua iziga'e mae zigi borofi'uma, ebu dabua iziga'e amahiġa teite horone tibunoga zuni mene manoga re'uma.

³⁷ Ebu vase 'ahogani'a vaini vuġa baige † amahiġa zamaġano vaini vuġa iziga mene be'une ufi'uma. Be'une ufine, vaini vuġani'a baige e'e iri'avadu be'uti'uma. Ebu vaini vuġa'e sore rururanadu baige amahiġa sausauni'uma. ³⁸ E'ano'o vaini vuġa iziga'e, baige izigano beu'e ufi'uma. ³⁹ Rehano vaini vuġa amahiġa gagidote'e azaġa'e vaini vuġa iziga mene urate'ohe, mazaġa ze'e raena'a, "Amahiġa'e ufeta manoga‡!"

6

Bana Madaġa Zuhi'aġa

(Mataio 12:1-8, Mareko 2:23-28)

¹ Bana Madaġa 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite vuidi mebaġa zamaġano onamiro. Ebu ane tahi'atahi'a'a vuidi maġa riri'e madu 'evoreze hina hasiga mute vaġinadu huga aro. ² Rehano Farisea azaġa nu'a horozadu ziro, raena'a, "Za'e nougađu Bana Madaġa goroġa varade'ena'a, vuidi hirive'ohe?"

³ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Za'e Buka Zaġoġa zamaġano, Davida'a nagini haġairota'a'e me'odiro ga? Davida ani ane ġatinirote'e azaġa teite ogomuze haugadu vinize ruzi. ⁴ E'ano'o ani'e Badi'a ne diuġadu dibu'o azaġani'a da'o au'ete'e dibu'o berediġa aro. Ani'e goro ġoe'a varadiro ebu ane ġatinirote'e azaġa zuni ziniro." ⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Eġe, Vaze Ubuga'e, Bana Madaġa Zuhi'aġa."

'Evo'a Rudanoga Vazeġa Fainiro

(Mataio 12:9-14, Mareko 3:1-6)

⁶ Ebu Bana Madaġa 'ahogano, Iesu'a nu'onu'o neġa diuġadu vazevaze ihoziro. E'ea eda'e nae 'evo'a rudanoga vazega zuni radiunu. ⁷ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa'e Iesu'a Bana Madaġano vase e'e faini'uma ga mene rae ehamu radiro. Mazaġa ani'a vase e'e fainine, zeġe kotao ohonoga uratiro.

⁸ Rehano Iesu ani'e ze'a nouge rae zamarinuta'a'e ederiro. Ebu 'evo'a rudanoga vazega niro, raena'a, "Iġunadu vase ġuġuvaġa zama 'ada eda aro'il!" Ebu ani eda onamiro. ⁹ Ebu Iesu'a zina'a, "E za ġadize'ohe. Mose goro ġoe'a'e Bana Madaġa zamaġano nagini haġaine idaġa ra'ohe? Manoġa haġai'uma ga sau'a haġai'uma? Ġabozi'uma ga zimi'uma?"

¹⁰ Iesu'a zeġe nidu'a ġiaze ġemadu vase e'e niro, raena'a, "'Evo'o eino'il!" Ani'a einirotene, 'evo'ani'a manoriro.

† 5:37 Giriki, 'baige', Gouti ogaġa hina haġairote'e baige ‡ 5:39 Hari idaidaġa e'e zamaġano, ġau iziga'e Iesu ihore idaniro zu ġau amahiġa'e Iuda azaġa goro ġoe'a idaniro

¹¹ Rehano ze maḡune rudanadu zeḡe zeḡe'a Iesu mazao nagini haḡai'uma rae ḡoaniro.

Iesu'a Apostolo Azaḡa 12 Zamaziro
(Mataio 10:1-4, 4:23-25, Mareko 3:13-19)

¹² E'e madaḡano Iesu ani maḡa onamadu ohere faḡa Badi'a mazao kuraro. ¹³ Ebu oherebau moneo ani tahi'atahi'a huze tibuziro. Ebu tahi'a 12 da'o zamazadu Apostolo azaḡa rae huziro.

¹⁴ Nize'e 'ahi'e'e: Simona niḡa 'ahoḡa'e Petero, Petero negoḡa niḡa Aniderea, Iakobo, Ioane, Filipino, Batolomeo, ¹⁵ Mataio, Tomasi, Alefeo ubuḡa niḡa Iakobo, Roma gavamani utito zini'ete'e duḡuruḡa* vazegā niḡa Simona, ¹⁶ Iakobo ubuḡa niḡa Iuda ebu Iesu revoharote'e vazegā, Isakariota vazegā niḡa Iuda.

Iesu'a Haba Sebaḡano Haramiro

¹⁷ E'e enogano, Iesu ani tahi'atahi'a teite maḡanono'o ovaradu haba sebaḡano edaro. E'e haba'ano'e ane hegote'ete'e azaḡa ḡuḡuvaḡa ebu haba nunu azaḡa ḡehaḡani'a radiunu. Ze'e Iudea haba'a, Ierusalem neḡa boro zu davara genaḡa neḡa boro Taea ebu Sidonaono'o Iesu hari abitoga zu ugize faizoḡa radu ariro. ¹⁸ Ebu Iesu'a vine sau'ani'a diuḡadu sausauzirote'e azaḡa zuni faiziro. ¹⁹ Zeḡe nidu'a ani ahiri obonihi reiro, mazaḡa ugi faine'ete'e inaraḡa'e ani mazaono'o buanadu zeḡe nidua manoriro.

Badi'a Manohuga ebu Aduga
(Mataio 5:1-12)

²⁰ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ḡiaze'ena'a ziro, raena'a,

“Za, zahara azaḡa'e Badi'a manohugazeta, mazaḡa Badi'a'a ibitozini'ohe.

²¹ Izidi za, vinize'ete'e azaḡa'e Badi'a manohugazeta, mazaḡa isize mini'uma.

Izidi za, niau'ete'e azaḡa'e Badi'a manohugazeta, mazaḡa vesu'u matu'e eḡofi'uma.

²² Eḡe, Vaze Ubuga, hegote'ete'e u'ano, vaze'a he'ehe'ezine, hezahine, ḡoere sau'a zine ebu za sau'a rae reine, za'e Badi'a'a manohuga hidi'uma.

²³ Zae vouḡa'a peroveta azaḡa mazao zuni 'ouge haḡaido. 'Uguḡani'a za mazao furerano'idene matue'ena'a zavono'i! Mazaḡa peroveta azaḡa teiḡe, Badi'a'a adureo zae naeḡa boro ra'ohe.

²⁴ Rehano za, ma'ora azaḡa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma. Mazaḡa za'e ibite ḡau manoga nidu'a mae hauḡiro 'ahine, vesu'u mene bare me'uma.

²⁵ Izidi za, ogau isi mini'ete'e azaḡa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma, mazaḡa vesu'u vinizi'uma.

Izidi za, matu'e eḡofe'ete'e azaḡa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma. mazaḡa vesu'u niau'ena'a vetuḡara'uma.

²⁶ Vaze nidu'a'a za niguzine, fase, Badi'a aduga hidi'uma, mazaḡa vouḡaze'a zuni ḡuriro perovetaḡa azaḡa 'ouge niguzido.

Agire Azaḡa Zamaro'i
(Mataio 5:38-48, 7:1-5, 12, 7:17-20, 12:34-35)

* 6:15 Giriki, duḡuruḡa niḡa'e Zealota

²⁷ Ege goere egoni'ete'e azağa'e zi'ohe. Agireze azağa zamaro'i zu he'ehe'e'ete'e azağa mazao manoğa hağao'i! ²⁸ Za rae sausauze'ete'e azağa'e Badi'a manohuga hidoga veize umino'i zu zae mazao hağai sau'a hağae'ete'e azağa veize kurano'i! ²⁹ Vaze'a ganigo fa'ono'idene, naega zu notonohano'i! Vaze'a dabuağō mei'adu hena bare 'ahoga zuni meihi ro'idene, a'a zu hano'i! ³⁰ Iniu'a nagini umi'o'idene hau tauğō'i, ebu iniu'a gağō mae buro'idene, ago bare mo'i! ³¹ Vaze'a zae mazao hağai manoğa hağae'ete'e urato'idene, zae zuni zege mazao hağai manoğa hağao'i!

³² Za'a zae vetuğazi'ete'e azağa da'o vetuğazine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azağa zuni zege vetuğazi'ete'e azağa vetuğazi'ohe.

³³ Ebu za'e zae mazao manoğa hağae'ete'e azağa mazao da'o manoğa hağaine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azağa zuni 'ouge hağae'ohe.

³⁴ Ebu za'e gaūze bare zini'uma ra'ete'e azağa da'o zinihi reine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azağa zuni gaūze bare meini'uma rae zamare'ena'a, sau'a azağa gaūze zini'ohe.

³⁵ Rehano agireze azağa vetuğazo'i, zu zege mazao manoğa hağao'i! Ebu bare naenaeni'uma rae mene zamare'ena'a zeno'i! 'Ougine, Badi'a'a naega boro zini'uma, ebu za'e Ġihi'a Hune Badi'a ubuga re'uma. Mazağa Badi'a mene matu'o hau'ete'e azağa ebu sau'a hağae'ete'e azağa zuni Badi'a'a vetuğazi'ohe. ³⁶ Zae Mama Badi'a'a vaze vetuğazi'ete'e teige, zae zuni vaze vetuğazo'i!

Vaze Sau'a rae Ago Ro'i

³⁷ Vaze mazao sau'a azağa rae ago zo'i! 'Ougine Badi'a'a zae zuni sau'a azağa rae mene zi'uma. Vaze'a sau'a hağao'idene, riğa ago gorezo'i! 'Ougine Badi'a'a zuni zae sau'a riğa mene gorezi'uma. Zege sau'a rae modo'i! 'Ougine Badi'a'a zuni zae sau'a rae modi'uma.

³⁸ Gaūze zeno'i! 'Ougine Badi'a'a manohuga zini'uma. Badi'a'a za'e iri'avone fosafosanoga, taugoga, zu'izu'inoga ebu fora'ağa beu'e ruruno zini'uma. Za'a vaze mazao nagini hağaine, Badi'a'a zae mazao 'ouge hağai'uma."

³⁹ Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Kuruğa vazeğani'a kuruğa vazeğa ibitohaune, anianine ho'ona 'uite ovo'i'uma. ⁴⁰ Tahia'e ani ihore vazeğa mene vitini'uma. Rehano iniu faifaine ihonine, ani zuni ihore vazeğa teigi'uma.

⁴¹ Ġa'e nabugo ubumao be'a dinunuğa ġiane'ohe. Rehano nougadu ġae ubumao be'a gado ireğa mene ġiane'ohe? ⁴² Ġae'a ubumağō be'a gado ireğa izema ġianogano, negoğō mazao 'ahige ra'ohe. 'Negohe, ubumağō be'a dinunu e'e mae vağinihi! Ġa, zama guhi vazeğa! Ibite geno ġae mazao gado ireğa e'e mae vağino'i! Ebu ġa'a faine ehamanadu negoğō mazao ubuma dinunuğa mae vağini'uma.

Ire ebu Ani Mağa

⁴³ E'e teige, ire manoğa'e mağa sau'a mene ini'ohe, u ire sau'a'e mağa manoğa mene ini'ohe. ⁴⁴ Ire'e mağa horonadu nagi ireğa edere'ohe. Figi mağa'e ire renoga zamağano mene ini'ohe zu vaini mağa'e ġunu renoga zamağano mene ini'ohe. ⁴⁵ E'e teige, vaze manoğa'e zamağano manoğa zamaradu manoğa furene'ohe, ebu sau'a vazeğa'e sau'a zamaradu sau'a furene'ohe. Mazağa nagini zamağano iri'ave radiu'eta'a'e hebe'a'ono'o buau'ohe.

Egadu Hağae'ete'e Azağa (Mataio 7:24-27)

⁴⁶ Za'e ege mazao, 'Zuhia Boro, Zuhia Boro,' rae huhe'ohe, rehano nougadu e'a goere'ete'e haḡaiḡa'e mene haḡae'ohe? ⁴⁷ Ege vaḡe onaadu goerehe egadu haḡae'ete'e vazega'e iniu heuḡa rae ege'a ihozi'uma. ⁴⁸ Ani'e raha hu'i vohutuna ovoadu vatava riḡa rana neḡa ohone'ete'e vazega heuḡa. Zobozobo'a feuradu ne e'e haganine, ne a'e edau gigara'uma, mazaḡa haba riḡano ogoraro. ⁴⁹ Rehano ege goere egadu haḡaiḡa mene haḡae'ete'e vazega'e, haba zoreḡano neḡa ogoru'ete'e heuḡa. Zobozobo'a feuradu ne e'e haganine, zogone higanadu fahau guzuhi'uma.

7

Uti Azaḡa ḡihi'a'a Iesu mazao Firo (Mataio 8:5-13, Ioane 4:43-54)

¹ Iesu ani vazevaze veize e'e goe'a nidu'a rae hauḡirote'e enogano, ani ane tahi'atahi'a teite Kaperanauma neḡa onamiro. ² E'ea Roma uti azaḡa ḡihi'a 'ahogani'a radiunu. Ane'a borofe vetuḡani'ete'e tuḡureḡa vazega'e uḡine sausaunadu nariga rudaro. ³ Uti azaḡa ḡihi'a'e Iesu hariḡa igirotene, Iesu'a onaadu ane tuḡure vazega faine ḡabonoga uratiro. E'ano'o ani Iuda vaze boroboro'a Iesu uminoga veize tuḡuziro.

⁴⁻⁵ Ebu ze'e Iesu mazao feuri aradu, zamaze nidu'a hina uminiro, raena'a, "Uti azaḡa ḡihi'a ani manoga tauḡi! Mazaḡa ani eme vetuḡafe'ohe ebu eme veize nu'onu'o neḡa ogoraro. Ḡa ani dananine manoga!" ⁶ E'ano'o Iesu'e zeḡe teite uti azaḡa ḡihi'a ne onamiro.

Ze ani ne uhigano feurirotene, uti azaḡa ḡihi'a'a ane vaze nu Iesu vaḡe tuḡuziro. Ebu ze'a Iesu mazao aradu niro, raena'a, "Uti azaḡa ḡihi'a'e 'ahige raha. 'Zuhia Boro, ḡa e neo diuḡoga rae ago zamaro'i, mazaḡa e'e mene vaze manoga. ⁷ E'ano'o ḡa vaḡe mene ameha. Goere da'o ro'i! 'Ougine ege tuḡure vazegani'a manori'uma. ⁸ Mazaḡa e'e vaze 'ahoga 'u'uḡano gaue'ohe, zu uti azaḡa ege 'u'uḡano gaue'ohe. Ege'a vaze 'ahi nina'a, 'Onamo'i!' reine, ani'e oname'ohe, ebu 'ahoga omo nina'a, 'Aro'i!' reine, ani'e are'ohe. Ege'a tuḡure vazega 'ahoga nina'a, "Adi haḡao'i!' reine, ani'e haḡae'ohe."

⁹ Iesu'a e'e goe'a igirotene, ani zaguzagaro. Ebu ani vaetadu ane hegotirote'e azaḡa ziro, raena, "Ege'a zi'ohe. Badi'a mazao 'ahige fie gigaru'ete'e vazega'e Isaraela azaḡa zamaḡano ize mene horoneha!" ¹⁰ Ebu ze bare uti azaḡa ḡihi'a ne onamirotene tuḡure vazega'e manoroga haniniro.

Iesu'a Ḡozoba Ubuḡa Rune'ono'o Ḡaboniro

¹¹ E'e enogano, Iesu'a ne 'ahoga niḡa Naina onamiro. Ane tahi'atahi'a zu vaze ḡehaḡani'a ani ḡatiniro. ¹² Ebu ze onamadu ne ḡutu'aḡano feurirotene, ne azaḡa'e rune vazega herate buni ariro. A'e ḡozoba 'ahoga ubuḡa. Ani tibuhuga e'e da'o fureniro. Ne azaḡa ḡehaḡa zuni ḡozoba e'e teite ariro. ¹³ Iesu'a ḡozoba e'e horonirotene, ani vetuḡaniro, ebu nina'a, "Ago niano!" ¹⁴ Iesu'a 'ouge rae neadu mauḡa heratirote'e azaḡa vaḡe onamadu mauḡa obonirotene ze tue edaro. Ebu ani raena'a, "Ene iziga, ege'a ḡa'ohe. Iguno'i!" ¹⁵ 'Ouge rae nirotene, rune vazegani'a igune ehoradu goe'a ḡadaheni! Ebu Iesu'a bare vi'a 'evoreo modiro.

¹⁶ Zeḡe nidu'a rihau rudaro zu Badia matuo haro, raena'a, "Peroveta boro'a eme bo'aḡano fureraneha! Badi'a'a ane vaze, emeḡe danafeha!" ¹⁷ Ebu Iesu'a nagini haḡairote'e hariḡani'a Iuda haba'a ebu uhiḡa haba'a nidu'ano bororaro.

Iesu zu Ioane Babatiso
(Mataio 11:2-19)

¹⁸ Ioane Babatiso'e ġu'a neġano radiute'e zamaġano tahi'aġani'a ane vaġe onamadu Iesu'a haġairote'e hariġa nidu'a me'odo haro. Ebu Ioane'a ane tahi'a 'aheu huze onaadu ziro. ¹⁹ “Zuhi'a Boro Iesu vaġe onamadu 'ahige ġadino'i, 'Onai'uma ra'ete'e vazegħa Keriso'e ġahe ga eme vase 'ahoga guhini'uma?”

²⁰ Ebu ze'e Iesu mazao feurirotene, ani niro, raena'a, “Ioane Babatiso'a ġadinoga veize eme tuġufaha. Ani raena'a, 'Onai'uma ra'ete'e vazegħa Keriso'e ġahe ga eme vase 'ahoga guhini'uma?”

²¹ E'e madaġano Iesu'a ugi nunu meirote'e vazegħa ġehaġa faiziro, vine sau'a sau'a hegoze buziro ebu ubuma kuru azaġa ġehaġa bare ehamanoga radu faiziro. ²² E'ano'o Iesu ani vase 'aheu e'e naenaenziro, raea'a, “Bare onamadu za'e nagini horonate'e zu egate'e moneo Ioane ihono'i! Ubuma kuru azaġa'e ehamu'ohe, oda sau'a azaġa'e edau'ohe, lefera azaġa'e manore deheru'ohe, teġaze uhuġa azaġa'e igi'ohe zu rune azaġa'e bare ġaboze'ohe. Ebu zahara azaġa hari manogħa haramo zini'ohe. ²³ Eġe mazao fi mene mode'ete'e vazegħa'e manohuga hidi'uma!”

²⁴ Ioane'a tuġuzirote'e azaġani'a iġunirotene, Iesu'a Ioane moneo vase ġuġuvaġa ziro, raena'a, “Za vase nagigħa horonoga veize haba boha'a onamiro? Zavara'a imi veġa hudi naeninaeni'ete'e horonoga radu onamirohe? Mene! ²⁵ 'Ougadu za vase nagigħa horonoga veize onamiro? Naegħa boro dabuaġa vidau'ete'e vazegħahe? Mene! Dabua manomano vidau'ete'e zu ġau manomanoġeta radiu'ete'e vazegħa'e kini neo radiu'ohe. ²⁶ 'Ougadu vase nagigħa horonoga veize onamiro? Peroveta vazegħahe? O'e! Eġe'a zi'ohe. Peroveta azaġa nidu'a vitize'ete'e vazegħa'e Ioane. ²⁷ Ioane moneo Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a

'Ġiano'i! Badi'a'a ġae zamao vase 'ahoga ibite tuġuni'uma.

Ani'e ġae zamao ġae ibi ruhibi'uma.'

²⁸ Ioane'a Keriso ibi ruhibirote'e u'ano, ani'e rahao 'ada radiu'ete'e vazegħa bo'aġano vase nidu'a vitine'ohe. Rehano, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano ġonaga vazegħa zu Ioane vitine'ohe.”

²⁹ Ebu Iesu ġoere igirote'e azaġa nidu'a zu takesi azaġa raena'a, “Hube, Badi'a haġae'ete'e ibi'a'e duduġa!”, mazaġa ze'e Ioane'a bapatzozadu ġihuriro. ³⁰ U Farisea azaġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa'e Ioane bapatzio hezaho hanadu mene ġihuriro. 'Ougadu zeġe veize Badi'a'a urate'ete'e haġaiġa zu hezaho haro.

³¹ Iesu'a bare raena'a, “Izidi azaġa'e naginio idazi'uma? Ze iniu heuġa? ³² Ze'e tahi'a kome'a kome'ani'a ne hunio ehoradu arahe'ete'e heuġa. Ze rovonadu none tahi'aġani'a mone tahi'aġa mazao harae huhu'uhi'ena'a,

'Eme muio zavonoga radu sura'i hodeha, rehano za mene zavoneha.

Ebu eme rune haba'ano niau ġoinaheha, rehano za mene nianeħa.'

³³ Ioane bapatzio'a onaadu ogomu mene audio zu vaini vuġa mene gagido. 'Ougadu za rae modiro, raena'a, 'Ioane'e vine sau'aġeta.' ³⁴ U eġe, Vaze Ubuga'e onaadu ogomu au'ohe ebu vaini vuġa gage'ohe. Rehano za e rae mode'ohe, raena'a, 'Ani'e ogomu fu'a zu vaini vuġa fu'a. Ebu ani takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa teite tiburu'ohe.' ³⁵ Rehano Badi'a hegote'ete'e azaġa huhuzaġa'e eġe zu Ioane'e duduġa rae re'uma.”

Haḡai Sau'a Roḡaeḡani'a Iesu Rana Dehoro Be'uniro

³⁶ Mada 'ahogano Farisea vazega 'ahoga niḡa Simona'a Iesu ane teite oganoga veize huniro. Ebu Iesu ani Farisea vazega ne onamadu oga'uma haba'ano taviro. ³⁷ E'e haba'ano'e haḡai sau'a haḡainute'e roḡaeḡa 'ahogani'a radiunu. Ani'e Iesu'a Farisea vazega neo ogauete'e ederirotene, dehoro hohoga manoḡa naeḡa boro bio kome'a manohuga iriva'onadu mae onamiro. ³⁸ Ebu roḡae'a ne diuḡadu Iesu ḡaruḡa onamadu niau'ena'a, odaḡa babaḡano ḡuḡuriro. Ebu niḡa vuḡani'a Iesu oda rana sore buanadu abune vanirotene, iḡuḡa hina odaḡa zauhe iminiro. Ebu gubane'ena'a, odaḡa fura'inadu dehoro beu'iro.

³⁹ Iesu oganoga radu hunirote'e Farisea vazega Simona'a roḡae e'e'a 'ouge haḡairote'e horonirotene, ani ane zamao zamariro, raena'a, "Vaze 'adi'e peroveta vazega reine, ani roḡae nagigani'a obone'eta'e ederi'uma. Ebu roḡae 'ahi'e sau'a rae ederi'uma!" ⁴⁰ Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Simona, e hari 'ahoga ḡe'uma." Simona'a nina'a, "Thore vazega, eho'il!"

⁴¹ Ebu Iesu'a hari me'odo haro, raena'a, "Vaze 'aheu'a vase 'ahoḡa mazao moni gezo madu bare ha'uma reiro. 'Ahogani'a moni 500 meiro, a'e 500 mada gauḡa moniḡa. U 'ahoḡani'a'e moni 50 meiro, a'e 50 mada gauḡa moniḡa. ⁴² Ebu vase 'aheu'e moni vazega mazao moni baronoga mene idararo, e'ano'o moni vazegani'a zina'a, 'Ahiga, ago barono'il!"

Iesu'a hari e'e hauḡirotene, Simona ḡadiniro, raena'a, "'Ougine, aniane bo'aḡano'e iniu'a moni vazega mazao ufeta zamare borofi'uma?"

⁴³ Simona'a naenaeniro. "E zamarone, vase moni 500 madu moni vazegani'a ḡararo harote'e vazega." Ebu Iesu'a nina'a, "Ḡa naenae'e duduga."

⁴⁴ Ebu Iesu'a roḡae tehe ḡianadu Simona niro, raena'a, "Ḡa roḡae 'ada'a eḡe mazao haḡate'e horonahe? E ḡa ne diuḡatene, ḡa'e odahe vuzu'oga veize vu mene eneha. Rehano roḡae 'ahi'e eḡe oda ani ni vuḡa hina abunadu iḡuḡa hina zauhe imineha. ⁴⁵ Ḡa'e mene gubahe fura'ihaha, rehano roḡae 'ahi'e eḡe'a diuḡi arate'e'ano'o odahe mene ri'iri'i fura'ineha.

⁴⁶ Ḡa'e vadiniheo dehoro mene beu'eha, rehano ani'a e odao dehoro hohoga manoḡa beu'eha. ⁴⁷ E'ano'o eḡe'a ḡa'ohe. Moni 500 madu moni vazega'a ḡararo harote'e vazega teige, roḡae 'ahi'e ane sau'a ḡehaḡa 'ai rae modeha, e'ano'o ani eḡe zamare borofadu 'ouge haḡaeha. Rehano moni 50 madu moni vazega'a ḡararo harote'e vazega teige, sau'a ufiḡa haḡae'ete'e vazega'e ane sau'a tahife rae modi'uma ebu e tahife zamari'uma."

⁴⁸ Ebu Iesu'a roḡae nina'a, "Ḡa sau'a 'ai rae modeha." ⁴⁹ 'Ougirotene, Iesu teite ogarote'e azaḡa'e zamariro, raena'a, "'Ahi'e iniu? Ani vase sau'a zuni rae modehehe?" ⁵⁰ Ebu Iesu'a roḡae niro. "Ḡa'e eḡe mae ḡihiheha, e'ano'o ḡae sau'anono'o ḡabodeha. Zamaḡo roḡenadu onamo'il!"

8

Roḡae Roḡae'a Iesu Dananiro

¹ E'e enogano Iesu'e haba nunu zu ne 'ahoga 'ahoga onamadu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a, hariḡa manoḡa haraminu ebu tahi'aḡa 12 zuni ane ḡatininu. ² Ebu vine sau'ani'a ragano reirote'e zu ugi nunu'a meirote'e roḡaeḡa roḡaeḡa'e ugize manoradu Iesu duḡuru danaziro. Ze bo'aḡano Magadala neḡa roḡae niḡa Maria ani'e vine sau'a 7 raganono'o hegone bunirote'e roḡaeḡa. ³ Ebu Kuza inuḡa niḡa Ioana. Kuza ani'e kiniḡa Heroda gau zu neḡa taufe'ete'e vazega. Roḡae 'ahoga niḡa Susana zu roḡae 'ahoga 'ahogani'a zeḡe zeḡe ḡau hina Iesu ebu ane tahi'atahi'a danaziro.

Ezone Feune Ġorarote'e Hari Idaidaġa
(Mataio 13:1-23, Mareko 4:1-20)

⁴ Mada 'ahogano vase ġuġuvaġani'a Iesu haba nunuono'o Iesu vaġe ariro. 'Ougadu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a,

⁵ “Hihi vazegħa 'ahogani'a mebaġano ezone ġora onamiro. Ani mebaġano ezone feune ragavirotene, nu'e oda ibiġano rururaro. E'e ezoneġa'e vase'a rana edau oname onainu zu nini'a onadu au hauġiro. ⁶ Ezone nu'e hadi haba'ano rururaro. E'e ezoneġa'e ġuhuriro, rehano roraro, mazaġa raha'e mene abu'a. ⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ebu ezone zu ve renoga tibano ġuhure bororaro. Rehano ve renogani'a ezone ġuhuġa simarinadu mene iniro. ⁸ U ezone nu'e raha manogħano rururadu faine ġuhure bororaro, ebu vesu huga'e ġae 100 hudaro.” Iesu ani ġoere hauġirotene, ani ġihau ġoeriro, raena'a, “Tegħaġeta vazegħa'e faifaine egadu huga edero'il”

⁹ Ebu Iesu tahi'atahi'a'a hari e'e huga ani ġadiniro. ¹⁰ Iesu'a naenaenziro, raena'a, “Za'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru ti'ete'e ihoze'ohe. Rehano vase nu'e hari huga nidu'a hari idaidaġa hina ihoze'ohe, e'ano'o ze'e huga mene ederi'uma. Peroveta azaġani'a amahi 'ahige reiro, raena'a,

'Ze'e Badi'a'a nagini haġae'eta'e horone'ohe rehano, huga'e mene horoni'uma.

Ze'e Badi'a'a nagini ra'eta'e igi'ohe rehano, e'e huga'e mene ederi'uma.'

¹¹ Eġe'a ezone feune ġorau'ete'e hariġa idaidaġa huga'e rae deheni'uma. Ezone'e Badi'a'a ġoere. ¹² Ezone ibio rurune'eta'a'e, vase'a Badi'a'a ġoere igi'ohe. Rehano ze'a Badi'a'a ġoere mene mae ġihinadu ġabone mene hid-ifine, Satani'a zeġe zamaono'o Badi'a'a ġoere mae vaġine'ohe. ¹³ Ezone hadi haba'ano rururu'eta'e, Badi'a'a ġoere igi'etene matu'uzeta mae ġihine'ohe. Rehano ze fie'e ire taiga o'o'a heuġa, e'ano'o mada tahiġa da'o fie'ohe. Ebu Satani'a tuhuze nuri'etene uite'ohe. ¹⁴ Ezone ve renoga zamaġano rururu'eta'e, ze Badi'a'a ġoere igi'ohe. Rehano radiu'ete'e madaġano, zamarone aduga borofe'ohe, haba toheġa ufeta zamare'ohe zu haba ġauġa manomano hina ufeta matu'e'ohe. E'ano'o ze'e mene ini'ohe. ¹⁵ U ezone raha manogħano rururu'eta'e, mene ġurire'ena'a zama manogħano Badi'a'a ġoere igi'ohe. Ebu ze'e aduga hide'e rehano, Badi'a'a matu'e'ete'e haġaiġa haġae'ena'a, hudau'ohe.

Ihure Hari Idaidaġa
(Mareko 4:21-25)

¹⁶ Vaze 'ahogani'a ihure hufine siuva hina mene ogone ti'uma ga fata 'u'uġano mene ti'uma. Rehano ne diuġe'ete'e vase'a agaġa horonoga veize, midau ti'ete'e haba'ano midau'ohe. ¹⁷ Ihure'a ġau nidu'a agane'ete'e teige, 'u'uru radiu'ete'e ġauġa nidu'a furera'uma. Ebu ogone ġahine'ete'e ġauġa zuni horoni'uma. ¹⁸ E'ano'o eġe'a zi'ete'e ġoe'a faine zamare ego'i! Faifaine zamare igi'ete'e azaġa'e, Badi'a'a edeġa boro zini'uma. U mene faine zamare igi'ete'e azaġa'e, Badi'a'a ze'e tahiġa edeġa rae zamare'ete'e zuni mae vaġini'uma.

Iesu Vi'a ebu Negoġa
(Mataio 12:46-50, Mareko 3:31-35)

¹⁹ E'e enogano Iesu vi'a ebu negoġa duġuru'a ani vaġe onamiro, rehano vase ġuġuvaġa 'ahine ani uhiġa onamoga mene idararo. ²⁰ Ebu vase 'ahoġani'a Iesu niro, raena'a, “Ġa vi'u zu negoġo duġuru'a ġia'ihhi radu ne

enona edau radiu'ohe.” ²¹ Ebu Iesu'a naenaenziro, raena'a, “Badi'a goere egadu haḡaiḡa haḡae'ete'e azaḡa'e eḡe nanu zu eḡe nego.”

Zavara 'Uiro

(Mataio 8:23-27, Mareko 4:35-41)

²² Mada 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite ḡasio tiradu ze ziro, raena'a, “Aro, du'ura moneafa fare onamihi.” Ebu ze fare onamiro. ²³ Ze fare oname'ete'e zamaḡano, Iesu ani baziro. Ebu zavara boro'a feuradu vu'a ḡasi kafere diuḡadu fo'ariro. Ze'e ariga runeo diuḡiro! ²⁴ 'Ougirotene, Iesu tahi'atahi'a'a ani evaniro, raena'a, “Zuhi'a Boro, Zuhi'a Boro, eme izidi hunuhune'ohe!”

Ebu Iesu'a evatadu zavara zu sa'u riḡa ḡoreziro, raena'a, “Sifu radadu roḡerano'i!” Ani 'ouge reirotene, zavara zu sa'u'a hauḡiro zu du'ura'a roḡeraro. ²⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, “Za eḡe mazao mene fie'ohe!” Rehano, zeḡe nidu'a rihau'ena'a zu zaguzagau'ena'a, ḡadititiro. “Ahi'e iniu? Ani'a zavara zu sa'u riḡa ḡorezitene, ḡoe'a egohu'ohe!”

Vine Sau'aḡeta Vazeḡa Fainiro

(Mataio 8:28-34, Mareko 5:1-20)

²⁶ E'e enogano, Iesu zu ane tahi'atahi'a'a Galilea du'uraḡa moneafa ruhau faradu Gerasa* azaḡa habao hebetiro. ²⁷ Iesu ani ḡasiono'o buarotene, e'e haba'ano vine sau'a sau'aḡeta vazeḡa 'ahogani'a Iesu hidiro. Ani'e mada faḡa firina zu neḡano mene radiunu, rehano 'idu haba'ano radiudo. ²⁸⁻²⁹ Vine sau'ani'a vaze 'adi'e mada ḡehaḡa ibitohaudote'e u'ano, haba e'e azaḡani'a auri miniḡa riḡa hina evo'a zu odaḡa batune teadu taufe radiudo. Rehano ani'a mini e'e ri'i ḡuzuhadu vine sau'ani'a tuḡune haba boha'a onamido.

Ani'a Iesu horonirotene, Iesu'a riḡa ḡoreniro, raena'a, “Vine sau'a toraga, ani mazaono'o buano'i!” Ani Iesu zamao hiḡau bauradu ḡaniḡanaro, raena'a, “Iesu, Ḡihi'ahune Badi'aḡa Ubuga! Ḡa'e eḡe mazao nagini urate'ohe? E umi'e'ohe, aduga aḡo eno'i!” ³⁰ Ebu Iesu'a ḡadiniro, raena'a, “Ḡa niḡo iniu?” Ebu ani'a naenaeni. “E ni'e Legioni!†”, mazaḡa vine sau'a ḡehaḡa vaze e'e ranao radiunu. ³¹ Vine sau'a sau'ani'a Iesu uminiro, raena'a, “Eme ho'one ḡonaga o'o'ano‡ ago tuḡufo'i!” ³² E'e madaḡano aba ḡehaḡa'e haba maḡano ogaunu. E'ano'o vine sau'a sau'a'a bare Iesu uminiro. “Eme aba e'e mazao diuḡoga tuḡufo'i!” Iesu'a naenaenzina'a, “Idaḡa, bu'anadu onamo'i!” ³³ Ebu vine sau'a sau'a 'ai vaze e'e mazaono'o buanadu aba ḡehaḡa mazao diuḡe ḡouri. Aba ḡehaḡa 'ai maḡa be'ano'o dure ovoadu du'urao hunuhune rudaro.

³⁴ Aba taufe'ete'e azaḡani'a nagini'a furerarote'e horonadu, ferau uhiḡa neḡa zu haba'a haba'a onamiro. Ebu e'e hariḡa vazevaze mazao me'odiro. ³⁵ Vaze ḡehaḡa'a nagini'a furerarote'e ḡianoga veize Iesu vaḡe onamiro. Ze onamirotene, vine sau'aḡeta vazeḡa e'e dabua vidanadu zamarone manogano Iesu oda babaḡano ehorirote'e horoni. E'ano'o ze'e rihau ḡouri. ³⁶ Ebu furerarote'e haḡaiḡa nidu'a horonirotene'e azaḡani'a haba 'ahoga 'ahoganono'o onairote'e azaḡa mazao Iesu'a vine sau'aḡeta vaze e'e nougenouge ḡabonirote'e me'odoziniro. ³⁷ 'Ougadu Gerasa haba'a azaḡa nidu'a'e riho'a mae ḡouri. Ebu ze'e Iesu'a e'e haba'anono'o vaḡinoga veize uminiro. E'ano'o Iesu'e ḡasio tiradu bare du'ura moneafa fare onamiro.

* **8:26** Gerasa'e Iuda haba'a enogano † **8:30** E'e hugani'e uti azaḡa 6000 heuḡa ‡ **8:31** vine sau'ani'a ḡutau'ete'e haba'a

³⁸ Vine sau'aono'o manorirote'e vazega'e Iesu teite onamoga veize umihiro. Rehano Iesu'a ani tugune'ena'a, niro. ³⁹ “Mene. Ga bare nego onamadu Badi'a'a gae mazao hagai manoga hagata'e nabugo ihozo'i!” E'ano'o ani bare onamadu ne nidu'a ragave'ena'a, Iesu'a ani mazao nagini hagairote'e hagai ga me'odo ziniro.

Iairo Abo ga ebu Ugi Rogae ga
(Mataio 9:18-26, Mareko 5:21-43)

⁴⁰ Iesu'a faradu ruhau hebetirotene, vase gehagani'a hidadu mae gihiniro, maza ga ze'e mada faga guhiniro. ⁴¹ Ebu vase 'ahoga niga Iairo'a onamadu Iesu oda baba gano guguriro. Ani'e nu'onu'o nega giane'ete'e vazega ghihiaga. Ani'a Iesu umihiro, raena'a, “E ne aradu aboehe faino'i!” ⁴² Ani aboga'e tibuhuga e'e da'o zu muri ga'e 12. Ani'e ugene sausaunadu ariga rudaro.

Ebu Iesu'a Iairo teite ane ne onamirote'e zama gano vase guguvagani'a naenaeno'o bibine runiro. ⁴³ Vase gehaga bo'agano, rogae 'ahoga'e rogae ugi'a madu muri 12 zama gano adudu radiro. Rehano gohe vazega 'ahogani'a zu manonoga mene idararo. ⁴⁴ Ebu ani'e ugi gani'a manoroga veize Iesu garuna hegote aradu dabuaga ariga tu'iniro. 'Ougirotene, ugi gani'a garihe hune haugiro! ⁴⁵ Ebu Iesu'a gadimaro, raena'a, “Iniu'a e tu'ihaha?” Vase nidu'a'a naenaenina'a, “Eme mene tu'ihaha.” Ebu Petero'a raena'a, “Zuhia Boro, vase guguvagani'a bibi'e'ete'e u'ano, vase gehagani'a ga tu'ihaha.” ⁴⁶ Rehano Iesu'a niro, raena'a, “E edereha, vase 'ahogani'a tu'ihadu e mazaono'o gigi'a inarahe'a buaneha, ebu vase e'e faineha.” ⁴⁷ Iesu'a 'ouge zirotene rogae e'e ani mazao nagini'a furerarote'e u'uranoga mene idaga rae zamariro. Ebu ani rihau'ena'a rereru Iesu vage onadu ani oda baba gano tuge guguriro. Ebu ani nougadu Iesu dabu'a tu'inate'e, zu garihe manorate'e hari ga vase nidu'a ziro. ⁴⁸ Ebu Iesu'a rogae e'e nina'a, “Aboe, ga'e ege mazao fiate'e u'ano, ugi go'a manoreha. E'ano'o matu'ugota onamo'i!”

⁴⁹ Iesu ani rogae e'e gorene'eno gano vase 'ahogani'a Iairo neon'o onaadu Iairo niro, raena'a, “Ga abogo 'ai rudaneha. E'ano'o ihore vazega'a ga ne onamoga veize ago umine bano'i!” ⁵⁰ Rehano Iesu'a hari e'e egadu, Iairo nina'a, “Zamago ago adufo'i! Ege mazao fio'i! 'Ougine, ga abogo'e bare gabodi'uma.”

⁵¹ Ebu ze oname Iairo neo feuriro. Iesu'a Petero, Iakobo, Ioane zu rogae kome'a vi'a moga da'o tutuze neo diugiro, u vase 'ahoga 'ahoga'e mene zamaze zouziro. ⁵² Ze diugirotene, vase nidu'a'a ne zama gano harae niau radiunu. Ebu Iesu'a ziro, raena'a, “Ago niano'i! Ani'e mene rudaneha, rehano baze'ohe.” ⁵³ Ze'a ani egofoharo, maza ga ze'e rogae tahi'a'a rudanata'a'e edega. ⁵⁴ Ebu Iesu'a rogae kome'a abine gihinadu hune niro, raena'a, “Ege tahi'a, iguno'i!” ⁵⁵ E'e zama gano ani vigani'a bare onaadu garihe hune gabode iguniro. Ebu Iesu'a e'ea radirote'e aza ga ziro, raena'a, “Ogomu nu hano'i!” ⁵⁶ Ani vi'a moga'e zaguzagau rudaro. Rehano Iesu'a goere riga zina'a, “Nagini'a fureranata'e vase ago zo'i!”

9

Iesu'a Ane Tahi'a Tahi'a 12 Tuguzi ro
(Mataio 10:5-15, Mareko 6:7-13)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 huze nu'oziro. Ebu vine sau'a nidu'a uhize buze'ete'e zu ugi aza ga faize'ete'e gigi'aga ziniro. ² Ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a moneo vase ihozoga zu ugi aza ga faizoga veize

tuḡuzi. ³ Izema ani'a ze tuḡuzogano, raena'a, "Zae ragavo zamaḡano o'o'a huga ago mo'i! Tuḡu, tunahu, ogomu, moni zu dabu'a 'ahoga zuni ago odoho'i!" ⁴ No'e haba'ano ne 'ahoga diuḡo'idene, e'ea da'o rado'i! Ebu zae'a haba e'e mode'ete'e madaḡa ro'idene, ne e'e mode iḡuno'i! ⁵ Haba 'ahogano ne azaḡani'a zae mene mae zouzadu ne e'e modo'idene, odaze hu'uruḡa zauhe mode manaho'i! A'e ze'a mene ḡihurine, aduga hidi'uma rae ihozi'uma." ⁶ Ebu Iesu tahi'atahi'a 12 neḡa neḡano ragavadu hari manoga haramiro zuni ugi azaḡa manoziro.

*Heroda Iesu mazao Zamare 'Ada'adiro
(Mataio 14:1-12, Mareko 6:14-29)*

⁷ Heroda Antipasi, Galilea haba'a kiniḡa'e Iesu hariḡa igirotene, ani'e zamaḡa 'ada'adiro, mazaḡa vaze nu'a raena'a, "Iesu'e Ioane Babatiso. Ani'a ibite rudanadu bare ḡabodeha." ⁸ U vaze nu'e raena'a, "Ani'e peroveta vazeḡa, Elia. Ani'a bare fureraneha," ebu vaze nu'e raena'a, "Ani'e peroveta ibi'aḡa vazeḡa 'ahoga, ebu bare ḡabodeha." ⁹ Rehano Herod'a 'ahiḡe reiro, "Ahi'e mene Ioane, mazaḡa ani'e goruniro. Nougadu vaze'a 'Ani'e Ioane,' rae ḡoane'ohe?" E'ano'o ani Iesu'e iniu vaze rae ḡianihi reiro.

*Iesu'a Vaze 5,000 ḡubuziro
(Mataio 14:13-21, Mareko 6:30-44, Ioane 6:1-14)*

¹⁰ Apostolo azaḡani'a Iesu vaḡe bare onairo. Ebu zeḡe'a nagini haḡairote'e nidu'a Iesu me'odo haro. Ebu Iesu'a sifu zeḡe teite vaḡinadu Betesaida haba'a onamiro. ¹¹ Rehano vaze ḡuḡuvaga ze ani'e no'e oname'eta'e ederadu zeḡe nidu'a ani hegotiro. Ebu Iesu'a ze mae ḡihizadu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a ziro zu ugi azaḡa faiziro.

¹² Ḡorava rarotene, Iesu tahi'atahi'a 12 ani vaḡe aradu niro, "'Ahi'e haba boha'a. Ogomu vaḡoga ebu ohere bazoga veize, vaze nidu'a ne uhiḡa uhiḡano tuḡuzoi!" ¹³ Rehano Iesu'a reiro, raena'a, "Zae'a ogomu zeno'i!" Ebu ze ani naenaeni. "Mene idaḡa! Eme mazao'e beredi fu'o ebu ḡozone 'aheu da'o. Vaze ḡehaḡa 'ahi ḡubuzoga veize, ogomu ḡehaḡa hoitine manoga!" ¹⁴ E'ea vaze nidu'a bo'aḡano ohoze da'o'e nidu'a 5,000 radiunu.

Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Ze 'ahiḡe zo'i, '50 rovonervone ehoro'i!" ¹⁵ 'Ougadu Iesu reirote'e idunaḡano vaze nidu'a ehoro. ¹⁶ E'e ḡarugano Iesu'a beredi fu'o zu ḡozone 'aheu madu adure ḡiane'ena'a, Badi'a mazao manoga tauḡi reiro. Ebu beredi zu ḡozone tahi tahe vaheḡe ane tahi'atahi'a zinadu ze ḡahuḡe ḡemi. ¹⁷ Zeḡe nidu'a au ubararo ebu Iesu tahi'atahi'a ogomu ḡaha'a ḡaha'a'e tunahu nidu'a 12 iriva'oniro.

*Petero'a Iesu'e Keriso rae Reiro
(Mataio 16:13-16, Mareko 8:27-30)*

¹⁸ Mada 'ahogano Iesu'e ane da'o kurau radiro, ebu ane tahi'atahi'a da'o ane teite radiro. Ebu Iesu'a ze ḡadiziro, "Vaze'a e'e iniu rae ra'ohe?" ¹⁹ Zeḡe'a naenaenina'a, "Nu'e 'Ioane Babatiso', nu'e 'Elia,' ra'ohe. Nu'e raena'a, 'Amahi rudarote'e peroveta vazeḡa 'ahogani'a ḡabode iḡuniro.'" ²⁰ Ebu Iesu'a ḡadiziro, raena'a, "U za'a ra'etene e'e iniu?" Petero'a nina'a, "Ḡa'e Badi'a'a tuḡu'irote'e vazeḡa, Keriso!" ²¹ Iesu'a ḡoere riḡa ziro, raena'a, "'Adi ḡoe'a vaze 'ahoga ago zo'i!"

²² Ebu ani raena'a, "Eḡe, Vaze Ubugani'a aduga ḡehaḡa hidi'uma. Vaze boroboro, Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu Mose goro ḡoe'a

ihoze'ete'e azaḡani'a he'ehe'ehi'uma zu uḡuhi'uma. Rehano mada uḡidu zamaḡano bare ḡabode iḡuni'uma.”

Iesu Hegote'ete'e Ibiḡa

(Mataio 16:24-28, Mareko 8:34—9:1)

²³ Ebu Iesu'a zeḡe nidu'a zina'a, “Iniu'a eḡe ḡaruna hegoti'uma ro'idene, ane ura haḡaiḡa nidu'a modadu, mada nidu'a ane satauro odohe'ena'a, eḡe hegoto'i! ²⁴ Mazaḡa iniu vase ane ḡabone obone giganine, ani ḡabone tuḡutuḡu mene hidi'uma. Rehano iniu vase ane ḡabone eḡe 'uano ahetine, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma. ²⁵ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a madu ḡaboneḡa mae vaḡinine, nagini manoḡa hidi'uma? ²⁶ Vaze'a eḡe zu eḡe ḡoere o'onine, eḡe'a eḡe aḡaḡano, mamahe aḡaḡano ebu tuḡure viga zaḡoḡa aḡaḡano bare ovaine, eḡe, Vaze Ubuga zu ani o'oni'uma. ²⁷ E hube hune zi'ohe, faifaine ego'i! Izidi zae bo'aḡano vase nunu'a, izema rudanogano, Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a horoni'uma.

Iesu Iraḡani'a Nufiro

(Mataio 17:1-8, Mareko 9:2-8)

²⁸ Mada fu'o uḡidu fare ḡarugano Iesu'a Petero, Iakobo ebu Ioane zamaze maḡa rana kuranogā radu itiro. ²⁹ Ani kurau'ete'e zamaḡano, iraḡani'a nufiro zu dabuaḡani'a uranadu vazavazahiro. ³⁰⁻³¹ E'e madaḡano vase 'aheu, Mose zu Elia'a fureradu ze Iesu teite ḡoaniro.

³² Petero zu Iesu tahi'a 'aheu'e baze rudaro. Ze'a evatirotene Iesu aḡaḡa zu ani uhiḡano vase 'aheu edanoga horoziro. ³³ Mose ebu Elia'a Iesu muhinoga madaḡa meirotene, Petero'a Iesu niro, raena'a, “Zuhi'a Boro, eme 'adama radiu'ete'e manoḡa tauḡi! Emeḡe uḡidu'a nugo taruha uḡidu ogoratihi, tiba'e ḡae veize, tiba'e Mose veize ebu tiba'e Elia veize.” Petero ani'a nagini ra'eta'e aḡu'a. ³⁴ Ani 'ouge reirotene ḡoze'a ovadu ogoziro, e'ano'o ze rihau rudaro. ³⁵ Ebu ḡoze zamaḡanono'o Badi'a ago 'ahoga igiro, raena'a, “Ahi'e eḡe Ubude, eḡe'a ohotirote'e vazega. Ani ḡoere egohanoi!” ³⁶ Ago'a hauḡirotene Iesu ane da'o horoniro. Zeḡe uḡidu'a nagini horonirote'e vase 'ahogani'a mene rae fureniro.

Tahi'a Kome'a Vine Sau'aḡeta Manoniro

(Mataio 17:14-18, Mareko 9:14-27)

³⁷ Mada e'e ḡarugano Iesu zu ane tahi'atahi'a teite maḡanono'o ovairo, ebu vase ḡuḡuvaḡa hidiro. ³⁸ Vaze ḡuḡuva zamaḡanono'o vase 'ahogani'a Iesu huniro, raena'a, “Ihore vazega, e ḡa umi'e'ohe. Eḡe ubude tibuhuga 'adi ḡabono'i! ³⁹ Vine sau'ani'a ani agatohau'etene, tabara huau ḡaniḡana'ena'a, bero'ude ḡeme'ohe zu hena hebe'anono'o busure'ohe. Vine sau'a'a mada nidu'a ani zamao radiu'ena'a, ahi'a sausaune'ohe. ⁴⁰ Eḡe'a ḡae tahi'atahi'a mazao vine sau'a e'e hegone bunoga radu umizeha, rehano ze mene idaraneha.”

⁴¹ Iesu'a vase ḡuḡuvaḡa e'e naenaenziro, raena'a, “Za'e Badi'a mazao mene fi'e'ete'e zu ve'ore'ete'e azaḡa! E mada faḡa zae teite zamahe giganine mene obone ti'uma!” Ebu tahi'a e'e moga nina'a, “Ubugo odohe 'adi aro'il!” ⁴² Mogani'a tahi'a e'e tutune ona'ete'e zamaḡano, vine sau'ani'a ahi'a rana radu higau bauriro zu bero'ude ḡemiro. Ebu Iesu'a vine sau'a roniro, raena'a, “Tahi'a ahi'a'ono'o buano'il!” 'Ougadu vine sau'a'e zogone buanadu tahi'a e'e manoniro. Iesu'a ani moga bare haro. ⁴³ Ebu vase nidu'a Badi'a gigi'aḡa boro horonadu zaguzagaro.

Runeḡa Hariḡa Bare Reiro

(Mataio 17:22-23, Mareko 9:30-32)

Vaze nidu'a Iesu'a haḡairote'e haḡaiḡa horonadu zaguzagarotene, Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ⁴⁴ “Goere 'adi faifaine zamaro'i! Eḡe, Vaze Ubuḡa, agirehe 'evorao ri'ih'i'uma.” ⁴⁵ Rehano ane tahi'atahi'a'e ani'a nagi ra'eta'a'e mene zamariro, mazaḡa ze'a mene ederoga veize huga e'e u'uruḡa. Ebu ze'e ani'a ra'eta'e moneo bare ḡadimanoga'e riharo.

Iniu'e Niḡa ḡihi'aḡa Ra'ohe?

(Mataio 18:1-5, Mareko 9:33-37)

⁴⁶ Iesu tahi'atahi'a boḡano iniu'e niḡa ḡihi'aḡa radu zeḡe'a bare tairotitiro. ⁴⁷ Iesu'a ze nagini zamare'ete'e horonadu tahi'a komeḡa zamahu ane babaḡano ohoniro. ⁴⁸ Ebu ziro, raena'a, “Iniu'a eḡe u'ano tahi'a komeḡa 'ahiguḡa mae ḡihinine, ani'e eḡe mae ḡihihe'ohe. Ebu iniu'a eḡe mae ḡihihine, ani'e eḡe da'o mene mae ḡihihe'ohe, rehano eḡe tuḡuhirote'e Badi'a zuni mae ḡihine'ohe. Zae boḡano iniu'a ane bare niḡa mae ovoine, Badi'a ubumao ani'e niḡa ḡihi'aḡa rae ra'ohe.”

Eme Mone Vazeḡa'e Iniu?

(Mareko 9:38-40)

⁴⁹ Ioane'a Iesu niro, raena'a, “Zuhi'a Boro, vaze 'ahogani'a ḡae niḡano vine sau'a sau'a hegoze buzirote'e emeḡe'a horoniro, ebu emeḡe'a ani garariro, mazaḡa ani'e emeḡe teite mene tiburu'ohe.” ⁵⁰ Rehano Iesu'a ziro. “Ani ago gararo'i! Za mene agire'ete'e vazeḡani'e, zae mone vazeḡa.”

Samaria Azaḡani'a Iesu Hezahoharo

⁵¹ Iesu'e adure iti'uma madaḡani'a hanitirotene ani Ierusalema haba'a onamoga radu inare zamariro. ⁵² Ebu ani vaze nu ibite tuḡuziro. Ze'e Iesu veize ruhibifine Samaria neḡa onamiro. ⁵³ Rehano ne azaḡani'a Iesu mene mae ḡihiniro, mazaḡa ani'e Ierusalema haba'a onaminu. ⁵⁴ Iesu tahi'a 'aheu, Iakobo zu Ioane'a horonadu Iesu ḡadiniro. “Zuhi'a Boro, ḡa uratine, eme'a Badi'a uminadu adureono'o ire roga tuḡuni'uma ebu ze hufi haozi'uma!” ⁵⁵ Rehano Iesu'a tehadu roziro. “Ago 'ouge ro'i!” ⁵⁶ Ebu ze ne 'ahoga onamiro.

Iesu Hegote'ete'e Vazeḡa

(Mataio 8:19-22)

⁵⁷ Ze ibio oname'enogano, vaze 'ahogani'a aradu Iesu niro, raena'a, “Ḡa'a no'e onamine, e ḡa hegoti'uma.” ⁵⁸ Iesu'a naenaenina'a, “Butu ḡuniḡa'e bazuni haba'azeta, ebu hitana niniḡa'e nezeta. Rehano eḡe, Vaze Ubuḡa'e bazunihe haba'a'e o'o'a.”

⁵⁹ Ebu Iesu'a vaze 'ahoga huniro, raena'a, “Eḡe hegoto'i!” Rehano vaze e'e'a raena'a, “Zuhia Boro, e geno mamahe guri onamihi ra'ohe.” ⁶⁰ Iesu'a nina'a, “Vine ruga azaḡa'a rune azaḡa guri'uma. U ḡa'e aradu Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo harame ragavo'i!”

⁶¹ Ebu vaze 'ahogani'a raena'a, “Zuhi'a Boro, e ḡa hegoti'uma. Rehano e ize ibite nabudihe uhizi onamihi.” ⁶² Iesu'a naenaenenina'a, “Mene. Iniu'a tehe'ena'a mebaḡa afidaune, mene faine afida'uma. E'e teige, iniu'a eḡe hegotadu tehe gau nunu zamarine, ani'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a veize gauoga mene idaḡa.”

10

Iesu'a Ane Tahi'a 72 Tuḡuziro

(Mataio 11:20-24)

¹ E'e ġarugano Iesu Zuhi'a Boro'a vase 72 zamaziro. Ebu ane'a onamihi reinute'e neġa nidu'a zu haba'a nidu'ano 'aheu 'aheu ibite tuġuziro. ² Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Hirivi'uma ġauġa'e ġehaġa bagaġa, rehano gauġa azaġa'e mene ġehaġa. E'e teige, Badi'a ederih i ra'ete'e azaġa'e ġehaġa bagaġa, rehano ani ġoere haramoga veize gauġa azaġa'e o'o'a. E'ano'o gauġa azaġa nu tuġuzadu ani ġoere haramozoga veize hirive'ete'e Zuhi'aġa, Badi'a umino'i! ³ Onamo'i! Butu ġuniġa bo'aġano mamoe tuġuze'ete'e teige, e za agire azaġa bo'aġano tuġuze'ohe. ⁴ Moni, nihara ga tamaka 'ahoga ago mae odoho'i! Ebu ibio vase 'ahoga hido'idene mada haugena'a ago ġoreno'i!

⁵ Vaze 'ahoga neo diuġo'idene ibite 'ahige ro'i, 'Badi'a'a zama roġeġa zini'uma! ⁶ Ne e'e zamaġano vase 'ahoga'e zama roġeġa vazegħa reine, za'a rate'e zama roġeġa'e ani rana radi'uma. U mene reine, zama roġeġa e'e zae bare vaġi'uma. ⁷ Diuġe'ete'e neġano da'o rado'i! Ebu zeġe'a zini'ete'e ogomuġa ano'i zu gago'i, mazaġa gauġa azaġani'a naeġa ma'ete'e teige, zae zuni ogomu zini'uma. Ne 'ahoga 'ahogano'e ago edau ragavo'i!

⁸ Neġa 'ahoga onamadu mae ġihizo'idene, nagi ogomuġa zini'ete'e ano'i! ⁹ Ebu e'ea ugi azaġa faizadu haramozeno'i, raena'a, 'Badi'a'a ibitozini'ete'e zae uhiġano feureha.' ¹⁰ U neġa 'ahoga onamadu mene mae ġihizo'idene, ibi boro onamo'i! ¹¹ Ebu zo'i, raena'a, 'Badi'a'a zae sau'a ederifine, zae haba konoga odafe kadaranate'e 'ada zauhe mode manahe'ohe. Rehano edero'i, Badi'a ibitozini'ete'e zae uhiġano feureha!' ¹² Ebu Iesu'a bare ziro, raena'a, "Ġiano'i, e hube hune zi'ohe! Ibite Sodoma haba'a azaġa'e sau'a boro u'ano, Badi'a'a ruiziro. Rehano Badi'a'a sau'a manoga rovoni'uma madaġa meine, zae mene mae ġihize'ete'e neġa azaġa'e ufeta aduga boro vitine hidi'uma.

¹³ Korasini azaġa zu Betesaida azaġa, za fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Zae mazao haġai gigi'aġa haġainuta'a'e Turo zu Sidona azaġa mazao haġaifone, ze'e sau'aono'o garihe zamare ġihurifo. Ze dabua ġu'a vidau ehoradu vega vadinizeo ase ġuzuhe'ena'a, zeġe'a zamare ġihurifo.

¹⁴ Kota madaġano, za'e Turo zu Sidono azaġa aduga vitine hidi'uma.

¹⁵ Zae Kaperanauma azaġa, zae'a zamare'etene za Badi'a haba'ao gubazi'uma ra'ehe? Mene! Za'e rune haba'ano mae feuzi'uma. ¹⁶ Iniu'a zae ġoere egozinine, a'e eġe egoni'ohe, zu iniu'a za hezahozinine, a'e eġe hezahoni'ohe. Ebu iniu'a eġe hezahonine, eġe tuġuhirote'e Badi'a hezahohau'ohe."

¹⁷ Ebu Iesu tahi'a 72 onamadu ane'a zirote'e gauġa haġairo. Ze barirotene, matu'uzeta feuriro. Ebu Iesu me'odoharo, raena'a, "Zuhia Boro, eme ġa niġano vine sau'a hegozatene, ze eme ġoere egadu feraneha!"

¹⁸ Iesu'a ziro, raena'a, "O'e, vazabu adureono'o agaru ovaoga teige, Satani'a ġarihe fase vaġinate'e horoneha. ¹⁹ Ġiano'i! Mohe ga asiasi edeze ruzoga teige, emeġe agire Satani gigi'a vitinifine, eġe'a inara gigi'aġa ziniro. Ġau 'ahogani'a mene sausauzi'uma. ²⁰ Rehano vine sau'a sau'ani'a za ġoere egate'e veize ago matuo'i! U matuo'i, mazaġa Badi'a'a za ni'e ane habao mirihiro."

*Iesu'a Matu'e Kuraro
(Mataio 11:25-27, 13:16-17)*

²¹ E'e madaġano Iesu'e Vine Zaġoġani'a ragano radu matu'e rudaro. Ebu Badi'a kurau niro, raena'a, "Mama, ġa'e adure zu raha Zuhi'aġa! E nigu'e'ohe, mazaġa ġae'a eda'eġa zu edeġa boro azaġa mazao hube hune haġaigħa 'ahi u'u'rutiro. Rehano tahi'a teige, edeġa o'o'a rae zamarete'e

azağa mazao'e fureniro. Mama, a hube! 'Ouge hağirota'e ġae'a urate'ete'e ġauğa.” ²² Ebu vase zina'a, “Eġe Mama'a ġau nidu'a eġe iniro. Vase 'ahoga'e e'e aġu'a, rehano eġe Mama da'o edeġa. Ebu vase 'ahoga'e eġe Mama aġu'a, rehano eġe, Ane Ubuga da'o edeġa. Ebu e eġe Mama moneo ihozoga veize ohote'ete'e azaġa da'o eġe Mama edeġa.”

²³ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a tehe ġiazadu sifu ziro, raena'a, “Za, matu'o'i, mazaġa nagini'a fureru'ete'e haġaiġa horone'ohe. ²⁴ Eġe'a zi'ohe. Peroveta zu kini azaġani'a, zae'a horone'ete'e haġaiġa 'adi ġianihi reinu, rehano mene horoniro. Ebu zae'a igi'ete'e hariġa 'adi igihi reinu, rehano mene igiro.”

Samaria Vazeġa Manoġa Hari Idaidaġa

²⁵ Mada 'ahogano Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vaseġa 'ahogani'a iġunadu Iesu tuhune nurihi rae zamare'ena'a, ġadiniro, raena'a, “Ihore vaseġa, e nougenougine, ġabone tuġutuġu hidi'uma?” ²⁶ Ebu Iesu'a naenaenina'a, “Goro ġoe'ano'e nouge rae mirihiro? Ġa'a nouge me'ode horone'ohe?”

²⁷ Ebu vase e'e'a naenaenina'a, “Goro ġoe'a 'ahige ra'ohe, 'Ġae Badia Zuhi'a Boro'e, zamaġo nidu'a hina, vineġo nidu'a hina, inaraġo nidu'a hina zu zamaroneġo nidu'a hina zamaro'i! Ebu ġae'a ġae bare zamare'ete'e teige nabugo zu zamaro'i!” ²⁸ Ebu Iesu'a nina'a, “O'e, a hube. Ġa 'ouge haġaine, ġabone tuġutuġu hidi'uma.”

²⁹ Ebu vase e'e'a, Iesu'a ani mazao 'Ġa'e duduġa, 'ra'ete'e uratiro, e'ano'o Iesu bare ġadiniro. “Iniu'e eġe nabudihe?” ³⁰ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idane naenaeniro.

“Mada 'ahogano Iuda vaseġa 'ahoga'e Ierusalemabaono'o Ieriko neġa boro ovoinu. Ebu ibi nemaogonore azaġa hidiro. Ze dabuaġa ni fuhi'adu ġauğa nidu'a meiro. Ebu boune'ena'a ariga mau runiro, zu e'ea bazune mode feraro.

³¹ E'e madaġano, Badi'a dibu'o hau'ete'e vaseġa 'ahogani'a e'e ibiġano ovoiro. Ebu omatirote'e vaseġa e'e horonirotene, ġenaġano teige vitaro.

³² Vesu kuru neġano gaue'ete'e Levi idu'u vaseġa 'ahoga zuni e'e ibiġano ovoadu vaseġa e'e horoniro, rehano ani zu ġenaġano teige vitaro.

³³ E'e enoġano Samaria vaseġa 'ahogani'a e'e ibiġano ovoiro ebu vase e'e horonadu vetuġani runiro. ³⁴ Ebu ane vaġe onamadu ġabonihi radu dehoru zu vaini vuġa hina idiriġa rana beu'adu 'umiro. Ane doniki rana mae ohonadu i'udo neġa tutune onamadu e'ea taufe radiro. ³⁵ Ebu baze irarirotene, ani'a ne izema mode rafogano, moni nu* madu i'udo neġa vaseġa haro. Ebu nina'a, 'Ani taufe rado'i! Moni 'ahi'e mene idaġa ro'idene, eġe'a barine, ragate bare ġani'uma.”

³⁶ Iesu hari e'e hauġirotene, Mose goro ġoe'a ihozi'ete'e vase e'e ġadiniro, raena'a, “Vase uġidu 'adi bo'aġano, ġae zamarone'e iniu'e ġonore azaġa hidirote'e vaseġa nabuga?” ³⁷ Ani'a Iesu naenaenina'a, “Ane vetuġanirote'e ebu dananirote'e vaseġa.” Iesu'a nina'a, “O'e, izidi onamo'i, ebu ġae zu ani teige 'ouge haġao'i!”

Iesu'a Mareta zu Maria Ne Diuġiro

³⁸ E'e ġaruġano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite aune onamadu ne 'ahogano feuriro. Ebu roġae niġa Mareta'a neġano mae zouziro. ³⁹ Ebu negoġa niġa Maria, ani'e Zuhi'a Boro oda babaġano ehoradu nagini reinute'e igi radiunu. ⁴⁰ U Mareta'e i'udo vaseġa veize ruhibe'ena'a, zamaġa ġugine radiro. E'ano'o Iesu vaġe onaadu nina'a, “Zuhi'a Boro, negohe'e re'ore'adu

* **10:35** Giriki, 'Denari 'aheu', Mada 'aheu naeġa

mene danahe'ohe. Ege da'o gaue'ohe! Ga e'e mene zamare'ehe? Ane danahoga veize no'i!"

⁴¹ Zuhi'a Boro'a naenaeniro, raena'a, "Mareta, ege vase, ga'e gau gehaga u'ano zama'o'e adudu'ohe zu gunugunu'e'ohe. ⁴² Rehano gau boro'e tiba da'o, a'e ege goere igi'ete'e! Maria'a e'e ederadu ege baba'ano ehore'ena'a abite'ohe, e'ano'o vase 'ahogani'a ani mene gararoha'uma.

11

Iesu'a Tahi'a'aga Kuru Ihoziro (Mataio 6:9-15, 7:7-11)

¹ Mada 'ahogano Iesu'e haba 'ahogano kurau radiro. Kuru haugirotene, ane tahi'a tibani'a aradu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Ioane Babatizo'a ane tahi'atahi'a kuru ibiga ihozirote'e teige, emege zuni nougenouge kurau'ete'e ihofo'i!" ² Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Kurano'idene 'ahige kurano'i!

'Mama!

Eme umi'e'ohe, vase'a gae guba'e'ena'a ga nigo'e za'oga re'uma, ebu ga'a vase nidu'a ibitozi'uma.

³ Mada tiba tiba eme'a au'ete'e ogomuga rife'eno'i!

⁴ ebu emege'a eme sausaufe'ete'e aza'a nidu'a zege sau'a rae mode'ete'e teige,
emege sau'a zu rae modofoi!

Ebu Emege' a ha'ai sau' a ha'aihi ra' eta' a' e ago tutufo' i"

⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Hari 'ahoga idani'uma. Zae bo'agano vase tiba'e vasegeta reifo. Ohere nema 'ahogano ani ane vase vage onamadu uminifo, raena'a, 'Vazehe, fase, beredi ugidu nu eno'i, ⁶ maza'a e vasehe 'ahogani'a izidu'u i'udoni feureha, rehano e neheo nagini ha'uma ogomuga o'o'a."

⁷ Iesu'e ane tahi'atahi'a gadiziro, raena'a, "Ane vase'a ne zama'aganono'o 'ahige naenaeni'uma ga? 'Nagini hugane irare'ohe! Ibiheta 'ai bireha, ebu e tahi'aheta baze'e 'ahine, igunadu gau ni 'ahoga mene gani'uma!' Mene, ani'e mene 'ouge re'uma! ⁸ E zi'ohe, ane vase u'ano da'o, igunadu berediga mene ha'uma, rehano ani'a bare bare umine'ete'e u'ano, igunadu umide'ete'e gauga ha'uma.

⁹ E'ano'o e'e zi'ohe. Za nagini urato'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ougene zini'uma. Za nagini vago'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ougene hidi'uma. Badi'a'a danazoga uratine, ibihetao toketokero'i, 'ougene ibiheta vavaozini'uma. ¹⁰ Umide'ete'e vaze'ga'e ha'uma, vage'ete'e vaze'ga'e hidi'uma ebu toketokere'ete'e vaze'ga'e ibiheta vavaoha'uma.

¹¹ Zae bo'agano moze nagiga'e, ane ubugani'a gozone umidine, mohe ha'umahe? ¹² Ebu ubugani'a bare kokoro maga umidine, mogani'a asiasi ha'umahe? Mene 'ougi'uma! ¹³ Za'e ha'ai sau'a aza'a rehano, gau manomano ubudeze zenoga urate'ohe. E'e teige, zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, ane mazao umide'ete'e aza'a, Vine Za'oga hube hune zini'uma!"

Iesu zu Belezebulo (Mataio 12:22-30, 12:43-45, Mareko 3:20-27)

¹⁴ Mada 'ahogano Iesu'a mene goere'ete'e vase 'ahoga mazao vine sau'a hegone buniro. Ani bare goerirotene, vase guguvaga'e zaguzagaro.

¹⁵ Rehano vase nu'e horonadu raena'a, "Iesu'a vine sau'a sau'a zuhi'aga

Satani, niġa 'ahoga Belezebulo, ane inaraġa hina vine sau'a hegoze buze'ohe.” ¹⁶ U nu'e Iesu obone tihi radu tuhune nuri'ena'a reiro. 'Badi'a'ono'o haġai nu badeġa haġao'i'!

¹⁷ Rehano Iesu'a ze nouge rae zamarirota'e ederadu ziro, raena'a, “Haba tiba zamaġano zeġe'a rovatadu utitifone, e'e haba'e ane bare ruini'uma. Ebu ne tiba zamaġano zeġe'a rovatadu utitifone, ne e'e ane bare ruini'uma. ¹⁸ Za'e eġe'a Belezebulo inaraġa hina vine sau'a hegone bune'ohe rae ra'ohe. Rehano 'ougine, Satani'e zeġe bare rovozadu utiti'uma ebu zeġe haba'e mene edau gigara'uma. E'ano'o e inara'e mene Belezebulo'ono'o, rehano Badi'aono'o! ¹⁹ Eġe'a Belezebulo inaraġa hina vine sau'a hegoze buzifone, zae tahi'atahi'a'e iniu inara hina vine sau'a hegoze buze'ohe? Zae tahi'atahi'a'e zae mazao ve'oġa rae re'uma. ²⁰ Rehano eġe'a vine sau'a'e Badi'a inaraġa hina hegoze buzine, za edero'i, Badi'a'a zae ibitozini'ohe.

²¹ E hari 'ahoga idaidani'uma. Inara vazegħa'e uti ġauġa ġauġa hina neġa taufine, ani ġauġa nidu'a manoga radi'uma. ²² Rehano inaraġa ufeta boro vazegħa 'ahogani'a aradu vase 'adi utite raharahanine, ane bire'ete'e uti ġauġa nidu'a meine haugi'uma. Ebu ane ne ġauġa zu nidu'a meinadu ġahuge ġuzuhi'uma. Hari 'ahi teige, e'e Satani inaraġa vitinoga, e'ano'o hegoze buze'ohe. ²³ Iniu e mene teite reine, ani eġe agirehi'ete'e vazegħa. Ebu iniu Badi'a mazao vase nu'oze'ohe radu eġe teite mene gaue tiburu'ete'e reine, ani Badi'a mazao'ono'o vase rovoze'ete'e vazegħa.”

²⁴ Ebu Iesu'a zina'a, “Vine sau'a ani vase 'ahoga maza'ono'o buau'etene, ani haba boha'ano ragave'ohe ebu ahi'a ohonoga radu haba 'ahoga vaġe'ohe. Rehano mene horone'etene, ani 'ahige ra'ohe, raena'a, 'E eġe'a vaġinate'e vazegħa vaġe bare onamihi.’ ²⁵ Ani baradu vase e'e horonetene, ani'e neġa deheġa hune zu idaidane touga heuġa. ²⁶ Ebu vine sau'a e'e'a onamadu hena vine sau'a nidu'a fu'o 'aheu fare, a'e ufeta hune sau'a, zamaze'ohe, ebu vase e'e mazao diuġe radiu'ohe. Ebu vase e'e ani ufeta hune sautu'ohe, ibite mene heuġa.”

²⁷ Iesu'a goere'ete'e zamaġano roġae 'ahogani'a vase ġuġuvaġa bo'aġanono'o ġoere iġuniro, raena'a, “Ġae fure'irote'e zu ġubue bo-rofirote'e vi'uġa'e Badi'a'a manohuga haro!” ²⁸ Rehano Iesu'a naenaen-ina'a, “Badi'a ġoere egadu haġaiġa haġae'ete'e azaġa'e Badi'a manohuga hide'ohe.”

*Iona Haġai nu Badeġa
(Mataio 12:38-42, Mareko 8:12)*

²⁹ Iesu vaġe onairote'e azaġa'e ufeta ġehararotene, Iesu'a ziro, raena'a, “Izidi ega'e sau'a, 'Haġai nu badeġa ihofo'i'! rae ra'ohe. Rehano e haġai nu badeġa'e mene furenozini'uma, u peroveta vazegħa Iona mazao furerarote'e haġai nu badeġa re'uma. ³⁰ Iona mazao nagini'a furenirrote'e haġaiġa'e Nineva azaġa mazao haġai nu badeġa reiro. E'e teige, eġe mazao nagini'a furera'uma haġaiġa'e izidi ega mazao haġai nu badeġa re'uma.

³¹ Ibite madaġano Siba haba'a kini roġaeġani'a haba faġanono'o kini Solomona ġoere abitoga veize onamiro. Izidi Solomona vitinoga vazegħa'e eġe, rehano za eġe ġoere abitoga mene urate'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaġano Siba kini roġaeġani'a izidi ega zamao edanadu zi'uma, raena'a, 'Za'e ve'oga!’ ³² Ibite madaġano Nineva azaġa'e Iona haramo abitadu sau'aono'o ġihure ġouri-ro. Izidi Iona vitinoga vazegħa'e eġe, rehano za'e eġe ġoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ġihure'ohe. E'ano'o Badi'a

kota madaġano Nineva azaġani'a izidi ega zamao edanadu zi'uma, raena'a, 'Za'e ve'oga!'”

Ahiri Agaġa

(Mataio 5:15, 6:22-23)

³³ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, “Vaze 'ahogani'a ihure hufine mene 'u'uru ti'uma ga tunahu hina mene ogone modi'uma. U vaze'a ne diuġine agaġa horoni'uma radu midau ti'ete'e haba'ano midau ti'uma.

³⁴ Ga ubuma'e ahi'o ihureġa heuġa. Ga ubumaġo manaġa reine, ġa ahiri'e agaġani'a iriva'i'uma. Rehano sautaune, ġa ahiri'e uzabo'a iriva'i'uma. ³⁵ E'ano'o ġae zamao agaġa'e uzabo ga mene ġiano'i! ³⁶ Ġa ahiri'e agaġani'a iriva'adu uzaboġa 'ahoga o'o'a reine, a'e agaġa bagaġa ihureġa ġae rana agaru'ete'e heuġa.”

Iesu'a Farisea zu Mose Goro Ġoe'a Ihoze'ete'e Azaġa Ro'aze Ġoeriro

(Mataio 23:1-36, Mareko 12:38-40, Luka 20:45-47)

³⁷ Iesu'a ġoere hauġirotene, Farisea vazegħa 'ahogani'a ane teite oganoga veize uminiro. Ebu Iesu'a ani ne onamadu ogomu fataġa zamaine ehoriro.

³⁸ Farisea vazegħa'e Iesu'a izema oganogano 'evo'a mene vuzu'irote'e horonirotene ani zaguzagaro, mazaġa zeġe vouġa haġaio, 'Evo'a ibite vuzu'adu ogafo,' rae reiro. ³⁹ Ebu Zuhi'a Boro'a Farisea azaġa ziro, raena'a, “Farisea azaġa, za'e bioze zu siuvaze enoga da'o vuzu'e dehene'ete'e azaġa heuġa, mazaġa 'evoreze vuzu'e'ohe rehano, zamaze'e ununu zu sau'a toraġa hina iri'ave'ohe. ⁴⁰ Za'e mene huhuzaġa! Badi'a'a enone da'o mene haġairo, rehano zama zuni haġairo. Evoreze da'o ago vuzu'o'i, rehano zamaze zuni deheni'o! ⁴¹ E'ano'o zae mereki zamaġano ġauze* zahara azaġa zeno'i! 'Ougine za'e Badi'a ubumao'e deheġa taugi re'uma.

⁴² Farisea azaġa, zae fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa za'e tirara nebaġano eġa zu murari teige kome'a fase gaubanana tiba Badi'a hau'ohe. Rehano vaze mazao haġai duduġa haġae'ete'e zu Badi'a zamare'ete'e igi mode'ohe. Za ġau boro 'adi'e haġao'i, ebu kome'a kome'a zuni haġao'i! ⁴³ Farisea azaġa, zae fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa za'e nu'onu'o neġano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorih ra'ohe. Ebu vazevaze'a nu'onu'o haba'ano hidine, 'Zuhi'a' rae gubaze ġorezihi ra'ohe. ⁴⁴ Zae, fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa za'e rune iduġa u'uruġa heuġa. Rune ahi'a'e idu zamaġano ruhuġa rehano, vaze'a e'e rana oname onae'ohe. E'e teige, vaze'a horoze'etene zamaze'e toraġa rae mene edere'ohe.”

⁴⁵ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazegħa 'ahogani'a Iesu niro, raena'a, “Thore vazegħa! Ga 'ouge ġoere'ete'e eme zu rae sausaufe'ete'e heuġa.”

⁴⁶ Iesu'a naenaenina'a, “Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa, zae zuni fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa za ihore'e riga hune, e'ano'o vaze'a hegotoga reine mene idaġa. Za'e vaze da'o aduga boro zini'ohe, rehano zae 'evore hudu'a tiba hina zu mene hune danaze'ohe.

⁴⁷ Zae, fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa peroveta azaġa'e vouġaze'a zimiro, ebu zae'a ze rune iduġa rohorohone'ohe. ⁴⁸ Vouġaze'a peroveta azaġa zemadu zae'a iduze rohorohone'eta'a'e, za'e vouġaze'a haġai duduga haġairo rae ra'ohe. ⁴⁹ E'ano'o Badi'a huhuzaġa, ani reiro, raena'a, 'Eġe'a peroveta azaġa zu apostolo azaġa nu zeġe mazao tuġuzi'uma, ebu nu'e zimi'uma, u nu'e sausaenzi'uma,' reiro. ⁵⁰ Badi'a'a raha 'adi haġairote'e madaġanono'o peroveta azaġa zimiro. E'ano'o e'e

* **11:41** Zae'a meirote'e ġauze

adugaḡa nidu'a'e, izidi egani'a odohi'uma. ⁵¹ A'e ibite Abela mau runirote'e e'eano'o onao ḡonaḡanobone Sakaria maro. Zakaria'e dibu'o fataḡa zu Badi'a ne zaḡoḡa hune bo'aḡano mau runiro. E hube hune zi'ohe, e'e aduga nidu'a'e izidi egani'a odohi'uma. ⁵² Za, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma! Mazaḡa vaze'a Badi'a edeḡa me'uma neḡa ibihetaḡa vava'e'ete'e kiḡa'e, zae'a u'uru ti onae'ohe. E'ano'o za'e mene diuḡi'uma, ebu Badi'a ederoga veize diuḡihi ra'ete'e azaḡa zuni zae'a 'ue'ohe.”

⁵³ Iesu'e ḡoere hauḡadu ne be'ano'o buarotene, Farisea zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a ane mazao maḡunu monede riḡa ḡadiḡadiniro.

⁵⁴ Mazaḡa ani'e nagini nu rae ve'onine adugano mae ohonihi rae inariro.

12

Ḡoe'a Riḡa zu Inaraḡa

(Mataio 10:26-33, 12:32, 10:19-20)

¹ E'e madaḡano, vaze ḡuḡuvaḡani'a nu'oraro 'ahine, odaze rana edaro. Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ibite ziro, raena'a, “Farisea azaḡa haḡaize ḡiano'i! Mazaḡa ze'e zama guhi azaḡa ebu Isiti heuḡa. ² Rehano izidi 'u'uruḡa ḡau'a nidu'a Badi'a'a furene hauḡi'uma. ³ E'ano'o ohere nagini sifu ra'ete'e ḡoe'a nidu'a hunio aḡao igi'uma. Ebu bazuni neḡa zamaḡano nagini gumude ra'ete'e ḡoe'a nidu'a vaze'a egoga veize ne binuḡa hitaganono'o harami'uma.

⁴ Nego nabudi, ego'i, e hube hune zi'ohe! Ahiri mau'ete'e azaḡa ago rihozo'i, mazaḡa ze ahiri da'o mau'ohe rehano, vine sausaunoga'e mene idara'uma. ⁵ U rihoni'uma vazeḡa'e Badi'a da'o! Mazaḡa ani'e vaze manadu ire rogao mae feuze'ete'e gigi'aḡa'e obone ti'ohe. Hube hune ani da'o rihoni'uma!

⁶ Vaze'e tiburi niniḡa fu'o moni kome'a* hina hoite'ohe. Ze'e mene ḡau boro, rehano Badi'a'a e'e tibuhuga ramo mene agutu mode'ohe. ⁷ Badi'a'a zae zamaradu vadini iguḡa nidu'a nugu'e edeḡa. E'ano ago rihano'i, mazaḡa za'e Badi'a ubumao tiburi niniḡa vitinoga.

⁸ Ḡiano'i! E hube hune zi'ohe. Iniu'a vaze ubumao raena'a, 'E'e Iesu mone,' rae reine, eḡe, Vaze Ubugani'a ani zu Badi'a tuḡure viga ubumao raena'a, 'Vaze adi'e eḡe none,' re'uma. ⁹ Ebu iniu'a vaze ubumao e rae o'ohine, eḡe zu Badi'a tuḡure viga ubumao ani rae o'oni'uma. ¹⁰ Iniu'a eḡe, Vaze Ubuga rae sausaunine, Badi'a'a ani sau'a rae modoha'uma. U iniu'a Vine Zaḡoḡa rae sausaunine, ani sau'a'e mene rae modoha'uma.

¹¹ Za'e e hegote'ete'e u'ano, kota veize tutuze onamadu nu'onu'o neḡa, zuhi'aḡa zu ḡihi'aḡa azaḡa zamao ohozo'idene, nouge za biri'uma zu nouge rae ḡoeri'uma moneo ago zamare ada'ado'i, ¹² mazaḡa za edanadu nouge rae ḡoerite'e moneo Vine Zaḡoḡani'a ihozi'uma.”

Ma'ora Vazeḡa mazao Ḡoere rae Idaniri

¹³ Vaze 'ahogani'a vaze ḡuḡuvaḡa bo'aḡanono'o Iesu niro, raena'a, “Thore vazeḡa, mamafe'a mode rudarote'e toheḡa nu rovonadu naeḡa eḡe enoga veize negohe no'i!” ¹⁴ Iesu'a naenaenina'a, “Nego, vaze 'ahogani'a toheze ḡahuge'ete'e haḡaiḡa veize e mene ohohiro.” ¹⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, “Za ununu haḡaiḡa mene haḡaifine, zamaze gigano'i! Mazaḡa vaze'a tohe ḡehaḡaono'o ḡabone mene hide'ohe.”

* **12:6** Girikio, 'Assaria aheu', moni kome'a

¹⁶ Ebu ze hari 'ahige idaniro, raena'a, "Ma'ora vazega 'ahoga'e mebagano ogomu manomano'a hudaro. ¹⁷ E'ano'o ani ane'a bare zamariro, raena'a, 'E ogomuhe godogoga nega'e o'o'a. E nagini hagai'uma?' ¹⁸ Ebu ani raena'a, 'E 'adigine manoga! Ogomu ti'ete'e nega ibi'a'e fahadu boro iziga ogoratihi ebu ogomuhe zu tohehe nidu'a e'ea zouni'uma.' ¹⁹ Ebu ani ane bare raena'a, 'E muri faga radiu onamite veize ogomu boro hune ruhibe teha. E'ano'o e'e ogau'ena'a zu gage'ena'a matu'e onami'uma!' ²⁰ Rehano Badi'a'a niro, raena'a, 'Ga'e mene huhuzağa! Ege'a izidi ohere gae gabone mae vaginine, ga'a ruhibate'e tohe'e iniu'a me'uma?'"

²¹ Iesu'a goere gonagano reiro, raena'a, "De'eguğa vazega'e ane tohe da'o ruhibe'ohe, rehano Badi'a moneo ani'e mene ma'ora vazega ra'ohe."

Ago Zamare Adudano'i
(Mataio 6:25-34)

²² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E'ano'o e zi'ohe. Zae gabone veize nagi ogomu a'uma ga ahirize veize nagi dabua vidi'uma rae ago zamare adudano'i! ²³ Mazağa gabone zu ahiri' e ogomu zu dabua vitinoga. ²⁴ Nugo gaoza zamaro'i! Ze ezone mene gorau'ohe zu mene hirive'ohe. Ogomuze nu'one'ete'e haba'a zu o'o'a, rehano Badi'a'a gubuze'ohe. Za'e nini vitize hune'ohe! ²⁵ Zae bo'agano iniu'e zamare adudaune, gabone'a tahiğa zuni fara'umahe? Mene! ²⁶ Gau kome'a e'e hağaoga zu mene idağa reine, za nougadu gau 'ahoga veize zamare adudu'ohe?"

²⁷ Butu kakağa'e nougenouge guhure'ete'e giano'i! Ze mene gaue'ohe ga dabuaze mene turine'ohe. Rehano e zi'ohe, butu kakağa 'ahoga'e ma'ora vazega kini Solomona'a hagairote'e dabuaga manomano vitinoga. ²⁸ Ebu butu veğa'e izidi gaboga, hena ohogore'e vase'a masinadu ireo hufi hauni'uma, rehano Badi'a'a faifaine manohuni'ohe. Za'e ve vitinoga, e'ano'o Badi'a'a hubehune dabua vidauzini'uma. Rehano za'e Badi'a mazao mene borofe fie'ohe! ²⁹ Nagini a'uma zu gagi'uma rae ago zamare adudano'i! ³⁰ Mazağa Badi'a agu'a azağa'a 'ahiguğa nidu'a vage'ohe, rehano Moze'e za'a e'e gauga urate'eta'e edega. ³¹ 'Ougine Badi'a'a ibitozini'ete'e vago'i, ebu e'e gauga nidu'a zuni zini'uma!

³² E'ano'o za'e, mamoe kome'a kome'a heuga, ago rihano'i, mazağa ane'a ibitohau'ete'e haba'a zinifine, Moze ani matu'e rudau'ohe. ³³ Ebu toheze seronadu moniga'e zahara azağa zeno'i! 'Ougine mene ziga'uma tunahuğano toheze nu'one'ete'e teige, toheze adureo nu'oni'uma. E'ea tine, mene hauği'uma ebu de'ea'e gonore zu zuhi'a mene sausauni'uma. ³⁴ Mazağa za'a toheze nouma tine, zamaronenze zu de'ea ti'uma."

Zuhi'a Boro'a Onaite'e veize Ruhibo'i
(Mataio 24:45-51)

³⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e, tugure azağa teige, gau dabuaga hağae ruhibe rado'i, ebu ihureze zu agane modo'i! ³⁶ Ebu zuhi'aze hahu muiganono'o ne u'a bare feuradu ibihetao toketokerine ibiheta garihe vava'e'ete'e teige, Zuhi'a Boro'a onaite'e veize ruhibo'i! ³⁷ Zuhi'aze'a bare onaadu tugure azağa'e ani guhine radiu'ena'a ruhibe'ete'e horozine, ani matu'o zenadu manohuga zini'uma. E hube hune zi'ohe, zuhi'aze'a gau dabuaga vidanadu ogau'ete'e fatağano ohozadu ogomu zini'uma. ³⁸ Ebu zuhi'aze'a ohere ga uzeuze feuradu tugure azağani'a ani guhine radiu'ete'e horozine, matu'o zenadu manohuga zini'uma.

³⁹ Za'e 'adi zamaro'i! Vaze 'ahogani'a gonore vazega'e no'e madagano ani ne onai'uma rae ederine, gonore vazega'e diugoga mene idarafine,

ani'e neġa faine taufi'uma. ⁴⁰ E'ano'o zae zuni ruhibe rado'i, mazaġa eġe, Vaze Ubuga'e za'a mene edere'ete'e madaġano bare onai'uma."

⁴¹ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġae'a hari 'adi'e emeġe veize da'o ga vaze nidu'a veize zuni idane'ohe?" ⁴² Zuhi'a Boro'a naenaenina'a, "E'e iniu huhuzaġa zu zama tibano gau'ete'e azaġa zi'ohe. Tuġure vazegħa 'ahoga'e huhuzaġa zu zama tibano gauine, zuhi'a'e ani teite matu'i'uma. Ebu vaze e'e tuġure azaġa ġihi'aġa mae ohonadu 'ahige re'uma, raena'a, 'Tuġure azaġa nidu'a taufo'i! Ogomuze zuni mada idunane zeno'i!' 'Ougadu ani'e onami'uma. ⁴³ Tuġure vazegħa'e 'ouge gauine zu zuhi'aġani'a bare feuradu horonine, ani matuadu manohuga ha'uma. ⁴⁴ E hube hune zi'ohe, ani'e zuhi'aġani'a ane tohe nidu'a taufe'ete'e vazegħano ohoni'uma.

⁴⁵ Rehano tuġure vazegħa'e ane'a bare raena'a, 'E zuhi'a'e vehu'u faġanobu'u onai'uma,' rae zamaradu tuġureġa azaġa nidu'a bouzine zu ufeta ogau gage baboraane, ⁴⁶ zuhi'aġa'e, ane'a mene edere'ete'e madaġano bare onaadu aduga boro ha'uma ebu zama tibano mene gauirete'e azaġani'a radiu'ete'e haba'ano ohoni'uma. ⁴⁷ Tuġure vazegħa'e ane zuhi'a'a nagini urate'ete'e haġaiġa edegħa rehano, mene ruhibine zu haġaiġa mene haġaine, ani'e boune sausauni'uma. ⁴⁸ U tuġure vazegħa'e ane zuhi'a ura mene ederadu ve'oġa haġaine, ani'e fa'one tauġi'uma. Iniu'e Badi'a mazaono'o manohuga boro hidine, Badi'a'a ani gau boro haġaoga urati'uma.

Mene Uniho Manoġa Rehano Rovoti'uma
(Mataio 10:34-36)

⁴⁹ Iesu'a bare ziro, raena'a, "Eġe'a raha 'adi hufoga radu ire roga mae onairo. Ebu ire roga'e amahi raha 'adi iri radiune matu'i'uma. ⁵⁰ Rehano e aduga hidite'e bapatizogħa 'ahoga me'uma zu zamahe'e aduga onamo ġonaga me'uma. ⁵¹ Za'a zamare'etene, eġe'a raha 'adi uniho manoġa mae ovairo ga? Mene! Eġe'a rovoze ġuzuhoga veize ovairo. ⁵² Izidiono'o onamo zama moneo ne azaġa'e rovoti'uma, mazaġa nu'e eġe mazao fie'ohe, u nu'e mene fie'ohe. Ne e'e azaġa'e fu'o reine, zeġe bo'aġano rovotadu uġidu'a 'aheu teiteagiretiti'uma, ga 'aheu'a uġidu teite agiretiti'uma. ⁵³ A'e mogani'a ubuga teite agiretiti'uma ga ubugani'a moga teite agiretiti'uma. Ebu vi'ani'a aboġa teite agiretiti'uma ga aboġani'a vi'a teite agiretiti'uma. Ebu vi'ani'a ubuga inuga teite agiretiti'uma ga ubuga inugani'a i'a vi'a teite agiretiti'uma."

Madaġa'e Nougenouge Ederi'uma
(Mataio 5:25-26, 16:2-3)

⁵⁴ Iesu'a vaze ġuġuvaġa ziro, raena'a, "Ġoze'a ġutanoga horone'etene†, za'a raena'a, 'Irugu'a ru'a'uma.' A hube, irugu'a ru'a'uma. ⁵⁵ Ebu ohere ġoze'a bororanadu nahudu'etene‡, za'a raena'a, 'Mada'a hia'uma.' A hube, mada'a hia'uma. ⁵⁶ Zae, zama guhi azaġa! Adure zu raha iraġa horone'etene nagini'a furera'uma zae edegħa. U izidi madaġano nagini'a fureru radiu'ete'e mene faine zamare horone'ohe.

⁵⁷ Zae'a zae bare nagini'e haġai duduġa rae mene edere'ohe. ⁵⁸ E hari 'ahoga idani'uma. Ġa'e vaze 'ahoga moni madu mene bare haune, ani'a ġae kotao oho'ihhi radu ani teite onami'uma. E'e zamaġano ġanine ge ibio uniho manofu'i! Mene 'ouġine, ani'a ġa kota ibitohau'ete'e vazegħa 'evorao oho'i'uma, ebu ġu'a neġa taufe'ete'e vazegħa evorao oho'adu ġu'a neġano

† 12:54 Girikio, 'Mada zubure'ete'e moneo ġoze'a ite'etene' ‡ 12:55 Girikio, 'Za ġuzu'ono'o zavara horone'etene'

oho'i'uma. ⁵⁹ E hube hune ġa'ohe, ġa mene bua'uma onamo ġae'a ani moni nidu'a bare ha'uma.”

13

Sau'a'ono'o Ġihuradu Badi'a Vaġe Aro'i

¹ E'e madaġano vase nu'e Iesu vaġe aradu niro, raena'a, “Galilea azaġa nu'e Badi'a dibuo hau radiu'ete'e zamaġano Pilato, Roma gavana vazeġa, ani'a uti azaġa nu tuġzadu ze zemeha.” ² Iesu'a naenaenziro, raena'a, “Za'a zamare'etene, ze sau'a'e Galilea azaġa nu omo sau'a ro'anoga 'ahine, 'ouge rudaneha rae ra'ohe? ³ Mene! Eġe'a zi'ohe, za'e zae sau'anono'o mene ġihurine, zae zuni zeġe teige 'ouge ruda'uma. ⁴ Ebu za edeġa, Siloami haba'ano ne hitagani'a fahanadu vase 18 rudaro. Za'a zamaretene, ze sau'a'e Ierusalem azaġa nidu'a sau'a ro'anoga rae ra'ohe? ⁵ Mene! Eġe'a zi'ohe, za'e zae sau'anono'o mene ġihurine, zae zuni 'ouge ruda'uma.”

Figi Ireġa Huga O'o'a Hariġa Idaniro

⁶ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro. “Vaze 'ahogani'a vaini nebaġano figi ireġa ġoraro. E'e enogano, ani'a huga nu re'oga veize onairo, rehano huga'e o'o'a. ⁷ E'ano'o neba ġiane'ete'e vazeġa niro, raena'a, 'E muri uġidu zamaġano huga re'oga veize ona rehano, huga ni 'ahoga mene horoneha. E'ano'o udi higono'i, mazaġa haba iriva'one tauge'ohe!” ⁸ Ebu neba ġiane'ete'e vazeġani'a naenaenina'a, “Eġe zuhi'a, ge muri tiba modo'i! Eġe'a mazaġano busi mumuġa teadu ġiani'uma. ⁹ 'Ougadu muri tiba zamaġano hudaune manoga, u mene hudano'idene, udi higono'i!”

Iesu'a Bana Madaġano Oda Sau'a Roġaeġa Fainiro

¹⁰ Bana Madaġa 'ahogano Iesu'e nu'onu'o neġano Badi'a ġoere ihoze radiunu. ¹¹ E'ea roġae 'ahogani'a radiunu. Vine sau'a'a ani ragano radu ġaruga mae beonadu muri 18 mene edau faraunu. ¹² Iesu'a ani horonirotene, hunadu Iesu vaġe onairo. Ebu Iesu niro, raena'a, “Roġae, ġa ugi 'ai manoreha.” ¹³ Iesu'a 'evo'a ane rana trio, ebu ani'a zogone edau fararo zu Badi'a matu'oharo.

¹⁴ Rehano nu'onu'o neġa ġiane'ete'e ġihi'a'e maġuniro, mazaġa Iesu'a Bana Madaġano ugi roġaeġa fainiro. Ani'e vase ziro, raena'a, “Eme mada 6 zamaġano gau'i'uma. E'ano'o ugi azaġa'e e'e madaġano aradu faizi'uma, mene Bana Madaġano!”

¹⁵ Ebu Zuhi'a Boro'a naenaenziro, raena'a, “Zama guhi azaġa! Za'e Bana Madaġa madaġano boromakau zu donikize vu gagoga veize maġuono'o fui'e buze'ohe. ¹⁶ E'e teige, Satani'a roġae 'adi, Aberahamo mariga, muri 18 ogoru tiro, ebu eġe'a Bana Madaġano 'ouge fui'e modiro. E'e haġai duduġa haġaeħa!”

¹⁷ Ani 'ouge reirotene, maġunoharote'e azaġa nidu'a'e mazagaroziro, u vase ġuġuvaġa nidu'a'e, ane'a haġai manomano nidu'a haġairote'e u'ano, matu'iro.

Badi'a'a Ibitozini'ete'e Moneo Ġoeriro (Mataio 13:31-33, Mareko 4:30-32)

¹⁸ Ebu Iesu'a zina'a, “Badi'a'a ibitozini'eta'e nagini heuġa? Nagini hina idani'uma? ¹⁹ A'e Guava* maġa kome'a tiba vase'a madu nebaġano ġorau'ete'e heuġa. Ebu ġuhure ire boro radu nini'a rafi are ezagano kamadu neġa ogora'uma.

* 13:19 Girikio, Fufu

²⁰ Iesu'a bare zina'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nagini hina rae idani'uma? ²¹ A'e isiti heuḡa. Roḡae'a isiti tahiḡa madu uvahuḡa ḡehaḡa teite mirune tibune'ohe onamo 'uvahu nidu'a mini'ohe."

Ibiheta Kokosiḡa

(Mataio 7:13-14, 7:21-23)

²² Iesu'e Ierusalemaba haba'a oname'ena'a, haba'a haba'ano zu neḡa neḡano ihoze onaminu. ²³ Ebu vaze 'ahogani'a ḡadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Badi'a'a vaze nu'a da'o sau'aze'ono'o ḡabozi'umahe?" Iesu'a naenaenziro, raena'a, ²⁴ "Ḡabone tuḡutuḡu ibiḡa diuḡihi roidene, ibiheta kokosi'ano diuḡo'i! Eḡe'a zi'ohe, e'e diuḡoga veize inare gauo'i, mazaḡa vaze ḡehaḡa'e e'e diuḡihi ra'ohe rehano, mene idara'uma! ²⁵ Ne vazegani'a edanadu ibiheta haraune, za'e enonao edanadu toketokeri'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, ibiheta vava'o'il' Rehano ani naenaenzi'uma, raena'a, 'E za noumaono'o onata'e aḡu'a.' ²⁶ Ebu za 'ai re'uma, raena'a, 'Eme ḡae teite ogau tiburaunu zu ḡa'e emeḡe ne ibiḡano ihofinu, e'ano'o ḡa'e eme edeḡa!' ²⁷ Rehano ani naenaenzi'uma, raena'a, 'Za'e noumano'o onata'e e aḡu'a. Za haḡai sau'a azaḡa, eḡe mazaono'o vaḡino'il'

²⁸ Ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaḡano Aberahamo, Isako, Iakobo zu peroveta azaḡa nidu'ani'a radiu'ete'e horozi'uma, u za'e enona be'a ḡiaze mode tauḡi'uma. Ebu za'e nia'uma zu maḡunadu ḡononeze atiti'uma. ²⁹ Iuda mene azaḡani'a naenaeno'o onadu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaḡano ehoradu ogau tibura'uma. ³⁰ Ḡiano'i! Ibite'ete'e azaḡa'e vesi'uma, ebu vesi'ete'e azaḡa'e ibiti'uma.

Iesu'a Ierusalemaba Haba'a U'ano Niaro

(Mataio 23:37-39)

³¹ E'e madaḡano Farisea azaḡa nu'a Iesu vaḡe onadu niro, raena'a, "Adano'o vaḡinadu haba 'ahoga onamo'i, mazaḡa kini Heroda'e ḡa ḡamihi ra'ohe!" ³² Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Ani'e butu ḡuniḡa so'oso'oḡa heuḡa. Ani onamadu 'ahige no'i, 'E mada mene faḡano vine sau'a hegoze buzi'uma zu uḡi azaḡa faizi'uma, ebu hena eḡe gau nidu'a haḡae hauḡi'uma. ³³ Nagini'a eḡe mazao furera'uma rehano, e'e izidi oname madaḡano Ierusalemaba haba'a onami'uma. Mazaḡa peroveta azaḡa'e Ierusalemaba haba'a enogano mene ruda'uma.

³⁴ O, Ierusalemaba azaḡa, Ierusalemaba azaḡa! Zae'a peroveta azaḡa zimiro zu Badi'a'a tuḡuzirote'e azaḡa hadi hina zimi ruzi. Kokoroku'a isaḡa zamaḡano ubuga gugube'ete'e teige, e'e mada ḡehaḡa zae tauḡihi reiro, rehano za'e mene uratinu! ³⁵ E'ano'o ḡiano'i, neze fahi'uma! Ebu za'e eḡe mene bare horohi'uma onamo zae'a raena'a, 'Zuhi'a Boro niḡano onae'ete'e vazegā mae ḡihino'il'!"

14

Iesu'a Bana Madaḡano Uḡi Vazeḡa Fainiro

¹ Bana Madaḡa 'ahogano Iesu'a Farisea azaḡa ibitozini'ete'e vazegā neo ogomu anoga veize onamiro. Ebu vazevaze'a ani uhiḡano ḡiaḡianiro. ² E'ea Iesu zamao vaze 'ahoga'e ahi'a uḡinadu menoga radiunu. ³ Ebu Iesu'a Mose goro ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa ḡadiziro, raena'a, "Za'a zamare'etene Bana Madaḡano uḡi vazegā fainoga idaḡa ga mene?" ⁴ Ze'a mene naenaeniro. Iesu'a 'evo'a uḡi vazegā obone'ena'a, fainadu tuḡune vaḡiniro. ⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Zae bo'aḡano Bana Madaḡano iniu ubuga

ga boromakau'a idu zamağa ovoine, ġarihe mae ġihini'uma ga mene?"
⁶ Ze'e mene bare naenaeniro.

Haġai Ovoroga Haġao'i

⁷ Iesu'a huzirote'e azağa hitana ehorogano ehoroga horozitene, ani'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, ⁸ "Vaze 'ahogani'a hahu muiğa auġoga veize ġa huġadine, hitana ehorogano ago ehoroi! ⁹ Mazağa ufeta hitaga vazega zuni hunine, ġanine huzate'e vazegani'a onadu ġani'uma, raena'a, 'Ga ehoru haba'a vaze 'adi hano'i! 'Ougine ġa'e nouge rae zamari'uma? E'e bone mazagaru'adu raha ehoroga vaġe onami'uma.

¹⁰ E'ano'o muie'ete'e vazegani'a huġado'idene, raha ehorogano ehoroi! 'Ougine, mui haġae'ete'e vazegani'a horo'adu ġa vaġe ari'uma. Ebu ġa'ena'a, 'Vazehe, iġunadu hitana ehorogano ehoroi! 'Ougadu ġae teite huzate'e azaġani'a ġa nigu'i'uma. ¹¹ Iniu vaze ane'a bare niġa mae itine, ani'e mae ovo'i'uma, u iniu vaze ane'a bare niġa mae ovoine, ani'e mae ġihini'uma."

¹² Ebu Iesu'a vaetadu ani hunirote'e vazega e'e niro, raena'a, "Ogomu ga mui veize huzo'idene, vazego, negoġo, nabugo ga ġae uhiġano radiu'ete'e ma'ora azağa ago huzo'i! 'Ougine ze'a ġa bare naenae'e huġadi'uma.

¹³ Rehano ġa muio'idene, zahara azağa, oda sau'a azağa, edanoga mene idağa azağa ebu ubumaze kuruğa azağa huzo'i! ¹⁴ 'Ougine za'e Badi'a'a manohuga zini'uma. Mazağa ze'e baronoga'e mene idağa 'ahine, duduğa azaġani'a bare ġabode iġune'ete'e madaġano, ġa'e Badi'a'a naeġa ġani'uma."

Mui Boro Hariġa Idaniro

(Mataio 22:1-10)

¹⁵ Iesu teite ogau radirote'e vazega 'ahogani'a Iesu ġoere igirotene, ani Iesu niro, raena'a, "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'ano ogau tiburu'ete'e azaġa'e matui'uma!"

¹⁶ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, nina'a, "Mada 'ahogano vaze 'ahogani'a mui boro ruhibadu vaze ġehaġa huziuro. ¹⁷ Mui madaġa reirotene, ani tuġure vazega'e huzirote'e azağa mazao tuġunadu 'ahige ziro. 'Mui boro veize ġau nidu'a ruhina 'ahine, za'e nidu'a, izidi aro'i! ¹⁸ Ebu tuġure vazega'e 'ouge ġoeriro, rehano ze tiba tiba'e ġoere nufenufiro. Ibite nirote'e vazegani'a raena'a, 'E haba iziga hoiteha, e'ano'o e e'e ġiani onamihi. E mene amate'e moneo ago maġuno'i! ¹⁹ Ebu vaze 'ahogani'a raena'a, 'E boromakau 10 hoiteha. E'ano'o e ze manoga ga mene rae tuhune nurihi. E mene amate'e moneo ago maġuno'i! ²⁰ Ebu vaze 'ahogani'a raena'a, 'E izidu'u hahureha, e'ano'o e mene ami'uma.'

²¹ Tuġure vazega ani'e bare onamadu ze'a reirote'e ġoe'a zuhi'aġa ihoniuro. Ani'a ihonirotene mui vazega'e maġune rudaro ebu tuġure vazega niro, raena'a, 'Ne ibiġano zu ibi kokosiġano ġarihe onamadu zahara azağa, oda sau'a azağa, ubumaze kuruğa azağa zu edanoga mene idağa azağa huzo'i! ²² Tuġure vazega onamadu 'ouge haġairo. Ebu bare onaadu zuhi'aġa niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a ehate'e ġauġa haġaeha, rehano ne ize mene iriva'eha.' ²³ Zuhi'aġani'a tuġure vazega niro, raena'a, 'Ibi boro zu maġa neġa ibiġano buau onamadu vaze vaġo'i ebu tutuze aro'i! Vaze hina eġe ne iriva'o'no'i! ²⁴ Ġiano'i! Eġe'a ibite mui veize huzirote'e azağa nidu'a'e, eġe mui tahiġa zu mene auġi'uma."

Iesu Hegote'ete'e Ibiġa

(Mataio 5:13, Mareko 9:50)

²⁵ Mada 'ahogano vase gūguvağa hune'a Iesu ġaruna hegotinu. Ebu Iesu'a vaetadu ziro, raena'a, ²⁶ “Iniu'a eġe ġaruna hegotoga urato'idene, eġe zamare borofo'i! Moġa zu vi'a, inuġa zu ubuga, negoġa zu ezeġa, ebu ġaboneġa zuni ago zamare borofo'i! 'Ouge haġaine, ani'e eġe tahi'a rae re'uma. ²⁷ Iniu'a ane satauro odohadu eġe ġaruna mene hegotine, ani'e eġe mene tahi'a rae re'uma.

²⁸ E hari 'ahoga idani'uma. Zae bo'aġano, vase 'ahogani'a ne hitaġa ogoranoga uratine, ibite geno ehoradu moni nugu hina ogoru hauġi'uma rae ġiani'uma. Zu ani moniġa'e ne e'e ogoranoga veize idaġa ga mene rae ġiani'uma. ²⁹ Iġite ohonadu mene ogoru hauġine, vase ġehaġani'a e'e horonadu ġiriho ha'uma. ³⁰ Ze'e raena'a, 'Vaze 'adi'e ne ohoniro, rehano hauġoga'e mene idaraneha!

³¹ Ebu kini 'ahogani'a kini 'ahoga teite uti onamine, ani ibite geno ehoradu zamare'ena'a, 'Eġe uti azaġa'e 10,000 ebu 'ahoga uti azaġa'e 20,000. E'e kiniġa teite utitine, ani vitini'uma ga mene?' rae ġiani'uma. ³² Ani vitinoga mene idaġa reine, kiniġa e'e ize faġano, ani teite uniho manoġa mouga veize hari odohe dure'ete'e vazega tuġuni'uma. ³³ E'e teiġe, zae bo'aġano iniu vase ane ġau nidu'a hune modoga moneo ibite mene zamarine, ani'e eġe tahi'a rae mene re'uma.”

³⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, “Za'e dama heuġa. Dama'e manoġa, rehano inigani'a dauġine, nougenouge damaġa bare haġai'uma? ³⁵ Damaġa mene bare haġaine, raha ga ogomu ġuhune'ete'e busiġa'e mene manoġa, e'ano'o mae modi'uma. Za teġazeta ro'idene, eġe ġoere faifaine abito'i!”

15

Mamoe'a Dauġirote'e Hari Idaidaġa (Mataio 18:12-14)

¹ Mada 'ahogano takesi azaġa ebu haġai sau'a azaġani'a nu'oranadu Iesu ġoere abitinu. ² Rehano Farisea azaġa ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa ze mene matuiro ebu ufeta ġoereriro, raena'a, “Iesu'e haġai sau'a haġae'ete'e azaġa mae zouze'ohe ebu zeġe teite ogau tiburu'ohe.”

³ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro. ⁴ “Zae bo'aġano vase 'ahoga'e mamoe'ega 100, rehano tibani'a dauġine, ani'e mamoe'e 99 haba boha'a nobe'a modadu dauġoga mamoe'ega vaġe ragavi'uma. ⁵ Ani horone meine, ani matu'e rudanadu mae ane herao ti'uma. ⁶ Ebu ani bare ne onamadu ane vase, negoġa zu nabuga huze nu'ozi'uma. Ebu ra'ena'a, 'E'e eġe mamoe'e dauġoga ġauġa horoneha, e'ano'o eġe teite matuihi!' ⁷ E zi'ohe. Hari e'e teiġe, haġai sau'a vazega tiba'e ane sau'a'ono'o ġihurine, adureo ani mazao ufeta matu'i'uma. Sau'a'ono'o ġihuri'uma haġaiġa o'o'a ra'ete'e duduġa azaġa 99 vitizi'uma.”

Moni'a Dauġirote'e Hari Idaidaġa

⁸ Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, “Roġae 'ahoga'e moniġa nidu'a* 10, rehano tibani'a dauġine, ani nagini haġai'uma? Ani ihureġa tinadu ne fode'ena'a, haba nidu'a faine ġiane vaġi'uma. ⁹ Ebu horone meine, ane vase, negoġa zu nabuga huzadu zina'a, 'Eġe'a daunirote'e moni tiba vaġe horoneha, e'ano'o eġe teite matu'ihil' ¹⁰ E za zi'ohe. E'e teiġe, Exhaġai sau'a vazega tibani'a ane sau'a'ono'o ġihurine, Badi'a tuġure viga'e matu'i'uma.”

* **15:8** Girikio, '10 Derakema', Derakema tiba'e mada tiba gau naeġa

Ubugani'a Dauḡirote'e Hari Idaidaḡa

¹¹ Ebu Iesu'a hari 'ahoga bare idaniro. “Vaze 'ahogani'a ubuga 'aheu teite radiunu. ¹² Mada 'ahogano ubuga veḡani'a moga niro, raena'a, 'Mama, ḡae toheḡo zamaḡano eini'uma ḡau nidu'a 'ai eno'i!' Ebu mogani'a ane ḡau ubuga 'aheu veize a'anadu ziniro.

¹³ Mada nu ḡarugano, ubuga veḡani'a ḡauḡa nidu'a nu'onadu haba faḡa vaḡine onamiro. Ebu e'ea ani mene faine zamaradu moniḡa au tauḡe'ena'a nidu'a modiro. ¹⁴ Ani moniḡa nidu'a mode hauḡirotene, e'e haba'ano zahara boro'a buaro ebu ani vinine runiro. ¹⁵ E'ano'o ani gauoga veize e'e haba'a vazega 'ahoga vaḡe onamiro, ebu vazegani'a ani haba boha'ano aba taufe'ete'e gauḡa haro. ¹⁶ Ani e'ea vinine runadu ani ura boro'e aba ogomu atihi reinu, rehano vaze 'ahogani'a ogomu 'ahoga mene haro.

¹⁷ Ḡonagano zamaḡani'a bohatanadu ani ane bare reiro, raena'a, 'Eḡe mama veize gaue'ete'e azaḡa'e ogomuze ḡehaḡa bagaḡa, u e'e ahama vinihe ruhe'ohe. ¹⁸ E mama vaḡe bare onami'uma ebu 'ahige ni'uma. “Mama, e'e ḡa zu Badi'a mazao haḡai sau'a haḡaeha. ¹⁹ E'ano'o e ḡae ubugo rae ago huho'i, rehano ḡae veize gaue'ete'e azaḡa teige huho'i!” ²⁰ 'Ouge rae zamaradu ani iḡunadu moga vaḡe bare onamiro.

Ani ize faḡano onairotene, mogani'a horoniro. Ani'e vetuḡaneadu ani ubuga 'u'a dure onamiro ebu ahainadu fura'iniro. ²¹ Ubugani'a moga niro, raena'a, 'Mama, e'e Badi'a zu ḡa mazao haḡai sau'a haḡaeha, e'ano'o e ḡae ubugo rae ago huho'i!" ²² Rehano mogani'a tuḡure azaḡa zina'a, 'Dabua manoga ḡarihe odohe aradu vidanohano'i! 'Evore adiriḡa redohano'i, zu tamaka redohano'i! ²³ Ebu boromakau modohuḡa iga reite'e odohe aradu mano'i! Eme au matu'i'hi! ²⁴ Mazaḡa e ubude 'ahi'e rudaro ebu bare ḡabodeha, ani dauḡiro ebu bare horone maha! E'ano'o tuḡure azaḡani'a ani'a reirote'e ḡauḡa nidu'a haḡairo. Ebu mui boro haḡadu zeḡe nidu'a matue tiburaro.

²⁵ E'e zamaḡano ubuga ibi'ani'a mebao gaue radiunu. Ani ne u'a bare onamadu uhiḡano feurirotene, muie haraoga igiro. ²⁶ Ebu ani tuḡure vazega 'ahoga hunadu nagini'a fureranate'e ḡadiniro. ²⁷ Tuḡure vazegani'a naenaenina'a, 'Negogo ani manoga bare feureha, e'ano'o mogo'a boromakau modohuḡa iga manadu mui boro haḡaeha.' ²⁸ 'Ouge reirotene ubuga ibi'a ani maḡune rudaro ebu ne zamaḡa diuḡoga mene uratiro.

Ebu mogani'a buanadu uminiro, raena'a, 'Ne diuḡadu eḡe teite mui matui'hi!" ²⁹ Rehano ani'a naenaenina'a, 'Mama, zamaro'i! E muri ḡehaḡa tuḡure vazega teige ḡae veize gau'e onae'ohe zu ḡae goere mene hezahohaunu. Rehano e'e eḡe vazehe duḡuru teite matu'u veize ḡae'a gouti ubuga tiba zu mene maro. ³⁰ U ubugo aha'a ubuma ḡezo haḡaiḡano ḡae moni mode hauḡadu ne u'a bare onatene, ḡa boromakau modohuḡa iga mano haneha!" ³¹ Ebu mogani'a niro, raena'a, 'Eḡe ubude! Ḡa mada nidu'a eḡe teite radiu'ohe, e'ano'o e ḡau nidu'a'e ḡae veize. ³² U negogo ani'e rudaro ebu bare ḡabodeha, zu dauḡiro ebu bare horoneha. E'ano'o emeḡe'a mui haḡadu matu'i'uma!"

16

Ma'ora Vazeḡa Ḡau Taufe'ete'e Vazeḡa Hari Idaidaḡa

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a hari 'adi idaniro. “Ma'ora vazega ḡau nidu'a taufe'ete'e vazegani'a radiunu. Mada 'ahogano ma'ora vaze e'e'a ane ḡau taufe'ete'e vazegani'a ani moni au hauḡinute'e igiro. ² 'Ougadu ma'ora

vazeḡa'e ani hunadu niro, raena'a, 'Ġae moneo hari egata'e hubehehe? Ġa'a eḡe moni hina nougenouge gauinute'e faine me'odono'i, mazaḡa ḡa'e eḡe ḡau mene bare taufi'uma!

³ 'Ouge nirotene, ani'a ane bare reiro, raena'a, 'Eḡe zuhi'a'a gauono'o mae vaḡiheha. E izidi nougi'uma? E ahiri gauḡa moneo inarahe 'o'o'a zu moni umidoga mazagaroh'e'ohe. ⁴ O, e nougi'uma'e edereha! 'Ahige haḡaine, gau 'ahi modi'uma rehano, vazevaze'a zeḡe neo huhe zouhi'uma.'

⁵ 'Ougadu ani'a ane zuhi'a ḡau meirote'e azaḡa tiba tiba huziro. Ebu ani'a zeḡe bo'aḡano vaze tiba ḡadiniro, raena'a, 'Ġa'a eḡe zuhi'a ḡau'e nugu meiro?' ⁶ Vaze e'e naenaenina'a, 'E olive dehorōḡa 800 galeni meiro.' Ġau taufe'ete'e vaze'a niro. 'Ġae'a meirote'e umine meirote'e so'aḡa mo'i, ebu ehoradu 400 galeniḡa rae bare mirihe to'i!' ⁷ Ebu hena vaze 'ahoga ḡadiniro. 'Ġa eḡe zuhi'a ḡau nugu meiro?' Vaze e'e'a naenaenina'a, '100 vuidi baige boro meiro.' Ani'a niro. 'Ġae so'a madu 80 baige rae bare mirihe to'i!'

⁸ Ma'ora vazegani'a ani ḡau taufe'ete'e vazegani'a nagini haḡairote'e igirotene, ani ḡuriro vazeḡa rehano, niguniro, mazaḡa haḡaiḡa'e huhuzaḡa."

Iesu'a reiro, raena'a, "E'e teige, raha adao Badi'a aḡu'a azaḡa'e zeḡe veize gauoga ufeta huhuzaḡa. Aḡaḡa azaḡa vitize'ohe. ⁹ Eḡe'a zi'ohe, za'e raha ada ḡau madu vaze danazo'i zu ze teite vazetito'i! Ġauḡo nidu'a hauḡadu zae zu rudaune, za'e tuḡutuḡu haba'a mae zouzi'uma.

¹⁰ Iniu'a gau komeḡa veize ane zama hina faine haḡaine, gau boro zuni 'ouge haḡai'uma. U iniu'a gau kome'ano ḡuririne, gau boro zuni ḡuriri'uma. ¹¹ Ebu za'a rahao ada ḡau mene faine odohe gauine, Badi'a'ono'o vine ma'oraḡa huga mene me'uma. ¹² Za vaze nu ḡau mene faine odohe gauine, zae ḡauḡa mene me'uma.

¹³ Tuḡure vazeḡa'e zuhi'a 'aheu veize gauoga mene idaḡa. 'Ougine ani 'ahoga'e zamari'uma, u 'ahoga'e he'ehe'eni'uma. Ebu 'ahoga veize faine gaui'uma, u 'ahoga'e turuni'uma. E'e teige, za'e Badi'a ebu moni veize gauoga mene idaḡa."

¹⁴ Farisea azaḡa'e moni zamare borofe'ete'e u'ano, Iesu ḡoere igirotene, ze Iesu eḡofoharo. ¹⁵ 'Ougadu Iesu'a ziro, raena'a, "Vaze ubumao za'e zae'a bare dudugā ra'ohe, rehano Badi'a'e zae zama'e sau'a rae edeḡa. Vaze'a ḡau boro ra'ete'e ḡauḡa'e, Badi'a'a agirohau'ena'a mene urate'ohe.

¹⁶ Ioane Babatiso'a izema onairote'e madaḡano, Mose goro ḡoe'a zu peroveta azaḡani'a mirihirote'e ḡoe'a vaze ibitoziniro. E'e ḡarugano Badi'a hari manoḡa'e eḡe'a haram'e'ohe, ebu vaze ḡehaḡa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a diuḡoga veize inare'ohe. ¹⁷ Adure zu raha'e dauḡi'uma, rehano Mose goro ḡoe'a kome'a hune zuni mene dauḡi'uma.

¹⁸ Mose goro ḡoe'a 'ahoga idani'uma. Hahu ohoze'a inuga modadu roḡae 'ahoga teite hahurine, ani'e daro'e'ohe. Ebu ohoze 'ahoga'e i'ani'a modirote'e roḡaeḡa teite hahurine, ani zuni daro'e'ohe."

Ma'ora Vazeḡa ebu Lazaro

¹⁹ Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Ma'ora vazeḡa 'ahogani'a radiunu. Ani dabua miriḡa manoḡa vidaunu zu mada nidu'a ani ogomu manoḡa aunu ebu ne manoḡa huneo radiunu. ²⁰ U ani ne ḡabiriḡa ibihetaḡano zahara vazeḡa niḡa Lazaro'a radiunu. Ani ahiri'e idiri ḡunuḡa. ²¹ Ani ma'ora vazegani'a fatao oganadu mumuḡani'a rururaudote'e ufe atihi reinu. Rehano ḡuni'a aradu ane idiri ubidinu.

²² Ġonagano Lazaro'a rudarotene tuġure viga'a ovadu Aberahamo vaġe zamahu itiro. Ebu ma'ora vazegħa zuni rudanadu guriro. ²³ Ma'ora vazegħa viga'e rune haba'a onamadu ani e'ea huau ġaniġanau'ena'a ite ehamaro, ebu faġano Aberahamo babaġano Lazaro horoniro. ²⁴ 'Ougadu ani'a huario, raena'a, 'Aberahamo, mama! Eġe vetuġaho'i! Lazaro tuġunadu ane 'evo'a hudu'a vuo taradu mazanehe amunano'i! E ire roga duhuġa zamaġano gigi'a boro hide'ohe!' ²⁵ Rehano Aberahamo'a naenaeniro, raena'a, 'Ubude, ġa 'ahi zamaro'i! Ġa'a rahao ġabode radiudote'e madaġano ġau manomano hidinu, u Lazaro ani aduga hidinu. 'Ahine Lazaro ani izidi ahao matu'e rudau'ohe, u ġa'e gigi'a hide'ohe. ²⁶ Ġau 'ahoga zuni 'ahi e'e, emeġe bo'aġano'e dofara boro. Vaze 'ahoga ahano'o ġa mone fare amoga mene idaġa, ebu eme none fare aroga mene idaġa.' ²⁷ 'Ouge reirotene, ma'ora vazegħani'a naenaeniro. 'Mama Aberahamo, e ġa umi'e'ohe. Lazaro eġe ne tuġune onamo'i! ²⁸ E negohe nidu'a fu'o. Ze rudaune aduga hide'ete'e haba'a 'ahi mene aroga veize, Lazaro ane onamadu eġe'a ahao gigi'a hide'ete'e ihozi'uma.' ²⁹ Rehano Aberahamo'a nina'a, 'E'ouge mene haġai'uma, mazaġa Mose zu peroveta azaġa miriho'e e'e radiu'ohe. Ze uratine mirihoġa e'e me'odi'uma ebu e'e moneo ederi'uma.' ³⁰ Ebu ani nina'a, 'O mene, mama Aberahamo! Vaze 'ahoga runeono'o zeġe vaġe tuġunine, ze'e haġai sau'anono'o ġihuri'uma.' ³¹ Rehano Aberahamo'a niro. 'Ze Mose zu peroveta azaġa mene egozinine, runeono'o ġabode iġune'ete'e vazegħa zuni mene hune egoha'uma.'"

17

*Iesu'a Sau'a Rae Mode'ete'e zu Fie'ete'e Ihoziro
(Mataio 18:6-7, 21:22, Mareko 9:42)*

¹ Mada 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Vaze sau'a moneo tutuze'ete'e'e ġauġa'e mada nidu'a furera'uma, rehano vaze haġai sau'ano tutuze'ete'e vazegħa'e, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. ² Ani'a kome'a kome'a bo'aġano tibani zu sau'ano tutune ihonine, e'e vazegħa'e hadi horeġa unuġano aute varahadu davarao feunine'e manogħa. ³ E'ano'o tohutoho'i! Ekalesia nabugo'a sau'a haġao'idene, riġa ġoreno'i, raena'a, 'Ġa ve'oreha haġai sau'a ago haġao'i!' Ebu ani haġai sau'anono'o ġihuro'idene, sau'aġa rae modo'i! ⁴ Ani'a mada tiba zamaġano ġae 7 sau'a ġae mazao haġaine zu ġae 7 bare onaadu 'E ġa mazao haġai sau'a haġaeha,' rae ro'idene, ane sau'a aġutu modo'i!"

⁵ Mada 'ahogano apostolo azaġani'a Zuhi'a Boro niro, raena'a, "Eme ġa mazao fie'ete'e'e ufeta borofo'i!" ⁶ Zuhi'a Boro'a naenaezina'a, "Za'a eġe mazao fie'eta'a'e fufu maġa kome'a tiba heuġa rehano, za'a Irimo ireġa nina'a, 'Irimo ire, ġae'a bare taigota iġunadu davarao ġuhuro'i,' rae reine, ani za ġoere egozini'uma."

⁷ Iesu'a bare zina'a, "Zae bo'aġano vaze 'ahogani'a tuġure vazegħa 'ahogaġeta reine, tuġure vazegħa e'e'a mebao raha houni'uma ga mamoe taufi'uma. Ebu gauono'o bare onaine, ane zuhi'a'a 'ahige re'umahe, 'Aro'i, ehoradu ogano'i'? Mene! ⁸ Ani zuhi'a'a 'ahige re'uma, raena'a, 'Eġe veize ġorava ogomuġa ġoroho'i, dabarano'i, ebu e ibite oga'uma zamaġano danaho'i! E'e ġaruganobu'u ġa'a ogano'i! ⁹ Ebu tuġure vazegħa'e gau haġate'e veize ani zuhi'a'a manogħa tauġi rae mene ni'uma. ¹⁰ E'ano'o za zuni Badi'a'a zeate'e gauġa haġae hauġo'idene, za 'ahige ro'i, 'Eme tuġure azaġa roġegħa. Eme'e gau'e tauġeha.'"

Lefera Azaġa 10 Manoziro

¹¹ Iesu ani Ierusalemaba haba'a u'a onaminu. Ebu ani Samaria zu Galilea haba'a nemaḡano onamiro. ¹² Ani de'e haba'ano ne 'ahoga diuḡirotene, lefera azaḡa 10 faḡano edanadu Iesu horoniro. ¹³ Ebu ḡihau huario, raena'a, "Zuhi'a Boro Iesu, eme vetuḡafadu dehefe faifo'i!" ¹⁴ Iesu'a horozadu ziro, raena'a, "Badi'a dibu'o hau'ete'e azaḡa vaḡe onamo'i, ebu ahirize ihozo'i! Ze'a za manora ga mene rae ḡiazi'uma." Ebu ze ibio oname'ete'e zamaḡano, leferaze'a deheru manoriro.

¹⁵ Vaze tiba'e leferaḡani'a manoroga horonirotene, Iesu vaḡe bare onadu ḡihau huau'ena'a, Badi'a niḡa niguniro. ¹⁶ Vaze 'adi'e Samaria vazega. Ani Iesu oda babaḡano rahao owoe ḡuḡuradu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa'a deheheha! Manoga tauḡi!" ¹⁷ Ebu Iesu'a ḡadiniro, raena'a, "E vaze 10 dehe faizeha, rehano vaze 9 nou'e'e?" ¹⁸ Iuda mene vazega ḡa'a da'o baradu Badi'a nigunahehe?" ¹⁹ Ebu Iesu'a vaze e'e niro, raena'a, "Iḡune edanadu onamo'i! ḡae'a eḡe mazao fie'ete'e'a ḡabo'eha."

Badi'a'a Ibitohau'ete'e Haba'a Ihoziro
(Mataio 24:23-28, 24:37-41)

²⁰ Mada 'ahogano Farisea azaḡani'a Iesu ḡadiniro, raena'a, "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e nani'a ari'uma?" Iesu'a naenaenziro. "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e onae'ete'e vaze'a ubumaze hina ḡianoga mene idaḡa. ²¹ Ani ahama ra'ohe,' ga 'Ani omoa ra'ohe,' de'uge mene rae re'uma, mazaḡa Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e zae bo'aḡano* radiu'ohe."

²² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Za'a zazore mone mada 'ahogano, eḡe, Vaze Ubuga ḡiahihi re'uma, rehano za'e e mene horohi'uma. ²³ Vaze'a raena'a, 'ḡiano'i, Iesu omo'e'e' ga 'Iesu 'ahi'e'e,' rae zo'idene, ago buau onamo'i zu ago hegoto'i! ²⁴ E, Vaze Ubugani'a bare onaine, vaze nidu'a hune'a horohi'uma. A'e, viri'a vazahadu adure nae ruganono'o nae ruga aganadu vaze nidu'a horone'ete'e heuḡa. ²⁵ Rehano e'e ḡauḡa izema fureranogano, e'e aduga ḡehaḡa hidi'uma zu izidi azaḡani'a eḡe hezahohi'uma.

²⁶ Eḡe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaḡano'e vazevaze'a Noa madaḡano haḡainute'e teigi'uma. ²⁷ E'e madaḡano vazevaze'a radi-unute'e radoneḡano ogaunu, gagu'nu zu hahurinu onamo Noa'a ḡasi boro diuḡi. 'Ougadu zobo'a onaadu zeḡe nidu'a ruize hauḡi. ²⁸ Ebu eḡe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaḡano'e vazevaze'a Lota madaḡano haḡainute'e teigi'uma. Zeḡe'a radiunute'e radoneḡano ogaunu, gagu'nu, maketinu, hihinu ebu neze ogoraunu. ²⁹ Rehano Lota'a Sodoma haba'a mode iḡunirotene, ire roga zu ire roga hadiḡani'a adureono'o iruḡu teige rururu ovoiro ebu nidu'a hune ruize hauḡi. ³⁰ Eḡe, Vaze Ubugani'a adureono'o bare onaine, a'e e'e madaḡa teigi'uma.

³¹ E'e madaḡano iniu'a ne enona radiu'ete'e vazega'e ḡauḡa mouga veize neḡa mene diuḡi'uma! Meba zamaḡano hihe'ete'e vazega zuni neḡa mene bare onami'uma! ³² Nugo zamaro'i, Lota inuga'e nouga'nu rudaro! ³³ Iniu vaze ane ḡabone obone giganine, ani ḡabone tuḡutuḡu mene hidi'uma. Rehano iniu vaze ane ḡabone eḡe 'uano ahetine, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma. ³⁴ E zi'ohe, e'e bare onaite'e ohe'ano vaze 'aheu'e evane tibano bazi'uma. E'e zamaḡano 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iḡuni'uma. ³⁵ Roḡae 'aheu'e uvahu mirune radiu'ete'e zamaḡano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iḡuni'uma†." ³⁷ Ebu ane

* **17:21** zae zamaḡano † **17:35** Mirihe farirote'e 'ahoga'e v. 36 'ahige ra'ohe, 'Ohoze 'aheu'a meba'o gau'ete'e zamaḡano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iḡui'uma.'

tahi'atahi'a'a ġadiniro, raena'a, “Zuhi'a Boro, 'ahi'e nouma furera'uma?” Iesu'a naenaenziro. “Nagini'a rudanate'e haba'ano gaoza'a nu'ora'uma.”

18

Ġozoba'a Bare Bare Uminirote'e Hari Idaidaġa

¹ Mada 'ahogano Iesu ane tahi'atahi'a'a kuruo iġaiġa kuranoga zu mene ahetoga veize hari 'ahoga idaniro. ² Ani raena'a, “Haba 'ahogano kota ibitohau'ete'e vazegħa 'ahogani'a radiunu. Ani'e Badi'a mene rihoninu zu vaze mene gubazinu. ³ E'e haba'ano ġozoba 'ahogani'a zuni radiunu. Ani mada nidu'a bare bare kota ibitohau'ete'e vazegħa vaġe onamadu niro, raena'a, 'Eġe agire vazegħa'a eġe mazao haġairote'e haġaiġa'e mene duduġa. E'ano'o ġa ani mazao nagini'e haġai duduġa ihono'i! ⁴ Kota ibitohau'ete'e vazegħa ani faġa hune ġozoba e'e dananoga mene uratiro. Rehano vesu'u ani ane'a bare raena'a, 'E Badi'a mene rihone'ohe zu vaze mene gubaze'ohe. ⁵ Rehano ġozoba ada'a, e ufeta ġunuġuhe'ohe! E'ano'o e ani kota abiti'uma ebu ani'e duduġa rae ni'uma. 'Ouge mene haġaine, ani bare bare onaadu ihi'uma ebu e fuġofuġohe ruhi'uma!”

⁶ Ebu Zuhi'a Boro'a raena'a, “Kota ibitohau'ete'e vazegħa ani zuni mene duduġa vazegħa. Rehano ani'a nagini ra'ete'e faine abito'i! ⁷ Badi'a'e, ane'a ohotirote'e azaġani'a ohere zu madai ani uminine, ani zogone nagini duduġa ra'ete'e ġauġa zini'uma ebu danazoga'e mene sasi'uma. ⁸ E zi'ohe, Badi'a'a nagini duduġa ra'ete'e ġauġa ġarihe zini'uma. Rehano eġe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaġano, Badi'a mazao fie'ete'e vaze nu horozi'uma ga mene?”

Farisea Vazegħa zu Takesi Ufe'ete'e Vazegħa

⁹ Iesu'a zeġe'a zeġe bare duduġa rae ra'ete'e zu vaze edeze ġahize'ete'e azaġa mazao hari 'ahoga idaniro. ¹⁰ Ani raena'a, “Mada 'ahogano vaze 'aheu, Farisea vazegħa zu takesi vazegħani'a kuranoga radu kuru neġa itiro. ¹¹ Ebu Farisea vazegħani'a edanadu 'ahige kuraro, raena'a, 'Badi'a, manoga tauġi! Mazaġa e'e vaze sau'azeta nu, a'e ġonore azaġa, haġai sau'a azaġa ebu ubuma ġezo azaġa mene heuġa. Takesi ufe'ete'e vazegħa omo zu mene heuġa! ¹² Fura tiba zamaġano, e ġae 'aheu zaġozaġe'ohe zu e'e hide'ete'e ġauġa nidu'a zamaġano gaubanana tiba ġa ġane'ohe.' ¹³ U takesi vazegħa ani faġano edaro. Ani adure ġoha zu mene ite ehamanadu 'u'uga fa'ofa'one'ena'a kuraro, raena'a, 'Badi'a, e'e sau'a vazegħa, vetuġaho'i!”

¹⁴ Ebu Iesu'a raena'a, “E zi'ohe, Badi'a'a Farisea vazegħa'e mene duduġa reiro. Rehano takesi vazegħa ani duduġa radu ani neġa onamiro. Iniu vaze ane'a bare niġa mae itine, Badi'a'a niġa mae ovo'i'uma, rehano iniu vaze ane'a bare niġa mae ovoine, Badi'a'a niġa mae iti'uma.”

Iesu zu Tahi'a Kome'a Kome'a (Mataio 19:13-15, Mareko 10:13-16)

¹⁵ Mada 'ahogano vaze nu'a zeġe tahi'a kome'a kome'a tutuze Iesu vaġe ariro, mazaġa Iesu'a 'evo'a zeġe rana touga uratiro. Rehano ani tahi'atahi'a'a tutuze arirote'e azaġa roziro. ¹⁶ Rehano Iesu'a tahi'a kome'a kome'a huziro ebu vaze e'ea zina'a, “Tahi'a kome'a kome'a eġe vaġe tuġuzo'i, zu ago gararo'i! Mazaġa Badi'a'a ibitohau'ete'e vazegħa'e, tahi'a kome'akome'a teige Badi'a ġoere igi'ete'e vazegħa. ¹⁷ E hube hune zi'ohe. Tahi'a kome'a teige, iniu'a Badi'a'a ibitohau'ete'e mene mae ġihinine, ani Badi'a'a ani mene ibitoha'uma.”

*Ma'ora Vazeḡa**(Mataio 19:16-30, Mareko 10:17-31)*

¹⁸ Iuda azaḡa ibitozini'ete'e vazeḡa 'ahogani'a Iesu ḡadiniro, raena'a, "Ithore vazeḡa manoḡa, e nagini haḡaine ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma?"

¹⁹ Iesu'a niro, raena'a, "Ḡa nouḡadu e manoḡa rae huhe'ohe? Badi'a ane da'o huga hune manoḡa, u vaze 'ahogani zu mene hune manoḡa. ²⁰ Rehano ḡa ḡadimu moneo naenae'ih. Mose goro ḡoe'a ḡa edeḡa. A'e 'ahi'e'e: Ubuma ago ḡezano'i, vaze ago mano'i, ago ḡonotano'i, kota zamaḡano ḡoere ve'oḡa ago ḡoero'i ebu vi'u mogo gubazo'i! Ḡa goro ḡoe'a haḡaiḡa 'ahi hegote'e ga?" ²¹ Ani'a naenaeniro, raena'a, "E kome'anono'o 'ahi ḡauḡa nidu'a haḡae hune'ohe." ²² Iesu'a e'e igirotene, ani niro, raena'a, "Ḡa ḡau tiba iḡine'ohe. Ḡauḡo nidu'a seronadu zahara azaḡa zeno'i! 'Ougine ḡa radone tuḡutuḡu haba'ano naeḡa me'uma. Ebu aradu eḡe hegoto'i!"

²³ Ani'a Iesu ḡoere igirotene, zamaḡani'a adudu bororaro, mazaḡa ani'e ufeta ma'ora vazeḡa 'ahine. ²⁴ Ebu Iesu'a vaze 'e'e horonadu niro, raena'a, "Ma'ora azaḡa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa rouga'e riḡa bagaḡa. ²⁵ Kamero'e niduru ho'oga diuḡoga'e riḡa. Rehano ma'ora vazeḡa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa rouga'e ufeta riḡa."

²⁶ E'e igirote'e azaḡani'a raena'a, "'Ougine iniu'a da'o ḡabone hidi'uma?" ²⁷ Iesu'a naenaezina'a, "Vaze'a haḡaoga mene idaḡa ḡauḡa'e, Badi'a'a haḡaoga idaḡa." ²⁸ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Eme ḡau nidu'a modadu ḡa ḡaruna hegote'ohe." ²⁹ Iesu'a zina'a, "E hube hune zi'ohe. Vaze 'ahogani'a Badi'a'a ibitohau'ete'e veize, neḡa, inuga, negoḡa, vi'a moga ga tahi'aḡa mode iḡunine, ³⁰ izidi madaḡano ani naeḡa ḡae ḡehaḡa hidi'uma, zu zama moneo ḡabone tuḡutuḡu me'uma."

*Iesu'a Ane Rune Bare Ḡo'aniro**(Mataio 20:17-19, Mareko 10:32-34)*

³¹ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 nu'ozadu ziro, raena'a, "Zae edeḡa eme Ierusalemaba haba'a ite'ohe. E'ea feurine, peroveta azaḡani'a eḡe, Vaze Ubuga, moneo mirihirote'e ḡauḡani'a huda'uma. ³² E'e Roma azaḡa evora ri'ih'uma. Ebu ze'a ḡirihohi'uma, mazagarohi'uma zu eḡe rana so'abidi'uma. ³³ Ebu masihi'uma zu uḡuhi'uma, rehano mada uḡiduḡano bare ḡabode iḡuni'uma." ³⁴ Rehano ani ḡoere huga'e 'u'uruḡa 'ahine, Iesu tahi'atahi'a'e ani'a zirote'e goe'a huga mene ederiro.

*Iesu'a Ubumaḡa Kuruḡa Vazeḡa Fainiro**(Mataio 20:29-34, Mareko 10:46-52)*

³⁵ Iesu'e Ieriko haba'a hanitiro. E'ea ubuma kuruḡa vazeḡa 'ahoga'e ibi genaḡano ehoradu vaze mazao moni umidinu. ³⁶ Ani vaze ḡuḡuvaḡani'a harae vitau'ete'e egadu nagini'a fureru'ete'e ḡadimaro. ³⁷ Ze'a nina'a, "Iesu Nazareta vazeḡani'a vitau'ohe." ³⁸ Ze'a 'ouge nirotene, ani huau iḡuniro, raena'a, "Iesu, Davida mariga vazeḡa, eḡe vetuḡaho'i!" ³⁹ Ebu ibite'ete'e azaḡani'a riḡa ḡoreniro. "Ga sifu rado'i!" Rehano ani ḡihau baḡaga huauna'a, "Davida mariga vazeḡa, eḡe vetuḡaho'i!" ⁴⁰ Iesu ani e'e igirotene, tue edanadu ebu zina'a, "Ohoze e'e tutune aro'i!" ⁴¹ Ubuma kuru vazeḡani'a aradu Iesu'a ḡadiniro, raena'a, "Ḡa eḡe'a ḡa veize nagini haḡaoga urate'ohe?" Ani'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e ehamatihi!" ⁴² Iesu'a niro, raena'a, "Nugo ehamano'i! Mazaḡa ḡae'a eḡe mazao fie'ete'e'a mano'eha." ⁴³ Ebu vaze e'e ubumaḡa'e zogone manoradu ehamu idararo zu Badi'a nigune'ena'a, Iesu ḡaruna hegotiro. Vaze nidu'a e'e horonirotene, zeḡe zuni Badi'a niguniro.

19

Zagaio zu Iesu

¹ Iesu ani Ieriko haba'ano feuradu vitau onamiro. ² E'ea vase 'ahoga niğa Zagaio'a radiunu. Ani'e takesi azağa ġih'i'ağa zu ma'ora vazega. ³ Ani Iesu ġianihi reiro, rehano ani'e vase futu'a 'ahine vase ġuġuvağa bo'ağanono'o Iesu horonoğa'e mene idararo. ⁴ E'ano'o ani Iesu horonoga radu dure ibitadu ibi genaġano Nuguri ireğa 'ahoga sibiriro, mazağa Iesu ani e'e ibiġano vita'uma. ⁵ Ebu Iesu'a e'e haba'ano feurirotene, ani ite ehamanadu Zagaio huniro, raena'a, "Zagaio! Ġarihe bua ovao'i! E izidi ġae neo radi'uma." ⁶ Zagaio ani ġarihe sibire buanadu matu'u boroġeta ane neo Iesu mae ġihiniro. ⁷ Vaze vase'a e'e horonadu zeġe nidu'a gumude goeriro, raena'a, "Iesu ani'e haġai sau'a vazega neo diuġe radiu'ohe!"

⁸ Ebu ane ne zamaġano, Zagaio'a iġune edanadu Zuhi'a Boro niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġiano'i! E izidi eġe ġau ġaha'a zahara azağa zini'uma. Zu eġe'a vase mazao ġuriradu ġau 'ahoga meiniro reine, eġe'a ġae ġazağa bare barono zini'uma." ⁹ 'Ougadu Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Izidi ġae zu ġae teite ne tibano radiu'ete'e azağa'e Badi'a'a zeġe sau'anono'o ġabozeha, mazağa ġae zuni ġae vouġa Aberahamo teige Badi'a mazao fie'ohe. ¹⁰ Eġe, Vaze Ubuga'e, dauġirote'e azağa vaġoga zu ġabozoga veize onairo."

Tuġure Azağa 10 Hari Idaidaġa (Mataio 25:14-30)

¹¹ Iesu'a Ierusalem haba'a hanitirotene vazevaze'a 'ahige zamariro, raena'a, 'Iesu ani Ierusalem haba'a diuġine, ani kini re'uma ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e zogone furera'uma.' E'ano'o ze Iesu ġoere ize abite'ete'e zamaġano, Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a,

¹² "Vaze 'ahoga'e niğa boro. Ani'a kini rouga radu haba faġa onamihi ebu bari'uma rae reiro. ¹³ 'Ahine ani izema onamogano, tuġureğa azağa 10 huzadu zeġe nidu'a moni tiba tiba* ziniro. Ebu zina'a, 'Moni 'ahi hina moni borofo'i onamo eġe'a bare onai'uma.' ¹⁴ U ane haba azaġani'a ani kini rouga mene uratiro. Ebu ane ġaruna hari odohe dure'ete'e azağa tuġuzadu haba zuhi'ağa mazao uminiro, raena'a, 'Ani emeġe kini rouga mene urate'ohe!'

¹⁵ Rehano haba zuhi'aġani'a ani kinio ohonadu bare onairo. Ane'a moni zinirote'e tuġure azağa huzadu ze'a nougenouge moni borofirote'e ederihi rae reiro. ¹⁶ Ebu tuġure vazega ibi'ani'a ane vaġe onaadu raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a inirote'e moni tiba hina moni 10 haġaeha.' ¹⁷ Ane zuhi'a'a nina'a, 'Manoġa taugi! Ġa'e tuġure vazega manoġa! Ġa gau kome'a faine odohe gaueha u'ano, neġa neġa nidu'a 10 ġiane'ete'e vazegano oho'i'uma.' ¹⁸ Tuġure vazega 'aheuġani'a onaadu zuhi'ağa nina'a, 'Zuhi'a, ġa inirote'e moni tiba hina bare moni fu'o haġaeha.' ¹⁹ Ane zuhi'a'a naenaeniro, raena'a, 'Manoġa taugi! Ġa zuni neġaneġa nidu'a fu'o ġiane'ete'e vazegano oho'i'uma.'

²⁰ Rehano tuġure vazega 'ahogani'a onaadu raena'a, 'Zuhi'a, ġa moni ahi'e'e. Eġe'a mene daunoga veize dabua hina umadu u'uru tiro. ²¹ Ġa'e vase riġa. Vaze'a tirote'e ġauġa ġa'a ma'ohe, zu vase'a ġorarote'e ġauġa ġa'a hirive'ohe. E'ano'o e ġa mazao rihanadu 'ouge haġairo.' ²² Ane zuhi'a'a naenaeniro, raena'a, 'Ġa'e tuġure vazega sau'a! Ġa'a ra'ete'e ġoe'a u'ano, e ġa aduga ġani'uma! E'e vase riġa radu vase'a ti'ete'e

* **19:13** Girikio, 'Mina', Mina tiba'e mada 100 naeġa

zu ġorau'ete'e ġauġa ma'ohe rae ederifone, ²³ ġa nougadu e moni moni neġano mene tiro? 'Ougifone e bare aradu moni e'e bare ragate meifo. ²⁴ Ebu ani vaetadu uhira edarote'e azaġa ziro. 'Ani mazao moni tiba e'e mo'i, ebu moni 10 mate'e tuġure vazegħa hano'i!' ²⁵ Rehano ze'a nina'a, 'Zuhi'a, ani moni 10 amahi maha.' ²⁶ Ani naenaezina'a, 'O'e, rehano e 'ahige rae zihi. Iniu vase nagini hide'ete'e faine odohe gauine, ani hena borofe hidi'uma. Rehano iniu vase nagini hide'ete'e mene faine odohe gauine, ani mazao nagini kome'a zuni meini'uma. ²⁷ Ebu eġe'a kini rouga mene uratirote'e agire azaġa tutuze aradu eġe zamao mau ruzo'i!"

Iesu'a Ierusalem Haba'a Diuġiro

(Mataio 21:1-11, Mareko 11:1-11, Ioane 12:12-19)

²⁸ 'Ouge radu Iesu ani ane tahi'atahi'a zamao Ierusalem haba'a u'a itiro. ²⁹ Olive maġano Betefage zu Betania neġano feurirotene, ane tahi'a 'aheu tuġuziro. ³⁰ Ebu zina'a, "Zama mone neġa onamo'i. Diuġine, doniki modohuġa, vase 'ahogani'a mene ehoroga ġauġa e'ea 'ute touga horoni'uma. Ebu fuhi'adu 'ahi mae aro'i! ³¹ Vase 'ahogani'a ġadizena'a, 'Nougadu fui'e'ohe?' ro'idene, 'Zuhi'a Boro'a urate'ohe,' rae no'i!"

³² Iesu'a zirote'e idunaġano ze onamiro ebu doniki modohuġa horoniro. ³³ Ze e'e fuhi'e'enogano, doniki modohuġa e'e azaġani'a ġadiziro, raena'a, "Za nogadu e'e fuhi'e'ohe?" ³⁴ Ze'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro'a urate'ohe." Ze 'ouge reirotene doniki modohuġa azaġani'a ziniro. ³⁵ Ebu ze doniki modohuġa mae Iesu vaġe onamadu dabuaze doniki modohuġa ġarunio zahariro, ebu Iesu ani rana tiri.

³⁶ Iesu'a oname'ete'e zamaġano, vase ġuġuvaġani'a dabuaze ane ibio hirau onamiro. ³⁷ Ebu ani Olive maġanonon'o ovoe'ete'e ibiġa hanitiro. E'ea Iesu ġaruna hegote'ete'e vase ġuġuvaġa nidu'a oname'enogano matu'uzeta huau'ena'a, Badi'a niguniro, mazaġa ze Iesu'a haġainute'e haġai gigi'aġa nidu'a horoniro. ³⁸ Ze'a raena'a,

"Zuhi'a Boro ane niġano onae'ete'e kiniġa niguno'i!

Adureo uniho manoga,
ebu hitana huneo Badi'a nigunoga!"

³⁹ Rehano vase ġuġuvaġa bo'aġano Farisea azaġa nu'a raena'a, "Thore vazegħa, ġa ġaruna hegote'ete'e azaġani'a 'ouge ra'ete'e gararo'i!" ⁴⁰ Iesu'a naenaeziro. "E mene 'ougi'uma. E zi'ohe, ze mene niguhine, hadi zeġe'a huanadu eġe niguhi'uma."

⁴¹ Iesu'a Ierusalem haba'a hanitadu haba'a e'e horonirotene niaro. ⁴² Ebu raena'a, "Ierusalem azaġa, izidi za'e Badi'a teite uniho manoga ma'ete'e ibiġa edegħa reifone, ġabone hidifo. Rehano zae fase, izidi'e za e'e edenoga mene idaġa. ⁴³ Mada 'ahogani'a furera'uma. E'e madaġano zae agire azaġani'a raha gabi'a merau ganaġeġezi'uma, ebu zamao haozi'uma. ⁴⁴ Zeġe'a zae haba zu haba azaġa nidu'a rahao zimi feuzi'uma. Ebu zae ne ogorarote'e hadiġa'e nidu'a fahe ġuzuhi'uma, mazaġa Badi'a'a zae vaġe onairote'e madaġa mene ederiro 'ahine."

Iesu'a Kuru Neġa Deheniro

(Mataio 21:12-17, Mareko 11:15-19, Ioane 2:13-22)

⁴⁵ Iesu'a Ierusalem haba'a diuġadu kuru neġa onamiro. Ani de'e haba'ano ġau nunu serone'ete'e azaġa horozadu hegoze buziro. ⁴⁶ Ebu zina'a, "Buka Zaġoga zamaġano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Badi'a ne'e

vaze'a kurau'ete'e neġa re'uma.' Rehano zae'a kuru neġa'e ġonore haba'a teige haġae'ohe!"

⁴⁷ E'e ġarugano Iesu'a mada nidu'a kuru neġano vaze ihozinu. Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu vaze boroboro'a ani matihi reiro. ⁴⁸ Rehano ze ani ma'uma ibiġa mene hidiro, mazaġa vaze nidu'a Iesu'a reinute'e ġoe'a faifaine abitinu.

20

Iesu Gigi'aġa Moneo Ġadiniro

(Mataio 21:23-27, Mareko 11:27-33)

¹ Mada 'ahogano Iesu'a kuru neġano Badi'a hari manoga haraminu zu vaze ihozinu. E'e madaġano Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu vaze boroboro'a ani vaġe onamiro. ² Ebu ze Iesu ġadiniro, raena, "Eme efo'i, ġa no'e gigi'aġa hina haġai e'e haġae'ohe? Iniu'a 'ahi gigi'aġa ġaniro?" ³ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Eġe zuni ġadimu 'ahoga zinihi. ⁴ Ioane'a bapatizo haġainuta'a'e Badi'a mazaono'o ga vaze mazaono'o? Eho'!"

⁵ Zeġe'a zeġe da'o neneġaniro. "Badi'a mazaono'o reine, 'Za nougadu Ioane ġoere mene mae ġihinido?' rae ifi'uma. ⁶ U vaze mazaono'o reine, vaze nidu'a hadi hina uġue rui'uma, mazaġa zeġe nidu'a Ioane ani'e hube hune peroveta vazeġa rae mae ġihiniro." ⁷ E'ano'o ze naenaenina'a, "Eme aġu'a Ioane gigi'a'e noumano'o meiro." ⁸ Ebu Iesu'a zina'a, "Eġe zuni no'e gigi'a hina haġai 'ahi haġaete'e mene ihozi'uma."

Hihi Azaġa Sau'a Hari Idaidaġa

(Mataio 21:33-46, Mareko 12:1-12)

⁹ Iesu'a vaze mazao hari 'ahi idaniro. "Vaze 'ahogani'a vaini mebaġa ġoranadu hihi azaġa nu'evora ti'ena'a, 'ahige reiro. 'Hirivi'ete'e ġauġa nu e'a me'uma.' Ebu ani'a haba 'ahoga onamadu mada faġa ragavinu. ¹⁰ Vaini maġa ri'i'ete'e madaġa reirotene, vaini maġa nu mouga radu ani tuġureġa vazeġa 'ahoga hihi azaġa e'e vaġe tuġune onamiro. Rehano ze'a bounadu 'evo'a isoġa tuġune baroniro. ¹¹ Ani hena tuġure vazeġa 'ahoga bare tuġuniro, rehano ani zuni bouni, mazagarone runi zu 'evo'a isoġa tuġuniro. ¹² Ebu ani tuġure vazeġa uġiduġa bare tuġuniro, rehano e'e vazeġa'e ruharo zu uhine baroniro.

¹³ Ġonagano vaini mebaġa vazeġani'a 'ahige reiro. 'E nagini haġai'uma? Eġe ubude zamarone tahi'aġa tuġuni'uma, ġiseha ze ani u'u gubani'uma.' 'Ougadu ani tuġuniro.

¹⁴ Rehano hihi azaġani'a horonirotene, zeġe'a neneġaniro. 'Ani'e vaini mebaġa 'adi me'uma vazeġa! 'Aro matihi, ebu vaini mebaġa 'adi emeġe'a me'uma!' ¹⁵ E'ano'o ze'a vaini mebaġanono'o ani uhine bunadu mau runi. 'Ougadu vaini mebaġa vazeġe ze mazao nagini haġai'uma? ¹⁶ Ani onaadu hihi azaġa e'e mau ruzi'uma ebu vaini mebaġa'e vaze nu zini'uma."

Vaze'a hari e'e igirotene, ze niro, raena'a, "'Ahiguġa mene fureraune manoga!" ¹⁷ Rehano Iesu'a ġiazadu zina'a, "'Ouge rouga idaġa, rehano Buka Zaġoġa zamaġano 'ahige mirihirote'e ġoe'a huga'e zamaro'i!

Vaze'a hadi hina ne ogorarotene, ze'a mene uratadu mae modirote'e hadiġani'e, ġauġa boro hadiġa raha.

¹⁸ Vaze 'ahoga hadiḡa e'e rana higaune, ani vahegu tahitahi'uma, zu hadiḡa e'e'a vaze 'ahoga rana higaune, ani'e se'eti'uma.”

¹⁹ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa'e Iesu hari idaidaḡa zeḡe veize reirote'e ederirotene, ze'e Iesu zogone obone tihi reiro. Rehano ze mene 'ougiro, mazaḡa vaze ḡuḡuvaḡani'a ze mazao maḡuni'uma radu rihoziro.

Roma Kiniḡa Takesi Moniḡa

(Mataio 22:15-22, Mareko 12:13-17)

²⁰ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡani'a Iesu faine ḡianiro. Ze'e u'uru gaue'ena'a duduga rae ḡurire'ete'e azaḡa madu Iesu mazao tuḡuziro, mazaḡa Iesu ani ḡau nu rae ve'onine Roma gavana vazeḡa mazao utoga reiro. ²¹ Ebu ze Iesu vaḡe onamadu ḡadiniro, raena'a, “Ihore vazeḡa, eme edeḡa ḡa'e huga da'o ḡoere'ohe zu ihoze'ohe. Ebu vaze boro zu kome'a idaze'ohe, zu Badi'a'a urate'ete'e ibiḡa hugano da'o ihoze'ohe. ²² E'ano'o 'ahi ḡadimatih. Roma kiniḡa takesi moniḡa haune, idaḡa ga mene?”

²³ Iesu ani ze'a ani so'one'eta'a'e ederiro, ebu zina'a, ²⁴ “Roma moniḡa* ihoho'i! Iniu viga zu iniu niḡa e'e rana touga?” Ze'a naenaeniro. “A'e Roma kiniḡa† viga zu niḡa.” ²⁵ Ebu ani'a ziro. “Tena Roma kiniḡa ḡau'e Roma kiniḡa ane hano'i, u Badi'a ḡau'e Badi'a ane hano'i!” ²⁶ E'ano'o ze vazevaze ubumao Iesu'a reirote'e ḡoe'a'e ve'oga ra'ete'e mene idararo. Ebu Iesu'a ḡadimuze naenaenirote'ano ze zaguzagadu sifu radiro.

Runeono'o Iḡune'ete'e moneo Ḡoe'a

(Mataio 22:23-33, Mareko 12:18-27)

²⁷ E'e ḡarugano Sadukea azaḡa nu'a Iesu vaḡe ariro. Sadukea azaḡa'e vaze'a runeono'o mene bare ḡabode iḡuni'uma rae reiro. ²⁸ Ze Iesu ḡadiniro, raena'a, “Ihore vazeḡa, Mose'a goro ḡoe'a 'ahige mirihiro. 'Ohoze 'ahogani'a rudanadu ane inuga'e eneḡa 'o'o'a reine, ohoze negoḡani'a ḡozobaḡa teite hahuradu ani rune negoḡa niḡa mouga veize ene fureno ha'uma. ²⁹ Negoḡa nidu'a 7 radiudo. Ibi'ani'a hahuriro ebu ubuga o'o'ano rudaro. ³⁰ Negoḡa 'aheugani'a ḡozobaḡa teite hahuriro, rehano ani zuni ubuga o'o'ano rudaro. Ebu negoḡa uḡiduḡa zuni ani teite hahuriro, rehano haḡai idaḡani'a fureraro. ³¹ Ebu negoḡa nidu'a 7 ḡozoba teite hahuriro, rehano nidu'a rudau hauḡadu, ubudeze 'o'o'a reiro. ³² Hena vesu'u ḡozoba zuni rudaro. ³³ 'Ougadu runeono'o bare iḡuni'uma madaḡano roḡae a'e iniu inuga re'uma? Mazaḡa ohoze 7 ani teite hahuriro.”

³⁴ Iesu'a naenaenziro, raena'a, “Hahu'e raha azaḡa 'adi veize ra'ohe. ³⁵ Rehano runeono'o bare iḡunadu Badi'a habao radoga idaḡa ra'ete'e azaḡa'e mene hahuri'uma. ³⁶ Ebu ze mene bare ruda'uma, mazaḡa ze'e tuḡure viga heuḡa. Ze'e runeono'o iḡunirote'e azaḡa u'ano, Badi'a ubuga ra'ohe.

³⁷ Runeono'o bare iḡuni'uma moneo, Mose'a zuni Buka Zaḡoḡa za-maḡano mirihiro. Ani butu zamaḡano Badi'a hidirotene, 'ahige huniro, raena'a, 'Aberahamo Badi'a, Isako Badi'a zu Iakobo Badi'a! Mazaḡa ze amahi rudaro rehano, ze vine'e ḡabode'ena'a Badi'a'e zeḡe Badi'a rae reiro. ³⁸ Badi'a'e mene rune azaḡa Badi'a, rehano ḡabone azaḡa Badi'a. Zeḡe nidu'a ani ubumao'e ḡaboḡa.”

* 20:24 Girikio, 'Denari' † 20:24 Girikio, 'Kaisara'

³⁹ Ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nu'a naenaeniro. “Ithore vazegħa, ġa faifaine raha!” ⁴⁰ E'e enogano ze Iesu inare ġadine'ete'e mene bare haġairo.

Keriso'e Iniu Mariga?

(Mataio 22:41-46, Mareko 12:35-37)

⁴¹ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, “Nougadu vase'a Keriso'e Davida mariga ra'ohe? ⁴² Davida ane'a Keriso moneo Salamo bukaġano 'ahige mirihiro.

'Badi'a'a eġe Zuhi'a Keriso niro, raena'a,

“Eġe eda'e moneo ehoroi,

⁴³ onamo eġe'a aġireġo nidu'a madu odaġo 'u'uġano ti'uma.”

⁴⁴ Davida'a Keriso mazao 'Zuhi'a' rae huniro. E'ano'o Keriso'e Davida mene mariga ra'ohe.”

Mose Goro Ġoe'a Ihoze'ete'e Azaġa Ġiano'i

(Mataio 23:1-36, Mareko 12:38-40, Luka 11:37-54)

⁴⁵ Vaze nidu'a abitirote'e zamaġano, Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ⁴⁶ “Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa faine ġiazo'i! Ze niguzoga raduni, dabua faġa haġadu oname onaihi, ebu vazevaze'a ne hunio hidine, 'Vaze boro,' rae gubaze ġorezihi ra'ohe. Nu'onu'o neġa zamaġano vase boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihra ra'ohe, zu muio zuni ehorohaba'a manoga da'o ehorihra ra'ohe. ⁴⁷ Ebu ze'e ġozoba so'ozadu toheze nidu'a meize'ohe, zu kuru faġafe ġurire kurau'ohe. E'ano'o zeġe haġai sau'a u'ano, aduga boro bagaġa hidi'uma.

21

Ġozoba'a Ġahunanirote'e Moniġa

(Mareko 12:41-44)

¹ Iesu ani kuru neġano ma'ora azaġani'a Badi'a ġahunani'ete'e moni mauġaġano zeġe ġahunone ufi'ete'e horoziro. ² U ani zahara ġozobaġa 'ahoga zuni moni kome'a 'aheu ofoga horoniro. ³ Ebu ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, “E hube hune zi'ohe, Zahara ġozobaġa 'ada'a ofata'e vase 'ahoga 'ahogani'a ofate'e teite mene idaġa. Ġozoba'e boro hune ofeha. ⁴ Ma'ora azaġani'a zeġe moni ġehaġaono'o tahiġa da'o ofeha. U ġozoba 'adi'e zahara roġaegħa, rehano ane mazao radi'u'ete'e moniġa nidu'a ofeha.”

Mada Ġonagano'e Haġai nu Badeġa

(Mataio 24:3-14, Mareko 13:3-13)

⁵ Iesu tahi'atahi'a nu'a kuru neġa hadi manoga hina ogorarote'e zu Badi'a harote'e rohorohoga biri ragano tirote'e ġo'aniro. Rehano Iesu'a ziro, raena'a, ⁶ “Izidi zae'a horone'ete'e ġauġa e'e nidu'a'e aġire azaġani'a ruine hune hauġi'uma. Madaġani'a onaine hadi 'ahoga ani ranano mene radi'uma.”

⁷ 'Ougadu ze Iesu ġadiniro, raena'a, “Ithore vazegħa, 'ahi ġauġa'e nani'a furera'uma? E'e haġaiġa nidu'a furera'uma madaġano, nagi haġai nu badeġani'a ibite furera'uma?” ⁸ Ani'a naenaenziro. “Ġiano'i, vase'a tutuze ve'ozi'uma! Ze'e eġe ni radu onai'uma, zu 'ahige re'uma, raena'a, 'E'e Keriso,' ebu 'Madaġa 'ai haniteha!' Rehano ġoereze ago ego'i! ⁹ Uti zu agato hariġa ego'idene, ago rihano'i! 'Ahi ġauġa'e ibite furera'uma, rehano mada ġonaga'e zogone mene ari'uma.” ¹⁰ Ebu hena ani ziro, raena'a, “Haba'a 'ahogani'a haba'a 'ahoga teite utiti'uma, zu gavamani 'ahogani'a gavamani

'ahoga teite utiti'uma. ¹¹ Haba nunu zamaḡano haba'a hagare'ete'e boro'a furera'uma, zaga'a hia'uma zu ugi boro'a furera'uma. Ebu adureono'o riho ḡauḡa zu haḡai nu badeḡa boroboro'a furera'uma.

¹² Rehano 'ahi ḡauḡa ize mene fureranogano, vaze'a za oboze teadu sausauzi'uma, zu nu'onu'o neḡano zu ḡu'a neḡano ohoze ti'uma. Eḡe u'ano, kini zu gavana azaḡa mazao ri'izi'uma. ¹³ E'e'a fureraune, zae'a zeḡe mazao eḡe hari rouga madaḡa re'uma. ¹⁴ Zae moneo nagini ḡoe'a re'uma rae ago ibite zamare borofo'i! ¹⁵ Mazaḡa za'a nagini re'uma ḡoe'a'e eḡe'a huhuzazi'uma, e'ano'o agireze 'ahogani'a zuni mene agatozi'uma. ¹⁶ Zae vize moze, negoze, nabudize zu vazeze'a revozini'uma ebu za nu'e runeo tuḡuzi'uma. ¹⁷ Za'e eḡe hegote'ete'e 'u'ano vaze nidu'ani'a he'ehe'ezi'uma. ¹⁸ Rehano iguze zuni hube hune mene ruizi'uma. ¹⁹ Zae'a edau gigaraune za'e ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma.

Ierusalem a Haba'a Ruini'uma
(Mataio 24:15-21, Mareko 13:14-19)

²⁰ Ierusalem haba'a'e uti azaḡani'a ganaḡeḡanoga horono'idene, a'e Ierusalem haba'a ruini'uma madaḡa 'ai haniteha rae ederi'uma. ²¹ E'e madaḡano Iudea haba'ano radiu'ete'e azaḡa'e haba maḡa ferau ito'i! Ierusalem haba'a zamaḡano radiu'ete'e azaḡa'e ferau vaḡino'i! Ierusalem haba'a enogano radiu'ete'e azaḡa'e Ierusalem haba'a ago diuḡo'i! ²² Mazaḡa e'e madaḡano Badi'a'a Ierusalem azaḡa aduga hune zini'uma. Ebu Buka Zaḡoḡano peroveta azaḡani'a mirihirote'e ḡauḡa nidu'a huda'uma. ²³ E'e madaḡano ahi'eta roḡaeḡa zu nune hina ene guraḡa ḡubuze'ete'e roḡaeḡa, ze'e fase vetuḡaḡa, feranoga mene idaḡa u'ano, aduga hidi'uma. Raha 'ahi'e aduga boro bagaḡa hidi'uma ebu Badi'a'a vaze mazao maḡuno zini'uma. ²⁴ Ze nu'e venisi hina ḡouze ruzi'uma, ebu nu'e oboze teadu, ḡu'a azaḡa teige, 'avo'a haba'a nunuo tutuze onami'uma. Iuda mene azaḡani'a Ierusalem haba'a sausaune radi'uma onamo zeḡe mada'a hauḡi'uma.

Iesu'a Onaite'e Madaḡa
(Mataio 24:29-31, Mareko 13:24-27)

²⁵ Mada, bato zu buzuva ragano haḡai nu badeḡa horoni'uma. Ebu raha 'ada haba nunu zamaḡano, davara zu sa'u boroboro guguḡa u'ano vaze nidu'a rihau ruda'uma ebu zamaze'a ada'adi'uma. ²⁶ Vaze'a nagini rahao ada furera'uma rae zamare'ena'a rihau rudanadu higau bauri'uma, mazaḡa adure ḡianete'e gigi'aḡani'a'e hagahagari'uma. ²⁷ Ebu e'e madaḡano eḡe, Vaze Ubugani'a ḡoze zamaḡano gigi'a inaraḡa boro zuni agaḡa manōḡa madu ovai'uma. Ebu vazevaze'a e'e horoni'uma. ²⁸ 'Ahi ḡauḡani'a ḡadahe furerano'idene, iḡunadu dude ehamano'i, mazaḡa Badi'a'a zae ḡabozi'uma madaḡa 'ai haniteha."

Figi Ireḡa Hari Idaidaḡa
(Mataio 24:32-35, Mareko 13:28-31)

²⁹ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Figi ireḡa zu ire nidu'a ḡiano'i! ³⁰ Rouḡani'a udufa'oga horono'idene, a'e irugu madaḡa haniteha rae edere'ohe. ³¹ E'e teige, 'ahiguḡani'a fureranoga horono'idene, a'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a haniteha rae edero'i! ³² E hube hune zi'ohe, izidi radiu'ete'e azaḡa'e mene hauḡi'uma onamo 'ahiguḡaguḡani'a furera'uma. ³³ Adure zu raha'e hauḡi'uma, rehano eḡe ḡoere'e mene hauḡi'uma.

Ruhibe Rado'i

³⁴ Tohutohe rado'i! Za mene 'ouguine, re'ore'ete'e, gage'ete'e zu ġaboneze zamare borofe'ete'e u'ano, zamaze'e aduda'uma. Ebu eġe'a bare onae'ete'e madaġano'e zaguzaga'uma, mazaġa e'e 'ahiri miniġani'a mani zu aba tabara 'ahirini'ete'e teigi'uma. ³⁵ Raha 'adi azaġa nidu'a e'e madaġa hidi'uma. ³⁶ E'ano'o adugani'a fureraune, ferau'ete'e zu eġe, Vaze Ubuga zamao edau'ete'e veize, mada nidu'a kurau'ena'a tohutohe rado'i!"

³⁷ Mada nidu'a Iesu ani kuru neġano ihozinu, u ohere nidu'a'e vaġinadu Olive maġa onamadu e'ea radiunu. ³⁸ Ebu oherebau uzeuze vaze nidu'a Iesu ġoere abitoga veize kuru neġa onaminu.

22

Iuda'a Iesu Revoharo

(Mataio 26:1-5, Mareko 14:1-2, 14:10-11, Ioane 11:45-53)

¹ Isitiġa O'o'a Beredi Muiġa, niġa 'ahoga'e Iġine Mode'ete'e Muiġa madaġa hanitiro. ² Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a Iesu manoga ibiġa vaġiro, mazaġa vaze ġuġuvaġani'a ederine, utiti'uma radu rihoziro.

³ Isakariota vazegħa niġa Iuda'e Iesu tahi'a 12 zamaġano tahi'a 'ahoga. Satani'a ane zama diuġiro. ⁴ Ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu kuru neġa taufe'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa vaġe onamiro. Ebu zeġe 'evoreo Iesu ri'inite'e ibiġa vaġe ġoeriro. ⁵ Ze matu'e rudanadu Iuda mazao ġoere tiro, nina'a, "Moni ġani'uma." ⁶ Iuda ani naenaezina'a, "Manoġa!" Ebu ani vaze ġuġuvaġa o'o'a zamaġano Iesu ri'inoga veize mada manoga vaġiro.

Iġine Mode'ete'e Muiġa Ruhibe Tiro

(Mataio 26:17-25, Mareko 14:12-21, Ioane 13:21-30)

⁷ Isiti O'o'a Berediġa Muiġa madaġa ibi'a'e Iġine Mode'ete'e Muiġa ebu dibu'o mamoeġa ubuga mau'ete'e madaġa, e'e reiro. ⁸ Iesu ani Petero zu Ioane tuġuze'ena'a, ziro. "Onamadu emeġe oganoga veize Iġine Mode'ete'e Muiġa ruhibe to'i!" ⁹ Ebu zeġe'a ġadiniro. "Ġa ura'e nouma ruhibe ti'uma?" ¹⁰ Ane'a naenaezina'a, "Ego'i! Ierusalemaba haba'ano diuġine, ohoze 'ahogani'a vu ġoġoreġa odohe'ete'e horoni'uma. Ebu ani ġaruna hegotadu ane'a diuġi'uma neġa diuġo'i!" ¹¹ Diuġadu e'e ne vazegħa 'ahige ġoreno'i, 'Ihore vazegħani'a ane tahi'atahi'a teite Iġine Mode'ete'e Muiġa* a'uma neġa zamaġa'e nou'e'e rae ġadimu'ohe.' ¹² Ebu ani'a ne hitagano bazuni neġa boro 'ahoga ihozi'uma zu ruhibe teate'e ġauġa horoni'uma. De'ea ogomufe ruhibe to'i!" ¹³ Ze iġunadu onamiro, ebu Iesu'a zirote'e ġauġa nidu'a horoniro. 'Ougadu Iġine Mode'ete'e Muiġa ruhibe tiro.

Iġine Mode'ete'e Muiġa Aro

(Mataio 26:26-30, Mareko 14:22-26, 1Ko 11:23-25)

¹⁴ Madaġani'a feurirotene, Iġine Mode'ete'e Muiġa afine, Iesu ani apostolo azaġa teite e'e neġa zamaġano ehoriro. ¹⁵ Ebu ani'a ziro, raena'a, "E izema aduga hidogano, zae teite Iġine Mode'ete'e Muiġa 'ahi anoga hubehune uratiro. ¹⁶ Mazaġa eġe'a zi'ohe, e'e Muiġa 'ahi'e mene bare a'uma onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e madaġano Iġine Mode'ete'e Muiġa hugani'a hubehune huda'uma."

¹⁷ Ebu ani vaini vuġa bioġa madu Badi'a mazao kuranadu ziro, raena'a, "Ahi madu zae zuni tahitahe gago'i!" ¹⁸ Mazaġa eġe'a zi'ohe, e'e vaini vuġa mene bare gagi'uma, onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a madaġani'a onai'uma." ¹⁹ 'Ougadu ani beredi meiro, zu Badi'a mazao kuranadu vahege

* **22:11** Iġine Mode'ete'e Muiġa mamoeġa

tahitahadu ziniro. Ebu zina'a, "Beredi 'adi'e eḡe ahiri. Zae zini'ohe. Eḡe zamaroga radu haḡaiḡa 'adi haḡao'i!"

²⁰ Ḡorava ogomuḡa enogano ani vaini vuḡa bioḡa madu ziro, raena'a, "Bioḡa 'adi zamaḡano'e eḡe ru. Eḡe'a zae u'ano rudanadu ruhe'a be'uti'uma, a'e ḡoitore iziga ra'ohe. ²¹ Rehano ḡiano'i! Eḡe revoni'uma vazēḡa'e emeḡe teite ogau tiburu'ohe. ²² Eḡe, Vaze Ubuga'e Badi'a urao ruda'uma. Rehano eḡe revoni'uma vazēḡa'e aduga hune hidi'uma." ²³ 'Ougadu ze bare ḡadimutitiro, raena'a, "Emeḡe bo'aḡano iniu'a 'ouge haḡai'uma?"

Iniu'e Niḡa Boro?

²⁴ Ebu Iesu tahi'atahi'a bo'aḡano iniu'e niḡa boro raena'a zeḡe'a bare ta'irotitiro. ²⁵ Iesu'a zina'a, "Avo'a kiniḡakinigani'a zeḡe haba azaḡa zuhi'azi'ohe, ebu gigi'azeta azaḡani'e haba azaḡani'a 'Du'u vazēḡa' rae huze'ohe. ²⁶ Rehano za'e ze teige ago 'ougo'i! Zae bo'aḡano iniu'a niḡa boro reihi reine, ani'e vase niḡa kome'a heuḡa rae re'uma. Ebu iniu'e zuhi'a reihi reine, tuḡure vazēḡa heuḡa rae re'uma. ²⁷ Iniu'e niḡa boro? Ehore ogau'ete'e vazēḡa ga tuḡure vazēḡa? A'e ehore ogau'ete'e vazēḡa. Rehano e'e zae bo'aḡano tuḡure vazēḡa heuḡa.

²⁸ Eḡe'a aduga hide onainute'e zamaḡano za'e eḡe teite radiu onaeha. ²⁹ E'ano'o eḡe Mama'a vase nidu'a ibitozini'ete'e gigi'aḡa inirote'e teige, e zae zuni e'e gigi'aḡa zini'ohe. ³⁰ Ebu eḡe'a ibitohau'ete'e haba'ano za'e eḡe teite oga'uma, zu kini'a ehore'ete'e haba'ano ehoradu Isaraela azaḡa, 12 urabo, ibitozini'uma."

Petero'a Iesu O'oni'uma

(Mataio 26:31-35, Mareko 14:27-31, Ioane 13:36-38)

³¹ Ebu Iesu'a Simona niro, raena'a, "Simona, Simona! 'Adi ego'i! Satani'a, vuiti zuizuine'ete'e† teige, zae zama tuhunoga veize Badi'a umineha. ³² Rehano Simona, e ḡae'a eḡe mazao fie'ete'e'a mene dauḡifine ḡae rana kuraneha. E'ano'o ḡae'a ḡihuradu eḡe vaḡe bari'uma madaḡano negoḡo duḡuru inarazono'i!" ³³ Petero'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e'e ḡae teite ḡuta'uma, ebu ḡae teite ruda'uma zuni idaḡa!" ³⁴ Iesu'a niro, raena'a, "Petero, eḡe'a ḡa'ohe, ohogore uzeuze ḡae'a ḡae uḡidu 'o'ohena'a, e aḡu'a rae re'uma. E'e ḡaruganobu'u kokoroku'a uga'uma."

³⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eḡe gau haḡaoga veize tuḡuzirote'e madaḡano za'e moni, nihara ebu tamaka mene odohe onamiro. E'e zamaḡano za idararo ga mene?" Ze naenaenina'a, "Idararo." ³⁶ Ebu Iesu'a raena'a, "Izidi'e vase'a mene danazi'uma, e'ano'o monize zu niharaze odoho'i! Iniu iniu'e vesinize o'o'a ro'idene, dabuaze seronadu venisi hoito'i‡! ³⁷ Ibite eḡe moneo peroveta vazēḡa Isaia'a Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Vaze'a ani'e ḡonore azaḡa zamaḡano 'ahoga rae reiro.' Eḡe'a zi'ohe, e'e ḡoe'a'e hube hune furera'uma. Eḡe hari ibite mirihirota'a'e nidu'a hudau onae'ohe." ³⁸ Zeḡe'a naenaeniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, emeḡe mazao'e venisi 'aheu." Iesu'a ziro. "'Ai ahiḡa!"

Iesu'a Olive Maḡano Kuraro

(Mataio 26:36-46, Mareko 14:32-42)

³⁹ Ebu Iesu ani iḡaiḡa haḡainute'e teige Olive maḡa 'u'a buau onamiro. Zu ane tahi'atahi'a ane hegotiro. ⁴⁰ Iesu'e e'e haba'ano feurirotene, ani

† **22:31** Vuiiti hirive'ete'e zamaḡano, vuiiti zuizuinine, huga'e zamaḡano radi'ohe ebu ogaḡa'e buau rururu'ohe ‡ **22:36** E'e ḡoere idaidaḡa. Huga'e 'Aduga hidoga u'ano ruhibo'i'

zina'a, "'Aha radiu'ena'a, Satani'a so'oso'ozine ege mazao fie'ete'e'a mene dauḡifine, kurano'!" ⁴¹ Ebu Iesu ani mobade onamadu obena hina tuḡadu kuraro, ⁴² raena'a, "Mama, ḡa urato'idene, ege mazaono'o bioḡa aduga 'adi mae vaḡino'! Rehano mene ege ura, ḡae ura da'o haḡao'!" ⁴³ Ebu tuḡure viga'a adureono'o ane vaḡe ovadu inaraharo. ⁴⁴ Ani zamaḡa ufeta adudu'ena'a, zamaḡa tiba hanadu bare kuraro. E'ano'o irairaniro ebu irairagani'a ru teige rahao sore buaro.

⁴⁵ Iesu ani kuru hauḡadu ane tahi'atahi'a vaḡe bare onamirotene ze bazuna haniziro. Mazaḡa ze'e vetuḡa rarote'ano'o ahirize'a taoraro. ⁴⁶ E'ano'o ani'a ziro, raena'a, "Za nouḡadu baze radiu'ohe? Iḡuno'! Satani'a so'oso'ozadu ege mazao fie'ete'e mene dauḡifine, kurano'!"

Iesu Obone Tiro

(Mataio 26:47-56, Mareko 14:43-50, Ioane 18:3-11)

⁴⁷ Iesu'a ḡoere'enogano, vase ḡuḡuvaḡani'a ani vaḡe onairo. Ebu Iesu tahi'a 12 bo'aḡano Iuda'a ibitadu fura'inoga veize Iesu uhiḡa onairo. ⁴⁸ Rehano Iesu'a raena'a, "Iuda, ḡa'e ege Vaze Ubuga revonoga veize fura'ih'i'ohe?" ⁴⁹ Iesu tahi'atahi'a'e nagini'a furera'uma ederirotene, ze Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eme vesini hina utitozini idagahehe?" ⁵⁰ Ebu ane tahi'a 'ahogani'a venisi ahase bunadu Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa tuḡure vaseḡa vari'iro. 'Ougadu eda'e teḡaḡa buniro. ⁵¹ Rehano Iesu'a raena'a, "Ago 'ougo'!" Ebu Iesu'a vase e'e teḡa obonadu faine manoniro.

⁵² Iesu obonetouga veize onairote'e azaḡa, Badi'a dibuo hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa, kuru neḡa ḡiane'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vase boroboro'e Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e ḡonore vaseḡa obone ti'ete'e teige, vesini ebu somori boro madu ege obohe touga veize onaahehe?" ⁵³ Mada nidu'a e'e zae teite kuru neḡano radiunu. E'e zamaḡano za'e mene obohe tiro. Rehano izidi'e za'a ege obohe'ete'e madaḡa zu uzabo ḡigi'a madaḡa feureha."

Petero'a Iesu O'oniro

(Mataio 26:57-58, Mareko 14:53-54, 14:66-72, Ioane 18:12-18, 18:25-27)

⁵⁴ Ze Iesu obone teadu Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa ne tutune onamiro. Petero zu faḡanono'o zeḡe ḡaruna hegotiro. ⁵⁵ Vaze nu e'e ne ḡabi'a zamaḡano ire roga hofadu ehore ḡeḡemaḡiro. Petero zuni zeḡe teite ehoro.

⁵⁶ Tuḡure roḡaeḡa 'ahogani'a Petero'e ire roga duhuḡano ehore'enogano horoniro. Ani ḡiane rune'ena'a, ziro. "Vaze 'adi zuni Iesu teite radiudo!"

⁵⁷ Rehano Petero ani o'oniro, raena'a, "Roḡae, e vase a'e aḡua!" ⁵⁸ Mene faḡa enogano vase 'ahogani'a horonadu niro, raena'a, "Ḡa zuni Iesu gatine'ete'e vaseḡa 'ahoga!" Rehano Petero'a nina'a, "Ohoze, e'e mene!"

⁵⁹ Mada tahiḡa ḡarugano, vase 'ahogani'a te'ote'au ḡoeriro, raena'a, "Vaze 'adi hube hune Iesu teite radiudo, mazaḡa ani zuni Galilea vaseḡa!"

⁶⁰ Rehano Petero'a naenaeniro. "Ohoze! E ḡa'a nagini ra'eta'a'e aḡu'a!"

Petero ani ize ḡoere'ete'e zamaḡano, kokoroku'a ugaro. ⁶¹ Zuhi'a Boro'a vaetadu Petero ḡianiro. 'Ougadu Petero ani Zuhi'a Boro'a 'ahige nirote'e zamariro, 'Ohoḡore uzeuze kokoroku'a izema uganogano, ḡa'a ḡae uḡidu ege o'ohi'uma.' ⁶² Ebu ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa neonono'o buanadu niau rudaro.

Uti Azaḡani'a Iesu Ḡareḡareniro

⁶³ Iesu ḡiane'ete'e azaḡani'a ani ḡareḡareniro zu bouniro. ⁶⁴ Ze ani ubumaḡa 'uadu bare ḡadiḡadiniro, raena'a, "Ḡa peroveta vaseḡa

'ahine, iniu'a bou'ate'e vazega ihofoi!" ⁶⁵ Ebu goere sau'a sau'a hina garegareniro.

Vaze Ġihi'ağa Ġihi'ağani'a Iesu Ġadiniro

(Mataio 26:59-66, Mareko 14:55-64, Ioane 18:19-24)

⁶⁶ Irarirotene, vase boroboro'a tibano nu'oraro. Ze'e Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'ağaġihi'ağa zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağa. Zege kota zamağano Iesu mae ohoniro. ⁶⁷ Ebu zege'a niro, raena'a, "Efo'i! Ġa'e Kerisohe?" Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Ege'a 'O'e' rae zine, za'e ege goere mene mae ġihini'uma. ⁶⁸ Ebu ege'a 'E Keriso ga?' rae gadizine, za'e mene naenaehi'uma. ⁶⁹ Rehano izidiono'o zama mone ege, Vaze Ubugani'a Badi'a gigi'ağa eda'e naeo ehoru'uma."

⁷⁰ Zege nidu'a gadiniro, raena'a, "Tena ġa'e Badi'a Ubugahehe?" Ane'a zina'a, "O'e, zae'a e'e iniu rae ihi'ohe." ⁷¹ Ebu zege'a zege bare neneğaniro, raena'a, "Eme Iesu'e ve'oğa rae ra'ete'e vazega mene vaġi'uma, mazağa emege'a ane hebeono'o goere ve'oğa rate'e hube hune egeha!"

23

Pilato Zamao Iesu Mae Ohoniro

(Mataio 27:1-2, 27:11-14, Mareko 15:1-5, Ioane 18:28-38)

¹ Kota e'e azağa nidu'a iğuniro, ebu Iesu tutune onamadu Pilato zamao ohone tiro. ² Ebu zege'a Pilato mazao Iesu sau'a rae fureniro, raena'a, "Vaze 'adi'e emege ne azağa so'ozadu ibi ve'oğano tutuze'ohe. 'Roma kinağa mazao takesi ago hano'i, rae ra'ohe zu ane'a bare raena'a, 'E'e kini zu Keriso, rae ra'ohe!" ³ E'ano'o Pilato'a Iesu gadiniro, raena'a, "Ġa'e hube Iuda azağa kinahe?" Iesu'a naenaeni. "O'e, ġa'a ra'eta'e hube." ⁴ Ougadu Pilato'a tehdadu Badi'a dibuo hau'ete'e ġihi'ağaġihi'ağa zu vase ġuġuvağa ziro, raena'a, "E ani mazaono'o ve'oğa 'ahoga mene horoneha." ⁵ Rehano ze te'ote'au goeriro, raena'a, "Iesu ani, Galilea haba'anono'o Iudea haba'a nidu'a onamo Ierusalem'a 'ahi haba'ano zuni, vazevaze ihoze'ena'a haġai ve'oğa ibiğano tutuze'ohe!" ⁶ Pilato ani goere 'adi iğirotene, gadiziro. "Iesu ani'e Galilea vazegahe?" ⁷ Ebu Iesu'e kini Heroda'a ġiane'ete'e Galilea haba'a vazega rae ederiradu ani Heroda vaġe tuğuniro. E'e madağano Heroda ani Ierusalem'a haba'ano radiudo.

⁸ Heroda'a Iesu horonirotene, ani matu'e rudaro, mazağa ani amahiono'o Iesu ġianihi rae zamarinu. Ani ibite Iesu hariğa iğiro 'ahine, Iesu'a haġai gigi'a hağaoga horonihi reiro. ⁹ E'ano'o Heroda ani gadimu ġehağa Iesu mazao haġairo, rehano Iesu'a mene naenaeni. ¹⁰ Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'ağaġihi'ağa zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağani'a iğunadu goere riğa ġehağa Iesu rana goeriro. ¹¹ Heroda ani ane uti azağa teite Iesu ġirihoharo. Ebu dabua manoga hağaohanadu Pilato vaġe bare tuğune onamiro. ¹² Ibite Heroda ebu Pilato'e agiretitido, rehano e'e madağano'e vazetitiro.

¹³ Ebu Pilato ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'ağaġihi'ağa, vase boroboro ebu haba azağa huze nu'oziro, ¹⁴ zina'a, "Za'e vase 'adi'e vase ibi ve'oğano ibitoziniro radu tutune areha. Ege'a zae zamao ġianatene, zae'a ane moneo rate'e ve'oğa 'ahogani mene horoneha. ¹⁵ Heroda'a zuni Iesu mazao ve'oğa 'ahogani mene horonadu ani emege vaġe bare tuğune onaeha. Ġiano'i! Iesu mazao'e runeo tuğuni'uma ve'oğani'e o'o'a! ¹⁶ E'ano'o ege'a uti azağa tuğuzadu Iesu masini'uma ebu tuğune buni'uma*."

* **23:16** Mirihe farirote 'ahoga'e v. 17 'ahige ra'ohe, 'Izidi Iğine Mode'ete'e Muğano ani'a vase 'ahoga ġu'a'ono mae bunifo'

¹⁸ Rehano vase ġuġuvaġa nidu'a huau iġuniro, raena'a, "Vaze adi'e mano'i, u Barabasi'e tuġune buno'i!" ¹⁹ Barabasi ani Ierusalem ahaba'ano gavamani utitoziniro zu vase zimiho. E'ano'o ani ġu'ano ohoniho. ²⁰ U Pilato ani vase ġuġuvaġa teite ta'irotiho, mazaġa ani Iesu tuġune bunihi reiro. ²¹ Rehano ze'a huaro, raena'a, "Sataurono'i! Sataurono'i!" ²² Pilato'a ġae uġiduġano ziro, raena'a, "Ani nagi ve'oġa haġaeħa? E ani rune moneo tuġuni'uma ve'oġa 'ahogani'a mene horoneħa. E'ano'o e ani masine tauġi'uma ebu tuġune buni'uma!"

²³ Rehano vase ġuġuvaġani'a Iesu satauronoga veize ġihau teote'au huaro. Zeġe ago'e ufeta boro hune u'ano, ²⁴ Pilato'a ze'a urate'ete'e ibiġano haġaoziniho. ²⁵ 'Ougadu ani gavamani utitozinirote'e zu vase goruzirote'e vazega, Barabasi ġu'anono'o mae buniho. U vase ġuġuvaġani'a uratirote'e idunaġano, Iesu'e satauronoga veize uti azaġa evora ri'iniho.

Iesu Satauroniro

(Mataio 27:32-44, Mareko 15:21-32, Ioane 19:17-27)

²⁶ Uti azaġani'a Iesu tutune onamirote'e zamaġano, Kurene vazega 'ahoga niġa Simona, ani'e ane habaono'o onae'enogano ibio hidiho. Uti azaġani'a obone teadu Iesu satauro mae heratoharo ebu Iesu ġaruna onamiho. ²⁷ Vaze ġuġuvaġani'a zuni Iesu hegote onamiho. Zeġe bo'aġano roġaeroġae'a Iesu vetuġanadu niau kuaro. ²⁸ Iesu'a tehadu zina'a, "Ierusalem roġaeroġae, eġe u'ano ago niano'i, rehano zae zu ubudeze veize niano'i!" ²⁹ Mazaġa aduga boro hidi'uma madaġa 'ai onai'uma. E'e madaġano vazevaze'a 'ahige re'uma, raena'a, 'Gaban roġaeġa zu ene ize 'izema mouga roġaeġani'e manoġa tauġi!' ³⁰ E'e madaġano ze maġamaġa kome'a boro zina'a, 'Fahanadu emeġe ġahifo'i!' ³¹ E'e ire ġaboġa heuġa, rehano za'a sataurohi'ohe. 'Ougine za'e, ire roġa azaġa heuġa, aduga ufeta boro hidi'uma."

³² Ġonore boro vazega 'aheu zuni Iesu teite zemoga radu tutuze onamiho. ³³ Ebu ze'e haba 'ahoga niġa Vadini Isiga feuriho. E'ea Iesu ebu ġonore vazega 'aheu satauroziho, vase 'ahoga'e eda'e moneo zu 'ahoga'e kauri moneo. ³⁴ Ebu Iesu'a sataurono'o reiro, raena'a, "Mama, zeġe haġai sau'a aġutu modo'i, mazaġa ze'e nagini haġae'eta'a'e aġu'a." Ze'a iniu'e Iesu dabua me'uma radu kaġusi arahoga arahiro.

³⁵ Vazevaze'e edanadu muririnu. U vase ibitozini'ete'e azaġa'e Iesu ġirihoharo, raena'a, "Ani vase 'ahoga'ahoga'e ġaboziho. Ani'e Keriso, Badi'a'a ohotirote'e vazega reine, ane'a bare ġaboni'uma!" ³⁶ Uti azaġani'a zuni arahoharo ebu vaini vuġa ġiġi'a gagoharo. ³⁷ Ebu ze nina'a, "Ġa'e Iuda azaġa kini ro'idene, ġae'a ġae bare ġabo'o'i!" ³⁸ Iesu satauro hitagano'e 'ahige mirihiho, 'Iuda Azaġa Kini'.

³⁹ Satauro rana'ono'o ġonore boro vazega 'ahogani'a Iesu roniro, raena'a, "Ġa'e Keriso ro'idene, ġae'a ġae bare ġabo'o'i ebu emeġe zuni ġabofo'i!" ⁴⁰ Rehano ġonore boro vazega 'ahogani'a ġonore boro vazega omo ġoere riġa hina naenaenina'a, "Ġa Badi'a mene rihone'eħeħe? Ġae zuni ane teite idaġa ruda'uma ebu Badi'a hidi'uma. ⁴¹ Emetane'e emeġe sau'a u'ano rudau'ohe, rehano vase 'adi'e haġai sau'a 'ahogani mene haġairo." ⁴² Ebu ane'a Iesu niho, raena'a, "Iesu, ġae'a ibitohau'ete'e haba'a ona'idene eġe zuni zamaro'i!" ⁴³ Iesu'a naenaenina'a, "Hube hune ġa'ohe, izidi ġa'e eġe teite Badi'a habao radi'uma."

Iesu'a Rudaro

(Mataio 27:45-56, Mareko 15:33-41, Ioane 19:28-30)

⁴⁴ Madai kirikiri meirotene, haba nidu'a uzabo'a 'uiro onamo ġorava mone mada uġidu. ⁴⁵ Mada mene hiaro ebu kuru neġa dabuaġani'a nemaō zigau 'a'adaro. ⁴⁶ Ebu Iesu'a ġihau huarō, raena'a, "Mama, eġe vine'e ġae 'evoreo ti'ohe!" Ani 'ouge reirote'e enogano 'ai, iriga ri'iro.

⁴⁷ Roma uti azaġa ibitozini'ete'e ġihi'aġa'e nagini'a furerarote'e horonirotene, ani Badi'a niguniro ebu raena'a, "Hube hune vaze 'adi'e duduġa!" ⁴⁸ Iesu satauro rudarote'e muririrote'e azaġa ġuġuvaġani'e nagini'a furerarote'e horonirotene, ze zuni vetuġa ranadu neze 'u'a barobaro 'uhiro. ⁴⁹ Rehano Iesu vaze nidu'a zu Galilea haba'anono'o hegotirote'e roġaeroġaēġa nidu'a faġanono'o nagini'a furerarote'e muririro.

Iesu Guriro

(Mataio 27:57-61, Mareko 15:42-47, Ioane 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Iudea haba'ano Arimatea vaze 'ahoga niġa Iosefa radiunu. Ani'e vaze manoġa zu duduġa, zuni Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a guhininu. Ani'e vaze ibitozini'ete'e azaġa boro zamaġano boro 'ahoga, rehano vaze boroboro'a Iesu matihi reirotene ani ze ġoere mene mae ġihiniro. ⁵² Ane'a Pilato vaġe onamadu eda'e'eda'e uminiro, raena'a, "Iesu rune ahi'a eno'i!" Ebu hena Pilato'e reiro. "O'e". ⁵³ 'Ougadu Iosefa'a sataurono'o Iesu ahiri mae bunadu dabua hina 'umiro. Ebu Iesu ahiri vatava varadirote'e 'iduġa izigano tiro. ⁵⁴ A'e Bana Madaġa veize ruhibe'ete'e madaġa ġoravaġa, ebu Bana Madaġa hanitiro.

⁵⁵ Galilea haba'anono'o Iesu teite onairote'e roġaeroġaē'e Iesu ahiri mae onamirote'e hegotiro ebu ahi'a tirote'e haba'a horoniro. ⁵⁶ 'Ougadu ze neze bare onamadu Iesu ahiri aso hanoga veize murava hohoġa zu dehorō hohoġa manoġa ruhibiro. Rehano Mose goro ġoe'a idunaġano Bana Madaġa 'ahine, ze ahirize ohone baniro.

24

Iesu'a Runeono'o Bare Ġabodiro

(Mataio 28:1-10, Mareko 16:1-8, Ioane 20:1-10)

¹ Fura oherebau uzeuze roġaeroġaē ze'a ruhibirote'e ahiri ase'ete'e muravaġa hohoġa madu idu onamiro. ² Ze feurirotene, idu 'ue'ete'e hadiġa boro kiune vaġinoga horoniro. ³ Ebu ze diuġiro, rehano Zuhi'a Boro Iesu ahiri mene horoniro. ⁴ Ze nagini'a ani mazao fureranate'e zamare 'ada'adiro. E'e madaġano vaze 'aheu'a tabara zeġe babaġano edaro. Ze'e dabua vazavazahōġa vidaro. ⁵ Ebu roġaeroġaē'a rihau rudanadu zeġe mazao oove ġuġuriro. Rehano vaze 'aheu'a ziro, raena'a, "Za nougadu ġabone vazēġa rune haba'ano vaġe'ohe? ⁶ Ani ahao'e 'o'o'a, rehano ani bare ġabode iġuneha! Ani'a Galilea haba'ano nagini zirote'e zamaro'i! ⁷ Ani'a raena'a, 'Eġe, Vaze Ubuga'e revonadu sau'a azaġa evora ri'ini'uma ebu sataurohi'uma, rehano mada uġiduġano bare ġabode iġuni'uma." ⁸ 'Ouge reirotene, roġaeroġaē'a Iesu'a reirote'e ġoe'a zamariro.

⁹ Roġaeroġaē'a idu haba'anono'o bare onaadu zeġe mazao nagini'a furerarote'e nidu'a Iesu tahi'a 11 zu ane vaze nunu nidu'a ziro. ¹⁰ Idu haba'a onamirote'e roġaeroġaē'e Magadala roġaēġa niġa Maria, 'ahoga'e niġa Ioana, Iakobo vi'a niġa Maria ebu roġaē nunu. Ze'e nagini'a fureranate'e apostolo azaġa mazao rae fureniro. ¹¹ Rehano Iesu tahi'atahi'a'a ze ġoere'e ġiriho hariġa radu mene mae ġihiniro. ¹² U Petero ani iġunadu idu haba'a dure onamiro. Ani'a ġuġuradu idu zamaġa ġianirotene, Iesu ahiri

umirote'e dabuağa da'o horoniro. Ebu ani nagini'a fureranate'e zamare 'ada'ade'ena'a, ne bare onamiro.

*Iesu'a Emausa Neğa Ibiğano Fureraro
(Mareko 16:12-13)*

¹³ E'e madağano roğaeroğae goere igirote'e azağa bo'ağano tahi'a 'aheu'a Emausa neğa ibiğa onaminu. E'e neğa'e Ierusalemaba'ano'o ani fağa'e 11 kilomita. ¹⁴ Anianine ibio oname'ena'a nagini'a fureranate'e gağa nidu'a go'ane onaminu. ¹⁵ Zeğ'e'a go'ane oname'enogano, Iesu ane'a zeğ'e uhiğa aradu idağa onamiro. ¹⁶ Zeğ'e horoniro rehano, mene ederiro a'e Iesu, mazağa ze ani mene ederoga veize biriro.

¹⁷ Iesu'a ziro, raena'a, "Ġanine oname'ena'a, nagini go'ane'ohe?" Ebu ze vetuğarau'ena'a tue edaro. ¹⁸ Ze bo'ağano vaze 'ahoga niğa Kuleopa'a naenaeniro, raena'a, "Izidi Ierusalemaba'ano nagini'a fureranata'a'e vaze nidu'a edeğa. Ġa'e e'ea radiunu rehano, ga'a da'o ağu'ahehe?"

¹⁹ Iesu'a zina'a, "Nagini'a fureraneha?" Zeğ'e'a nina'a, "A'e Iesu, Nazareta vazega hariğa. Badi'a zu vaze nidu'a zamao ani peroveta vazega raha. Ani'e hağaiğa gigi'a hağainu zu goere gigi'a haminu. ²⁰ Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e gihi'ağagihi'ağa zu vaze ibitozini'ete'e azağani'a Iesu manoga radu Roma gavana 'evorao ri'iniro ebu satauroniro. ²¹ Eme'e ani Isaraela azağa agireono'o mae vağizi'uma vazega rae zamariro. Ebu Izidi Iesu rudarote'e madağanono'o onao mada ugidu maha.

²² U eme bo'ağano roğaeroğae nu'a zaguzagufeha. Ze ohereda'o idu haba'a onameha, ²³ rehano Iesu ahi'a mene horoneha. Ebu ze bare onaradu, raena'a, 'Aneru'a emeğ'e mazao fureranadu Iesu'e bare gabodeha rae raha.' ²⁴ Emeğ'e bo'ağano vaze nu'a idu haba'a onamatene, roğaeroğae'a rate'e teige, ze zuni Iesu ahi'a'e mene horoneha."

²⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e mene huhuzağa! Peroveta azağani'a reirote'e goe'a mene ġarihe mae ġihine'ohe. ²⁶ Peroveta azağani'a raena'a, 'Keriso'e 'ouge aduga me'uma, ebu hena gabodadu ane haba agağano diuğiuma.'" ²⁷ Iesu'a Buka Zağoga zamağano Mose'ono'o onamo peroveta azağani'a ani moneo mirihirote'e goe'a nidu'a faine ihoze onamiro.

²⁸ Ebu ze Emausa neğa hanitiro, rehano Iesu'e ize ibio onamihi reiro. ²⁹ Ze Iesu radoga radu uminiro, raena'a, "Ġorava raneha zu mada'e hauğeha. E'ano'o emeğ'e teite bazihi!" 'Ougadu ani zeğ'e ne diuği' onamiro.

³⁰ Ani ogomu veize zeğ'e teite ehoriro. Ebu beredi madu Badi'a mazao kuranadu vahege ziniro. ³¹ E'e zamağano ubumaze'a bohatanadu 'Ahi'e Iesu!' rae ederiro. Rehano zeğ'e ubumao ani dağiro. ³² Ebu anianine ġoretitiro, raena'a, "Ibio ane'a eme teite goeratene zu Buka Zağoga huga me'odofeatene, zamafe'a matu'e rudaneha!"

³³ Ebu tahi'a 'aheu'a Emausa neğa'ono'o zogone iğunadu Ierusalemaba'ano'o bare itiro. E'ea Iesu tahi'a 11 zu zeğ'e teite radiunute'e vaze nu haniziro. ³⁴ Ze raena'a, "Hube hune Iesu ani bare gabodeha ebu Simona* mazao fureraneha!" ³⁵ 'Ougadu tahi'a 'aheu e'e'a zuni zeğ'e mazao Emausa ibiğano nagini'a fureranate'e zu Iesu'a beredi vahege'enogano Iesu ederate'e hariğa me'odoziniro.

*Iesu'a Tahi'ağa mazao Fureraro
(Mareko 16:14, Ioane 20:19-23, Apostolo 1:4-5)*

³⁶ Ze harize me'ode'ete'e zamağano Iesu'a tabara zeğ'e bo'ağano edaro, ebu raena'a, "Zama roğeğa zae teite rado'i!" ³⁷ Rehano ze'e ane vine

* **24:34** Niğa 'ahoga'e Petero

horone'ohe rae zamare'ena'a, zaguzagaro zu rihau rudaro. ³⁸ Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Za'e nougadu rihau'ohe? Nougadu 'Ahi'e iniu?' rae zamare doude'ohe? ³⁹ 'Ahi eġe! Eġe 'evore zu oda ġiano'i! Ebu obohe nuro'i! E vine reifone, modarehe zu isinehe o'o'a reifo. Rehano za horohe'ete'e teige, e'e modare zu isineheta." ⁴⁰ Ani 'ouge radu 'evoreġa zu odaġa ihoziro. ⁴¹ Rehano ze matu'e rudanadu zaguzagarote'e u'ano, ze ize Iesu ġoere mene mae ġihiniro. Ebu Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Zae mazao ogomu nu e'ehehe?" ⁴² Zeġe'a ġozone kiroġa harotene, ⁴³ ani'a madu zeġe ubumao aro.

Iesu'a Ane Tahi'atahi'a Ġoere Ġonaga Ziro
(Mataio 28:16-20, Mareko 16:15-18, Apostolo 1:6-8)

⁴⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eġe'a zae teite radiunute'e madaġano 'ahige ġoreziro. 'Mose goro, peroveta azaġa buka zu Salamo zamaġano eġe moneo mirihirote'e ġoe'a nidu'a hube hune hudafo." ⁴⁵ 'Ougadu Iesu'a, zeġe Buka Zaġoġa ġoe'a huga ederifine, zamaze bohaniro. ⁴⁶ Ani ziro, reana'a, "Buka Zaġoġa zamaġano 'ahige mirihiro. 'Keriso'e aduga hidi'uma, ebu mada uġidu zamaġano runeono'o bare ġabodi'uma. ⁴⁷ Ebu ani tahi'atahi'a'a, Ierusalemaha'ano'o onamo haba nidu'ao, ane niġano hari manoġa harami'uma, raena'a, 'Ġihuro'i! 'Ougine, Badi'a'a haġaize sau'a aġutu modi'uma!" ⁴⁸ Za'e e'e ġoe'ani'a hudanata'a'e horoneha, e'ano'o vaze 'ahoga 'ahoga zuni eġe hari haramozini'uma. ⁴⁹ Ġi'ano'i! Mama'a ġoere tirote'e Vine Zaġoġa eġe'a zae mazao tuġuni'uma. E'ano'o Ierusalemaha'ano guhiu rado'i, onamo Vine Zaġoġani'a ovadu gigi'aġa hina iriva'ozi'uma."

Iesu'a Adure Itiro
(Mareko 16:19-20, Apostolo 1:9-11)

⁵⁰ Ebu Iesu'a Ierusalemaha'ano'o ze tutuzadu Betania neġa uhiġa onamiro. Ebu evo'a ġihinadu zeġe veize kuraro. ⁵¹ Ani kurau'ena'a, ze muhizadu adure ġoha mae ġihine itiro. ⁵² Ebu ze Iesu nigunadu matu'uzeta Ierusalemaha'ano bare onamiro. ⁵³ Ze iġaiġa kuru neġano radiu'ena'a, Badi'a niġa mae ġihininu.

Apostolo Azağa Hağai

Ġoere Ġadaheğa

Buka 'adi'e “Apostolo azağa hağai” Uare (Kware) ġoereo tiro. Uare ġoere'e Garihe (Garia) ġoere teite ago tiba. Uare zu Gariheo ġoere'ete'e azağa'e nidu'a 1300. Ze'e Central Province, Rigo District haba'ano radiu'ohe. A'e Port Moresby-ono'o 70 kilomita south-east oname'ohe.

“Ġoere huga”'e buka 'adi ġonagano tiro, ġoere aduga ga iğaiğa mene igi'ete'e ġoe'a buka zağogano tirote'e huga ihozoga veize.

Buka mazağa

¹ Hari 'adi'e Teofilo veize ti'ohe. Eğe'a ibite tirota'a'e, Iesu'a gaidote'e zuni ihozidote'e nidu'a, ebu ² onamo Vine Zağogani'a ibitohau'ena'a apostolo azağa ġoere ziniro, ebu adure ġoha mae itiro. Apostolo azağa'e Iesu'a inahe meirote'e azağa. ³ Iesu ani zaharaneadu rudarote'e enogano, mada ġae ġazağa gaubanana (40) apostolo azağa mazao fureraro. E'e zamağano ani 'ize ġaboga ra'ete'e ihozoga veize hağai ġehağa fureno zinido, ebu Badi'a'a zuhi'azi'uma ġoe'a rae furenido. ⁴ Zeğe'a nu'orarote'e madağa 'ahogano Iesu'a ġoere ziniro, raena'a, “Ierusalem neğano geno rado'i, onamo Mama'a rae tirote'e ġoe'ani'a hudanoga veize guhiano'i! E'e ġoe'a'e za eğe mazaono'o igiro, raena'a, ⁵ Ioane Babatiso'e vu hina bapatzozido rehano, za'e, mada ġehağa 'izema mougano, Vine Zağoga hina bapatzozu'uma.”

Iesu adure ġoha mae ġihine itiro

⁶ Mada 'ahogano ze bare nu'orarote'e zamağano, Iesu ġadiniro, raena'a, “Zuhi'a Boro, e'e madağano'e emeğe'a Isaraela haba'a bare madu emeğe'a emeğe bare ġiafoga veize ibitofi'uma hehe?”

⁷ Iesu'a naenae zina'a, “E'e madağa'e Mama'a ane niğano rae tiro. Za'e mene ederi'uma ġauğa. ⁸ Rehano Vine Zağogani'a zae vağe ovami'uma madağano za'e ġigi'ağa me'uma. Ebu za'e eğe hari rae fureni'uma, Ierusalem neğano, Iudea haba'ano, Samaria haba'ano onamoo haba ġonaga.”

⁹ Iesu ani, 'ouge reirote'e enogano, zeğe ubumao adure ġoha mae ġihine itiro, ebu ġoze'a 'uiro. ¹⁰ Iesu'a adure ġoha ite'enogano, ze adure ġohani gagau ġiane rune radiunu. Ebu ġiano'i! Aneru aheu'a zeğe genagano edaro. Ze dabua 'uruğa hağairo, ¹¹ ebu raena'a, “Galilea azağa, za nougadu de'ea edau'ena'a adure ġohani ġiane'ohe? Iesu ani zae mazaono'o adure ġoha mae ġihine iteha. Ani'e 'ouge itate'e horonate'e teige vesu'u bare ovami'uma.”

Hitaga neğano kurau nu'oraro

¹² Ebu ze Olive mağanono'o bare Ierusalem neğa itiro. E'e ibiğa'e kilomita tiba heuğa. ¹³ Ze Ierusalem neğa feurirotene, hitaga neğa itadu zeğe'a radiu'ete'e haba'a diuğiro. E'e zamağano'e, Petero, Ioane, Iakobo, Aniderea, Firifo, Tomasi, Batolomeo, Mataio, Alofeo ubuga, niğa Iakobo, Zelote vazega, niğa Simona, ebu Iakobo ubuga, niğa Iuda. ¹⁴ Zeğe nidu'a nu'oru'ena'a, zamaze tibunadu iğaiğa kuraunu. Roğae nu, zu Iesu vi'a Maria, zu Iesu negoğa duğuru zuni zeğe teite nu'oraunu.

Matia'a Iuda iğuri meiro

¹⁵ E'e madağa 'ahogano Zuhi'a Boro mone azağa nu'onu'o bo'ağano Petero'a iğune edaro. Zege nidu'a'e mağa tiba zu gae aheu gaubanana (120) heuga. ¹⁶ Ebu zina'a, "Nego nabudi, ibite Vine Zağogani'a Davida neadu, buka zağogano tirota'a'e hudaro. A'e Iuda'a Iesu obone tirote'e azağa ibito zinirote'e hariğa. ¹⁷ Iuda'e Iesu'a inahe meirote'e tahi'ağa 'ahoga. Ane zuni emeğe teite gau tiba hağaido. ¹⁸ Rehano ani'e reva moniğa hina haba 'ahoga hoitiro. E'ea vadini ibine uite ovoiro, ebu ahi'ani'a fu'uradu isiğani'a guda ru rurararo. ¹⁹ Hari 'adi'e Ierusalem azağa nidu'a igiro. E'ano'o zege'a haba a'a'e zege goereo Akeledama rae huniro. Goere e'e huga'e ru haba'a.

²⁰ Mazağa Salamo zamağano 'ahige tiro, raena'a, 'Ane haba'e ġahuturano'i!

Vaze tiba zu e'ea mene radi'uma.' (Salamo 69:25)

Ebu

'Vaze 'ahogani'a ane gau iğu'a me'uma.' (Salamo 109:8)

²¹ E'ano'o eme'e vaze 'ahoga me'uma, Iuda iğuri moug. Zuhi'a Boro Iesu'a emeğe teite radiudote'e madağa nidu'a, emeğe teite raudote'e vazega 'ahoga me'uma. ²² E'e madağa'e, Ioane'a Iesu bapatzonirote'eano'o onamo Iesu emeğe mazaono'o adure goha mae ġihine itirote'e. Ebu ane zuni Iesu'a bare ġabode iğunirote'e rae furenifine."

²³ E'ano'o zege'a vaze aheu meiro. Vaze 'ahoga'e Barasaba rae hune'ete'e Iosefa, niğa 'ahoga'e Iusito, ebu vaze 'ahoga'e Matia. ²⁴ Ebu ze Badi'a uminro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġa'e vaze zama nidu'a edeğa. E'ano'o ihofo'i, vaze aheu 'adi bo'ağano ġae'a mate'e vazega'e iniu? ²⁵ Iuda'a modirote'e apostolo gauga iğu'a moug veize. Iuda'e ane hağai sau'a u'ano ane'a radi'uma haba'a diuğiro. ²⁶ Ebu ze'e e'e veize kağusi arahoga hağairotene, Matia meiro. E'ano'o Matia ani apostolo azağa gaubanana tiba fare teite me'ode tibuniro.

2

Pentekosi madağano Vine Zağogani'a ovairo

¹ Iesu'a bare ġabode iğunirote'e ġarugano fura fu'o zu aheu fare (7) radirotene, Pentekosi* madağa meiro. E'e madağano Zuhi'a Boro mone azağa nidu'a haba tibano nu'oru radiro. ² E'e zamağano zava boro'a onae'ete'e teige guguga boro'a adureono'o tabara guda ovairo. E'e gugugani'a zege'a nu'orarote'e neğa iriva'oniro. ³ Ebu ire'a duhuru'ete'e heugani'a mazane teige rovtadu, vaze tiba tiba ranao duhuranoga horoniro. ⁴ Ebu Vine Zağogani'a e'ea radiunute'e azağa nidu'a iriva'oziro, ebu Vine Zağogani'a ibito zenadu, goere 'ahoga 'ahogano goeriro.

⁵ E'e madağano'e, Iuda azağa haba 'ahoga 'ahogano radiu'ete'e'a, Pentekosi muğa 'auğoga rae Ierusalem neğa onaadu e'ea radiunu. Ze'e Badi'a gubane'ete'e azağa. ⁶ E'e harağa iğirotene, vaze ġuğuvağani'a isau onairo. Ebu ze zamaze 'ada'adaziro, mazağa Zuhi'a Boro mone azağani'a ane ane goereo goeroga igiro 'ahine. A'e Iuda azağani'a haba 'ahoga 'ahogano radiu'ete'e goe'a. ⁷ Ebu ze zaguzaganadu, 'ahige reiro. "Adi duğuru'e nidu'a Galilea azağa rehano, ⁸ nouga'ahi emeğe tiba tiba goereo goeroga igi'ohe? ⁹ Eme'e Patia azağa, Media azağa, Elama azağa, ebu Mesopotamia haba'ano, Iudea zu Kapadokia haba'ano, Ponto zu Asia haba'ano radiu'ete'e azağa, ¹⁰ Ferigia zu Pamufulia haba'ano,

* **2:1** Pentekosi goere e'e huga'e gae fu'o gaubanana (50). Iğine Mode'ete'e Muğa madağanono'o me'ode onamo mada gae fu'o gaubanana meine, Pentekosi Muğa madağa me'uma.

Izipi haba'ano radiu'ete'e azağa, zu Libia haba'a zamağano Kurene neğa uhiğano radiu'ete'e azağa. Ebu Roma neğano radiu'ete'e azağa. ¹¹ E'e zamağano'e Iuda azağa zu, Iuda mene azağa rehano zamaze ġihuradu Iuda azağa teite kurau tiburu'ete'e azağa. Ebu Kerete 'umuğa azağa zu Arabia haba'a azağa. Eme zeğ'e'a Badi'a ġiġi'a hağaiğa emeğ'e tiba tiba ġoereo ra'ete'e iġi'ohe." ¹² Ze zaguzagaro ebu zamaze 'ada'adaziro, ebu "‘Adi nagini?" rae ġadititiro. ¹³ Rehano vaze nu'e ġiriho zini'ena'a, 'ahige reiro. "Ze vaini vuğa borofe gageha."

Petero'a vaze ġuġuvağa mazao haramiro

¹⁴ Ebu Petero'a apostolo azağa gaubanana tiba fare (11) teite iğune edanadu, vaze ġuġuvağa mazao agoğa borofe'ena'a haramiro. "Iuda azağa, zu Ierusalem neğano radiu'ete'e azağa nidu'a, e'e, hağai 'ada'a nouge nouge fureranate'e rae bohanihi. Eğ'e ġoere fairu abito'i! ¹⁵ Za'e 'adi duġuru'e vaini vuğa gageha rae zamare'e gaogi. Ze mene gageha. 'Adi 'ize oherebau, mada fu'o zu ġazağa fare (9 koroko). Vaze'e oherebau mene gagi'uma.

¹⁶ Rehano 'adi'e peroveta vazega Ioela'a amahi rae furenirete'e hağaiğani'a fureraneha.

¹⁷ 'Badi'a'a zi'ohe.

Mada ġonaga madağa madağano,
vaze nidu'a mazao ege Vine Zağoga
ovoe be'unadu, iriva'ozi'uma,
Ebu ubudeze zu aboeze'a
ege hari rae furen'i'uma.

Zae ohoze iziga iziga'e
Badi'a'a ihoze'ete'e hağaiğa
zamaze hina horoni'uma,
zu vaze boroboro'e Badi'a'a
ihoze'ete'e hağaiğa iğuna'uma.

¹⁸ E'e madağa madağano tuğure azağa
ġu'a teige gaue'ete'e (slaves),
ohoze zu roğae mazao zuni
ege Vine Zağoga owoe be'unadu,
iriva'ozi'uma,
ebu zege zuni ege ġoere
rae furen'i'uma.

¹⁹ Ebu ege'a zaguzaga'uma hağaiğa
adureo furen'i'uma,
zu ege tahi ġiġi'a hağaiğa
rahao furen'i'uma.
A'e ru, ire roga ebu ġisi boro.

²⁰ Mada'e uzabora'uma, ebu
bato'e ru teige kanara'uma.
E'e ġaruganobu'u Zuhi'a mada boro
zu manoga hune'a onai'uma.

²¹ Ebu Zuhi'a Boro mazao
umide'ete'e azağa nidu'a'e
ġabone hidi'uma.' (Ioela 2:28-32)

²² Isaraela azağa, ġoere 'adi ego'i! Za edeğa. Iesu, Nazareta neğa vazega ani, Badi'a'a tuğunadu, ġiġi'a hağaiğa, zaguzaga'uma hağaiğa zu Badi'a tahi hağaiğa ġehağa zae bo'ağano hağaido. Badi'a ani e'e hağaiğa Iesu mazaono'o hağaadu, Iesu'e ane'a tuğunirote'e rae deheniro. ²³ Ebu Iesu

ani zae 'evoreo ri'inirota'a'e, Badi'a'a amahi toganirote'e zu furera'uma rae ederirote'e haḡaiḡa. Ebu za'e Badi'a goro ḡoe'a aḡu'a azaḡa zeadu, satauroo ikokoneadu runediro. ²⁴ Rehano e'e vazega'e Badi'a'a rune zamaḡano ḡaniḡanau'ete'eano'o mae vaḡinadu, bare ḡaboniro, mazaḡa rune gigi'aḡa'e Iesu obone touga mene idaḡa 'ahine.

²⁵ Davida ani Iesu hari 'ahige rae reiro.
'E'e mada nidu'a eḡe uhiḡano

Zuhi'a Boro horoninu.

Mazaḡa ani eḡe eda'e moneo radiu'ohe.

E'ano'o ḡau 'ahogani'a zuni

mene hagahi'uma.

²⁶ E'ano'o zamahe'a matu'e'ohe,

zu hebehe hina

Badi'a nigune'ena'a, matu'e'ohe.

E'a zamare'etene, ahirihe zuni

runeono'o bare ḡaboni'uma

rae re'uma.

²⁷ Mazaḡa ḡa'e eḡe'a rudaune,

vinehe rune haba'ano

mene modi'uma,

ebu ḡae tuḡure haḡae hune'ete'e vazega'e

ahi'ani'a ruhuranoga veize

mene modi'uma.

²⁸ Ḡa'e ḡabone ibiḡa ihoheha.

E'e ḡae zamao matu'u hina

iriva'ohi'uma.' (Salamo 16:8-11)

²⁹ Nego nabudi, e hubehune zi'ohe. Vouḡafe Davida'e rudanadu ḡuriro, ebu ani idu'e izidi 'ize radiu'ohe. ³⁰ Ani'e peroveta vazega 'ahine, ani edeḡa Badi'a'a ane mazao ḡoe'a rinede tiro, raena'a, Davida mariga 'ahogani'a ane iḡuri madu Kini re'uma.

³¹ Davida ani vesu'u furera'uma haḡaiḡa horone'ena'a, Keriso'a bare ḡabode iḡuni'uma hariḡa rae fureniro, raena'a, rune haba'ano ani mene modi'uma, zu ahi'a'e mene ruhura'uma. ³² Ebu Iesu 'adi'e Badi'a'a bare ḡaboniro. Emeḡe nidu'a e'e horonadu, rae furene'ohe. ³³ Ebu ani'e Badi'a eda'e moneo ohoniro, ebu Moga mazaono'o Vine Zaḡoḡa madu emeḡe mazao ovoe be'unadu iriva'ofiro. Vine Zaḡoḡa'e Badi'a'a tuḡuni'uma rae tirote'e. Ebu za'e e'e haḡaiḡa izidi 'ada horone'ete'e zu iḡi'ete'e.

³⁴ U Davida ani Keriso teige adure ḡoha mene mae ḡihine itiro. Rehano ani 'ahige reiro.

'Badi'a'a eḡe Zuhi'a Boro niro.

Eḡe eda'e moneo ehoroi!

³⁵ Onamoo eḡe'a agireḡo mae raharahazi'uma.' (Salamo 110:1)

³⁶ E'ano'o Isaraela azaḡa nidu'a fairu edero'i! Zae'a satauronirote'e vazega, Iesu'e, Badi'a'a Zuhi'a Boro zu Keriso rae ohoniro."

³⁷ Ze e'e igirotene, zamaze tuḡano babaharo, ebu Petero zu apostolo azaḡa ḡadiziro. "Negofe duḡuru, eme nagini haḡaine manoga?"

³⁸ Petero'a naenaezina'a, "Zae nidu'a, zamaze ḡihuno'i, ebu Iesu Keriso niḡano bapatizo mo'i! 'Ougine Badi'a'a zae sau'a rae modi'uma, ebu Badi'a'a Vine Zaḡoḡa zini'uma. ³⁹ Badi'a'a ḡoere 'adi rae tirota'a'e, Zuhi'a Boro emeḡe Badi'a'a zamazi'uma azaḡa nidu'a veize. A'e zae, ubudeze zu haba faḡa faḡa azaḡa nidu'a."

⁴⁰ Ebu ani bare ḡoere ḡehaḡa hina haramiro, zu bare bare iraduguziro, raena'a, "Haḡai ve'oḡa azaḡa 'adi mazaono'o vaḡinadu, ḡabone mo'i!"

⁴¹ E'ano'o iniu iniu'a ane haramo mae ġihinirota'a'e bapatzoziro. Ebu e'e madaġano vaze maġa boro uġidu (3000) heuġa bapatzizo madu zeġe moneo ragate mae zouziro.

Badi'a mone azaġa tibano nu'oraro

⁴² Ze'e zamaze tiba hanadu, apostolo azaġani'a ihozidote'e abito zinido ebu danatitido, tiburru ogaudo, zu tibano kuraudo. ⁴³ Ebu apostolo azaġani'a zaguzaga'uma haġaġa zu Badi'a tahi gigi'a haġaġa ġehaġa haġaido, ebu vaze nidu'a zamazeo Badi'a rihone runiro. ⁴⁴ Badi'a mazao firote'e azaġa nidu'a tibano nu'oru radiudo, ebu ġauze nidu'a ġahugotitido. ⁴⁵ Ebu habaze, neze zu toheze seronadu, iniu monize'a ferezinute'e nidu'a, zininu. ⁴⁶ Ze mada nidu'a Dibu'o Neġano tibano nu'oranadu kuraudo. Ebu ane ane neo matu'uzeta zu zama tiba teite ogau tiburaudo, ⁴⁷ zu Badi'a nigunido, ebu Ierusalem azaġa nidu'a zeġe mazao matu'inu. Mada nidu'a Zuh'i'a Boro'a ġabone hide'ete'e azaġa ragate ragate mae zouzido.

3

Odaġa sau'a vazeġa fainiro

¹ Mada 'ahogano Petero zu Ioane'a kuru madaġano Dibu'o Neġa itiro. A'e ġorava mone mada uġidu (3 koroko) zamaġano. ² U ibiheta 'ahoga, niġa Iraġa Manoġa ra'ete'e genaġano, odaġa sau'a vazeġani'a ehore radiro. Ani'e 'ouge fureniro, ebu mada nidu'a e'e haba'a tutune onamido, ebu Dibu'o Neġa diuġe'ete'e azaġa mazao moni umidinu. ³ Ani Petero zu Ioane'a Dibu'o Neġa diuġihi ra'enogano horozadu, moni umiziro. ⁴ Rehano Petero zu Ioane'e ġiane runadu, Petero'a niro, raena'a, "Eme ġiafo'i!" ⁵ Odaġa sau'a vazeġani'e ġau 'ahoga ini'uma rae zamare ġiaziro.

⁶ Rehano Petero'a niro. "E monihe o'o'a rehano, eġe mazao radiu'ete'e ġauġa ġani'uma. Eġe'a ġa'ohe. Iesu Keriso, Nazareta neġa vazeġa niġano iġunadu onamo'i!" ⁷ Ebu Petero'a ane eda'e 'evoreġa madu mae ġihinirotene, odaġa zu kekeġani'a tabara inariro. ⁸ E'ano'o ani rafate iġunadu edaro, ebu oname onainu. Ebu rafate oname'ena'a zu Badi'a nigune'ena'a zeġe teite Dibu'o Neġa diuġiro. ⁹ Vaze nidu'a ane'a Badi'a nigune'ena'a oname'ete'e horonirotene, ¹⁰ ani'e Dibu'o Neġa ibihetaġa, niġa Iraġa Manoġano iġaġa ehoradu, vaze mazao moni umidinate'e vazeġa rae reiro. Ebu ane mazao nagini'a furerarote'e u'ano, zaguzagau rudaro.

Petero'a Dibu'o Neġano haramiro

¹¹ Odaġa manorirote'e vazeġani'a Petero zu Ioane hegote ragavinute'e zamaġano, vaze nidu'a zaguzaganadu, zeġe vaġe isau dure onairo. A'e Solomona touraġi ra'ete'e haba'ano. ¹² Petero'a vaze ġehaġani'a onaoga horozirotene, ziro, raena'a, "Isaraela azaġa, za nouga'ahi zaguzagau'ohe? Zu nouga'ahi ġiaġiafe'ohe? Za'a zamare'etene, emeġe'a gigi'afe hina vaze 'adi faina ga? Ga emeġe'a hube hune Badi'a gubane'ete'e u'ano faina ga?"

¹³ Aberahamo, Isako, Iakobo, zu vouġafe'a kurano haudote'e Badi'aġani'a ane tuġure vazeġa Iesu mae ite nigune ġihiniro. Rehano zae'a Pirato 'evoreo ri'iniro. Ebu Pirato'e tuġune bunihi rae zamariro rehano, zae'a Pirato zamao he'ehe'eniro. ¹⁴ Za'e Vaze Zaġoġa zu Duduġa he'ehe'eniro, ebu vaze runedirote'e vazeġa 'ahoga mae bunoga veize umidiro. ¹⁵ Za'e ġabone zini'ete'e Zuh'i'aġa maro, rehano ani'e Badi'a'a runeono'o bare ġaboniro. Ebu eme e'e horonadu 'ada rae furene'ete'e.

¹⁶ Ebu Iesu mazao fie'ete'e u'ano vase 'adi faineha. Za edeḡa vase 'adi'e mene edau ragavido. Iesu ni gigi'aḡa u'ano zu Badi'a mazao fie'ete'e Iesu'a rifate'e u'ano vase 'ada'a manore huneha. Zae nidu'a 'ada horone'ete'e.

¹⁷ Nego nabudi, eḡe edeḡa, Iesu marote'e madaḡano bone za'e aḡu'a, ani mazao nagini haḡairota'a'e, zu zae vase boroboro zuni aḡu'a. ¹⁸ Rehano Badi'a'a peroveta azaḡa nidu'a hebeono'o amahi rae furenirota'a'e Badi'a'a 'ahige haḡae huniro, raena'a, 'Badi'a'a tuḡunite'e Kerisoḡa'e zaharani'uma.'

¹⁹ E'ano'o zamaze ḡihunadu Badi'a mone ro'i, zae sau'a vuzu'e modoga! ²⁰ 'Ougine, Zuhi'a Boro'a vineze izifi'uma madaḡani'a onai'uma, ebu zae ḡabozoga veize Badi'a'a amahi, Keriso rae ohonirote'e vaseḡa tuḡuni'uma. Niḡa'e Iesu. ²¹ Rehano ani'e adureo 'ize radi'uma, onamo ḡau nidu'a izifi'uma madaḡani'a onai'uma. A'e Badi'a'a amahi peroveta zaḡoḡa azaḡa tuḡuzadu rae furenirote'e haḡaiḡa. ²² Mose'a raena'a, 'Zuhi'a Boro zae Badi'a'a, zae bo'aḡanono'o peroveta vaseḡa 'ahoga eḡe heuḡa zae veize tuḡuni'uma. Ani'a nagini zite'e nidu'a ego hano'i! ²³ Iniu'a ani ḡoere mene ego haune, zeḡe nidu'a Badi'a'a meirote'e azaḡa mazaono'o mae vaḡizadu ruizi'uma.' ²⁴ Samuela zu ane ḡarunio peroveta azaḡa onairote'e nidu'a zuni izidi fureru'ete'e ḡauḡa irina rae furenido.

²⁵ Za'e peroveta azaḡa mariga, zu Badi'a'a zae vouḡa mazao rinede tirote'e ḡoe'a meirote'e azaḡa. Mazaḡa Badi'a'a Aberahamo nina'a, 'Habao radiu'ete'e iduhuḡa nidu'a'e marigoono'o manogahe me'uma.' ²⁶ Badi'a'a ane Tuḡure Vazeḡa tuḡunirotene, Isaraela azaḡa zae mazao ibite tuḡuniro, zae tiba tiba haḡaize sau'anono'o mae vaḡizadu manoga zinifine."

4

Petero zu Ioane oboze tiro

¹ Petero zu Ioane 'ize vase ḡehaḡa ḡoreze'ete'e zamaḡano, dibu'o hau'ete'e azaḡa, Dibu'o Neḡa ḡiane'ete'e boro, zu Sadukea azaḡani'a zeḡe u'a onairo. ² Ze'e apostolo azaḡa aheu mazao maḡune rudaro, mazaḡa ze vase ihoze'ena'a, Iesu'a runeono'o bare ḡabodirote'e teige, vase'e runeono'o bare ḡabodi'uma rae, haraminu 'ahine. ³ E'ano'o Petero zu Ioane oboze tiro, ebu mada 'ai zuburiro 'ahine, ḡu'a haba'ano ohozadu, e'ea baze irariro. ⁴ Rehano zeḡe haramo igirote'e azaḡa'e ḡehaḡani'a zeḡe ḡoere mae ḡihiniro, ebu mae ḡihinirote'e azaḡa'e maḡa boro fu'o (5000) heuḡa re' itiro.

⁵ Irarirotene, kanisoro azaḡa, vase boroboro zu goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a Ierusalem a neḡano nu'oraro. ⁶ Nu'onu'o zamaḡano'e, dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa, niḡa Anasi, ebu Kaiafa, Ioane zu Alesana, ebu dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa nabuga duḡuru. ⁷ Petero zu Ioane'e zeḡe zamao mae ohozadu ḡadiziro, raena'a, "No'e gigi'aḡa hina, ga iniu niḡano odaḡa sau'a vaseḡa 'adi faineha?"

⁸ Ebu Petero ani Vine Zaḡoḡani'a iriva'onadu ziro, raena'a, "Isaraela Kanisoro azaḡa zu Iuda azaḡa boroboro, ⁹ odaḡa sau'a vaseḡa mazao haḡai manoga haḡaate'e zu nouge nouge ani fainate'e ḡadimu'e hehe? ¹⁰ 'Ougine, zae zu Isaraela azaḡa nidu'a 'adi edero'i! Iesu Keriso, Nazareta neḡa vaseḡa niḡano vase 'adi'e manore hunadu, zae zamao edau'ohe. Iesu'e zae'a satauroniro rehano, Badi'a'a runeono'o bare ḡabonirote'e vaseḡa. ¹¹ Ani'e

'Zae, ne ogoru'ete'e azaḡani'a,
he'ehe'enirote'e hadiḡa rehano,

izidi du'e'ete'e hadiḡa boro
re' onaeha.' (Salamo 118:22)

¹² E'ano'o Iesu ane'a da'o emeḡe ḡabofi'uma. Mazaḡa haba nidu'a zamaḡano Badi'a'a emeḡe ḡabofoga veize'e ane da'o tuḡuniro."

¹³ Vaze boroboro'e, Petero zu Ioane'a inare ḡoeroga horozitene, zaguzagaro, mazaḡa zeḡe'a ḡiazitene, Petero zu Ioane'e mene mirihirote'e azaḡa, edeḡa o'o'a. Zu ze edeḡa, anianine'e Iesu teite raudote'e azaḡa.

¹⁴ Zuni odaḡa sau'ani'a manorirote'e vazegani'a Petero zu Ioane teite edanoga horoniro 'ahine, ḡoere 'ahoga rouga mene idararo.

¹⁵ E'ano'o "Petero zu Ioane'e kanisoro nu'onu'o haba'anono'o mae buzo'i" radu, ze'e zeḡe da'o ḡo'aniro, ¹⁶ raena'a, "Eme zeḡe mazao nagini haḡaine manoga?" rae ḡaditiro. "Ierusalem azaḡa nidu'a'e edeḡa, zeḡe'a gigi'a haḡaiḡa boro haḡaata'a'e. Eme zeḡe haḡai o'onoga mene idaḡa. ¹⁷ Rehano hari 'ada'a ne azaḡa bo'aḡano bororatite'e 'uoga veize, riho ḡoe'a zini'uma, raena'a, 'Iesu niḡano vaze mazao ago bare ḡoero'i!"

¹⁸ Ebu ze'e bare huze zouzadu, "Iesu niḡano ago hune zu bare ḡoero'i, zu ago hune zu bare ihozo'i!" rae ziro. ¹⁹ Rehano Petero zu Ioane'a naenaezina'a, "Zae'a zae bare ḡadizo'i! Badi'a ubumao, Badi'a ḡoere mene egadu, zae ḡoere egoga'e manoga ga? ²⁰ Mazaḡa eme'e nagini horonirote'e zu igirote'e ḡoe'a mene rae furenine'e mene idaḡa."

²¹ Ebu kanisoro azaḡani'a bare riho ḡoe'a zeadu, tuḡuze buziro. Ze'e adugano tuḡuzite'e ibiḡa mene horoniro, mazaḡa nagini'a fureranate'e u'ano vaze nidu'a Badi'a niḡa nigune radiro 'ahine. ²² Gigi'a haḡaiḡano manorirote'e vazega muriḡa'e ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) vitinoga.

Iesu mazao fie'ete'e azaḡani'a Badi'a mazao kuraro

²³ Petero zu Ioane'e tuḡuze buzitene, Iesu mone azaḡa vaḡe onamiro, ebu dibu'o hau'ete'e boroboro zu vaze boroboro'a zirote'e ḡoe'a me'odo ziniro. ²⁴ Zeḡe'a ḡoere e'e igirotene, zamaze tibano teadu agoze borofe'ena'a Badi'a mazao kuraro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa'e adure, raha, davara zu e'e zamaḡano radiu'ete'e ḡauḡa nidu'a haḡairo. ²⁵ ḡae'a Vine Zaḡoga tuḡunadu, ḡae tuḡure vazega vouḡafe Davida hebeono'o ḡoeriro, raena'a,

'Nougaduni Iuda mene azaḡani'e
maḡune rudaro,
zu haba 'ahoga 'ahoga azaḡani'e
huga mene hidi'uma haḡaiḡa
haḡaihi rae neneḡaniro?

²⁶ Kini azaḡa haba ḡiane'ete'e'a
utitoga radu onairo,
ebu vaze ḡihi'a ḡihi'ani'a
zeḡe teite tibano nu'oraro,

Zuhi'a Boro Badi'a zu Keriso teite utitoga veize.' (Salamo 2:1-2)

²⁷ E'e haḡaiḡa'e hubehune fureraro. Heroda zu Pontio Pirato'a Iuda mene azaḡa zu Isaraela azaḡa teite Ierusalem neḡano nu'oranadu, Iesu matihi rae neneḡaniro. Iesu'e ḡae Tuḡure Vazega zaḡoga, ḡae'a Keriso rae ohonirote'e vazega. ²⁸ Rehano ze'e, ḡae'a irina ḡae gigi'ao zu urao furera'uma rae reirote'e haḡaiḡa Iesu mazao haḡairo. ²⁹ Zuhi'a Boro, izidi zeḡe'a riho ḡoe'a efate'e zamaro'i! Eme, ḡae tuḡure azaḡa inara rifo'i, emeḡe'a inare hunadu ḡae ḡoere rae furenoga veize! ³⁰ Ebu evo'o 'eino'i, ugi azaḡani'a manoroga, zu ḡae tahi gigi'a furenoga ebu zaguzaga'uma haḡaiḡa haḡao'i, Iesu, ḡae Tuḡure Vazega zaḡoga niḡano!"

³¹ Ze kurau hauḡirotene, zeḡe'a nu'orarote'e haba'ani'a hagahagariro. Ebu zeḡe nidu'a Vine Zaḡoḡani'a iriva'oziro, ebu Badi'a ḡoere inare rae fureniro.

Iesu mazao fie'ete'e azaḡani'a ḡauze ḡahugo titiro

³² Iesu mazao fie'ete'e azaḡa'e zama zu zamaroneze tibano tinu. Vaze 'ahogani'a “'adi'e eḡe da'o tohe” rae mene reiro, rehano “vaze nidu'a tohe” rae ḡahugo titiro. ³³ Ebu apostolo azaḡani'a inare hune'ena'a Zuhi'a Iesu'a bare ḡabodirote'e hariḡa rae furene onaminu, ebu Badi'a ḡahunone manōḡa boro'a zeḡe nidu'a mazao radiunu. ³⁴ Ze tohe 'ahogani'a zu mene fereziro, mazaḡa habazeta azaḡa zu nezeta azaḡani'a e'e seronadu, moniḡa'e apostolo azaḡa vaḡe odohe onaadu, ³⁵ zamazeo tiro, ebu moni'a fereze'ete'e azaḡa ḡahugo zinido.

³⁶ Vaze 'ahoga, niḡa Iosefa, Levi iduhu zu Kupro 'umuḡa vazēḡa. Ani'e apostolo azaḡani'a Banabasi rae hunido. Ni e'e huga'e inara zini'ete'e vazēḡa. ³⁷ Banabasi ani'e ane haba seronadu, moniḡa'e apostolo azaḡa zamao tiro.

5

Anania zu Safira

¹ Vaze 'ahoga niḡa Anania. Inuga'e Safira. Ze habaze bo'aḡa tahiḡa seroniro. ² Ebu Anania ani inugeta ḡoere idanadu, e'e moniḡa nu'e obone tiro. Ebu ḡaha'a da'o apostolo azaḡa vaḡe odohe onamadu, zamazeo tiro.

³ 'Ougadu Petero'a nina'a, “Anania, nougadu zamaḡo'e Satani'a iriva'onadu, Vine Zaḡoḡa mazao ḡurireha? Ga'e seronirote'e moniḡa ruga ḡae veize obone teha. ⁴ Haba a'a'e, mene seronirote'e madaḡano'e ḡae haba. Seronirote'e enogano zuni e'e moniḡa'e ḡae moni. E'e hina ḡae ura ḡauḡa haḡaoga idaḡa. Rehano ḡa nougadu 'uguḡa haḡaiḡa haḡai'uma rae zamareha? De'uge mene zamarifo. Ga'e vaze mazao mene ḡurira rehano, Badi'a mazao ḡurireha.”

⁵ Anania'e ḡoere e'e igirotene, higau bauradu rudaro. Ebu e'e hariḡa igirote'e azaḡa'e nidu'a rihau rudaro. ⁶ Ebu Tahi'a iziga nu'a onaadu, dabua hina ahi'a 'umiro, ebu herate bunadu, ḡuriro.

⁷ Mada uḡidu (3 hours) enogano, inugani'a diuḡi' onairo. Ani aḡu'a nagini'a fureranata'a'e. ⁸ Ebu Petero'a ḡadiniro, raena'a, “Eho'i! I'u'a odohe onaate'e moniḡa'e zae haba seronirote'e moniḡa hehe?” Ani'a naenaenina'a, “O'e, naēḡa'e dei'e'e.” ⁹ Petero'a niro, raena'a, “Nougaduni ḡanine ḡoere idanadu Zuhi'a Boro Vineḡa so'oneha! ḡiano'i! I'u gurate'e azaḡani'e ibihetao e'e diuḡi' onae'ete'e. Ga'e zuni zeḡe'a herate buḡadi'uma.”

¹⁰ 'Ouge ra'ete'e zamaḡano ani'e Petero oda babaḡano higau bauradu rudaro. Ebu i'a gurirote'e tahi'aḡa iziga izigani'a diuḡi' onaadu Safira'a rudanoga horoniro. E'ano'o herate bunadu i'a uhiḡano ḡuriro. ¹¹ Ekalesia azaḡa nidu'a zu e'e hariḡa igirote'e azaḡa nidu'a'e rihau rudaro.

Apostolo azaḡani'a vaze ḡehaḡa faiziro

¹² Apostolo azaḡani'a Badi'a tahi gigi'a haḡaiḡa zu zaguzaga'uma haḡaiḡa ḡehaḡa vazevaze bo'aḡano haḡaido, ebu Iesu mazao fie'ete'e azaḡa nidu'a Solomona touraḡio nu'orauo. ¹³ Iesu mazao mene fie'ete'e azaḡa'e zeḡe teite 'auḡoga mene idaḡa 'ahine, tibani zuni mene 'auḡiro, rehano vazevaze'a Iesu mazao fie'ete'e azaḡa horozadu, “Ze'e vaze manōḡa.” reiro.

¹⁴ Rehano ohoze zu roḡae ḡehaḡani'a Iesu mazao fiadu, ragate ragate

me'ode tibuzido. ¹⁵ 'Ougadu ibi genaḡano zuni, ugi azaḡa tutuze onaadu, geda rana bazuze tido, Petero'a ibio onaadu zeḡe uhiḡano vitatite'ea, ane ahiri zauhaḡani'a zauhazite'eba, ugize'a manoroga. ¹⁶ Ebu Ierusalemah uhiḡa neḡa neḡanono'o zuni vaze ḡuḡuvaḡani'a ugi azaḡa zu vine sau'ani'a rana reirote'e azaḡa tutuze onaido, ebu zeḡe nidu'a'e manorido.

Apostolo azaḡa sausauro

¹⁷ Ebu dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa zu ane teite rau'ete'e azaḡa nidu'a ahiahize ruziro. Ane teite rau'ete'e azaḡa'e Sadukea azaḡa. ¹⁸ E'ano'o ze'e apostolo azaḡa oboze teadu, ḡu'ano ohoziro. ¹⁹ Rehano Zuhi'a Boro tuḡure viga'a e'e ohe'ano ḡu'a neḡa ibihetaḡa vava'adu mae buziro. ²⁰ Ebu tuḡure viga'a zina'a, "Onamo'i, ebu Dibuo'o Neḡa zamaḡano edanadu, ḡabone iziga 'adi hariḡa nidu'a vazevaze me'odo zeno'i!" ²¹ E'e egadu irarirotene, Dibuo'o Neḡa diuḡadu, vazevaze ihoziro.

U dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa zu ane teite rau'ete'e azaḡani'a nu'oranadu, kanisoro azaḡa zu Isaraela vaze boroboro nidu'a huze nu'oziro, ebu apostolo azaḡa ḡu'a neḡanono'o tutuze onaoga veize vaze tuḡuziro. ²² Rehano zeḡe'a ḡu'a neḡano feurirotene, apostolo azaḡa mene horoziro. E'ano'o bare onamadu, zina'a, ²³ "Ḡu'a neḡa ibihetaḡa'e fairu biroga, zu ḡu'a neḡa gadine'ete'e azaḡa'e ibihetao edau'enoga horoneha. Rehano ibiheta vava'atene, zamaḡano'e vaze 'ahoga mene horoneha." ²⁴ E'e hariḡa igirotene, Dibuo'o Neḡa ḡiane'ete'e boro zu dibu'o hau'ete'e boroboro'e e'e haḡaiḡanono'o nagini'a furera' onami'uma, rae zamare 'ada'adaziro.

²⁵ Ebu vaze 'ahogani'a onaadu, ziro, raena'a, "Ḡiano'i! Zae'a ḡu'a neḡano ohozate'e azaḡani'e Dibuo'o Neḡa zamaḡano edanadu, vaze ihoze'ohe." ²⁶ E'ano'o Dibuo'o Neḡa ḡiane'ete'e boro'a ane tahi'a teite onamadu, apostolo azaḡa tutuze bare onairo. Ze mene agato ziniro, mazaḡa vaze rihoziro, iḡite vazevaze'a maḡunadu hadi hina zimi ruzi'uma rihoḡa.

²⁷ Ebu apostolo azaḡa tutuze onairotene, kanisoro azaḡa zamao ohoziro, ebu dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡani'a ḡadiziro, raena'a, ²⁸ "Eme goro ḡoe'a riḡa zae ziniro, vaze 'adi niḡano vazevaze mene ihozoga. Rehano Ierusalemah azaḡa nidu'a zae'a ihoze hauḡadu, vaze e'e'a rudarote'e aduga'e emeḡe rana ti'ohe"

²⁹ Petero zu apostolo azaḡani'a naenaezina'a, "Eme Badi'a ḡoere igi'uma, u vaze ḡoere'e mene igi'uma. ³⁰ Iesu'e zae'a satauroo midau teadu rudaro rehano, vouḡafe'a kurano haudote'e Badi'aḡani'a runeono'o bare ḡaboniro. ³¹ Izidi e'e vazega'e vaze ibito zini'uma Zuhi'aḡa, zu vaze ḡabozi'uma vazega'radu, Badi'a'a ane eda'e moneo ohoniro. A'e Isaraela azaḡani'a zamaze ḡihunadu, sau'aze Badi'a'a rae modoga veize. ³² Eme'e e'e haḡaiḡa horonadu rae furene'ohe, zu Vine Zaḡoḡa zuni e'e rae furene'ohe. Vine Zaḡoḡa'e Badi'a'a ane ḡoere igi'ete'e azaḡa mazao tuḡuniro."

Gamaliela'a iradugu ḡoe'a ziniro

³³ Kanisoro azaḡani'a Petero ḡoere igirotene, maḡune rudaro, ebu zimi ruzihi reiro. ³⁴ Rehano Farisea vazega'ahoga, niḡa Gamaliela'a kanisoro azaḡa bo'aḡano iḡune edaro. Ani'e goro ḡoe'a ihoze'ete'e vazega, ebu vaze nidu'a ani gubaniro. Ani zina'a, "'Ahi duḡuru gezo enona tuḡuze buzo'i!" ³⁵ Ebu ane'a kanisoro azaḡa ziro, raena'a, "Isaraela azaḡa, fairu zamaro'i, 'adi duḡuru mazao nagini haḡaihi ra'eta'a'e! ³⁶ Muri nu onamirote'e'a, Teuda'a iḡunadu, 'E'e nihe boro'radu, vaze maḡa ḡazaḡani'a (400) ani hegotiro. Rehano ani'e mau runiro, ebu ani hegotirote'e azaḡa nidu'a'e

ferefere'uihiro. Ebu ani'a haḡaidote'e haḡaiḡa'e nidu'a haugiro. ³⁷ Ani ḡarugano, vase nidu'a ni meirote'e (census) madaḡano, Galilea vazega niḡa Iuda'a iḡunadu, vase nu zamazadu Roma gavamani teite utitihireiro. Rehano ane zuni mau runiro, ebu ani hegotirote'e azaḡa'e ferefere'uihiro. ³⁸ Eḡe iradugu ḡoe'a 'ahi'e'e. 'Adi duḡuru mazao ḡau 'ahoga ago haḡao'i! Tuḡuze buzo'i! Mazaḡa haḡai 'adi'e vase mazaono'o reine'e, ane'a hauguma. ³⁹ Rehano haḡai 'adi'e Badi'a mazaono'o reine'e, za 'uoga mene idara'uma, zu za'e Badi'a utito ha'uma."

⁴⁰ Ebu zeḡe'a Gamaliela ḡoere mae ḡihiniro, ebu apostolo azaḡa huze zouzadu, uti azaḡani'a masiziho. Ebu "Iesu niḡano ago ḡoero'i!" rae zeadu, tuḡuze buziho.

⁴¹ Apostolo azaḡa'e kanisoro neḡanono'o matu'e'ena'a buaro, mazaḡa ze'e Badi'a'a ane ubumao ra'ete'e azaḡa radu, Iesu niḡa u'ano nize sausaune'ete'e zamaḡano tuḡuziho 'ahine. ⁴² Ebu ze'e mada nidu'a Dibu'o Neḡa zamaḡano zu ne tibatibano ihozido, ebu "Iesu'e Keriso" raena'a, hari manoḡa ihozido zu haramido.

6

Zuhi'a Boro tahi'a danazoga gauḡano vase fu'o zu aheu fare ohoziro

¹ Zuhi'a Boro tahi'a'a ḡeharu onaminute'ea, Iuda azaḡa bo'aḡano, Giriki ḡoe'ano ḡoere'ete'e'a, Heberu ḡoe'ano ḡoere'ete'e mazao ufeta ḡoeriro. Ze'e raena'a, "Mada nidu'a ogomu ḡahuge'etene, eme ḡozoba'e ogomu moneo iḡize mode'ohe." ² E'ano'o apostolo azaḡa gaubanana aheu fare'a (12) Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a nidu'a nu'ozadu ziho, raena'a, "Eme, apostolo azaḡa'e Badi'a ḡoere haramoḡa mene haḡaadu, ogomu ḡahuge'ete'ea mada haugoga'e mene idaḡa. ³ Nego nabudi, zae bo'aḡanono'o vase fu'o zu aheu fare (7) ohozo'i! Zae'a ḡiazadu, zamazeo Vine Zaḡoḡani'a iriva'oze'ete'e zu faifaine zamare'ete'e azaḡa mo'i! Eme e'e gauḡa zeḡe 'evorao ri'ini'uma. ⁴ U eme mada'e kuru zu haramo moneo da'o ti'uma."

⁵ ḡoere e'e igirotene, zeḡe nidu'a e'e ḡoe'a mae ḡihiniro. Ebu vase 'ahoga niḡa Stefano meiro. Ani'e Badi'a mazao fie gigaru'ete'e zu Vine Zaḡoḡani'a iriva'one'ete'e vazega. Zuni Firifo, Porokoro, Nikanoro, Timona, Pamena zu Antioka vazega, niḡa Nikolao meiro. Nikolao'e Iuda mene vazega rehano, zamaḡa ḡihunadu Iuda azaḡa teite kurau tiburu'ete'e vazega. ⁶ Ze apostolo azaḡa zamao ohoziro, ebu apostolo azaḡani'a kuranadu, 'evoreze zeḡe rana tiro.

⁷ Ebu ze Badi'a ḡoere harame ḡehane onamiro. Ebu Zuhi'a Boro tahi'a'a Ierusalemene ḡeharu onamiro, zu dibu'o hau'ete'e azaḡa ḡehaḡa zuni Iesu mazao fiho.

Stefano obone tiro

⁸ Stefano'e Badi'a'a ḡahunone manoḡa zu gigi'a boro hina iriva'oniro 'ahine, vase bo'aḡano zaguzaga'uma haḡaiḡa zu Badi'a tahi gigi'a haḡaiḡa boroboro haḡaido. ⁹ E'e madaḡano'e, ḡutarote'e teige tuḡure vazega haḡairote'eano'o vaḡinirote'e azaḡani'a Iuda azaḡa kuru neḡa 'ahogano nu'orauo. E'e kuru neḡa'e tuḡure vazeganono'o vaḡinirote'e azaḡa kuru neḡa rae huniro. U mada 'ahogano, e'e azaḡa nu'a Stefano teite ta'iro titiro. Ze'e Iuda azaḡani'a Kurene haba'anono'o, Alesandria neḡanono'o, Kilikia haba'a zu Asia haba'anono'o onaiho. ¹⁰ Stefano ani Vine Zaḡoḡani'a iriva'onadu faifaine zamare'ena'a ḡoeriro 'ahine, ze naenaenouga mene idararo.

¹¹ E'ano'o ze sifu vase nu so'oze tuğuzadu 'ahige rae fureniro, raena'a, "Stefano ani Mose zu Badi'a rae sausaunoga emeğe'a egeha."

¹² E'ano'o zeğe'a vase guğuvağa, vase boroboro zu goro goe'a ihoze'ete'e azağa tutuze so'ozadu, harae iğuniro. Ebu ze Stefano obone teadu, kanisoro azağa zamao tutune onamiro. ¹³ Ebu zeğe'a vase nu tuğuzadu ġuriro goe'a rae fureniro, raena'a, "Vaze 'adi'e Dibu'o Neğa zu Mose goro goe'a rae sausaune'ena'a mene ġonabe'ohe. ¹⁴ Ani 'ahige rae rouga egeha. 'Iesu, Nazareta neğa vazegani'a Dibu'o Neğa fahi'uma, ebu Mose'a emeğe mazao ri'inirote'e hağaiga'e ġihuni'uma.'" ¹⁵ Kanisoro azağa nu'onu'o zamağano ehorinute'e azağa nidu'a Stefano ġiane runirotene, ani irağa'e tuğure viga heuğa horoniro.

7

Stefano'a kanisoro azağa zamao ġoeriro

¹ E'ano'o dibu'o hau'ete'e ġihi'ağani'a ġadiniro, raena'a, "Zeğe'a ġae rana ti'ete'e goe'a'e huga hehe?" ² Stefano'a naenaeniro, raena'a, "Nego nabudi, eğe'a ġoerite'e egono'i! Azağa Boro Badi'ağani'a vougafe Aberahamo mazao fureraro, ani 'ize Mesopotamia haba'ano radiunute'ea. A'a'e ane'a Harani neğa 'izema onamogano. ³ Ebu Badi'a'a Aberahamo niro, raena'a, 'Ġae haba zu nabugo mode iğuno'i! Ebu eğe'a iho'ite'e haba'a onamo'i!"

⁴ E'ano'o ane'a Kaleda azağa haba modadu, Harani neğa onamadu e'ea radiunu. Ebu mogani'a e'ea rudarote'e enogano, Badi'a'a bare tuğunadu, zae'a izidi radiu'ete'e haba'a 'adi onairo. ⁵ Rehano e'e madağano'e Badi'a ani haba tahigani zuni Aberahamo mene haro. Rehano Aberahamo ubuga'e 'izema furenogano, Badi'a'a ane mazao ġoere rae tina'a, 'ahige reiro. 'Ġa zu ġae marigo, ġarugoo onaite'e azağani'a haba 'adi me'uma.' ⁶ Ebu Badi'a'a 'ahige rae niro, 'Ġa marigo'e haba fağano radi'uma, ebu muri mağa ġazağa (400) ġutarote'e teige tuğure hağae'ena'a, gau'uma, ebu tuğuze sausaue ruzi'uma. ⁷ Ebu marigo tuğutuğuzirote'e azağa, zeğe hağai sau'a naeğa, eğe'a hağai'uma. E'e ġaruganobu'u marigo'e e'e haba'a mode onaadu, haba 'adao eğe mazao kura'uma.

⁸ Ebu Badi'a'a Aberahamo'e ane mone reifine ane teite ġoere rinede tiro. Ebu Badi'a'a ġoere rinede tirote'e rae furenoga radu, 'Ohoze ahiri rana iğuri hağao'i' rae reiro. E'ano'o ubuga Isako'a furerarotene, mada fu'o zu uğidu fare (8) meirotene, ahi'a rana iğuri hağairo. Ebu Isako ubuga'e Iakobo, ebu Iakobo ubuga'e vougafe gaubanana aheu fare (12). Ebu zeğe mazaono'o Iuda azağani'a ġehararo.

⁹ Iakobo ubuga duğuru'e negoze Iosefa mazao ahiahi meiro 'ahine, Iosefa'e vase mazao seroniro, ebu hoitirote'e vazegani'a Izipi haba'a tutune onamiro, ġutarote'e teige tuğure vazega hağaifine. Rehano Badi'a'e Iosefa teite radiudo, ¹⁰ ebu ani aduga hididote'e zamağanono'o mae vağinido. Badi'a'a edeğa boro Iosefa haro 'ahine, Izipi kinağa Farao'a Iosefa'e manoga rae horoniro. Ebu Farao ani Izipi haba'a nidu'a zu ane ġau nidu'a ġianoga veize Iosefa'e Izipi ġihi'ağano mae ohoniro.

¹¹ Ebu zahara boro'a Izipi zu Kanana haba'a nidu'ao furerarotene, e'e azağa ġaboneze'a rirau ġouri. Aġife Iakobo duğuru zuni ogomuze'a hağiro. ¹² Ebu Iakobo ani, Izipi zamağano ogomu'e'e ra'ete'e igirotene, ubuga duğuru tuğuzi, ogomu nu hoitoga veize. A'e Izipi haba'a onamirote'e ġadaheğa. ¹³ Ġae aheugano tuğuzirotene, Iosefa'a negoğa duğuru ihoziro, ani'e iniu. Ebu Farao zuni Iosefa negoğa duğuru'a

onairote'e hariġa igiro. ¹⁴ Ebu Iosefa ani moga Iakobo zu nabuga nidu'a onaoga veize ġoere tuġuriro. Negoġa, nabuga nidu'a'e ġae fu'o zu aheu fare gaubanana zu fu'o fare (75). ¹⁵ E'ano'o Iakobo ani Izipi haba'a onamiro, ebu ane zu ubuga nidu'a'e e'ea rudaro. ¹⁶ Ahirize'e Sekemu haba'a odohe onairo, ebu Aberahamo'a hoitirote'e iduġano ġuriro. A'e Aberahamo'a Hamoro ubuga duġuru mazaono'o Sekemu haba'ano moni hina hoitirote'e haba'a.

¹⁷ Ebu Badi'a'a irina Aberahamo nirote'e ġoe'ani'a* huda'uma madaġani'a hanitirotene, Isaraela azaġa'e Izipi haba'ano ġehararo. ¹⁸ U kini 'ahoga, Iosefa hariġa aġu'a vazegani'a Izipi kiniġa reiro. ¹⁹ Ani'e goro ġoe'a sau'a ohonadu, aġife duġuru sausauze ruziro, ebu 'Eneze guraġa mae modo'i, zeġe rudanoga veize!' rae tuġutuġuziro.

²⁰ E'e zamaġano Mose'a fureraro. Ani'e Badi'a ubumao ene manoga tauġi. Ebu bato uġidu ani'e Mose ane moga neo ġubuniro. ²¹ Mose ani enoneo ti modirotene, Farao aboġani'a horone madu, ane ubuga raena'a ġubune borofiro. ²² Ebu Mose'e Izipi azaġa edeġa nidu'a ma'ena'a bororaro, ebu inaraġeta ġoerido zu haġaiġa haġaido.

²³ Mose ani muriġa ġae ġazaġa gaubanana (40) reirotene, ane nabuga Isaraela azaġa ġiazi' onamihi reiro. ²⁴ Ane'a ġiazi' onamirote'e zamaġano, Izipi vazegha 'ahogani'a Isaraela vazegha 'ahoga sausaune'enogano horoniro. E'ano'o ani'a danane'ena'a, e'e naeġa haġaihi radu Izipi vazegha mau runiro. ²⁵ Mose ani 'ahige rae zamariro, nabuga duġuru'e ederi'uma, ani'e zeġe danazoga veize Badi'a'a tuġuneha. Rehano ze 'ouge mene zamariro.

²⁶ Irarirotene, bare onamiro, ebu Isaraela vazegha aheu'a utite'enogano horoziro. Ani utize'a hauġoga veize 'ahige rae ziro, raena'a, 'Nouga'ahi ġa negoġota sausautite'ohe?'

²⁷ Rehano nabuga sausaune'ete'e vazegani'a Mose duine vaġinadu 'ahige reiro, raena'a, 'Ġa'e iniu'a emeġe zuhi'afi'uma zu kotafi'uma vazegano oho'iro? Ġa'a mene zuhi'afi'uma. ²⁸ Ġa'e ohogore Izipi vazegha mau runate'e teige eġe zuni uġuhihi ra'e hehe?' ²⁹ Mose'a ġoere e'e igirotene, ani Midiana haba'a feraru onamiro, ebu ani gariġa rehano e'ea radiudo, ebu hahuradu ubuga aheu reiro.

³⁰ Muri ġae ġazaġa gaubanana (40) enogano Sinai maġa uhiġano haba boha'ano butu'a duhuru radiu'ete'e zamaġanonono'o, tuġure viga'a Mose mazao fureraro. ³¹ Mose ani butu'a kode duhuru'enogano horonirotene, "Omo'e nagini?" rae zamariro. Ani fairu ġianoga radu uhiġa onamirotene, Zuhi'a Boro ago igiro. ³² 'E'e vouġaġo Badi'a. Aberahamo, Isako, Iakobo duġuru Badi'a.' Mose ani e'e igirotene, rihanadu rereraro, ebu ehamanoga zu mene idararo.

³³ Ebu Zuhi'a Boro'a nina'a, 'Tamaka mae vaġino'i, mazaġa ġae'a edau'ete'e haba'a'e zaġoġa. ³⁴ E hubehune Izipi haba'ano Isaraela azaġa sausauze'ete'e horozeha, zu ġaniġanau'ete'e egeha. E'ano'o aduganonono'o mae vaġizoga veize ovaeha. Izidi ġa'e Izipi haba'a bare tuġu'e onami'uma.'

³⁵ Mose 'adi'e Isaraela azaġani'a he'ehe'ene'ena'a, 'ahige nirote'e vazegha. 'Ġa'e emeġe zuhi'afi'uma zu kotafi'uma vazegano iniu'a oho'iro? Ġa'a mene zuhi'afi'uma.' Rehano Mose ani'e Isaraela azaġa zuhi'azite'e zu aduganonono'o mae vaġizite'e veize Badi'a ane'a tuġuniro. A'e butu'a kode duhuru'ete'e zamaġano tuġure viga'a Mose mazao fureranadu, ġoere e'e haro. ³⁶ Ebu Mose ani Isaraela azaġa Izipi haba'anono'o tutuze vaġiziro.

* **7:17** A'e Isaraela azaġa Izipi haba'ano ġutarote'e teige tuġure azaġa haġairote'eano'o Badi'a'a mae vaġizi'uma reiro.

E'e zamaḡano zaguzaga'uma haḡaiḡa zu Badi'a tahi gigi'a haḡaiḡa haḡaido. Ebu Izipi haba'ano zu Davara Kanaḡa ra'ete'ea, ebu haba boha'ano muri ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) 'ouge haḡaido. ³⁷ Mose 'ada'a Isaraela azaḡa 'ahige rae ziro, raena'a, 'Badi'a'a zae bo'aḡanono'o peroveta vazegā 'ahoga eḡe heuḡa tuḡuni'uma.' ³⁸ Mose ani haba boha'ano vouḡafe nu'onu'o zamaḡano radiro. Ebu vouḡafe zu tuḡure viga nemaḡano edaunu. Ebu Sinai maḡano tuḡure viga'a Mose teite ḡoeradu, ḡabone ḡoe'a haro, ebu emeḡe mazao zuni ri'iniro.

³⁹ Rehano vouḡafe'e Mose ḡoere egoga mene urato haro. Ebu Mose he'ehe'enadu, zamaze hena, Izipi haba'a bare onamihi reiro, ⁴⁰ ebu Aroni nina'a, 'Emeḡe ibitofoga veize badi'a nuḡo haḡaofoi! Mose ani Izipi haba'anono'o tutufe vaḡifiro rehano, izidi ani mazao nagini'a fureranata'a'e eme aḡu'a.' ⁴¹ E'ano'o ze ḡuriro badi'aḡa boromakau ubuga iraḡano haḡairo. Ebu ze ani dibu'o hanadu, 'evoreze hina haḡairote'e badi'aḡa nigune'ena'a e'e matu'uḡa haḡairo. ⁴² E'ano'o Badi'a'a ḡaruni ziniro, ebu zeḡe'a mada, bato zu buzuva mazao kuranoga rae re'ore'oze modiro. Haḡai a'a'e peroveta azaḡani'a buka zaḡoḡa zamaḡano tiro, raena'a,

'Isaraela azaḡa, za'e haba boha'ano
muri ḡae ḡazaḡa gaubanana (40)
eḡe, mene dibu'oniro zu ḡahunoniro.

⁴³ Za'e badi'a 'ahoga, niḡa Moroko,
ane kuru neḡa taruhaḡa,
zu badi'a rae hune'ete'e
buzuvaḡa 'ahoga, niḡa Refani,
zae'a kurano hanoga radu
haḡairote'e badi'aḡa herate ragavinu.
E'ano'o za'e, eḡe'a Babulonia haba'a ro'ane,
haba faḡano tuḡuze modi'uma.' (Amos 5:25-27)”

⁴⁴ Stefano'a bare 'aune ḡoere'ena'a, “Vouḡafe'a haba boha'ano radiudote'e madaḡano, zeḡe mazao'e Mose goro ḡoe'a ti'ete'e taruhaḡa 'e'e. A'e Badi'a'a Mose neadu, nouge nouge horonirote'e ḡauḡa idane haḡairo. ⁴⁵ Muri nu enogano vouḡafe'a moze mazao taruha e'e mae 'auniro. Ebu Badi'a'a Iuda mene azaḡa haba 'adaono'o hegoze vaḡizadu, Iosua'a vouḡafe ibito zini'ena'a haba 'adi meiro. Ebu taruha e'e odohe diḡadu, e'ea ohoniro, onamo Davida'a fureraro. ⁴⁶ Davida'e Badi'a'a urato haro. Ebu ani'a Badi'a umine'ena'a, vouḡafe Iakobo'a kurano haudote'e Badi'aḡani'a radi'uma neḡa ogoratihi reiro. ⁴⁷ Rehano e'e neḡa'e Davida ubuga, Solomona'a Badi'a veize ogoraro.

⁴⁸ Rehano Niḡa Hitaga Hune Badi'aḡani'e vase'a haḡae'ete'e neḡano mene radi'uma. E'e raena'a, peroveta vazegā 'ahogani'a 'ahige reiro.

⁴⁹ 'Zuhi'a Boro'a 'ahige ra'ohe.
Adure'e eḡe ehoru haba'a,
zu raha'e eḡe oda ohone ti'ete'e haba'a.
E'ano'o za'e eḡe ne ogoronouga
mene idaḡa,
zu eḡe'a radi'uma haba'a
ogoronouga mene idaḡa.

⁵⁰ Adure zu raha ḡauḡa nidu'a
eḡe 'evore hina haḡairo.' (Isaia 66:1-2)

⁵¹ Za'e teḡa riḡa azaḡa! Zamaze'e tuḡa zu Badi'a ḡoere mene egohu'ohe. Ebu Vine Zaḡoḡa iḡaiḡa hezaho hau'ohe. Zae vouḡa'a haḡaidote'e haḡaiḡa,

zae zuni haḡae'ohe. ⁵² Peroveta azaḡa bo'aḡano zae vouḡa'a mene sausaunidote'e vazēḡa 'ahoga 'e'e ga? Vaze Duduḡani'a onaite'e hariḡa irina rae furenirote'e azaḡa zuni zeḡe'a zimi ruzido. Ebu izidi za'e e'e vazēḡa onairotene, revo hanadu mau runiro. ⁵³ Za'e Badi'a'a tuḡure viga tuḡuzadu goro ḡoe'a meiro, rehano goro ḡoe'a a'a'e hezaho haro."

Stefano hadi hina mau runiro

⁵⁴ Stefano ḡoere igirote'e azaḡa'e zamaze ḡugize ruziro, ebu ani mazao ḡononeze atitiro. ⁵⁵ Rehano Stefano'e Vine Zaḡoḡani'a iriva'onadu, adure ḡohani ḡiane'egano, Badi'a agaḡani'a borofe agaru'ete'e horoniro, zuni Iesu'a Badi'a eda'e moneo edanoga horoniro. ⁵⁶ Ebu Stefano'a raena'a, "Ḡiano'i! E adure'a bohatanoga horone'ohe, ebu Vaze Ubugani'a Badi'a eda'e moneo edau'ete'e horone'ohe."

⁵⁷ E'e igirotene, ze 'evoreze hina teḡaze 'uiro, ebu huau borofe'ena'a, zeḡe nidu'a ani u'a dure onamiro. ⁵⁸ Ebu Ierusalemā neḡanono'o ahase onamadu, hadi hina mau sausauniro. Kota zamaḡano ḡuriro ḡoe'a Stefano rana ri'inirote'e azaḡani'e dabuaze mae vaḡinadu, ene iziga 'ahoga, niḡa Saulo oda babaḡano tiro.

⁵⁹ Zeḡe'a hadi hina mau'ete'e zamaḡano, Stefano ani Badi'a mazao kurau radiro, raena'a, "Zuhi'a Iesu, eḡe vine mae ḡihino'i!" ⁶⁰ Ebu obenaḡa hina tuḡadu huarō, raena'a, "Zuhi'a Boro! Zeḡe haḡai sau'a 'adi naeḡa zeḡe rana ago to'i!" Ani 'ouge reirotene, 'ai iriga ri'iro.

8

¹ Stefano mau runirota'a'e, Saulo ani mae ḡihiniro.

Ekalesia azaḡa sausauiro

Stefano'a rudarote'e madaḡano Ierusalemā ekalesia azaḡa sausaue ruze'ete'e haḡaiḡani'a fureraro. E'ano'o zeḡe nidu'a zeḡe zeḡe edeḡano Iudea zu Samaria haba'a ferarō onamiro, u apostolo azaḡa'e mene. ² Rehano Badi'a hubehune gubane'ete'e azaḡa nu'e Stefano ahiri mae ḡuriro, ebu niaro zu zamaze are rudaro. ³ E'e zamaḡano Saulo ani neḡaneḡa diuḡadu, ohoze roḡae ahase buzadu ḡu'ano ohozido, ebu ekalesia mae ḡuzuhe onamiro.

Firifo'a Samaria haba'a onamiro

⁴ Ekalesia azaḡa, Ierusalemā neḡanono'o ferarota'a'e, haba'a haba'a onaminutene, Badi'a ḡoere haramido. ⁵ Firifo ani Samaria haba'ano ne 'ahoga ovoidu, Keriso hari haramiro. ⁶ Vaze ḡuḡuvaḡani'a Firifo haramo igiro, zu Badi'a tahi gigi'a haḡaiḡa haḡaoga horonirotene, zeḡe nidu'a Firifo haramo faifaine abito haro. ⁷ Mazaḡa vine sau'a sau'ani'a, zeḡe'a ragano reinute'e azaḡa ḡehaḡa mazaono'o ḡihau bagaḡa huau ḡaniḡanau'ena'a buaudio. Ebu ahi'a mene haganinute'e azaḡa zu oda sau'a azaḡa ḡehaḡani'a manorido. ⁸ E'ano'o e'e neḡano'e matu'u boro'a iri'aviro.

Nabone vazēḡa, niḡa Simona

⁹ Vaze 'ahoga, niḡa Simona ani, Firifo'a 'izema onaogano e'e neḡano radiunu. Ani'e muri nu zamaḡano baidi zu naho gaḡa haḡaido, ebu Samaria azaḡa e'e horonirotene, zaguzagaudo. Ani ane'a bare "nihe boro" raena'a, niḡa mae ḡihinido. ¹⁰ Ebu Samaria azaḡa, zuhu'anono'o onamo boro ḡonaga nidu'a, ani ḡoere faifaine abito haunu, raena'a, "Vaze 'adi'e Badi'a gigi'ani'a rana radu gigi'aḡa furene'ohe. E'e badi'aḡa'e 'ḡihi'a' rae hune'ete'e." reinu. ¹¹ Ani amahi baidi zu naho gaḡa haḡaadu, vaze zaguzaguzinute'ea, ani ḡoere ego haunu. ¹² Rehano Firifo'a Badi'a'a

zuhi'azi'uma hariğa manoga zu Iesu Keriso ni rae haramirotene, ze ani goere'e hube rae gihiniro, ebu ohoze zu rogae, bapatiso meiro. ¹³ Ebu Simona ane zuni, e'e goe'a mae gihinadu, bapatiso meiro, ebu Firifo hegote ragavinu. Zuni Firifo'a Badi'a tahi hağaiga zu gigi'a hağaiga boroboro hağaoga horonidotene, zaguzagauo.

¹⁴ Samaria azağani'a Badi'a goere mae gihinirote'e hariğa, apostolo azağani'a Ierusalemene neğano igirotene, Petero zu Ioane'e Samaria azağa u'a tuğuziro. ¹⁵ Ebu ze e'ea feurirotene, Samaria azağa veize kuraro, zeğe'a Vine Zağoga mougaveize, ¹⁶ mazağa Vine Zağogani'e zeğe zeğe mazao 'ize mene ovainu. Rehano ze'e Zuhi'a Boro Iesu niğano bapatiso da'o meiro. ¹⁷ Ebu Petero zu Ioane'a 'evoreze zeğe rana tirotene, ze'e Vine Zağoga meiro.

¹⁸ Simona ani, apostolo azağani'a 'evoreze vaze rana teadu, Vine Zağoga meirote'e horonidotene, moni zini'ena'a, 'ahige reiro, ¹⁹ raena'a, "Eğe zuni gigi'a e'e eno'i! Eğe 'evorehe vaze rana tite'eba, zeğe Vine Zağoga mougaveize."

²⁰ Rehano Petero'a naenaenina'a, "Monigo'e gae teite rudau onamo'i! Ğa Badi'a gigi'a'e moni hina hoitoga idağa rae zamare'e hehe? ²¹ Badi'a gau 'adi zamağano niğ o'o'a, mazağa ğa zamarone'e Badi'a ubumao mene duduga. ²² Zamağogihunadu hağai sau'a a'e modo'i, ebu Zuhi'a Boro mazao umido'i! Nougine Zuhi'a Boro'a 'uguga zamaroneğa zamağoo meirote'e, agutu modi'uma. ²³ Mazağa eğe'a horo'e'etene, ğa zama'e ahiahi sau'ani'a iriva'e'ohe, zu hağai sau'ani'a zamağogobone ti'ohe."

²⁴ Ebu Simona'a Petero zu Ioane umize'ena'a, "Eğe veize Zuhi'a Boro mazao kurano'i, gae'a rate'e gaugani'a eğe mazao mene fureranoga veize!"

²⁵ Ebu Petero zu Ioane'e, Zuhi'a Boro'a zeğe ubumao hağaidote'e hağaiga rae fureniro, zu Zuhi'a Boro goere haramiro. E'e enogano ze iğunadu Samaria ne ğehağano Badi'a hari manoga haramene ragave'ena'a, Ierusalemene neğ bare itiro.

Firifo'a Etiopia haba'a vazega hidiro

²⁶ Zuhi'a Boro tuğure viga'a Firifo niro, raena'a, "Iğunadu Ierusalemene neğanono'o Gaza neğa ovoe'ete'e ibiğa ğuzu ovoro'i! A'e haba boha'a ibiğa." ²⁷ E'ano'o ani iğunadu e'e ibiğano ovoirotene, Etiopia vazega boro 'ahogani'a e'e ibiğano ovoe radiu'enogano hidiro. Ani'e Etiopia kuiniğa, Kanedake rae hune'ete'e veize gaue'ete'e vazega zu oma arinute'e vazega. Ani kuini moni nidu'a ğianinu. Ani Badi'a mazao kuranoga rae Ierusalemene neğa itadu, ²⁸ bare ovoirote'e zamağano. Ani'e hosi'a hutube'ete'e kiuga zamağano ehoradu, peroveta vazega, Isaia bukağa me'ode radiunu. ²⁹ E'e zamağano Vine Zağogani'a Firifo niro, raena'a, "Kiu 'omo u'a onamadu, e'e teite ğiriu onamo'i!"

³⁰ E'ano'o Firifo'a kiu u'a dure onamirotene, e'e vazegani'a Isaia bukağa me'ode'enoga igiro. E'ano'o Firifo'a ğadinena'a, "Ğa'a me'ode'ete'e goe'a huga'e, edeğa hehe?" ³¹ Ane'a naenaenina'a, "E hubehune mene idağa. Vaze 'ahogani'a ihohine ederi'uma." 'Ouge radu Firifo uminiro, ane teite kiu ranao ehoroga.

³² Ane'a buka zağoga me'odirota'a'e 'ahi'e'e:
 "Ani'e matihi radu tutune oname'ete'e
 mamoeğa teige,
 zu mamoe iğuga vari'e'ete'e
 vazega 'evorao
 sifu radiu'ete'e mamoeğa
 ubuga teige, mene goeriro."

³³ Ani'e niġa mae ovoe'ena'a,
 ġuriro ġoe'a hina kotaniro.
 Iniu'a ane mariga hariġa
 rae fureni'uma?
 Rae furenoga'e mene idaġa,
 mazaġa ġaboneġa raha 'adaono'o
 mae vaġiniro 'ahine." (Isaia 53:7-8)

³⁴ Etiopia vazegani'a Firifo ġadinena'a, "E ġadimu'ohe. Peroveta vazeg'a ane'a bare, ane hari ra'e ga, vase 'ahoga hariġa?" ³⁵ E'ano'o Firifo ani, buka zaġoġa ġoe'a, e'eano'o ġadaheni'ena'a, Iesu hari manoġa ane veize rae fureniro.

³⁶ Ze ibio oname'egano, vu horoniro. Ebu Etiopia vazegani'a raena'a, "Ġiano'i! Vu 'ahi'e'e. E bapatizohine idaġa hehe?" [³⁷ Ane'a naenaenina'a, "Ġae'a zamaġo nidu'a hina Badi'a mazao fine idaġa." Ebu Etiopia vazegani'a raena'a, "E, Iesu Keriso'e Badi'a Ubuga rae, mae ġihine'ohe."]
³⁸ Ebu ane'a raena'a, "Tena kiu tuo'i!" reiro. Ebu anianine kiuono'o buanadu, vu zamaġano ovoe edaro, ebu Firifo'a bapatizoniro. ³⁹ Zeġe'a vuono'o gaba tirirotene, Zuhi'a Boro Vine Zaġoġani'a Firifo zogone mae vaġiniro. E'ano'o Etiopia vazeg'a Firifo mene bare horoniro, rehano ani matu'uġeta bare onamiro.

⁴⁰ U Firifo ani Azoto neġano feuriro, ebu ani e'e haba'ano oname'ena'a, neġaneġa nidu'ao hari manoġa haramido, onamo Kaisarea neġano feuriro.

9

Saulo'a zamaġa ġihuniro

¹ Saulo ani 'ize Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zimi hunihi rae radiunu. Ebu dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa vaġe onamadu, ² uminiro, raena'a, "Damaseko neġano Iuda azaġa kuru neġa nidu'a veize so'a miriho'i! A'e Damaseko neġano iniu iniu Keriso Ibio oname'ete'e azaġa horozine, ohoze zu roġae, oboze teadu Ierusalem a neġa tutuze onaoga veize." ³ Ani Damaseko ibiġano ne hanitrotene, adureono'o agaġani'a ani rana tabara agara' ovairo. ⁴ Ebu Saulo ani rahao higau bauradu, ago 'ahoga igiro, raena'a, "Saulo, Saulo! Ġa nougađu eġe sausahe ruhe'ohe?" ⁵ Saulo'a ġadine'ena'a, "Zuhi'a Boro, ġa iniu?" Ane'a naenaenina'a, "E'e Iesu, ġae'a sausahe ruhe'ete'e vazeg'a. ⁶ Ġa iġuno'i, ebu Damaseko neġa onamo'i! Ġae'a haġai'uma gaġa e'eabu'u ġe'uma."

⁷ Saulo teite onamirote'e azaġa'e edau radiu'ena'a mene ġoeriro, mazaġa ze ago igiro rehano, vazeg'a mene horoniro. ⁸ Saulo'e rahaono'o iġunadu ubumaġa ra'anerotemo, ġau 'ahoga mene horoniro. E'ano'o ze Saulo 'evo'ano abinadu, Damaseko neġa diuġi' onamiro. ⁹ Saulo'e mada uġidu ehamanoga mene idararo, ebu vu gagoga zu oganoga mene idararo.

¹⁰ Damaseko neġano'e Zuhi'a Boro tahi'a 'ahogani'a radiunu. Niġa'e Anania. Zuhi'a Boro'a iġuna teige ane mazao fureranadu ġoreniro. "Anania!" Ane'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e 'ada." reiro. ¹¹ Zuhi'a Boro'a nina'a, "Iġunadu, ibi duduġa ra'ete'e ibiġano onamo'i, ebu vase niġa Iuda, ane ne onamo'i! Ebu Taso vazeg'a 'ahoga, niġa Saulo, ani veize e'ea ġadimano'i, mazaġa ani Badi'a mazao kurau'ohe. ¹² U Saulo ani iġunu'ete'e teige'ete'ea, eġe'a vase 'ahoga mae fureno hanadu horoniro. Niġa Anania. Ani diuġadu, Saulo rana 'evo'a tiro, ane bare ehamanoga veize."

¹³ Anania'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro! Vaze ġehaġani'a ani hari me'odoga igiro. Zu ane'a Ierusalem neġano Badi'a mone azaġa sausauidote'e haġaiġa nidu'a igiro. ¹⁴ Ebu Damaseko neġano zuni dibu'o hau'ete'e boroboro'a tuġunadu onaeha, ġae ni rae kurau'ete'e azaġa nidu'a oboze touga veize." ¹⁵ Rehano Zuhi'a Boro'a nina'a, "Onamo'i! Vaze 'adi'e gauhe haġaoga veize eġe'a mae tiro, Iuda mene azaġa zu zeġe kini azaġa, zu Isaraela azaġa mazao eġe ni rae furenoga veize. ¹⁶ Ebu eġe ni u'ano aduga boro hidite'e ihoni'uma."

¹⁷ E'ano'o Anania ani onamadu Iuda ne diuġiro, ebu 'evo'a Saulo rana teadu, 'ahige reiro, raena'a, "Saulo nego! Zuhi'a Boro Iesu, ġae'a 'adi onae'egano ibio hidirote'e Zuhi'aġa, ane'a tuġuhadu onaeha, ġae bare ehamanoga veize, zu Vine Zaġoġani'a ġae zamao iriva'oga veize. ¹⁸ Ebu ġozone eġoġa heuġani'a ubumaġa 'uirote'e'a tabara fitire buaro, ebu ani bare ehamaro. 'Ougadu ani iġunadu bapatizo meiro, ¹⁹ ebu ogomu nu anadu, ahi'ani'a bare inariro.

Saulo'a Damaseko neġano Keriso haram e ġadaheniro

Saulo ani Damaseko neġano mada nu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite radiro. ²⁰ Ebu zogone Iuda azaġa kuru neġa neġa onamadu, "Iesu'e Badi'a Ubuga" rae haramiro. ²¹ Iuda azaġani'a e'e igirotene, zeġe nidu'a zaguzagaro, ebu raena'a, "Vaze 'adi'e Ierusalem neġano Iesu ni rae kurau'ete'e azaġa sausauidote'e vazega. 'Adao zuni e'e azaġa oboze teadu, dibu'o hau'ete'e boroboro vage tutuze onamoga radu onaeha." ²² Rehano Saulo ani inare hune'ena'a haram e onaminu, ebu Iesu'e hubehune Keriso rae doġo'anirotene, Iuda azaġa, Damaseko neġano radiu'ete'e'a naenaenouga mene idararo.

²³ Mada ġehaġa hauirote'e enogano, Iuda azaġa'e Saulo matihi radu neneġaniro, ²⁴ rehano Saulo ani ederiro. Iuda azaġa'e ohere zu madai Damaseko ġabi'a ibihetaġano Saulo matihi radu ganato haunu. ²⁵ Rehano ane tahi'a tahi'a'a Saulo ohere zamahanadu, fora'a boro zamaġano ohonadu, ne ġabi'a boha'anono'o mini hina dabane buniro.

Saulo'a Ierusalem neġano haramiro

²⁶ Ebu Saulo ani Ierusalem neġa onamadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite 'auġihi reiro, rehano zeġe nidu'a Saulo rihoniro, mazaġa ze 'ane, ani'e mene Zuhi'a Boro tahi'a, rae zamariro. ²⁷ Rehano Banabasi'a Saulo zamahanadu, apostolo azaġa vage tutune onamiro, ebu Saulo'a Damaseko ibiġano Zuhi'a Boro horonirote'e zu, Zuhi'a Boro'a ġorenirote'e zu, Damaseko neġano Iesu niġano inare haramirote'e, me'odo ziniro. ²⁸ E'e enogano, Saulo ani apostolo azaġa teite Ierusalem neġano re'ore'e oname onainu, zu Zuhi'a Boro niġano inare haraminu. ²⁹ Ebu Saulo ani Iuda azaġa, Giriki ġoe'ano ġoere'ete'e teite ta'iro titiro, ebu ze Saulo ma'uma ibiġa vaġiro. ³⁰ Rehano Zuhi'a Boro mone azaġani'a e'e ederirotene, Kaisarea neġa tutune ovoiro, ebu Taso neġano tuġuniro.

³¹ Ebu Iudea haba'a, Galilea haba'a zu Samaria haba'a nidu'a zamaġano ekalesia azaġani'e uniho manoġa madu inarinu, zu Zuhi'a Boro gubaniro. Ebu Vine Zaġoġa zuni danaze'ena'a nabudize'a ġeharu onaminu.

Petero'a Ainea fainiro

³² U Petero ani haba 'ahoga 'ahoga onaminute'ea, ne niġa Lidao Zuhi'a Boro mone azaġa ġiazi' onamiro. ³³ Ebu vaze 'ahoga, niġa Ainea hidiro. Ani'e ahi'a mene haganinu, ebu muri fu'o zu uġidu fare (8) baze da'o radiunu. ³⁴ Ebu Petero'a nina'a, "Ainea, Iesu Keriso'a fai'e'ohe. Iġuno'i,

ebu evaneḡo heḡo'i!" Ebu ani zogone iḡuniro. ³⁵ Ebu Lida neḡa zu Saroni haba'a azaḡa nidu'a, ane'a edau ragavoga horonirotene, zamaze ḡihunadu Zuhi'a Boro mazao firo.

Petero'a Tabita runeono'o ḡaboniro

³⁶ U Iopa neḡano'e roḡae 'ahoga, niḡa Tabita'a radiunu. Ani'e Zuhi'a Boro mone roḡaeḡa 'ahoga. Tabita'e Heberu ḡoe'a, u Giriki ḡoe'ano'e Doreka*. Ani'e iḡaiḡa haḡai manōḡa haḡaido, zu ḡauze o'o'a azaḡa danazido. ³⁷ Petero'a Lida neḡano radiunute'e zamaḡano Tabita ani uginadu rudaro. E'ano'o ani viro hanadu hitaga neḡano bazune tiro.

³⁸ U Lida neḡa'e Iopa neḡa uhiḡano. E'ano'o Zuhi'a boro tahi'a tahi'a'a Petero'e Iopa neḡano radiu'ete'e igirotene, vase aheu ane vaḡe tuḡuziro. Ebu ze Petero uminiro raena'a, "Ḡa emeḡe teite ḡarihe aro'i!" ³⁹ Ebu Petero ani zeḡe teite onamiro. Ebu feurirotene, hitaga neḡa tutune itiro. E'ea ḡozoba nidu'a Petero edau varahiro, ebu niau'ena'a dabuaze zu nahune 'ue'ete'e koutiḡa ihoniro. A'e Doreka'a ḡabogano turino zinirote'e.

⁴⁰ Ebu Petero ani zeḡe nidu'a tuḡuze buziro, ebu obenaḡa hina tuḡadu, Badi'a mazao kuraro. Ebu rune roḡaeḡa moneni ḡianadu niro, raena'a, "Tabita, iḡuno'i!" Ebu ani ubumaḡa ra'aro, ebu Petero horonadu, iḡune ehoriro. ⁴¹ Petero'a Tabita 'evo'ano madu mae ḡihine ohoniro. Ebu Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaḡa zu ḡozoba nidu'a huze diuḡiro. Ebu Tabita'a ḡabodate'e ihoziro.

⁴² E'e hariḡa'e Iopa neḡa azaḡa nidu'a igiro, ebu vase ḡehaḡani'a Zuhi'a Boro mazao firo. ⁴³ Ebu Petero ani Iopa neḡano mada nu radiunu. Ani'e vase 'ahoga, niḡa Simona teite radiunu. Ani gau'e boromakau ogaḡa ḡuhadu faininu.

10

Korunelio'a Petero huniro

¹ Vaze 'ahoga niḡa Korunelio'a Kaisarea neḡano radiunu. Ani'e Itali uti azaḡa rae huze'ete'e ibito ziniro.* ² Ani zu ane neo radiu'ete'e azaḡa nidu'a'e Badi'a zamare'ete'e zu gubane'ete'e azaḡa. Ani'e Iuda azaḡa, tohe'a fereze'ete'e azaḡa borofe danazido, ebu iḡaiḡa Badi'a mazao kuraudo. ³ Ḡorava 'ahogano mada uḡidu (3 koroko) zamaḡano, iḡunu'ete'e teigiḡo. E'e zamaḡano Badi'a tuḡure viga'a ane mazao furera' ovaroga faifaine horoniro. Ebu tuḡure viga'a, "Korunelio!" rae huniro. ⁴ Korunelio ani ḡiḡarone'ena'a, ḡiane runiro. Ebu ḡadimaro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa nouge'ohe?"

Aneru'a naenaenina'a, "Ḡa kuru zu ḡahugone'e Badi'a'a horonadu, zamare radiu'ohe. ⁵ Izidi 'ada vase nu Iopa neḡano tuḡuzo'i, vase 'ahoga niḡa Simona zamahanoga veize. Niḡa 'ahoga'e Petero rae hune'ohe. ⁶ Ani'e vase 'ahoga, niḡa Simona, e'e neo radiu'ohe. Simona'e boromakau ogaḡa ḡuhadu faine'ete'e vaseḡa. Ani ne'e davara genaḡano."

⁷ Ani ḡorenirote'e aneruḡa 'ai barirotene, Korunelio ani, ane tuḡure vaseḡa aheu zu ane uti vaseḡa 'ahoga ane tuḡure haḡae'ete'e huze onairo. Uti vaseḡa a'a'e Badi'a zamare'ete'e vaseḡa. ⁸ Korunelio ani, ane mazao furerarote'e nidu'a ihoziro, ebu Iopa neḡano tuḡuziro.

Petero'a Korunelio ne onamiro

* **9:36** E'e huga'e "dia". * **10:1** Ani uti azaḡa maḡa tiba (100) ibito ziniro.

⁹ Ze oname iraradu madai mone reirotene, Korunelio'a tuḡuzirote'e azaḡa'e Iopa neḡa hanitiro. E'e zamaḡano Petero ani, kuranoga rae ne binuḡa sebaḡa itiro.† ¹⁰ Ebu kurau'enogano vininiro 'ahine, ogatihi reiro. Ebu vase'a ogomu 'ize ruhine'ete'e zamaḡano, Petero ani iḡunu'ete'e teigi-ro. ¹¹ E'e zamaḡano adure'a bohatanoga horoniro, ebu dabua rafaḡa boro bagaḡa heuḡani'e ariḡa ḡazaḡano obonadu raha none ovoo dabane'enoga horoniro. ¹² E'e ragano'e odaḡa ḡazaḡa maniḡa nunu nidu'a, dare'ete'e avazo heuḡa nunu, zu adure niniḡa nunu ḡehaḡa horoniro. ¹³ Ebu ago 'ahoga igiro, raena'a, "Petero, iḡuno'i! E'e manadu ano'i!" ¹⁴ Rehano Petero'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, a mene hune zu idaḡa. E'e Iuda azaḡa goro ḡoe'a zamaḡano mene deheḡa ga sau'a rae hune'ete'e bonariḡa'e mene au onaido." ¹⁵ Bare hena ago igiro, raena'a, "Badi'a'a dehenate'e bonariḡa'e mene deheḡa rae ago ro'i!" ¹⁶ E'e haḡaiḡani'e ḡae uḡidu fureraro. E'e ḡarugano dabua rafaḡa'e zogone adure ḡoha bare itiro.

¹⁷ Petero'a horonirote'e huga'e nagini rae zamare 'ada'adinute'e zamaḡano, Korunelio'a tuḡuzirote'e azaḡani'e Simona ne vaḡe'ena'a, ibi-hetaḡano edaro. ¹⁸ Ze huau ḡadimu'ena'a, "Vaze niḡa Simona, niḡa 'ahoga Petero rae hune'ete'e, ani 'ahama radiu'e hehe?" ¹⁹ Petero ani, horonirote'e huga'e nagini rae 'ize zamare radiu'enogano, Vine Zaḡoḡani'a Petero niro, raena'a, "Ḡiano'i, Simona! Vaze uḡidu'a ḡa vaḡe'ohe. ²⁰ Iḡunadu ne zamaḡa diuḡi' ovoro'i! Ago zamare 'ada'ado'i, rehano zeḡe teite onamo'i, mazaḡa eḡe'a tuḡuzeha."

²¹ Petero ani ovoadu, vase uḡidu ziro, raena'a, "Zae'a vaḡe'ete'e vazeha'e eḡe. Za nouḡadu onaeha?" ²² Zeḡe'a naenaenina'a, "Eme'e vase 'ahoga, niḡa Korunelio, ane'a tuḡufadu onaeha. Ani'e Itali uti azaḡa ibito zini'ete'e vazeha. Ani vase duduḡa zu Badi'a gubane'ete'e vazeha. Iuda azaḡa nidu'a ani nigune'ohe. Ebu tuḡure viga zaḡoḡani'a Korunelio niro, raena'a, 'Vaze 'ahoga niḡa Petero, ani ḡae ne zamahu aro'i, ane'a nouge reite'e igifine.'" ²³ E'ano'o Petero ani vase uḡidu ne zamaḡano mae zouzadu, e'ea baziro.

Irarirotene, Petero'e zeḡe teite iḡuni-ro. Ebu Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaḡa nu zuni Iopa neḡanono'o ane teite onami-ro. ²⁴ Ebu oname ohereranadu, bare irarirotene, ḡorava moneo Kaisarea neḡano feuri-ro. U Korunelio ani, nabuḡa zu ane vase manoḡa manoḡa huze nu'ozadu, guhiu radiunu. ²⁵ Petero'a Korunelio neo diuḡirotene, Korunelio ani Petero teite hidadu, Petero odaḡa babaḡano ḡuḡure'ena'a matu'o haro. ²⁶ Rehano Petero'e "Korunelio, iḡuno'i!" raena'a, ani mae ḡihini-ro, ebu raena'a, "Eḡe zu vase tauḡi."

²⁷ Petero ani Korunelio teite ḡoere'ena'a ne zamaḡa diuḡi-ro, ebu vase ḡehaḡani'a nu'oranoga horoziro. ²⁸ Ebu Petero'a ziro, raena'a, "Za Iuda azaḡa goro edeḡa. Eme'e Iuda mene azaḡa teite mene unihe'ohe. Rehano Badi'a'a ihina'a, 'Vaze 'ahoga hune'ena'a, mene deheḡa ga sau'a rae mene re'uma.' ²⁹ E'ano'o ḡae'a ḡoere tuḡuratene, mene hezaha rehano, onaeha. E'ano'o e ḡadimu'ohe. Nouga 'ahine huheha?"

³⁰ Korunelio'a naenaenina'a, "Mada ḡazaḡa modate'ea, ḡorava mone mada uḡidu zamaḡano (3 koroko) e'e nehe zamaḡano kuraunu. E'e zamaḡano vase 'ahogani'a eḡe zamao tabara edaro. Ani dabua'e vazavaza-hoga. ³¹ Ebu ane'a raena'a, 'Badi'a'e ḡae kuru iginu zu ḡahugoneḡo horoninu. ³² 'Ougadu vase nu Iopa neḡano tuḡuzo'i, ebu vase 'ahoga, niḡa Simona zamahano'i! Niḡa 'ahoga'e Petero. Ani'e vase 'ahoga, niḡa Simona, ane neo radiu'ohe. Simona'e boromakau ogaḡa ḡuhadu faine'ete'e

† 10:9 Zeḡe ne'e binu'e funu o'o'a, rehano raha hina sebaḡa haḡaido.

vazeġa. Ani ne'e davara genaġano.' ³³ E'ano'o e ġarihe fase ġae veize ġoere tuġureha, ebu ġae'a onaata'a'e manoga tauġi. E'ano'o emeġe nidu'a izidi Badi'a zama 'adao nu'oraneha, Zuhi'a Boro'a ġanirote'e ġoe'a nidu'a egoga veize."

Iuda mene azaġa Badi'a hari manoga igiro

³⁴ Ebu Petero ani ġoere ġadaheniro, raena'a, "E izidi hubehune edereha. Badi'a'e Iuda azaġa da'o mene mae ġihize'e rehano, vase nidu'a hune mae ġihize'ohe. ³⁵ Haba'a haba'a nidu'a zamaġano Badi'a gubane'ete'e zu haġai duduġa haġae'ete'e azaġa'e Badi'a'a mae ġihize'ohe. ³⁶ Zae edeġa, Badi'a'a Isaraela azaġa mazao hari manoga tuġurirota'a'e. A'e Iesu Keriso-ono'o zama roġeġa me'uma hariġa. Ani'e vase nidu'a Zuhi'a Boro. ³⁷ Za edeġa, ibite Ioane Babatiso'a harame'ena'a, 'Babatiso mo'il' reiro, zu e'e enogano Galilea haba'anono'o onamo Iudea haba'a nidu'a zamaġano, nagini'a furerarota'a'e. ³⁸ Ebu Badi'a'a Iesu, Nazareta neġa vaseġa, Vine Zaġoġa zu gigi'a haro. Ebu ani ragave'ena'a, gau manoga haġao zinido, zu vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa nidu'a faizido, mazaġa Badi'a'e ane teite radiunu.

³⁹ Iesu'a 'ouge Iudea haba'a nidu'a zamaġano, zu Ierusalem neġano haġaidote'e haġaiġa nidu'a, eme horoniro. Ebu ani'e satauroneadu mau runiro. ⁴⁰ Rehano ani'e Badi'a'a mada uġidu zamaġano bare ġaboniro. Ebu vase'a Iesu horonoga veize, Badi'a'a zeġe mazao fureno ziniro. ⁴¹ Vase nidu'a'e mene horoniro rehano, a'e emeġe zu Badi'a'a ohotirote'e azaġani'a da'o. Ebu ane'a runeono'o bare ġabode iġunirote'e enogano eme'e ane teite ogau tiburaro. ⁴² Ebu Iesu'a tuġufiro, vasevase mazao haramoga. 'Iesu'e, ġabone zu rune azaġa kotazoga veize Badi'a'a ohonirote'e rae fureno'il' reiro. ⁴³ Ebu peroveta azaġa nidu'a'a hariġa 'ahige rae furene'ohe. Iesu Keriso mazao fine, e'e azaġa nidu'a Iesu niono'o Badi'a'a zeġe sau'a aġutu modi'uma."

Badi'a'a Iuda mene azaġa Vine Zaġoġa ziniro

⁴⁴ Petero'a 'ize ġoere e'e harame radiunute'ea, ġoere igi radiunute'e azaġa nidu'a mazao Vine Zaġoġani'a ovairo. ⁴⁵ U e'e zamaġano Iuda azaġa, Iesu mazao fie'ete'e'a Petero teite onaadu ehore radiunu. Ze'e ahiri rana iġuri haġairote'e azaġa. Zeġe'a, Iuda mene azaġa mazao zuni Badi'a'a Vine Zaġoġa ovoe be'unadu, iriva'ozoga horonirotene, zaguzagaro, ⁴⁶ mazaġa Iuda mene azaġani'a ġoere 'ahoga 'ahoga hina ġoere'enoga zu Badi'a nigune'enoga igiro 'ahine.†

E'e horonirotene, Petero'a raena'a, ⁴⁷ "Badi'a'a zeġe mazao zuni Vine Zaġoġa tuġuneha, emeġe mazao tuġunirote'e teiġe. E'ano'o eġe'a zamare'etene, 'adi duġuru'e iġu'a o'o'a rehano bapatzio mouga idaġa."

⁴⁸ E'ano'o Petero'a Korunelio duġuru ziro, raena'a, "Iesu Keriso niġano bapatzio mo'il'" Ebu e'e enogano zeġe'a Petero uminiro, zeġe teite mada nu radoga veize.

11

Petero'a Ierusalem ekalesia azaġa mazao Badi'a'a Iuda mene azaġa veize nagini haġairote'e rae fureniro

¹ Iudea haba'a nidu'a zamaġano, apostolo azaġa zu Zuhi'a Boro mone azaġani'a, Iuda mene azaġa zuni Badi'a ġoere mae ġihinirote'e igiro.

† **10:46** Iuda azaġa ze 'ane ahiri rana iġuri o'o'a azaġa'e Badi'a'a mene mae ġihizi'uma rae zamariro. Iuda azaġa'e ahirize rana iġurizeta, u Iuda mene azaġa'e iġurize o'o'a.

² E'ano'o Petero'a Ierusalemā neġa itirotene, ahirize iġurizeta azaġa Iesu mazao fie'ete'e'a Petero roniro, ³ raena'a, "Ġa'e Iuda mene azaġa ne onamadu, zeġe teite ogau tiburaro. Ze'e ahirize rana iġuri o'o'a azaġa."

⁴ Ebu Petero ani nagini'a furerarote'e nidu'a doġo'ani rae fureno ziniro, raena'a, ⁵ "E'e Iopa neġano radadu, kurau'egano, iġunu'ete'e teigiuro, ebu dabua rafaġa boro heuġa ariġa ġazaġano obonadu adureono'o owoe dabaniro, ebu eġe uhiġano re' ovairote'e horoniro. ⁶ Eġe'a faine ġianirotene, rahao odaġa ġazaġa maniġa nunu, agire maniġa, dare'ete'e avazoġa heuġa zu adure niniġa nunu ġehaġa horoniro. A'e emeġe, Iuda azaġani'a mene au'ete'e bonariġa.

⁷ Ebu ago 'ahoga igiuro, raena'a, 'Petero, iġuno'i! Manadu ano'i!' ⁸ Ebu eġe'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, a mene hune zu idaġa! E'e Iuda azaġa goro ġoe'a zamaġano mene deheġa ga sau'a ra'e hune'ete'e bonariġa eġe hebeo mene au onaido.' ⁹ Rehano ago 'ahogani'a adureono'o bare naenaehiro, raena'a, 'Badi'a'a dehenate'e bonariġa'e ufire rae ago ro'i!' ¹⁰ E'e haġaigani'e ġae uġidu fureraro. E'e ġarugano bone dabua rafaġa zu e'e rana tirote'e ġauġa nidu'a adure ġoha bare mae itiro.

¹¹ 'Ougirote'e zamaġano Kaisarea neġanono'o tuġuzirote'e vazegħa uġidu'a eġe'a radirote'e neġano feuri' onairo. ¹² Ebu Vine Zaġoġani'a ihina'a, 'Zeġe teite onamo'i! Ze'e Iuda mene azaġa rehano, ago zamare 'ada'ado'i!' Ebu Zuhi'a Boro mone azaġa fu'o zu tiba fare (6) 'ada'a ġatihena'a, Kaisarea neġa ovoiro. Ebu eme'e eġe veize ġoere tuġurirote'e vazegħa neo feuradu diuġiuro. ¹³ Ebu e'e vazegħani'a ane neo tuġure viga'a nouge nouge furerarote'e hariġa rae furenofiro. Aneru'a 'ahige rae niro, raena'a, 'Iopa neġano vase nu tuġuzo'i, ebu vase 'ahoga niġa Simona zamahano'i! Niġa 'ahoga'e Petero. ¹⁴ Ani'e hari 'ahoga rae fureno zini'uma, ebu ġae zu ġae neo radiu'ete'e azaġa nidu'a'e e'e egadu ġabone hidi'uma.'

¹⁵ Ebu eġe'a ġoere ġadahirotene, Vine Zaġoġani'a zeġe vaġe ovairo, ibite emeġe vaġe ovairote'e teige. ¹⁶ E'e horonirotene, e Iesu'a ifirote'e ġoe'a zamariro, raena'a, 'Ioane Babatizo'e vu hina bapatizoziro, u za'e Vine Zaġoġa hina bapatizozzi'uma.' ¹⁷ Ebu emeġe'a Zuhi'a Iesu Keriso mazao firote'e madaġano Badi'a'a ġahunone rifirote'e teige, Iuda mene azaġa zuni ġahunone ziniro. E'ano'o e'e Badi'a haġai 'uoga mene hune idaġa." ¹⁸ Zeġe'a e'e igirotene, mene bare ġoeriro, rehano Badi'a nigune'ena'a, 'ahige reiro, raena'a, "Tena, Iuda mene azaġa zuni Badi'a'a zamazadu, ġabone tuġutuġu mouga veize zamaze sau'anono'o ġihuziro."

Antioka ekalesia

¹⁹ U Stefano marote'e madaġanono'o Iesu mazao fie'ete'e azaġa mazao agire'a fureraro. E'ano'o ze'e Ierusalemā neġanono'o feranadu, Poinikia haba'a, Kupro umuġa, zu Suria haba'ano Antioka neġa onamiro. Ze'e Iuda azaġa mazao da'o hari manoġa haramena'a feraro. ²⁰ Rehano Kupro zu Kurene azaġa nu'a Antioka neġa onamadu, Giriki azaġa mazao zuni Zuhi'a Boro Iesu hariġa haramiro. ²¹ Ebu Badi'a ġigi'ani'a zeġe ranao radiunu 'ahine, vase ġehaġani'a haramoze mae ġihinadu Iesu mazao fiuro, ebu Zuhi'a Boro mone reiro.

²² E'e hariġa Ierusalemā ekalesia azaġani'a igiuro. Ebu vase 'ahoga niġa Banabasi tuġune onamiro, Antioka neġa. ²³ Ani Antioka neġano feurirotene, Badi'a'a ġahunone manoġa zenate'e horonadu, matu'e rudaro. Ebu zeġe nidu'a inaraziro, raena'a, "Zamazze nidu'a hanadu Zuhi'a Boro mazao fie ġigaru rado'i!" ²⁴ Mazaġa Banabasi'e vase manoġa zu Vine

Zağogani'a ane mazao iri'aviro, zu Zuhi'a Boro mazao hubehune fie'ete'e vazega. 'Ougadu vase gēhağa багағани'a Zuhi'a Boro moneo reiro.

²⁵ E'ebu'u Banabasi ani, Saulo vağoga radu Taso neğa onamiro. ²⁶ Ebu Saulo horonirotene, zamahanadu Antioka neğa bare onamiro. Ebu ze'e muri tiba e'e ekalesiağa azağa teite nu'oranadu, vase gēhağa багаға ihozido. Ebu Antioka neğanobu'u, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e, "Kristeni" rae huze gadaheziro.

²⁷ 'Ouginute'e zamağano, peroveta azağa nu'a Ierusalem a neğanono'o Antioka neğa ovairo. ²⁸ E'e zamağano vase 'ahoga niğa Agabo'a, nu'onu'o zamağano iğuniro. Ebu Vine Zağogani'a ibito hanadu 'ahige rae fureniro, raena'a, "Haba nidu'a zamağano zahara boro'a furera'uma." Ebu zahara boro'e, Klaudio'a Roma zuhi'ağa reirote'e madağano fureraro. ²⁹ E'ano'o Antioka neğano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a, ane ane inarao moni nu'onadu, Iudea haba'ano Zuhi'a Boro mone azağa veize tuğuri'uma reiro. ³⁰ Ze nu'one hauğirotene, Banabasi zu Saulo 'evoreo ri'inadu, Ierusalem a ekalesia boroboro veize odohe itiro.

12

Iakobo'e runediro, u Petero'e ġu'ano ohoniro

¹ 'Ouge hağairote'e zamağano, kini Heroda Agripa'a* tuğuzadu, Ierusalem a ekalesia azağa nu sauszoga rae oboze tiro. ² Ebu ane'a tuğuzadu, Ioane negoğa, niğa Iakobo, dirihi hina mau runiro. ³ 'Ougirote'e moneo Iuda azağani'a matu'oga horonirotene, Petero zuni obone tiro. 'Adi'e Mene Mini'ete'e 'Uvahuğa Au'ete'e Muiğa madağano 'ougiro. ⁴ Petero obone teadu ġu'ano ohoniro, ebu uti azağa 'evorao tiro. Uti azağa, Petero gadinirote'e nidu'a'e gaubanana fu'o zu tiba fare (16), ebu vase gazağa gazağani'a mada 'aune 'aune gadine gaudio. Heroda ani ura'e, Iğine Mode'ete'e Muiğa ġaruganobu'u mae bunadu, hunio kotani'uma reiro.

⁵ E'ano'o Petero'e ġu'ano ohone modiro. U ekalesia azağani'e ane veize Badi'a mazao inare kuraunu.

Aneru'a Petero ġu'a neğanono'o mae buniro

⁶ Irarine, Heroda'a Petero kotani'uma reirote'e ohe'ano, Petero'e auri adiriğa aheu hina batunadu uti azağa aheu bo'ağano baze radiunu, ebu uti azağa aheu 'ahoga'e ġu'a neğa ibihetağano edau radiro. ⁷ E'e zamağano Zuhi'a Boro tuğure viga'a tabara fureraro, ebu ġu'a neğa zamağa'e agararo. Aneru ani, Petero rebeğa moneo fa'ofa'onadu evaniro, ebu raena'a, "Ġarihe iğuno'i!" 'Ouge reirotene, auri adiriğani'a 'evo'anono'o butau buaro. ⁸ Ebu tuğure viga'a nina'a, "Kiba'igo rinedo'i, ebu tamakağao hağao'i!" Ebu ani 'ougiro. Aneru'a bare nina'a, "Ogoto dabuağa vidanadu, ege hegote aro'i!"

⁹ Petero ani, tuğure viga hegote buaro, rehano e'e zamağano tuğure viga'a hağairota'a'e, mene huga rae zamarinu. Ani 'ane iğunu'ete'e teige'ohe rae zamarinu. ¹⁰ Ze'e, uti azağani'a ġiane edau'ete'e haba'a aheu vitiniro, ebu enona auri ibihetağano feuri' onairotene, e'e ibihetağa zuni ane'a bohataro. Ebu e'eano'o buau onamiro. Ebu ibio mene fağa oname'enogano, tuğure viga'a tabara muhiniro.

* **12:1** Heroda Agripa'e Heroda I ga 'Herod the great' rae hune'ete'e, ane aği. Heroda I-e Mataio 2:1 zamağano.

¹¹ E'eabu'u Petero ani, zamağa bohataro, ebu raena'a, "E izidi edereha. 'Adi'e huga. Zuhi'a Boro'a tuğure viga tuğuneha, ebu Heroda 'evoraono'o zu Iuda azağani'a togahirote'e hağağa sau'anono'o mae vağiheha."

¹² E'uge ederirotene, Petero ani Ioane vi'a, niğa Maria ne onamiro. Ioane niğa 'ahoga'e Mareko. Vaze ġehağa'e ane neo nu'oranadu kurau radiunu. ¹³ Petero'a enone ibihetağano toketokerirotene, tuğure roğaeğa, niğa Roda'a ġianoga rae onamiro. ¹⁴ Ani Petero ago irağa igirotene, matu'e rudanadu, ibiheta'e vava'oga mene zamariro, rehano ne bare dure diuğiro, ebu ziro, raena'a, "Petero'a ibihetao edau'ohe." ¹⁵ Rehano zeğe'a nina'a, "Ġa baborana gaogi." "A hube rehi!" rae te'ote'arotene, zeğe'a raena'a, "A'e Petero ane tuğure viga'a gaogi." reiro.

¹⁶ Rehano Petero ani, bare bare toketokeriro. Ebu zeğe'a iğunadu, ibiheta vava'irotene, Petero horoniro, ebu zaguzagau rudaro. ¹⁷ Petero ani, 'evore hina garare'ena'a, "Ago harao'i!" reiro, ebu Zuhi'a Boro'a nouge nouge ġu'a neğanono'o mae bunirote'e me'odo ziniro. Ebu ziro, raena'a, "Nagini'a fureranata'a'e, Iakobo zu Zuhi'a Boro mone azağa ihozo'i!" Ebu ani'e haba 'ahoga onamiro.

¹⁸ Irarirotene, ġu'a neğa gadine'ete'e azağani'a "Petero'e nougeha?" rae harae iğuniro. ¹⁹ Heroda Agripa ani, uti azağa tuğuzadu Petero faifaine vağiro. Ebu mene horonirotene, Petero gadinirote'e azağa ġadiğadiziro. Ebu gadi azağa'e zimi ruzoga veize tuğuziro. Ebu Heroda ani, Iudea haba'anono'o iğunadu, Kaisarea neğa ovoiro, ebu e'ea mada nu radiro.

Heroda Agripa'a rudaro

²⁰ Heroda Agripa'e Turo zu Sidono neğa azağa mazao mağune radiu onainu. Rehano Turo zu Sidono neğa azağa'e tiburanadu, Heroda ġiani' onamiro. Ze'e Heroda tuğure vazega boro, niğa Balasto teite vazetadu, Heroda teite uniho manoga mouga rae umidiro, mazağa ze'e Heroda'a ġiane'ete'e haba'anono'o ogomuze iğağa meido 'ahine. ²¹ Heroda ġiani'uma madağa meirotene, ani kini dabuağa hağaadu kini ehoro haba'ano ehoriro. Ebu hunio nu'orarote'e azağa mazao haramiro. ²² E'e igirotene, e'e azağani'a ġihau bagağa ġoeriro, raena'a, "'Adi'e badi'a'a ġoere'ohe, mene vaze'a." ²³ 'Ougirotene, Zuhi'a Boro tuğure viga'a zogone Heroda runediro, mazağa ani'e vazevaze'a ane nigunirotene, ani ane'a bare niguniro, u Badi'a huga'e mene niguniro. Ebu idi'a ahi'a anadu rudaro.

²⁴ U Badi'a ġoere'e bororu onaminu, ebu vaze ġehağani'a egadu mae ġihiniro.

²⁵ Banabasi zu Saulo'e ekalesia azağa moni zini' onamirote'e gauga haugirotene, Ierusalem neğanono'o bariro. Tahi'a 'ahoga niğa Ioane zu zamahu Antioka neğa ovoiro. Ani niğa 'ahoga'e Mareko.

13

Hari manoga harama ragavoga veize Banabasi zu Saulo meiro

¹ Antioka ekalesiağa zamağano'e peroveta azağa zu ihore azağa 'e'e. Nize'e Banabasi, Simeona, niğa 'ahoga'e Niğera, ebu Kurene vazega, niğa Lukio, Manaena, ani'e Kini Heroda Antipasi teite tibano bororarote'e vazega, ebu Saulo. ² Mada 'ahogano ze ogomu moneo zağozage'ena'a Zuhi'a Boro mazao kurau radiunu. E'e zamağano Vine Zağogani'a ziro, raena'a, "E Banabasi zu Saulo'e ege gau veize meirobobo, ege veize avo ohozo'i!" ³ E'ano'o ze zağozagi ro zu kurarote'e enogano, 'evoreze Banabasi zu Saulo rana teadu kuraro, ebu tuğuze onamiro.

Paulo'a ibite harame ragavirote'e

Kupro 'umuḡano haramiro

⁴ Paulo zu Banabasi ze'e, Vine Zaḡoḡani'a tuḡuze'ena'a, Seleukia toḡatoḡaḡa ovoiro, ebu e'eano'o ḡasi hina Kupro 'umuḡa ruhau fariro.

⁵ Ebu Salami neḡano feurirotene, Iuda azaḡa kuru neḡa neḡa diuḡadu Badi'a ḡoere haramiro. Ioane, niḡa 'ahoga'e Mareko zuni e'ea, zeḡe danazoga veize ḡatiziro.

⁶ Ze e'e 'umuḡa nidu'a ne 'ahoga 'ahoga onamo Pafo neḡano feuriro. Ebu Iuda vazega 'ahoga hidiro. Ani'e nabone zu ḡuriro peroveta vazega, niḡa Bari-Iesu*. ⁷ Ani e'e 'umuḡa gavanaḡa teite vazetite radiunu. Gavana vazega niḡa'e Seregio Paulo. Ani vadiga manoḡa, faifairu zamare'ete'e vazega. Ani Badi'a ḡoere igihi reiro. E'ano'o vase tuḡunadu, Banabasi zu Saulo ane ne huze onairo.

⁸ Rehano nabone vazega e'e, niḡa 'ahoga'e Eluma. A'e Giriki ḡoe'a. Ḡoere e'e huga'e nabone. Ane'a zeḡe ḡoere 'ue'ena'a ta'iro ziniro. Ebu gavana'a Iesu mazao mene fioga veize ḡunuḡununiro. ⁹ U Saulo, niḡa 'ahoga'e Paulo, ani Vine Zaḡoḡani'a iriva'onadu, Eluma ḡiane runiro, ebu raena'a, ¹⁰ “Ḡa'e Satani ubuga. Haḡai duduḡa nidu'a agireni'ete'e vazega. Ḡuriro zu so'oso'o haḡaiḡani'a ḡae zama iri'avonoga. Ebu Zuhi'a Boro ibi duduḡa ḡunuḡunune'ete'e haḡaiḡa mene mode'ohe. ¹¹ Ḡiano'i! Zuhi'a Boro gigi'a'a ḡae rana raha. Ḡa'e ubumaḡo'a kura'uma, ebu mada nu agaḡa horonoga mene idara'uma.”

Ebu ḡoze zu uzabo'a ubumaḡa zogone 'uiro, ebu tufatufe'ena'a 'evo'ano abinoga veize vase vaḡiro. ¹² Ebu gavana vazega'e furerarote'e haḡaiḡa horonirotene, Iesu mazao fiuro. Zu Zuhi'a Boro haḡai ederadu, zaguzagaro.

Paulo'a Pisidia haba'ano Antioka neḡano haramiro

¹³ Paulo zu ane teite onamirote'e azaḡa'e Pafo neḡanono'o iḡunadu, Pamufulia haba'ano Perega neḡa ḡasi hina ruhau onamiro. E'eabu'u Ioane ani, Paulo duḡuru muhizadu, Ierusalem a neḡa bare onamiro. ¹⁴ Ze'e Perega neḡanono'o onamo, Pisidia haba'ano Antioka neḡano feuriro. Ebu Bana Madaḡa madaḡano, Paulo zu Banabasi'a Iuda azaḡa kuru neḡa diuḡadu ehoriro. ¹⁵ Ebu goro ḡoe'a zu peroveta azaḡa ḡoere me'odirote'e enogano, Iuda azaḡa kuru neḡa ḡiane'ete'e azaḡani'a, Paulo duḡuru veize ḡoere tuḡuriro. “Negofe duḡuru, za emeḡe veize inara ḡoe'a e'e ro'idene, haramine idaḡa hehe?”

¹⁶ Paulo ani iḡunadu 'evo'a mae ḡihiniro, zeḡe'a ḡoe'a ego hanoga veize. Ebu ḡoe'a ḡadaheni, raena'a, “Isaraela azaḡa, zu Iuda mene azaḡa Badi'a gubane'ete'e, ego'i! ¹⁷ Isaraela azaḡa Badi'a'a, aḡife duḡuru meiro, ebu zeḡe'a Izipi haba'ano radiunute'ea, Badi'a'a danaze'ena'a ḡehararo zu inariro. Ebu Badi'a'a ane gigi'a boro hina Izipi haba'anono'o tutuze buziro. ¹⁸ Ebu muri ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) haba boha'ano onamirote'e zamaḡano, ze'e Badi'a ḡoere mene ego haunu rehano, Badi'a'a mene muhiziro. ¹⁹ Kanana haba'ano haba fu'o zu aheu fare (7) azaḡa'e, Badi'a'a zimi haḡadu, habaze'e Isaraela azaḡa ziniro. ²⁰ Muri maḡa ḡazaḡa zu ḡae fu'o gaubanana (450) zamaḡano, 'ouge haḡainu.

E'ebu'u Badi'a ani, Isaraela azaḡa bo'aḡanono'o Isaraela azaḡa ibito zini'uma azaḡa tiba tiba ohoze onaminu. 'Ouge haḡae onamo peroveta vazega Samuela'a fureraro. ²¹ E'ebu'u Isaraela azaḡa'e, kini 'ahogani'a ibito zenoga uratiro. E'ano'o Badi'a'a Saulo ohoniro. Ani'e Kisa ubuga,

* **13:6** Bari-Iesu, ḡoere e'e huga'e Iesu ubuga.

Beniamini iduhu vazega. Ani, muri gae gazağa gaubanana (40) Isaraela azağa ibito ziniro. ²² Rehano Badi'a ani, Saulo'e kini gauganonono'o mae vaginadu, Davida madu kini igu'ano ohoniro. Ani'e Badi'a'a raena'a, 'Iese ubuga Davida'e, ege zama'a urato hau'ete'e vazega. Ani'e ege'a urate'ete'e gauga nidu'a hağai'uma.' reiro.

²³ Badi'a ani, ibite rae tirote'e ibigano, Davida mariganono'o vase gabozu'uma vazega fureno ziniro, ebu ani Isaraela azağa mazao tuguniro. Niğa'e Iesu. ²⁴ Ani 'izema onaogano, Ioane Babatiso'a Isaraela azağa nidu'a mazao haramiro, raena'a, "Sau'anono'o gihuradu, bapatizo mo'i!" reiro. ²⁵ Ioane'a ane gau haug'enogano 'ahige reiro, raena'a, 'Zae'a zamare'etene, e'e iniu? E'e mene Keriso. E'e vazega'e ariga onae'ohe. E'e ane tugure vazega radu, tamakağa miniğa fuhi'o hanoga zu mene idağa. Ani ni'e ege ni vitinoga.'"

²⁶ Ebu hena Paulo'a 'aune goere'ena'a, "Nego nabudi, Aberahamo iduhu mariga azağa, ebu Iuda mene azağa, Badi'a gubane'ete'e! Emege veize, Badi'a ani, vase gabozu'uma goe'a tuguriro. ²⁷ Ierusalem azağa zu zege ibito zini'ete'e azağa, ze'e Iesu'e Keriso rae mene zamarinu, zu Bana Madağa Madağa nidu'a, peroveta azağa goere me'odidote'e, e'e huga'e mene ederinu. Rehano zege'a Iesu kotanadu runeo tugunirotene, e'e goe'a hağae huniro. ²⁸ Ze'e Iesu runeo tugunite'e mazağa mene horoniro rehano, satauroneadu rudanoga veize Pirato uminiro.

²⁹ Ebu buka zağogano tirote'e goe'a nidu'a ane mazao hağae haugirotene, satauroono'o mae bunadu, idu zamağano tiro. ³⁰ Rehano Badi'a'a runeono'o bare gaboniro. ³¹ Ebu Iesu ani ibite Galilea haba'anono'o ane teite Ierusalem neğa itirote'e azağa mazao mada gehağa zamağano fureraudo. Ebu ze izidi 'ize Isaraela azağa mazao e'e hariga me'ode furene'ohe.

³² Eme izidi, 'ada hari manoga rae furene'ohe: Badi'a'a amahi vouğafe mazao rae tirote'e goe'a'e, ³³ vouğafe mariga emege mazao ane'a hağae huneha. E'e hağaiğa'e Iesu runeono'o bare gaboniro. 'Adi'e Salamo aheuga (second) zamağano Iesu hariğa tirote'e'a hudaneha, raena'a, 'Ga'e ege Ubude. Izidi e'e, ga Mogo raha.' (Salamo 2:7)

³⁴ Badi'a'a Iesu runeono'o bare gaboniro, zu ahi'a'e mene ruhura'uma reirote'e hağaiğa'e buka zağogano 'ahige touga.

Badi'a'a raena'a,

'E'e, Davida mazao zini'uma rae tirote'e

ğahugoneğa manoga zae zini'uma.

E'e ğahugoneğa'e zağoga,

zu e'e goe'a'e hudau huni'uma.' (Isaia 55:3)

³⁵ Ebu Salamo 'ahogano zuni 'ahige tiro.

Davida'a Badi'a nina'a,

'Ga'e, gae Vaze Zağoga ahi'ani'a

ruhuranoga veize

iduo mene modi'uma.' (Salamo 16:10)

³⁶ Goere 'adi'e Davida hariğa mene tiro, mazağa Davida ani'e, ane radone madağano Badi'a ura gauga hağae haugirotene, rudaro. Ebu ane zuni vouğaga idu haba'ano ğuriro, ebu ahi'a'e ruhuraro. ³⁷ U Badi'a'a runeono'o bare gabonirote'e vazega'e 'ahi'a mene ruhuraro.

³⁸ E'ano'o nego nabudi, 'adi edero'i! Eme'e, Badi'a'a zae hağai sau'a agutu modi'uma goe'a'e, Iesu'a nagini hağaofrote'eano'o zae mazao

haram'e'ohē. ³⁹ Mose goro gōe'a haḡae'ete'eano'o, za Badi'a'a za ane ubu-mao duduḡa rouga mene idararo, mazaḡa vaze haḡai'e sau'a da'o 'ahine. Rehano vaze haḡaiḡa sau'a e'e nidu'a'e, iniu'a Iesu mazao fine, Iesu'a nagini haḡaofirote'eano'o Badi'a'a aḡutu modadu, e'e sau'aḡanono'o mae vaḡizi'uma. ⁴⁰ E'ano'o peroveta azaḡani'a reirote'e haḡaiḡa zae mazao mene fureranoga veize ḡiano'i! ⁴¹ 'Ahige touga, raena'a, 'Ḡiano'i!

Za'e, Badi'a ḡoere he'ehe'ene
ḡoere'ete'e azaḡa,
zaguzagano'i, ebu rudano'i!
Mazaḡa e'e, zae radone madaḡano
haḡai 'ahoga fureni'uma.

Vaze'a, nagini'a furera'uma rae,
zae ihozine zuni,
“Uguḡa haḡaiḡa'e
mene furera'uma.” radu,
e'e gōe'a mene mae ḡihini'uma.” (Habakuku 1:5)

⁴² Paulo ani Banabasine, Iuda azaḡa kuru neḡanono'o buau'enogano, e'ea kurarote'e azaḡani'a umiziro, zeḡe moḡa Madaḡa Zaḡoḡano zuni ḡoere e'e 'aune bare haramoga. ⁴³ Vaze 'ai rururu ḡourirotene, Iuda azaḡa, zu Iuda mene azaḡa, Badi'a mone ḡihurirote'e ḡehaḡani'a Paulo zu Banabasi hegotiro, ebu Paulo zu Banabasi'a iraduḡuziro, raena'a, “Badi'a ḡahunoneḡa manoḡa zamaḡano fie gigaru onamo'i!”

⁴⁴ Bana Madaḡa Madaḡa bare meirotene, ne e'e azaḡa'e nariga nidu'a Zuhi'a Boro ḡoere egoga veize nu'oraro. ⁴⁵ Rehano Iuda azaḡani'a, vaze ḡehaḡani'a nu'orarote'e horonirotene, ze ahiahi meiro, ebu ḡoere sau'a hina, Paulo'a haramirote'e gōe'a 'ue'ena'a ta'iro haro.

⁴⁶ Paulo zu Banabasi'e ḡoere figare'ena'a, “Eme, ibite zae Iuda azaḡa veize Badi'a ḡoere rae fureneha. Rehano izidi za'e Badi'a ḡoere hezaho hanadu, zae'a zae bare ḡabone tuḡutuḡu mene me'uma azaḡa rae raha. E'ano'o eme izidiono'o Iuda mene azaḡa veize haramē oname'e'uma.

⁴⁷ Mazaḡa Zuhi'a Boro'a eme 'ahige rae ifiro.

'E, Iuda mene azaḡa mazao
eḡe ḡoere rae furenite'e aḡaḡa
rouga veize ḡa oho'iro,
ḡae'a haba nidu'a zamaḡano
Zuhi'a Boro'a vaze ḡabozi'uma
hariḡa ihozoga veize.' (Isaia 49:6)

⁴⁸ Iuda mene azaḡani'a e'e igirotene, ze'e matu'iro, ebu Zuhi'a Boro ḡoere niguniro. Ebu ḡabone tuḡutuḡu mouga veize, Badi'a'a ohotirote'e azaḡa'e nidu'a ane ḡoere mae ḡihiniro. ⁴⁹ Ebu Zuhi'a Boro ḡoere'e e'e haba'a nidu'a zamaḡano ḡehararo.

⁵⁰ Rehano Iuda azaḡa'e, Iuda roḡae nize boro azaḡa Badi'a gubane'ete'e zu e'e neḡa ibito zini'ete'e azaḡa tutuzadu, Paulo zu Banabasi sausauga rae haraharaziro. Ebu e'e haba'anono'o hegoze vaḡiziro. ⁵¹ E'ano'o ze, e'e moneo ḡoeri'uma heuḡa, odaze hu'uruḡa fode rurunadu, Ikonio neḡa onamiro. ⁵² Ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e matu'e rudaro, zu Vine Zaḡoḡani'a iri'avoziro.

14

Paulo zu Banabasi'a Ikonio neḡano haramiro

¹ Paulo ani Banabasine Ikonio neġano onamirotene, iġaiġa haġae'ete'e teige Iuda azaġa kuru neġano diuġiro, ebu e'ea faifairu haramadu, Iuda azaġa zu Giriki azaġa ġehaġa bagaġani'a Iesu mazao fiuro. ² Rehano Iuda azaġa, Iesu mazao mene firote'e'a, Iuda mene azaġa zama ġunuġununiro. Ebu Paulo duġuru agirezouga veize Iuda mene azaġa zama aro. ³ Paulo zu Banabasi'e e'ea faġa hune radadu, Zuhi'a Boro veize inare haramiro. Ebu Zuhi'a Boro'a ġahunofi'uma hariġa'e ġoe'a huga reifine, Zuhi'a Boro'a apostolo azaġa 'evore hina ane tahi ġiġi'a haġaiġa zu zaguzaga'uma haġaiġa haġao ziniro. ⁴ Rehano e'e neġa azaġani'e rovotadu, nu'e Iuda azaġa mone reiro, u nu'e apostolo azaġa mone reiro.

⁵ Ebu Iuda mene azaġa nu zu Iuda azaġa nu'a zeġe ne ibito zini'ete'e azaġa teite tiburanadu, hadi hina apostolo azaġa zimi sausauzoga veize, neneġaniro. ⁶ Rehano Paulo zu Banabasi'e e'e hariġa igirotene, e'e neġa modadu Lukaonia haba'a feraw onamiro. Ebu Lusitera zu Derebe neġano zu e'e uhiġa uhiġa haba'ano ⁷ hari manoga haramine onaminu.

Paulo zu Banabasi'a Lusitera neġano odaġa sau'a vazega fainiro

⁸ U Lusitera neġano odaġa sau'a vazega 'ahogani'a ehore radiunu. Ani'e 'ouge fureniro, ebu mene hune zu edau onaminu. ⁹ Ani Paulo'a haramirote'e igi radiro. Ebu Paulo'a ġiane runirotene, ani Badi'a mazao fie'e 'ahine, Badi'a'a odaġa faini'uma rae zamariro. ¹⁰ Ebu Paulo'a ġihau ġorene'ena'a, "Iġune edano'il" rae niro. Ebu ani zogone rafate iġunadu edau ragaviro.

¹¹ Ebu vase ġuġuvaġani'a, Paulo'a haġairote'e haġaiġa horonirotene, ze Lukaonia ġoe'ano hwaro, raena'a, "Badi'a'a vase radu emeġe vaġe ovaeha." ¹² Ebu Banabasi'e Dio reiro, u Paulo'e Hereme reiro, mazaġa Paulo ani iġaiġa haramido 'ahine.* ¹³ Dio dibu'o neġa'e Lusitera neġa enogano. E'ea dibu'o hau'ete'e vazegani'a, vase ġuġuvaġa teite boromakau nu zu ġeġene haġairote'e kakaġa Lusitera neġa ibihetaġa odohe onairo. Ebu apostolo azaġa dibu'o zinihi reiro.

¹⁴ Rehano Banabasi ani Paulone, ne azaġani'a nagini haġaihi ra'ete'e igirotene, mene haġai'uma haġaiġa radu zamaze adudanadu, dabuaze zigiro. Ebu vase ġuġuvaġa ġunuġano dure diuġe'ena'a, huau ġoeriro, raena'a,

¹⁵ "Negu nabudi, za nougadu 'uguġa haġaiġa haġae'ohe? Emeġe zuni vase taugi, zae teite idaġa. Eme zae mazao hari manoga haramifine onaeha, zae'a huga o'o'a haġaiġa e'e modadu, hubehune radiu'ete'e Badi'aġa vaġe onaifine. Ani'e adure, raha zu davara haġairo, ebu e'ea radiu'ete'e ġauġa nidu'a haġairo. ¹⁶ Amahi madaġano bone, haba'a haba'a azaġa nidu'a zeġe zeġe edeġa haġaiġa haġainutene, Badi'a'a ġiaze modinu. ¹⁷ Rehano vase'a Badi'a zamarifine ane'a haġai manoga manoga fureninu. Zae veize adureono'o irugu tuġuninu, ogomu madaġa madaġa fureninu, ebu ogomu boro zininu, zu matu'u hina zamaze iri'avoninu."

¹⁸ Ze 'ouge reiro rehano, ne e'e azaġa'e boromakau manadu, ġahunu zinihi radu te'ote'aro. Rehano ġonagano e'e haġaiġa 'uoga idararo.

¹⁹ E'e ġarugano Iuda azaġa nu'a Antioka zu Ikonio neġanono'o onaadu, e'e neġa azaġa zama aro. E'ano'o ze'e Paulo hadi hina maro, ebu ze 'ane ani rudaneha radu, ne enogano ahase buniro. ²⁰ Rehano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a gabageġene edau'enogano, ani iġunadu, e'e neġa bare diuġiro. Irarirotene, Paulo ani Banabasi teite Derebe neġa onamiro.

* **14:12** Dio zu Hereme'e Giriki azaġa badi'a. Hereme'e hari odohe dure'ete'e badi'aġa.

Suria haba'a Antioka neġa bariro

²¹ Paulo ani Banabasine Derebe neġano hari manoġa haramiro, ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a e'e neġano ġehararo. E'e enogano ze Lusitera, Ikonio neġa zu Pisidia haba'a Antioka neġa bare onamiro. ²² Ze e'ea Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a inara ziniro, ebu "Iesu mazao fie gigarano'i!" rae inaraziro. Ebu 'ahige reiro. "Eme aduga ġehaġa hidi'udu'u, Badi'a'a zuhi'afi'ete'e zamaġa diuġi'uma." ²³ Paulo ani Banabasine, neġaneġa ekalesiaġano Iesu mazao fie'ete'e azaġa ibito zenoga veize vase nu ohoziro. Ebu ogomu moneo zaġozaġe'ena'a zeġe veize kuraro. Ebu zeġe'a fie'ete'e Zuhi'aġa Boro 'evorao tiro. ²⁴ Ebu Pisidia haba'a vitau onamadu Pamufulia haba'a bare onamiro. ²⁵ Ebu Perega neġano Badi'a ġoere haramirotene, Atalia neġa ovoiro.

²⁶ Ebu Atalia neġanono'o ġasi hina bare ruhau onamo, Suria haba'a Antioka neġano feuriro.

U zeġe ragavo, hari manoġa haram'e'ta'a'e Antioka neġanono'o ġadaheniro. Antioka ekalesia azaġa'e, tuġuzirote'e zamaġano, Badi'a ġahunone manogani'a Paulo zu Banabasi rana rouga radu, Badi'a 'evorao teadu tuġuziro.

Ebu anianine e'e gauġa haġae hauġadu izidu'u 'ada bare'ete'e. ²⁷ Zeġe'a Antioka neġano feurirotene, ekalesia azaġa nu'oziro. Ebu Badi'a'a zeġe gauono'o haġaidote'e nidu'a rae fureniro, ebu Iuda mene azaġa zuni Iesu mazao fii'uma ibiġa Badi'a'a bohanirote'e hariġa me'odo ziniro. ²⁸ Ebu ze, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite mada ġehaġa e'ea radiunu.

15

Ierusalem neġano Iuda mene azaġa Zuhi'a Boro mone ġihurirote'e ġo'aziro

¹ E'e zamaġano, vase nu'a Iuda haba'anono'o Antioka neġa ovoiro, ebu Iuda mene azaġa Zuhi'a Boro mone reirote'e ihoziro, raena'a, "Mose'a ibite aġife ihoze'ena'a, ahiri rana iġuri haġao'i reiro. E'ano'o za'e iġuri mene haġaine, ġabone mene hidi'uma." ² Paulo ani Banabasine e'e ġoe'a iġirotene, 'uguġa haġaiġa mene haġai'uma radu, zeġe teite ta'iro titiro. E'ano'o Antioka ekalesia azaġani'a Paulo zu Banabasi madu, nabudize nu teite Ierusalem neġano tuġuzi'uma reiro, zeġe'a apostolo azaġa zu ekalesia vase boroboro teite e'e ġoe'a ġo'anoga veize. ³ E'ano'o Antioka ekalesia azaġani'a Paulo duġuru Ierusalem neġano tuġuziro. Ebu zeġe'a Poinikia zu Samaria haba'a vitau onaminutene, nouge nouge Iuda mene azaġani'a Zuhi'a Boro mone ġihurirote'e hariġa neġaneġano me'odo ziniro. Ebu Zuhi'a Boro mone azaġa nidu'a, e'e hariġa iġirotene, matu'e rudaro. ⁴ Zeġe'a Ierusalem neġano feurirotene, Ierusalem ekalesia azaġa, apostolo azaġa zu ekalesia vase boroboro'a matu'o ziniro. Ebu Badi'a'a zeġe gauono'o haġairote'e gauġa nidu'a, Paulo duġuru'a me'odo ziniro.

⁵ Rehano Farisea azaġa, Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaġa nu'a iġunadu, 'ahige reiro. "Iuda mene azaġa zuni ahirize rana Badi'a mone ra'ete'e iġu'a haġai'uma, ebu Mose goro ġoe'ano tirote'e haġaiġa zuni haġai'uma."

⁶ E'ano'o apostolo azaġa zu ekalesia vase boroboro'a ġoere fainifine nu'oraro. ⁷ Ze faġa ġo'anirote'e enogano, Petero'a iġunadu ziro, raena'a, "Nego nabudi, zae nidu'a edeġa, ibite zae bo'aġanono'o Badi'a'a eġe tuġuhiro, Iuda mene azaġani'a hari manoġa egadu Zuhi'a Boro mazao fioġa veize. ⁸ Badi'a'e vase zama edere'ete'e Badi'aġa. E'e Badi'aġani'a

Iuda mene azağa mazao zuni Vine Zağoga tuğuniro, emeğe mazao tuğunirote'e teige. Badi'a ani 'ouge'ena'a, Iuda mene azağa zuni mae zouzi'uma rae ihofiro. ⁹ Badi'a ubumao'e Iuda mene azağa zu eme'e mene nunu, mazağa zeğe'a Zuhi'a Boro mazao firote'eano'o, zeğe zama Badi'a'a deheniro. ¹⁰ Zae'a ra'eta'a'e, emeğe zu vouğafe'a hağaoga mene idararote'e hağaiga. Rehano za nougadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a e'e, hağai aduga zinihi ra'ohe. Za 'ouge'ena'a Badi'a tu'ine nurihi ra'ohe. ¹¹ Mene! Eme 'ahige hubehune zamare'ohe. Zuhi'a Boro Iesu'a ġahunofi'ete'eano'o eme ġabofeha. Iuda mene azağa zuni Badi'a'a e'e ibiğano ġabozeha."

¹² Petero ġoere igirotene, e'ea radirote'e azağa nidu'a mene ġoeriro. Ebu Paulo ani Banabasine, Badi'a'a zeğe gauono'o Iuda mene azağa bo'ağano ane tahi gigi'a hağaiga zu zaguzaga'uma hağaiga hağaidote'e fairu me'odo zinirote'e zamağano, e'ea radirote'e azağani'e abite radiro.

¹³ Zeğe'a ġoere hauġirotene, vase boro 'ahoga, Iakobo'a iğunadu ġoeriro, raena'a, "Nego nabudi, eğe ġoere ego'i! ¹⁴ Badi'a'a nouge nouge Iuda mene azağa zamaradu, Badi'a mone reifine zeğe bo'ağanono'o ġadaheğano vase nu zamazirote'e hariğa, Petero'a rae fureneha.

¹⁵ Peroveta azağa zuni 'ouge rae tiro, raena'a,

¹⁶ 'Zuhi'a Boro'a 'ahige ra'ohe.

E'e enogano, e'e bare onai'uma.

Ebu Davida'a zuhi'azirote'e neğa fahanoga'e,
eğe'a bare ogora'uma.

Ane ġahutu neğa'e
bare ogoru ġehani'uma.

Ebu bare izifi'uma.

¹⁷ Haba 'ahoga 'ahoga zamağano

radiu'ete'e azağani'a

Zuhi'a Boro vağifine.

Ebu Iuda mene azağa bo'ağano

eğe mone ra'ete'e azağani'a

Zuhi'a Boro vağifine.

E'e hağaiga fureni'uma

Zuhi'ağa Boro'a 'ouge ra'ohe.

¹⁸ A'e Zuhi'a Boro'a

amahi rae furenirote'e ġoe'a.' (Amosi 9:11-12)

¹⁹ E'ano'o eğe'a zamare'etene, hağai aduga'e, Iuda mene azağa bo'ağanono'o Badi'a mone ġihure'ete'e azağa, mene zini'uma, ²⁰ rehano zeğe veize so'ao mirihadu, 'ahige ġoere tuğuri'uma. Ze, ġuriro badi'ağa mazao ti'ete'e ogomuğa'e mene a'uma, ebu vase 'ahoga'e ane teite mene hahurate'e vazeğa teite ibi mene ve'oni'uma, ebu 'unuğano harine runate'e maniğa zu ru'e mene a'uma. ²¹ Mazağa Mose goro ġoe'a'e amahiono'o neğanegano Iuda azağa kuru neğano Bana Madağa Madağano me'ode harame onaido."

Ierusalem a ekalesia azağani'a Iuda mene azağa, Zuhi'a Boro mone ra'ete'e veize so'a tuğuriro

²² E'ano'o apostolo azağa zu ekalesia vase boroboro'a ekalesia azağa nidu'a teite ġo'anadu, zeğe vase nu me'uma reiro, Paulo zu Banabasi teite Antioka neğano tuğuzoga veize. Ze vase 'ahoga, niğa Iuda, niğa 'ahoga'e Barasaba, zu vase 'ahoga, niğa Silasi meiro. Anianine'e Zuhi'a Boro mone azağa ibito zini'ete'e azağa. ²³ Ze so'ao 'ahige mirihadu tuğuriro, raena'a,

“Eme, zae negoze, apostolo azağa, ekalesia vase boroboro, zu ekalesia azağani'a, Iuda mene azağa Iesu mazao fie'ete'e, Antioka neğano zu Suria zu Kilikia haba'ano radiu'ete'e mazao matu'u ġoe'a tuğure'ohe.

²⁴ Eme hari 'ahoga igiro. Vaze nu'a emeğe mazaono'o amadu, ġoere nunu hina zamaze mae ġunuġununiro, ebu zamaze'a adudarote'e igiro. Rehano ze'e emeğe'a mene tuğuziro. ²⁵ E'ano'o emeğe nidu'a ġo'ane idanadu, vase nu maha, ebu negofe manoğa Banabasi zu Paulo teite zae vağe tuğuzi'uma ra'ohe. ²⁶ Banabasi zu Paulo'e emeğe Zuhi'a Boro Iesu Keriso veize zeğe ġabone ahetirote'e azağa. ²⁷ E'ano'o eme Iuda zu Silasi tuğuze'ohe, emeğe'a so'ao mirihate'e ġoe'a, zeğe'a hebe hina zu rae furenoga veize.

²⁸ Vine Zağoğani'a ibitofeadu, emeğe'a ġo'anate'e ġoe'a'e 'ahi'e'e. Eme'e goro hağaiğa nunu hağao'i radu, aduga mene zini'uma. Rehano zae'a hağai'uma hağaiğa'e 'ahi da'o. ²⁹ Ġuriro badi'ağa veize teate'e maniğa mene a'uma, ebu ru zu 'unuğano harine runate'e maniğa mene a'uma, ebu vase 'ahoga'e ane teite mene hahurate'e vazeğa teite ibi mene ve'oni'uma. Za hağai 'uguğa mene hağaine, za'e hağaize'a manohuda'uma. E'e da'o. Zae nidu'a bazo'il”

³⁰ E'ano'o zeğe ġazağa'e tuğuzadu, Antioka neğa onamiro, ebu Antioka ekalesia azağa nidu'a nu'ozadu, so'a ziniro. ³¹ Ebu zeğe'a me'odiotene, ze iraduguzi'ete'e ġoe'a egadu matu'iro. ³² Iuda ani Silasine'e peroveta azağa. Ze Zuhi'a Boro mone azağa mazao iradugu ġoe'a borofe haramadu, inara ziniro. ³³ Ze mada nu e'ea radirote'e enogano, Antioka neğano Zuhi'a Boro mone azağa'e zama roğeğa veize zeğe rana kuranadu bare tuğuziro. Ebu ze Ierusalemne neğa bare onamiro, zeğe tuğuzirote'e azağa vağe. [³⁴ U Silasi'e mene bari'uma radu e'ea radiro.] ³⁵ Paulo zu Banabasi'e Antioka neğano radadu, vase ġehağa teite Zuhi'a Boro ġoere ihoziro, zu haramo ziniro.

Paulo ani Banabasine rovotiro

³⁶ Mada nu enogano, Paulo'a Banabasi niro, raena'a, “Aro, emeğe'a ibite Zuhi'a Boro ġoere haramirote'e neğanega nidu'a bare onamihi, ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azağani'a nouge radiu'ete'e ġiazihi.” ³⁷ Banabasi ani ura'e tahi'a 'ahoga, niğa Ioane, niğa 'ahoga'e Mareko, ani zuni zamahatihi reiro. ³⁸ Rehano Paulo ani, Mareko zamahanoga'e mene manoğa rae zamariro, mazağa Mareko'e ibite Pamufulia haba'anono'o muhize baradu, zeğe teite mene gaue onamiro. ³⁹ Paulo zu Banabasi'e ġoereze'a rira' onamirotene, ze rovotadu, avoavo onamiro. Banabasi'e Mareko zamahanadu, Kupro 'umuğa ruhau onamiro. ⁴⁰ U Paulo'e Silasi zamaharo, ebu Zuhi'a Boro mone azağani'a Zuhi'a Boro ġahunone manogani'a zeğe rana rouga veize, ze ani 'evoreo teadu iğuniro. ⁴¹ Ze'e Suria zu Kilikia haba'a onamadu, e'ea radiu'ete'e ekalesiağa azağa inaraziro.

Paulo'a haba fağano harame ragavirote'e aheuğa

16

Timoteo'a Paulo ġatine onamiro

¹ E'e enogano Paulo ani, Derebe neğa onamiro, ebu hena Lusitera neğa onamiro. E'ea Zuhi'a Boro tahi'a 'ahoga, niğa Timoteo'a radiunu. Ani vi'a'e Iuda roğaeğa. Zuhi'a Boro mazao finu, rehano moga'e Giriki vazeğa. ² Zuhi'a Boro mone azağa, Lusitera neğa zu Ikonio neğano radiu'ete'e'a, raena'a, “Timoteo'e vase manoğa.” reiro. ³ Ebu Paulo ani ura'e, Timoteo'a zeğe teite onamoga uratiro. Rehano Iuda azağa e'e haba'ano radiu'ete'e,

ze edeḡa Timoteo moga'e Giriki vazegā. E'ano'o Paulo'a Timoteo ahi'a rana iḡuri haḡairo, hena iḡite Iuda azaḡani'a ḡoeri'uma reiro. ⁴ Ebu ze neḡaneḡa ragave oname'ena'a, Ierusalemā neḡano apostolo azaḡa zu vase boroboro'a ḡoere idanirote'e ḡoe'a ihozido, zeḡe e'e haḡaiḡano radoga veize. ⁵ E'ano'o ekalesia azaḡa'e Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e moneo inarido, ebu mada nidu'a Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaḡani'a ḡeharu onaminu.

⁶ Paulo zu ane hegotirote'e azaḡa, ze Ferigia zu Galatia haba'ano onamiro, mazaḡa Vine Zaḡoḡani'a Asia haba'ano haramoga garariro. ⁷ Ze Musia haba'a diuḡihi ra'ete'ea feurirotene, ze ura Bitunia haba'a onamihi reiro, rehano Iesu Vine Zaḡoḡani'a gararo ziniro. ⁸ E'ano'o ze Musia haba'a zogoradu, Toroa neḡa ovoiro. ⁹ E'e ohe'ano Paulo ani iḡunaro. Makedonia vazegā 'ahogani'a edanadu umine'enogano horoniro, raena'a, "Makedonia haba'a fare onaadu, emeḡe danafo'i!" ¹⁰ Paulo'a iḡuna e'e horonirotene, eme, e'ea hari manogā haramoga veize Badi'a'a tuḡufe'ohe rae zamaradu, Makedonia haba'a onamoga veize ḡarihe ruhibiro.

Lidia'a Zuhi'a Boro mazao firo

¹¹ Eme Toroa neḡanono'o ḡasi hina, roḡoroḡe Samotarake 'umuḡa ruhau onamiro, ebu irarirotene, Neapoli toḡatoḡaḡa ruhau onamiro. ¹² E'eano'o Filipi neḡa onamiro. Filipi neḡa'e Makedonia haba'a zamaḡano ne boro zu Roma azaḡa ne. Eme mada nu e'ea radiunu.

¹³ Fura madaḡano, eme Filipi neḡa ḡabi'a enoga buanadu vu onamiro. Eme 'ane, Iuda azaḡani'a e'ea nu'oranadu kurau'e gaogi, rae zamariro. Ebu e'ea ehoradu, nu'ora' onairote'e roḡaeḡa roḡaeḡa ḡoreziro. ¹⁴ Paulo ḡoere abito haunute'e roḡaeḡa 'ahoga'e niḡa Lidia. Ani'e Tuatira neḡa roḡaeḡa, ebu dabua kanaḡa serone'ete'e gauḡa boro haḡaido, zu Badi'a kurano haudote'e roḡaeḡa. Zuhi'a Boro'a zamaḡa bohano haro. E'ano'o ani Paulo ḡoere egadu mae ḡihiniro. ¹⁵ Ebu Lidia zu ane neo radiu'ete'e azaḡa bapatizozitene, ane'a umifiro, raena'a, "Za, e'e hube hune Zuhi'a Boro mazao fie'ohe rae zamaro'idene, eḡe ne onaadu e'ea rado'i!" Ebu ani 'ouge te'ote'anadu, ane ne zamafe onamiro.

Paulo ani Silasi ne Filipi ḡu'a neḡano ohoziro

¹⁶ Mada 'ahogano eme kuru haba'a oname'enogano, tuḡure roḡae tahi'aḡa hidiro. Ani'e vine sau'ani'a ane zamao radiunu. E'ano'o ani'e zama moneo nagini'a fureratite'e rae furenido. Ani'e 'ouge haḡae'ena'a ane boro azaḡa veize moni boro haḡaido. ¹⁷ Ani'e, Paulo zu emeḡe hegote'ena'a, ḡihau ḡoere iḡuniro. "Ahi duḡuru'e Niḡa Hitaga Hune Badi'aḡa tuḡure azaḡa! Ze'e Badi'a'a nouge nouge za ḡabozite'e ibiḡa rae fureno zini'ohe." ¹⁸ Ani mada ḡehaḡa 'ouge da'o haḡae onaminutene, Paulo ani e'e egoga fuḡoniro. E'ano'o tehadu roḡae tahi'aḡa zamao radiu'ete'e vineḡa sau'a e'e niro. "Iesu Keriso niḡano, eḡe'a ḡa'ohe. Roḡae tahi'aḡa e'e mazaono'o buano'i!" Ḗoere e'e ariḡano vine sau'ani'a roḡae tahi'aḡa mazaono'o buaro.

¹⁹ Tuḡure roḡae tahi'aḡa e'e boro azaḡa'e ederiro, ani zeḡe veize moni mene haḡai'uma. E'ano'o ze Paulo zu Silasi oboze teadu, ne hunio ahasa onamiro, gavamani azaḡani'a kotazoga veize. ²⁰⁻²¹ Ze Roma gavamani azaḡa vaḡe tutuze onamadu ziro, raena'a, "'Adi duḡuru'e Iuda azaḡa. Ze'e haḡai nunu vase ihozadu, emeḡe ne azaḡa zama ḡunuḡunune'ohe. Zeḡe'a ihoze'eta'a'e, Roma azaḡani'a mae ḡihinoga zu haḡaoga'e goro."

²² Ebu vase ḡuḡuvaḡa zuni Paulo zu Silasi agirezi'ete'e azaḡa teite 'auḡiro. Ebu gavamani azaḡani'a zeḡe tahi'a tahi'a tuḡuzadu, "Dabuaze

zigi vaġinadu somori hina bouzo'i!" reiro. ²³ Ze bouze sausauzirote'e enogano, ġuano ohoziro, ebu ġu'a neġa gadine'ete'e vazegħa nina'a, "Fairu gadizo'i!" reiro. ²⁴ Ġu'a neġa gadine'ete'e vazegħa'e e'e ġoe'a egadu, ġu'a neġa zamaġa huneo ohoziro, ebu ire aduga ho'ogano odaze veonadu 'ufune modiro.

²⁵ Ohere nemanemao Paulo ani Silasine'e kuraunu, zu bada ma'ena'a Badi'a niguninu, ebu ġu'a azaġa'e abito zininu. ²⁶ E'e zamaġano haba'a tabara ġihau hagariro. E'ano'o ġu'a neġa ohonirote'e haba'a zuni hagariro. Ebu ġu'a neġa ibihetaġa nidu'a tabara bohataro, ebu ġu'a azaġa 'ufuzirote'e aurigħa nidu'a butau ġouri. ²⁷ Ġu'a neġa gadine'ete'e vazegħani'a evatadu, ġu'a neġa ibihetaġa bohatanoga horonirotene, kariġa hizi madu, ane'a bare ġounihi reiro, mazaġa ani 'ane ġu'a azaġa nidu'a feraneha, rae zamariro. ²⁸ Rehano Paulo'a ġihau ġoere iġune'ena'a, "Ago 'ougo'i! Emeġe nidu'a 'ada." reiro.

²⁹ Ġu'a neġa gadine'ete'e vazegħa'e ġurizabu raena'a ihure huġane madu ġu'a neġa dure diuġiro. Ebu rereru'ena'a, Paulo zu Silasi zamao ġuġuriro.

³⁰ Ebu ani ġu'a neġanono'o mae buzadu ġadiziro, raena'a, "Vaze boroboro, e nagini haġaine ġabone hidi'uma?"

³¹ Zeġe'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro Iesu mazao fio'i! 'Ougine, ġae zu ġae neo radiu'ete'e azaġani'e ġabone hidi'uma." reiro. ³² Ebu ġu'a neġa gadine'ete'e vazegħa zu neġano raidiu'ete'e azaġa nidu'a mazao Zuhi'a Boro ġoere rae fureno ziniro. ³³ Ebu 'ize ohere rehano, ġu'a gadine'ete'e vazegħani'a anianine tutuze onamadu bouzirote'e iġu'a vuzu'o ziniro. Ebu ane zu neġano radiu'ete'e azaġa nidu'a zogone bapatizo meiro. ³⁴ Ebu ġu'a neġa gadine'ete'e vazegħani'a ane ne tutuze onamadu ogomu ziniro. Ani'e neġa azaġa nidu'a teite matu'u boro haġairo, mazaġa ze'e Badi'a mazao fiir 'ahine.

³⁵ E'e irarirotene, gavamani azaġani'a zeġe gau azaġa tuġuziro, ġu'a neġa gadine'ete'e vazegħa nouga veize, raena'a, "E'e azaġa tuġuze buzo'i!"

³⁶ Ebu ġu'a neġa gadine'ete'e vazegħani'a Paulo niro. "Gavamani azaġani'a ġoere tuġureha, zae tuġuze buzoga veize. E'ano'o izidi 'ada zama roġegħano onamo'i!"

³⁷ Rehano Paulo'a gavamani gau azaġa ziro, raena'a, "Eme'e Roma mone azaġa. Ze kotao zu mene ohofa rehano, hunio boufadu ġu'ano ohofeha. Ebu izidi ze, hena, sifu tuġufe bufihi ra'ohe. Mene 'ougi'uma! Zeġe hune'a onaadu, tutufe bufi'uma."

³⁸ Gavamani gau azaġani'a gavamani azaġa vaġe onamadu ziro. "Paulo zu Silasi'e Roma mone azaġa." reiro, ze rihau rudaro. ³⁹ E'ano'o gavamani azaġa'e zeġe vaġe onamadu umiziro, zeġe mazao nagini sau'a haġairote'e rae modoga. Ebu gavamani azaġani'a zamaze buzadu umiziro. "Filipi neġa mode iġuno'i!" ⁴⁰ Ebu anianine ġu'anono'o buarotene, Lidia ne onamiro. E'ea Zuhi'a Boro mone azaġa hidadu, inara ġoe'a ziro, ebu Filipi neġanono'o iġuniro.

17

Paulo Tesalonika neġano

¹ Paulo zu Silasi ze Amefipoli zu Apolonia neġa vitau onamadu, Tesalonika neġano feuriro. E'e neġano'e Iuda azaġa kuru neġa 'e'e. ² Paulo ani iġaiġa haġae'ete'e teige, Bana Madaġa madaġano Iuda azaġa kuru neġa diuġadu, buka zaġoġa me'ode'ena'a Iuda azaġa teite ġo'aniro. 'Ouge'ena'a Bana Madaġa madaġa uġidu meiro. ³ Ani'e buka zaġoġanono'o ġoere

'ahoga 'ahoga me'ode'ena'a, Keriso'e zaharani'uma ebu runeono'o bare ġabodi'uma rae tirote'e, faifairu ihoziro. Ebu 'ahige reiro, “Eġe'a rae furene'ete'e vazega, niġa'e Iesu, ane huga'e Keriso.” ⁴ Ebu Iuda azaġa nu'e zamaze'a bohatanadu Paulo ġoere mae ġihiniro, ebu Paulo zu Silasi teite 'auġiro, ebu Giriki azaġa ġehaġa Badi'a gubane'ete'e, zu e'e neġano nize boro roġaega ġehaġa zuni 'auġiro.

⁵ Rehano Iuda azaġa nu'e e'e horonirotene, Paulo zu Silasi mazao ahiahi meiro. E'ano'o ġonore azaġa maketi haba'ano rau tauġe'ete'e, mae nu'ozadu, Tesalonika neġa zamaġano utitihi radu harae ġuzuhiro. Ebu Iasoni ne haonadu Paulo zu Silasi vaġiro, vase ġuġuvaġa mazao mae buzoga veize. ⁶ Ze mene horozitene, Iasoni zu Zuhi'a Boro mone azaġa nu ahasise buzadu, kanisoro azaġa zamao ohoziro, ebu ġihau ġoeriro, raena'a, “Paulo zu Silasi'e haba nidu'a zamaġano vase mae ġunuġunuze onaeha. Ebu ze emeġe ne zuni diuġeha. ⁷ Ebu Iasoni'a ane neo mae zouziro. Ze'e Roma zuhi'aġa goro ġoe'a vari'e'ohe, mazaġa ze'e kini 'ahoga 'e'e ra'ohe. Niġa'e Iesu.” ⁸ E'ea nu'orarote'e azaġa zu kanisoro azaġani'a e'e igirotene, zamaze'a adudu ġouriro. ⁹ Rehano ze'e Iasoni duġuru mazaono'o mae buzite'e moniġa madu, tuġuze onamiro.

Paulo Berea neġano

¹⁰ E'e ohe'ano, Zuhi'a Boro mone azaġani'a Paulo zu Silasi zogone tuġuzadu Berea neġa onamiro. Berea neġano feurirotene, Iuda azaġa kuru neġa diuġiro. ¹¹ Berea azaġa'e zamaze mene riġa, Tesalonika azaġa mene heuġa. E'ano'o Paulo'a haramete'e ġoe'a faifairu igiro, zu ane haramo ġoe'a'e huga ga mene radu, mada nidu'a buka zaġoġa me'ode udahido. ¹² Ebu Iuda azaġa ġehaġani'a Zuhi'a Boro mazao fiġro, zuni Giriki roġaega zu Giriki ohozeġa nize boroboro ġehaġani'a Zuhi'a Boro mone reiro.

¹³ Rehano Iuda azaġa Tesalonika neġano radiu'ete'e'a, Paulo'a Berea neġano zuni Badi'a ġoere haramirote'e igirotene, zeġe zuni Berea neġa onamadu, Berea azaġa so'oze tutuzadu, nu'oze harairo. ¹⁴ E'ano'o Zuhi'a Boro mone azaġa'e Paulo da'o zogone tuġune davara haba'a onamiro. U Silasi zu Timoteo'e Berea neġano radiro. ¹⁵ Paulo ġatinirote'e azaġa'e Paulo Atena neġa tutune onamiro. Ebu Paulo'a zeġe mazao Silasi zu Timoteo veize ġoere tuġuriro, raena'a, “Eġe vaġe ġarihe aro'il!” reiro. Ebu ze ġoere odohe, Berea neġa bare onamiro.

Paulo Atena neġano

¹⁶ Paulo'a Atena neġano Silasi zu Timoteo guhize radirote'ea, ġuriro badi'aġa ġehaġa e'ea horonirotene, zamaġani'a adudaro. ¹⁷ E'ano'o ani Iuda azaġa kuru neġa diuġadu, Iuda azaġa, zu Giriki azaġa Badi'a gubane'ete'e teite, Iesu Keriso ġo'anido, zuni mada nidu'a ne huni maketi haba'ano iniu iniu'a onairote'e teite ġo'anido. ¹⁸ Ebu edeġa azaġa nu, Epikuro ga Sitoa rae huze'ete'e teite hidadu, ġoere 'u'ue titiro. Ebu Paulo'a Iesu hariġa zu Iesu'a rudanadu bare ġabodirote'e rae furenirotene, vase nu'a 'ahige reiro, raena'a, “Ġoe'a fu'a vazega 'adi nagini reihi ra'ohe?” Ebu hena, nu'a raena'a, “Badi'a 'ahoga nu rae furene'e gaogi.” reiro.

¹⁹ Ebu ze Paulo tutunadu Areopago maġano kanisoro azaġa nu'onu'o haba'a onamiro. Ebu zeġe'a nina'a, “Ġae'a rae furene'ete'e ihoreġa iziga 'adi'e nagini, eme ura ederihi ra'ohe, ²⁰ mazaġa emeġe teġao ibite mene hune zu igirote'e hariġa 'ahoga rae furene'ohe. E'ano'o ani huga'e nagini, eme ura ederihi ra'ohe.” ²¹ Mazaġa Atena azaġa, zu haba 'ahoga

'ahoga azağa e'ea radiu'ete'e hağai'e 'ahiguğa. Zeğē nidu'a, zeğē radiu tauğē'ena'a, ihore iziga ġoeroga zu egoga da'o uratiro.

²² Ebu Paulo'a Areopago kanisoro azağa zamao edanadu ġoeriro, raena'a, "Atena azağa, e za horozatene, 'ahige zamareha. Za'e badi'a ġehağa kurano hau'ete'e azağa. ²³ Mazağa eğē'a zae neo ragavatene, zae'a kurano hau'ete'e ġauğa ġehağa horoneha. E'e zamağano dibu'o fatağano ġoere 'ahoga mirihoga horoneha, raena'a, "EME AĞU'A BADI'AĞA VEIZE". Za ağu'a badi'ağa mazao kurau'ohe. E'ano'o eğē'a Badi'a a'e iniu rae furenihī ra'ohe.

²⁴ Badi'a ani, haba zu e'e zamağano radiu'ete'e ġauğa nidu'a hağairo. Ani'e Zuhi'a Boro, adure zu raha zuhi'ani'ohe. 'Ahine dibu'o neğa zamağano mene radiu'ohe. A'e vaze'a 'evore hina ogorarote'e neğa. ²⁵ Ane huga'e ġabone, ġabone iriga zu ġau nidu'a vaze nidu'a zini'ete'e Badi'ağa. E'ano'o ane mazao'e ferene'ete'e ġauğa o'o'a. Vaze'a ane veize ġau 'ahoga mene hağao ha'uma. ²⁶ Badi'a ani, vaze tibuhuga hağaadu, aniono'o haba 'ahoga 'ahoga azağa nidu'a hağairo, vaze'a haba nidu'a zamağano radoga veize. Ebu zeğē'a radi'uma madağa rae tiro, zu radi'uma haba'a ġonanega hağairo. ²⁷ Badi'a'a 'ougirota'a'e, vaze'a Badi'a vağoga veize, ebu inare vağadu Badi'a hidoga veize. Rehano huga'e ani'e emeğē nidu'a mazaono'o mene fağa. ²⁸ Mazağa eme ane ġabone zamağano ġabode oname'ohe, ebu hagare'ohe, ebu radiu'ohe. Zae bo'ağano bada garahe'ete'e vazega 'ahogani'a 'ahige tirote'e teige, raena'a, "Emeğē zuni ane mariga."

²⁹ Eme Badi'a ene 'ahine, Badi'a huga'e golo (gold) ga siliva (silver) ga hadi hina vaze'a zamaradu hağae'ete'e ġauğa teite idağa rae mene zamari'uma. ³⁰ Ibite bone, vaze ağu'a 'ahine, 'uguğa hağaiga hağaidote'ea, Badi'a ani ġiaze modido. Rehano izidi'e haba nidu'a zamağano radiu'ete'e azağa nidu'a ane'a zi'ohe. 'Zamaze ġihuno'i!' ³¹ Mazağa ani'e haba nidu'a zamağano radiu'ete'e azağa ibi dudugano kotazite'e madağa rae tiro. Ebu kota ibito ha'uma vazega zuni ohoniro. E'e vazega'e ani'a runeono'o bare ġaboniro. 'Ouge'ena'a, Iesu'e hube hune vaze nidu'a kotazi'uma rae fureniro."

³² Paulo 'ize ġoere onamihī ra'enogano, Atena azağani'e, rune vazegani'a bare ġabodirote'e ġoe'a igirotene, vaze nu'e Paulo eğofu haro. U vaze nu'e 'ahige reiro, raena'a, "E'e hariğa'e nougine vesu'u bare igi'uma." ³³ Paulo'e e'e igirotene, ġoe'a nemaou'adu, kanisoro azağa mode iğuniro. ³⁴ Rehano vaze nu'e Paulo teite 'auğadu, Zuhi'a Boro mazao fiuro. E'e zamağano'e, Areopago kanisoro vazega 'ahoga, niğa Dionusio, zu roğae 'ahoga, niğa Damari, ebu vaze ġehağa zuni.

18

Paulo Korinto neğano

¹ E'e enogano, Paulo ani Atena neğa modadu, Korinto neğa onamiro. ² E'ea Iuda vazega 'ahoga, niğa Akula hidiro. Ani'e Ponto haba'a vazega. Itali haba'anono'o inuga Priskila teite Korinto neğa onaadu, mada nu da'o radiro, mazağa Roma zuhi'ağa, niğa Klaudio'a, "Iuda azağa'e nidu'a Roma neğanono'o vağino'i!" rae ziro 'ahine. Ebu Paulo ani, ze ġiazi' onamiro. ³ Paulo zu zeğē moni ġauğa'e tiba: taruha ogone'ete'e faraiga rafağa 'aune turinido. E'ano'o Paulo'e zeğē teite radadu ġauido. ⁴ Ebu ani'e Bana Madağa madağa nidu'a, Iuda azağa kuru neğano haramido, ebu Iuda zu Giriki azağani'a Zuhi'a Boro mazao fioga veize inare ġoerido.

⁵ Silasi zu Timoteo'a Makedonia haba'anono'o onairotene, Paulo ani, mada nidu'a haramo moneo da'o gaue hunido, ebu Iuda azağa mazao "Iesu'e Keriso." rae doğ'o'ani furenido. ⁶ Rehano ze Paulo haramo 'ue goerinu, zu goere sau'a hina roninutene, ani'e dabuağa zu'izu'inadu ziro, raena'a, "Za ire roga diuğ'o'idene, a'e zae sau'a u'ano ro'i! E'e aduga'e ege mazao o'o'a. E izidiono'o'e onamadu, Iuda mene azağa mazao harami'uma."

⁷ Ebu ani, Iuda azağa kuru neğa modadu, vase niğa Titio Iusito, ani ne onamiro. Ani'e Badi'a kurano haudote'e vaseğa. Ani ne'e Iuda azağa kuru neğa genağano. ⁸ Iuda azağa kuru neğa ibitohau'ete'e vaseğa'e niğa Krisipo. Ani zu neğano radiudote'e azağa nidu'a Zuhi'a Boro mazao fiuro. Korinto neğa azağa geħağa zuni Paulo haramo egadu, Zuhi'a Boro mazao fiuro ebu bapatiso meiro.

⁹ Ohere 'ahogano, Zuhi'a Boro'a iğunao Paulo niro. "Ago rihano'i! Rehano 'ize haramo onamo'i! Hebe'o ago 'ue rado'i! ¹⁰ Mazağa e'e gae teite radiu'ohē. Vaze 'ahogani'a zuni sausu'oga veize mene agato gani'uma, mazağa ne 'adao'e ege none re'uma azağa geħağa." ¹¹ E'ano'o Paulo'e Korinto neğano muri tiba zu bato fu'o tiba fare (6) radadu, Badi'a goere ihozido.

¹² Vaze 'ahoga, niğa Galio, ani'a Akaia haba'a gavanağa reirote'ea, Iuda azağani'a tiburadu, Paulo obone tiro, ebu kota haba'a tutune onamiro.

¹³ Ebu raena'a, "Vaze 'adi'e, vazevaze'a Badi'a mazao kuranoga veize, zamaze au'ohē. Badi'a 'ahoga mazao kurau'eta'a'e, Roma azağa goro."

¹⁴ Ebu Paulo'a goerihi ra'enogano, Galio'a Iuda azağa ziro, raena'a, "Ego'i! Iuda azağa! Vaze 'ahogani'a goro vari'ifo, ga hağai sau'a boro hağai'fone, ege'a goereze ego zinifo. ¹⁵ Rehano za'e Iuda azağa mone goe'a ga niğa ga goroğa nunu moneo ta'irote go'ano'idene, zae da'o go'ane faino'i! E'e 'uguğa kotağa mene hağai'uma."

¹⁶ Ebu Galio'a kota haba'anono'o tuğuze buziro. ¹⁷ Ebu zege nidu'a, Iuda azağa kuru neğa ibitohau'ete'e vaseğa, niğa Sositene obone teadu, kota haba'a 'usiğano bouniro. U Galio'e giane re'ore'iro.

Paulo'a Korinto neğanono'o Antioka neğa bare onamiro

¹⁸ Paulo'a Korinto neğano 'ize mada geħağa radirote'e enogano, Zuhi'a Boro mone azağa muhizadu, Suria haba'a ruhau onamiro. Priskila zu Akula'a gätine onamiro. Paulo'e 'ize 'izema ruhanogano, Kenekrea toğatoğagano iğuga vari'iro, mazağa ani ibite Badi'a mazao kuranadu, goere rinede tirote'e zamağano radiunu 'ahine.

¹⁹ Ze Efeso neğano feurirotene, Priskila zu Akula'e e'ea ohoze modiro, u ani'e Iuda azağa kuru neğa diuğadu, Iuda azağa teite hari manoga go'aniro. ²⁰ Ze'e Paulo'a zege teite e'ea fağa radoga uminiro rehano, ani mene mae gihiniro. ²¹ Rehano ani muhize iğune'ena'a, 'ahige reiro. "Badi'a'a uratine, zae vağē bare onai'uma." Ebu ani Efeso neğanono'o ruhau onamiro. ²² Paulo'a Kaisarea neğano feurirotene, Ierusalem neğa onamadu, ekalesia azağa teite hido titiro, ebu bare Antioka neğa onamiro.

Paulo'a haba fağano haramo ragavirote'e uğiduğa

²³ Paulo ani, mada mene geħağa Antioka neğano radirote'e enogano, e'eano'o iğunadu, Galatia zu Ferigia haba'ano neğa 'ahoga 'ahoga onamiro. Ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a nidu'a inaraziro.

²⁴ U Iuda vaseğa 'ahoga, niğa Apolo, ani Efeso neğa onairo. Ani'e Alesandria neğa vaseğa. Ani faifairu goere'ete'e vaseğa zu buka zağoga zuni faine ederoga. ²⁵ Zu Zuhi'a Boro ibi fairu ederirote'e vaseğa, ebu zama

nidu'a hanadu inare goerido zu Iesu hariğa hugano da'o ihozido. Rehano Ioane'a bapatzozirote'e da'o edeğa. ²⁶ Apolo ani Iuda azağa kuru neğano mene rihau'ena'a goeriro. Rehano Priskila zu Akula'a goe'a igirotene, neze tutune onamadu, Badi'a ibi huga faifairu ihoniro.

²⁷ Ebu Apolo'a Akaia haba'a onamihi reirotene, Zuhi'a Boro mone azağani'a inara goe'a haro. Ebu Akaia haba'ano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a veize so'a mirihe tuğuriro, zeğe ani'a onamite'ea mae ġihinoga. Apolo'a e'ea feurirotene, Badi'a'a ġahunone manoga zenadu, Zuhi'a Boro mazao fiidote'e azağa borofe ihoze danazinu. ²⁸ Mazağa ani'a buka zağoganono'o "Iesu'e Keriso" rae ihoze'ena'a, Iuda azağa teite hunio ġihau ġo'anadu buziro.

19

Paulo Efeso neğano

¹ Apolo'a Korinto neğano radiunute'e madağano, Paulo ani mağa haba'a tihitihine onamadu, Efeso neğano feuriro. E'ea Zuhi'a Boro tahi'a nu hidadu, ² ġadiziro, raena'a, "Za, Iesu mazao firote'e zamağano, Vine Zağoganani'a zae vağe ovairo hehe?"

Ze naenaenina'a, "Mene! Eme, Vine Zağoga ra'ete'e zuni mene igiro."

³ E'ano'o Paulo'a ġadizena'a, "Za nagi bapatzizo meiro?" reirotene, ze'a naenaenina'a, "Ioane bapatzizo meiro." reiro.

⁴ Paulo'a raena'a, "Ioane'a bapatzozirota'a'e, zae'a zamaze ġihunadu, hağai sau'a modoga. Ebu ani zina'a, 'Eğe ġaruna onaite'e vazega mazao fio'i! A'e Iesu.' rae reiro." ⁵ Ze goere e'e igirotene, Zuhi'a Boro Iesu niğano bapatzizo meiro. ⁶ Ebu Paulo'a 'evo'a zeğe rana tirotene, Vine Zağoganani'a zeğe vağe ovairo, ebu ze ago 'ahoga 'ahogano goeriro, ebu Badi'a'a ihozirote'e goe'a rae fureniro. ⁷ E'e zamağano'e, ohoze gaubanana zu aheu fare (12) heuğani'a radiro.

⁸ Ebu Paulo ani, Iuda azağa kuru neğa diuğadu, e'ea bato uğidu inare haramido. Ebu Badi'a'a zuhi'azite'e goe'a Iuda azağa teite ġihau ġo'aniro, zeğe zuni Iesu mazao fioga veize. ⁹ Rehano Iuda azağa nu'e, teğa riranadu, Paulo goere hezaho haro, ebu vase ġehağa ubumao Zuhi'a Boro ibi sausaune goeriro. E'ano'o Paulo'e Iuda azağa kuru neğa mode buanadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zamaze onamiro. Ebu vase 'ahoga niğa Turanu, ane'a ihoze'ete'e neğa onamadu, mada nidu'a e'ea ġo'ane ihozido. ¹⁰ 'Ouge hağae onamoo, muri aheu meiro. E'ano'o Iuda azağa zu Giriki azağa Asia haba'ano radiu'ete'e'a nidu'a, Zuhi'a Boro goere igiro.

Sikeva ubuga duğuru'a vine sau'a hegone bune nuriro

¹¹ Badi'a ani, Paulo gauono'o gigi'a hağaiğa iğaiğa mene horone'ete'e hağaido. ¹² Vaze nu'e, Paulo'a odohe raudote'e mukoğa zu vidau gaudote'e dabuağa afa'a madu, ugi azağa ranao tidotene, ugize'a manorido, zu vine sau'ani'a buaudio.

¹³ U Iuda azağa nu haba 'ahoga 'ahogano ragave'ena'a, vase mazaono'o vine sau'a hegoze buze'ete'e'a, ze Zuhi'a Boro Iesu ni rae nuriro. Ze vine sau'a zinu, raena'a, "Iesu ni, Paulo'a rae hame'ete'e, e'e niğano ġa'ohe. Vaze mazaono'o buano'i!" rae reiro. ¹⁴ Dibu'o hau'ete'e boro 'ahoga, niğa Sikeva, ane ubuga fu'o zu aheu fare (7) zuni e'uge hağairo. ¹⁵ 'Ougirotene, vine sau'ani'a naenaezina'a, 'ahige reiro. "Iesu eğe edeğa, zu Paulo eğe edeğa, u za'e iniu?" ¹⁶ 'Ouge radu e'e vineğa sau'ani'a radiu'ete'e vazegani'a, zeğe rana rafatiro, ebu ani inara'e zeğe teite mene

idağa 'ahine, zeḡe nidu'a raharahazi. E'ano'o tahi'a tahi'a'e firina zu ahirize ruau'ena'a, neono'o ferau buaro.

¹⁷ Efeso neḡano Iuda azaḡa zu Giriki azaḡani'a e'e hariḡa igirotene, zeḡe nidu'a ḡiḡaroziro, ebu Zuhi'a Boro Iesu ni nigune ḡihiniro. ¹⁸ Ebu Zuhi'a Boro mazao firote'e azaḡa ḡehaḡani'a onaadu, aneane haḡai sau'a rae fureniro. ¹⁹ Nabone azaḡa ḡehaḡa'e zeḡe murava bukaḡa odohe onaadu, vaze nidu'a ubumao hufi haoniro. Hufi haonirote'e bukaḡa naeḡa nidu'a me'ode nu'onirotene, siliva moniḡa 50,000 reiro. ²⁰ 'Ouge'ena'a, Zuhi'a Boro ḡoere'e gigi'eita bororu onamiro zu inare onamiro.

Efeso neḡano hara boro'a fureraro

²¹ Efeso neḡano 'uguḡani'a furerarote'e ḡarugano, Vine Zaḡoḡani'a Paulo ibito hanadu, ani Makedonia zu Akaia haba'a onami'udu'u, Ierusalem neḡa onami'uma rae zamariro, ebu raena'a, "Ierusalem neḡa onamite'e ḡarugano, Roma neḡa zu onami'uma." reiro. ²² E'ano'o Paulo'e, ane dana vazega aheu, Timoteo zu Erasto Makedonia haba'ano ibite tuḡuziro, u ani'e mada nu Asia haba'ano radiunu.

²³ E'e madaḡa heuḡano, Efeso neḡano aduga boro'a Zuhi'a Boro Ibi mae ḡihine'ete'e azaḡa moneo fureraro. ²⁴ E'e haḡaiḡa'e 'ahige fureraro. E'ea vaze 'ahoga, niḡa Demetrio'a radiunu. U Efeso roḡae badi'aḡa niḡa'e Atemisi*. Demetrio'e, siliva hina e'e badi'aḡa dibu'o neḡa kobefe idane haḡae'ete'e gauḡa odohe durido, ebu tahi'a ḡehaḡani'a ane 'u'uḡano gauadu, moni boro meido. ²⁵ Demetrio'e, ane gau azaḡa zu ane gau heuḡa haḡae'ete'e azaḡa nu'ozadu ziro, raena'a, "Nego, zae edeḡa, eme'e gau 'adi haḡaadu moni boro ma'ohe. ²⁶ Za, Efeso neḡano zu Asia haba'a nidu'a zamaḡano Paulo'a vaze ḡehaḡa zamaze anadu, tutuze ve'ozirote'e horoniro, zu igiro. Ani raena'a, "Evore hina haḡae'ete'e badi'aḡa'e mene badi'a.' ra'ohe. ²⁷ Nougine eme gau niḡani'a sauta'uma, zuni Atemisi, roḡae badi'aḡa boro, ane dibu'o neḡa zuni vaze'a huga o'o'a re'uma. Zu roḡae badi'aḡa, ani niḡa ḡihi'a ra'ete'e'a dauḡi'uma. Asia haba'a zu haba 'ahoga 'ahogano vaze nidu'a'a kurano hau'e rehano, 'ougi'uma."

²⁸ Nu'orarote'e azaḡani'a e'e igirotene, maḡune rudaro ebu houna'ena'a, "Efeso azaḡa roḡae badi'aḡa, Atemisi'e niḡa boro bagaḡa!" reiro. ²⁹ Ebu Efeso neḡa azaḡa nidu'a'a houna'adu harae ḡuzuhe huniro. Ebu Makedonia haba'anono'o Paulo ḡatine onairote'e azaḡa, Gaio zu Aristako, ze oboze teadu, ahase'ena'a, zeḡe nidu'a Efeso nu'onu'o haba'a idaḡa dure diuḡiro. ³⁰ Paulo ani, vaze ḡuḡuvaḡa ḡorezihi radu zeḡe ḡunuḡano diuḡihi reiro rehano, Zuhi'a Boro tahi'a duḡuru'a garariro. ³¹ Zuni Asia haba'a gavamanio gaue'ete'e azaḡa nu'e Paulo vaze. Zeḡe zuni umide ḡoere tuḡurena'a, "Nu'onu'o haba'a ago diuḡo'i!" reiro.

³² Ebu Efeso nu'onu'o haba'ano'e, vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a harae ḡuzuhido. Ze ḡoere 'ahoga 'ahoga rae houna'ido, rehano e'e zamaḡano vaze ḡehaḡa'e aḡu'a, nagini u'ano diuḡirota'a'e. ³³ Iuda azaḡa nu'a, vaze 'ahoga, niḡa Alesana, ani vaze ḡuḡuvaḡa zamao duine moneneadu, nougi'uma rae ihoniro. Ane'a e'ea edarotene, hara'a zuhutanoga veize 'evo'a ḡihiniro, ebu vaze ḡuḡuvaḡa ḡorezihi reiro. ³⁴ Rehano Alesana'e Iuda vazega. Vaze ḡuḡuvaḡani'a e'e ederirotene, ze nidu'a ago tibano huau'ena'a, "Efeso azaḡa roḡae badi'aḡa Atemisi'e niḡa boro bagaḡa!" reiro. ḡoere tiba e'e da'o barebare rae harae onamo, mada aheu (2 hours) meiro.

* **19:24** E'e badi'aḡa'e huga ḡehaḡa haḡai'uma badi'aḡa rae zamariro.

³⁵ Ne gavamaniġa veize seketeri gauġa haġae'ete'e vazegħa 'ahogani'a vase ġuġuvaġa hara garariro, ebu zeġe nidu'a sifu radirotene, ani zina'a, "Efeso azaġa, vase nidu'a edeġa, Efeso neġa'e roġae badi'aġa boro Atemisi dibu'o neġa taufe radiu'ohe, zuni Atemisi iraġa hadiġa adureono'o ovairote'e zu taufe'ohe. ³⁶ E'ebano'o Efeso azaġani'a 'ouge'eta'a'e, haġai hugahuga. E'ano'o za ago harao'i! Ġurizabuo ġau 'ahoga ago haġae tauġo'i! ³⁷ Za vase aheu 'adi zamaze onaa rehano, ze emeġe kuru neġano ġau 'ahoga mene ġonotaneha, zu emeġe roġae badi'aġa niġa mene sausaune ġoereha. ³⁸ Demetrio zu ane gau tiba azaġa'e vase 'ahoga 'utihi reine'e, kota onamine manoġa. Kota'e boha'a, zu e'ea gavana azaġani'a radiu'e 'ahine, e'e haba'ano ġoere aduga ane mazao ri'inine manoġa. ³⁹ Ga zae mazao ġoere 'ahoga e'e reine, Efeso gavamani goroġano ne azaġani'a nu'oru'ete'e zamaġano ġo'anine manoġa. ⁴⁰ Eme'e, izidi 'ada harae ġuzuhate'e haġaiġa u'ano, nougine'e gavamani azaġani'a emeġe rana aduga ti'uma. Eme'a haraata'a'e mazaġa o'o'a 'ahine, eme'e emeġe moneo ġoeroga mene idara'uma. ⁴¹ Ani 'ouge ġoeradu, vase ġuġuvaġa tuġuze ġouriro.

20

Paulo'a Makedonia zu Giriki haba'a onamiro

¹ Efeso neġano harae ġunuġunirote'e'a hauġirotene, Paulo ani Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a huze nu'ozadu, inara ġoe'a ziro, ebu "E'e radihi!" radu, Makedonia haba'a onamiro. ² Ani e'e haba'ano oname'ena'a, Zuhi'a Boro mone azaġa inara ġoe'a ġehaġa ziniro. E'ebu'u Giriki haba'ano feuriro. ³ E'ea feurirotene, bato uġidu radiro. E'e enogano Suria haba'a ġasi hina onamihi reirotene, Iuda azaġani'a Paulo matihi radu neneġani'ete'e igiro 'ahine, ani zamaradu, "Makedonia mone onamadu bari'uma." rae reiro.

⁴ U ane teite oname'eta'a'e, Berea neġa vazegħa, niġa Sapatero, ani'e Puro ubuga, ebu Tesalonika neġa azaġa'e nize Aristako zu Sekundo, ebu Derebe neġa vazegħa'e niġa Gaio, ebuni Timoteo, ebu Asia haba'a azaġa'e nize Tukiko zu Torofimo. ⁵ Ze'e ibite iġunadu, Toroa neġano guhifiro. ⁶ U eme'e Beredi Mene Menoga Au'ete'e Muġa haġairote'e enogano, Filipi neġanono'o ġasio ruhau onamiro, ebu mada fu'o (5) ruhau onamadu, Toroa neġano guhife'ete'e azaġa teite 'auġiro, ebu e'ea mada fu'o zu aheu fare (7) radiro.

⁷ Satadei ġorava uġano, eme Zuhi'a Boro zamare'ete'e ogomuġa au tiburanoga veize nu'oraro. E'e zamaġano Paulo'a harame onamoo, ohere nemanema reiro. Mazaġa irarine, muhize iġuni'uma 'ahine. ⁸ Eme hitaga neġano nu'oru radiro. E'e zamaġano'e ihure ġehaġa agane tiro. ⁹ U ohoze tahi'aġa 'ahoga, niġa Iutiko'a marama rana ehore radiunu. Paulo'a harame 'au'aune onamirotene, ani baze rudaro. Baze rudarote'e zamaġano, ane huga ne hitaga uġiduġanono'o uitadu, rahao bua' ovoiro, ebu zeġe'a mae ġihinirotene, rudanoga horoniro. ¹⁰ Rehano Paulo'a ovaradu ane rana ġuġuriro, ebu afunadu 'ahige reiro. "Ago zamaro'i! Ani ġaboga!" ¹¹ Ebu Paulo ani hitaga neġa bare itadu, Zuhi'a Boro zamare'ete'e berediġa zeġe teite au tiburaro, ebu ġoere onamo, irarirotene, iġuniro. ¹² Nu'onu'o azaġa'e ohoze tahi'aġa ġabodate'e zamahu onamiro, ebu matu'u boro haġairo.

Paulo'a Toroa neġanono'o Mileto neġa onamiro

¹³ Paulo ani Aso neġa u'a gabao onamiro. U eme'e ani'a efadu, ġasi hina ibite e'e neġa onamiro, ebu eme ani e'eabu'u ġasio mae

ufi'uma reiro. ¹⁴ Ebu Paulo'a Aso neġano emeġe teite 'auġirotene, ġasio ofadu, Mitulene neġa ruhau onamiro. ¹⁵ E'eano'o bare ruhau onamo, irarirotene, Kiosi 'umuġa uhiġano vitaro. Ebu ruhau onamo, moġa madaġano Samosi 'umuġano feuriro. Ebu e'e moġanobu'u Mileto neġano feuriro. ¹⁶ 'Ouge ruhau onamirota'a'e, Paulo'e Asia haba'ano mada'a hauġoga mene uratadu, Efeso neġa'e ruhau vitini'uma reiro. Ani ura'e, Pentekosi madaġa 'izema mougano, Ierusalema neġano feuroga radu ġarihe ġarihiro.

¹⁷ Rehano Mileto neġano feurirotene, Paulo'a Efeso ekalesia vase boroboro veize ġoere tuġuriro, ane vaġe onaoga raduni. ¹⁸ Ze onairotene, Paulo'a ġoreziro, raena'a, "Zae huga edeġa, eġe'a Asia haba'a diuġirote'e madaġa ġadaheġanono'o onao izidi, mada nidu'a, zae teite nouge nouge radiunuta'a'e. ¹⁹ E Zuhi'a Boro tuġure haġaidote'e zamaġano, vaġute'ena'a zu nihe vuġa sone'ena'a gauido. Zu Iuda azaġa nu'a uġuhihi radu, eġe mazao haġai sau'a sau'a haġaido rehano, rinede gauido. ²⁰ Ebu danazi'uma ġoe'a nidu'a rae furenido, zu hunio ga ane ane neo ihoze ragavido. ²¹ Ebu Iuda azaġa zu Iuda mene azaġa mazao hari tiba hina da'o harame hunido, raena'a, 'Haġai sau'a modadu Badi'a vaġe onamo'i, ebu Zuhi'a Boro Iesu mazao fio'i!

²² Ebu ġiano'i! Vine Zaġoġani'a tuġutuġuhadu, Ierusalema neġa oname'ohe. Rehano e aġu'a, de'ea nagini'a eġe mazao furera'uma. ²³ Eġe'a ragave'ete'e neġaneġano Vine Zaġoġani'a dehene ihi'eta'a'e, 'E'e ġu'ano ohohi'uma, ebu aduga hidi'uma.' ²⁴ E'e 'ouge ġabonehe modine zuni idaġa rehano, Zuhi'a Boro Iesu'a inirote'e ibiġa oname hauġine, zu gauġa haġae hauġine manoga. A'e Badi'a'a manoga vase ġahunu zini'uma hariġa manoga rae furene'ete'e.

²⁵ E zae bo'aġano Badi'a'a vase zuhi'azi'uma hariġa harame ragavido. Ġiano'i! Izidi e edeġa, zae nidu'a irahe mene bare horoni'uma. ²⁶ E'ano'o eġe'a izidi 'ada rae furene'ohe. Zae'a ġabone ibiġa daunine zuni, e mene debahi'uma, ²⁷ mazaġa Badi'a'a zae'a haġaoga urate'ete'e ġoe'a nidu'a rae fureno ziniro.

²⁸ E'ano'o ġae ġae'a ġae bare dugu'e'eno'i, zu ekalesia azaġa nidu'a duguze'eno'i! Ze'e Vine Zaġoġani'a 'evorezeo tiro, zae'a ġiaze'enoga radu. Ebu mamoe narine'ete'e teige, Badi'a ekalesia azaġa narizo'i! Ze'e Badi'a'a ubuġa ru hina meirote'e azaġa. ²⁹ E edeġa eġe'a muhizite'e enogano, ġuriro haramo vazega 'ahoga 'ahogani'a agire ġuniġa teige zae bo'aġano diuġi'uma, ebu ġaboneze manoga sausaune huni'uma. ³⁰ Zuni zae bo'aġanono'o vase nu'a iġunadu, huga ġoe'a ve'one ihozi'uma, ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zamaze a'uma, zeġe hegotoga veize. ³¹ E'ano'o dugu'e'eno'i! Eġe'a muri uġidu zamaġano madai zu ohere nidu'a nihe vuġa sone'ena'a, zae zae ihozidote'e zamare'eno'i!

³² E izidi za'e Badi'a 'evorao ti'ohe, zu Badi'a ġahunone manoga ġoe'a zae mazao mode'ohe, danazoga veize. Ebu e'e ġoe'ani'a ibito zini'uma, ebu za'e Badi'a'a inahe meirote'e azaġa nidu'a teite ġahugoneġa manoga me'uma. ³³ E, zae teite radiunute'e madaġano, monize zu dabuaze veize mene kanaudo. ³⁴ Zae huga edeġa, e 'evorehe aheu 'adi hina gauadu, eġe zu eġe teite rau'ete'e azaġa veize nagini'a ferefe'ete'e hoitido. ³⁵ Ebu ġabonehe nidu'a zamaġano, inare gauadu ġau'a fereze'ete'e azaġa danazido, zae'a ġiane imanoga. Zu Zuhi'a Boro Iesu Ane Hugani'a 'ahige reiro, 'Ġau vase mazao ġahuge'ete'e haġaiġa'e vase mazaono'o ma'ete'e

hağaıga vitinoga. Ġahuge'ete'e vazega'e Badi'a'a manoğa boro ha'uma.' Za e'e ġoe'a zamare'eno'i!"

³⁶ Paulo ani ġoere hauġirotene, obenaga hina tuġadu zeġe nidu'a teite Badi'a mazao kuraro. ³⁷⁻³⁸ Ebu ze nidu'a nianadu, 'unuġano ahaini'ena'a fura'iniro. Ze zamaze are rudaro, mazağa Paulo'a zina'a, "Za'e irahe mene bare horoni'uma." reiro 'ahine. Ebu Paulo ġatine ġasio ohoni' onamiro.

21

Paulo'a Ierusalem neġa onamiro

¹ Eme, Efeso ekalesia boroboro teite uhiu hauġirotene, ġasio tiradu Koso 'umuğa roġoroġe onamiro. Ebu baze irarirotene, Rodo 'umuğa ruhau onamiro, ebu hena Asia haba'ano Patara neġa ruhau onamiro. ² Ebu e'ea, Foinike haba'a onami'uma ġasiġa horonirotene, e'e ġasiġano tiradu iġuniro. ³ Ebu onamo Kupro 'umuğa haninirotene, eda'e moneono'o ruhau vitanadu, Suria haba'a u'a ruhau onamiro. Ebu Turo neġano hebetiro, mazağa ġasi'e e'ea tohe ruruni'uma 'ahine. ⁴ U eme Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a vaġadu, fura tiba zeġe teite radiro. Ebu e'e azağa, Vine Zaġoġani'a ihozadu, Paulo bare bare garariro, raena'a, "Ierusalem neġa ago ito'i!" ⁵ Rehano iġuni'uma madağa meirotene, bare 'aune onamiro. E'ano'o Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e inudeze zu enezeta, ġatife ne ġutu'aġano tuġufi' ovoiro. Ebu e'ea emeġe nidu'a hesao obenafe hina tuġadu kuraro. ⁶ Eme zeġe teite uhiu hauġirotene, ġasio tiriro. U ze'e bare ne onamiro.

⁷ Eme Turo neġanono'o 'aune ruhau onamo, Tolemaia neġano hebetiro. A'e emeġe ruhu ġonaga. Ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azağa teite matu'otite ġoeradu mada tiba zeġe teite radiro. ⁸ Irarirotene, eme odao onamo, Kaisarea neġano feuriro. Ebu hari manoğa haram'e'ete'e vazega 'ahoga, niġa Firifo neo radi' onamiro. Ani'e Ierusalem ekalesia azaġani'a vase fu'o zu aheu fare (7) inahe meirote'e vazega 'ahoga. ⁹ Ani aboğa nogobağa ġazağa (4). Ze Badi'a'a ġoere zenadu rae furenido.

¹⁰ Eme Kaisarea neġano mada ġehağa 'ai radirotene, Iuda haba'anono'o peroveta vazega 'ahoga niġa Agabo'a feuri' ovairo. ¹¹ Ani emeġe vaġe onaadu, Paulo kiba'i ga bereta meiro, ebu e'e hina ane'a bare 'evo'a zu odağa ogoranadu, 'ahige reiro. "Vine Zaġoġani'a 'ahige ra'ohe. 'Kiba'i 'adi vazega'e, Iuda azağa Ierusalem neġano radiu'ete'e'a 'ahige ogoru ti'uma, ebu Iuda mene azağa 'evorao ri'ini'uma.'"

¹² E'e iġirotene, eme, Paulo teite raudote'e azağa zu e'ea radirote'e azaġani'a "Ierusalem neġa ago ito'i!" rae Paulo uminiro. ¹³ Rehano Paulo'a raena'a, "Za nouġadu niau'ena'a, e zama zorene'ohe? Zuhi'a Boro Iesu niġa u'ano Ierusalem neġano ġu'ano ohohoga idağa, zu rudanoga zuni idağa. E zamahe haneha." ¹⁴ Eme ani gararo ġizirotene, e'ea modiro, rehano 'Zuhi'a Boro mazao mode'ohe!' rae reiro.

¹⁵ 'Ouge mada nu radirote'e enogano eme, Paulo zu ane teite rau'ete'e azağa, tohefe ruhinadu, Ierusalem neġa itiro. ¹⁶ Kaisarea neġanono'o Zuhi'a Boro tahi'a nu zu eme teite itiro, ebu Ierusalem neġano Nasona neo radifine tutufe onamiro. Ani Kupro vazega, zu amahi Zuhi'a Boro tahi'a rae onairo.

Paulo'a Iakobo ġiani' onamiro

¹⁷ Eme Ierusalem neġano feuri' itirotene, Zuhi'a Boro mone azaġani'a matu'e'ena'a mae ġihifiro. ¹⁸ Irarirotene, Paulo zu emeġe nidu'a'e Iakobo ġiani' onamiro. Ierusalem ekalesia azağa boroboro nidu'a zuni e'ea. ¹⁹ Paulo ani zeġe teite hide ġoretite hauġirote'e enogano, ane gau

zamaḡano Badi'a'a Iuda mene azaḡa mazao haḡairote'e haḡaiḡa nidu'a fairu doḡo'ani rae fureno ziniro.

²⁰ Ze e'e igirotene, Badi'a niguniro. Ebu Paulo nina'a, “Nego! Ḡae edeḡa, Iuda azaḡa'e ḡehaḡa bagaḡani'a 'ai Iesu ni mae ḡihineha, ebu zeḡe nidu'a Mose goro ḡoe'a zu mae ḡihine hune'ohe. ²¹ Ze hariḡo 'ahige igiro. Iuda azaḡa nu'e Iuda mene azaḡa bo'aḡano radiu'ohe. Ḡa'e zeḡe mazao 'ahige haramiro. 'Mose goro ḡoe'a'e modo'i! Ebu eneze guraḡa guraḡa ahiri rana iḡuri ago haḡao'i! Zu Iuda azaḡa ibi'a haḡaiḡa nidu'a modo'i! ²² Eme nougine manoḡa? Ze ḡa'a onaata'a'e ederi'uma. ²³ E'ano'o ḡa'e emeḡe'a ḡeite'e haḡaiḡa haḡao'i! Emeḡe bo'aḡano Badi'a ubumao ḡoere riḡa rae teadu gore modirote'e ohozeḡa ḡazaḡa 'ada. ²⁴ 'Ahi duḡuru Dibu'o Neḡa zamaze onamadu, Badi'a ubumao dehera'uma haḡaiḡa zeḡe teite haḡao'i! Zu vadinize 'ohanite'e naeḡa ḡae'a feino zeno'i! 'Ougine, vase nidu'a ederi'uma, hariḡo igirot'a'e mene huga, rehano ḡa Mose goro ḡoe'a ibiḡano oname'ete'e horoni'uma. ²⁵ U Iuda mene azaḡa Iesu mazao fie'eta'a'e, eme, zeḡe'a haḡai'uma haḡaiḡa so'ao mirihadu tuḡuro ziniro, raena'a, 'Ḡuriro badi'aḡa mazao ḡahunu hanate'e ogomuḡa ago ano'i! Zuni 'unuḡano harine runedate'e manḡa zu ru'e ago ano'i! Ebu vase 'ahoga ane teite mene hahurate'e vaseḡa teite ibi ago ve'ono'i! ”

²⁶ Irarirotene, Paulo ani vase ḡazaḡa zamazadu dehera'uma haḡaiḡa zeḡe teite haḡairo. Ebu dibu'o neḡa diuḡadu, zeḡe'a Badi'a ubumao dehera'uma haḡaiḡa hauḡi'uma madaḡa, zu zeḡe tiba tiba veize nani'a Badi'a dibu'o hatite'e rae fureniro.

Paulo obone tiro

²⁷ Badi'a ubumao dehera'uma haḡaiḡa haḡae'ete'e furaḡa 'ai nariga hauḡirote'e madaḡano, Iuda azaḡa Asia haba'anono'o onairote'e'a, Dibu'o Neḡano Paulo horoniro. Ze vase ḡuḡuvaḡa nidu'a tutuze harae iḡunadu, Paulo obone tiro. ²⁸ Ebu ḡihau ḡoere'ena'a, “Isaraela azaḡa, danafo'i! Vase 'adi'e haba'a haba'ano vazevaze ihoze'ena'a 'ahige ra'ohe. 'Isaraela azaḡa haḡaio ago onamo'i, zu Mose goro ḡoe'a modo'i! Ebu Dibu'o Neḡa rae sausaune'ohe. Zu emeḡe Dibu'o Neḡano Giriki azaḡa tutuze zouzadu, haba zaḡoḡa 'adi sausaune'ohe.” ²⁹ Ze 'ouge reirot'a'e, ibite Efeso vaseḡa Torofimo'e Paulo teite Ierusalem neḡano raunute'e horoniro. Ebu ze 'ane Dibu'o Neḡa zamaḡano tutune zouniro rae zamariro.

³⁰ Ebu Ierusalem ne azaḡa nidu'a harae ḡunuḡuniro, ebu vase nidu'a dudu'ohadu, Paulo obone teadu, Dibu'o Neḡanono'o ahase buniro. Ebu ibihetaḡa nidu'a 'ai zogone hararo. ³¹ Nariga mau rune'ete'e zamaḡano, hariḡani'a Roma uti vaseḡa boro mazao bua' onamiro, raena'a, “Ierusalem ne nidu'a hara'a iri'aveha.” ³² Ebu ani zogone uti azaḡa ibito zini'ete'e zu uti azaḡa zamazadu vase ḡuḡuvaḡa u'a dure ovoiro. Harairote'e azaḡani'a uti vaseḡa boro tahi'aḡeta onaoga horozitene, Paulo 'ai mene bouniro.

³³ Uti vaseḡa boro'a aradu Paulo obone tiro, ebu tahi'aḡa tuḡuzadu auri adiriḡa aheu hina batuniro. Ebu ḡadimu'ena'a, “'Adi iniu? Ani nagini haḡaeha?” reiro. ³⁴ Ebu vazevaze'a ḡuḡuva ḡunuḡano ane ane edeḡano ḡoere iḡuniro. Uti vaseḡa boro ani, hara boro 'ahine, nagini u'ano 'ouge'eta'a'e ederoga mene idararo. E'ano'o tahi'aḡa zina'a, “Vase 'adi uti azaḡa radone neḡa tutune onamo'i!” reiro. ³⁵ Ze tutune onamoo, ne ḡora'aḡano reirotene, vase ḡuḡuvaḡani'a naenaono'o bounihi reiro 'ahine, ani 'ai herate ḡihiniro. ³⁶ Mazaḡa vase ḡuḡuvaḡani'a ani hegote harae'ena'a, “Mau runo'i! Mau runo'i!” reiro.

Paulo'a vaze ġuġuvaġa mazao ġoeriro

³⁷ Paulo ani, uti azaġa radone neġano nariga tutune zounihi ra'enogano, ani'a uti vazegħa boro uminiro, raena'a, "E ġoere nu ġeine idaġa hehe?" Ebu uti vazegħa boro'a zaġuzaġau'ena'a, "'Ahi ġa Giriki ġoe'a edegħa hehe?" rae ġadimaro. ³⁸ "Ġa'e, Izipi vazegħa ibite Roma gavamani teite utitihi radu, gorugoru azaġa maġa boro ġazaġa (4000) haba boha'a tutuze onamirote'e vazegħa hehe?"

³⁹ Ebu Paulo'a naenaenina'a, "Mene, e'e Iuda vazegħa. Nehe niġa Taso, Kilikia haba'a zamaġano ne boro. E vaze ġuġuvaġa 'adi ġorezoga rae umi'e'ohe." ⁴⁰ Ebu uti vazegħa boro'a ġoe'a mae ġihinirotene, Paulo ani ġora'ao edanadu, vaze'a mene haraoga rae 'evo'a mae ġihiniro. Ebu hara'a dauġe hunirotene, Paulo'a Heberu* ġoe'ano ġoreziro.

22

¹ Paulo'a raena'a, 'ahige reiro. "Nego nabudi, eġe'a izidi 'aha eġe moneo zae mazao ġoere'ete'e ego'i!" ² Ani'a Heberu ġoe'ano zeġe mazao ġoerirote'e igirotene, ze sifu hune radiro. Ebu ani raena'a,

³ "E'e Iuda vazegħa. Kilikia haba'ano Taso neġano fureraro, ebu Ierusalem neġano bororaro. Ebu Gamaliela 'u'uġano diuġadu, vouġafe goro ġoe'a riġa huneo ihohido, ebu Badi'a veize inarido, izidi zae'a haġae'ete'e teiġe. ⁴ Ebu Zuhi'a Boro ibi azaġa sausauido. Nu'e zimi ruzido. Ohoze zu roġae batuzadu, ġu'a neġano ohozido. ⁵ Dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa zu Iuda kanisoro azaġa zuni eġe'a 'ada ra'eta'a'e hube rae re'uma. Mazaġa ze Iuda azaġa Damaseko neġano radiu'ete'e veize miriho ġoe'a tiro. Miriho ġoe'a e'e eġe'a madu Damaseko neġa onamiro, e'ea Zuhi'a Boro ibio oname'ete'e azaġa oboze teadu, Ierusalem neġa tutuze onaadu, aduga zenoga veize.

⁶ Damaseko neġa haniti' onamirotene, madai nemaġano, eġe rana agaġa bagaġani'a adureono'o tabara agara' ovairo. ⁷ E'e rahao higau bauradu, ago 'ahoga igiro, raena'a, 'Saulo, Saulo! Ġa nougadu eġe sausahe'ohe?' ⁸ E ġadinena'a, 'Zuhi'a Boro, ġa iniu?' reiro. Ane'a naenaehina'a, 'E'e Iesu, Nazareta neġa vazegħa.' rae reiro. 'Ġae'a sausahe'ete'e vazegħa.' ⁹ U ġatihe onamirote'e azaġa'e agaġa horoniro rehano, ġorehirota'a'e mene igiro.

¹⁰ Ebu eġe'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, e nagini haġaine manoga?' Ani'a raena'a, 'Iġunadu, Damaseko neġa onamo'i! E'ea eġe'a ġanirote'e gaġa nidu'a iho'i'uma.' ¹¹ Ebu e'e, agaġa boro'a ubumahe 'uiro 'ahine, ehamanoga mene idararo. E'ano'o ġatihe'ete'e azaġani'a tutuhe, abihe'ena'a Damaseko neġa onamiro.

¹² E'ea vaze 'ahoga, niġa Anania'a radiudo. Ani'e goro ġoe'a ibiġano da'o onamido, ebu Iuda azaġa Damaseko neġano radiu'ete'e'a nidu'a, ani'e vaze manoga tauġi reiro. ¹³ Ani onaadu, eġe genaġano edaro, ebu raena'a, 'Saulo, nego! Bare fairu ehamano'i!' E'ebu'u zogone Anania horonoga idararo.

¹⁴ Ebu Anania'a raena'a, 'Vouġafe Badi'a'a ġa mae avo tiro, ane zama ederoga veize, zu Iesu, Vaze duduga horonoga veize, ebu ani hebeono'o agoġa egoga veize. ¹⁵ Mazaġa Zuhi'a Boro veize ġa'a horonirote'e zu igirote'e gaġa vaze nidu'a mazao rae fureni'uma. ¹⁶ E'ano'o ġa ago zamare 'ada'ado'i? Iġuno'i! Iesu Keriso niġano kuranadu bapatizo mo'i, ebu haġaiġo sau'a vuzu'e modo'i!'

* **21:40** Heberu ġoe'a'e Iuda azaġani'a ġoere'ete'e ġoe'a niġa.

¹⁷ Ierusalemā neġa bare erirote'e enogano, dibu'o neġano kurarote'e zamaġano, iġunu'ete'e teigiro. ¹⁸ Ebu Zuhī'a Boro'a ġorehoga horoniro. Ani raena'a, 'Ġariho'i! Ierusalemā neġanono'o zogone iġuno'i! Mazaġa ġae'a eġe hari rae furene'eta'a'e, Ierusalemā azaġani'a mene mae ġihini'uma'

¹⁹ Rehano eġe'a raena'a, 'Zuhī'a Boro, eġe'a Iuda azaġa kuru neġa nidu'a onamadu, ġae mazao fie'ete'e azaġa madu ġu'a neġano ohozido zu bouzidota'a'e, zeġe edeġa. ²⁰ Ebu ġae hari rae furenidote'e vazēġa, Stefano mau runirote'e zamaġano, eġe zu zeġe teite zamahe tibunadu, e'ea edau radiro. Ebu Stefano mau runirote'e azaġa'e dabuaze fui'e tiro. E'e dabuaġa'e eġe'a taufe radiro.'

²¹ Rehano Zuhī'a Boro'a ihina'a, 'Onamo'i! Mazaġa eġe'a Iuda mene azaġa, haba faġano radiu'ete'e mazao tuġu'i'uma.' "

²² Vaze ġuġuvaġani'e igi onao, Paulo'a ġoere e'e reirote'e igirotene, ze harae iġuniro, raena'a, "'Uguġa vazēġa'e mau runo'i! Ani'e ġabode radoga mene idaġa." ²³ Ze dabuaze feune ġihine'ena'a zu raha mae feune'ena'a harae ġunuġuniro.

Paulo'e Roma mone vazēġa

²⁴ Roma uti vazēġa boro'a uti azaġa zeadu, Paulo'e uti azaġa radone neġano mae zouniro. Ebu hariġa rae furenoga veize "Masino'i!" rae ziro. Ani'e nougadu vase ġuġuvaġani'a ane mazao maġune harae'ete'e ederihi reiro. ²⁵ Uti azaġani'a Paulo masinoga rae, 'evo'a hutube 'eine utirotene, Paulo'a uti azaġa ibito zini'ete'e vazēġa e'ea edau'ete'e nina'a, 'ahige reiro. "E'e Roma mone vazēġa rehano, kotao 'ize mene ohohogano masihihi ra'ohe. A'e Roma goroġano idaġa hehe?"

²⁶ Ibitto zini'ete'e vazēġa e'e igirotene, uti vazēġa boro vaġe onamadu niro, raena'a, "Vaze 'adi'e Roma mone vazēġa. Ġa nougi'uma?"

²⁷ Uti vazēġa boro'a Paulo vaġe onamadu ġadiniro, raena'a, "Eho'i! Ġa Roma mone vazēġa hehe?" Paulo'a "O'e" rae reiro.

²⁸ Ebu uti vazēġa boro'a raena'a, "E'e Roma mone rouga veize moni boro modiro." Paulo'a naenaenina'a, "E'e furerarote'eano'o onao izidi, Roma mone vazēġa."

²⁹ E'ano'o Paulo masinadu ġadimu vaġihi reirote'e azaġani'e, ane mazaono'o zogone ie vaġiniro. Ebu uti vazēġa boro ani, Paulo'e Roma mone ra'ete'e igirotene, ġiġaroniro, mazaġa Roma mone vazēġa obone tiro 'ahine.

Paulo'a kanisoro azaġa nu'onu'o zamaġano ġoeriro

³⁰ Irarirotene, uti vazēġa boro ani, Iuda azaġa'e nougadu Paulo mazao maġunirote'e huga ederihi reiro. E'ano'o Paulo'e adiri mae butiro, ebu dibu'o hau'ete'e boroboro zu kanisoro azaġa nidu'a nu'oziro. Ebu Paulo tutune onaadu, zeġe zamao mae ohoniro.

23

¹ Paulo ani kanisoro azaġa ġiaze hune'ena'a, 'ahige reiro. "Nego nabudi, e'e Badi'a ubumao zamahe duduġa hanadu, nagini nagana haġae onainu." ² E'e igirotene, dibu'ao hau'ete'e ġihi'aġa, niġa Anani'a'a Paulo babaġano edau'ete'e azaġa zina'a, "Hebe 'ue fa'ono'i!" reiro. ³ 'Ouge reirotene, Paulo'a nina'a, "Ġa, sau'aġo 'u'uru touga raduni feni 'uruġa hina fenine'ete'e biriġa heuġa! Badi'a'a fa'o'i'uma. Ġa e'ea ehoradu, goro ġoe'a ibiġano aduga ini'uma ra'ohe. Rehano ġa'e goro ġoe'a vari'e'ena'a, 'Paulo fa'ono'i!' ra'ohe."

⁴ Paulo uhiḡano edaunute'e azaḡani'a, Paulo nina'a 'ahige reiro. "Dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa'e Badi'a'a ohoniro rehano, ḡoere sau'a hina ni sausaune'e hehe?"

⁵ Paulo'a naenaenina'a, "Nego nabudi, e aḡu'a, ani'e dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa. E ve'oreha, mazaḡa buka zaḡoḡano 'ahige touga. 'Zae zuhi'azi'ete'e vazega'e ḡoere sau'a ago no'i!" ⁶ Ebu Paulo ani, Sadukea zu Farisea azaḡani'a nu'onu'o zamaḡano radiu'ete'e horozitene, zeḡe bo'aḡano ḡoere ḡiharo, raena'a, "Nego nabudi, e'e Farisea vazega, zu Farisea vazega ubuga. E'e, rune vazegani'a bare ḡabodite'e zamare guhine'ete'e u'ano kota 'ada edau'ohe." ⁷ 'Ouge reitene, Farisea azaḡa zu Sadukea azaḡani'a ta'iro titiro, ebu nu'onu'o azaḡa nidu'a naenae edaro.

⁸ Sadukea azaḡa'e 'ahige rae ra'ohe. Rune vazega'e mene bare ḡabodi'uma, zu vase'e viga o'o'a, ebu tuḡure viga zuni o'o'a ra'ohe. U Farisea azaḡa'e e'e nidu'a mae ḡihine'ohe.

⁹ Ebu hara'a ufeta hune bororaro. E'e zamaḡano, goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nu'e Farisea azaḡa. Zeḡe'a edanadu, riḡa ta'iro, raena'a, "Vaze 'adi mazao'e sau'a 'ahoga o'o'a. Nougine, vine 'ahoga ga tuḡure viga 'ahogani'a ḡoreniro gaogi." ¹⁰ Ta'iroze'a ufeta bororarotene, Paulo'e Iuda azaḡani'a hutube oname onaido. E'ano'o uti vazega boro ani, Paulo sausauni'uma rae rihanadu, uti azaḡa zina'a, "Ovoradu, nu'onu'o azaḡa mazaono'o Paulo riḡa mae vaḡino'i, ebu uti azaḡa radone neḡano bare mae zouno'i!" reiro.

¹¹ E'e ohe'ano, Zuhi'a Boro'a Paulo uhiḡano edanadu niro, raena'a, "Inare rado'i! Gae'a Ierusalema neḡano eḡe hari rae furenire'e teige, Roma neḡano zuni rae furen'i'uma"

Iuda azaḡa nu'a Paulo matihi rae neneḡaniro

¹² Iraritene, Iuda azaḡa nu'a nu'oranadu, Paulo matihi rae sifu neneḡaniro, ebu Paulo ma'udu'u oga'uma ga gagi'uma raena'a, ḡoere riḡa gore ti modiro. ¹³ 'Ouge gore ti modirote'e azaḡa'e, ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) vitinoga. ¹⁴ Ze dibu'o hau'ete'e boroboro zu vase boroboro vaḡe onaadu ziro, raena'a, "Eme ḡoere riḡa 'ahige gore ti modeha. Mene oga'uma onamo Paulo ma'udu'u. ¹⁵ E'ano'o za zu kanisoro azaḡa'e uti vazega boro uminine idaḡa hehe, zae mazao Paulo bare tuḡunoga? Za so'e faifairu bare ḡadini'uma ro'i! 'Ougine ani 'ize 'izema feurogano ibio ma'uma."

¹⁶ Rehano Paulo ezeḡa ubugani'a Paulo ganato hau'ete'e hariḡa igiro. E'ano'o Roma uti azaḡa radone neḡa onamadu Paulo niro.

¹⁷ E'ano'o Paulo'a uti azaḡa ibito zini'ete'e vazega 'ahoga hune onaadu niro, raena'a, "Tahi'a 'adi, uti vazega boro vaḡe tutune onamine idaḡa hehe? Ani hari 'ahoga rae fureno hatihi ra'ohe." ¹⁸ E'ano'o tahi'a e'e uti vazega boro vaḡe tutune onamiro.

Uti azaḡa ibito zini'ete'e'a, boro nina'a, "Ḡu'ano radiu'ete'e vazega, Paulo'a huhe onamadu umideha. 'Tahi'a 'adi uti vazega boro vaḡe tutune onamo'i!' raha. Mazaḡa ani'e hari 'ahoga rae fureno ḡanihi ra'ohe."

¹⁹ Uti vazega boro'a tahi'a e'e genaḡa abine onamadu ḡadiniro, raena'a, "Ḡa nagini ihihi ra'ohe?" ²⁰ Ani'a nina'a, "Iuda azaḡani'a ḡoere idanadu, ohogore Paulo'e Kanisoro azaḡa mazao tutune onamoga rae umi'i'uma ra'ohe. Ze'e so'e Paulo faifairu bare ḡadinihi re'uma. ²¹ E'ano'o ḡoereze ago ego'i. Mazaḡa ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) vitinoga azaḡani'a ibio ganate radi'uma. Ze'e ḡoere riḡa 'ahige gore ti modeha. Ze mene oga'uma ga mene gagi'uma onamo Paulo ma'uma. Izidi 'adi zamaḡano, ze'e ḡa ḡoere guhine'ohe."

²² Uti vazega boro'a nina'a, "Ga'a ihohi' arate'e moneo, vase 'ahoga ago no'i!" Ebu tugune onamiro.

Paulo Kaisarea negano tuguniro

²³ Ebu uti vazega boro'a uti azağa ibito zini'ete'e vazega aheu huze onaadu ziro, raena'a, 'Uti azağa mağa aheu (200) huze nu'ozo'i, ebu veine hina utite'ete'e azağa mağa aheu (200) zu hosi ranaono'o utite'ete'e azağa gae fu'o zu aheu fare gaubanana (70) huze nu'ozo'i! Ebu izidi ohere 9 koroko zamağano iğunadu, Kaisarea neğa ovoro'i! ²⁴ Paulo veize hosi nu mo'i, ebu gavana vazega Feliki vage fairu tutune onamo'i!

²⁵ Uti vazega boro ani, gavana vazega veize miriho goe'a tiro, raena'a, ²⁶ 'Ege Klaudia Lusiana, gihi'a vazega manoga, gavana vazega Feliki mazao manoga tauği ra'ohere. ²⁷ Vaze 'ahi'e Iuda azağani'a obone teadu matihi reiro, rehano ege'a uti azağa nu teite onamadu, Iuda azağa mazaono'o mae vaginiro, mazağa ani Roma mone vazega rae reirote'e igiro 'ahine. ²⁸ Ebu e'e nagini u'ano Iuda azağani'a mağunirote'e ederihi radu, Kanisoro azağa nu'onu'o zamao vase 'ahi ohoniro. ²⁹ Ebu ege'a ederirota'a'e, ani'a Iuda azağa goro goe'a vari'irote'e u'ano mağuniro. 'Uguğa hağaiga'e gu'ano mene ohoni'uma, zu runeo mene tuguni'uma gauğa. ³⁰ E izidi Iuda azağani'a ani matihi rae neneğanirote'e ega 'ahine, gae vage zogone tugune'ohere. Ebu Iuda azağa zuni zeha, zege zu gae vage ovamadu, gae zamao ani'a hağairote'e hağaiga rae furenoga veize."

³¹ E'ano'o e'e ohe'ano uti azağa ze, zirote'e idunağano, Paulo tutune ovoadu, Antipatri negano onamiro. ³² Irarirotene, hosi ranaono'o utite'ete'e azağani'a da'o Paulo tutune Kaisarea neğa ovoiro. U uti azağa odao onamirota'a'e, Ierusalem neğa bare itiro. ³³ Uti azağa hosi ranaono'o utite'ete'e'a Kaisarea negano feurirotene, gavana vazega Feliki miriho goe'a haro, ebu Paulo ani 'evorao tiro. ³⁴ Ebu gavana vazegani'a miriho e'e me'odiro, ebu Paulo gadiniro, raena'a, "Ga no'e vazega?" Paulo'a, "Kilikia haba'a" reirotene, ³⁵ gavana vazegani'a raena'a, "Gae 'utirote'e azağani'a feuri'udu'u, gae'a nagini hağainute'e goe'a igi'uma." reiro. Ebu uti azağa zina'a, "Paulo'e Kini Heroda* ne, ane gabogano ogorarote'e negano gu'a gadize'ete'e azağa 'evorao to'i!" reiro.

24

Feliki'a Paulo kotaniro

¹ Mada fu'o enogano, dibu'o hau'ete'e gihi'ağa, niğa Anania'a, vase boroboro nu zu Roma goroğa edega vazega, niğa Teretulo teite Kaisarea neğa ovairo. Ebu ze gavana vazega mazao Paulo hağai rae fureniro. ² Paulo hune zounirotene, Teretulo'a gavana vazega mazao 'ute'ena'a hağaiga rae fureniro, raena'a, "Feliki, gihi'a hune vazega, gae u'ano eme uniho manoga fağa maha, zu gae edega u'ano habafe zamağano'e gaugani'a manoreha. ³ Eme gae hağai manoga nidu'a u'ano matu'e rudau'ohere. ⁴ Rehano madağoa hağite'e veize ege goere tahiğa ge egoga umi'e'ohere.

⁵ Vaze 'adi'e emege'a giane'etene, hağai sau'a hağaadu, haba nidu'a zamağano Iuda azağa tutuzadu harae gunugune'ohere, zu Nazareta rae huze'ete'e azağa ibito zini'ohere. ⁶ Ebu Badi'a dibu'o neğa zuni sausaunihi reiro. E'ano'o eme obone tiro. [Ebu eme Iuda azağa goro goe'a hina kotanoga uratiro. ⁷ Rehano uti vazega boro, Lusiana onaadu emege

* **23:35** Heroda 'adi'e 'Herod the Great'. Mataio 2:1-22, Luka 1:5

'evoraono'o riġa mae vaġiniro, ⁸ ebu ani 'ute'ete'e azaġa zina'a, 'Feliki vaġe onamo'i!' reiro.] Ġae ġatana'a ane ġadinine, emeġe'a ġae mazao 'utata'a'e nidu'a ġoere huga rae zamari'uma." ⁹ Iuda azaġa zuni Teretulo ġoere atone'ena'a "Ani'a ġoerata'a'e ġoere huga" rae reiro.

¹⁰ Ebu gavana vazegani'e Paulo'a ġoeroga veize vadini hina ta'oro harotene, Paulo'a ġoere iġuniro, raena'a,

"E edeġa, ġa muri ġehaġa Iuda azaġa kotazinuta'a'e. E'ebano'o e'e matu'uheta, ġae ubumao eġe none ġoe'a rae furene'ohe.

¹¹ E, mada gaubanana zu aheu fare (12) onamirote'ea, Badi'a kurano hanoga veize Ierusalemne neġa itiro. Ġae'a ġadimu vaġine, e'e hariġa zogone ederi'uma. ¹² E'e dibu'o neġa zamaġano vase teite mene ta'iro titido, ga Iuda azaġa kuru neġa zamaġano ga Ierusalemne neġa zamaġano vase ġuġuvaġa mene tutuze harae tauġitaugido. E zeġe ubumao 'uġuġa haġaiġa mene haġaido. ¹³ Zu zeġe'a izidi rae furenate'e haġaiġa horonirote'e vazegha o'o'a. E'ano'o ġoereze mae ġihinoga mene idaġa. ¹⁴ Rehano e 'adi rae furene'ohe. E ibi 'ahoga, zeġe'a ve'oġa ra'ete'e ibiġano emeġe vouġa Badi'a kurano hau'ohe, ebu Mose goro ġoe'a zu peroveta azaġani'a tirote'e ġoe'a nidu'a mae ġihine'ohe. ¹⁵ Ebu ze'e, vase manoġa zu sau'a nidu'ani'a runeono'o bare ġabodi'uma ra'ete'e madaġa zamare'ena'a, guhine'ohe. Ebu eġe zuni e'e guhine'ohe. ¹⁶ E'ano'o iġaiġa Badi'a zu vase ubumao zamahe'e deheġano radoga veize haġai manoġa haġae hune'ohe.

¹⁷ E muri nu haba 'ahoga 'ahogano radiunute'e enogano, bare Ierusalemne neġa itiro, Iuda azaġa danaze moni zenoga veize, zu Badi'a dibu'o hanoga veize. ¹⁸ E dehehe'ete'e haġaiġa hauġadu dibu'o neġano dibu'o hau radiu'enogano, Iuda azaġani'a horohiro. E'e zamaġano eġe uhiġano'e vase ġuġuvaġani o'o'a zu harae tauġitaugoga zu o'o'a. ¹⁹ E'e zamaġano Iuda azaġa Asia haba'anono'o onairota'a zuni e'ea radiro. Eġe'a haġai sau'a haġairo rae reifone, zeġe'a onaadu ġae mazao e'e rae furenifo. ²⁰ Ga Iuda kanisoro azaġa nu'onu'o zamao mae ohohadu ġadihirote'e zamaġano, nagi haġai sau'a eġe mazao horonirote'e, Iuda azaġa 'ada'a rae furenine manoġa. ²¹ Eġe mazao'e ġoere 'adi da'o. Eġe'a zeġe bo'aġano edaunute'e zamaġano ġihau ġoeriro, raena'a, 'E, vase'e runeono'o bare ġabodi'uma ra'ete'e ġoe'a mae ġihine'ete'e u'ano kotahe'ohe.' reiro."

²² Feliki ani, e'e ibiġa moneo fairu ederoga 'ahine, kotaġa 'uadu, 'ahige rae ġoeriro. "Uti vazegha boro, Lusja'a oval'udu'u, ġoere ġonaga rae furenima." ²³ Ebu Feliki'a uti azaġa ibito zini'ete'e vazegha nina'a, "Paulo'e ġu'a gadize'ete'e azaġa 'evorao to'i, rehano ibihetaġa'e ago 'ufuno'i, zu vase'a dananoga ago gararo'il" reiro.

²⁴ Mada nu ġarugano, Feliki ani inugeita onairo. Inuga niġa Dunisila. Ani'e Iuda roġaegha. Ze uti azaġa zeadu, Paulo zamahu onairo. Ebu Keriso Iesu mazao fie'ete'e hariġa Paulo mazaono'o iġiro. ²⁵ Paulo'a haġai duduġa, zu zama rinede'ete'e, zu mada ġonagano Badi'a'a vase kotazi'uma hariġa rae furenitotene, Feliki ani ġiġaronadu niro, raena'a, "'Ai e'e da'o. Onamo'i! Mada manoġa horonine, bare huġadi'uma." reiro. ²⁶ Feliki'a 'ougirota'a'e, Paulo'a moni nu zuni hanoga rae zamariro. E'ano'o ġae ġehaġa Paulo hune onaadu, ane teite ġoerido.

²⁷ Muri aheu meitotene, Porokio Festo'a Feliki iġu'a meiro. Rehano Feliki ani, Iuda azaġa zama'a manoroga veize Paulo'e ġu'ano modiro.

25

Paulo'e Roma zuhi'aġani'a kotanoga reiro

¹ Festo ani, gavana vazega rouga radu Kaisarea negano feuradu, mada ugidu meiotene, Ierusalem nege itiro. ² E'ea dibu'o hau'ete'e boroboro zu Iuda azaa ibito zini'ete'e azaani'a onaadu, ani mazao Paulo 'ute'ete'e goe'a rae fureniro. Ebu umiuro, raena'a, ³ “Eme ura haaoofine idaaga hehe, Paulo Ierusalem nege bare tutune eroga veize?” Ze ura ibio ganatadu, Paulo matihi rae neneaniro. ⁴ Rehano Festo'a naenaezina'a, “Paulo ani Kaisarea negano obone ti radiu'ohe, ebu ege zuni nariga e'e bare ovoe'ohe. ⁵ Zae vase boroboro nu zuni ege teite ovao'i! Ebu Paulo'a haai sau'a haairo ro'idene, e'ea e'e hariaga rae fureno'i!”

⁶ Festo ani, Ierusalem nege mada fu'o zu ugidu fare (8) ga gaubanana (10) bare radiunutene, Kaisarea nege ovoiro. Irariotene, Festo'e kota haba'ano ehoriro. Ebu Uti azaa zeadu, Paulo zamahu zouniro. ⁷ Paulo'a diugiotene, Ierusalem neganono'o ovairote'e azaani'a gegemaage edanadu, Paulo 'ute'ete'e goe'a aduga gehaga ri'iniro. Rehano Paulo'a 'ouge haaga horonirote'e vazega o'o'a. E'ano'o e'e hariani'e huga rae rougani'e mene idararo.

⁸ Ebu Paulo'a ane mone goe'a rae fureniro, raena'a, “E'e Iuda azaa goro goe'a mene vari'iro, zu dibu'o nege sausaune'ete'e haaiaga mene haairo, zu Roma goro goe'a mene vari'iro.” ⁹ Ebu Festo'e, Iuda azaa zama'a manoroga veize, Paulo gadiuro, raena'a, “Ga'e Ierusalem nege itadu, kota 'adi'e ege'a e'ea kota'oga urate'e hehe?”

¹⁰ Paulo'a naenaenina'a, “E'e Roma azaa kotao edau'ohe. E'ano'o Roma azaa kotao kotahine manoga. Ga'e hubehune edega, e'a Iuda azaa mazao haai sau'a mene haaidota'a'e. ¹¹ Ege haai sau'a u'ano uguhi'uma ro'idene, e'e rudanoga idaaga. Rehano Iuda azaa 'ada'a rae furene'ete'e goe'a'e mene huga ro'idene, vase 'ahogani'a uguhoga veize zege 'evorao ri'ihoga'e mene idaaga. E'e Roma zuhi'agani'a kotahoga urate'ohe.” ¹² Festo ani, ane'a danane'ete'e azaa gadizirote'e enogano, Paulo 'ahige niro. “Ga'e Roma zuhi'agani'a kota'oga urateha. E'ano'o ga'e Roma zuhi'aga vage onami'uma.”

Festo'a kini Agripa teite go'aniro

¹³ Mada nu enogano, Kini Agripa zu ezege, niga Berenike'a Kaisarea nege onairo, matu'u goe'a Festo hanoga veize. ¹⁴ Ze Festo teite mada gehaga radiunu 'ahine, Festo'a Paulo hariaga Agripa me'odo haro, raena'a, “Feliki'a 'adama vase 'ahoga gu'ano ohone modiro.” reiro. ¹⁵ “Ege'a Ierusalem nege itiotene, dibu'o hau'ete'e boroboro zu Iuda azaa boroboro'a onaadu Paulo 'utiro, ebu ege'a kota gonaga goe'a ro'i rae umidiro, runeo tugunoga veize.

¹⁶ E'ano'o e 'ahige rae ziro. 'Roma goroga'e 'ahiguaga. Kota zamaano'e vase 'ahoga 'utine, vase a'a'e ge 'ute'ete'e azaa zamao edanadu ane mone goe'a rae fureni'uma. E'e garuganobu'u gonaga goe'a rae furenadu, zege 'evorao ri'ini'uma.’ ¹⁷ E'ano'o zege'a ege teite Kaisarea nege ovairotene, madaaga mene fanediro. Rehano irariotene, e kota haba'ano ehoriro. Ebu uti azaa zeadu e'e vazega zamahu zouniro. ¹⁸ Ane 'utirote'e azaani'a goe'a rae furenirotene, ege'a zamarirote'e haaiaga sau'a nu'e mene rae fureniro. ¹⁹ Rehano ze'e, zege Badi'a mazao fie'ete'e haaiaga moneo, zu vase 'ahoga, niga Iesu, ani rudaro rehano 'ize gaboga rae, Paulo'a ra'ete'e hariaga rae fureniro. ²⁰ E'e agu'a e nouge nouge goeri'uma'e. E'ano'o Paulo gadiuro, ani urate'e ga, Ierusalem nege itadu e'ea kotanoga. ²¹ Rehano Paulo ura'e Kaisarea negano radadu Roma zuhi'agani'a kotanoga uratiro.

E'ano'o uti azağa zina'a, 'Paulo'e ġu'ano ohone rado'i! Onamoo madağa meine, Roma zuhi'ağa mazao tuġuni'uma' reiro.”

²² Ebu Agripa'a Festo nina'a, “Eġe ġatana zuni ane ġoere igihi.” reirotene, Festo'a nina'a, “Ġa ohogoru'u igi'uma.” reiro.

Paulo'a Kini Agripa zamao ane mone ġoe'a rae fureniro

²³ Irarirotene, Agripa ani Berenike-ne, dabua manoġa rohorohogēita haġaadu, nu'onu'o neġa diuġiro. Ebu uti azağa boroboro zu Kaisarea neġa azağa boroboro zuni diuġiro. Ebu Festo'a uti azağa zeadu Paulo zamahu zouniro. ²⁴ Ebu Festo'a raena'a, “Kini Agripa zu 'ahi onaate'e azağa nidu'a, vazegħa 'adi'e'e. Ierusalem neġano zu Kaisarea neġano Iuda azaġani'a raena'a, 'Ġabode radoga mene idaġa.' rae tatare'ete'e vazegħa. ²⁵ E'a ani ġoere abitirotene, runeo tuġuni'uma haġaiġa mene horoniro. Rehano ani ura'e, Roma zuhi'aġani'a kotanoga uratiro 'ahine, Roma zuhi'ağa mazao tuġuni'uma ra'ohe. ²⁶ Rehano e'e Roma zuhi'ağa veize nouge rae mirihi'uma? Mazaġa ani, haġai sau'a 'ahoga mene haġairo. E'ano'o Kini Agripa ġae hune zamao zuni zae nidu'a zamao tutune onaeha, zae'a Paulo ġadinadu eġe'a mirihite'e ġoe'a ederoga veize. ²⁷ Mazaġa eġe'a zamare'etene, ġu'a vazegħa Roma zuhi'ağa mazao tuġune'ete'e zamaġano, 'ute'ete'e ġoe'a mene mirihoga'e mene idaġa.”

26

¹ Ebu Agripa'a Paulo niro, raena'a, “Ġae moneo ġoero'i!”

E'ano'o Paulo ani 'evo'a mae ġihinadu, ġoere iġuniro. ² “Kini Agripa, e'e izidi matu'e'ohe, mazaġa e Iuda azaġani'a ġoere aduga nidu'a eġe rana ri'ine'ete'e u'ano, eġe noneo ġoere'e 'ahine. ³ Ġae edegħa, Iuda azaġa haġai zuni zeġe'a ta'irote'ete'e ġoe'a. E'ano'o e umi'e'ohe. Eġe ġoere 'adi fairu igi onamo'i ġonaga!

⁴ Iuda azaġa zeġe nidu'a edegħa, eġe'a kobe'anono'o nouge radi-unuta'a'e, Iuda azaġa bo'aġano ebu Ierusalem neġano. ⁵ Ze, ġabonehe ġadaheġanono'o edegħa 'ahine, ze'a uratine e'e Farisea vazegħa rae re'uma zu idaġa. Farisea azaġa'e Iuda azaġa goro ġoe'a faifaine haġae'ete'e azaġa. ⁶ Ebu izidi e'e, Badi'a'a emeġe vouġa mazao rae tirote'e ġoe'ani'a hudanoga guhine'ete'e u'ano kotahe'ohe. ⁷ Emeġe iduhu gaubanana zu aheu fare'e (12), e'e ġoe'ani'a hudanoga radu guhine'ohe. Ze ohere zu madai Badi'a tuġure inare haġae'ohe. Kini vazegħa! E'e, e'e ġoe'a guhine'ete'e u'ano, Iuda azaġani'a eġe rana ġoere aduga ri'ine'ohe. ⁸ Za nu'e nouga'ahi Badi'a'a rune azaġa bare ġabozi'uma ra'ete'e ġoe'a mene mae ġihine'ohe?

⁹ Eġe zuni ibite 'ahige zamariro. Nazareta neġa vazegħa, Iesu niġa 'u'uoga veize inare gauine manoġa rae zamariro. ¹⁰ E 'uguġa haġaiġa Ierusalem neġano haġairo. Ebu Dibu'o hau'ete'e boroboro niġano, Zuhi'a Boro mone azaġa ġehaġa ġu'ano ohoziro, zu zimi ruzihi reirotene, e'e ġoe'a mae ġihiniro. ¹¹ Ebu Iuda azaġa kuru neġa nidu'a diuġadu, 'Bouzo'i!' reiro. Ebu bouze'ena'a, 'Iesu niġa sausaune ġoero'i!' rae tatariro. Zuni e maġune rudaro 'ahine, haba faġano neġa 'ahoga 'ahoga onamadu, Zuhi'a Boro mone azaġa vaġadu sausauziro.

¹² Mada 'ahogano e'e 'ougihi radu, dibu'o hau'ete'e boroboro niġano zu ġoereze odohadu, Damaseko neġa onamiro. ¹³ Kini vazegħa! Madai nemaġano e'e ibiġano onamirote'ea, e adureono'o agaġa boro'a agaranoga horoniro. E'e agaġa'e mada agaġa vitinoga. Eġe zu eġe teite onamirote'e azaġa agafi' ovairo. ¹⁴ Ebu emeġe nidu'a rahao higau bauriro, ebu Iuda ġoe'ano ihi'ete'e agoġa 'ahoga igiro, raena'a, 'Saulo! Saulo! Ġa nougadu

eġe sausuhe'ohe? Ġa ire meiga meiga futune'ohe. A'e ġae'a ġae bare sausu'e'ohe.'

¹⁵ Ebu eġe'a ġadinena'a, 'Zuhi'a Boro, ġa iniu?' reiro. Zuhi'a Boro'a naenaehina'a, 'E'e Iesu, ġae'a sausuhe'ete'e vazegā. ¹⁶ Iġunadu edano'i! Eġe'a ġae mazao fureranata'a'e, eġe tuġure vazegāno oho'ifine, zu horohate'e hariġa vase mazao me'odo zinifine, zu eġe'a iho'ite'e ġoe'a rae furenoga veize. ¹⁷ E'e Iuda azaġa zu Iuda mene azaġani'a sausu'ihireite'e zamaġanono'o mae vaġi'i'uma. Ebu zeġe mazao bare tuġu'i'uma, ¹⁸ ubumaze ra'anadu uzaboono'o agaġa moneo mae ġihuzoga veize, zu Satani 'u'uġanono'o mae vaġizadu Badi'a mone rouga veize. 'Ougine, sau'aze eġe'a rae modi'uma, zu ze'e eġe mazao fiadu, Zuhi'a Boro veize avo reirote'e azaġa teite 'auġi'uma.

¹⁹ E'ano'o kini Agripa, e'e adureono'o fureranadu ihohirote'e ibiġano da'o dure'ohe. ²⁰ E ibite Damaseko neġa azaġa mazao, ebu Ierusalemeneġa zu Iudea haba'a nidu'a zamaġano radiu'ete'e azaġa mazao, ebu Iuda mene azaġa mazao zuni haramiro, raena'a, 'Zamaze ġihunadu, Badi'a vaġe aro'i! Ebu haġai manoġa haġaena'a, zamaze ġihunate'e fureno'i! ²¹ Eġe'a 'ougirote'e u'ano, Iuda azaġani'a dibu'o neġano obohe tiro, ebu uġuhe ruhihi reiro. ²² Rehano Badi'a'a danahe onao izidi, e 'ada edau'ohe, ebu vase zuhu'anono'o boro ġonaga zeġe nidu'a mazao hari tiba hina rae furene'ohe. E'e ġoe'a'e peroveta azaġa zu Mose'a vesu'u nagine'a furera'uma reirote'e ġoe'a da'o. ²³ E'e ġoe'a'e, Keriso ani zaharani'uma, ebu ibite runeono'o bare ġabodi'uma, ebu ane'a Iuda azaġa zu Iuda mene azaġa mazao ġabone hidi'uma agaġa haramoġa harami'uma."

²⁴ Paulo'e 'ouge rae'enogano, Festo'a ġoere ġihau'ena'a, "Paulo! Ġa baboraneha. Ġa ufeta mirihirote'e'a mae babo'eha." rae reiro.

²⁵ Rehano Paulo'a naenaenina'a, "Ġihi'a vazegā Festo, e'e mene baboraneha. Eġe'a ra'ete'e ġoe'a'e ġoere huga zu eda'eġa. ²⁶ Kini Agripa ani, 'adi haġaiġa nidu'a edeġa 'ahine, e'e mene rihau'ena'a huga ni'ohe. Mazaġa e edeġa kini Agripa'e haġai 'adi nidu'a igi hauġiro, mazaġa e'e haġaiġa'e guni'ano mene fureraro. ²⁷ Kini Agripa, ġa peroveta azaġa ġoere mae ġihine'e hehe? E edeġa, ġa mae ġihine'ohe."

²⁸ Ebu Agripa'a Paulo nina'a, "Ġa mada futu'ano ġoere tahiġa rae furenadu, eġe'a Kristenio tiro'i ra'e rehano, a'e mene idaġa."

²⁹ Paulo'a naenaenina'a, "Mada futu'a ga faġa'e ago zamaro'i! Mazaġa e Badi'a mazao 'ahige kurau'ohe, ġae zu 'ada igi'ete'e azaġa nidu'a eġe teigoga, rehano ġu'ano ohohe'eta'a'e ahiġa."

³⁰ Ebu kini Agripa, gavana vazegā Festo, zu Berenike ebu e'ea ehorinute'e azaġa nidu'a iġune edaro. ³¹ Ze nu'onu'o neġanono'o buau'ena'a ġoretitiro, raena'a, "Vaze 'adi'e runeo tuġuni'uma ga ġu'ano ohoni'uma haġaiġa sau'a mene haġairo."

³² Ebu Agripa'a Festo niro, raena'a, "Roma zuhi'aġani'a kotanoga mene uratifone, vase 'adi'e ġu'anono'o mae bunifo."

27

Paulo Roma neġa ġasi hina tutune onamiro

¹ Eme Itali haba'a ona'uma madaġa meirotene, Paulo zu ġu'a azaġa nu'e uti vazegā 'ahoga, niġa Iulio 'evorao ri'iziro. Ani'e Roma zuhi'aġa uti azaġa ibito zini'ete'e vazegā 'ahoga. ² Ebu eme'e Adaramateno ne ġasiġano tiri. Ġasi a'a'e Asia haba'a toġatoġaġano tue tue ona'uma ġasiġa. Eme e'e hina

ruhau onamiro. Ebu Makedonia haba'ano Tesalonika neġa vazegħa 'ahoga, niġa Aristako zuni emeġe teite onamiro.

³ Irarirotene, Sidono neġano feuriro. Iulio ani Paulo faifaine'ena'a, tuġuniro, Paulo ane edegħa azaġa vaġadu, nagini'a ferene'ete'e hanoga veize. ⁴ Ebu e'eano'o hena bare ruhanadu, Kupro 'umuġa genaġano 'afe ruhau onamiro, mazaġa zavara'e emeġe haohaofe onainu. ⁵ Ebu Kilikia zu Pamufulia haba'a davaragħa boha'ano ruhau onamo, Lukia haba'ano Mura neġano hebetiro. ⁶ Ebu e'e haba'ano uti azaġa ibito zini'ete'e vazegħani'a Itali onamihi ra'ete'e ġasiġa horoniro. A'e Alesandria neġa ġasiġa. Eme e'e ġasiġano tutufe tiri. ⁷ Ebu mada ġehaġa te'ote'au'ena'a negane ruhau onamo, Kenido davaragħa boha'ano feuriro. Zavara'e 'ize haohaofe onainu 'ahine, e'e moneo ruhau onamoga mene idararo. E'ano'o eme Salomone musuga naenaegħa onamadu, Kerete 'umuġano 'afe ruhau onamiro. ⁸ Ebu te'ote'au'ena'a zavara haone, e'e 'umuġa genaġa uni ruhau onamo, "Toġatoġa Manoġa" rae hune'ete'e toġatoġaġano hebetiro. A'e Lasea neġa uhiġano.

⁹ 'Ouge'ena'a, mada ġehaġa foure hauġiro 'ahine, ġasio ruhau onamoga'e riġa zu ġiġaroġa. Mazaġa Iuda azaġani'a iġaiġa ogomu moneo zaġozaġi'uma madaġa vitaro. E'e huga'e zavara madaġani'a feuriro, ebu ruha'uma batogħa 'ai hauġiro. E'ano'o Paulo'a iraduguzi, ¹⁰ raena'a, "Zae nidu'a! Eġe'a ġiane'etene, eme ruhau onamine sau'a hidi'uma, ġasi zu tohefe nidu'a'e davarao hunuhuni'uma, ebu ġabonefe zuni sauta'uma." ¹¹ Rehano uti azaġa ibito zini'ete'e vazegħa'e Paulo ġoere mene mae ġihinadu, ġasi mirune'ete'e vazegħa zu ġasi vazegħa ġoere da'o mae ġihiniro. ¹² Zeġe'a ra'eta'a'e, hebetate'e haba'a'e zavara zu nahune madaġano'e mene manoġa. E'ano'o vase nidu'a'e e'e haba'anono'o ruhau buanadu Foinike toġatoġaġa onamihi reiro. Ebu e'e toġatoġaġanobu'u zavara zu nahune madaġa me'uma reiro. Foinike toġatoġaġa'e Kerete 'umuġano ġasi'a hebete'ete'e toġatoġaġa 'ahoga, mada'a zubure'ete'e mone zamaini'ohe.

Zavara boro'a davarao feuriro

¹³ Ebu zavara 'ai kauri moneono'o tahitahe onainute'ea, ze 'ane mada manoġani'a onaeha reiro. E'ano'o ġasi hanigagħa hutube zounadu, Kerete 'umuġa genaġa da'o uni ruhau onamiro. ¹⁴ Mene faġa onamirote'ea, zavara boro bagaġa 'ai 'umu raganono'o gudau ovairo. A'e niġa "Iurakulon*" rae hune'ete'e zavaragħa boro. ¹⁵ Ebu ġasio ragati' aradu, zavara roġoroġe onamoga mene idaġa 'ahine, zavara da'o magananiro. ¹⁶ Ebu Kauda 'umuġa kome'a genaġa 'afe diuġirotu'u, ġasi kome'a ġaruna ahasinute'e riġa hutube zouniro. ¹⁷ Ebu ohoze ohoze'a ġasi ahase zounirotene, mini hina ġasi boro tatuhe ogoru tiro. Ebu hena nougine gasi'a ruhau onamadu, Afrika haba'a heta'aġano, niġa'e Surutis-o rameru'uti'uma rae riharo. E'ano'o ġasi faraigħa zuni hutube bunadu zavara maganani ruhau oname tauġiro. ¹⁸ Rehano zavara'e 'ize ufeta boro. E'ano'o irarirotene, ġasio gaue'ete'e azaġani'a ġasi ufinoga rae, odohe'ete'e toheġa davarao mae mae modiro. ¹⁹ Ebu bare iraradu, mada uġiduġa meirotene, ġasio odohe gaue'ete'e toheġa zuni mae mae modiro. ²⁰ Eme mada ġehaġa mada zu buzva mene horoniro, zu zavara'e ufeta hune sautu radiunu. E'ano'o emeġe nidu'a mene ġabodi'uma rae zamariro.

* **27:14** E'e goe'a huga'e northeast moneono'o onae'ete'e zavaragħa boro.

²¹ Ze mada ġeħaġa oganoga mene idararotene, Paulo'a zamazeo iġune edanadu ziro, raena'a, "Zae nidu'a! Eġe ġoere mae ġihinadu, Kerete 'umuġanono'o mene ruhau buafone, 'ahige aduga mene hidifo, zu toheze mene mae mae modifo. ²² Rehano e izidi 'ada zi'ete'e. Inaro'i! Mazaġa vazeni 'ahoga mene dauġi'uma, u hube ġasi'a da'o sauta'uma. ²³ Zuh'i'a Boro, eġe'a kurano hau'ete'e zu tuġureġa haġae'ete'e Badi'aġa, ani tuġure viga'a ohogore ohere eġe uhiġano edanadu ²⁴ ġoreheha, raena'a, 'Paulo! Ago rihano'i! Ġa'e Roma zuhi'aġa zamao 'ize eda'uma. Zu Badi'a manoga'e ġae teite u'ano, ġae teite idaġa ruhau'ete'e azaġa nidu'a'e Badi'a'a ġabozi'uma.' ²⁵ E'ano'o zae nidu'a, inaro'i! E, Badi'a tuġure viga'a ehate'e ġoe'a nidu'a huda'uma rae, ani mazao fie'ohe. ²⁶ Rehano eme'e zavar'a hudi onamadu 'umu 'ahoga heta'aġano ġasi'a eħori'uma."

Ġasi'a fahau ġuzuhıro

²⁷ Ohere gaubanana zu ġazaġa fare (14) meırote'ea zuni, Adaria Davaraġano zavar'a 'ize hudi vaevaefinu. Ebu e'e ohe'a nemanemaġano ġasio gaue'ete'e azaġani'e gaba ruhau hanite'ete'e ederiro. ²⁸ E'ano'o ze davara hoe'a idanirotene, mita ġae ġazaġa gaubanana (40) heuġa. Ebu tahiġa guhianadu bare idanirotene, mita ġae uġidu gaubanana (30) da'o. ²⁹ 'Ougadu ze ġiġaroze ruziro, mazaġa hena ġasi'a vatava rana rameru'uti'uma reiro. E'ano'o ze ġasi hanigaġa ġazaġa (4) ġasi ariġa ġuzuono'o mae davarao feuniro, ebu ġaiġai iraroga veize guhiu radiro. ³⁰ E'e zamaġano ġasio gaue'ete'e azaġa'e feranoga radu, so'e ġasi hanigaġa ovoe bune'ohe rae, ġasi kobe'a fui'adu zazo'anono'o ovoe buniro. ³¹ Rehano Paulo'a uti azaġa ibito zini'ete'e vazega tahi'aġeta ziro, raena'a, "Ġasio gaue'ete'e azaġani'a ġasi 'adaono'o vaġinine, za'e mene ġabodi'uma." ³² E'ano'o uti azaġani'a ġasi kobe'a ovoe dabanate'e miniġa 'ai tene re'adu, ruhune modiro.

³³ Ebu irara 'ai hanitirotene, Paulo'a zeġe nidu'a ogomu anoga rae umiziro, raena'a, "Za mada gaubanana zu ġazaġa fare (14), zamaze adudu'ena'a guhiu onaeha. Ebu ogomuni 'ahoga zu mene aneha. ³⁴ E'ano'o e umize'ohe. Izidi za ogomu nu ano'i! A'e ahirize'a inaradu ġabone hidoga veize. Eġe'a zi'ohe. Zae vadiniono'o igu tibani zuni mene dauġi'uma." ³⁵ Paulo ani 'ouge rae zıroten, 'uvahu madu vaze nidu'a ubumao Badi'a mazao ite matu'o haro. Ebu vahegadu aro. ³⁶ 'Ougadu zeġe nidu'a inaradu, ogomu mae aro. ³⁷ Ġasi e'e zamaġano bone emeġe nidu'a 276-'a radiro. ³⁸ Zeġe nidu'a ogomu au idararotene, ġasi'a ufiranoga veize ogomu nidu'a davarao mae mae modiro.

Ġasi'a Melita 'umuġano fahau ġuzuhıro

³⁹ Ohereda'o mada'a agaru feurirotene, ze no'e haba'ano ruhaunuta'a'e aġu'a. Rehano ze'e haba guniġa hesaġeta moneni horoniro. E'ano'o ze idaraune, e'e hesaġa ranao ġasi odohe tiri'uma reiro. ⁴⁰ Ebu ze ġasi hanigaġa davara zamaġano tene ri'i modiro, ebu tari ogoru tirote'e miniġa fui'iro. Ebu zavar'a veize farai hutube ġihinadu, hesa mone tarine onamiro. ⁴¹ Rehano ġasi'e heta'ano tutuhanadu, zazo'a ġoha'e e'ea teadu mene hune zu hagarıro. Ebu avaġa ġuzu'e sa'u boroboro'a kafene vahegadu faharo.

⁴² Ebu uti azaġani'a ġutarote'e azaġa'e zimi hauġi'uma rae togazıro, mazaġa hena ze'a ġemabe onamadu ferau ġouri'uma. ⁴³ Rehano uti azaġa ibito zini'ete'e vazega'e Paulo ġabonihi reiro 'ahine, uti azaġa garariro. Ebu tuġuzena'a, "Ġema edeġa azaġa'e ibite rafatadu ġemabe onamo'i,

ebu gabao tiro'i!" reiro. ⁴⁴ "U ġema aġu'a azaġa'e, ġasi ireġa rugaruga hina kame ġemabe onamo'i!" reiro. 'Ouge haġae'ena'a zeġe nidu'a gabao ġemabe tiradu ġabode ġouriro.

28

Paulo'e Melita 'umuġano

¹ Emeġe nidu'a ġaboga gabao tirirotene, eme ederiro, a'e Melita 'umuġa. ² 'Umu e'e neġa azaġa'e emeġe faifaife rufiro. Irugu'e ru'aunu zu nahune'e biaudo 'ahine, ze mae ġihife'ena'a, ire rabibofiro. ³ U Paulo ani ire sinuġa ġura'e madu ire roga rana mae ti'enogano, zarama ire gigi'ani'a madu ire sinuġanono'o veore buaro, ebu Paulo 'ai 'evo'ano vihone giganiro. ⁴ Ebu 'umu e'e azaġani'a mohe e'e Paulo 'evoreo ġiruġiranoga horonirotene, ze raorao'uhina'a, "Vaze 'adi'e hezo'e gorugoru vazegħa gaogi." rae reiro. "Ani davarao mene hunuhuna rehano, e'e naegħa hau'ete'e badi'aġa'e ane'a ġabode radoga mene urateha." ⁵ Rehano Paulo'e mohe ire roga rana itine modiro, ebu sau'ani 'ahoga ane mazao mene fureraro. ⁶ Vaze ze 'ane, Paulo'e ahi'ani'a mini'uma ga zogone higau bauradu ruda'uma rae ġiane radiro. Ze faġa hune 'ouge ġiane radiunu rehano, ġauni 'ahoga ani mazao mene furerarotene, ze hena nufe zamarena'a, "Ani'e badi'a 'ahoga gaogi." reiro.

⁷ U 'umu e'e zuhi'aġa, niġa Pobelio, ani haba'e hani'ano. Ani eme mae ġihife'ena'a, neġano tutufe zoufadu mada uġidu faifaifinu. ⁸ U Pobelio moga'e ugiġa, evaneo baze radiunu. Ani ahiri'e gigi'a bagaġa zu ru sororido. E'ano'o Paulo'a diuġe ġianadu rana kuraro, ebu 'evo'a rana tirotene, 'ai manoriro. ⁹ 'Uguġani'a furerarotene, ugi azaġa 'umu be'a radiunute'e azaġa nidu'a, Paulo vaġe onaadu ane'a faizido. ¹⁰ Ebu vaze nidu'a'a, nigufe'ena'a faifaife rufido. Ebu e'e 'umuġanono'o ruhau vaġinihi reirotene, ze ferefe'ete'e toheġa ġehaġa rifiro.

Paulo'a Roma neġano feuriro

¹¹ Eme bato uġidu e'e 'umuġano radirote'e enogano, ġasi 'ahogano tiradu e'e haba'a mode iġuniro. E'e ġasiġa'e nahune madaġani'a hauġoga veize, Melita 'umuġano guhiu radiro. A'e Alesandria ne ġasiġa, niġa "Tahi'a Ato'a". Izipi haba'anono'o onairo. ¹² Eme ruhau onamoo, Surakusa neġano hebetadu, mada uġidu e'ea radiro. ¹³ E'eano'o hena onamo Regio neġano hebetiro. Ebu mada tiba radirotene, ġasi ġaruga moneono'o zavara'a onairo 'ahine, eme ruhau onamadu, mada aheuġano Puteoli toġatoġaġano feuriro. A'e emeġe ruhu ġonaga. ¹⁴ Ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaġa nu hidirotene, ze umifena'a, "Emeġe teite fura tiba rado'i!" reiro. E'ano'o e'ea fura tiba radiro. Ebu e'e ġaruganobu'u eme'e, zavara boro u'ano sasiro rehano, ragavofe'e ġonabadu, Roma haba'ano feuriro. ¹⁵ Roma neġano Zuhi'a Boro mone azaġa'e emeġe'a hanite'ete'e hariġa iġiro 'ahine, haofe onaadu, vaze nu'e Apia-foru maketiġano, nu'e Taveni Uġidu rae hune'ete'e i'udi neġano hido titiro. Paulo ani, horozitotene, Badi'a matu'o haro, ebu zamaġani'a inariro.

Paulo'a Roma neġano haramiro

¹⁶ Eme Roma neġano feurirotene, Paulo'e tuġunadu ane da'o ne 'ahogano radiro. Ebu uti vazegħa tibani'a da'o taufinu. ¹⁷ Ebu mada uġidu meiotene, Paulo'a Iuda azaġa ibito zini'ete'e azaġa boroboro ane neo huze nu'oziro. Ebu zeġe'a nu'ora' onairotene, Paulo'a ziro, raena'a, "Nego nabudi, e emeġe nabudi mene sausauziro, zu vouġafe haġai mene

he'ehe'eni. Rehano Iuda azaḡani'a Ierusalemā neḡano obohe teadu, Roma azaḡa 'evorao ri'ihaha. ¹⁸ Roma azaḡani'a ḡadihirotene, ze ura tuḡuhe buhihi reiro, mazaḡa runeo tuḡuhi'uma haḡaiḡa sau'a mene horoniro. ¹⁹ Rehano Iuda azaḡani'a mene uratirotene, e'e ibi 'ahoga o'o'a radu, Roma zuhi'aḡani'a kotahoga veize umidiro. U e'e aduga 'ahoga nabudihe rana touga veize mene onaeha. ²⁰ E'ano'o e za ḡiazoga zu ḡorezoga veize huze onaeha, mazaḡa Isaraela azaḡani'a guhine onainute'e vazēḡa u'ano, e'e ḡu'a neḡano 'ada radiu'ete'e."

²¹ Ebu ze naenaenina'a, "Iudea haba'anono'o ḡa moneo so'ani 'ahoga mene noneni tuḡuriro. Zu vazeni 'ahoga Iudea haba'anono'o feuri' arirotene, ḡa moneo sau'ani 'ahoga mene rae fureniro. ²² Rehano eme ḡa'a nouge reihi ra'ete'e igihi ra'ohe. Mazaḡa eme edeḡa, haba nidu'a zamaḡano vase nidu'a ḡae mone ra'ete'e azaḡa he'ehe'eze'ohe."

²³ Ebu ze Paulo teite bare nu'oranoga rae mada 'ahoga rae tiro. E'e madaḡa meirotene, Iuda azaḡa'e ḡehaḡa bagaḡani'a onaadu, bare ane radone haba'ano nu'oraro. Paulo'e oherebauono'o onamo ḡorava Badi'a'a zuhi'afi'uma ḡoe'a rae fureno ziniro. Ebu zeḡe'a Iesu mae ḡihinoga rae, Mose goro ḡoe'a zu Peroveta azaḡa buka zamaḡanono'o Iesu hariḡa haramiro. ²⁴ Vaze nu'e Paulo ḡoere mae ḡihiniro, u nu'e mene. ²⁵ Ebu ze zeḡe bo'aḡano zamaze mene tiba. Ebu Paulo'a 'ahige zirote'e enogano, ze neono'o buau ḡouriro. Paulo'e zeḡe'a 'izema buanogano 'ahige ziro, raena'a, "Vine Zaḡoḡani'a peroveta vazēḡa Isaia-ono'o vouḡaze zirota'a'e ḡoere huga, raena'a,

²⁶ 'Onamadu Iuda azaḡa 'ahige zo'i!

Ḡae egoga igi huni'uma,
rehano mene ederi'uma.
Ḡae horonoga horone huni'uma,
rehano mene zamari'uma.

²⁷ Mazaḡa 'adi duḡuru zama'e tuḡa zu teḡaze'e 'uhuḡa,
ebu ubumaze zuni kuruḡa.
A'e ubumaze hina mene horonifine,
zu teḡaze hina mene igifine,
ebu zamaze hina
mene zamare horonifine.
'Ougadu mene ḡihure baradu,
eḡe'a mene faizoga veize.'

²⁸ E'ano'o zae ederoga veize ḡoere 'adi zi'ohe. Badi'a'a ḡabone hidi'uma ḡoe'a tuḡure'eta'a'e, Iuda mene azaḡa veize tuḡureha, ebu ze mae ḡihini'uma."

[²⁹ Paulo ani 'ouge rae ḡoreze hauḡirotene, Iuda azaḡa 'ai oname ḡouriro ebu zeḡe'a zeḡe bare riḡa ta'iro titiro.]

³⁰ Muri aheu, ani 'ize ḡu'a zamaḡano rehano, ane'a naeḡa haḡae'ete'e neḡano radiunu, ebu iniu ane vaḡe onaidotene, nidu'a mae ḡihizido.

³¹ Paulo'e mene rihau'ena'a Badi'a'a zuhi'azi'uma ḡoe'a haramo zinido, zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso hari ihozido. Ebu vase 'ahogani'a zuni mene gararo haro.

Filipi Ekalesia Azağa Mazao Paulo'a Mirihiro

¹ Ege Paulo zu Timoteo'a fefa 'adi mirihe'ohe. Eme'e Keriso Iesu veize gaue'ete'e azağa. Ebu fefa 'adi'e Filipi neğano Keriso Iesu mone ra'ete'e azağa nidu'a, zu ibito zini'ete'e azağa*, zu diakono azağa veize tugure'ohe.

² Ibite gezo 'ahige reihi: Badi'a emeğe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manoga zu zama rogeğa zini'eno'!

Paulo'a Filipi neğano ekalesia azağa u'ano Badi'a mazao manoga tauği ra'ohe zu zamare'ohe

³ Ege'a zae zamare'ete'e madağano bone, iğaiğa ege Badi'a mazao manoga tauği ra'ohe. ⁴ Ege'a zae nidu'a veize kurau'etene, iğaiğa matu'uheta kurau'ohe. ⁵ Mazağa zae'a hari manoga gadahe mae gihinirote'e madağanono'o onao izidi, ege'a hari manoga haramoga veize danahe onainu. ⁶ E'e hube hune 'ahige rae zamare'ohe. Badi'a ani, zae bo'ağano gau manoga fureniro, 'ouge hağae onamo, Keriso Iesu'a bare onai'uma madağa me'uma. E'e madağano zae zamao furenirote'e gauga manoga hağae hauği'uma.

⁷ Za'e ege zamao iğaiğa radiu'ohe. E'ano'o ege'a zae nidu'a mazao 'ahige zamare'eta'a'e manoga. Mazağa zae nidu'a, Badi'a'a inirote'e gauga ege'a hağaoga veize danahe onainu. E gu'a neğano'o 'ada radiu'ete'e zamağano zuni, kotao hari manoga birirote'e madağano zuni, ebu hunio hari manoga'e mene tugahe harame inarinate'e madağano zuni danahiro. ⁸ Keriso Iesu'a zae zamare'ete'e teige, e zae nidu'a zamare'ohe. Ege'a 'ouge rata'a'e, Badi'a ane edeğa, e huga goere'ohe.

⁹ Ebu e zae veize 'ahige rae kurau'ohe: zae'a Badi'a faifaine ederoga zu nagini'e duduga ga ve'oga horone ederoga, ebu 'ouge hağae'ena'a, zae'a zae bare zamarotite'ete'e hağaiğani'a bororu onamoga. ¹⁰ Ebu e zae veize 'ahige rae kurau'ohe: Zae radone zamğano nagini'e manoga ederoga, zu zamaze dehenoga, zu hağai sau'a mene hunezuni hağaoga, ebu 'ouge hağae onamo, Keriso'a bare onai'uma madağa. ¹¹ Ebu Iesu Keriso'a danazadu zae gabone'e duduga da'o re'uma. Ege'a 'ahige kuranata'a'e, vaze'a zae hağai manoga horonadu, Badi'a gubane'ena'a zu niğa mae iğihinoga veize.

Paulo'a gu'a neğano radiu'ete'eano'o hari manogani'a bororu onamiro

¹² Nego nabudi, e ura, za 'adi edero'i! Aduga gehağa ege mazao fureru'ete'ano'o, hari manogani'a bororu onamiro. ¹³ Ebu ege'a Keriso u'ano gu'ano radiu'eta'a'e, Roma zuhi'ağa ne enoga taufe edau'ete'e azağa, zu vaze nunu gehağani'a edere gouriro. ¹⁴ Zuhi'a Boro mone ra'ete'e azağa'e, ege'a gu'ano radiu'ena'a, edau gigaru'ete'e u'ano, Zuhi'a Boro mazao fie gigaranadu, mene rihau'ena'a, Badi'a goere inare harame'ohe.

¹⁵ Vaze nu'a Keriso hariğa harame'eta'a'e, ze ege gau u'ano 'ahi'ahi ma'ohe, zu vitihhi ra'e'ohe. Rehano vaze nu'e ege danahhi radu, hari manoga harame hunihi radu, zama manoga hina harame'ohe. ¹⁶ Zama manoga hina harame'ete'e azağa'e, hari manoga biroga veize, Badi'a'a e gu'ano mae zouhirote'e, ederadu, zege zamarone ege mazao teadu harame'ohe. ¹⁷ Rehano 'ouge 'ahi'ahi ma'ete'e azağa'e nize boro reihi radu Keriso hariğa harame'ohe. Ze harame'eta'a'e, zamaze'e mene deheğa. Ze

* 1:1 ga bisofu

'ouge'ena'a, eḡe'a ḡu'ano aduga hide'ete'e'a bororanoga veize rae, zamare tauḡe'ohe. ¹⁸ A nagini veize? Zeḡe'a haram'e'ta'a'e, zamaze'e duduḡa ga mene, ago zamaro'i! Ḡoere boro'e Keriso hariḡa haram'e'te'e. ¹⁹ Ebu e e'e u'ano matu'e'ohe. Ebu e zama mone zuni matu'e ona'uma, mazaḡa e edeḡa, zae'a eḡe veize kurau'ete'e'ano'o, zu Iesu Keriso Vine Zaḡoḡani'a danahe'ete'e'ano'o, e'e Badi'a'a ḡu'anono'o mae buhi'uma.

Paulo ḡabone'e Keriso teite

²⁰ E'e 'ahige zamare'ena'a hube hune guhiu radiu'ohe: Eḡe mazao nagini'a fureraune zu, e'e mene mazaḡarohi'uma. U e'e iḡaiḡa inare ḡoere'ete'e teige, izidi zuni inare ḡoeri'uma. Ebu e ḡabode radine, ga rudaune, eḡe haḡai nidu'a'ono'o vaze nu'a Keriso nigunoga urate'ohe. ²¹ Mazaḡa eḡe mazao'e, ḡabode radiu'eta'a'e, Keriso teite radiu'ohe. Ebu rudaune'e, manōḡa hune hidi'uma. ²² Rehano eḡe'a ḡabode radine, eḡe gau u'ano vaze ḡehaḡani'a Badi'a ḡoere egadu, ḡabone hidi'uma. E'ano'o e aḡu'a, no'e ibiḡano onamine manōḡa. ²³ E zamahe aheu nemaḡano. E ura'e raha 'adi modadu, Keriso teite radihi. 'Ougine manōḡa tauḡi. ²⁴ Rehano e zae veize raha 'adao ḡabode radine, manōḡa. 'Ougine zae danazoga idaḡa. ²⁵ E hube hune 'ouguine manōḡa rae zamare'ohe. E edeḡa, e'e ḡabode radadu, zae nidu'a teite radi'uma. Ebu zae'a Keriso mazao fie'ete'e'a bororanoga veize, zu zae'a fie'ete'ea, matu'uze'a bororanoga veize danazi'uma. ²⁶ 'Ougadu eḡe'a bare amine, za'e eḡe u'ano Keriso Iesu nigune'ena'a, matu'e ruda'uma.

Badi'a mone ra'ete'e azaḡa'e ḡahunoneḡa manōḡa hidi'uma

²⁷ Ḡoere boro tiba'e, 'ahige reihi: Za, Keriso hari manōḡa mae ḡihine'ete'e vazēḡa ra'ete'e haḡaiḡano da'o onamo'i! 'Ougine, eḡe'a ḡiazi' amine, ga haba faḡanono'o harize igine zuni, e ederi'uma; Za'a zamaze tibunadu edau gigaru'ete'e, zu zamaze tibano neadu hari manōḡa aḡiro hau'ete'e azaḡa'ono'o hari manōḡa inare biretite'ete'e. ²⁸ Ebu aduga zini'ete'e azaḡa mene rihoze'ete'e, zu zae'a inare ḡoere'ete'e eḡe ederi'uma. Zae'a mene rihau'ete'e haḡaiḡa, aduga zini'ete'e azaḡa'e Badi'a'a ruizi'uma, u za'e ḡabone hidi'uma. 'uguḡa nidu'a Badi'a mazao'no'o furera'uma. ²⁹ Za'e Keriso mazao fie'ete'e ḡahunoneḡa manōḡa da'o Badi'a'a mene zeneha, rehano Keriso u'ano aduga hide'ete'e ḡahunoneḡa manōḡa zuni zeneha. ³⁰ Eḡe'a hidirote'e adugaḡa zae'a horonirote'e heuḡa, zae'a e'e adugaḡa hide'ohe. Ebu eḡe'a ize e'e adugaḡa hide'ete'e izidi zae'a igi'ohe.

2

Za'e zamaze tibunadu, zae'a bare nize mae ovoro'i

¹ Za Keriso teite tibuzate'e'ano'o inare'ohe? Keriso'a zae zamarate'e'ano'o za manōḡahe? Za Vine Zaḡoḡa teite radiu'ena'a, ane teite matu'e tiburu'e'hehe? Za vaze mazao manore'e'hehe, zu vetuḡazi'e'hehe? ² Za 'ouge rado'idene, zamaze'e zamare ḡiriḡiro'i! Zamarone tiba hina zamaro tito'i! Zamaze tibunadu gauo'i! Za'e 'ouge haḡae'ena'a, eḡe matu'u borofe huno'i! ³ Ago inaho'i! Nize boro reihi ra'ete'e zu zae'a bare niguzoga rae, ḡau 'ahoga ago haḡao'i! Rehano zae'a bare nize mae ovoradu, vaze zamare ḡihizo'i, u za'e ze 'u'uḡano rae zamaro'i! ⁴ Zae zae'a manōḡa hidoga veize da'o ago zamaro'i, rehano vaze'a manōḡa hidoga veize zuni zamaro'i!

⁵ Za'e, radoneze zamaḡano haḡaize zu zamaroneze'e Keriso Iesu'a haḡaidote'e teige haḡao'i!

- ⁶ Ibite bone Keriso ane huga, Badi'a teite idağa rehano, Badi'a teite idaru'ete'e niğa boro mene obone giganiro.
- ⁷ Ebu niğa boro modadu, vaze raena'a, tuğure vazega teigiro.
- ⁸ Ebu ani vazeo reirotene, ane'a ane bare mae ovoiro.
Ebu Badi'a goere mene vari'ohaudu. Ane'a ruda'uma ibiğa rehano onaminu.
Ebu vaze hağağa sau'a boro teige, satauroniro ebu rudaro.
- ⁹ E'ano'o Badi'a'a ani mae ġihine hitana huneo ohoniro, ebu ni ġihi'a haro.
E'e niğa'e ni 'ahoga 'ahoga nidu'a vitinoga.
- ¹⁰ Badi'a'a 'ougirota'a'e, adureo radiu'ete'e, zu rahao radiu'ete'e, zu raha 'u'uğano radiu'ete'e nidu'a'a Iesu matu'o hau'ena'a, ġuğuroga veize.
- ¹¹ Ebu ġuğurate'e nidu'a'a 'ahige rae furenoga veize: Iesu Keriso'e Zuhi'a Boro.
Ze 'ouge hağae'ena'a, Badi'a emeğe Mama ni mae ġihi'uma.

Ġabone hidi'uma ibiğano inare onamo'i

- ¹² E'ano'o vazehe manoğa nidu'a, zae'a Badi'a goere ibiğano iğağa onamidote'e teige, rihau rudau'ena'a, ġabone hidi'uma ibiğano inare onamo'i! U mene ege'a zae teite radiu'ete'e zamağano da'o, rehano izidi ege o'o'ano zuni borofe inare gauo'i! ¹³ Mazağa zae'a Badi'a ura hağağa hağaoga veize Badi'a'a zae zamao gaue'ena'a inarazi'ohe, zae'a uratadu e'e hağae'ohe.
- ¹⁴ Ġau nidu'a zamağano ago goere'ena'a zu ta'iro tite'ena'a, hağao'i!
- ¹⁵ 'Ougine za'e vaze duduga tauği re'uma, zu vaze'a mene debaze goeri'uma. Ebu izidi ega, hağai ve'oğa azağa ġunuğano, sau'ani 'ahoga mene hağaadu, Badi'a ubuga ubuga teige, radifo. Za'e, e'e ġunuğano buzuv'a adureo agaru'ete'e teige agarano'i! ¹⁶ Ebu ġabone tuğutuğu hidi'uma goe'a vaze veize rae fureno'i! 'Ougine, e'e, Keriso'a bare ovai'uma madağano, ege'a zae bo'ağano gau aduga hağaidota'a'e hugeita raena'a, zae u'ano matu'e ruda'uma. ¹⁷ Ebu zae'a Keriso mazao fie'ete'e u'ano aduga hide'ohe rehano, zae'a Zuhia Boro veize gauine, ege'a zae u'ano rudaune e matu'e'ohe. Zu e ura zae nidu'a teite matu'e tiburatihi.
- ¹⁸ E'ano'o zae zuni ege teite matu'e tiburatihi.

Paulo'a Filipi azağa u'a Timoteo tuğuni'uma

- ¹⁹ Zuhi'a Boro Iesu'a uratine, e zae vağe Timoteo ariga tuğune ame'ohe. 'Ougadu ane'a baradu, zae hari me'odonine ege zuni matu'i'uma. ²⁰ Zea'a faine radiu'e ga mene rae Timoteo'e hube hune zamare'ohe. 'Adama ani heuğa zae zamare'ete'e e'e vazega 'ahoga o'o'a. ²¹ Mazağa vaze ġehağa'e Iesu Keriso'a urate'ete'e ġauğa mene zamaradu, zege hune'a urate'ete'e ġauğa zamare borofe'ohe. ²² U za edeğa, Timoteo'e hağai manoğano Badi'a gau hağae'ohe, mazağa ani hari manoğa haramoga veize ege teite faifaine gaue onainu. Ani'e ubugani'a moga danane'ete'e teige ege teite gaue onainu. ²³ E'ano'o 'adao ege mazao nagini'a fureratite'e ederi'udu'u, Timoteo zae vağe tuğuni'uma. ²⁴ Ebu ege zuni zae vağe ariga ami'uma ra'ohe. E'e ibiğa'e Zuhi'a Boro'a hağaoni'uma rae hube hune zamare'ohe.

Paulo'a Efaforodito Filipi azağa vağe tuğuni'uma ra'ohe

- ²⁵ U Efaforodito, ani ege nego. Ani ege teite gaue'ohe, zu uti azağa teige ege teite hari manoğa bire'ohe. Ani'e zae'a ege u'a tuğuniro. E'ano'o ani onaadu e ġau nunu mene idaru'etene ani'a danahinu. Rehano izidi Efaforodito'e zae vağe bare tuğunine manoğa ra'ohe. ²⁶ Mazağa ani zae nidu'a ġiazihi radu zamare hune'ohe. Zae'a ani ibite uginrote'e egadu,

zamaze'a adudaro. Ane'a za 'ougirote'e igirotene, ani zamağa mene idararo. ²⁷ Ani'e hube hune ugi boro'a madu nariga rudaro. Rehano Badi'a'a vetuğaneadu fainiro. 'Ougadu e'e, aduga zamağano, aduga hena mene bare ragatiro. Badi'a ani Epafrodito da'o mene vetuğaniro rehano, ege zuni vetuğahiro. ²⁸ E'ano'o e ura, ani'e ġarihe zae vaġe tuġune amihi ra'ohe. 'Ougine, za ani teite hidadu matu'i'uma, zu ege zama'a adudu'ete'e'a ufira'uma. ²⁹ E'ano'o Zuhi'a Boro ibio, matu'o hau rune'ena'a, mae ġihino'i! Za ani heuġa vazegā nigunine manogā! ³⁰ Mazaġa Keriso gau u'ano ani nariga rudaro. Ani'a zae'a danahifote'e gaugā haġaadu, nariga rudaro.

3

Radone zamağano haġai boro'e Keriso edere'ete'e

¹ Nego nabudi, e 'ahige bare reihi: Za Zuhi'a Boro teite tiburanate'e u'ano matu'o'i! Ege'a ibite iraduguzirote'e ġoe'a, bare bare to zinihi ra'ohe. A'e ege mazao mene gau boro, zu a'e zae'a mene ve'oroga veize.

² Badi'a aġu'a zu haġai sau'a haġae'ete'e azaġa veize ġiano'i! Ze'e Iuda azaġa. Iuda azaġa'e zae so'oze'ena'a, ahiri rana iġuri haġaine, Badi'a mone re'uma ra'ohe. Rehano ze'e foure ahiri ru'i tauġe'ohe. A'e huga o'o'a. ³ U eme'e hube hune Badi'a mone ra'ete'e azaġa. Eme'e Badi'a Vine Zaġoġani'a ibitofeadu Badi'a mazao kurau'ohe. Eme Keriso Iesu nigune'ohe, e'ano'o ahiri rana iġuri haġae'ete'e. Zu Badi'a ubuġa rouga radu zeġe edeġano gauete'e azaġa eme'a mene zamare borofe'ohe. A'e huga o'o'a haġaiġa. ⁴ Rehano vase 'ahogani'a ani'e vase nagiga ra'ete'e moneo Badi'a'a mae ġihini'uma ra'ete'e borofe zamarine, ege zuni ege moneo borofe hune rouga idaġa.

U vase 'ahogani'a ahiri gaugā ġehaġa haġae'ohe rae zamarine, a'e ege'a vitinoga. ⁵ E'e fureranadu mada fu'o zu uġidu fare meiotene, ahirihe rana iġuri haġairo. E'e Isaraela vazegā, Beniamini iduhu vazegā, ebu Heberu mariga huga huga. Iuda goro ġoe'a moneo'e Farisea vazegā, goro ġoe'a faifaine haġaido. ⁶ Badi'a veize inare'ete'e moneo'e ekalesia azaġa ege'a zamahe nidu'a hina sausauzido. Iuda azaġa goro ġoe'a faifairu haġaadu, duduġa ra'ete'e moneo'e, mene ve'oniro.

⁷ Ege'a ahi ġauga'e manogā tauġi zu ġau boro bagaġa rae zamarinu. Rehano Keriso'a ege veize rudarote'e ederiotene, 'uguġa haġaiġa'e huga o'o'a haġaiġa rae zamarinu, mazaġa e'e Keriso ederihi reinu. ⁸ Ebu e 'ize bare reihi. Ibite Badi'a'a matu'oga veize rae zamare haġaidote'e haġai'a nidu'a'e huga o'o'a ra'ohe. U Keriso Iesu, ege Zuhi'a Boro, ani'e inihu edere'eta'a'e, manogā boro bagaġa. E'e, Keriso u'ano haġaihe amahiġa nidu'a modiro. Ebu 'uguġa haġaiġa'e busi rae zamare'ohe, e'e Keriso mone reifine, ⁹ zu ane teite tiburafine. E'e izidi ege inarao goro ġoe'a haġaadu, Badi'a ubumao duduġa rae, mene ra'ohe, rehano Keriso mazao fie'ete'eano'o Badi'a ubumao duduġa rae ra'ohe. A'e Badi'a ane'a 'ouge ra'ohe, mazaġa ege'a Keriso mazao fie'ete'e u'ano. ¹⁰ E ura'e Keriso faifairu ederihi, zu ani'a runeono'o bare ġabodirote'e gigi'aġa ederihi, zu ane zaharanirote'e teige ege zuni zahararatihi, zu ane'a rudarote'e teige ege zuni haġai sau'a moneono'o rudau vaġinihi. ¹¹ 'Ougadu e nougihi reine zuni, ege'a Keriso teite runeono'o bare ġabode iġunadu, e'e ġaboneġa hina onamihi ra'ohe.

Zamamone oname hohono'i

¹² E'e, 'uguğa hağağa nidu'a hağae hauğeha rae, mene ra'ohe, zu e'e Keriso teiğe duduğa hune rae mene ra'ohe. Rehano e'e hağağa hağae hunihi rae ize inare'ohe, mazağa, e'e Keriso hune teiğoga veize, Keriso Iesu'a ege meiro. ¹³ Nego nabudi, e'e Keriso teiğe huneha rae mene zamare'ohe. Rehano e'e, ġau tiba 'adi hağae hunihi ra'ohe: E'e, ġaruni moneo hağairote'e ġauğa nidu'a mene zamare'ohe. Rehano zama mone ġauğa da'o zamare'ohe. A'e Keriso ederadu, ane teigoga veize inare gaue'ohe. ¹⁴ E'e Keriso hune teiğoga veize inare oname'ohe zu ġonagano Badi'a'a naeğa ini'uma. E'e naeğa'e Badi'a'a huhe'ete'e zu adure zamahe iti'uma, mazağa Keriso'a ege veize gau hağairo.

¹⁵ E'ano'o emeğe nidu'a Badi'a mazao fiadu zamarone manoga meirote'e azağa'e, 'ahige zamari'uma. Ebu hağai nu zamağano zae'a nufe zamarine, a'e zuni Badi'a'a zamazeo doğo'ani fureno zini'uma. ¹⁶ Rehano ġoere boro'e emeğe iniuiniu'e Badi'a'a ihozirote'e idunağano hağae onami'uma.

¹⁷ Nego nabudi, ege teiğo'i zu emeğe'a ihozirote'e hağağano radiu'ete'e azağa faine ġiane'ena'a zeğe zuni tuhuzo'i. ¹⁸ Mazağa vaze ġehağani'a agire teiğe Keriso agireni'ohe. E'e ibite 'uguğa azağa hağai 'ai ġae ġehağa me'odo ziniro rehano izidi zeğe hağai zamaradu nihe vuğani'a onae'ena'a bare ra'ohe. ¹⁹ Ze'e ġonagano rudaune, irerogao diuği'uma. Ze'e ahirize'a urate'ete'e hağağa da'o hağae radiu'ohe. Ebu mazagaro hağağa hağae'e rehano, a'e zeğe'a bare ite'ohe, zeğe'a zamare'ete'e ġauğa nidu'a'e raha 'adi ġauğa. ²⁰ Rehano emeğe radone haba'a'e adureo. Ebu Zuhia Boro Iesu Keriso eme ġabofi'uma vazeğa, e'ano'o ovaite'e guhine radiu'e'uma. ²¹ Ani ġau nidua'a zuhi'ani'et'e inarağa obone'ohe. Ani'a bare ovaite'e madağano, e'e inarağa hina ahirife ruhura'umate'e ani'a mae nufadu, ahi'a iziğa manoga heuğa rifi'uma.

4

¹ E'ano'o nego nabudi, Zuhi'a Boro mazao fiadu edau gigarano'i! E'e za zamare rudau'ohe zu ġiazihi ra'ohe. Ebu za'e ege matu'ohi'ohe, zu ege'a niguze'ete'e azağa.

Inara Ġoe'a

² Euodia zu Sintike, e za umize'ohe, za'e Zuhi'a Boro moneo reirote'e azağa bobo zamaze tibuno'i. ³ Ege teite gau tibano gau'e hune'ete'e vazeğa, ġa'a roğae aheu e'e danazite'e ege'a umie'ohe. Ze'e hari manoga haramoga veize ege teite inare gaudio. Ze'e Kelemenito zu ege teite gaudote'e azağa nunu teite gaudio. Ebu zeğe nidu'a ni'e Badi'a'a ġabone bukağano mirihiro.

⁴ E bare bare 'ahige ra'ohe: Mada nidu'a Zuhi'a Boro'a zae veize hağairote'e zamaradu matu'o'i! ⁵ Vaze mazao roğeru rado'i, vaze nidu'a'a za'e roğeğa rae horozoga. Za 'adi zamaro'i! Zuhi'a Boro'e 'ariga bare onae'ohe.

⁶ Ġau ni 'ahoga moneo zamaze 'ago adudano'i! Rehano nagini'a furerano'idene, e'e ġauğa nidu'a'e Badi'a mazao umido'i! Ebu za kurano'idene iğağa Badi'a Mazao manoga tauği ro'i! ⁷ Ebu Badi'a'a zama roğeğa zini'uma, e'ano'o zamaze'e mene aduda'uma zu mene riha'uma, mazağa za'e Keriso Iesu teite tiburaro 'ahine. Zama roğeğa a'a'e boro багаğa zu hoe'ağa, vaze'a zamaroga zu mene idağa.

⁸ Nego nabudi, ġoere ġonagano 'ahige reihi! Hağai 'ahiguğa zamare onamo'i! Huga ġoere'ete'e hağağa, gubatite'ete'e hağağa, hağai duduğa, zama deheğa hağağa, vaze'a matui'uma hağağa manoga zu vaze'a rae ġihini'uma hağağa manoga. Nagi hağai manoga tauği ga vaze'a

niguni'uma haḡaiḡa manoḡa horono'idene e'e zamare'eno'i! ⁹ Zae'a eḡe mazaono'o ederirote'e, zu meirote'e, zu igirote'e ḡoe'a nidu'a, zu eḡe haḡaio horonirote'e haḡaiḡa nidu'a, zae radone zamaḡano haḡao'i! Ebu zama roḡeḡa rife'ete'e Badi'aḡani'a zae teite radiu'e'uma.

Filipi azaḡani'a Paulo danane'ena'a ḡau tuḡuriro

¹⁰ E'e Zuhi'a Boro mazao matu'e rudau'ohe, mazaḡa faḡa hune radate'e enogano, za bare eḡe zamaradu eḡe ferehidote'e ḡauḡa tuḡurodo. E edeḡa, za hube uratinu rehano, danahe'ete'e ibiḡa mene hidiro. ¹¹ E ḡau nu'a ferehe'ete'e u'ano, 'ouge mene ra'ohe. Mazaḡa eḡe mazao nagini'a fureraune, a'e ḡau'a ferehe'e ga mene, rehano e edereha zamahe'e idaḡa da'o. ¹² E edeḡa, ḡau o'o'a zamaḡano radiu'ete'e radoneḡa, ga ḡau ḡehaḡa zamaḡano radiu'ete'e radoneḡa. Radone nagiga zamaḡano zuni, e'e matu'e radoga ederiro, ogomu ḡehaḡa ga o'o'a, ḡau ḡehaḡa ga o'o'a. ¹³ E'e, radone nagigano zu ḡau nidu'a haḡaoga idaḡa, mazaḡa Keriso'a inaraḡa ini'e 'ahine. ¹⁴ Rehano e 'ada aduga hide'ete'ea, zae'a danahe'eta'a'e manoḡa tauḡi.

¹⁵ Filipi azaḡa, za edeḡa, zae'a hari manoḡa ḡadaheḡano igirote'e madaḡano bone, e, zae haba Makedoniaono'o iḡunirotene, zae Filipi ekalesia azaḡani'a da'o ḡau nu ini'ena'a danahiro, u neḡa 'ahoga 'ahoga ekalesiaḡa azaḡa'e mene 'ougiro. ¹⁶ Eḡe'a Tesalonika neḡano radiunute'e zamaḡano zuni, e ḡau'a ferehinutene, za eḡe veize bare bare ḡau tuḡurido. ¹⁷ E'e zae'a ḡau nu bare tuḡuronoga veize 'ahige mene ra'ohe. Rehano zae'a danahe onamadu, Badi'a'a naeḡa zinite'e'a bororanoga urate'ohe. ¹⁸ E'e ferehe'ete'e ḡauḡa nidu'a 'ada. A'e boro bagaḡa. Zae'a eḡe veize tuḡurirote'e ḡauḡa, Epaforodito'a odohe onairotene, ḡauhe'a ḡehararo. Zae'a tuḡurirote'e ḡauḡa'e Badi'a ḡahunohau'ete'e hohoḡa manoḡa heuḡa. A'e Badi'a'a mae ḡihine'ohe, zu matu'e'ohe. ¹⁹ Eḡe Badi'a'a, ane ḡauḡa ḡehaḡa bagaḡaono'o, Keriso Iesu u'ano borofe zini'uma, ḡauze'a fereze'ete'e madaḡano.

²⁰ Emeḡe Badi'a, emeḡe Mama nigune'eno'i, onamo tuḡutuḡu! Hube hube hune 'ougo'i!

Paulo'a Filipi kuru azaḡa veize uhiu tuḡure'ohe

²¹ Iesu Keriso mazao fie'ete'e azaḡa nidu'a veize uhiu tuḡure'ohe. Zuhi'a Boro mone ra'ete'e azaḡa eḡe teite 'ada radiu'ete'e'a uhiu tuḡure'ohe. ²² Adao Badi'a veize ra'ete'e azaḡa nidu'a'a zae veize uhiu tuḡure'ohe. Roma zuhi'aḡa* neo Badi'a mone ra'ete'e azaḡa zuni uhiu tuḡure'ohe.

²³ Zuhi'a Boro Iesu Keriso ḡahunone manoḡani'a zae vine teite radiu'eno'i!

* 4:22 Niga, Kaisara

Kolose Ekalesia Azağa Mazao Paulo'a Mirihiro

¹ Ege Paulo'a emeğe nabudi Timoteo teite fefa 'adi mirihe'ohe. E'e Badi'a'a madu, Keriso Iesu veize apostolo gauḡano ohohiro. ² Fefa 'adi'e Kolose neḡano radiu'ete'e Badi'a mone ra'ete'e zu Keriso gauo hubehune gaue'ete'e azaḡa veize mirihe'ohe. Badi'a, emeğe mama'a manohuga zu zama roḡeḡa zeno'i!

Paulo'a manoḡa tauḡi ra'ohe zu kurau'ohe

³ Eme zae veize iḡaiḡa kurau'etene, Badi'a, emeğe Zuhi'a Boro Iesu Keriso Moga mazao manoḡa tauḡi ra'ohe. ⁴ Mazaḡa zae'a Keriso Iesu mazao fie'ete'e zu Badi'a mone ra'ete'e azaḡa nidu'a zamaradu danaz'ete'e igiro 'ahine. ⁵ Zae'a 'ouge'eta'a'e Badi'a'a zae veize e'e naeḡa adureo ruhinirote'e mae ḡihini'uma 'ahine. Za'e hari manoḡa ḡoe'a huga ḡadaheḡano igirote'ano'o, Badi'a'a e'e naeḡa ruhine tiro. Ebu izidi zuni za'e e'e zamare'ohe. ⁶ E'e hariḡa manoḡani'a zae mazao feuriro. Za'e Keriso mazao fie'ete'e azaḡa sau'aze Badi'a'a rae mode'ete'e hariḡa huga igiro. E'e madaḡanono'o onao izidi, zae'a ḡaboneze ḡihune'ete'e teige, haba nidu'a zamaḡano hari manoḡani'a vaze zamao gauadu, ḡaboneze ḡihune'ohe, ebu hari manoḡa mae ḡihine'ete'e azaḡani'a ḡeharu'ohe.

⁷ Za'e Epafara'a hari manoḡa ihoziro. Ani'e emeğe teite gaue'ete'e zu emeğe zamarone. Ani'e Keriso veize iḡaiḡa gaue'ena'a emeğe danafe'ohe. ⁸ Ebu ani'e zae'a vaze zamaradu danaze'ete'e me'odofiro. vaze danazoga veize, vine Zaḡoḡani'a inaraḡa ziniro.

⁹ E'ano'o, emeğe'a zae hari 'ouge igirote'e madaḡanono'o onao izidi, eme'e hubehune zae veize iḡaiḡa kurau'ohe, ebu Badi'a ahiḡe umine'ohe; Vine Zaḡoḡa hina ani'a zama huhuzaḡa zu edeḡa zenadu Badi'a'a ura'ete'e gauḡa zae'a hugahune ederi'uma. ¹⁰ Eme 'ahige kurau'ohe; Zae'a Zuhi'a Boro ibio ani gubane'ena'a, zu Badi'a ubuḡa reifine zae'a nagini haḡae'ete'ea Badi'a'a za'e manoḡa reifine, zu zae'a haḡai manoḡa nidu'a faifaine haḡaifine, zu Badi'a borofe edere onamifine.

¹¹ Ebu eme ahiḡe kurau'ohe; Badi'a gigi'a inaraḡa ḡonaga 'o'o'a hina zae'a inarifine, ebu e'e inaraḡa hina zae'a mene ḡarihe maḡunifine, zu adugani'a onaite'ea, zae'a edau gigarafine, ebu zae zamao matu'u'a iri'avoga. ¹² Ebu eme hena ahiḡe kurau'ohe; Zae'a Badi'a, emeğe Mama mazao manoḡa tauḡi rouga. Badi'a ani, ane mone ra'ete'e azaḡani'a Badi'a haba aḡaḡa zamaḡano radiu'ena'a me'uma manohugaḡa, zae zuni zeḡe teite meifine, ibitoziniro. ¹³ A'e Badi'a'a uzaboono'o emeğe mae vaḡifiro, ebu ane ubuḡa zamaroneḡani'a zuhi'ani'ete'e zamaḡano ohofiro. ¹⁴ Ebu Badi'a ani Keriso ru hina emeğe ḡabofiro, ebu emeğe sau'a nidu'a rae modiro.

Keriso'e hitaga hune

¹⁵ Eme Badi'a'e horonoga mene idaḡa, rehano Iesu Keriso'e Badi'a iraḡa furene'ohe. Iesu Keriso'e, ḡau nidu'a ize izema fureranogano Badi'a teite radiunu, ebu ḡau nidu'a'e ani 'u'uḡano. ¹⁶ Mazaḡa Kerisono'o Badi'a ḡau nidu'a haḡairo, adure zu rahao radiu'ete'e ḡauḡa, horone'ete'e zu horonoga mene idaḡa ḡauḡa haḡairo. Badi'a'a vine zuhi'aḡa, tuḡure viga inaraḡa ebu ḡau inaraḡa nidu'a Kerisono'o zu Keriso veize haḡairo.

¹⁷ Keriso'e gāu nidu'a ize izema fureranogano ani'e 'e'e radiunu, ebu ani'a gāu nidu'a radiu oname'ete'e zu gāu nidu'a gaue tiburute'e hāgairo.

¹⁸ Keriso ani ekalesia vadiga, ebu ekalesia'e ani ahiri. Gadahegano'e gāu nidu'a ani mazaono'o fureraro, ebu ani'e runeono'o gabodi'uma azağa bo'ağano ane'a ibite gabodiro. A'e gāu nidu'a ane'a zuhi'anoga veize.

¹⁹ Mazağa Badi'a ani'e ane urao Keriso zamağano radi'uma reiro. Ebu e'ano'o Keriso'a Badi'a hāgai furenehuni'uma. ²⁰ Ebu Badi'a'a ane urao vaze zu gāu nidu'a Keriso teite bare tibuni'uma reiro. Ebu Badi'a zu gāu nidu'a bo'ağano zama roğeğa veize Keriso'a satauroo ruğa sonirote'eano'o, adure zu rahao radiu'ete'e gāuğa nidu'a, ibite'e Badi'a mazao fararo rehano, Keriso teite bare tibuziro.

²¹ Za'e ibitebone Badi'a mazaono'o fararo, ebu za'e hāgai sau'a hāgaidote'e u'ano, za zama'e agireğa radu, Badi'a mazaono'o fararo.

²² Rehano Keriso'a ane ahirio satauroo rudarote'e u'ano, izidi za'e Badi'a'a ane teite bare tibuziro, za'e ane zamao ohozadu, ane ubumao za'e duduğa, ebu toragani o'o'a reifine. Vaze'a Badi'a zamao za'e ve'oreha rae mene re'uma. ²³ Zae'a hubehune Badi'a mazao fie oname'ena'a edau gigaraune, zu hari manōğa zamağano, gabone manōğa me'uma reirote'e goe'a zae'a obone giganine, za'e Badi'a ubumao duduğa re'uma. E'e hariğa manōğa'e haba nidu'a zamağano harama onaeha. Ebu ege, Paulo'e Badi'a'a hari manōğa harama'ete'e gāuğano ohohiro.

Paulo'a Ekalesia Veize Gauiro

²⁴ Izidi 'ada e'e, zae mazao hari manōğa haramirote'e u'ano aduga hide'ete'e moneo matu'e'ohe. Ebu Keriso'a aduga hidirote'e teige, ege zuni ege ahiri hina e'e aduğağa hide'ete'e mene rihone'ohe. E'e hāgağa'e Keriso ahiri'e ekalesia azağa veize. ²⁵ E'e Badi'a'a ekalesia azağa tuğure gāuğano ohohiro. A'e zae mazao, Badi'a ane goere ihozoga veize ²⁶ U'uru radiu'ete'e gāuğa 'a'a'e amahi hune azağa mazao Badi'a'a mene rae fureniro, rehano izidi ane mone ra'ete'e azağa mazao furene'ohe. ²⁷ Badi'a ani, ibite mene rae furenirote'e u'uru radirote'e gāuğa manōğa 'a'a'e, Iuda mene azağa bo'ağano Badi'a inahe meirote'e azağa mazao rae fureni'uma reiro. E'e u'uru radiro'ete'e gāuğa'e Keriso. Ani'e zae zamao radiu'ohe, e'ano'o Badi'a'e manōğa hune u'ano zae zuni manōğa hune re'uma.

²⁸ Ebu eme'e edeğafe nidu'a hina iraduguzena'a, zu ihoze'ena'a, vaze nidu'a mazao Keriso hariğa harama'ohe, mazağa emeğe ura'e emeğe'a danazadu vaze nidu'a'a Badi'a zama faifairu edere'ena'a, ane ibio da'o oname'ena'a duduğa vazeğa radu, Keriso ane zamao ohozi'uma. ²⁹ 'Ouge hāgae'ete'e veize ege zamao inare gau'eta'e Keriso gigi'ağa hina inare gau'e'ohe.

2

¹ Ege'a 'adi ra'eta'a'e, e ura za edero'i! Ege'a zae, zu Laodikea neğa azağa, ebu ize mene horohate'e azağa nidu'a danazoga veize inare'ohe. ² E ura ze'a inaratitoga zu zamarotite'ena'a tiburanağa. Ebu e ura ze'a Badi'a u'uru gāuğa edere hunoga. U'uru gāuğa a'e Keriso. ³ Ebu Keriso mazao bu'u Badi'a'a u'uru tidote'e zamaroneğa boro bagağa ederi'uma. ⁴ Ege'a 'adi ra'eta'a'e, vaze'a zamaguhi goe'a hina mene so'ozifine. ⁵ Giano'i! E'e zae teite mene radiu'e rehano, ege zama'e zae mazao radiu'ohe. E'ano'o zae'a hāgai manōğano radiu'ete'e zu zae'a Keriso mazao fie gigaru'ete'e ederadu, matu'e'ohe.

Keriso Mazao e Gabone Iziga

⁶ E'ano'o Keriso Iesu'e Zuhi'a Boro radu za'e mae ġihiniro 'ahine, ani teite tiburu radiu'eno'i! ⁷ Ebu ire taigani'a rahao kame gigaru'ete'e teige, Keriso mazao kame gigaranadu, ane zamare'ena'a farau onamo'i! Ebu Epafara'a Badi'a ġoere ihozidote'e teige obone gigano'i! Ebu Badi'a mazao iġaġa manōġa tauġi ro'i! ⁸ Vaze ġoere faine ġiano'i! Hena, zeġe'a tutuze ve'ozi'uma. Ze'e Badi'a edeġa zu vaze'a nouge nouge radiu'ete'e edeġa nidu'a raha adi ibiġano ihozi'uma. Zeġe ġoere'e huga 'o'o'a zu ġuriro ġoe'a. Ġoere a'e Kerisoono'o mene onae'ohe, rehano amahi azaġa edeġanonono'o zu haba 'adi vineġanonono'o. ⁹ Ġiano'i! Mazaġa Badi'a ġabone zu haġai nidu'a'e Keriso zamaġano iri'ave radiu'ohe. Keriso'e vaze reirotene ani'e ize Badi'a, e'ano'o za'e Keriso zamaġano Badi'a haġai nidu'a horone'ohe. ¹⁰ Ebu za'e Keriso teite tibuzi'ro zu ani mazaono'o haġai 'adi nidu'a meiro. Vine sau'a zuhi'aġa, zuhi'a nidu'a zu ġau nidu'a'e Keriso 'u'uġano radiu'ohe. ¹¹ Iuda azaġa'e, Badi'a mone ra'etene, vaze 'evore hina ahiri ogaġa vari'e modadu iġuri haġae'ohe. E'e teige za'e, Keriso mone reirotene, Keriso'a zamaroneze sau'a zu ġaboneze sau'a vari'e mode'ena'a, zamazeo iġuri haġairo. ¹² E'e huga'e, zae'a Badi'a ni mae ġihinadu bapatizo meirote'e zamaġano, Keriso teite ġuriro, ebu Keriso ane teite bare ġabode iġuniro. Mazaġa Badi'a'a Keriso runeono'o bare ġabonirote'e gigi'aġa mazao zae'a firo 'ahine. ¹³ Ebu ibite vineze'e rudanoga zu Badi'a mazaono'o farau'nu. U e'e madaġano'e, zae ġabone sau'a'e ize mene vari'e modiro. Rehano 'ouge ize haġairote'ea, Badi'a'a za'e Keriso teite bare ġaboziro. Ebu emeġe sau'a nidu'a rae modiro. ¹⁴ Ebu Badi'a'e Emeġe haġai sau'a u'ano emeġe 'ute'ete'e Iuda azaġa goro ġoe'a'e nidu'a madu, Keriso teite satauroniro. 'Ouge haġae'ena'a, Badi'a'e goro ġoe'a nidu'a 'uiro. ¹⁵ Ebu 'ouge haġae'ena'a, Badi'a'a vine sau'a zuhi'aġa zu zuhu'a inaraze mae buno ziniro. Mazaġa goro ġoe'a 'uiro 'ahine, Satani'a e'e ġoe'a hina emeġe 'utoga mene idaġa. Ebu Keriso satauronirote'e zamaġano, vine nidu'a Keriso'a ro'aze hauġirote'e, Badi'a'a hunio fureniro.

¹⁶ Eano'o, zae'a aue'ete'e zu gage'ete'e moneo ga muri muiġa, bato iziġa muiġa zu Iuda azaġa Bana Madaġa u'ano, vaze 'ahogani'a zae ve'oġa rae zoitene gararozeno'i! ¹⁷ Mene! Iuda azaġa goro ġoe'a zu muiġa 'uġuġa'e Badi'a'a rae tirote'e ġauġa manōġa emeġe rifuma vineġa isoġa. Rehano izidi ġau manōġa a'e fureraneha. E'e ġauġa huga'e Keriso. ¹⁸ Ġurire'ena'a nize mae ovoe'ete'e zu tuġure viga mazao kurau'ete'e azaġa ġoere ago ego'i! Ze'e za tutuze ve'ozihi ra'ohe. Ze'e tuġure viga horoneha ra'ena'a, nize mae ite'ena'a ġoeri'uma, rehano ze zama'e mene Badi'a mazaono'o, ebu ze 'ane ze'e nize boro azaġa re'uma. ¹⁹ Ze'e Keriso mene hegote'ohe. Keriso ani ekalesia vadiga, ekalesia azaġa'e ane ahi'a. A'u'a zu viniga hina tibuzetene ahiri nidu'a gigaze'ohe. Ebu Badi'a'a ekalesia ibitozini'ena'a inari'uma.

²⁰ Za'e Keriso teite rudau'etene, raha 'adi vineġa zuhi'aġaono'o mae buze'ohe. Rehano za'e nougadu ize raha azaġa haġaio radiu'ete'e teige zeġe ġoere igi'ohe? ²¹ Ze 'ahige ra'ohe, "Ago obone to'i! Ago au nuro'i! Ago obone nuro'i!" ²² 'Ahiguġa goro ġoe'a'e vaze mazaono'o onae'ohe. E'e goro ġoe'a'e mene faġa haġae'ohe zu dauġe'ohe. ²³ Goro ġoe'a 'uġuġa'e edeġa boro ġoe'a iraġa, rehano huga'e o'o'a. Ze'a kuru veize zeġe bare inahirote'e ġauġa'e vaze maza'ono'o zu ze'e ġurire'ena'a nize ufeta mae ovoi'uma, ga ahirize sausaune'eta'e Badi'a matuo hafine. Rehano goro ġoe'a 'uġuġa'e gigi'aġa o'o'a 'ahine, zamarone sau'a mae vaġini'uma moneo mene danaze'ohe.

3

Gabone izigano radiu'ete'e

¹ Goro gōe'a 'uguḡa'e gigi'aḡa o'o'a. E'ano'o ḡabone ḡauḡa adureo radiu'ete'e da'o zamare borofe'ena'a vaḡo'i! Mazaḡa za'e Keriso teite ḡabozadu, ḡabone iziga meiro. Ebu Keriso ani adureo Badi'a eda'e moneo inaraḡeta radiu'ohe. ² E'ano'o adure ḡauḡa da'o zamaro'i! U raha 'adi ḡauḡa'e ago zamaro'i! ³ Mazaḡa za'e ibi'a haḡaiḡa sau'a modiro, ebu za'e Badi'a 'evore zamaḡano Keriso teite tiburu radiu'ohe. Badi'a aḡu'a azaḡa'e e'e ederoga mene idaḡa. ⁴ Keriso'e ḡabone iziga zini'ete'e vazēḡa. Keriso ane'a bare onai'uma madaḡano, zae zuni ani teite agaḡa manōḡano eda'uma.

⁵ E'ano'o za'e ahiri'a urate'ete'e haḡaiḡa nidu'a mae mode hauḡo'i! A'e ubuma ḡezo, zamarone toraga, ahiri u'ute'ete'e zamare borofe'ete'e, ḡau mae buroga urate'ete'e. Ebu ḡau ḡehaḡa ago urate rudano'i, mazaḡa 'uguḡa vazēḡa'e ire emoga* mazao kurau'ete'e heuḡa. ⁶ E'e guḡa haḡaiḡa u'ano Badi'a'e zamaḡa ḡugine runadu, e'e naēḡa zini'uma. ⁷ Zae zuni ibite 'uguḡa haḡaiḡa haḡae'ete'e azaḡa teite tiburu radiudo, ebu 'uguḡa haḡaiḡa haḡaido. ⁸ Rehano izidi za'e, maḡunu, zama ḡugi, vase sausaune'ete'e, vase ni sausaune ḡoere'ete'e, 'uguḡa haḡaiḡa nidu'a modo'i! Ebu ufire ḡoea zae hebeono'o ago ro'i! ⁹ Ebu vase teite ago ḡurirotito'i, mazaḡa za'e sau'a haḡaoga urate'ete'e zamaroneḡa zu ibite raha 'ada haḡairote'e haḡaiḡa modiro, ¹⁰ ebu vase iziga reiro. Badi'a ani, ane'a vase haḡairote'e iraḡa idunaḡano, zae izife'ohe, zae'a Badi'a faifairu ederifine. ¹¹ Badi'a'a ḡabone iziga rifirote'e moneo, eme'e 'ahige mene re'uma: Giriki azaḡa ga Iuda azaḡa, ahi'rio iḡuri haḡairote'e azaḡa ga iḡuri mene haḡairote'e azaḡa, guni'a azaḡa ga Sikute azaḡa†, ḡu'a teige gau'ete'e azaḡa ga boha'a azaḡa. 'Ouge eme'e emeḡe'a bare avoavo mene rae re'uma. Rehano emeḡe nidu'a Keriso mone ra'ete'e da'o zamare borofi'uma. Keriso'e emeḡe nidu'a mazao radiu'ohe.

¹² E'ano'o Badi'a'a ane mone ra'ete'e azaḡa zu ane'a zamare borofe'ete'e azaḡa, za'e, Badi'a'a ane veize meiro 'ahine, vase vetuḡazeadu danazo'i! Haḡai manōḡa vase mazao haḡao'i! Ḡae'a ḡae bare niḡo mae ovoro'i! Roḡeru rado'i! Ago ḡarihe maḡuno'i! ¹³ Vaze'a zae mazao haḡai sau'a haḡao'idene, ago maḡuno'i, ebu Zuhi'a boro'a zae sau'a rae modirote'e teige zeḡe sau'a zuni rae modo'i! ¹⁴ Ebu haḡai manōḡa 'adi nidu'a ro'anoga ḡauḡa'e zamarone. Za'e vase teite zamarotito'i! Zamarotitine, zae nidu'a tiburā onai'uma.

¹⁵ Badi'a'a za'e Keriso ahiri radu uniho manōḡano radifine huze nu'oziro. E'ano'o Keriso zama roḡeḡani'a zae zama ibitozeno'i! Ebu iḡaiḡa Badi'a mazao manōḡa tauḡi ro'i! ¹⁶ Keriso ḡoere hina zamaze iri'va'ono'i! Faifairu zamare'ena'a ihotito'i ebu iradugutito'i! Zae mazao Badi'a mazao manōḡa tauḡi radu, Salamo badaḡa, kuru badaḡa zu Vine Zaḡoḡani'a zini'ete'e badaḡa mo'i! ¹⁷ Ebu nagini ḡoero'idene, ga nagini haḡao'idene, Zuhi'a Boro Iesu niḡano ḡau nidu'a haḡao'i! Ebu ane niḡano Badi'a, emeḡe Mama mazao manōḡa tauḡi ro'i!

Goro gōe'a Keriso mone ra'ete'e azaḡa veize ra'ohe

¹⁸ Roḡae, ohozeze ḡoere ego'i, mazaḡa 'ouḡine, Zuhi'a Boro moneo ra'ete'e roḡaeḡani'a haḡai'uma haḡaiḡa haḡae'ohe. ¹⁹ Ohoze, inudeze zamaro'i, ebu ago sausau zo'i! ²⁰ Tahi'a kome'a kome'a, za'e iḡaiḡa

* 3:5 Ire hina vase haḡadu Badi'a teige ane mazao kurau'ohe. † 3:11 Sikute haba'ano radiuete'e guni'a azaḡa

vi'u mogo goere nidu'a ego'i, mazağa za'e 'ouge hağaine, Zuhi'a Boro'e matu'i'uma. ²¹ Nanu, mama, tahi'aze zamaze ago adufo'i! 'Ougine, zamaze'a vetuğara'uma zu inaraze'a ovoi'uma.

²² Tuğure azağa, ġu'a teige gau'ete'e azağa, zae gau nidu'a zamağano, zuhi'aze tuğureze ego zeno'i! Ze'e raha 'ada da'o zuhi'azi'e rehano, ego zeno'i! Ebu zuhi'aze'a horozadu matu'oga veize radu ago zamare gauo'i! Rehano, Zuhi'a Boro rihone'ena'a zae zuhi'a veize hube hune gauo'i! ²³ Ebu nagini gauğa zae zuhi'a veize hağao'idene, zamaze nidu'a hanadu Zuhi'a Boro veize gaue'ete'e teige hağao'i! Za'e vase veize da'o mene gaue'e rehano, Zuhi'a Boro veize borofe gaue'ohe. ²⁴ Mazağa ġiano'i! Za edeğa, Badi'a mone ra'ete'e azağa zini'uma reirote'e ġauğa'e, zae'a gaue'ete'e naeğa hağae'ohe radu, Zuhi'a Boro'a zini'uma. E'ano'o zae'a 'ouge zae zuhi'a veize hağae'eta'a'e, Zuhi'a Boro Keriso veize gaue'ohe. ²⁵ Ġiano'i! Badi'a'e nize boro ga nize zuhu'a rehano, vase'a hağai sau'a hağaetene, e'e naeğa zini'uma.

4

¹ Zuhi'a azağa, zae tuğure azağa'e hağai duduğano da'o zuhi'azo'i, ebu vase nu da'o ago faizo'i, rehano nidu'a faizo'i! Mazağa za mene 'ouguine, zae Zuhi'a, adureo radiu'ete'e'a, hağaize ġianadu e'e naeğa zini'uma.

Inara Ġoea Kuru moneo

² Za'e iğaiğa kurau'eno'i! Zamaze'e ra'ane'ena'a bohanadu, Badi'a mazao manoga tauği ra'ena'a kurano'i! ³ Ebu emeğe veize zuni kurano'i, emeğe'a Badi'a goere harami'uma ibiğa ane'a hağaifine. 'Ougine, Keriso hariğa Badi'a'a ane zamao ibite obonetirote'e emeğe'a haramie furen'i'uma. E'e Keriso hariğa haramie'ete'e u'ano ġu'ano ohohiro 'ahine, za 'ouge umize'ohe. ⁴ Ebu Badi'a'a gau 'adi inirote'e idunağano Keriso hariğa eğe'a doğo'ani rae furenifine kurano'i!

⁵ Mada manoga hido'idene Keriso ağu'a azağa danazoga veize faine zamare hağao'i! ⁶ Ebu zeğe teite goero'idene, iğaiğa goere iniga hina namize gozezo'i! 'Ougine za ze teite gozetitine faine naenaezi'uma.

Ġonaga Ġoea

⁷⁻⁸ E'e zae u'a Tukiko tuğune'ohe. Ani'e emeğe nego zu emeğe zamarone. Ebu anie ekalesia azağa faifairu danaze'ete'e vazeğa, zu Zuhi'a Boro tuğure hağae'ena'a eğe teite gaue'ohe. Ani'e 'adama eğe'a nounge nounge radiu'ete'e edemazi'uma, zae'a e'e ederadu inarifine. ⁹ Onesimo zuni ani teite tuğune ami'uma. Ani'e emeğe nego zu emeğe zamarone. Ebu ani'e hubehune Badi'a zamare'ohe, zuni ani'e zae nabudi 'ahoga. Ze'e emeğe'a nounge nounge radiu'ete'e nidu'a edemazi'uma.

¹⁰ Eğe teite ġu'ano radiu'ete'e vazeğa 'ahoga, niğa Arisitako'a zae veize uhiu tuğure'ohe. Banabasi nabuga, Mareko zuni uhiu tuğure'ohe. Ane'a ami'uma ġoe'a eğe'a ibite tuğuriro. E'ano'o ani amo'idene, faine mae ġihino'i! ¹¹ Vaze 'ahoga niğa Iesu, ane zuni uhiu tuğure'ohe. Niğa 'ahoga'e Iusto rae hune'ohe. Badi'a'a vase zama ibito zenoga veize eğe teite gaue'ete'e azağa bo'ağano zeğe uğidu ahi da'o'e Iuda azağa. Ze iğaiğa eğe danahe'etene zamahe'a matue'ohe.

¹² Zae nabudi 'ahoga, Epafara, ani'e Keriso Iesu tuğure vazeğa. Ani zuni uhiu tuğure'ohe. Ani zae veize kurau'etene, iğaiğa inare kurau'ohe, Badi'a'a zae mazao urate'ete'e ġauğa nidu'a edere hauğadu, edau gigara-noga veize. ¹³ E'a ani horoninutene, ani'e hubehune zae ebu Laodikea zu Hierapoli neğa azağa veize inare hağue'ohe. ¹⁴ Emeğe nego zu emeğe

zamorone, doketa vazēga niḡa Luka ebu Dema'a uhiu tuḡure'ohe. ¹⁵ Izidi eḡe'a uhiu tuḡure'ete'e ḡoe'a Laodikea neḡano Badi'a mone ra'ete'e azaḡa zeno'i ebu roḡae 'ahoga, niḡa Numufa zu ane neo kurau'ete'e azaḡa veize zuni zeno'i.

¹⁶ Fefa 'adi vase 'ahogani'a zae mazao me'ode hauḡo'idene, hena, Laodikea ekalesiaḡa veize tuḡuro'i, zeḡe kuru neḡano me'ode furenoga. Ebu za'e, hena, Laodikea ekalesia veize eḡe'a tuḡurirote'e fefaḡa madu me'odo'i!

¹⁷ Ebu Arekipo nina'a, “Zuhi'a Boro'a harote'e gauḡa haḡae hauḡo'i!”, rae no'i!

¹⁸ Eḡe Paulo'a uhiu ḡoe'a 'adi eḡe 'evore hina mirine'ohe. Eḡe'a Keriso hari manoḡa u'ano ḡu'ano radiu'ete'e zamaro'i, ebu kurano'i! Badi'a manohugani'a zae teite radiu'eno'i!

Tesalonika Ekalesia Azağa Mazao Paulo'a Ibi'a Mirihiro

¹ Ege, Paulo zu Silasi ebu Timoteo'a Tesalonika haba'a ekalesiağa azağa veize fefa 'adi mirihe'ohe. Za'e Badi'a emeğe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso moneo ra'ete'e azağa. Eme 'ahige rae zihi: Badi'a'a manoga zu zama rogeğa zini'eno'!

Tesalonika ekalesiağa azağani'a Badi'a mazao frote'e hağağa

² Emeğe kuru zamağano, zae veize kurau'etene, eme zae u'ano Badi'a mazao iğağa manoga tauği ra'ohe. ³ Mazağa emeğe'a, Badi'a emeğe Mama mazao kurau'etene, iğağa zae zamare'ena'a, 'ahige ra'ohe: Za'e Badi'a mazao fie'ena'a, gaue'ohe. Ebu zae zamarone vase mazao'e boro 'ahine, za'e zeğe veize gau boro hağae'ohe. Ebu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a hube hune bare onai'uma ra'ete'e goe'a mae obene gigane'ohe.

⁴ Nego nabudi, Badi'a zamarone azağa, eme edeğa, za 'ai Badi'a'a ohotiro. ⁵ Emeğe'a hari manoga haramo zinirotene, mene goere isoğa hina rehano, inarağeita haramido. E'e zamağano Vine Zağogani'a zae mazao gauadu, emeğe'a haramidota'a'e hube hune huga rae ihozido. Zu zae zuni edeğa emeğe'a zae teite radiunute'e zamağano, nounge nounge zae danazinuta'e. Zae'a emeğe radoneo horonidotene, hari manoga'e mene guriro hariğa reido. ⁶ Za'e hari manoga mae gihinirotene, aduga boro hidiro. Rehano, Vine Zağogani'a matu'u hina iri'avoziro 'ahine, za matu'uzeta hari manoga mae gihine onainu. Za'a 'ouginuta'a'e, emeğe hağai zuni Zuhi'a Boro hağai hağaiğano onainu.

⁷ E'ano'o Makedonia zu Akaia haba'ano radiu'ete'e ekalesiağa azağani'a zae'a hağae'ete'e hağağa hariğa egaduni, zae hağαιο hağae onami'uma ra'ohe. ⁸ Mazağa Zuhi'a Boro hari manogani'a zae mazaono'o bororanadu, mene Makedonia zu Akaia haba'ano da'o rehano, haba 'ahoga 'ahoga zamağano zuni bororu onaeha. Ebu zae'a Badi'a mazao fie'ete'e hariğa vase nidu'a igi hağeha. E'ano'o eme'e zae hari'e mene bare re'uma. ⁹ Mazağa vase nidu'a edeğa, ze'e, emeğe'a Tesalonika haba'ano hari manoga haramadu, zae'a mae gihinirote'e, e'e hariğa me'odofi'ohe. Ebu zae'a nounge nounge guriro badi'aga higone modadu, hube hune radiu'ete'e Badi'aga da'o zae Zuhi'a Boro radu, tugureğa hağae'ete'e, e'e hariğa zuni me'odofi'ohe. ¹⁰ Ebu za'e Theovait'e guhine'ohe, rae me'odofi'ohe. A'e Iesu, Badi'a'a runeono'o bare gabonirote'e vazega, zuni mada gonagano hağai sau'a u'ano Badi'a'a aduga zini'uma madağano, ani eme gabofi'uma vazega.

2

Paulo'a Tesalonika neğano hağairote'e hağağa rae fureniro

¹ Nego nabudi, za edeğa, emeğe'a Tesalonika neğano 'i'udirota'a'e, mene tauğe amiro. Mazağa zae gehağa hune'a e'ea hari manoga mae gihiniro. ² Za edeğa, emeğe'a zae ne 'izema amogano, Filipi neğano vase'a ifi sausaufiro, zuni rae aduga rifiro. Rehano Tesalonika neğa amirotene, emeğe Badi'a'a inarafeadu, agire bo'agano, rehano Badi'a hari manoga inare haramiro. ³ Mazağa emeğe'a haramirota'a'e, zae tutuze ve'ozifine ga, hağai sau'a zae mazao hağaifine zu zae so'ozifine mene haramiro.

⁴ Rehano eme'e hari manoḡa harame'ohe, mazaḡa Badi'a'a eme 'ai manoḡa radu, hari manoḡa harami'uma gauḡano ohofiro 'ahine. E'ano'o emeḡe'a harame'etene, mene vaze'a matu'oga, rehano Badi'a'a matu'i'uma ibiḡano harame'ohe. Badi'a ani emeḡe zama faifaine ḡiane'ete'e vazega.

⁵ Zae edeḡa, emeḡe'a ḡorezinuta'e mene zamaze anoga radu, ga zae mazao ḡau mougā radu mene so'e ḡorezinu. Badi'a huga ani eme haḡai edeḡa. ⁶ Zuni eme'e, mene zae'a ga vaze 'ahoga 'ahogani'a nife mae ḡihinoga radu gaudio, ⁷ eme'e Keriso'a tuḡuirote'e apostoloḡa azaḡa 'ahine, nife boro azaḡa rouga zuni idaḡa. Rehano eme'e, roḡa'e'a ubuga duḡuru faifaize'ete'e teige, zae bo'aḡano roḡeru radiunu.

⁸ Eme zae zamare borofiro 'ahine, matu'ufeta Badi'a hari manoḡa haramo zinirotene, ḡabonefe nidu'a hina zae danazoga veize ḡau nidu'a haḡao ziniro. Mazaḡa emeḡe zamarone zae mazao'e boro bagaḡa. ⁹ Nego nabudi, za hubehune edeḡa, emeḡe'a zae mazao Badi'a hari manoḡa haraminute'e zamaḡano, emeḡe'a inare hune gauinuta'a'e. Eme'e zae'a emeḡe u'ano hadize mene modifine, madai zu ohere nidu'a gaudio.

¹⁰ Hubehune za'e haḡaife horoniro, ebu Badi'a ane zuni edeḡa. Za'e, Badi'a mazao fie'ete'e azaḡa teite, emeḡe'a radiunute'e madaḡano, haḡaife'e, Badi'a'a matu'i'uma haḡaiḡa zu duduḡa ebu mene ve'oḡa haḡaiḡa haḡainu. ¹¹⁻¹² Zae edeḡa, ohoze'a ubuga duḡuru ihoze'ete'e teige, eme zae zae'a fie gigaru onamogaradu danazinu, zu inara zinido, ebu iraduguzido, Badi'a'a matu'i'uma haḡaiḡano radiu onamifine. Mazaḡa za Badi'a'a huze'ohe, ane'a zae faifaine zuhi'azi'uma.

¹³ Zuni eme zae u'ano iḡaiḡa Badi'a mazao manoḡa tauḡi ra'ohe, mazaḡa za aḡua mazaḡano emeḡe'a Badi'a hari manoḡa haramo zinirota'a'e mene vaze ḡoere, rehano Badi'a ḡoere rae radu zae'a mae ḡihiniro. A'e hube Badi'a ḡoere. Ebu e'e ḡoe'ani'e, zae, Badi'a ḡoere mae ḡihine'ete'e azaḡa, zamao gaue'ohe. ¹⁴ E'ano'o, nego nabudi, za'e Iudea haba'a zamaḡano Keriso Iesu niḡano radiu'ete'e ekalesiaḡa azaḡani'a haḡaidote'e teige haḡairo. Zeḡe'a Iuda azaḡa mazaono'o aduga hididote'e teige, zae zuni haba tiba azaḡa mazaono'o aduga hidido. ¹⁵ Zuhi'a Boro Iesu ebu peroveta azaḡa runedirota'a'e, Iuda azaḡani'a, ebu emeḡe hegofe bufirota'a zuni Iuda azaḡani'a. Ze'e Badi'a'a mene matu'i'uma haḡaiḡa haḡae'ohe. Ze'e vaze nidu'a agire. ¹⁶ Iuda azaḡa'e, mene Iuda azaḡa mazao hari manoḡa haramoga mene uratadu, eme garare'ohe. Hena, ze'a ḡabone hidi'uma radu. De'uge'ena'a, zeḡe haḡai sau'a ragate ragate ti'ohe. E'ano'o Badi'a'a maḡuno zenadu, naeḡa haḡaoga ra'ohe.

Paulo ani Tesalonika neḡa azaḡa ḡiazoga uratiro

¹⁷ Nego nabudi, Tesalonika neḡano Iuda azaḡani'a aduga boro fur-arrote'e u'ano, za'e munemune azaḡa teiḡe emeḡe'a muhize iḡuniro, onao izidi mada nu vitineha (A'e ahirio'e mene ḡiaze'e rehano, zamafe'e zae zamare'ohe). Ebu zae ḡiazoga urate rudaunu 'ahine, zae vaḡe bare amoga radu ibi vaḡe onainu. ¹⁸ O'e, eme zae vaḡe amihi reiro. Hubehune eḡe, Paulo'a bare bare ibiḡa vaḡiro rehano, Satani'a haḡai nunuo'no'o 'uiro. ¹⁹ Eme ura'e bare ḡiazihi ra'ohe. Mazaḡa emeḡe'a zamare'etene, za'e hubehune Badi'a mazao fie gigaru'e'uma, onamo emeḡe Zuhi'a Boro Iesu'a bare onaite'e madaḡano ane zamao eda'uma. Ebu e'e madaḡano eme'e zae'a naeḡa meite'e u'ano niguzi'uma, ebu zae u'ano matu'i'uma.

²⁰ Hubehune eme za'e niguze'ohe, ebu zae u'ano matu'e'ohe.

3

¹⁻² Eme 'ouge guhiu onamoga mene idararotene, eme raena'a, Timoteo'e zae vāge tuḡune ami'uma, ebu eme'e emeḡe da'o Atena neḡano radi'uma reiro. Timoteo'e, emeḡe nego, emeḡe teite Badi'a gau haḡae'ohe, ebu Keriso hari manōḡa harame'ohe. E'ano'o eme Timoteo tuḡuniro, ani'e zae'a Badi'a mazao fie gigaranoga veize danaziuma. ³ 'Ougine zae'a aduga hidine, zamaze'e mene hagari'uma. Mazaḡa zae zae'e edeḡa, Keriso mazao fie'ete'e azaḡani'e aduga hidi'uma. ⁴ Eme zae teite radiudote'e zamaḡano, emeḡe nidu'a nariga aduga hide'ohe rae, bare bare iraduguzido. ebu zae edeḡa, e'e haḡaiḡani'e zae mazao fureraro. ⁵ E'ano'o e'a guhiu onamoga mene idararotene, zae'a nouge nouge Keriso mazao fie'ete'e ederoga veize Timoteo tuḡuniro. Mazaḡa e'a riharota'a'e, Satani'a ibi nunuo so'ozadu zae'a Keriso mazao fie'ete'e'a dauḡi'uma reiro. 'Ougine, emeḡe'a zae veize gaue onairota'a'e, huga o'o'a re'uma.

Timoteo'a Tesalonika azaḡa hariḡa manōḡa odohonairo

⁶ Rehano Timoteo ani izidi zae mazaono'o bare onaeha, ebu zae hari manōḡa odohe onaeha, raena'a, za'e Badi'a mazao ize fie'ohe, zuni Badi'a zu vaze zamare'ohe. Ebu za'e iḡaiḡa eme zamare'ohe, ebu emeḡe'a ḡiaze hunihi ra'ete'e teige, zae zuni ḡiafe hunihi ra'ohe. ⁷ E'ano'o nego nabudi, eme'e 'ahama aduga boro hide'e rehano, za'e ize Keriso mazao fie'ohe rae egatene, zamafe inaraneha. ⁸ Ebu izidi emeḡe'a matu'ufeta radiu'ohe, mazaḡa za'e Zuhi'a Boro mazao edau gigaru'e 'ahine.

⁹ Mazaḡa zae'a Keriso mazao ize fie'ete'e haḡaiḡani'a matu'ofi'ohe, eme kurau'etene, zae u'ano Badi'a mazao nouge nouge manōḡa tauḡi re'uma? ¹⁰ Mada nidu'a ohere nidu'a, zamafe nidu'a hina kurau'ohe, emeḡe zae teite bare hidoga, zu bare ihozoga, zae Keriso mazao arane fie gigarafine.

¹¹ 'Ougadu eme 'ahige kurau'ohe: Badi'a, emeḡe Mama'a, zu emeḡe Zuhi'a Boro Iesu'a, emeḡe'a zae vāge amite'e ibiḡa mae bohanifine! ¹² Ebu Zuhi'a Boro'a zae zamarone borofadu, vaze nidu'a zamaroga, zuni zae zamarotitoga, emeḡe'a zae zamare'ete'e teige. ¹³ Ebu eme 'adige kurau'ohe: Keriso'a zamaze inare radoga, Badi'a emeḡe Mama zamao haḡaize deheḡa reifine, zu sau'a moneo mene debazifine, a'e Zuhi'a Boro Iesu'a ane moneo ra'ete'e azaḡa teite bare onait'e madaḡano.

4

Badi'a'a matu'i'uma radoneḡa

¹⁻² E'ano'o nego nabudi, eme Badi'a'a matu'i'uma radoneḡa ibiḡa ihozido. Ebu izidi za'e e'e radoneḡano radiu'ohe. Rehano eme Zuhi'a Boro Iesu niḡano rinede umize'ohe. Mazaḡa Zuhi'a Boro Iesu'a rifrote'e ḡoe'a emeḡe'a ihozidota'a'e zae edeḡa, za e'e ibiḡano da'o radiu oname'eno'i!

³ Badi'a ani ura'e, zae'a zaḡozaḡoga urate'ohe, mazaḡa za'e Badi'a'a mae avo tiro 'ahine. Za'e daro haḡaiḡaono'o vaginoi! ⁴ Ebu ohoze ohoze, za'e zaḡozaḡe zu gubane ibiḡano 'ahirize tuḡane'ena'a, duguno'i! ⁵ U ubuma gezo radoneḡano ago rado'i! A'e Badi'a aḡu'a azaḡa haḡai. ⁶ E'e haḡaiḡa sau'a'e negogo nabugo mazao ago haḡao'i! Inuga teite ago daroo'i! Mazaḡa 'uguga haḡaiḡa haḡae'ete'e vazega'e Zuhi'a Boro'a e'e naega ha'uma. 'Adi'e emeḡe'a ibiteo 'oma irina riḡa zi edemazidote'e ḡoe'a. ⁷ Badi'a'a emeḡe zamafirota'a'e, daro haḡaiḡa mene haḡaifine, rehano zaḡozaḡo radoneḡano radifine. ⁸ E'ano'o iradugu ḡoe'a 'adi mene mae ḡihini'uma vazega'e, mene vaze iradugu ḡoe'a mae ḡihine'ohe. Rehano, Badi'a, ani

ane Vine Zaḡoḡa tuḡuno zenadu, danaze'e rehano, iradugu ḡoe'a rae mode'ohe.

⁹ U nego nabudi teite zamarotite'ete'e moneo'e, za 'ai Badi'a'a ihozadu, zamarotite'ohe. E'ano'o mene miriho zini'uma. ¹⁰ Hubehune za'e Makedonia haba'a nidu'a zamaḡano Iesu mone ra'ete'e azaḡa nidu'a zamare'ohe. Rehano nego nabudi, eme bare umizihi! Bare bare 'ouge'eno'i!

¹¹ Ebu 'adi'e, emeḡe'a zae teite radiunute'e madaḡano, ihozidote'e ḡoe'a rehano, bare zi'ohe. Zamaze rinede'ena'a, imuimu'uhi radiu'eno'i! Ebu evoreze hina zae zae gau da'o zamare haḡae'eno'i! Vaze ago dudize'eno'i!

¹² 'Ougine, Iesu mone mene ra'ete'e azaḡani'a zae radone horonadu, gubazi'uma. Zuni zae inarao gau'e'eno'i, zae'a ogomu, dabua, radone ḡauḡa nidu'a meifine! 'Ougine, za'e vaze 'ahogani'a mene ferezi'uma.

Zuhi'a Boro Iesu'a bare onai'uma hariḡa

¹³ Nego nabudi, eme ura'e zae'a ederoga, Iesu ni mae ḡihine'ete'e azaḡani'a rudarote'e mazao nagini'a furera'uma'e. Badi'a aḡu'a azaḡa ruda'uma teige, za'e zamaze ago vetuḡa rano'i! Ze 'ane rune vazega'e mene bare ḡabodi'uma ra'ohe. ¹⁴ Eme, ḡoere 'adi'e huga ra'ohe. Iesu ani rudaro, ebu bare ḡabodiro. E'ano'o Iesu ni mae ḡihinadu, rudarote'e azaḡa'e, Iesu'a bare ovai'uma madaḡano, Badi'a'a Iesu teite bare zamazi'uma. ¹⁵ Emeḡe'a 'ada zi'ete'e ḡoe'a'e, Zuhi'a Boro Iesu'a reirote'e ḡoe'a. Eme, ize ḡaboga radiu'ete'e azaḡa'e ize radiu onamo, Zuhi'a Boro'a bare ovaine'e, rudarote'e azaḡa'e ibite ḡabozi'uma. E'e enoganobu'u emeḡe zamafi'uma. ¹⁶ Zuhi'a Boro ane'a rune azaḡa iḡunoi raena'a ḡihau huaune, tuḡure viga ḡihi'ani'a hua'uma, ebu kibi hodoga igi'uma. E'e zamaḡano, Zuhi'a Boro ane'a adureono'o ovai'uma. Ebu Keriso mazao fiadu rudarote'e azaḡani'a gezo ḡabode iḡuni'uma. ¹⁷ E'e enogano, eme, ize ḡaboga radiu'ete'e azaḡa'e, Badi'a'a zeḡe teite idaḡa mae ḡihifi'uma, ebu magube zamaḡa diuḡi'uma, adureo Zuhi'a Boro teite hidoga veize. Ebu eme'e Zuhi'a Boro teite radiu tuḡutuḡu radi'uma. ¹⁸ Za'e, eḡe'a 'ada teate'e ḡoe'a hina zae bare inaratito'i!

5

¹ Nego nabudi, Zuhi'a Boro Iesu'a bare onai'uma madaḡa'e 'ahama mene miriho zini'uma, ² mazaḡa za edeḡa tauḡi, Zuhi'a Boro'a bare onai'uma madaḡa'e. Ḡonore'a ohere onaite'e teige onai'uma, ebu vaze nidu'a zaguzaga'uma. ³ Vaze vaze'a raena'a, "Eme uniho manoga maha, ebu aduga 'ahoga o'o'a." rae re'ore'e'ete'e zamaḡano, sau'a boro'a tabatabaze feuradu, zaguzaguzi'uma. A'e roḡae ahi'etani'a ene furenoga radu, gigi'ani'a tabatabane feurohu'ete'e teige furera'uma. Ebu ze'e e'e aduḡa boro'a fureru'ete'e mode feranoga mene idaḡa.

⁴ Rehano nego nabudi, za'e mene uzaboo radiu'ete'e azaḡa. E'ano'o Iesu'a bare ovaine, ḡonore'a zaguzaguze'ete'e teige, mene zaguzaguzi'uma. ⁵ Za'e nidu'a madai zu agaḡa zamaḡano radiu'ete'e azaḡa. Emeta'e ohere zu uzabo zamaḡano mene radiu'ete'e azaḡa. ⁶ E'ano'o Iesu'e mene bare onai'uma rae zamare'ete'e azaḡa teige, mene re'ore'e radi'uma! Ebu tohutohe radi'uma, zu haḡaife da'o faifaine duguni'uma. ⁷ Mazaḡa re'ore'e radiu'ete'e azaḡa'e uzabo zamaḡano re'ore'e'ohe, ebu gage baboru'ete'e azaḡa'e uzabo zamaḡano gage baboru'ohe.

⁸ Rehano eme'e madai agaḡano radiu'e 'ahine, haḡaife da'o faifaine duguni'uma. E'e haḡaiḡa'e eme 'ahige haḡai'uma: Badi'a mazao fi'uma, ebu Badi'a zu vaze zamari'uma. A'e uti vazegani'a ahiri biriḡa hina ahi'a

'ue'ete'e heuḡa. Ebu eme Iesu'a bare onaadu ḡabofi'uma rae zamare gigaru'e'uma. A'e uti vazegani'a utio vadini biriga hina vadiga 'ue'ete'e heuḡa. ⁹ Mazaḡa Badi'a'a emeḡe me'ofirota'a'e, mene maḡunofeadu, emeḡe sau'a naeḡa rififine, rehano Zuhi'a Boro Iesu Keriso tuḡunadu, emeḡe sau'a naeḡa mae vaḡinadu, ḡabofifine. ¹⁰ Ane'a onaite'e madaḡano, eme'e ruga ga ḡaboga rehano, ane teite ḡabone tuḡutuḡu radoga veize, ani emeḡe veize rudaro. ¹¹ E'ano'o zae zae'a eḡe ḡoere 'adi hina inaratito'i, ebu Badi'a mazao fie gigarafine danatito'i! E'e haḡaiḡa'e zae'a haḡae onaeha. Zae'a 'ouge da'o haḡae'eno'i!

Badi'a'a matu'i'uma haḡaiḡa ḡonagano ihoziro

¹² Nego nabudi, eme umize'ohe. Zae bo'aḡano, Zuhi'a Boro ibi moneo gau boro haḡai'ena'a ibitozini'ete'e ebu iraduguze'ete'e azaḡa gubazo'i! ¹³ Zeḡe'a zae veize gaue'ete'e haḡaiḡa u'ano zamaze nidu'a hina gubazo'i, ebu zamarone boro zeḡe mazao to'i! Zae zae nidu'a uniho manoga zamaḡano rado'i! ¹⁴ Nego nabudi, eme umize'ohe. Gauoga mene urate'ete'e tubuḡa azaḡa'e zeḡe hadi gauḡa veize iraduguzo'i! Zamaḡa rereḡa azaḡa'e inarazo'i! Zoreḡa azaḡa'e danazo'i! Vaze nidu'a mazao zamaze rinedo'i! ¹⁵ 'Ahogani'a 'ahoga mazao sau'a haḡao'idene, sausaunate'e vazega nina'a, e'e naeḡa ago haḡao'i, rae no'i! Rehano iḡaiḡa nabugota zuni vaze nidu'a mazao haḡai manoga da'o haḡae'eno'i! ¹⁶⁻¹⁸ Za'e Keriso moneo radiu'ete'e azaḡa, e'ano'o Badi'a'a zae mazaono'o urate'ete'e haḡaiḡa'e ahi'e; Mada nidu'a matu'e radiu'eno'i! Iḡaiḡa kurau'eno'i! Nagini'a furerano'idene, sau'a manoga rehano, Badi'a mazao manoga tauḡi ro'i! ¹⁹ Vine Zaḡoḡani'a zae mazao gaue'ete'e ibiḡa ago 'uo'i! ²⁰ Vine Zaḡoḡani'a zini'ete'e ḡoe'a'e huga 'o'o'a radu ago re'ore'one modo'i! ²¹ 'Uguḡa ḡoe'a ego'idene, faine giano'i! Ebu manoga ḡauḡa'e mo'i, ²² u sau'a ḡauḡa'e ago mo'i!

Ḡonaga ḡoe'a

²³ Eme 'ahige kuratihi: Zama roḡeḡa rife'ete'e Badi'aḡa, ane'a ane teige deheze hune'ena'a matuozini'uma, ebu zae'a haḡai sau'a mene haḡaoga veize, Badi'a'a vineze zu ahirize danane'eno'i! Onamo, Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a bare onai'uma. ²⁴ Zae me'ofirote'e Badi'aḡa, ani ḡoere'e hugeita. E'ano'o ane'a haḡao zini'uma.

²⁵ Nego nabudi, emeḡe veize kurau'eno'i!

²⁶ Ebu za'e, nego nabudi nidu'a teite zama manoga teite mae ḡihiteto'i!

²⁷ Zuhi'a Boro niḡano zi'ohe. Fefa 'adi'e nego nabudi nidu'a veize me'odo'i, zeḡe egoga veize!

²⁸ Emeḡe Zuhi'a Boro Iesu Keriso ane manoga'ani'a zae mazao radiu'eno'i!

Tesalonika Ekalesia Azağa Mazao Paulo'a Vesu Mirihiro

¹ Ege, Paulo zu Silasi ebu Timoteo'a Tesalonika neğa ekalesiağa azağa veize fefa 'adi mirihe'ohe. Za'e, Badi'a emeğe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso moneo ra'ete'e azağa. ² Eme 'ahige rae zihi: Badi'a emeğe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manoga zu zama rogeğa zini'eno'i!

Iesu Keriso'a bare onai'uma, ebu ane ane hağai naeğa zini'uma

³ Nego nabudi, eme zae u'ano iğaiğa Badi'a mazao manoga tauği ra'ohe. Eme 'ouge hağae'eta'a'e manoga. Mazağa za'a Badi'a mazao fie'eta'a'e bororu oname'ohe, ebu za'a zamarotite'eta'a zuni bororu'ohe. ⁴ E'ano'o neğa neğano Badi'a mazao fie'ete'e ekalesiağa azağa mazao, harize me'ode'ena'a niguze'ohe. Zae'a, Badi'a mazao fie'ete'e u'ano, vase'a agirezi'ete'e, zu aduga boro zamağano, rehano za'e zamaze oboneteadu Badi'a mazao fie gıgaru'ohe, rae zi'ohe.

⁵ Uguğa hağaiğani'a zae mazao fureru'eta'a'e, Badi'a'a mada gonagano ane ane hağai naeğa idane zini'uma. Ebu Badi'a'a ibitofiete'e haba'a diugoga'e idağa rae re'uma veize, za'e aduga madağano 'ouge edau gıgaraunu. ⁶ Badi'a'a hağae'ete'e hağaiğa'e nidu'a duduğa. E'ano'o zae sausaue'ete'e azağa'e Badi'a'a e'e naeğa zini'uma, ⁷ u zae, aduga hide'ete'e azağa'e, Badi'a'a ahiri ohene'ete'e manoga zini'uma, ebu emeğe zuni rıfı'uma. E'e hağaiğa'e, Zuhi'a Boro Iesu'a inara aneruğa gehağa teite zu ire roga duhuğa teite adureono'o furera'uma madağano, Badi'a'a hağai'uma.

⁸ Badi'a ni mae gihinoga mene urate'ete'e azağa zu, emeğe Zuhi'a Boro Iesu hari manoga igi mode'ete'e azağa'e, Badi'a'a e'e sau'ağa naeğa zini'uma. ⁹ E'e naeğa'e radiu tuğutuğu gıgi'ağa zini'uma. Ze'e Zuhi'a Boro radone haba'anono'o enozi'uma, zuni ane inarağa boro bagağano'o mae vağizi'uma. ¹⁰ E'e hağaiğa'e Zuhi'a Boro'a bare onai'uma madağano furera'uma. Ebu Badi'a mone ra'ete'e azağani'a Zuhi'a Boro niguni'uma, ebu Iesu ni mae gihinrote'e azağa'e ane agağa horonadu zaguzaga'uma. Za'e emeğe'a Iesu hariğa me'odo zinirote'e mae gihinıro 'ahine, zae zuni zege teite e'ea radiu'ena'a Zuhi'a Boro horoni'uma.

¹¹ E'ano'o eme e'e zamaradu, zae veize iğaiğa kurau'ohe, Badi'a ani 'ahige rae rouga veize: Za'e ane ibio radiu'eta'a'e idağa ra reıfine. Ebu ane'a inarağa zenadu, zae'a hağai manoga nidu'a hağaihi ra'ete'e, zu Badi'a mazao fie'ete'e u'ano hağai manoga nidu'a hağao'i! ¹² Emeğe'a 'ouge kurau'eta'a'e, emeğe Badi'a zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manoga zini'ete'e u'ano, vase vase'a zae hağai manoga horonadu, emeğe Zuhi'a Boro Iesu nigunıfine, zu zae hağai u'ano zae zuni Iesu'a niguzıfine.

2

Zuhi'a Boro 'izema onaogano, vase sau'a hune'a furera'uma

¹ Nego nabudi, emeğe Zuhi'a Boro Iesu'a bare onaite'e zu emeğe nu'ofadu Iesu teite hidi'uma moneo 'ahige zi'ohe: ² Zuhi'a Boro'a onai'uma madağa 'ai feureha reite'e goe'a ego'idene, zamaze ago koukouro'i zu ago aduno'i! Vaze 'ahogani'a Vine Zağogani'a e'e goe'a'e rae inare reite'e ga, vase'a haramırote'e ga, emeğe'a tuğurirote'e fefağa zamağano touga

rae reite'e zuni ago ego'i! ³ Za'e e'eguğa ġuriroğa ġoe'a'e ago hune zu ego'i! Mazağa Zuhi'a Boro Iesu'a ize 'izema onaogano, ibite ize vase ġehaġani'a Badi'a aġireni'uma, ebu Badi'a goro ġoe'a rae mode'ete'e vaseġa sau'a huneġani'a furera'uma. Ani'e ġonagano Badi'a'a ire rogao mae feuni'uma. ⁴ Ani'e Badi'a huga, ebu vase'a Badi'a teiġe kurau'ete'e ġauğa nidu'a aġireni'uma, ebu Badi'a zu ġau nidu'a vitinadu, ane'a ane mae hitanani'uma. Ebu ani'e Badi'a Neo diuġe ehoru'uma, ebu ane'a ane bare 'E'e Badi'a huga' rae re'uma.

⁵ Zae edeġa, ġoere 'adi'e eġe'a zae teite radiudote'e madaġano zido. ⁶ Zuni zae edeġa, izidi aġire vaseġani'a furera'uma ibiġa nagini'a 'ue'eta'a'e. Badi'a'a ġoitorirote'e madaġanobu'u, ani'a furera'uma. ⁷ Badi'a goro ġoe'a aġirohau'ete'e zamaroneġa sau'ani'a vase vase zamao sifu gaue'ohe, rehano hunio'e mene fufurima'uma. Mazaġa aġire vaseġani'a gau'uma ibiġa'e vase 'ahogani'a 'ue radi'uma, aġire vaseġa 'ue radiueta'a'e vaseġa'e Badi'a'a mae vaġini'udu'u, ⁸ ani'a furera'uma. Ani'e madaġa meine, Zuhi'a Boro Iesu'a ġoe'a inaraġa hina sausaune runi'uma, ebu Iesu'a onaite'e agaġaġa boro hina sausaune runi'uma.

⁹ Aġire vaseġa'e Satani'a gau'uma ibiġano gaue onai'uma. Satani'a gigi'aġa hanadu ani'e haġai nu badeġa, tahi zu zaguzaga'uma haġaiġa ebu haġai nunu nidu'a ġuriro moneo haġai'uma. ¹⁰ Ebu aġire vaseġa sau'a haġaiġa nunu nidu'a hina rune ibiġano radiu'ete'e azaġa so'ozi'uma. Ze'e Badi'a hari manoga, ġoere huga mae ġihinifone, Badi'a'a ġabozifo rehano, ze'e mae ġihinoga mene uratiro. E'ano'o ze mazao'e rune ibiġano onamoga da'o. ¹¹ Ze'e Badi'a hari manoga mene mae ġihiniro ahine, Badi'a'a zeġe zama mae ġunuġununi'uma, ebu ze 'ane ġuriro ġoe'a'e huga radu mae ġihini'uma. ¹² Ze'e ġoere huga, hari manoga mene mae ġihiniro, ebu haġai sau'a sau'a matu'uġa haġairo. E'ano'o Badi'a'a 'aheġe ġorezi'uma, "Za'e sau'a haġa ahine, aduga hidi'uma."

¹³ Nego nabudi, Zuhi'a Boro zamarone azaġa, eme iġaiġa zae u'ano Badi'a mazao manoga tauġi ra'ohe. Mazaġa za 'ai ġabozoga veize irina 'oma Badi'a'a inahe meiro. A'e Vine Zaġoġani'a Badi'a veize avo ohoziro'ete'e gauga u'ano, zu zae'a Badi'a hari manoga mae ġihine'ete'e u'ano. ¹⁴ Badi'a ani, zae ġabodoga rae zamaziro, ebu emeġe'a hari manoga haramoziniro. A'e zae zuni Zuhi'a Boro Iesu Keriso agaġa manoga zamaġano radifine. ¹⁵ E'ano'o nego nabudi, za'e edau gigananadu, emeġe'a hebe hina zirote'e ga fefao mirihirote'e ihoreġa ġoe'a zamare radiu'eno'i!

¹⁶⁻¹⁷ Eme 'ahige kuratihi: Emeġe Zuhi'a Boro Iesu Keriso zuni Badi'a emeġe Mama'a zamaze rinedo'i, ebu haġai manoga haġaite'ea, zu ġoere manoga reite'e moneo inarazo'i! Badi'a ani emeġe zamaro, ebu ane manoga u'ano inara rifi onamo tuġutuġu. Keriso'a emeġe u'ano rudarote'e ano'o, Badi'a'a radiu tuġutuġu gauga rifoga veize ġoitoriro. Ebu eme'a hubehune radiu tuġutuġu gauga zamare'ete'e hidoga veize, ani'a danafe'ohe.

3

Paulo zu ane teite gaue'ete'e azaġa veize kurano'i

¹ Nego nabudi, ġoere 'ahoga'e 'ahiguġa: Emeġe veize kurano'i, zae'a hari manoga mae ġihinirote'e teiġe, Zuhi'a Boro hari manoga'ani'a ġarihe rovoťifine! ² Ebu eme aduga rifi'ete'e azaġa sau'a huneġa mazao'ono'o Badi'a'a eme biroga veize kurano'i, mazaġa mene vase nidu'a'e Badi'a mazao fie'ohe! ³ Rehano Zuhi'a Boro ani'e ġoitoroneġa mene vari'e'e

ahine, ani'a inarazi'uma ebu sau'ani'a za mene meifine duguzi'uma.
⁴ Eme hubehune 'ahige rae zamare'ohe: Zuhi'a Boro'a danazi'uma 'ahine, emeḡe'a haramo zini'ete'e haḡaiḡano zae'a haḡae'ete'e haḡaiḡa'e haḡae onami'uma ra'ohe. ⁵ Ebu eme 'ahige kuratihi: Zuhi'a Boro'a zamaze ibito hanadu, Badi'a'a nouge nouge zae zamare borofe'ete'e ederoga. Zu Keriso'a rahao 'ada aduga boro zamaḡano rinede onamminute'e zae'a ederoga, ebu zae zuni e'e haḡaiḡano onamoga.

Tubuḡa azaḡa iraduguzi

⁶ Nego nabudi, Zuhi'a Boro Iesu Keriso niḡano eme 'ahige zihi: Iesu moneo ra'e rehano, tubuḡa azaḡa, zu emeḡe'a ihozidote'e haḡaiḡano mene radiu'ete'e azaḡa mazaono'o vaḡino'i! ⁷ Zae edeḡa, emeḡe'a haḡae'ete'e teige zae zuni haḡaine manoḡa. Emeḡe'a zae teite radiunute'e madaḡano eme mene tuboga horofinu. ⁸ Eme vase ogomu naeḡa mene haḡadu mene mae autauḡinu. Ebu za mazao aduga 'ahoga mene zehoga veize, eme madai zu ohere gau boro haḡaido. ⁹ Eme'e apostolo azaḡa 'ahine, zae mazao ogomu mae tauḡoga idaḡa rehano, emeḡe'a gauadu ogomu hidido. Emeḡe'a gau ḡihau haḡae'ete'e zae'a emeḡe haḡai horonadu, zae zuni 'ouge haḡaifine. ¹⁰ Emeḡe'a zae teite radiunute'e madaḡano zina'a, 'Iniu vase gauoga mene urato'idene, ogomu ago hano'i!' rae zido.

¹¹ Eme'a za hari igi'etene, za nu'e tubuḡa ra'ohe. Ze'e mene gauadu, vase da'o dudize'ohe. ¹² 'Uguḡa azaḡa'e, emeḡe'a Zuhi'a Boro Iesu Keriso niḡano zi'ohe. Za'e imuimu'uhi rado'i, ebu ogomu hidoga veize gauo'i!

¹³ Ebu nego nabudi, za'e haḡai manoḡa haḡae'ete'e moneo ago fuḡozo'i!

¹⁴ Iniu vase'a emeḡe'a fefao 'ada teate'e ḡoe'a rae modo'idene, e'e vazegani'a nagini haḡae'ete'e ekalesia azaḡa ihozoi! Ane teite ago za'uo'i, ani mazagaronoga veize. ¹⁵ Rehano ani agire vazegā rae ago no'i, rehano negoze iradugune'ete'e teige iradugono'i!

Gonaga ḡoe'a

¹⁶ Zama roḡeḡa rifi'uma Zuhi'aḡa Boro, ane'a iḡaiḡa zae radone nidu'a zamaḡano ane zama roḡeḡa zini'eno'i! Ebu Zuhi'a Boro'e zae nidu'a teite radiu'eno'i!

¹⁷ Gonaga 'adi ḡoe'a'e eḡe, Paulo'a eḡe 'evore hina uhiu ḡoe'a mirihe'ohe. A'e eḡe'a hubehune tuḡureha rae ederifine, e 'ahige mirihe'ohe.

¹⁸ Emeḡe Zuhi'a Boro Iesu Keriso manoḡani'a zae nidu'a mazao radiu'eno'i!